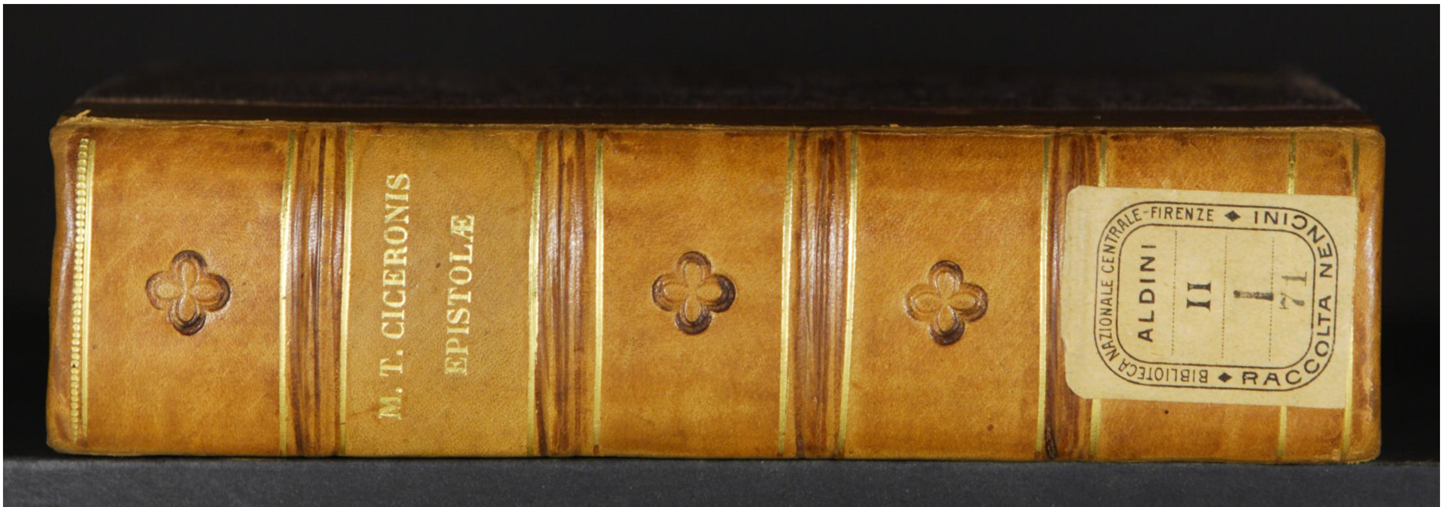

M. T. CICERONIS
EPISTOLÆ
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
RACCOLTA NENCINI
ALDINI
II
1
71

OTIVM
SINE LITERIS
MORS EST
Seneca
Ex Libris Ioannis Nencini
1874

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLAE ad Atticũ, ad M. Brutum, ad Quintum fratrem, multorum locorum correctione illustratæ,

Cum suis commentarijs separatim impressis, auctore Paulo Manutio Aldi filio.

ALDI FILII

PAVLVS MANVTIVS ALDI FILIVS.

VENETIIS, M. D. XLVIII.

GVLIELMO PELLICERRIO, EPI- scopo Monspessulanensi, Christianissimi Galliæ Regis apud Venetam Remp. Oratori, Paulus Manutius Aldi F. S. D.

QVO quisque in nos animo sit, difficile est iudicare: neque ferè quidquam est, quod intelligi minus possit; propterea quòd à simulatione uoluntas non facile distinguitur: tamen dubitare te non arbitror, quin ego is in te colendo sim, qui esse debeo: secus enim si esset, me tu certe, quantum amas, non amares. quanquam non hoc modo facis: etenim beneficio etiam obstringis: beneficium autem illud est, quòd mihi ad restituendos ueterum libros omnia, quæ in te sunt, quæ intelligo esse maxima, & polliceris, & defers. quam tuam liberalitatem eo pluris facio, quòd eam tu condire soles humanitate sermonis: qua factum est, ut non ego solum, sed omnis hæc te ciuitas mirifice diligat. nam de doctrina tua, de probitate quis erat qui iam antea non audisset. quæ quanquam eiusmodi sint, ut ipsa per se beneuolentiam, & gratiam concilient: tamen, cum hæc orationis comitas accedit, multo pluris æstimantur. itaque in hoc legationis munere fungendo qui maiorem aut gratiam à nostris hominibus iniuerit, aut uirtutis opinionem tulerit, arbitror fuisse neminem. sed apud me præcipua sunt merita: quæ equidem, si possim, cupio remunerare: sed mihi gratiæ reddendæ rationem sentio esse perdifficilem: non enim quæ tibi ad bene merendum, eadem est nobis ad remunerandum facultas. quare quoniam, quod debeo, soluere non possum: ueritus, ne tu

malum nomen me putares, cepi consilium mittendi ad te quasi prædes harum epistolarum libros. quos tibi non puto à me esse commendandos: nam & tu eos iampridem bene nosti; & prædes commendare, debitoris non est. tantum te rogo, ut, si me tibi eam, quam debeo, præstare obseruantiam intelligis, tu me eo, quo instituisti, prosequi amore ne desinas. Vale.

STVDIOSIS.

AD latinæ linguæ cognitionem, ut ego existimo, plus afferre non potest ullus liber, quam quæ ad Atticum scriptæ sunt epistolæ. sed eas hactenus propter infinita menda paucissimi attingere sunt ausi. quæ me ratio cum hortari uideretur, ut ad earum emendationem, quidquid operæ, quidquid possem industriæ, conferrem: feci, & opus aggressus sum sane difficillimum: in quo tamen quantum studij posuerim, non pœnitet: nam ferè, lectorem offendere quæ poterant, sublata sunt omnia: ut deinceps liber omnium elegantissimus & legi ab omnibus, & intelligi satis commode possit.

MARCI TVLLII CICERONIS EPI-STOLARVM AD T. POMPO-NIVM ATTICVM LIBER I.

CICERO ATTICO S.

PETITIONIS NOSTRAE, quam tibi summæ curæ esse scio, huiusmodi ratio est, quod adhuc coniectura prouideri possit. prensat unus P. Galba, sine fuco, ac fallacijs, more maiorũ. negatur. ut opinio est hominum, non aliena rationi nostræ fuit illius hæc præpropera prensatio: nam illi ita negant uulgo, ut mihi se debere dicant. ita quiddam spero nobis profici, cum hoc percrebrescit, plurimos nostros amicos inueniri. nos autem initium prensandi facere cogitaramus eo ipso tempore, quo tuum puerum cum his literis proficisci Cincius dicebat. In cãpo comitijs tribunitijs ad XVI. Cal. Sext. cõpetitores, qui certi esse uidebãtur, Galba, & Antonius, & Q. Cornificius. puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse, ut frontẽ ferias. sunt, qui etiam Cæsonium putent. Aquilium non arbitramur; qui denegat, & iurauit morbum, & illud suum regnũ iudiciale opposuit. Catilina, si iudicatũ erit meridie non lucere, certus erit competitor. de Aufidio, & Palicano, non puto te expectare, dum scribam. de ijs, qui nunc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cum Silano contendere existimatur: qui sic inopes & ab amicis, et existimatione sunt, ut mihi uideatur non esse ἀδύνατον Curiũ obducere: sed hoc præter me nemini uidetur. nostris ra-

tionibus maxime conducere uidetur, Thermum fieri cũ Cæsare: nemo est enim ex ijs, qui nunc petunt, qui, si in nostrum annum reciderit, firmior candidatus fore uideatur, propterea quòd curator est uiæ Flaminiæ: quæ cum erit absoluta sanè facile eum libenter nunc cæteri Consuli acciderim. petitorum hæc est adhuc informata cogitatio. nos in omni munere candidatorio fungendo summam adhibebimus diligentiam: & fortasse, quoniam uidetur in suffragijs multum posse Gallia; cum Romæ à iudicijs forum refrixerit, excurremus mense Septembri legati ad Pisonem, ut Ianuario reuertamur. cum perspexero uoluntates nobilium, scribam ad te. cætera spero prolixa esse, his duntaxat urbanis competitoribus: illam manum tu mihi cura ut præstes, quoniam propius abes, Pompeij nostri amici. nega me ei iratum fore, si ad mea comitia non uenerit. atque hæc huiusmodi sunt. Sed est, quod abs te mihi ignosci peruelim. Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satyro de ijs rebus, quas eum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. unà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem putabant magistrum fore, si bona uenirent, L. Pontius. uerum hoc ridiculum est, de magistro nunc cognoscere. rogauit me Cæcilius, ut adessem contra Satyrum. dies ferè nullus est, quin hic Satyrus domum meam uentitet. obseruat L. Domitium maxime: me habet proximum. fuit & mihi, & Quinto fratri magno usui in nostris petitionibus. sanè sum perturbatus, cum ipsius Satyri familiaritate, tũ Domitij, in quo uno maxime ambitio

nostra nititur. demonstraui hæc Cæcilio: simul & illud ostendi, si ipse unus cum illo uno contenderet, me ei satis facturum fuisse: nunc in causa uniuersorum creditorum, hominum præsertim amplissimorum, qui sine eo, quem Cæcilius suo nomine perhiberet, facile communem causam sustinerent, æquum esse, eum & officio meo consulere, & tempori. durius accipere hoc mihi uisus est, quàm uellem, & quàm homines belli solent; & postea prorsus ab instituta nostra paucorum dierum consuetudine longe refugit. abs te peto, ut mihi hoc ignoscas, & me existimes humanitate esse prohibitum, ne contra amici summam existimationem miserrimo eius tempore uenirem, cum is omnia sua studia, & officia in me contulisset. quòd si uoles in me esse durior, ambitionem mihi putabis obstitisse. ego autem arbitror, etiam si id sit, mihi ignoscendum esse: ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην: uides enim, in quo cursu sumus, & quàm omnes gratias non modo retinendas, uerum etiam acquirendas putemus. spero tibi me causam probasse, cupio quidem certe. Hermathena tua ualde me delectat, & posita ita belle est, ut totum gymnasium ἡλίου ἀνάθημα esse uideatur. multum te amamus. L. Iulio Cæsare, C. Marcio Figulo Coss. Filiolo me auctum scito salua Terentia.

CICERO ATTICO S.

ABS TE tam diu nihil literarũ? ego de meis ad te rationibus scripsi antea diligenter. hoc tẽpore Catilinam competitorem nostrum defendere cogitamus. iudices habemus, quos uolumus, summa accusatoris uoluntate. spero, si absolutus erit, coniunctiorem nobis fore in ratione

petitionis: sin aliter acciderit, humaniter feremus. tuo aduentu nobis opus est maturo: nā prorsus summa hominum est opinio, tuos familiareis nobiles homines aduersarios honori nostro fore. ad eorum uoluntatem mihi conciliandam maximo te mihi usui fore uideo. quare Ianuario ineunte, ut constituisti, cura ut Romæ sis. Auiam tuam scito desiderio tui mortuam esse, & simul quòd uerita sit, ne Latinæ in officio non manerent, et in montem Albanum hostias non adducerent. eius rei consolationem ad te L. Saufeium missurum esse arbitror. nos hic te ad mensem Ianuarium expectamus, ex quodā rumore, an ex literis tuis ad alios missis? nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietam exposita: nos ea non uidimus: neque.n. exeūdi Roma potestas nobis fuit. misimus, qui pro uectura solueret. te multū amamus, quòd ea abs te diligēter, paruo'q; curata sunt. Quod ad me sæpe scripsisti de nostro amico placādo, feci, & expertus sum omnia: sed mirandum in modum est animo abalienato: quibus de suspicionibus, & si audisse te arbitror, tamen ex me, cū ueneris, cognosces. Salustium præsentem restituere in eius ueterem gratiam non potui. hoc eo ad te scripsi, quòd is me accusare de te solebat, in se expertus est illū esse minus exorabilem, meū studium nec tibi defuisse. Tulliolā C. Pisoni L. F. Frugi despondimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREBRAS expectationes nobis tui cōmoues. nuper quidē, cum te iam aduentare arbitraremur, repente abs te in mensem Quintilem reiecti sumus. nunc uero

ſentio, quod cómodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus, quod ſcribis obieris Quinti fratris comitia: nos longo interuallo uiſeris: Acutilianam controuerſiam tranſegeris. hoc me etiam Peduceus, ut ad te ſcriberem, admonuit: putamus.n. utile eſſe, te aliquando iam rem tranſigere. mea interceſſio & eſt, & fuit parata. Nos hic incredibili ac ſingulari populi uolũtate de C. Macro traſegimus. cui cum æqui fuiſſemus, tamen multo maiorem fructum ex populi exiſtimatione illo damnato cepimus, quàm ex ipſius, ſi abſolutus eſſet, gratia cepiſſemus. Quod ad me de Hermathena ſcribis, per mihi gratum eſt ornamentum Academiæ propriũ meæ, quòd & Hermes commune omnium, & Minerua ſingulare eſt eius gymnaſij. quare uelim, ut ſcribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes. Quæ mihi anteà ſigna miſiſti, ea nondũ uidi: in Formiano ſunt: quò ego nunc proficiſci cogitabam. illa omnia in Tuſculanum deportabo. Caietam, ſi quando abũdare cœpero, ornabo. Libros tuos conſerua, & noli deſperare eos meos facere poſſe. quod ſi aſſequor, ſupero Craſſum diuitijs, atque omnium uicos, & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTVM dolorem acceperim, & quanto fructu ſim priuatus et forenſi, & domeſtico, Lucij fratris noſtri morte; in primis pro noſtra conſuetudine tu exiſtimare potes: nã mihi omnia, quæ iucũda ex humanitate alterius, et moribus homini accidere poſſunt, ex illo accidebant. quare non dubito, quin tibi quoque id moleſtum ſit, cũ & meo dolore moueare, et ipſe omni uir=

tute, officioq; ornatissimum, tuiq; & sua sponte, & meo sermone amantem, affinem, amicumq; amiseris. Quod ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, ut Q. fratris animus in eam esset is, qui esset deberet. quem cum esse offensiorem arbitrarer, eas literas ad eum misi, quibus et placarem ut fratrem, et monerem ut minorem, & obiurgarem ut errantem. itaque ex ijs, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, cõfido ita esse omnia, ut & oporteat, & uelimus. De literarum missione, sine causa abs te accusor: nunquam enim à Pomponia nostra certior sum factus, esse cui literas dare possem. porrò autẽ neque mihi accidit, ut haberẽ, qui in Epeirum proficisceretur: neque dum te Athenis esse audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mandaras; ut primum à tuo digressu Romã ueni, confeceram: sed accidit, ut & contentione nihil opus esset; & ego, qui in te satis consilij statuerim esse, mallẽ Peduceum tibi consilium per literas, quàm me dare. etenim cum multos dies aures meas Acutilio dedissem, cuius sermonis genus tibi notum esse arbitror; non mihi graue duxi scribere ad te de illius querimonijs, cũ eas audire (quod erat subodiosum) leue putassem. sed abs te ipso, qui me accusas, unas mihi scito literas redditas esse; cum & otij ad scribendum plus, & facultatem dandi maiorem habueris. Quod scribis, etiam si cuius animus in te esset offensior, à me recolligi oportere: quid dicas? neque id neglexi: sed est miro quodam modo affectus. ego autem, quæ dicenda fuerunt de te, non præterij: quid autem contendendum esset, ex tua putabam uoluntate statuere oportere: quam si ad me perscripse=

ris, intelliges me neque diligentiorem esse uoluisse, quàm tu esses, neque negligentiorem fore, quàm tu uelis. De Tadiana re mecum Tadius locutus est, te ita scripsisse, nihil esse iam quod laboraret, quoniam hæreditas usucapta esset. id mirabamur, te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil usucapi posse. Epeiroticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandaui, & quæ tu intelliges conuenire nostro Tusculano, uelim, ut scribis, cures; quod sine molestia tua facere poteris: nam nos ex omnibus molestijs, & laboribus uno illo in loco conquiescimus: quò fratrem quotidie expectamus. Terentia magnos articulorum dolores habet, & te, & sororem tuam, & matrem maxime diligit, salutemq; tibi plurimam adscribit, & Tulliola deliciæ nostræ. Cura, ut ualeas; & nos ames; & tibi persuadeas, te à me fraterne amari.

CICERO ATTICO S.

NON committam posthac, ut me accusare de epistolarum negligentia possis. tu modo uideto, in tanto otio ut par mihi sis. Domũ Rabirianam Neapoli, quam tu iam dimensam, & exædificatam animo habebas, M. Fonteius emit HS CCCLↃↃↃXXX. id te scire uolui, si quid forte ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater, ut mihi uidetur, quo uolumus animo est in Pomponiam, et cum ea nunc in Arpinati prædio erat, & secum habebat hominem χρηστομαθῆ D. Turranium. Pater nobis decessit ad VIII. Cal. Dec. Hæc habebam ferè, quæ te scire uellem. tu, uelim, si qua ornamenta γυμνασιώδη reperire poteris, quæ loci sint eius, quem tu

non ignoras, ne prætermittas. Nos Tusculano ita delectamur, ut nobismet ipsis tum denique, cum illò uenimus, placeamus. Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus sis, fac nos quamdiligentissime certiores. Apud matrem recte est, eaq; nobis curæ est. L. Cincio HS XX CD constitui me curaturum Idibus Feb. tu uelim ea, quæ nobis emisse, & parasse scribis, des operã, ut quamprimum habeamus. & uelim cogites, id quod mihi pollicitus es, quemadmodum bibliothecam nobis cõficere possis: omnem spem delectationis nostræ, quam, cũ in otium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate positam habemus. Vale.

CICERO ATTICO S.

APVD te est, ut uolumus. mater tua, & soror à me, Quintoq; fratre diligitur. Cum Acutilio sum locutus: is sibi negat à suo procuratore quidquã scriptum esse: & miratur istã controuersiam fuisse, quòd ille recusarat satisdari amplius abs te non peti. Quod te de Tadiano negotio decidisse scribis, id ego Tadio & gratum esse intellexi, & magnopere iucundum. Ille noster amicus, & mehercule uir optimus, & mihi amicissimus, sanè tibi iratus est. hoc si quanti tu æstimes, sciam, tum, quid mihi elaborandum sit, scire possim. L. Cincio HS CCLↃↃ CCCC pro signis Megaricis, ut tu ad me scripseras, curaui. Hermæ tui Pentelici cum capitibus æneis, de quibus ad me scripsisti, iam nunc admodum delectant. quare uelim, & eos, & signa, & cætera, quæ tibi eius loci, & nostri studij, & tuæ elegantiæ esse uidebuntur, quamplurima, quamprimumq; mittas

& maxime quæ tibi gymnasij, xysti'q; uidebuntur esse: nam in hoc genere sic studio efferimur, ut abs te adiuuandi, ab alijs propè reprehendendi simus. si Lentuli nauis non erit, quò tibi placebit imponito. Tulliola, deliciolæ nostræ, tuum munusculum flagitat, & me ut sponsorem appellat. mihi autem abiurare certius est, quàm dependere. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIMIVM raro nobis abs te literæ afferuntur: cũ & multo tu facilius reperias, qui Romã proficiscantur, quàm ego, qui Athenas; & certius tibi sit, me esse Romæ, quàm mihi, te Athenis. itaque propter hanc dubitationem meã breuior hæc ipsa epistola est, quòd, cũ incertus essem, ubi esses, nolebam illum nostrum familiarem sermonẽ in alienas manus deuenire. signa Megarica, et Hermas, de quibus ad me scripsisti, uehementer expecto. quidquid eiusdẽ generis habebis, dignum Academia tibi quod uidebitur, ne dubitaris mittere, & arcæ nostræ cõfidito. genus hoc est uoluptatis meæ: quæ γυμνασιώδη maxime sunt, ea quæro. Lentulus naues suas pollicetur. peto abs te, ut hæc cures diligenter. Chilius te rogat, & ego eius rogatu, Εὐμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM essem in Tusculano, (erit hoc tibi pro illo tuo, cũ essem in Ceramico) uerũtamen cũ ibi essem, Romæ puer à sorore tua missus epistolã mihi abs te allatam dedit, nunciauit'q;, eo ipso die post meridiẽ missurã eũ,

qui ad te proficiſceretur . eo factum eſt, ut epiſtolæ tuæ
reſcriberem aliquid, breuitate temporis tam pauca coge
rer ſcribere . primum tibi de noſtro amico placando ,
aut etiam plane reſtituendo polliceor . quod ego , etſi
mea ſponte ante faciebam, eo nunc tamen & agam ſtu
dioſius, & contendam ab illo uehementius, quòd tãtam
ex epiſtola uoluntatem eius rei tuam perſpicere uideor.
hoc te intelligere uolo , pergrauiter illum eſſe offenſum:
ſed quia nullam uideo grauem ſubeſſe cauſam, magno=
pere confido illum fore in officio , & in noſtra poteſta=
te. Signa noſtra, & Hermeraclas, ut ſcribis, cum com
modiſſime poteris, uelim imponas, & ſi quod aliud οἰκεῖ=
ον eius loci, quem non ignoras, reperies, & maxime , quæ
tibi palæſtræ , gymnaſijq; uidebuntur eſſe : etenim ibi
ſedens hæc ad te ſcribebam, ut me locus ipſe admoneret.
prætereа typos tibi mando , quos in tectorio atrioli poſ=
ſim includere , & putealia ſigillata duo. Bibliothecam
tuam caue cuiquam deſpondeas, quamuis acrem amato
rem inueneris: nam ego omnes meas uindemiolas eò re
ſeruo, ut illud ſubſidium ſenectuti parem. De fratre
confido ita eſſe, ut ſemper uolui , & elaboraui . multa
ſigna ſunt eius rei, non minimum, quòd ſoror prægnans
eſt . De comitijs meis, & tibi me permiſiſſe memini ,
& ego iampridem hoc communibus amicis, qui te expe
ctant, prædico, & te non modo non accerſam , ſed pro=
hibebo; quòd intelligã multo magis intereſſe tua, te age=
re, quod agendum eſt hoc tempore; quàm mea, te adeſſe
comitijs . proinde eo animo te uelim eſſe, quaſi mei ne=
gotij cauſa in iſta loca miſſus eſſes . me autem eum &
offendes erga te, et audies, quaſi mihi. ſi qua parta erũt

non modo te præsente, ſed per te parta ſint. Tullio-la tibi diem dat, ſponſorem non appellat. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET MEA ſponte faciebã antea, & poſt duabus epiſtolis tuis perdiligenter in eãdẽ rationem ſcriptis, ma-gnopere ſum commotus. eò accedebat hortator aſſiduus Saluſtius, ut agerẽ quãdiligentiſſime cũ Luceio de ueſtra uetere gratia reconcilianda. ſed cũ omnia feciſſem, non modo eam uoluntatem eius, quæ fuerat erga te, recupe-rare non potui, uerũ ne cauſam quidẽ elicere immutatæ uoluntatis. tametſi iactat ille quidẽ illud ſuum arbitriũ, & ea, quæ iam tum, cũ aderas, offendere eius animũ in-telligebam: tamen habet quiddã profecto, quod magis in animo eius inſederit, quod neque epiſtolæ tuæ, neque no-ſtra legatio tam poteſt facile delere, quàm tu præſens nõ modo oratione, ſed tuo uultu illo familiari tolles, ſi mo-do tãti putabis id, quod, ſi me audies, & ſi humanitati tuæ conſtare uoles, certe putabis. ac, ne illud mirere, cur, cum ego antea ſignificarem tibi per literas, me ſperare illũ in noſtra poteſtate fore, nunc idem uidear diffidere: incredibile eſt, quãto mihi uideatur illius uoluntas obſti-natior, & in hac iracundia obfirmatior. ſed hæc aut ſanabuntur, cum ueneris; aut ei moleſta erunt, in utro culpa erit. Quod in epiſtola tua ſcriptum erat, me iam arbitrari deſignatum eſſe; ſcito, nihil tam exercitũ eſſe nunc Romæ, quàm candidatos omnibus iniquitati-bus, nec, quando futura ſint comitia, ſciri. uerum hæc audies de Piladelpho. tu uelim, quæ Academiæ noſtræ paraſti, quamprimum mittas. mirum, quàm illius loci nõ

modo usus, sed etiam cogitatio delectat. libros uero tuos caue cuiquam tradas: nobis eos, quemadmodum scribis, conserua. summum me eorum studiũ tenet, sicut odiũ iam cæterarum rerum: quas tu, incredibile est, quàm breui tẽpore quãto deteriores offensurus sis, quàm reliquisti.

CICERO ATTICO S.

TEVCRIS illa lentũ sanè negotium, neque Cornelius ad Terentiã postea rediit. opinor ad Considium, Axiũ, Selicium confugiendũ est: nam à Cæcilio propinqui minore centesimis numũ mouere non possunt. sed, ut ad prima illa redeã: nihil ego illa impudentius, astutius, lentius uidi. libertum mitto: Tito mandaui: σκέψεις, atque ἀναβολαί. sed nescio, an ταὐτόματον ἡμῶν: nam mihi Pompeiani prodromi nunciant, aperte Pompeium acturum, Antonio succedi oportere: eodemq; tẽpore aget Prætor ad populum. res eiusmodi est, ut ego nec per bonorum, nec per popularem existimationem honeste possim hominem defendere, nec mihi libeat, quod uel maximum est: etenim accidit hoc, quod totum cuiusmodi sit, mando tibi, ut perspicias. libertum ego habeo, sanè nequam hominem, Hilarum dico, ratiocinatorem, & clientem tuum. de eo mihi Valerius interpres nunciat, Chiliusq; se audisse scribit hæc; esse hominem cum Antonio; Antonium porrò in cogendis pecunijs dictitare, partem mihi quæri, & à me custodem communis quæstus libertum esse missum. non sum mediocriter cõmotus, neque tamen credidi: sed certe aliquid sermonis fuit. totum inuestiga, cognosce, perspice, & nebulonem illum, si quo pacto potes, ex istis locis amoue. huius

sermonis

sermonis Valerius auctorem Cn. Plancium nominabat. mando tibi planè, totum ut uideas cuiusmodi sit. Pompeium nobis amicissimum constat esse. diuortium Mutiæ uehementer probatur. P. Clodium Appij filium te credo audisse cum ueste muliebri deprehensum domi C. Cæsaris, cum pro populo fieret, eumq; per manus seruulæ seruatum, & eductum: rem esse insigni infamia: quod te moleste ferre certo scio. Quod præterea ad te scribam, non habeo. & mehercule eram conturbatior: nã puer festiuus anagnostes noster Sositheus decesserat, meq; plus, quàm serui mors debere uidebatur, commouerat. Tu uelim sæpe ad nos scribas. si rem nullam habebis, quod in buccam uenerit, scribito. Vale. Cal. Ianuarij, M. Messala, & M. Pisone Coss.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas treis iam epistolas, unã à M. Cornelio, quam à Tribus ei Tabernis, ut opinor, dedisti: alteram, quam mihi Canusinus tuus hospes reddidit: tertiam, quam, ut scribis, anchoris solutis de phaselo dedisti. quæ fuerunt omnes rhetorum. pure loquuntur, cum humanitatis sparsæ sale, tum insignes amoris notis. quibus epistolis sum equidé abs te lacessitus ad scribendum: sed idcirco sum tardior, quòd nõ inuenio fidelem tabellarium: quotus enim quisque est, qui epistolam paulo grauiorem ferre possit, nisi eã per lectionem releuarit? accedit eò, ꝙ mihi nõ est notũ, ut quisq; in Epeirũ proficiscatur: ego enim te arbitror, cæsis apud Amaltheã tuam uictimis, statim esse ad Sicyonem oppugnandum profe-

ctum: neque id ipsum tamen certum habeo, quando ad Antonium proficiscare, aut quid in Epetro temporis ponas. ita neque Achaicis hominibus, neque Epetroticis paulo liberiores literas committere audeo. sunt autem post discessum à me tuum res dignæ literis nostris, sed non committendæ eiusmodi periculo, ut aut interire, aut aperiri, aut intercipi possint. Primum igitur scito, primum me non esse rogatum sentẽtiam, præpositumq; esse nobis pacificatorem Allobrogum, idq; admurmurante senatu, neque me inuito esse factũ: sum enim & ab obseruando homine peruerso liber, & ad dignitatem in rep. retinendam contra illius uoluntatem solutus: & ille secundus in dicendo locus habet auctoritatem penè principis, & uoluntatem non nimis deuinctam beneficio Consulis. tertius est Catulus, quartus (si etiam hoc quæris) Hortensius. Consul autem ipse paruo animo, & prauo, tantum cauillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur, facie magis, quàm facetijs ridiculus, nihil agẽs cum rep. seiunctus ab optimatibus; à quo nil speres boni reip. quia non uult; nil metuas mali, quia non audet. eius autem collega & in me perhonorificus, & partium studiosus, ac defensor bonarum. quin immo leuiter inter se dissident. sed uereor, ne hoc, quod infectum est, serpat longius: credo enim te audisse, cum apud Cæsarem pro populo fieret, uenisse eò muliebri uestitu uirum; idq; sacrificium cum uirgines instaurassent, mentionem à Q. Cornificio in senatu factam: (is fuit princeps, ne tu forte aliquem nostrum putes) postea rem ex S. C. ad Virgines, & Pontifices relatam, idq; ab ijs nefas esse decretum: dein=

de ex S. C. Consules rogationem promulgasse, uxori Cæsarem nuncium remisisse. in hac causa Piso amicitia P. Clodij ductus operam dat, ut ea rogatio, quam ipse fert, & fert ex S. C. & de religione, antiquetur. Messala uehementer adhuc agit seuere. boni uiri precibus Clodij remouentur. à causa operæ comparantur. nosmet ipsi, qui Lycurgei à principio fuissemus, quotidie demitigamur. instat, & urget Cato. quid multa? uereor, ne hæc neglecta à bonis, defensa ab improbis magnorum reipub. malorum causa sit. Tuus autem ille amicus, scin quem dicam? de quo tu ad me scripsisti, posteaquam non auderet reprehendere, laudare cœpisse, nos (ut ostendit) admodum diligit, amplectitur, amat, aperte laudat; occulte (sed ita, ut perspicuum sit) inuidet. nihil come, nihil simplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre, nihil forte, nihil liberum. sed hæc ad te scribam aliàs subtilius: nam neque adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio nescio cui committere epistolam tantis de rebus non audeo. Prouincias Prætores non dum sortiti sunt. res eodem est loci, quo reliquisti. Τοποθεσίαν, quam postulas, Miseni & Puteolorum, includam orationi meæ. ad III. Non. Dec. mendose fuisse animaduerteram. Quæ laudas ex orationibus, mihi crede, ualde mihi placebant: sed non audebam antea dicere: nũc uero, quòd à te probata sunt, multo mihi ἀττικώτερα uidentur. in illam orationem Metellinã addidi quædã. liber tibi mittetur, quoniam te amor nostri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quidnam scribam? quid? etiam. Messala Cos. Antronianam domum emit HS CCCCXXXVII. quid id ad me, in=

quies? tantũ, quòd ea emptione & nos bene emisse iudicati sumus, & homines intelligere cœperunt, licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa lentum negotium: sed tamen est in spe. Tu ista confice: à nobis liberiorem epistolam expecta. Vale. VI. Cal. Febr. M. Messala, & M. Pisone Coss.

CICERO ATTICO S.

12

VEREOR, ne putidũ sit, scribere ad te, quàm sim occupatus: sed tamen ita distinebar, ut uix huic tantulæ epistolæ tempus habuerim, atque id ereptũ è summis occupationibus. Prima concio Pompeij qualis fuisset, scripsi ad te antea, non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaque frigebat. tum Pisonis Cos. impulsu leuissimus Trib. pl. L. Fusius in concionem produxit Pompeium. res agebatur in circo Flaminio: & erat in eo ipso loco ipso die nundinarum πανήγυρις. quæsiuit ex eo, placeret'ne ei iudices à Prætore legi, quo consilio idem Prætor uteretur. id autem erat de Clodiana religione ab senatu constitutum. tum Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς locutus est, senatusq; auctoritatem sibi omnibus in rebus maximã uideri, semperq; uisam esse respondit, & id multis uerbis. postea Messala Cos. in senatu de Pompeio quæsiuit, quid de religione, & de promulgata rogatione sentiret. locutus ita est in senatu, ut omnia illius ordinis consulta γενικῶς laudaret: mihiq;, ut assedit, dixit se putare satis ab se etiam de istis rebus esse respõsum. Crassus posteaquã uidit illũ ex-

cepiſſe laudem, ex eo, quòd hi ſuſpicarétur homines ei Cõ
ſulatum meum placere, ſurrexit, ornatiſſimeq; de meo
Conſulatu locutus eſt, ut ita diceret, ſe, ꝙ eſſet ſenator, ꝙ
ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acceptum referre:
quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam ui=
deret, toties ſe beneficium meum uidere. quid multa?
totum hunc locum, quem in Ariſtocratia ego uarie meis
orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de
flamma, de ferro, (noſti illas ληκύθους) ualde grauiter
pertexuit. proximus Pompeo ſedebam: intellexi homi=
nem moueri, utrum Craſſum inire eam gratiam quam,
ipſe prætermiſiſſet, an eſſe tantas res noſtras, quæ tam
libenti ſenatu laudarentur, ab eo præſertim, qui mi=
hi laudem illam eo minus deberet, quòd meis omni=
bus literis in Pompeiana laude perſtrictus eſſet. hic dies
me ualde Craſſo adiunxit: & tamen, ab illo aperte, te=
cte quidquid eſt datum, libenter accepi. ego autem ip=
ſe, Dij boni, quomodo ἀνεπερπερευσάμην nouo audito=
ri Pompeio. ſi unquam, mihi ἐπιχειρήματα ſuppedita=
uerunt illo tempore. quid multa? clamores: etenim
hæc erat ὑπόθεσις, de grauitate ordinis, de equeſtri con
cordia, de conſenſione Italiæ, de immortuis reliquijs cõ=
iurationis, de utilitate, de otio. noſti iam in hac mate=
ria ſonitus noſtros: tãti fuerunt, ut ego eo breuior ſim,
quòd eos uſque iſtinc exauditos putem. Romanæ au=
tem res ſic ſe habent. Senatus ἄρειος πάγος. nil con=
ſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. nam cum dies ueniſ=
ſet rogationi ex S. C. ferendæ, concurſabant barbatu=
li iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curio=
nis, & populum, ut antiquaret, rogabant. Piſo au=

tem Consul lator rogationis, idem erat dissuasor. operæ Clodianæ ponteis occuparant. tabellæ ministrabantur, ita ut nulla daretur, Vti rogas. hic tibi rostra Cato aduolat, conuitium Pisoni Cos. mirificum facit, si id est conuitium, uox plena grauitatis, plena auctoritatis, plena denique salutis. accedit eodem etiam noster Hortensius, multi præterea boni. insignis uero opera Fauonij fuit. hoc concursu optimatum comitia dimittuntur: senatus uocatur. cum decerneretur frequenti senatu, contra pugnante Pisone, ad pedes omniũ sigillatim accidente Clodio, ut Consules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam: homines ad XV Curioni nullum S. C. facienti assenserunt: facile ex altera parte CCCC affuerunt. acta res est. Fusius tertium cõcessit. Clodius conciones miseras habebat, in quibus Lucullum, Hortensium, C. Pisonem, Messalam Cos. contumeliose lædebat, me tantum comperisse omnia criminabatur. senatus & de prouincijs Prætorum, & de legationibus, & de cæteris rebus decernebat, ut ante, quàm rogatio lata esset, ne quid ageretur. habes res Romanas. sed tamen etiam illud, quod ego non speraram, audi. Messala Cos. est egregius, fortis, constans, diligens, nostri, & laudator, amator, imitator. ille alter uno uitio minus uitiosus, quòd iners, quòd somni plenus, quòd imperitus, quòd ἀπρακτότατος, sed uoluntate ita κακέχτης, ut Pompeium post illam concionem, qua ab eo senatus laudatus est, odisse cœperit. itaque mirum in modum omneis à se bonos alienauit, neq; id magis amicitia Clodij adductus fecit, quã studio perditarum rerum, atque partium. sed habet sui

ſimilem in magiſtratibus, præter Fuſium, neminem. bo=
nis utimur Tribunis pl. Cornuto uero pſeudo Catone.
quid quæris? num ad priuata redeã? Τεῦκρις promiſ=
ſa patrauit. tu mandata effice, quæ recepiſti. Quintus
frater, qui Argiletani ædificij reliquum dodrantem emit
HS DCCXXV, Tuſculanum uenditat, ut, ſi poſſit,
emat Pacilianam domum. Cum Luceio in gratiam re
di. uidero hominem. ualde petitur. renauabo ope=
ram. Tu, quid agas, ubi ſis, cuiuſmodi iſtæ res ſint,
fac me quamdiligentiſſime certiorem. Idib. Feb. Vale.

CICERO ATTICO S.

13

ASIAM Quinto ſuauiſſimo fratri obtigiſſe audi=
ſti: non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, quàm
ullius noſtrũ literæ nuntiarint. nunc, quoniam et laudis
auidiſſimi ſemper fuimus, et præter cæteros φιλέλληνες et
ſumus, & habemur, & multorum odia, atque inimici=
tias Reip. cauſa ſuſcepimus: παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο:
curáq;, et effice, ut ab omnibus et laudemur, et amemur.
his de rebus plura ad te in ea epiſtola ſcribam, quã ipſi
Quinto dabo. Tu me uelim certioré facias, quid de
meis mãdatis egeris, atque etiã, quid de tuo negocio: nã,
ut Brũduſio profectus es, nullæ mihi abs te ſunt redditæ
literæ. ualde aueo ſcire, quid agas. Idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S.

14

QVAERIS ex me, q̃d acciderit de iudicio, quod
tam præter opinionem omnium factum ſit: & ſimul
uis ſcire, quo modo ego minus, quàm ſoleam, præliatus

sim. respondebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς. Ego enim, quandiu senatus auctoritas mihi defendẽda fuit, sic acriter, & uehementer præliatus sum, ut clamor, concursusq; maxima cum mea laude fierent. quòd si tibi unquam sum uisus in Rep. fortis, certe me in illa causa admiratus esses. cum enim ille ad conciones confugisset, in hisq; meo nomine ad inuidiam uteretur: Dij immortales, quas ego pugnas, & quantas strages edidi: quos impetus in Pisonem, in Curionem, in totam illam manum feci: quo modo sum insectatus leuitatem senum, libidinem iuuentutis. sæpe, ita me Dij iuuent, te non solum auctorem consiliorum meorum, uerũ etiam spectatorem pugnarum mirificarum desideraui. postea uero quàm Hortensius excogitauit, ut legem de religione Fusius Trib. pl. ferret, in qua nihil aliud à consulari rogatione differebat, nisi iudicum genus, (in eo autem erant omnia) pugnauitq; ut ita fieret, quòd & sibi, & alijs persuaserat, nullis illum iudicibus effugere posse: contraxi uela perspiciens inopiam iudicum, neque dixi quidquam pro testimonio, nisi quod erat ita notũ, atque testatũ, ut nõ possem præterire. itaque si causam quæris absolutionis, ut iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar, egestas iudicum fuit, & turpitudo. id autem ut accideret, commissum est Hortensij consilio: qui dum ueritus est, ne Fusius ei legi intercederet, quæ ex S. C. ferebatur, non uidit illud, satius esse, illum in infamiæ relinqui sordibus, quàm infirmo iudicio committi: sed ductus odio properauit rem deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. sed iudicium, si quæris, quale fuerit; incredibili exi=

tu, sic, uti nunc ex euentu ab aliis, à me tamen ex ipso initio consilium Hortensij reprehẽdatur. nam ut reiectio facta est clamoribus maximis, cũ accusator, tanquã Censor bonus, homines nequissimos reijceret, reus, tanquã clemens lanista, frugalissimum quenque secerneret; ut primum iudices consederunt, ualde diffidere boni cœperunt: non enim unquam turpior in ludo talario cõsessus fuit. maculosi senatores, nudi equites, Tribuni non tam ærarij, ut appellantur, quàm ærati. pauci tamẽ boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœsti inter sui dissimileis, & mœrentes sedebant, & contagione turpitudinis uehementer permouebãtur. hic, ut quæque res ad consilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat seueritas, nulla uarietate sententiarum: nihil impetrabat reus: plus accusatori dabatur, quàm postulabat: triumphabat (quid quæris?) Hortensius se uidisse tantum: nemo erat, qui illũ reũ, ac nõ millies condemnatum arbitraretur. me uero teste producto, credo te ex acclamatione Clodij aduocatorum audisse, quæ consurrectio iudicum facta sit, ut me circunsteterint, ut aperte iugula sua pro meo capite P. Clodio ostentarint. quæ mihi res multo honorificentior uisa est, quàm aut illa, cũ iurare tui ciues Xenocratẽ testimonium dicentem prohibuerunt; aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hæ, ut mos est, circunferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. multo hæc inquam nostra res maior. itaque iudicum uocibus, cum ego sic ab his, ut salus patriæ, defenderer, fractus reus, & unà patroni omnes conciderunt. ad me autem eadem frequentia postridie conuenit, qua cum abiens Consulatu

ſum domum reductus. clamare præclari Ariopagitæ ſe non eſſe uenturos, niſi præſidio conſtituto. refertur ad conſilium: una ſola ſententia præſidium non deſiderauit. defertur res ad ſenatum: grauiſſime, ornatiſſimeq; decernitur. laudantur iudices. datur negotiũ magiſtratibus. reſponſurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. noſti caluum, ex Naneianis, illum laudatorem meum: de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram. biduo per unum ſeruum, & eum ex ludo gladiatorio, confecit totum negotium: accerſiuit ad ſe, promiſit, interceſſit, dedit. iam uero (ò Dij boni rem perditam) etiam noctes certarum mulierum, atque adoleſcentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fueruut. ita ſummo diſceſſu bonorum, pleno foro ſeruorum, XX iudices ita fortes tamen fuerunt, ut ſummo propoſito periculo uel perire maluerint, quàm perdere omnia. XXXI. fuerunt, quos fames magis, quàm fama commouerit. quorum Catulus cum uidiſſet quendam, quid uos, inquit, præſidium à nobis poſtulabatis? an, ne numi uobis eriperentur, timebatis? habes, ut breuiſſime potui, genus iudicij, & cauſam abſolutionis. Quæris deinceps, qui nunc ſit ſtatus Reip. & qui meus. Reip. ſtatum illum, quem tu meo conſilio, ego diuino cõfirmatum putabam, qui bonorum omnium coniunctione, & auctoritate Conſulatus mei fixus, et fundatus uidebatur, niſi quis nos Deus reſpexerit, elapſum ſcito eſſe de manibus uno hoc iudicio; ſi iudicium eſt, triginta homines populi R. leuiſſimos, ac nequiſſimos numulis acceptis ius, & fas omne delere; & quod omnes nõ mo-

do homines, uerum etiam pecudes factum esse sciebant, id Caluum, & Plautum, & Spongiam, & cæteras huiusmodi quisquilias statuere nunquam esse factum. sed tamen ut te de Rep. consoler, non ita, ut sperarunt mali, tanto imposito Reip. uulnere, alacris exultat improbitas in uictoria: nam plane ita putauerunt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides, cum senatus auctoritas concidisset, fore, ut aperte uictrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoque peteret sui doloris, quem improbissimo cuique inusserat seueritas Consulatus mei. idem ego ille (non enim mihi uideor insolenter gloriari, cum de me apud te loquor, in ea præsertim epistola, quam nolo alijs legi) idem inquam ego recreaui afflictos animos bonorum, ununquenque confirmans, & excitans. insectandis uero, exagitandisq; numarijs iudicibus, omnem omnibus studiosis, ac fautoribus illius uictoriæ παῤῥησίαν eripui. Pisonem Cos. nulla in re consistere unquam sum passus: desponsam homini iam Syriam ademi: senatum ad pristinam suam seueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui: Clodium præsentem fregi in senatu cum oratione perpetua plenissima grauitatis, tum altercatione eiusmodi, ex qua licet pauca degustes: nam cætera non possunt habere eandem neque uim, neque uenustatem remoto illo studio contentionis, quem ἀγῶνα uos appellatis. nam, ut Idibus Maij in senatum conuenimus, rogatus ego sententiam, multa dixi de summa Rep. atque ille locus inductus est à me diuinitus; ne una plaga accepta patres conscripti conciderent, ne deficerent; uulnus esse eiusmodi,

quod mihi neque dissimulandum, neque pertimescendū uideretur, ne aut ignorando stultissimi iudicaremur: bis absolutum esse Lentulum, bis Catilinam, hunc tertium iam esse à iudicibus in Remp. immissum. erras Clodi: non te iudices urbi, sed carceri reseruarunt, neque retinere in ciuitate, sed exilio priuare uoluerunt. quam ob rem patres conscripti erigite animos, retinete uestram dignitatem: manet illa in Rep. bonorum consensio: dolor accessit bonis uiris, uirtus non est imminuta: nihil est damni factum noui, sed, quod erat, inuentum est in unius hominis perditi iudicio. plures similes reperti sunt. sed quid ago? penè orationem in epistolam inclusi. Redeo ad altercationem. surgit pulchellus puer: obijcit mihi, me ad Baias fuisse. falsum: sed tamen quid huic simile est inquam? quasi in operto dicas fuisse. quid, inquit, homini Arpinati cū aquis calidis? narra inquam patrono tuo, qui Arpinateis aquas concupiuit. nosti enim marinas. quousque, inquit, hunc Regem feremus? Regem appellas inquam, cum Rex tui mentionem nullam fecerit? ille autem Regis hæreditatem spe deuorarat. domū, inquit, emisti. putas, inquam, dicere, iudices emisti? iuranti, inquit, tibi non crediderunt. mihi uero inquam XX iudices crediderunt: XXXI, quoniam numos ante acceperunt, tibi nil crediderunt. magnis clamoribus afflictus conticuit, & concidit. Noster autem status est hic. apud bonos ijdē sumus, quos reliquisti: apud sordem urbis, & fecem multo melius, quàm reliquisti: nam & illud nobis non obest, uideri nostrum testimonium non ualuisse: missus est sanguis inuidiæ sine dolore, atque etiam hoc ma

gis, quòd omnes illi fautores illius flagitij rem manifestam illam redemptam esse à iudicibus confitentur. accedit illud, quòd illa concionalis hirudo ærarij, misera, & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno unice diligi putat. & hercule multa, & iucunda consuetudine coniuncti inter nos sumus, usque eò, ut nostri isti comessatores coniurationis, barbatuli iuuenes illum in sermonibus Cneum Ciceronem appellent. itaque & ludis, & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας sine ulla pastoritia fistula auferebamus. nunc est expectatio comitiorum, in quæ omnibus inuitis trudit noster Magnus Auli filiũ, atque in eo neque auctoritate, neque gratia pugnat, sed quibus Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modo asellus onustus auro posset ascendere. Consul autem ille deterioris histrionis similis suscepisse negotium dicitur, & domi diuisores habere; quod ego non credo. sed S. C. duo iam facta sunt, odiosa, quòd in Consulem facta putantur, Catone, & Domitio postulante: unum, ut apud magistratus inquiri liceret: alterum, cuiusmodi diuisores haberent, aduersus remp. Lurco autem Trib. pleb. qui magistratum simul cum lege Aelia iniit, solutus est & Aelia, & Fusia, ut legem de ambitu ferret, quam ille bono auspicio claudus homo promulgauit. ita comitia in ante diem VI. Cal. Sext. dilata sunt. noui est in lege hoc, ut qui numos in tribu pronunciauerit, si non dederit, impune sit: sin dederit, ut, quoad uiuat, singulis tribubus HS ∞∞∞ debeat. dixi, hanc legem P. Clodium iam antea seruasse: pronunciare enim solitum esse, & non dare. sed heus tu, uides'ne Consulatum

illum nostrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uocabat, si hic factus erit, fabam mimum futurum. quare, ut opinor, φιλοσοφητέον, id quod tu facis, & istos Consulatus non ἐλαφητέον? Quod ad me scribis, te in Asiam statuisse non ire: equidem mallem, ut ires: ac uereor, ne quid in ista re minus commode fiat: sed tamen non possum reprehendere consilium tuum, præsertim cum egomet in prouinciam non sim profectus. Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo posuisti, contenti erimus, præsertim cum & Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me scripserit. ac uereor, ne Lucullus, quoniam græcum poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulam spectet. Antonio tuo nomine gratias egi, eamq; epistolam Manlio dedi. ad te ideo antea rarius scripsi, quòd non habebam idoneum, cui darem, nec satis sciebã quid darem. te ualde uindicaui. Cincius si quid ad me tui negotij detulerit, suscipiam: sed nunc magis in suo est occupatus, in quo ego ei non desum. tu, si uno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta, ast plures etiam ipse mittito. uelim ad me scribas, cuiusmodi sit Ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσίᾳ; & quæ poemata, quasq; historias de Ἀμαλθείᾳ habes, ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati. ego tibi aliquid de meis scriptis mittam. nihil erat absoluti. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAGNA mihi uarietas uolũtatis, et dissimilitudo opinionis, & iudicij Quinti fratris mei demonstrata est ex literis tuis, in quibus ad me epistolarũ illius exempla

misisti. qua ex re & molestia sum tanta affectus, quantam mihi meus amor summus erga utrunque uestrum afferre debuit; & admiratione, quidnã accidisset, quod afferret Quinto fratri meo aut offensioné tam grauem, aut cómutationem tantam uoluntatis. atque illud à me iam ante intelligebatur, quod te quoque ipsum discedenté à nobis suspicari uidebam, subesse nescio quid opinionis incómodæ, sauciumq; eius animum, et insedisse quasdã odiosas suspiciones: quibus ego mederi cũ cuperé & antea sæpe, & uehementius etiam post sortitionem prouinciæ; nec tãtum intelligebam ei esse offensionis, quantum literæ tuæ declarant; nec tantũ proficiebam, quantum uolebam. sed tamen hoc me ipse consolabar, quòd non dubitabã, quin te ille aut Dyrrhachij, aut in istis locis uspiam uisurus esset. quod cum accidisset, confidebã, ac mihi persuaseram fore, ut omnia placarentur inter uos non modo sermone, ac disputatione, sed conspectu ipso, congressuq; uestro: nam quanta sit in Quinto fratre meo comitas, quãta iucunditas, quàm mollis animus & ad accipiendã, & ad deponendam offensionem, nihil attinet me ad te, qui ea nosti, scribere. sed accidit perincommode, quòd eum nusquam uidisti: ualuit enim plus quod erat illi nonnullorum artificijs inculcatum, quàm aut officium, aut necessitudo, aut amor uester ille pristinus, qui plurimum ualere debuit. atque huius incommodi culpa ubi resideat, facilius possum existimare, quàm scribere: uereor enim, ne, dum defendam meos, non parcam tuis: nam sic intelligo, ut nil à domesticis uulneris factum sit, illud quidem, quod erat, eos certe sanare potuisse. sed huiusce rei uitium totius,

quod aliquãto etiam latius patet, quàm uidetur, præsenti tibi cõmodius exponam. De ijs literis, quas ad te Thes=salonica misit, & de sermonibus, quos ab illo & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, ecquid tantum causæ sit ignoro, sed omnis in tua posita est humanitate mihi spes huius leuandæ molestiæ: nam si ita esse statueris, & irritabiles animos esse optimorum sæpe hominum, & eosdem placabiles, & esse hanc agi=litatem, ut ita dicam, mollitiemq; naturæ plerunque bonitatis, &, id quod caput est, nobis inter nos nostra si=ue incommoda, siue uitia, siue iniurias esse tolerandas; facile hæc, quemadmodum spero, mitigabuntur. quod ego, ut facias, te rogo: nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem esse meorum, qui aut te non amet, aut abs te non ametur. Illa pars epistolæ tuæ mi=nime fuit necessaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut urbanorum cõmodorum & alijs temporibus, & me ipso Consule prætermiseris: mihi enim perspecta est & integritas, & magnitudo animi tui: neque ego inter me, atq; te quidquã interesse unquã duxi, præter uoluntatem institutæ uitæ, quòd me ambi=tio quædam ad honorum studium, te autem alia mini=me reprehendenda ratio ad honestum otium duxit: ue=ra quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis neque me tibi, neque quẽquam antepono: amoris uero erga me, cum à fraterno amore, domesticoq; discessi, tibi primas defero: uidi enim, uidi, penitusq; perspexi in meis ua=rijs temporibus & solicitudines, & lætitias tuas: fuit enim mihi sæpe & laudis nostræ gratulatio tua iucun=da, & timoris consolatio grata. quin mihi nunc te ab=

sente

sente non solum consilium, quo tu excellis, sed etiam ser=
monis communicatio, quæ mihi suauissima tecum solet
esse, maxime deest. quid dicam, in publica re? quo in
genere mihi negligenti esse non licet. an in forensi labo=
re? quem antea propter ambitionem sustinebam, nunc
ut dignitatem tueri gratia possim. an in ipsis domesticis
negotijs? in quibus ego cum antea, tum uero post disces=
sum fratris te, sermonesq; nostros desidero? postremo
non labor meus, non requies; non negotium, non otium;
non forenses res, non domesticæ; non publicæ, non priua
tæ carere diutius tuo suauissimo, atque amantissimo cõsi
lio, ac sermone possunt. atque harũ rerum cõmemoratio=
nem uerecundia sæpe impediuit utriusque nostrum. nũc
autem ea fuit necessaria propter eam partem epistolæ
tuæ, per quam te, ac mores tuos mihi purgatos, ac pro ba
tos esse uoluisti. atque in ista incommoditate alienati il=
lius animi, & offensi, illud inest tamen commodi, quòd
& mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te ali=
quando testificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ;
ut, quod unà non estis, nõ dissensione, ac dissidio uestro,
sed uoluntate, ac iudicio tuo factum esse uideatur. qua=
re & illa, quæ uiolata, expiabuntur; & hæc nostra, quæ
sunt sanctissime conseruata, suam religionem obtine=
bunt. Nos hic in rep. infirma, misera, commuta=
biliq; uersamur. credo enim te audisse, nostros equites
penè à senatu esse disiunctos. qui primum illud ual=
de grauiter tulerunt, promulgatum ex S.C. fuisse, ut
de ijs, qui ob iudicandum pecuniam accepissent, quæ=
reretur. qua in re decernenda cum ego casu non affuis=
sem, sensissemq; id equestrem ordinem ferre moleste,

neque aperte dicere, obiurgaui senatum, ut mihi uisus sum, summa cũ auctoritate, & in causa non uerecunda, admodum grauis, & copiosusfui. ecce aliæ deliciæ equitum uix ferendæ, quas ego nõ solum tuli, sed etiam ornaui. Asiani, qui de Censoribus conduxerunt, questi sunt in senatu, se cupiditate prolapsos, nimium magno conduxisse: ut induceretur locatio, postulauerunt. ego princeps in adiutoribus, atque adeo secundus: nam, ut illi auderent hoc postulare, Crassus eos impulit. inuidiosa res, turpis postulatio, & confessio temeritatis. summum erat periculũ, ne, si nihil impetrassent, plane alienarentur à senatu. huic quoque rei subuentum est maxime à nobis; perfectumq́;, ut frequentissimo senatu, & libentissimo uterentur: multaq́; à me de ordinum dignitate, & concordia dicta sunt Cal. Dec. & postridie. neque adhuc res confecta est, sed uoluntas senatus perspecta: unus enim contradixerat Metellus Cos. des. diu erat dicturus, ad quem propter diei breuitatem peruentum non est, heros ille noster Cato. sic ego conseruans rationem, institutionemq́; nostram, tueor, ut possum, illam à me conglutinatam concordiam. sed tamen, quoniam ista sunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes nostras tuta, ut spero, uia, quam tibi literis satis explicare non possum, significatione parua ostendam tamen. utor Pompeio familiarissime. uideo, quid dicas. cauebo, quæ sunt cauenda: ac scribam aliàs ad te de meis consilijs capessendæ reip. plura. Luceium scito Consulatum habere in animo statim petere: duo enim soli dicuntur perituri. Cæsar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulus cum hoc se putat per C. Piso-

nem posse coniungi. rides? non sunt hæc ridicula, mihi crede. quid aliud scribam ad te? quid? multa sunt, sed in aliud tempus. te si expectari uelis, cures ut sciam. iam illud molestè rogo, quod maxime cupio, ut quamprimum uenias. Nonis Dec. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL mihi nunc scito tam deesse, quàm hominẽ eum, qui cũ omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, unà cõmunicem, qui me amet, qui sapiat, qui cum loquar, nihil fingam, nihil dissimulem, nihil obtegam: abest enim frater ἀφελέστατος, & amantissimus Metellus. non homo, sed litus, atque aer, & solitudo mera. tu autem, qui sæpissime curam, & angorem animi mei sermone, & consilio leuasti tuo; qui mihi & in publica re socius, & in priuatis omnibus conscius, & omnium meorum sermonum, & consiliorum particeps esse soles: ubinam es? ita sum destitutus, ut tantum requietis habeam, quantum cum uxore, & filiola, & mellito Cicerone cõsumitur. nam illæ ambitiosæ nostræ, fucosæq; amicitiæ sunt in quodam splendore forensi, fructum domesticum non habent. itaque, cum bene completa domus est, tempore matutino, cum ad forum stipati gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba neminem possumus, quo cum aut iocari libere, aut suspirare familiariter possimus. quare te expectamus, te desideramus, te iam etiam accersimus: multa sunt enim, quæ me solicitant, anguntq;: quæ mihi uideor, aures nactus tuas, unius ambulationis sermone

exhaurire posse. ac domesticarum quidem solicitudinum aculeos omnes, & scrupulos occultabo, neque ego huic epistolæ, atque ignoto tabellario committam. atque hi (nolo enim te permoueri) non sunt permolesti, sed tamen insident & urgent, & nullius amantis consilio, aut sermone requiescunt. In rep. uero, quanquam animus est præsens, tamen uoluntas etiam atque etiam ipsa me deficit: nam, ut ea breuiter, quæ post tuum discessum acta sunt, colligã, iam exclames necesse est, res Romanas diutius stare non posse: etenim post perfectionem tuam primus, ut opinor, introitus fuit in causam fabulæ Clodianæ: in qua ego nactus, ut mihi uidebar, locum resecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis, uehemens fui, & omneis profudi uires animi, atque ingenij mei, non odio adductus alicuius, sed spe non corrigendæ, sed sanandæ ciuitatis. afflicta respubl. est empto, constupratóq; iudicio. uide, quæ sint postea consecuta. Consul est impositus is nobis, quem nemo præter nos philosophos aspicere sine suspirio posset. quantum hoc uulnus? facto S. C. de ambitu, de iudicijs, nulla lex perlata: exagitatus senatus, alienati equites Romani, sic ille annus duo firmamenta reip. per me unum constituta euertit: nam & senatus auctoritatem abiecit, & ordinum concordiam disiunxit. instat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiusmodi fuit, ut anniuersaria sacra Iuuentutis non committerentur: nam M. Luculli uxorem Memmius suis sacris initiauit. Menelaus ægre id passus diuortium fecit: quanquam ille pastor Idæus Menelaum solum contempserit: hic noster Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem liberum non putauit.

Est autem C. Herennius quidam Trib. pl. quem tu fortasse ne nosti quidem, tametsi poteris nosse: tribulis enim tuus est, & Sextus pater eius numos uobis diuidere solebat. is ad plebem P. Clodium traducit: idéq; fert, ut uniuersus populus in campo Martio suffragium de re Clodij ferat. hunc ego accepi in senatu, ut soleo: sed nihil est illo homine lentius. Metellus est Consul egregius, & nos amat, sed imminuit auctoritatem suam, quòd habere dicit causam promulgatam. illud idem de Clodio. Auli autē filius, ò Dij immortales, quàm ignauus, ac sine animo, milesq; dignus, qui Palicano, sicut facit, os ad male audiēdum quotidie præbeat. Agraria autem promulgata est à Flauio sanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia. sed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ quisquam inueniri potest: qui poterat, familiaris noster (sic est enim: uolo te hoc scire) Pompeius togulam illam pictam silentio tuetur suam. Crassus uerbum nullum contra gratiam. cæteros iam nosti; qui ita sunt stulti, ut amissa Rep. piscinas suas fore saluas sperare uideantur. unus est, qui curet, constantia magis, & integritate, quàm, ut mihi uidetur, consilio, aut ingenio, Cato, qui miseros publicanos, quos habuit amātissimos sui, tertium iam mensem uexat, neque ijs à senatu responsum dari patitur. ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere ante, quàm publicanis respōsum sit: quare etiam legationes reiectum iri puto. nunc uides, quibus fluctibus iactemur: & si ex ijs, quæ scripsimus, tamen etiam à me non scripta perspicis; reuise nos aliquādo; & quanquam sunt hæc fugienda, quò te uoco, tamen fac ut amorem nostrum tanti æstimes, ut eò uel

cum his molestijs peruenire uelis : nam ne absens censea re, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. sub lustrum autē censeri, germani negotiatoris est. quare cura, ut te quamprimum uideamus. Vale. XI. Cal. Feb. Q. Metello, & L. Afranio Coss.

CICERO ATTICO S.

NON modo, si mihi tantum esset otij, quantum est tibi; uerum etiā, si tam breueis epistolas uelim mittere ; (quod tu soles facere) te superarem, & in scripto mul to essem crebrior, quàm tu : sed ad summas , atque incredibiles occupationes meas accedit, quòd nullam à me epistolam ad te sino absque argumento, ac sententia uenire. & primum tibi , ut æquum est , ciui amanti patriam, quæ sunt in Rep. exponam : deinde, quoniam tibi amore nos proximi sumus , scribemus etiam de nobis ea, quæ scire te nō nolle arbitramur. Atque in Rep. nunc quidem maxime Gallici belli uersatur metus: nam Edui fratres nostri pugnant : Sequani male pugnarūt: & Heluetij sine dubio sunt in armis , excursionesq; in prouinciam faciunt . senatus decreuit, ut Consules duas Gallias sortirentur, delectus haberetur, uacationes ne ualerent , legati cum auctoritate mitterentur, qui adirēt Galliæ ciuitates, darentq; operam , ne eæ cum Heluetijs se iungerent . legati sunt Q. Metellus Creticus , et L. Flaccus, &, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον , Lentulus Clodiæ filius . atque hoc loco illud non queo præterire , quòd, cū de consularibus mea prima sors exisset , una uoce senatus frequens retinendum me in Vrbe censuit . hoc

idem post me Pompeio accidit: ut nos duo quasi pigno ra Reip. retineri uideremur: quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi innascantur? Vrbanæ autem res sic se habent. agraria lex à Flauio Trib. pl. uehementer agitabatur auctore Pompeio: quæ nihil populare habebat, præter auctoré. ex hac ego lege secunda concionis uoluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam agrum eum, qui P. Mutio, L. Calphurnio Coss. publicus fuisset: Syllanorum hominum possessiones confirmabam: Volaterranos, & Artemitanos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiserat, in sua possessione retinebam: unam rationem non reijciebam, ut ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. huic toti rationi agrariæ senatus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum possessiones: is enim est noster exercitus, hominum, ut tute scis, locupletium. populo autem, Pompeióq; (nam id quoque uolebam) satisfaciebam emptione; qua constituta diligenter, & sentinam Vrbis exhauriri, et Italiæ solitudinem frequentari posse arbitrabar. sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est Consul sanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil est, ut plane, quid erit, nesciat. hæc sunt in Rep. nisi illud etiam ad Remp. putes pertinere, Herenniũ quendam Trib. pl. tribulem tuum, sanè hominem nequam,

atque egentem, sæpe iam de P. Clodio ad plebem tradu cendo agere cœpisse. huic frequenter interceditur. hæc sunt, ut opinor, in Rep. Ego autem, ut semel Nonarum illarum Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitijs eximiam quandam, atque immortalem gloriam consecutus sum; non destiti eadem animi magnitudine in Rep. uersari, & illam institutam, ac susceptam dignitatem tueri. sed postea quàm primum Clodij absolutione leuitatem, infirmitatemq; iudiciorum perspexi, deinde uidi nostros publicanos facile à senatu disiungi, quanquam à me ipso non diuellerentur, tum autem beatos homines (hos piscinarios dico, amicos tuos) non obscure nobis inuidere: putaui mihi maiores quasdã opes, & firmiora præsidia esse quærenda. itaque primum eum, qui nimium diu de rebus nostris tacuerat, Pompeium adduxi in eam uoluntatem, ut in senatu non semel, sed sæpe, multisq; uerbis suis mihi salutem imperij, atque orbis terrarum adiudicarit: quod non tam interfuit mea (neque enim illæ res aut ita sunt obscuræ, ut testimonium; aut ita dubiæ, ut laudationem desiderent) quàm Reip. ꝙ erant quidã improbi, qui cõtentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum rerum dissensione, arbitrarentur. cum hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, ut uterque nostrum in sua ratione munitior, & in Rep. firmior hac cõiunctione esse possit. odia autem illa libidinosæ, & delicatæ iuuentis, quæ erant in me incitata, sic mitigata sunt quadam comitate mea, me unum ut omnes illi colant. nihil iã deniq; à me asperũ in quenquã fit, nec tamẽ quidquã populare, ac dissolutũ; sed ita tẽperata tota ratio est,

ut Reip. constantiam præstem, priuatis rebus meis pro=
pter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, o=
dium in me improborum adhibeam quandam cautio=
nem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitijs
implicati sumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus insu=
surret Epicharmus cantilenam illam suam: νῆφε, καὶ μέ=
μνασο ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. ac nostræ qui=
dem rationis, ac uitæ quasi quandam formam, ut opi=
nor, uides. De tuo autem negotio sæpe ad me scri=
bis, cui mederi nunc non possumus: est enim illud S. C.
summa pedariorum uoluntate, nullius nostrum aucto=
ritate factum. nam, quòd me esse ad scribendũ uides;
ex ipso S. C. intelligere potes, aliam rem tum relatam.
hoc autem, de populis liberis, sine causa additum: et ita
factum est à P. Seruilio filio, qui in postremis senten=
tiam dixit: sed immutari hoc tempore non potest. itaque
conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri desie=
runt. tu si tuis blanditijs tamen à Sicyonijs numulo=
rum aliquid expresseris, uelim me facias certiorem.
Commentarium Consulatus mei græce compositum mi
si ad te: in quo si quid erit, quod homini Attico mi=
nus græcum, eruditumq; uideatur, non dicam, quod ti=
bi, ut opinor, Panormi Lucullus de suis historijs dixerat,
se, quo facilius illas probaret Romani hominis esse, idcir=
co barbara quædam, & obsoleta dispersisse: apud me
si quid erit eiusmodi, me imprudente erit, & inuito. la=
tinum si perfecero, ad te mittam. tertium poema ex=
pectato, ne quod genus à me ipso laudis meæ præter=
mittatur. hic tu caue dicas, τίς πατέρ᾽ αἰνήσει; si est
enim apud homines quidquam, quod potius sit laude=

tur, nos uituperemur, qui non potius alia laudemus: quanquam non ἐγκωμιαστικὰ sunt hæc, sed ἱστορικὰ quæ scribimus. Quintus frater purgat se mihi per literas, et affirmat nil à se cuiquam de te secus esse dictũ. uerum hæc nobis coràm summa cura, et diligentia sunt agenda: tu modo nos reuise aliquando. Cossinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, et amans tui uisus est, & talis, qualem esse eum tuæ mihi literæ nuntiarant. Vale. Idibus Martijs.

CICERO ATTICO S.

18 CVM è Põpeiano me Romã recepissem ad IIII. Id. Maij, Cincius noster eam mihi abs te epistolam reddidit, quam tu Idibus Febr. dederas. ei nunc epistolæ literis his respondebo. ac primum, tibi perspectum esse iudicium de te meum, lætor: deinde, te in ijs rebus, quæ mihi asperius à nobis, atque à nostris, & iniucundius actæ uidebantur, moderatissimum fuisse, uehementissime gaudeo: idq; neque amoris mediocris, & ingenij summi, ac sapientiæ iudico. qua de re cum ad me ita suauiter, diligenter, officiose, humaniter scripseris, ut nõ modo hortari te amplius non debeam, sed ne expectare quidẽ abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis, ac mansuetudinis potuerim: nihil duco esse commodius, quàm de his rebus nihil amplius scribere. cum erimus congressi, tum, si quid res feret, coràm inter nos conferemus. Quod ad me de Rep. scribis, disputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis consilijs ratio tua non abhorret: nam neque de statu nobis nostræ dignitatis est recedendum, neq; sine nostris copijs intra alterius

præsidia ueniendum: & is, de quo scribis, nihil habet amplum, nihil excelsum, nihil non summissum, atque popularе: ueruntamen fuit ratio mihi fortasse ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, sed mehercule Reip. multo etiam utilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi, cum hominis amplissima fortuna, auctoritate, gratia fluctuantem sententiam confirmassem, & à spe malorum ad mearum rerum laudem conuertissem. quod si cum aliqua leuitate mihi faciendum fuisset, nullam rem tanti æstimassem: sed tamen à me ita acta sunt omnia, non ut ego illi assentiens leuior, sed ut ille me probans grauior uideretur. reliqua sic à me aguntur, et agentur, ut nõ committamus, ut ea, quæ gessimus, fortuito gessisse uideamur. eos bonos uiros, illos quos significas, & eam, quam mihi dicis obtigisse, σπάρταν non modo nunquam deseram, sed etiam, si ego ab illa deserar, tamen in mea pristina sententia permanebo. illud tamen uelim existimes, me hanc uiam optimatum post Catuli mortem nec præsidio ullo, nec comitatu tenere: nã, ut ait Rhinton ut opinor, οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσιν οἷς δ' οὐδὲν μέλει. mihi uero ut inuideant piscinarij nostri, aut scribã ad te aliàs, aut in congressum nostrum reseruabo. à curia autem nulla me res diuellet: uel quòd ita rectum est: uel quòd rebus meis maxime consentaneum: uel quòd, à senatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs, ut scripsi ad te anteà, non multum spei est in senatu: nemo est enim iam, qui queratur. quare, si id expectas, longum est: alia uia, si qua potes, pugna. cum est actum, neque animaduersum est ad quos pertineret, & ra-

ptim in eam sententiam pedarij concurrerunt. inducẽdi S. C. maturitas non dum est; quòd neque sunt, qui querantur; & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus est egregius Consul. unum reprehendo, quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc uellem mediocrius: cætera egregia. Auli filius uero ita se gerit, ut eius Consulatus non Consulatus sit, sed Magni nostri ὑπώπιον. De meis scriptis, misi ad te græce perfectum Consulatum meum. eum librum L. Cossinio dedi. puto te latinis meis delectari, huic autem græco græcum inuidere. alij si scripserint, mittemus ad te: sed, mihi crede, simul atque hoc nostrum legerunt, nescio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, uir bonus, amatorq; noster, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donauit. cum mihi per legem Cinciam licere capere Cincius amicus tuus diceret, libenter dixi me accepturum, si attulisset. nunc, si me amas, si te à me amari scis, enitere per amicos, clientes, hospites, libertos denique, ac seruos tuos, ut scheda ne qua deperead: nam & græcis ijs libris, quos suspicor, & latinis, quos scio illum reliquisse, mihi uehementer opus est. ego autem quotidie magis, quod mihi de forensi labore temporis datur, in his studijs conquiesco. per mihi, per inquam gratum feceris, si in hoc tam diligens fueris, quàm soles in ijs rebus, quas me ualde uelle arbitraris: ipsiusq; Pæti tibi negotia commendo; de quibus tibi ille agit maximas gratias: &, ut iam inuisas nos, non solum rogo, sed etiam suadeo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER II.

CICERO ATTICO S.

C AL. Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, uenit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te, & commentarium Consulatus mei græce scriptum reddidit. in quo lætatus sum, me aliquanto ante de iisdem rebus græce item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendum dedisse: nam, si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres. quanquam illa tua (legi enim libenter) horridula mihi, atque incompta uisa sunt: sed tamen erant ornata hoc ipso, quòd ornamenta neglexerant; &, ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebantur. meus autem liber totum Isocratis μυροθήκιον, atque omneis eius discipulorum arculas, ac non nihil etiam Aristotelica pigmenta consumpsit: quem tu Corcyræ, ut mihi aliis literis significas, strictim attigisti, post autem, ut arbitror, à Cossinio accepisti. quem tibi ego non essem ausus mittere, nisi eum lēte, ac fastidiose probauissem quanquam ad me rescripsit iam Rhodo Possidonius, se, nostrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de iisdem rebus scriberet, miseram, non modo non excitatum esse ad scribendum, sed etiam plane perterritum. quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita, uulgo qui in=

ſtabant, ut darem ſibi, quod ornarent, iam exhibere mihi moleſtiam deſtiterunt. tu, ſi tibi placuerit liber, curabis, ut & Athenis ſit, & in cæteris oppidis Græciæ: uidetur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem & quas poſtulas, & plures etiam mittam, quoniam quidem ea, quæ nos ſcribimus adoleſcentulorum ſtudijs excitati, te etiam delectant: fuit enim mihi commodum, quòd in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerit ciuis ille tuus Demoſthenes, & quòd ſe ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerit, ut σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος uideretur, curare, ut meæ quoque eſſent orationes, quæ conſulares nominarentur. quarum una eſt in ſenatu Cal. Ian. altera ad populum de lege agraria, tertia de Othone, quarta pro Rabirio, quinta de proſcriptorum filijs; ſexta, cum prouinciam in concione depoſui; ſeptima, qua Catilinam emiſi; octaua, quam habui ad populum poſtridie, quàm Catilina profugit; nona in concione, quo die Allobroges inuocarunt; decima in ſenatu Nonis Dec. ſunt præterea duæ breues, quaſi ἀποσπασμάτια legis agrariæ. hoc totum σῶμα, curabo, ut habeas. & quoniam te cum ſcripta, tum res meæ delectant, iiſdem ex libris perſpicies, & quæ geſſerim, & quæ dixerim. aut ne popoſciſſes: ego enim tibi me non offerebam. Quod quæris, quid ſit, quò te accerſam; ac ſimul impeditum te negotijs eſſe ſignificas; neque recuſas, quin, non modo ſi opus ſit, ſed etiam ſi uelim, accurras: nihil ſanè eſt neceſſe: ueruntamen uidebare mihi tempora peregrinationis commodius poſſe diſtribuere. nimis abes diu, præſertim cum ſis in pro=

pinquis locis: neque nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidem otium est: sed si paulo plus furor Pulcheli progredi posset, ualde te ego istinc excitarem. uerum præclare Metellus impedit, & impediet. quid quæris? est Consul φιλόπατρις, &, ut semper iudicaui, natura bonus. ille autem non simulat, sed plane Tribunus pl. fieri cupit. qua de re cum in senatu ageretur, fregi hominem, & inconstantiam reprehendi, qui Romæ Tribunatum pl. peteret, cum in Sicilia Aedilitatem sæpe dictitasset. sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum; quòd nihilo magis ei liciturũ esset plebeio rép. perdere, q̃ similibus eius me Consule patritijs esset licitũ. iam cum se ille septimo die uenisse à freto, neque sibi obuiam quenquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eoq; se in concione iactasset: nihil ei noui dixi accidisse: ex Sicilia septimo die Romam, tribus horis Roma Interamnam: noctu introisse, item ante: non esse itum obuiam, ne tum quidem, cum iri maxime debuit. quid quæris? hominem petulantem modestum reddo, non solum perpetua grauitate orationis, sed etiam hoc genere dictorum. itaque iam familiariter cum ipso cauillor etiam, ac iocor. quin etiam cum candidatum deducerem, is quærit ex me, num consuessem Siculis locum gladiatoribus dare. negaui. at ego, inquit, nouos patronos instituam. sed soror, quæ tantum habeat consularis loci, unum mihi solum pedem dat. noli, inquam, de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas. nõ consulare, inquies, dictum. fateor: sed ego odi illam male consularem: ea est enim seditiosa; ea cum uiro bellum gerit, neque solum cum Metello, sed etiam

cum Fabio, quòd eos mihi esse amicos moleste fert. Quod de agraria lege quæris, sanè iam uidetur refrixisse. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas; nolim ita existimes, me mei præsidij causa cum illo coniunctum esse; sed ita res erat instituta, ut, si inter nos esset aliqua forte dissensio, maximas in rep. discordias uersari esset necesse: quod à me ita præcautum, atque ita prouisum est, non ut ego de optima illa mea ratione decederem, sed ut ille esset melior, & aliquid de populari leuitate deponeret. quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo scito gloriosius, quàm de suis prædicare: sibi enim bene gestæ, mihi conseruatæ reip. dat testimonium. hoc facere illum, mihi quàm prosit, nescio, reipub. certe prodest. quid, si etiam Cæsarem, cuius nunc uenti ualde sunt secundi, reddo meliorem? num tantum obsum Reip? quin etiam, si mihi nemo inuideret, si omnes, ut erat æquum, fauerent, tamen non minus esset probanda medicina, quæ sanaret uitiosas partes reipub. quàm quæ exsecaret. nunc uero, cum equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino te signifero, ac principe collocaram, senatum deseruerit; nostri autem principes digito se cœlum putent attingere, si muli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant; alij autem negligant: non'ne tibi satis prodesse uideor, si perficio, ut nolint obesse, qui possunt? nam Catonem nostrum nō tu amas plus, quàm ego. sed tamen ille optimo animo utens, & summa fide, nocet interdum reip. dicit enim tanquam in Platonis πολιτέᾳ, non tanquam in Romuli fece sententiam. quid uerius, quàm in iudicium uenire, qui ob rem

iudicandam

iudicandam pecuniam acceperit? cenſuit hoc Cato: aſ=
ſenſit ſenatus. equites curiæ bellum, non mihi, nam ego
diſſenſi. quid impudentius publicanis renunciantibus?
fuit tamen retinendi ordinis cauſa facienda iactura: re
ſtitit, & peruicit Cato. itaque nunc Conſule in carcere
incluſo, ſæpe item ſeditione commota, aſpirauit nemo
eorum, quorum ego concurſu, itemq; Conſules, qui poſt
me fuerunt, remp. defendere ſolebant. quid ergo iſtos,
inquies, mercede conductos habebimus? quid faciemus,
ſi aliter non poſſumus? an libertinis, atque etiam ſeruis
ſeruiamus? ſed, ut tu ais, ἄλις σπουδῆς. Fauonius
meam tribum tulit honeſtius, quàm ſuam, Luceij perdi=
dit. accuſauit Naſicam inhoneſte, ac modeſte tamen di=
xit, ut Rhodi uideretur molis potius, quàm Moloni ope=
ram dediſſe. mihi, quòd defendiſſem, leuiter ſuccenſuit.
nunc tamen petit iterum reipub. cauſa. Luceius quid a=
gat, ſcribam ad te, cum Cæſarem uidero, qui aderit bi=
duo. Quòd Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmu=
latori attribuas Seruilio. quid? ea plaga non'ne ad mul=
tos bonos uiros pertinet? ſed ſi ita placuit, laudemus, de=
inde in diſſenſionibus ſoli relinquamur. Amalthea
mea te expectat, & indiget tui. Tuſculanum, & Pom=
peianum ualde me delectant, niſi quòd me illum ipſum
uindicem æris alieni ære non Corinthio, ſed hoc circun=
foraneo obruerunt. In Gallia ſperamus eſſe otium. pro=
gnoſtica mea cum oratiunculis propediem expecta. &
tamen, quid cogites de aduentu tuo, ſcribe ad nos: nam
mihi Pomponia nunciari iuſſit, te menſe Quintili Ro=
mæ fore. id à tuis literis, quas ad me de acceſſu tuo mi=
ſeras, diſcrepabat. Pætus, ut antea ad te ſcripſi,

omneis libros, quos frater suus reliquisset, mihi donauit. hoc illius munus in tua diligentia positum est. si me amas, cura, ut conseruentur, & ad me perferantur. hoc mihi nil potest esse gratius. & tum græcos, tum uero latinos diligenter ut conserues, uelim. tuum esse hoc munusculum putabo. Ad Octauium dedi literas: cum ipso nil eram locutus: neque enim ista tua negotia prouincialia esse putabam: neque te in Toculionibus habebam. sed scripsi, ut debui, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

2
19

CVRA, amabo te, Ciceronem nostrum. ei nos θεῖοι uidemur. Γελιναίων in manibus tenebam. & hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes extruxeram. ò magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, quàm de Procilio. Κορινθίων καὶ Ἀθηναίων puto me Romæ habere. mihi hæredes. lege. hoc doceo. mirabilis uir est. Ἡρώδης, si homo esset, eũ potius legeret, quàm unam literam scriberet: qui me epistola petiuit: ad te, ut uideo, comminus accessit. coniurasse mallem, quàm restitisse coniurationi, si illum mihi audiendum putassem. De Lollio sanus non es. de uino laudo. sed heus tu, ecquid uides Cal. uenire, Antonium non uenire? iudices cogi? nam ita ad me mittunt, Nigidium minari in concione, se iudicem, qui non affuerit, compellaturum. uelim tamen, si quid est de Antonij aduentu quod audieris, scribas ad me: & quoniam huc non uenis, cœnes apud nos, utique prid. Cal. caue aliter facias. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

3

PRIMVM, ut opinor, εὐαγγέλια. Valerius absolutus est Hortensio defendente. id iudicium Atilio condonatum putabatur. & Epicratem suspicor, ut scribis, lasciuum fuisse: etenim mihi caligæ eius, ut fasciæ cretatæ, non placebant. quid sit, sciemus, cum ueneris. Fenestrarum angustias quòd reprehendis, scito te Κύρου παιδείαν reprehendere: nam cum ego idem istuc dicerem, Cyrus aiebat, radiorum τὰς διαφάσεις latis luminibus, non tam esse suaueis: etenim ἔστω ὄψις μὲν, ἡ, α: τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ: ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε: uides enim cætera: nam si κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις uideremus, ualde laborarent. εἴδωλα in angustijs. nunc fit lepide illa ἔκχυσις radiorum. cætera si reprehenderis, non feres tacitum, nisi si quid erit eiusmodi, quod sine sumptu corrigi possit. Venio nunc ad mensem Ianuarium, & ad ὑπόστασιν nostram, ac πολιτείαν, in qua σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, sed tamen ad extremum, ut illi solebant, τὴν ἀρέσκουσαν. est res sanè magni consilij: nam aut fortiter resistendum est legi agrariæ, in quo est quædam dimicatio, sed plena laudis; aut quiescendum, quod est non dissimile, atque ire in Solonium, aut Antium; aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cæsarem sic expectare, ut non dubitet: nam fuit apud me Cornelius: hunc dico Balbum Cæsaris familiarem: is affirmabat illum omnibus in rebus meo & Pompeij consilio usurum, daturumq; operam, ut cum Pompeio Crassum coniungeret. hic sunt hæc, coniunctio mihi summa cum Pompeio; si placet, etiam

cum Cæsare, reditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, senectutis otium. sed me κατάκρησις mea illa commouet, quæ est in libro III.

Interea cursus, quos prima à parte iuuentæ,
Quosq; adeo Consul uirtute, animoq; petisti,
Hos retine, atque auge famam, laudesq; bonorum.

hæc mihi cum in eo libro, in quo multa sunt scripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipsa præscripserit, non opinor esse dubitandum, quin semper nobis uideatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. sed hæc ambulationibus compitalitijs reseruemus. Tu pridie Compitalia memento. balneum calfieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrem adiungemus. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας affer mihi de libris Quinti fratris. Vale.

CICERO ATTICO S.

4

FECISTI mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me misisti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) millesimam partem uix intelligo. pro eo tibi præsentem pecuniam solui imperaui, ne tu expensum muneribus ferres. At quoniam numorum mentio facta est, amabo te, cura, ut cum Titinio, quoquo modo poteris, transigas. si in eo, quod ostenderat, non stat, mihi maxime placet ea, quæ male empta sunt, reddi, si uoluntate Pomponiæ fieri poterit. si ne id quidem, numi potius reddantur, quàm ullus sit scrupulus. ualde hoc uelim ante, quàm proficiscare, amanter, ut soles, diligenterq; conficias. Clodius ergo, ut ais, ad Tigranem? uelim, Syrpiæ conditione: sed facile patior:

accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tempus illud, cum & Quintus noster iam, ut speramus, in otio consederit, &, iste sacerdos Bonæ Deæ cuiusmodi futurus sit, sciri possit. interea quidem cum musis nos delectabimus animo æquo, immo uero etiam gaudenti, ac libenti. neque mihi unquam ueniet in mentem Crasso inuidere, neque pœnitere, quòd à me ipse non desciuerim. De geographia, dabo operam, ut tibi satisfaciã: sed nihil certi polliceor. magnum opus est: sed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. tu quidquid indagaris de Rep. & maxime quos Consules futuros putes, facito, ut sciam. tametsi nimis sum curiosus: statui enim nihil iam de Rep. cogitare. Terentiæ saltum perspeximus. quid quæris? præter quercum Dodonæã nihil desideramus, quo minus Epeirum ipsam possidere uideamur. Nos circiter Cal. aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, si in Formiano non erimus; si nos amas, in Pompeianum uenito. id & nobis erit periucundum, & tibi non sanè deuiũ. De muro, imperaui Philotimo, ne impediret, quo minus id fieret, quod tibi uideretur. censeo tamen, adhibeas Vectium. his temporibus, tam dubia uita optimi cuiusque, magni æstimo unius æstatis fructum palæstræ Palatinæ, sed ita tamen, ut nihil minus uelim, quàm Pomponiam, & puerum uersari in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVPIO equidem, & iam pridem cupio Alexandriam, reliquamq; Aegyptum uisere, & simul ab hac hominum satietate nostri discedere, & cum aliquo de-

ſiderio reuerti : ſed hoc tempore, & his mittentibus, αἰ=
δέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους: quid enim no
ſtri optimates, ſi qui reliqui ſunt, loquentur ? an me a=
liquo præmio de ſententia eſſe deductum ? πουλυδάμας
μοι πρῶτος ἐλεγκχείην ἀναθήσει Cato ille noſter, qui mi=
hi unus eſt pro centum millibus. quid uero hiſtoriæ de
nobis ad annos D C. prædicarint ? quas quidem ego
multo magis uereor, quã eorũ hominũ, qui hodie uiuunt,
rumuſculos. ſed opinor excipiamus, & expectemus : ſi
enim deferetur, erit quædam noſtra poteſtas, et tum de=
liberabimus. & iam hercule eſt in non accipiendo non
nulla gloria. quare ſi quid θεοφάνης tecum forte con=
tulerit, ne omnino repudiaris. de iſtis rebus expecto tuas
literas, quid Arrius narret, quo animo ſe deſtitutum fe=
rat, & qui Conſules parentur, utrum, ut populi ſermo,
Pompeius, & Craſſus, an, ut mihi ſcribitur, cum Gabi=
nio Ser. Sulpitius, & num quæ nouæ leges, & num
quid noui omnino: &, quoniam Nepos proficiſcitur, cui=
nam Auguratus deferatur: quo quidem uno ego ab iſtis
capi poſſum. Videte ciuitatem meam. ſed quid ego hæc,
quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura φι
λοσοφεῖν ? ſic inquam in animo. ſic uellem ab initio.
nunc uero, quoniam, quæ putaui eſſe præclara, expertus
ſum, quàm eſſent inania; cum omnibus muſis ratio=
nem habere cogito. tu tamen de Curtio ad me reſcri=
be certius : & num quis in eius locum paretur, et quid
de P. Clodio fiat, & omnia, quemadmodum tu pollice=
ris, ἐπὶ σχολῆς ſcribe : & quo die Roma te exiturum
putes, uelim ad me ſcribas, ut certiorem te faciam, qui=
bus in locis futurus ſim : epiſtolamq; ſtatim des de iis

rebus, de quibus ad te scripsi: ualde enim expecto literas tuas. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD tibi superioribus literis promiseram, fore, ut opus extaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo: sic enim sum complexus otium, ut ab eo diuelli non queam. itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antij festiuam copiam: aut fluctus numero: nam ad lacertas captandas tempestates nō sunt idoneæ. à scribendo prorsus abhorret animus: etiam γεωγραφικὰ, quæ constitueram, magnum opus est: ita ualde Eratosthenes, quē mihi proposueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. quid censes, si Tyrannio accesserit? & hercule sunt res difficiles ad explicandū, & ὁμοειδεῖς: nec tā possunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, q̄ uidebātur: et, quod caput est, mihi quæuis satis iusta causa cessandi est. quin etiā dubitē, an hic Antij cōsidā, et hoc tēpus omne cōsumā: ubi quidē ego mallē diu nimirū, q̄ Romæ fuisse. tu uero sapientior Buthroti domū parasti. sed, mihi crede, proxima est illi municipio hæc Antiatū ciuitas. esse locū tam propè Romā, ubi multi sint, qui Vatinium nunquā uiderint? ubi nemo sit, præter me, qui quenquam ex uigintiuiris unū esse saluū uelit? ubi me interpellet nemo, diligāt omnes? hic, hic nimirū πολιτευτέον: nam istic nō solū nō licet, sed etiā tædet. itaque ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi uni legamus, Theopōpino genere, aut etiā asperiore multo pāgentur. neq; aliud iā quidquā πολιτεύομαι, nisi odisse improbos, et id ipsū nullo cū stomacho, sed potius cū aliqua scribēdi uoluptate. Sed ut ad rē, scri=

psi ad Quæstores urb. de Quinti fratris negotio. uide quid narrent, ecquæ spes sit denarij, an cistophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro, statue, quid faciendum sit. aliud quid? etiam. quando te proficisci istinc putes, fac, ut sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE GEOGRAPHIA etiã atque etiã deliberabimus. Orationes à me autem duas postulas: quarum alteram non libebat mihi scribere, quia absciderã; alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. sed id quoque uidebimus. denique aliquid extabit, ne tibi plane cessasse uideamur. De Publio quæ ad me scribis, sanè mihi iucunda sunt: eaque etiam uelim omnibus uestigijs indagata ad me afferas, cum uenies; & interea scribas, si quid intelliges, aut suspicabere, & maxime de legatione quid sit acturus. equidem ante, quàm tuas legi literas, in hominem ire cupiebam; non mehercule ut differrem cum eo uadimonium, nam mira sum alacritate ad litigandum; sed uidebatur mihi, si quid esset in eo populare quòd plebeius factus esset, id amissurus: quid enim? ad plebem transisti, ut Tigranem ires salutatũ? narra mihi, Reges Armenij patritios salutare non solent? quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem. quam si ille contemnit, & si, ut scribis, bilem id commouet & latoribus, & auspicibus legis curiatæ: spectaculum egregium. hercule, uerum ut loquamur, subcontumeliose tractatur noster Publius: primum qui, cum in domo Cæsaris quon=

*dam unus uir fuerit, nunc ne in uiginti quidem eſſe po=
tuerit : deinde alia legatio dicta erat, alia data eſt : illa
opima ad exigendas pecunias Druſo : ut opinor, Piſau=
renſis nebuloni Vatinio reſeruatur : hæc ieiuna, ac bel=
la relegatio datur ei, cuius Tribunatus ad iſtorum tem=
pora reſeruatur . incende hominem, amabo te, quoad
potes . una ſpes eſt ſalutis, iſtorum inter iſtos diſſenſio.
cuius ego quædã initia ſenſi ex Curione . iam uero Ar=
rius Conſulatum ſibi ereptum fremit. Megabocchus, &
hæc ſanguinaria iuuentus inimiciſſima eſt . accedat ue=
ro, accedat etiam iſta rixa Auguratus . ſpero me præ=
claras de iſtis rebus epiſtolas ad te ſæpe miſſurum . ſed,
illud quid ſit, ſcire cupio, quod iacis obſcure, iam etiam
ex ipſis Quinque uiris loqui quoſdam . quidnã id eſt ?
ſi eſt enim aliquid, plus eſt boni, quàm putaram . at=
que hæc ſic uelim exiſtimes non me abs te κατὰ τὸ πρα=
κτικὸν, quærere, quòd geſtiat animus aliquid agere in
Rep. iam pridem gubernare me tædebat, etiam cum
licebat . nunc uero, cum cogar exire de naui, non ab=
iectis, ſed ereptis gubernaculis ; cupio iſtorum naufra=
gia ex terra intueri ; cupio, ut ait tuus amicus Sopho=
cles, καὶ ὑπὸ στέγῃ Πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ
φρενὶ . De muro, quid opus ſit, uidebis . Caſtritianum
mendũ nos corrigemus & tamẽ ad me Quintus CLↃ
CCLↃↃLↃↃↃ ſcripſerat, non ad ſororem tuam
HS XXX. Terentia tibi ſalutem dicit . Cice=
ro tibi mandat, ut Ariſtodemo idem de ſe reſpondeas,
quod de fratre ſuo ſororis tuæ filio reſpondiſti . De
Amalthea quod me admones, non negligemus . Cu=
ra, ut ualeas.*

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM cũ à te auide expectarē ad ue=ſperum, ut ſoleo, ecce tibi nuncius, pueros ueniſſe Roma. uoco, quæro, ecquid literarum? negant. quid ais, inquã, nihil ne à Pomponio? perterriti uoce, & uultu, confeſſi ſunt ſe accepiſſe, ſed excidiſſe in uia. quid quæris? per=moleſte tuli: nulla enim abs te per hos dies epiſtola ina=nis aliqua re utili, & ſuaui. nunc, ſi quid in ea epi ſtola, quam ante diem XVI. Cal. Maij dediſti, fuit hiſtoria dignum, ſcribe quamprimum, ne ignoremus: ſin nihil præter iocationem, redde id ipſum. & ſcito Cu rionem adoleſcentem ueniſſe ad me ſalutatum. ual=de eius ſermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipſe uero mirandum in modum Reges odiſſe ſuperbos. peræ=que narrabat incenſam eſſe iuuentutem, neque hæc fer=re poſſe. bene habemus. nos, ſi in his ſpes eſt, opinor a=liud agamus. Ego me do hiſtoriæ. quanquã licet me Saufeium putes eſſe. nihil me eſt inertius. Sed co=gnoſce itinera noſtra, ut ſtatuas, ubi nos uiſurus ſis. In Formianum uolumus uenire Parilibus: inde, (quoniam putas prætermittendum nobis eſſe hoc tempore cratera illum delicatum) Cal. Maijs de Formiano proficiſce=mur, ut Antij ſimus ad V. Non. Maij: ludi enim Antij futuri ſunt à IIII. Cal. ad prid. Non. Maij: eos Tul lia ſpectare uult. inde cogito in Tuſculanum, deinde Arpinum, Romam ad Cal. Iun. te aut in Formiano, aut Antij, aut in Tuſculano, cura, ut uideamus. Epi=ſtolam ſuperiorem reſtitue nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO cũ mihi dixiſſet Cæcilius Quæſtor pue= rum ſe Romã mittere, hæc ſcripſi raptim, ut tuos eliceré mirificos cum Publio dialogos, cum eos, de quibus ſcri= bis, tum illum, quem addis, & ais, longum eſſe, quæ ad ea reſponderis, perſcribere; illum uero, qui non dum habitus eſt, quem illa βοῶπις, cum è Solonio re= dierit, ad te eſt relatura. ſic uelim putes, nihil hoc poſſe mihi eſſe iucundius. ſi uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum, ut ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebem, quàm bonã meis putiſſimis orationibus gratiam retulerit: quarum ex= pecta diuinam παλινῳδίαν: etenim, quantum conie= ctura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum his dynaſtis in gratia, non modo de Cynico cõſulari, ſed ne de iſtis qui= dem piſcinarum Tritonibus poterit ſe iactare: non e= nim poterimus ulla eſſe in inuidia ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autem ab ijs diſſentiet, erit abſurdum in nos inuehi. uerũtamen inuehatur. feſti= ue, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putaram, orbis hic in Rep. eſt conuerſus: citius omnino, quàm potuit: id culpa Catonis, ſed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui Aeliam legem, qui Iuniam, & Liciniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt; qui omnia re= media Reip. effuderunt; qui regna, qui prædia tetrar= chis, qui immaneis pecunias paucis dederunt. uideo iam, quò inuidia tranſeat, & ubi ſit habitura. nihil me exi ſtimaris neque uſu, neque à Theophraſto didiciſſe, niſi breui tempore, deſiderari noſtra illa tempora, uideris.

etenim si fuit inuidiosa senatus potentia; cum ea nõ ad populum, sed ad tres homines immoderatos redacta sit, quidnam censes fore? proinde isti licet faciant, quos uolent, Consules, Tribunos pl. deniq; etiam Vatinij strumam sacerdotij διβάφῳ uestiant. uidebis breui tempore magnos non modo eos, qui nihil titubarunt, sed etiã illum ipsum, qui peccauit, Catonem. nam nos quidem, si per istum tuũ sodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus: si ille cogitat, tantum duntaxat nos defendere, & , quod est proprium artis huius, ἐπαγγέλλομαι ἄνδρα ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. patria propitia sit: habet à nobis etiam si non plus, quàm debitũ est, plus certe, quàm postulatũ est. male uehi malo alio gubernãte, quàm tam ingratis uectoribus bene gubernare. sed hæc coràm commodius. nunc audi, quod quæris. Antiũ me ex Formiano recipere cogito ad V. Non. Maias. Antio uolo Non. Maijs proficisci in Tusculanũ. sed cũ è Formiano rediero (ibi esse uolo usq; ad prid. Cal. Maias) faciam statim te certiorem. Terẽtia tibi salutẽ. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S.

VOLO ames constantiam meam. ludos Antij spectare nõ palcet: est enim ὑποσόλοικον, cum uelim uitare omnium deliciarum suspicionem, repente ἀναφαίνεσθαι nõ solũ delicate, sed etiã inepte peregrinantẽ. quare usq; ad Nõ. Mai. te in Formiano expectabo. nũc fac, ut sciã, quo die te uisuri simus. Ab Appij Foro hora quarta: dederam aliam paulo ante à Tribus Tabernis. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

NARRO tibi: plane relegatus mihi uideor, posteaquã in Formiano ſum: dies enim nullus erat, Antij cũ eſſem, quo die non melius ſcirem Romæ quid ageretur, quàm ij, qui erant Romæ: etenim literæ tuæ, non ſolum quid Romæ, ſed etiam quid in repub. neque ſolum quid fieret, uerum etiam quid futurum eſſet, indicabant. nunc, niſi ſi quid ex prætereunte uiatore exceptum eſt, ſcire nihil poſſumus. quare quanquam iam te ipſum expecto, tamen iſti puero, quem ad me ſtatim iuſſi recurrere, da ponderoſam aliquam epiſtolam, plenam omnium non modo actorum, ſed etiam opinionum tuarum: ac diem, quo Roma ſis exiturus, cura ut ſciam. Nos in Formiano eſſe uolumus uſque ad prid. Non. Maias. eò ſi ante eam diem non ueneris, Romæ te fortaſſe uidebo. nam Arpinum quid ego te inuitem? Τρηχεῖ ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. hæc igitur. Cura ut ualeas.

CICERO ATTICO S. 12

NEGENT illi Publium Trib. pl. factũ eſſe. hoc uero regnum eſſe, ferri nullo pacto poteſt. emittat ad me Publius, qui obſignent. iurabo, Cneum noſtrum, collegam Balbi, Antij mihi narraſſe, in auſpicio fuiſſe. ò ſuaues epiſtolas tuas uno tempore mihi datas duas: quibus εὐαγγέλια quæ reddam, neſcio, deberi quidem plane fateor. ſed uide συγκύρημα. emerſeram com-

mode ex Antio in Appiam ad Treis Tabernas, ipſis Ce=
realibus, cum in me incurrit Roma ueniẽs Curio meus.
ibidem illico puer abs te cum epiſtolis. ille ex me, nihil
ne audiſſem noui? ego negare. Publius, inquit, Tribu=
natum pl. petit. quid ais? & inimiciſſimus quidem Cæ=
ſaris, & ut omnia, inquit, iſta reſcindat. quid Cæſar, in=
quam? negat ſe quidquam de illius adoptione tuliſſe. de=
inde ſuum, Memmij, Metelli Nepotis exprompſit odium.
complexus iuuenem dimiſi, properans ad epiſtolas. ubi
ſunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι? *quanto*
magis uidi ex tuis literis, quàm ex illius ſermone, quid a=
geretur, de ruminatione quotidiana, de cogitatione Pu=
blij, de lituis βοώπιδος, *de ſignifero Athenione, de lite=*
ris miſſis ad Cneum, de Theophanis, Memmijq; ſermo=
ne. quantam porrò mihi expectationem dediſti conuiuij
iſtius ἀσελγοῦς? *ſum in curioſitate* ὀξύπεινος: *ſed ta=*
men facile patior te id ad me συμπόσιον *non ſcribere:*
præſentem audire malo. Quod me, ut ſcribam ali=
quid, hortaris: creſcit mihi quidem materies, ut di=
cis: ſed tota res etiam nunc fluctuat: κατὰ ὀπώρην τρα=
χὺς: *quæ ſi deſederit, magis erunt iudicata, quæ ſcribam:*
quæ ſi ſtatim à me ferre non potueris, primus habebis
tamen, & aliquandiu ſolus. Dicæarchum recte amas:
luculentus homo eſt, & ciuis haud paulo melior, quàm
iſti noſtri ἀδικαίαρχοι. *Literas ſcripſi hora decima Ce=*
realibus, ſtatim, ut tuas legeram: ſed eas eram daturus,
ut putaram, poſtridie ei, qui mihi primus obuiam ueniſ=
ſet. Terentia delectata eſt tuis literis, & impertit tibi
multum ſalutis: καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν
Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO ATTICO S. 13

FACINVS indignũ: epiſtolã ἀνθωρεὶ tibi à Tribus Tabernis reſcriptã ad tuas ſuauiſſimas epiſtolas neminẽ reddidiſſe? at ſcito eum faſciculum, quò illam conieceram, domũ eo ipſo die latum eſſe, quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum eſſe. itaque tibi tuam epiſtolã iuſſi referri, ex qua intelligeres, quàm mihi tũ illæ gratæ fuiſſent. Romæ quod ſcribis ſileri: ita putabã: at hercule in agris non ſiletur: nec iam ipſi agri regnũ ueſtrum ferre poſſunt. ſi uero in hanc τηλέπηλον ueneris λαιςρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominũ? quàm irati animi? quãto in odio noſter amicus Magnus? cuius cognomen unà cum Craſſi Diuitis cognomine conſeneſcit. credas mihi uelim: neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, quàm ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶμεν. iuratus tibi poſſum dicere, nihil eſſe tanti. Tu ſi literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianum: unde nos prid. Non. Maij cogitamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

QVANTAM tu mihi moues expectationem de ſermone Bibuli? quantam de colloquio βοώπιδος? quantam etiam de illo delicato conuiuio? proinde ita fac uenias ad ſitienteis aures. quanquam nihil eſt iam, quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noſter Sampſiceramus, cum ſe omnium ſermonibus ſentiet uapulare, & cum has actiones δὐανατρέπτους

uidebit, ruere incipiat. ego autem usque eò sum eneruatus, ut hoc otio, quo nunc tabescimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, quàm optima spe dimicare. De pangendo quod me crebro adhortaris, fieri nihil potest. basilicã habeo, nõ uillam, frequentia Formianorum. at comparem basilicæ? tribum Aemiliam. sed omitto uulgus: post horam quartam molesti cæteri non sunt: C. Arrius proximus est uicinus, immo ille quidem iam cõtubernalis, qui etiã se idcirco Romã ire negat, ut hic mecum totos dies philosophetur. ecce ex altera parte Sebosus ille Catuli familiaris. quò me uertam? statim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodissime expectari uiderem, duntaxat ad prid. Non. Mai. uide enim quibus hominibus aures sint deditæ meæ. occasionem mirificam, si quis nunc, dum hi apud me sunt, emere de me fundũ Formianum uelit. & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atque otij: sed tamen satisfiet à nobis, neque parcetur labori. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT SCRIBIS, ita uideo, non minus incerta in rep. quàm in epistola tua. sed tamen ista ipsa me uarietas sermonũ, opinionumq; delectat: Romæ enim uideor esse, cum tuas literas lego, &, ut fit in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. illud tamen explicare non possum, quidnam inueniri possit, nullo recusante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem ista magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet nisi ipsius iudicium sine ulla correctione reip? nimirum in Publio spes est.

fiat,

fiat, fiat Tribunus plebis: si nihil aliud, ut eo citius tu ex Epeiro reuertare: nam, ut illo tu careas, non uideo posse fieri, præsertim si mecum aliquid uolet disputare. sed id quidem non dubium est, quin, si quid erit eiusmodi, sis aduolaturus. uerum ut hoc non sit, tamen seruet remp. præclarum spectaculum mihi propono, modo te consessore spectare liceat, cum hæc maxime scriberem, ecce tibi Sebosus. nondum plane ingemueram, salue, inquit, Arrius. hoc est Roma decedere? quos ego homines effugi, cum in hos incidi? ego uero in montes patrios, & ad incunabula nostra pergam. denique si solus non potuero, cum rusticis potius, quàm cum his perurbanis, ita tamen, ut, quoniam tu certi nihil scribis, in Formiano tibi præstoler usque ad III. Non. Maias. Terentiæ pergrata est assiduitas tua, & diligentia in controuersia Muluiana. nescit omnino te cōmunē causam defendere eorū, qui agros publicos possideant. sed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recusat. ea tibi igitur, & Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς salutem dicunt.

CICERO ATTICO S.

16

COENATO mihi, & iam dormitāti prid. Cal. Maias epistola est illa reddita, in qua de agro Campano scribis. quid quæris? primum ita me pupugit, ut somnum mihi ademerit, sed id cogitatione magis, quàm molestia. cogitanti autem hæc ferè succurrebant. primum ex eo, quod superioribus literis scripseras ex familiari te illius audisse, prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret, maius aliquid timueram: hoc mihi eiusmodi

non uidebatur. deinde, ut me ego consoler, omnis expe=
ctatio largitionis agrariæ in agrum Campanum uide=
tur esse deriuata. qui ager, ut dena iugera sint, non am=
plius hominum quinque millia potest sustinere. reliqua
omnis multitudo ab illis abalienetur, necesse est. præ=
terea, si ulla res est, quæ bonorum animos, quos iam ui=
deo esse cōmotos, uehementius possit incendere, hæc certe
est, & eo magis, quòd portorijs Italiæ sublatis, agro Cam=
pano diuiso, quod uectigal superest domesticum, præter
uicesimam? quæ mihi uidetur una conciuncula, clamo=
re pedisequorum nostrorū esse peritura. Cneus quidem
noster iam planè quid cogitet, nescio. φυσᾷ γὰρ οὐ σμι=
κροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβείας
ἄτερ, qui quidem etiam istuc adduci potuerit. nam ad=
huc hoc ἐσοφίζετο, se leges Cæsaris probare, actiones
ipsum præstare debere: agrariam legem sibi placuisse;
potuerit intercedi, nec ne, nihil ad se pertinere: de Rege
Alexandrino placuisse sibi aliquando confici; Bibulus
de cœlo tum seruasset, nec ne, sibi quærendum nō fuisse:
de publicanis, uoluisse illi ordini commodare; quidquid
futurum fuerit, si Bibulus tum in forum descendisset,
se diuinare non potuisse. nūc uero Sampsicerame quid
dices? uectigal te nobis in monte Antilibano constituis=
se, agri Campani abstulisse? quid, hoc quemadmodum
obtinebis? oppressos uos, inquit, tenebo exercitu Cæsaris:
non mehercule me tu quidem tam isto exercitu, quàm
ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni:
qui mihi non modo præmiorum, sed ne sermonum
quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retule=
runt. quòd si in eam me partem incitarem, profecto

iam aliquam reperirem reſiſtendi uiam . nunc prorſus hoc ſtatui , ut , quoniam tanta controuerſia eſt Dicæarcho familiari tuo cum Theophraſto amico meo , ut ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longe omnibus anteponat , hic autem τὸν θεωρητικόν , utrique à me mos geſtus eſſe uideatur : puto enim me Dicæarcho affatim ſatisfeciſſe : reſpicio nunc ad hanc familiam , quæ mihi non modo , ut requieſcam, permittit, ſed reprehendit, quia non ſemper quierim . quare incumbamus ò noſter Tite ad illa præclara ſtudia , & eò , unde diſcedere non oportuit , aliquando reuertamur. Quod de Quinti fratris epiſtola ſcribis, ad me quoque fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ. quid dicam , neſcio : nam ita deplorat primis uerſibus manſionem ſuam, ut quemuis mouere poſſit : ita rurſus remittit , ut me roget , ut annales ſuos emendem , & edam . illud tamen , quod ſcribit , animaduertas uelim , de portorio circumuectionis . ait ſe de conſilij ſententia rem ad ſenatum reieciſſe . non dum uidelicet meas literas legerat; quibus ad eum, re conſulta, & explorata , perſcripſeram, non deberi. uelim, ſi qui Græci iam Romam ex Aſia de ea cauſa uenerunt, uideas, &, ſi tibi uidebitur , ijs demonſtres , quid ego de ea re ſentiam. ſi poſſum diſcedere, ne cauſa optima in ſenatu pereat, ego ſatisfaciam publicanis: εἰ δὲ μή, (uere tecum loquar) in hac re malo uniuerſæ Aſiæ, & negotiatoribus: nam eorum quoque uehementer intereſt . hoc ego ſentio ualde nobis opus eſſe. ſed tu id uidebis. Quæſtores autem, quæſo, nũ etiã de ciſtophoro dubitãt? nã ſi aliud nihil erit, cum erimus omnia experti, ego illud ne quidem contemnã, quod extremum eſt. Te in Arpinati uidebi=

mus, & hospitio agresti accipiemus, quoniam maritimum hoc contempsisti. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRORSVS, *ut scribis, ita sentio. turbatur* Sāpsi*ceramus. nihil est, quod non timendum sit.* ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται: *quid enim ista repentina affinitatis coniunctio, quid ager* Campanus, *quid effusio pecuniæ significant? quæ si essent extrema, tamen esset nimium mali: sed ea natura rei est, ut hæc extrema esse non possint: quid enim eos hæc ipsa per se delectare possunt? nunquam huc uenissent, nisi ad alias res pestiferas aditus sibi compararent.* Dij *immortales. uerum, ut scribis, hæc in* Arpinati *ad* VI. *circiter* Id. *Maias non deflebimus, ne & opera, & oleum philologiæ nostræ perierit, sed conferemus tranquillo animo. neque tam me* δυσελπιστία *consolatur, ut antea, quàm* ἀδιαφορία, *qua nulla in re tam utor, quàm in hac ciuili, & publica. quin etiam, quod est subinane in nobis, & non* ἀφιλόδοξον, *(bellum est enim sua uitia nosse) id afficitur quadam delectatione: solebat enim me pungere, ne* Sampsicerami *merita in patriam ad annos* DC *maiora uiderentur, quàm nostra. hac quidem cura certe iam uacuus sum: iacet enim ille sic ut* Phocis Curiana *stare uideatur. sed hæc coràm. tu tamen uideris mihi* Romæ *fore ad nostrum aduentum. quod sanè facile patiar, si tuo commodo fieri possit. sin, ut scribis, ita uenies: uelim è* Theophane *expiscere, quonam in me animo sit* Arabarches. *quæres scilicet*

κατὰ τὸ ἡγεμονικὸν, & ad me ab eo quasi ὑποθήκας afferes, quemadmodum me geram. aliquid ex eius sermone poterimus περὶ τῶν ὅλων suspicari. Vale.

CICERO ATTICO S. 18

ACCEPI aliquot epistolas tuas: ex quibus intellexi, quàm suspenso animo, & solicito scire aueres, quid esset noui. tenemur undique, neque iã, quo minus seruiamus, recusamus, sed mortem, & eiectionem, quasi maiora, timemus, quæ multo sunt minora. atque hic status, qui una uoce omniũ gemitur, neque uerbo cuiusquam subleuatur, σκοπός est, ut suspicor, illis, qui timent ullam cuiusquam largitionem relinquere. unus loquitur, & palàm aduersatur adolescens Curio. huic plausus maximi, consalutatio forensis perhonorifica, signa præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiũtur. Fusium clamoribus, & conuitijs, & sibilis consectantur. his ex rebus non spes, sed dolor est maior, cũ uideas ciuitatis uoluntatem solutam, uirtutem alligatam. ac, ne forte quæras κατὰ λεπτόν de singulis rebus, uniuersa res est eò deducta, spes ut nulla sit, aliquando non modo priuatos, uerum etiam magistratus liberos fore. attamen in oppressione sermo in circulis duntaxat, & in conuiuijs est liberior, quàm fuit. uincere incipit timorem dolor, sed ita, ut omnia sint plenissima desperationis. habet etiam Campana lex execrationem in coitione candidatorum, si mentionem fecerint, quo aliter ager possideatur, atq; ut ex legibus Iulijs. non dubitant iurare cæteri. Lateréſis existimatur

recte fecisse, quod Tribunatum pl. petere destitit, ne iuraret. sed de Rep. nō libet plura scribere. Displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore. me tueor, ut oppressis omnibus, non demisse; ut tantis rebus gestis, parū fortiter. à Cæsare ualde liberaliter inuitor in legationem illam, sibi ut sim legatus: atque etiam libera legatio uoti causa datur. sed hæc et præsidij apud furorē Pulchelli non habet satis, & à fratris aduētu me ablegat: illa & munitior est, & non impedit, quo minus adsim, cū uelim: & hāc ego teneo, sed usurū me nō puto. neq; tamen scit quisquam. nō libet fugere. aueo pugnare. magna sunt hominū studia. sed nihil affirmo. tu hæc silebis. De Statio manumisso, & non nullis alijs rebus angor equidem, sed iā prorsus occallui. tu, uellē ego, & cuperem, adesses. nec mihi consilium, nec consolatio deesset. sed ita te para, ut, si inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S.

19

MVLTA me solicitant, & ex Reip. tanto motu, & ex ijs periculis, quæ mihi ipsi intenduntur: et sexcenta sunt: sed mihi nil est molestius, quàm Statium manumissum. nec meum imperium, ac mitto imperium, nō simultatem meam uereri saltem? nec quid faciam, scio: neque tantū est in re, quantus est sermo. ego autem ne irasci quidem possum ijs, quos ualde amo. tantū doleo, ac mirifice quidem. cætera in magnis rebus, minæ Clodij, contentionesq;, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt: etenim uel subire eas uideor mihi summa cum dignitate, uel declinare nulla cum mo-

lestia posse. dices fortasse, dignitatis ἅλις tanquam δρυός: saluti si me amas, consule. me miserum, cur non ades? nihil te profecto præteriret. ego fortasse τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. scito nihil unquam fuisse tam infame, tam turpe, tam peræque omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offensum, quàm hunc statum, qui nũc est, magis mehercule, quàm uellem, non modo quàm putaram. populares isti iam etiã modestos homines sibilare docuerũt. Bibulus in cælo est: nec, quare, scio: sed ita laudatur, quasi unus homo nobis cunctãdo restiuit rem. Pompeius, nostri amores, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit: neminẽ tenet: uolũtate, an metu necesse sit ijs uti, uereor. Ego autem neque pugno cũ illa causa propter illam amicitiã: neque approbo, ne omnia improbem, quæ antea gessi. utor uia. populi sensus maxime in theatro, et spectaculis perspectus est: nam gladiatoribus quà dominus, quà aduocati sibilis conscissi: ludis Apollinaribus Diphilus tragœdus in nostrũ Pompeium petulanter inuectus est. Nostra miseria tu es Magnus. millies coactus est dicere eadem. Virtutem istam, ueniet tempus, cũ grauiter gemes: totius theatri clamore dixit, itẽq; cætera: nam & eiusmodi sunt ij uersus, uti in tempus ab inimico Pompeij scripti esse uideantur. Si neque leges, neque mores cogunt, & cætera magno cum fremitu, & clamore sunt dicta. Cæsar cum uenisset mortuo plausu, Curio filius est insecutus. huic ita plausum est, ut salua Rep. Põpeio plaudi solebat. tulit Cæsar grauiter. literæ Capuam ad Pompeium uolare dicebãtur. inimici erant equitibus, qui Curioni stantes plauserant; hostes

omnibus: Rosciæ legi, etiam frumentariæ minitabãtur. sanè res erat perturbata. equidem maluerã, quod erat susceptum ab illis, silentio transiri: sed uereor, ne nõ liceat. non ferunt homines, quod uidetur esse tamen ferendum. sed est iam una uox omnium magis odio firmata, quàm præsidio. Noster autem Publius mihi minitatur, inimicus est. impẽdet negotium: ad quod tu scilicet aduolabis. uideor mihi nostrum illum consularẽ exercitum bonorum omnium, etiam satis bonorum, habere firmissimum. Pompeius significat studium erga me non mediocre. idem affirmat, uerbum de me illum non esse facturum. in quo non me ille fallit, sed ipse fallitur.

Cosconio mortuo, sum in eius locum inuitatus. id erat uocari in locum mortui. nil me turpius apud homines fuisset: neque uero ad istam ipsam ἀσφάλειαν quidquã alienius: sunt enim illi apud bonos inuidiosi: ego apud improbos meam retinuissem inuidiã, alienam assumpsissem. Cæsar me sibi uellet esse legatũ. honestior hæc declinatio periculi. sed ego hoc non repudio. quid ergo est? pugnare malo: nihil tamẽ certi. iterum dico, utinam adesses: sed tamen, si erit necesse, arcessemus. quid aliud? quid? hoc, opinor. certi sumus perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? sed hæc scripsi properans, & mehercule timide. posthac ad te aut, si perfidelem habebo, cui dem, scribam plane omnia: aut, si obscure scribam, tu tamẽ intelliges. in his epistolis me Lælium, te Furium faciam. cætera erunt ἐν αἰνίγμασιν. Hic Cæciliũ colimus, et obseruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te missa. ijs ardet dolore, & ira noster Pompeius Vale.

200

CICERO ATTICO S.

20

ANICATO, ut te uelle intellexeram, nullo loco defui. Numestium, ex literis tuis studiose scriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæciliũ quibus rebus possum tueor diligẽter. Varro satisfacit nobis: Pompeius amat nos, carosq; habet. credis? inquies. credo: prorsus mihi persuadet. sed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus historicis præceptis, uersibus denique cauere iubẽt, & uetant credere: alterũ facio, ut caueã: alterum, ut non credam, facere nõ possum. Clodius adhuc mihi denunciat periculum. Pompeius affirmat, non esse periculum; adiurat: addit etiam, se prius occisum iri ab eo, quàm me uiolatum iri. tractatur res. simul quid erit certi, scribam ad te. si erit pugnandum, arcessam ad societatem laboris. si quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De Rep. breuiter ad te scribam: iam enim, charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίαις obscurabo. nunc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur; ut, cum omnes ea, quæ sunt acta, improbent, querantur, doleãt, uarietas in re nulla sit, aperteq; loquantur, & iam clare gemant; tamẽ medicina nulla afferatur: neq; enim resisti sine internecione posse arbitramur: nec uidemus, qui finis cedendi, præter exitium, futurus sit. Bibulus hominum admiratione, & beneuolentia in cœlo est. edicta eius, & conciones describũt, & legunt. nouo quodam genere in summam gloriam uenit. populare nunc nil tam est, quàm odium popularium. hæc quò sint eruptura, timeo. sed, si dispicere

quid cœpero, ſcribam ad tu apertius. tu, ſi me amas tantum, quantum profecto amas; expeditus facito ut ſis; ſi inclamaro, ut accurras. ſed do operam, & dabo, ne ſit neceſſe. Quod ſcripſeram, te Furium ſcripturum: nil neceſſe eſt tuum nomen mutare. me faciam Lælium, & te Atticum, neque utar meo chirographo, neque ſigno, ſi modo erunt eiuſmodi literæ, quas in alienum incidere nolim. Diodorus mortuus eſt: reliquit nobis HS fortaſſe centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV. Cal. Nou. diſtulit. A' Vibio libros accepi. poeta ineptus: nec tamen ſcit nihil, & eſt non inutilis. deſcribo, & remitto. Vale.

CICERO ATTICO S.

21

DE Rep. quid ego tibi ſubtiliter? tota periit: atq; hoc eſt miſerior, quàm reliquiſti, quòd tũ uidebatur eiuſmodi dominatio ciuitatem oppreſſiſſe, quæ iucunda eſſet multitudini, bonis autem ita moleſta, ut tamen ſine pernicie: nunc repente tanto in odio eſt omnibus, ut, quorſum eruptura ſit, horreamus. nam iracundiam, atque intemperãtiam illorum ſumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt. ſed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut poſſe uideremur ſine dolore interire. nunc uero ſibilis uulgi, ſermonibus honeſtorum, fremitu Italiæ, uereor, ne exarſerint. equidem ſperabam, ut ſæpe etiam loqui tecum ſolebam, ſic orbem Reip. eſſe conuerſum, ut uix ſonitum audire, uix impreſſam orbitam uidere poſſemus: & fuiſſet, ſi homines tranſitum tempeſtatis expectare potuiſſent: ſed

cum diu occulte suspirassent, postea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. itaque ille amicus noster insolens infamiæ, semper in laude uersatus, circunfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò se conferat, nescit: progressum præcipitem incõstantem reditum uidet: bonos inimicos habet, improbos ipsos nõ amicos. ac uide mollitiẽ animi: nõ tenui lacrymas, cũ illum ante diẽ VIII. Cal. Sext. uidi de edictis Bibuli concionantem, qui antea solitus esset iactare se magnificentissime illo in loco, summo cum amore populi, cunctis fauentibus. ut ille tum humilis, ut demissus erat: ut ipse etiam sibi, non ijs solum, qui aderant, displicebat. ò spectaculum uni Crasso iucundum, cæteris non item. nam, quia deciderat ex astris, lapsus potius, quàm progressus uidebatur. & ut Apelles, si Venerem, aut si Protogenes Ialysum illum suum cœno oblitum uideret, magnum, credo, acciperet dolorem: sic ego hunc, omnibus à me pictum, & politum artis coloribus, subito deformatum non sine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum negotium me illi amicum esse debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla posset iniuria. itaque Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita sunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, trãsire nequeamus; ipsi ita acerba, ut tabescat dolore; mihi mehercule molesta, quod et eũ, quem semper dilexi, nimis excruciant; & timeo, tam uehemẽs uir, tamq; acer in ferro, et tã insuetus contumeliæ ne omni animi impetu dolori, et iracundiæ pareat. Bibuli qui sit exitus futurus,

25 Luglio

nescio . ut nunc res se habet, admirabili gloria est . qui cum comitia in mẽsem Oct . distulisset; ꝙ solet ea res populi uoluntatem offendere , putarat Cæsar oratione sua posse impelli cõcionem, ut iret ad Bibulum . multa cum seditiosissime diceret, uocem exprimere nõ potuit . quid quæris ? sentiunt se nullam ullius partis uolũtatem tenere . eo magis uis nobis est timenda. Clodius inimicus est nobis . Pompeius confirmat, eum nil esse facturum contra me . mihi periculosum est credere . ad resistendum me paro . studia spero me summa habiturum omnium ordinum . te cum ego desidero , tum uero res ad tempus illud uocat . plurimum consilij, animi , præsidij denique mihi, si te ad tẽpus uidero, accesserit . Varro satis mihi facit . Pompeius loquitur diuinitus . spero nos aut cum summa gloria , aut certe sine molestia esse discessuros . Tu, quid agas , quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyonijs egeris, ut sciam cura . Vale.

CICERO ATTICO S.

22

QVAM uellem Romæ mansisses: quod egisses profecto, si hæc fore putassemus: nã Pulchellum nostrum facillime teneremus , aut certe , quid esset facturus , scire possemus . nunc se res sic habet . uolitat, furit, nil habet certi, multis denũciat ; quod sors obtulerit, id acturus uidetur . cũ uidet , quo sit in odio status hic rerũ ; in eos, qui hæc egerunt , impetũ facturus uidetur . cum autẽ rursus opes, & uim exercitus recordatur , cõuertit se in nos . nobis autem ipsis tum uim, tum iudiciũ minatur. cum hoc Põpeius egit, et, ut ad me ipse referebat, (alium

enim habeo neminem testem) uehementer egit, cum diceret, in summa se perfidiæ, & sceleris infamia fore, si mihi periculum crearetur ab eo, quem ipse armasset, quem plebeium fieri passus esset: sed fidem recepisse sibi & ipsum & Appium de me: hanc si ille non seruaret, ita laturum, ut omnes intelligerent, nihil sibi antiquius amicitia nostra fuisse. hæc, & in eam sententiam cum multa dixisset, aiebat illum primo sanè diu multa contra, ad extremũ autem manus dedisse, & affirmasse nil se contra eius uoluntatem esse facturum. sed postea tamen ille non destitit de nobis asperrime loqui. quod si nõ faceret, tamen ei nihil crederemus, atque omnia, sicut facimus, pararemus. nũc ita nos gerimus, ut in dies singulos & studia in nos hominum, & opes nostræ augeantur. Rép. nulla ex parte attingimus. in causis, atque in illa opera nostra forensi, summa industria uersamur. quod egregie non modo ijs, qui utuntur opera, sed etiam in uulgus gratum esse sentimus. domus celebratur: occurritur: renouatur memoria Consulatus: studia significantur: in eam spem adducimur, ut nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda uideatur. nunc mihi & consilijs opus est tuis, & amore, & fide. quare aduola. expedita mihi erunt omnia, si te habebo. multa per Varronem nostrum agi possunt, quæ te urgente erunt firmiora: multa ab ipso Publio dici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse non poterunt: multa etiam: sed absurdum est singula explicare, cum ego te requiram ad omnia. unum illud tibi persuadeas uelim, omnia mihi fore explicata, si te uidero: sed totum est in eo, si ante, quàm ille ineat magistratum.

puto, Pompeium Crasso urgente, si tu aderis, qui per βοώπιδα ex ipso intelligere possis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certe sine errore futuros. precibus nostris, & cohortatione non indiges. quid mea uoluntas, quid tempus, quid rei magnitudo postulet, intelligis. De rep. nihil habeo ad te scribere, nisi summum odium omnium hominum in eos, qui tenent omnia. mutationis tamen spes nulla. sed quod facile sentias, tædet ipsum Pompeium, uehementerq; pœnitet. non prouideo satis, quem exitum futurum putem. sed certo uidentur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis, & non boni poetæ, sed tamen non inutilis, tibi remisi. Numerium Numestium libenter accepi in amicitiam, & hominem grauem, & prudētem, & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S.

23

NVNQVAM ante arbitror te epistolam meam legisse, nisi mea manu scriptam. ex eo colligere poteris, quanta occupatione distinear: nam, cum uacui temporis nil haberem, & cum recreandæ uoculæ causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. primum igitur illud te scire uolo, Sampsiceramum, nostrum amicum, uehementer sui status pœnitere, restituiq; in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremq; suum impertire nobis, & medicinam interdū aperte quærere, quā ego possum inuenire nullam: deinde omnes illius partis auctores, ac socios nullo aduersario consenescere: consensionem uniuersorum nec uoluntate, nec sermone maiorem unquam

fuisse. Nos autem (nam id te scire cupere certo scio) publicis consiliis nullis intersumus, totosq; nos ad forensem operam, laboremq; contulimus. ex quo, quod facile intelligi possit, in multa cõmemoratione earum rerum, quas gessimus, desiderioq; uersamur. sed βοώπιδος noster consanguineus non mediocres terrores iacit, atque denunciat, & Sampsiceramo negat, cæteris præ se fert, & ostentat. quam ob rem, si me amas tantũ, quantum profecto amas; si dormis, expergiscere; si stas, ingredere; si ingrederis, curre; si curris, aduola. credibile non est, quantum ego in consiliis, & prudentia tua, quodq; maximum est, quantum in amore, & fide ponam. magnitudo rei longam orationem fortasse desiderat: coniunctio uero nostrorum animorum breuitate contenta est. permagni nostra interest, te, si comitiis non potueris, at declarato illo esse Romæ. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

24

QVAS Numestio literas dedi, sic te iis euocabam, ut nihil acrius, neque incitatius fieri posset. ad illam celeritatem adde etiam si quid potes. ac ne sis perturbatus: noui enim te; & non ignoro, quàm sit amor omnis solicitus, atque anxius. sed res est, ut spero, non tam exitu molesta, quàm aditu. Vectius, ille, ille noster index, Cæsari, ut perspicimus, pollicitus est, sese curaturum, ut in aliquam suspicionem facinoris Curio filius adduceretur. itaque insinuatus in familiaritatem adolescentis, & cum eo, ut res indicat, sæpe congressus, rem in eum locum dedu-

xit, ut diceret sibi certum esse cum suis seruis in Pompeium impetum facere, eum'q; occidere. hoc Curio ad patrem detulit, ille ad Pompeium. res delata ad senatum est. introductus Vectius, primo negabat se unquam cum Curione restitisse: neq; id sanè diu: nã statim fidem publicam postulauit. reclamatum est. tum exposuit, manum fuisse iuuentutis duce Curione, in qua Paulus initio fuisset, & Cn. Cepio hic Brutus, & Lentulus Flaminis filius conscio patre: postea C. Septimium scribam Bibuli pugionem sibi à Bibulo attulisse. quod totum irrisum est: Vectio pugionem defuisse, nisi ei Consul dedisset. eo'q; magis id eiectum est, quòd ad III. Id. Maij Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caueret insidias. in quo ei Pompeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea, quæ Vectius dixerat: maxime'q; in eo tum quidem Vectius est reprehensus, quòd dixerat adolescentum consilium, ut in foro cum gladiatoribus Gabinij Pompeium adorirentur, in eo principem Paulum fuisse, quem constabat eo tempore in Macedonia fuisse. fit S. C. ut Vectius, quòd confessus esset se cum telo fuisse, in uincula conijceretur: qui eum emisisset, contra remp. esse facturum. res erat in ea opinione, ut putarent id esse actum, ut Vectius in foro cum pugione, & item serui eius comprehenderentur cum telis, deinde ille se diceret indicaturum. id'q; ita actum esset, nisi Curiones rem ante ad Pompeium detulissent. tum S. C. in cócione recitatum est. postero autem die Cæsar, is, qui olim, Prætor cum esset, Q. Catulum ex inferiore loco iusserat dicere, Vectium in Rostra produxit, eum'q; in eo loco constituit, quò Bibulo Cos. aspirare

13 maggio

non

non liceret. hic ille omnia, quæ uoluit, de rep. dixit, ut qui illuc factus, institutusq; uenisset. primum Cepionem de oratione sua sustulit, quem in senatu acerrime nominarat: ut appareret, noctem, & nocturnam deprecationem intercessisse. deinde quos in senatu ne tenuissima quidem suspicione attigerat, eos nominauit: Lucullum, à quo solitum esse ad se mitti C. Fannium, illum, qui in P. Clodium subscripserat: L. Domitium, cuius domum constitutam fuisse, unde eruptio fieret. me non nominauit: sed dixit, consularem disertum, uicinum Consulis, sibi dixisse, Ahalam Seruilium aliquem, aut Brutum opus esse reperiri. addidit ad extremum, cum iam dimissa concione reuocatus à Vatinio fuisset, se audisse à Curione, his de rebus conscium esse Pisonem generum meum, & M. Laterensem. nunc reus erat apud Crassum Diuitem de ui, &, cum esset damnatus, erat iudicium postulaturus: quod si impetrasset, iudicia fore uidebantur. ea nos, utpote qui nihil contemnere solemus, non pertimescebamus. hominum quidem summa erga nos studia significabantur: sed prorsus uitæ tædet: ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima. modo cædem timueramus, quam oratio fortissimi senis Q. Considij discusserat: ea, quam quotidie timere potueramus, subito exorta est. quid quæris? nil me infortunatius, & Catulo, cum splendore uitæ, tum hoc tempore. nos tamen in his etiam miserijs erecto animo, & minime perturbato sumus, honestissimeq; dignitatem nostram, & magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos esse sine cura, & summã in nos beneuolentiam omni ratione significat. te habere con-

ſiliorum auctorem, ſolicitudinum ſocium, omni in cogi-
tatione coniunctum cupio. quare, ut Numeſtio manda-
ui, tecũ ut ageret, item, atque eo, ſi poteſt, acrius te rogo,
ut plane ad nos aduoles. reſpiraro, ſi te uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

25

CVM aliquem apud te laudaro tuorum familia-
rium, uolã illum ſcire ex te, me id feciſſe; ut nuper me ſcis
ſcripſiſſe ad te de Varronis erga me officio; te ad me re-
ſcripſiſſe, eã rem ſummæ tibi uoluptati eſſe. ſed ego mallẽ
ad illum ſcripſiſſes, mihi illum ſatisfacere: mirabiliter
enim moratus eſt, ſicut noſti, ἑλικτὰ, καὶ οὐδέν. nos te-
nemus præceptum illud, τὰς τῶν κρατούντων. at hercule
alter tuus familiaris Hortẽſius quàm plena manu, quàm
ingenue, quàm ornate noſtras laudes in aſtra ſuſtulit,
cum de Flacci Prætura, & de illo tempore Allobrogum
diceret. ſic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec
copioſius potuiſſe dici. ei te hoc ſcribere à me tibi eſſe
miſſum, ſanè uolo. ſed quid tu ſcribas? quẽ iam ego ue-
nire, atque adeſſe arbitror. ita enim egi tecum ſuperio-
ribus literis. ualde te expecto, ualde deſidero, neque ego
magis, quàm ipſa res, & tempus poſcit. his de negotijs
quid ſcribam ad te, niſi idem quod ſæpe? Rep. nil deſpe-
ratius: his, quorum opera, nihil maiore odio. Nos, ut
opinio, & ſpes, & coniectura noſtra fert, firmiſſima be-
neuolentia hominum muniti ſumus. quare aduola: aut
expedies nos omni moleſtia, aut eris particeps. ideo ſum
breuior, quòd, ut ſpero, coràm breui conferre, quæ uolu-
mus, licebit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER III.

CICERO ATTICO S.

CVM antea maxime nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum uero, ut legi rogationem, intellexi ad iter, quod constitui, nil mihi optatius cadere posse, quàm ut tu me quãprimũ cõsequare; ut, cũ ex Italia profecti essemus, siue per Epeirũ iter esset faciundum, tuo, tuorumq; præsidio uteremur; siue aliud quid agendũ esset, certũ consilium de tua sententia capere possemus. quam ob rem te oro, des operam, ut me statim consequare. facilius potes, quoniam de prouincia Macedonia perlata lex est. pluribus uerbis tecum ageré, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITINERIS nostri causa fuit, quòd non habebã locũ, ubi pro meo iure diutius esse possem, quàm in fundo Sicæ, præsertim nondũ rogatione correcta. & simul intelligebam, ex eo loco, si te haberem, posse me Brundusium referre; sine te autem nõ esse nobis illas parteis tenendas propter Antroniũ. nunc, ut ad te antea scripsi, si ad nos ueneris, consilium totius rei capiemus. iter esse molestũ scio: sed tota calamitas omneis molestias habet. plura scribere nõ possũ, ita sũ animo perculso, & abecto. Cura ut ualeas. D. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S.

3 VTINAM illum diem uideam, cum tibi agam gratias, quòd me uiuere coegisti. adhuc quidẽ ualde me pœnitet. sed te oro, ut ad me Vibonem statim uenias, quò ego multis de causis conuerti iter meum. sed eò si ueneris, de toto itinere, ac fuga mea cõsilium capere potero. si id non feceris, mirabor. sed cõfido te esse facturũ. Vale.

CICERO ATTICO S.

4 MISERIAE nostræ potius uelim, quàm inconstantiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te arcessebamus, subito discessimus: allata est enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua quod confectũ esse audieramus, erat huiusmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret esse. illò cum peruenire non liceret, statim iter Brundusiũ uersus contuli ante diem rogationis, ne et Sica, apud quem erã, periret, & quòd Melitæ esse non licebat. nunc tu propera, ut nos cõsequare, si modo recipiemur. adhuc inuitamur benigne: sed, quod superest, timemus. me mi Pomponi ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimũ ualuisti. sed hæc coràm. fac modo, ut uenias. Vale.

CICERO ATTICO S.

5 TERENTIA tibi et sæpe, et maximas gratias agit. id est mihi gratissimũ. ego uiuo miserrimus, & maximo dolore conficior. ad te quid scribam, nescio: si enim

es Romæ, iam me aſſequi non potes: ſin es in uia; cum eris me aſſecutus, coram agemus, quæ erunt agenda. tã-tũ te oro, ut, quoniã me ipſum ſemper amaſti, eodẽ amo-re ſis: ego. n. idẽ ſum: inimici mei mea mihi, nõ me ipſũ ademerũt. Cura ut ualeas. VIII. Id. Apr. Thurij.

CICERO ATTICO S.

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusij uiſurus eſſem: idq́; ad multa pertinuit, in eis, ut et in Epeiro conſiſteremus, et de reliquis rebus tuo cõ-ſilio uteremur. quoniã id non contigit, erit hoc quoque in magno numero noſtrorum malorũ. nobis iter eſt in Aſiã, maxime Cyzicũ. tibi meos cõmendo. me uix, miſe-req́; ſuſtento. Vale. D. XIIII. Cal. Maij, Tarenti.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM ueni ad Cal. Maias. eo die pueri tui mihi à te literas reddiderunt: et alij pueri poſt diem tertiũ eius diei literas alias attulerunt. Quod me rogas, & hortaris, ut apud te in Epeiro ſim: uoluntas tua mihi ualde grata eſt, & minime noua, & cõſilium mihi quidem optatum, ſi liceret ibi omne tempus conſu-mere (odi enim celebritatem, fugio homines, lucẽ aſpi-cere uix poſſum: eſſet mihi iſta ſolitudo, præſertim tam familiari in loco, non amara) ſed itineris cauſa, ut di-uertar, primũ eſt deuiũ, deinde ab Antronio, & cæte-ris quatridui: deinde ſine te. nam caſtellum munitũ habitanti mihi prodeſſet, tranſeunti non eſt neceſſarium.

quòd si auderem, Athenas peterem. sanè ita cadebat, ut uellem. nunc & nostri hostes ibi sunt, & te nõ habemus, & ueremur, ne interpretentur, illud quoq; oppidũ ab Italia non satis abesse: nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad uitam uocas: unum efficis, ut à me manus abstineã: alterũ nõ potes, ut me nõ nostri cõsilij utique pœniteat: quid enim est, quod me retineat? præsertim si spes ea non est, quæ nos proficiscẽtes prosequebatur. non faciam, ut enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam, & scelus non tam inimicorum meorum, quàm inuidorum; ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundẽ luctũ uocem. hoc confirmo, neminem unquam tanta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandam fuisse. cuius oppetendæ tempus honestissimum prætermissum est. reliqua tempora non sunt tam ad medicinã, quàm ad finem doloris. De Rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutãdarum rerum. quæ quanquam exigua sunt: tamen, quoniã placet, expectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos cõsequere: nam aut accedemus in Epeirum, aut per Candauiam tarde ibimus. dubitationem autem de Epeiro non inconstantia nostra afferebat, sed quòd de fratre, ubi eum uisuri essemus, nesciebamus. quem quidẽ ego nec quo modo uisurus, nec ubi dimissurus sim, scio. id est maximum, & miserrimũ mearũ omniũ miseriarũ.

Ego & sæpius ad te, & plura scriberem, nisi mihi dolor meus cum omneis parteis mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset. uidere te cupio. Cura, ut ualeas. Prid. Cal. Maij, Brũdusij, proficiscẽs.

mi tornaua molto conforme al desiderio mio

mi conforti a uiuere

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te, quas ob causas in Epeirum non essemus profecti; quòd & Achaia propè esset, plena audacissimorum inimicorum; & exitus difficiles haberet, cum inde proficisceremur. accessit, cum Dyrrhachij essemus, ut duo nuntij afferrentur; unus, classe fratrem Epheso Athenas; alter, pedibus per Macedoniam uenire. itaque illi obuiam misimus Athenas, ut inde Thessalonicam ueniret: ipsi processimus, & Thessalonicam ad X. Cal. Iun. uenimus: neque de illius itinere quidquam certi habebamus, nisi eum ab Epheso ante aliquãto profectum. nunc, istic quid agatur, magnopere timeo. quanquam tu altera epistola scribis, Idib. Maijs, audire, fore, ut acrius postularet; altera, iam esse mitiora. sed hæc pridie data, quàm illa: quo conturbor magis. itaque, cum meus me mœror quotidianus lacerat, & conficit: tum uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. sed & nauigatio perdifficilis fuit, & ille incertus, ubi ego essem, fortasse alium cursum petiuit: nam Phaeto lib. eum non uidit: uento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præsto fuit. reliqua quàm mihi timenda sint, uideo. nec, quid scribam, habeo: & omnia timeo. nec tam miserum est quidquã, quod non in nostram fortunam cadere uideatur. equidem adhuc miser in maximis meis ærumnis, et luctibus hoc metu adiecto maneo Thessalonicæ suspensus, nec audeo quidquam. Nunc ad ea, quæ scripsisti. Tryphonem Cæciliũ nõ uidi. Sermonẽ tuũ, & Põpeij cognoui ex tuis literis. Motũ in Rep. non tantum ego uideo,

quantum tu aut uides, aut ad me consolandum affers: Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me iubes agere gratias: faciam: item Hypsæo. Quod suades, ne longius discedamus, dum acta mensis Maij ad nos perferantur: puto me ita esse facturum, sed, ubi, non dum statui: atque ita perturbato sum animo de Quinto, ut nihil queam statuere: sed tamen statim te faciam certiorem. Ex epistolarum mearũ inconstantia puto te mentis meæ motum uidere. qui, etsi incredibili, & singulari calamitate afflictus sum, tamen non tam ex miseria, quàm ex culpæ nostræ recordatione commotus: cuius enim scelere impulsi, ac proditi simus, iam profecto uides: atque utinam iam ante uidisses, neque totum animum tuum mœrori mecum simul dedisses. quare, cum me afflictum, & confectũ luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnam ferre grauius, quàm euenti, quòd ei crediderim, quẽ esse nefariũ nó putarã. me et meorũ malorũ memoria, & metus de fratre in scribendo impedit. tu ista omnia uide, & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad Põpeiũ scripsi, misi tibi. Vale. D. IIII. Cal. Iunias, Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS frater cum ex Asia discessisset ante Cal. Maias, & Athenas uenisset Idibus, ualde fuit ei properandũ, ne quid absens acciperet calamitatis, si quis forte fuisset, qui contentus nostris malis non esset. itaque malui eum properare Romam, quàm ad me uenire. & simul (dicam enim quod uerum est, ex quo

magnitudinẽ miseriarũ mearũ perspicere possis) animũ inducere non potui, ut aut illũ amantissimũ mei, mollissimo animo, tanto in mœrore aspicerẽ, aut meas miserias luctu afflictas, & perditã fortunã illi offerrem, aut ab illo aspici paterer. atq; etiã illud timebã, quod profecto accidisset, ne à me digredi non posset. uersabatur mihi tempus illud ante oculos, cum ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex complexu meo. huius acerbitatis euentum altera acerbitate non uidendi fratris uitaui. in hunc me casum, uos uiuendi auctores, impulistis. itaque mei peccati luo pœnas. quanquam tuæ me literæ sustentant, ex quibus, quantum tu ipse speres, facile perspicio. quæ quidem tamen aliquid habebant solatij ante, quàm eò uenisti, A' POMPEIO NVNC HORTENSIVM ALLICE, ET EIVSMODI VIROS. obsecro mi Põponi nondũ perspicis, quorũ opera, quorũ insidijs, quorũ scelere perierimus? sed tecum hæc coràm agemus. tantũ dico, quod scire te puto: nos nõ inimici, sed inuidi perdiderunt. nũc si ita sunt, quæ speras, sustinebimus nos, & spe, qua iubes, nitemur. sin, ut mihi uidẽtur, infirma sunt; quod optimo tẽpore facere nõ licuit, minus idoneo fiet. Terẽtia tibi sæpe gratias agit. Mihi etiã unũ de malis in metu est fratris miseri negotiũ. quod, si sciam, cuiusmodi sit; sciam, quid agendũ mihi sit. Me etiã nunc istorũ beneficiorũ, & literarũ expectatio, ut tibi placet, Thessalonicæ tenet. si quid erit noui allatum, sciã, de reliquo quid agẽdum sit. Tu, si, ut scribis, Cal. Iun. Roma profectus es, propediem nos uidebis. literas, quas ad Pompeium scripsi, tibi misi. Vale. Idib. Iun. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACTA quæ essent usq; ad VIII. Cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam, ut tibi placebat, Thessalonicæ. quibus allatis, facilius statuere potero, ubi sim: nã si erit causa, si quid agetur, si spem uidero, aut ibidẽ operiar, aut me ad te conferã: sin, ut tu scribis, ista euanuerint, aliud aliquid uidebimus. omnino adhuc nihil mihi significatis, nisi discordiam istorum, quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus est, q̃ de me. itaque, quid ea mihi prosit, nescio. sed tamẽ, quoad me uos sperare uultis, uobis obtemperabo. Nã quod me tam sæpe, & tam uehemẽter obiurgas, & animo infirmo esse dicis: quæso ecquod tantũ malum est, quod in mea calamitate nõ sit? ecquis unquam ex tam amplo statu, in tam bona causa, tantis facultatibus, ingenij, consilij, gratiæ, tãtis præsidijs bonorũ omnium cõcidit? possum obliuisci, qui fuerim; nõ sentire, qui sim? quo careã honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (ut nouum calamitatis genus attendas) cum pluris facerem, quàm me ipsum, semperq; fecissem, uitaui, ne uiderem, ne aut illius luctum, squalloremq; aspicerem, aut me, quem ille florentissimum reliquerat, perditum illi, afflictumq; offerrẽ. mitto cætera intolerabilia: etenim fletu impedior. hic utrum tandẽ sum accusandus? ꝙ doleo, an quòd commisi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirẽtur) aut certe uiuus amitterem? hæc eo scripsi, ut potius releuares me, quod facis, quàm aut castigatione, aut obiurgatione dignum

putares; eoq; ad te minus multa ſcribo, quòd & mœrore impedior, &, quid expectem iſtinc, magis habeo, quã quid ipſe ſcribam. quæ ſi erunt allata, faciam te noſtri conſilij certiorẽ. tu, ut adhuc feciſti, quamplurimis de rebus ad me uelim ſcribas, ut prorſus ne quid ignorem. Vale. XIIII. Cal. Quint. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ME ET tuæ literæ, & quidã boni nuntij, nõ optimis tamen auctoribus, et expectatio ueſtrarum literarũ, & quòd tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebãt. ſi accepero literas, quas expecto; ſi ſpes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam; ſi non erit, faciam te certiorem, quid egerim. Tu me, ut facis, opera, conſilio, gratia iuua: conſolari iam deſine: obiurgare uero noli. quod cum facis, ut ego tuum amorem, & dolorem deſidero: quem ita affectum mea erumna eſſe arbitror, ut te ipſum conſolari nemo poſſit. Quintum fratrem optimum, humaniſſimum'q; ſuſtenta. Ad me, obſecro te, ut omnia certa perſcribas.
Vale. D. IIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

TV quidem ſedulo argumentaris, quid ſit ſperãdum, et maxime per ſenatum. idemq; caput rogationis proponi ſcribis, quare in ſenatu dici nihil liceat: itaque ſiletur. hic tu me accuſas quòd me affligam; cũ ita ſim afflictus, ut nemo unquam: quod tute intelligis. ſpem oſtendis ſecundũ comitia. quæ iſta eſt eodẽ Tribuno pl.

& inimico Consule Des? percussisti autem me etiam de oratione prolata. cui uulneri, ut scribis, medere, si quid potes. scripsi equidem olim ei iratus, quòd ille prior scri pserat, sed ita compresseram, ut nunquam emanaturam putarem: quo modo exciderit, nescio. sed quia nunquã accidit, ut cum eo uerbo uno concertarem, & quia scri pta mihi uidetur negligentius, quàm cæteræ: puto posse probari, non esse meam. id, si putas me posse sanari, cures uelim. sin plane perij, minus laboro. Ego etiã nunc eodem in loco iaceo, sine sermone ullo, sine cogi= tatione ulla. licet tibi, ut scribis, significarem, ut ad me uenires Sidona: tamen intelligo te istic prodesse, hic ne uerbo quidem leuare me posse. non queo plura scribere: nec est, quod scribam. uestra magis expecto. Vale. XVI. Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

13

QVOD ad te scripseram, me in Epeiro futurũ: posteaquã extenuari spem nostrã, et euanescere uidi, mu= taui cõsiliũ, nec me Thessalonica cõmoui, ubi esse cõstitue ram, quoad aliquid ad me de eo scriberes, quod proximis literis scripseras, fore, uti secundũ comitia aliquid de no= bis in senatu ageretur; id tibi Pompeiũ dixisse. qua de re, quoniam comitia habita sunt, tuq; nil ad me scribis: perinde habebo, ac si scripsisses nihil esse, meq; temporis non longinqui spe ductum esse moleste ferã. Quẽ au= tem motũ te uidere scripseras, qui nobis utilis fore uide= retur, eũ nuntiant, qui ueniunt, nullum fore. In Tri= bunis pl. Dess. reliqua spes est. quã si expectaro, nõ erit, ꝙ putes me causæ meæ, ac uoluntati meorum defuisse.

Quod me sæpe accusas, cur hunc meum casum tam grauiter feram: debes ignoscere, cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. nã quòd scribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi uero mens integra est, atque utinam tam in periculo fuisset, cum ego ijs, quibus meam salutem carissimam esse arbitrabar, inimicissimis, crudelissimisq; usus sum: qui ut me paulum inclinari timore uiderũt, sic impulerunt, ut omni suo scelere, & perfidia abuterentur ad exitium meum. nunc, quoniam est Cyzicum nobis eundum, quo rarius ad me literæ perferentur, hoc uelim diligentius omnia, quæ putaris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas. quem ego miser si incolumem relinquo, non me totum perijsse arbitrabor. Vale. Non. Sext.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis plenus sum expectatione de Põpeio, quidnam de nobis uelit, aut ostendat: comitia enim credo esse habita. quibus absolutis, scribis illi placuisse agi de nobis. si tibi stultus esse uideor, qui sperem; facio tuo iussu; & scio te me ijs epistolis potius, & meas spes solitum esse remorari: nunc uelim mihi plane perscribas, quid uideas. scio nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse. ea si qui casus ex parte correxerint, minus moleste feremus nos uixisse, & adhuc uiuere. ego propter uiæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum nouarum non commoui me adhuc Thessalonica, sed iam extrudimur, non à Plancio,

14 ripieno di speranza.

(nam is quidem retinet) uerum ab ipſo loco minime ap=poſito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epeirum ideo, ut ſcripſeram, non iui, quòd ſubiti mihi uniuerſi nuntij uenerant, & literæ, quare nihil eſſet ne=ceſſe quamproxime Italiam eſſe. hinc, ſi aliquid à co=mitijs audierimus, nos in Aſiam conuertemus: neque adhuc ſtabat, quò potiſſimum: ſed ſcies. Vale. XII. Cal. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Id. Sext. quatuor epiſtolas à te miſſas: unã, qua me obiurgas, & rogas, ut ſim firmior: alteram, qua Craſſi libertum ais tibi de mea ſolicitudine, macieq; narraſſe: tertiam, qua demonſtras acta in ſenatu: quar=tam de eo, quod à Varrone ſcribis tibi eſſe confirma=tum de uoluntate Pompeij. ad primam tibi hoc ſcribo, me ita dolere, ut non modo à mente non deſerar, ſed id ipſum doleam, me, tam firma mente ubi utar, & quibus cum, non habere: nam ſi tu me uno non ſine mœrore cares, quid me cenſes, qui & te, & omnibus? & ſi tu incolumis me requiris, quo modo à me ipſam incolumi=tatem deſiderari putas? nolo commemorare, quibus re=bus ſim ſpoliatus, non ſolum quia non ignoras, ſed etiam ne ſcindam ipſe dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis eſſe priuatum quenquã, neque in tantas mi=ſerias incidiſſe. dies autem non modo non leuat luctum hunc, ſed etiam auget: nam cæteri dolores mitigantur uetuſtate, hic non poteſt non & ſenſu præſentis miſe=riæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri: deſidero enim nõ mea ſolum, neque meos, ſed me ipſum:

quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. nam quòd purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonem: ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abfuiſſe, ut maxime doleam plus apud me ſimulationem aliorum, quàm iſtius fidem ualuiſſe. cæteri, quos purgas, debent mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſero agimus. Craſſi libertum nihil puto ſincere locutum. In ſenatu rem probe ſcribis actam. ſed quid Curio? an illam orationem non legit? quæ unde ſit prolata, neſcio. ſed Axius eiuſdem diei ſcribens ad me acta, non ita laudat Curionem. at poteſt ille aliquid prætermittere. tu, niſi quod erat, profecto non ſcripſiſti. Varronis ſermo facit expectationem Cæſaris. atque utinam ipſe Varro incumbat in cauſam. quod profecto cum ſua ſponte, tum te inſtante faciet. ego, ſi me aliquando ueſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis; meáq; officia, & ſtudia, quæ parum antea luxerunt (fatendum eſt enim) ſic exequar, ut me æque tibi, ac fratri, & liberis noſtris, reſtitutum putes. ſi quid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignoſce: in me enim ipſum peccaui uehementius. neque hæc eo ſcribo, quo te non meo caſu maximo dolore eſſe affectum ſciam: ſed profecto, ſi, quantum me amas, & amaſti, tantum amare deberes, ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio; nec eſſes paſſus mihi perſuaderi, utile nobis eſſe, legem de collegijs perferri. ſed tu tantum lacrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipſe ego:

quod meritis meis perfectum esse potuit, ut dies, & no-
ctes, quid mihi faciendum esset, cogitares, id abs te meo,
non tuo scelere prætermissum est. quòd si non modo tu,
sed quisquam fuisset, qui me Pompeij minus liberali re-
sponso perterritum à turpissimo consilio reuocaret, quod
unus tu facere maxime potuisti: aut occubuissem ho-
neste, aut uictores hodie uiueremus. hic mihi ignoscas:
me enim ipsum multo magis accuso; deinde te, quasi me
alterum: & simul meæ culpæ socium quæro. si resti-
tuor, etiam minus uidebimur deliquisse: abs teq́; certe,
quoniam nullo nostro, tuo ipsius beneficio diligemur.
Quod te cum Culeone scribis de priuilegio locutum, est
aliquid, sed multo est melius abrogari: si enim nemo
impediet, sic est firmius: sin erit, qui ferri non sinat, idem
S.C. intercedet. nec quidquam aliud opus est, quam ab-
rogari. nam prior lex nos nihil lædebat. quàm si, ut
est promulgata, laudare uoluissemus, aut, ut erat negli-
genda, negligere, nocere omnino nobis non potuisset.
hic mihi primum non modo consilium defuit, sed etiam
obfuit. cæci, cæci inquam fuimus in uestitu mutan-
do, in populo rogando. quod, nisi nominatim mecum
agi cœptum esset, fieri perniciosum fuit. sed pergo
præterita, ueruntamen ob hanc causam, ut, si quid age-
retur, legem illam, in qua popularia multa sunt, ne tan-
gatis. uerum est stultum me præcipere, quid agatis, aut
quo modo. utinam modo agatur aliquid. multa occul-
tant tuæ literæ, credo ne uehementius desperatione per-
turber: quid enim uides agi posse, aut quo modo? per
senatum ne? ast tute scripsisti ad me, quoddam caput le-
gis Clodium in curiæ poste fixisse, ne referri, ne'ue di-
ci liceret.

ci liceret. quo modo igitur Domitius se dixit relaturum? quo modo autem ijs, quos tu scribis, & de re dicentibus, &, ut referretur, postulantibus, Clodius tacuit? ac si per populum, poterit ne nisi de omniũ Tribunorũ pl. sententia? quid de bonis? quid de domo? poterit ne restitui? aut, si nõ poterit, egomet quo modo potero? hæc nisi uides expediri, quã in spem me uocas? si autem spei nihil est, quæ est mihi uita? itaq; expecto Thessalonicæ acta Cal. Sext. ex quibus statuam, in tuos ne agros confugiam, ut neque uideam homines, quos nolim, & te, ut scribis, uideam, & propius sim, si quid agatur; id'q; intellexi cum tibi, tum Quinto fratri placere: an abeam Cyzicum. nunc Pomponi, quoniam nil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meam, quòd aut in me ipso satis esse consilij decreueras, aut te nil mihi plus debere, quàm ut præsto esses, quando quidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea præsidia neglexi, totã Italiam in me erectã ad me defendendũ destitui, & reliqui; me meis tradidi inimicis, inspectãte, & tacente te, qui si nõ plus ingenio ualebas, quàm ego, certe timebas minus: si potes, erige afflictos, & in eo nos iuua. sin omnia sunt obstructa, id ipsum fac ut sciamus, & nos aliquãdo aut obiurgare, aut cõmuniter consolari desine. ego si tuã fidem accusarem, non me potissimũ tuis tectis crederem. meam amentiam accuso, quòd à te tantũ amari, quantũ ego uellem, putaui: quod si fuisset, fidem eandem, curã maiorem adhibuisses, me certe ad exitiũ præcipitantẽ retinuisses, istos labores, quos nunc in naufragijs nostris suscipis, non subisses. quare fac, ut omnia ad me perspecta, et explorata ꝑscribas, me'q;, ut facis, uelis esse aliquem, quoniã, qui fui,

& qui esse potui, iam esse nõ possum; & ut his literis, nõ te, sed me ipsum à me esse accusatum putes. si qui erunt, quibus putes opus esse meo nomine literas dari, uelim cõscribas, curesq; dandas. Vale. D. XIIII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

16

TOTVM iter mihi incertũ facit expectatio literarũ tuarum Cal. Sext. datarũ, nõ aliud aliquid. si spes erit, Epeirũ; sin minus, Cyzicũ, aut aliud quid sequemur. tuæ quidem literæ, quo sæpius à me legũtur, hoc spem faciũt mihi minoré, quàm cũ lectæ sunt. tũ id, quod attulerũt ad spé, infirmãt: ut facile appareat te et cõsolationi seruire, et ueritati. idq; te rogo plane, ut ad me, quæ scis, ut erunt; quæ putabis, ita scribas. Vale. D. XII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

17

DE Quinto fratre nuncij nobis tristes, nec uarij uenerãt ex ante diem Non. Iun. usque ad prid. Cal. Sept. eo auté die Liuinus L Reguli lib. ad me à Regulo missus uenit. is omnino mẽtioné nullã factã esse nunciauit, sed fuisse tamé sermoné de C. Clodij filio, isq; mihi tum à fratre literas attulit. sed postridie Sestij pueri uenerũt, qui à te literas attulerunt, non tam exploratas à timore, quàm sermo Liuinij fuerat. sanè sum in meo infinito mœrore solicitus, & eo magis, quòd Appij quæstio est.

Cætera, quæ ad me eisdé literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, quã alij ostendunt. ego autem, quoniam non longe ab eo tempore absumus, in quo res

dijudicabitur, aut ad te conferã me, aut etiam nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia sua per te unum sustineri. quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod non expectas? tantum uelim fortuna det nobis potestatem, ut incolumes amore nostro perfruamur. Tuas literas semper maxime expecto. in quibus caue, ne aut diligentia tua mihi molesta, aut ueritas acerba sit. Vale. D. prid. Non. Sept.

CICERO ATTICO S.

EXPECTATIONEM nobis nõ paruã attuleras, cũ scripseras Varronẽ tibi pro amicitia cõfirmasse, causam nostrã Pompeiũ certe suscepturũ; et simul à Cæsare ei literæ, quas expectaret, remissæ essent, auctorem etiam daturũ. utrũ id nihil fuit, an aduersatæ sunt Cæsaris literæ? an est aliquid in spe? etiã illud scripseras, eũdẽ, secundum comitia, dixisse. fac (si uides quãtis in malis iaceam, & si putas esse humanitatis tuæ) me, fac de tota causa nostra certiorẽ: nã Q. frater homo mirus, qui me tã ualde amat, omnia mittit spei plena, metuens credo defectionem animi mei. tuæ autem literæ sunt uariæ: neque .n. me desperare uis, nec temere sperare. fac, obsecro te, ut omnia, quæ prospici à te possunt, sciamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD eiusmodi mihi literæ à uobis afferebãtur, ut aliquid ex ijs esset expectandũ, spe, & cupiditate Thessalonicæ detentus sum. posteaquã omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur, in Asiam ire nolui, quòd &

celebritas mihi odio est; &, si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse longe nolebã. itaque in Epeirum ad te statui me conferre: non quo mea interesset loci natura, qui lucẽ omnino fugerẽ: sed aut ad salutem libentissime ex tuo portu proficiscar: aut, si ea præcisa erit, nusquam facilius hãc miserrimam uitam uel sustentabo, uel, quod multo est melius, abiecero. ero cum paucis, multitudinem dimittã. me tuæ literæ nunquam in tantã spem adduxerunt, quãtam aliorũ: attamẽ mea spes etiam tenuior semper fuit, quã tuæ literæ. sed tamen, quoniam cœptum est, age, quoquo modo cœptũ est, & quacũque de causa, non deserã neque optimi, atque unici fratris miseras, atque luctuosas preces, nec Sestij, cæterorumq; promissa, nec spẽ ærumnosissimæ mulieris Terentiæ, nec miserrimæ mulieris Tulliolæ obsecrationem, & fideles literas tuas. mihi Epeirus aut iter ad salutẽ dabit, aut, quod scripsi supra. te oro, & obsecro Põponi, si me omnibus amplissimis, carissimis, iucundissimisq; rebus perfidia hominũ spoliatũ, si me à meis consiliarijs proditũ, & proiectũ uides, si intelligis me coactũ, ut ipse me, et meos perderẽ; ut me tua misericordia iuues, & Quintum fratrem, qui potest esse saluus, sustẽtes; Terẽtiam, liberosq; meos tueare; me, si putas te istic uisurum, expectes; si minus, inuisas, si potes, mihiq; ex agro tuo tantũ assignes, quantũ meo corpore occupari potest; & pueros ad me cum literis quamprimũ, & quã sæpissime mittas. Vale. XVI. Cal. Oct.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO.

QVOD quidẽ ita esse, & auunculũ tuum functũ

esse officio, uehementissime probo: gaudere me tum dicam, si mihi hoc uerbo licebit uti. me miserũ, quã omnia essent ex sententia, si nobis animus, si consiliũ, si fides eorum, quibus credidimus, non defuisset. quæ colligere nolo, ne augeã mœrorẽ. sed tibi uenire in mentẽ certo scio, quæ uita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas. ad quæ recuperãda per fortunas incũbe, ut facis, diemq́; natalem reditus mei cura ut in tuis ædibus amœnissimis agam tecũ, & cũ meis. ego huic spei, & expectationi, quæ nobi proponitur. maxime tamen uolui præstolari apud te in Epeiro: sed ita ad me scribitur, ut putem esse commodius nos eisdem in locis esse. De domo, & Curionis oratione, ut scribis, ita est. in uniuersa salute, si ea modo nobis restituetur, inerunt omnia. ex quibus nihil malo, quã domum. sed tibi nihil mando nominatim: me totum tuo amori, fideiq́; commendo. Quòd te in tãta hæreditate ab omni occupatione expedisti, ualde mihi gratũ est. Quod facultates tuas ad meã salutẽ polliceris, ut omnibus rebus à te præter cæteros iuuer: id quãtum sit præsidiũ, uideo: intelligoq́; te multas parteis meæ salutis & suscipere, & posse sustinere, neque, ut ita facias, rogandũ esse. Quod me uetas quidquã suspicari accidisse ad animũ tuũ, quod secus à me erga te commissum, aut prætermissum uideretur: gerã tibi morẽ, & liberabor ista cura: tibi tamẽ eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, quã in te mea. Velim, quid uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas, omneisq́; ad nostrã salutem adhortere. Rogatio Sestij neq; dignitatis satis habet, nec cautionis: nã & nominatim ferre oportet, & de bonis diligẽtius scribi: et id

animaduertas uelim. Vale. IIII. Non. Oct. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

21 TRIGINTA dies erant ipsi, cum has dabam literas, per quos nullas à uobis acceperam. mihi autem erat in animo, iam, ut antea ad te scripsi, ire in Epeirũ, & ibi omnem casum potissimum expectare. Te oro, ut, si quid erit, quod perspicias, quancũque in partẽ, quá planissime ad me scribas, & meo nomine, ut scribis, literas, quibus putabis opus esse, ut des. Vale. V. Cal. Nou.

CICERO ATTICO S.

22 ETSI diligẽter ad me Quintus frater, et Piso, quæ essent acta, scripserant: tamen uellẽ tua te occupatio non impedisset, quo minus: ut cõsuesti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, perscriberes. me adhuc Plancius liberalitate sua retinet iam aliquoties conatũ ire in Epeirum. spes homini est iniecta, non eadem, quæ mihi, posse nos unà decedere. quam rem sibi magno honori sperat fore. sed iam, cum aduentare milites dicentur, faciendum nobis erit, ut ab eo discedamus. quod cũ faciemus, ad te statim mittemus, ut scias, ubi simus. Lentulus suo in nos officio, quod et re, et promissis, et literis declarat, spẽ nobis nõ nullã affert Põpeij uoluntatis, sæpe. n. tu ad me scripsisti, eum totum esse in illius potestate. De Metello scripsit ad me frater, quantũ speraret, profectũ esse per te. mi Pomponi pugna, ut tecum, & cum meis mihi liceat uiuere: et scribe ad me omnia. premor

cum luctu,tum desiderio omnium rerum, quæ mihi me cariores semper fuerant. Cura,ut ualeas.

Ego,quòd,per Thessaliam si irem in Epeirum,perdiu nihil erá auditurus,& quòd mei studiosos habeo Dyrrhachinos,ad eos perrexi,cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem.inde cum ad te me conuertam,faciam,ut scias.tuq; ad me uelim omnia quamdiligentissime, cuiuimodi sunt,scribas.ego iam aut rem,aut ne spem quidem expecto. Vale. VI. Cal. Dec. Dyrrhachij.

CICERO ATTICO S. 23

AD V.Cal.Dec.treis epistolas à te accepi,uná datá ad.VIII. Cal.Nou.in qua me hortaris,ut forti animo mensem Ian.expectem: eaq;,quæ ad spem putas pertinere,de Lentuli studio,de Metelli uolũtate,de tota Pópeij ratione perscribis.in altera epistola præter consuetudinem tuam diem non adscribis,sed satis significas tempus:lege enim ab octo Tribunis pl. promulgata, scribis te eas literas eo ipso die dedisse, id est ad IIII. Cal. Nou. &,quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. in quo si etiam nostra salus cum hac lege desperata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miserabilem potius, quàm ineptam putes: sin est aliquid spei, des operam,ut maiore diligentia posthac à nostris magistratibus defendamur. nam ea ueterum Tribunorum pl. rogatio tria capita habuit: unum de reditu meo, scriptum incaute: nihil enim restituitur præter ciuitatem, & ordinem, quod mihi pro meo casu satis est:sed quæ cauenda

fuerint, & quo modo, te non fugit. alterũ caput est tralatitiũ de impunitate, si quid cõtra alias leges eius legis ergò factũ sit. tertiũ caput, mi Põponi, quo consilio, & à quo sit inculcatũ, uide: scis enim Clodiũ sanxisse, ut uix, aut omnino nõ posset nec per senatũ, nec per populũ infirmari sua lex. sed uides nunquã esse obseruatas sanctiones earum legũ, quæ abrogarentur, nã si id esset, nulla ferè abrogari posset (neque enim ulla est, quæ nõ ipsa se sepiat difficultate abrogationis) sed cum lex abrogatur, illud ipsum abrogaretur, quo modo eã abrogari oporteat. hoc cũ re uera ita sit; cũ semper ita habitũ, obseruatũq; sit: octo nostri Tribuni pl. caput posuerũt hoc? SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBIS'VE SCITA, HOC EST QVOD PER LEGEM CLODIAM, PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT; QVOD, VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAE'VE SIT EH. INR. atq; hoc in illis Tribunis pl. non lædebat: lege enim collegij sui non tenebantur: quo maior est suspicio malitiæ alicuius, cũ id, quod ad ipsos nihil pertinebat, erat autẽ cõtra me, scripserunt, ut noui Tribuni pl. si essent timidiores multo magis sibi eo capite utendũ putarent. neque id à Clodio prætermissum est: dixit enim in concione ad III. Non. hoc capite designatis Tribunis pl. præscriptũ esse, quid liceret. tamen, in lege nulla esse eiusmodi caput, te non

fallit, quod si opus esset, omnes in abrogando uterentur. Numium, ac cæteros fugerit, inuestiges, uelim, et quis at=tulerit, & quare octo Tribuni pl. ad senatum de me re* ferre non dubitarint: siue ꝙ obseruandũ illud caput nõ putabant, ij dein in abrogando tam cauti fuerunt, ut id metuerent soluti cum essent, quod ne ijs quidem, qui le=ge tenentur, est curandum. id caput sanè nolim nouos Tribunos pl. ferre: sed perferant modo quidlibet: uno capite, quo reuocabor (modo res conficiatur) ero cõten=tus iãdudum pudet tam multa scribere: uereor enim, ne re iam desperata legas; ut hæc mea diligentia misera bilis tibi, alijs irridẽda uideatur. sed si est aliquid in spe, uide legem, quam T. Fadio scripsit T. Visellius. ea mihi perplacet. nam Sestij nostri, quam tu tibi probari scri=bis, mihi non placet. Tertia est epistola prid. Id. Nou. data in qua exponis prudenter, & diligenter, quæ sint, quæ rem distinere uideantur, de Crasso, de Pompeio, de cæteris. quare oro te, ut, si qua spes erit posse studijs bo norum, auctoritate, multitudine comparata rem cõfici, des operam, ut uno impetu perfringantur, in eam rem incumbas, cæterosq; tu excites. sin, ut ego perspicio cum tua coniectura, tum etiam mea spei nihil est: oro, obte=storq; te, ut Quintum fratrem ames, quem ego miserum misere perdidi; ne'ue quid eum patiare grauius consu=lere de se, quàm expediat sororis tuæ filio; meum Cice ronem, cui nihil misello relinquo præter inuidiam, & ignominiam nominis mei, tueare, quoad poteris; Te=rentiam unam omnium ærumnosissimam sustentes tuis officijs. Ego in Epeirum proficiscar, cum primorum dierum nuncios excepero. Tu ad me uelim proximis

literis, ut se initia dederint, perscribas. Vale. prid. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

24

ANTEA, cum ad me scripsissetis uestro consensu consulares prouincias ornatas esse, etsi uerebar quorsum id casurum esset, tamen sperabam uos aliquid aliquando uidisse prudentius. postquam mihi & dictum est, & scriptum, uehementer consilium uestrum reprehẽdi: grauiter sum cõmotus, quòd illa ipsa spes exigua, quæ erat, uidetur esse sublata: nam si Tribuni pl. nobis succẽsent, quæ potest spes esse? ac uidentur iure succensere, cũ & expertes consilij fuerint qui causam nostrã susceperant, & nostra concessione omnem uim sui iuris amiserint: præsertim cum ita dicant, se nostra causa uoluisse suam potestatem esse de Consulibus ornandis, non ut eos impedirent, sed ut ad nostram causam adiungerent: nunc si Consules à nobis alieniores esse uelint, posse id libere facere; sin uellent nostra causa, nihil posse se inuitis. nam quod scribis, ni ita nobis placuisset, illos hoc idẽ per populum assecuturos fuisse: inuitis Tribunis pl. fieri nullo * modo potuit. ita uereor, ne & studia Tribunorum amiserimus, &, si studia maneant, uinculum illud adiũgendorũ Consulum amissum sit. accedit aliud nõ paruũ incõmodum, quòd grauis illa opinio, ut quidem ad nos perferebatur, senatum nihil decernere ante, quàm de nobis actum esset, amissa est, præsertim in ea causa quæ non modo necessaria non fuit, sed etiã inusitata, ac noua: neque enim unquam arbitror ornatas esse prouincias designatorum: ut, cum in hoc illa constantia, quæ

erat mea causa suscepta, immutata sit, nihil iam possit non decerni. iam ijs, ad quos relatum est, amicis placuisse non mirum sit: erat enim difficile reperire, qui cōtra tanta commoda duorum Consulum palàm sententiam diceret. & fuit omnino difficile non obsequi uel amicissimo homini Lentulo, uel Metello, qui simultatem humanissime deponeret. sed uereor, ne, hos cum tenere potuerimus, Tribunos pl. amiserimus. hæc res quemadmodū ceciderit, & tota res quo loco sit, uelim ad me scribas, et ita, ut instituisti: nam ista ueritas, etiam si iucunda non est, mihi tamen grata est. Vale. D. IIII. Id. Dec.

CICERO ATTICO S.

25

POST tuum à me discessum literæ mihi Roma allatæ sunt, ex quibus prospicio nobis in hac calamitate tabescendū esse: neq; enim (sed bonā in partē accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessisses. sed ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiscū unà interire uideamur, hoc omitto: illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmasti, ut te ante Cal. Ian. ubicunque erimus, sistas. Vale.

CICERO ATTICO S.

26

LITERAE mihi à Quinto fratre cū. S. C. quod de me est factum, allatæ sunt. mihi in animo est, legū lationem expectare. si obtrectabitur, utar auctoritate senatus, & potius uita, quàm patria carebo. Tu quæso festina ad nos uenire. Vale. VI. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

27 EX TVIS literis, & ex re ipsa nos funditus perisse uideo. Te oro, ut, quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miserijs ne desis. ego te, ut scribis: cito uidebo. plura non scribo. Cura, ut ualeas.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IIII.

CICERO ATTICO S.

p.a C VM primũ Romam ueni, fuitq; cui recte ad te literas darem, nil prius faciendum mihi putaui, quá ut tibi absenti de reditu nostro gratularer: cognorã enim (ut uere scribam) te in consilijs mihi dandis nec fortiorem, nec prudentiorem, quàm me ipsum, nec etiã propter meã in te obseruantiã nimiũ in custodia salutis meæ diligenté; eundemq; te, qui primis temporibus erroris nostri, aut totius furoris particeps, & falsi rumoris socius fuisses, acerbissime dissidium nostrũ tulisse, plurimumq; operæ, studij, diligentiæ, laboris ad conficiendum reditum meum contulisse. itaque hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatissima gratulatione unum ad cumulandum gaudium conspectum, aut potius complexum mihi tuum defuisse. quem semel nactus, nũquam dimisero. ac nisi etiam prætermissos fructus tuæ suauitatis præteriti temporis omne

exegero, profecto hac restitutione fortunæ me ipse non satis dignum iudicabo. Nos adhuc in nostro statu, quod difficillime recuperari posse arbitrati sumus, splendo=rem nostrum illum forensem, & in senatu auctorita=tem, & apud uiros bonos gratiam, magis quàm optara=mus, consecuti sumus. in re autem familiari, quæ quem=admodum fracta, dissipata, direpta sit, non ignoras, ual=de laboramus, tuarumq; non tam facultatum, quas ego nostras esse iudico, quàm consiliorum ad colligendas, & constituendas reliquias nostras indigemus. nunc, etsi o=mnia aut scripta esse à tuis arbitror, aut etiam nuncijs, ac rumore perlata, tamen ea inscribam breui, quæ te pu to potissimum ex meis literis uelle cognoscere. Prid. Non. Sext. Dyrrhachio sum profectus, ipso illo die, quo lex est lata de nobis. Brũdusium ueni Non. Sext. ibi mi=hi Tulliola mea fuit præsto natali suo ipso die, qui casu idem natalis erat & Brũdusinæ coloniæ, & tuæ uicinæ Salutis. quæ res animaduersa, multitudine summa, Brun dusinorum gratulatione celebrata est. ante diem VI. Id. Sext. cognoui literis Quinti fratris, mirifico studio omnium ætatum, atque ordinũ, incredibili concursu Ita=liæ legem comitijs centuriatis esse perlatam. inde à Brũdusinis honestissimis ornatus, iter ita feci, ut undique ad me cũ gratulatione, legati conuenerint. ad Vrbẽ ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiã non uenerit, præter eos inimicos, quibus id ipsum non liceret aut dissimulare, aut nega=re. cum uenissem ad portam Capenam, gradus templo=rum ab infima plebe completi erant. à qua plausu ma=ximo cũ esset mihi gratulatio significata, similis & fre=

quentia, & plausus me usque ad Capitolium celebrauit. in foro, & in ipso Capitolio miranda multitudo fuit. postridie in senatu, qui fuit dies Non. Sept. senatui gratias egimus. eo biduo cum esset annonæ summa caritas, & homines ad theatrum primo, deinde ad senatum cōcurrissent impulsu Clodij; mea opera frumenti inopiam esse clamarent; cum per eos dies senatus de annona haberetur, & ad eius procurationem sermone non solum plebis, uerum etiam bonorum Pompeius uocaretur, idq; ipse cuperet, multitudoq; à me nominatim, ut id decernerem, postularet: feci, & accurate sententiam dixi, cum abessent consulares, quòd tuto se negarent posse sententiam dicere, præter Messalam, & Afranium. factum est S.C. in meam sentētiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eam rem susciperet, lexq; ferretur. quo S.C. recitato, cum concio more hoc insulso, & nouo plausum, meo nomine recitando, dedisset: habui concionem: omnes magistratus præsentes, præter unum Prætorem, & duos Tribunos pl. dederunt. postridie senatus frequens, & omnes consulares nihil Pompeio postulanti negarunt. ille legatos quindecim cum postularet, me principem nominauit, & ad omnia me alterum se fore dixit. legem Cōsules conscripserunt, qua Pompeio per quinquenniū omnis potestas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur: alteram Messius, qui omnis dat pecuniæ potestatem, & adiunxit classem, & exercitum, & maius imperium in prouincijs, quàm sit eorum, qui eas obtineant. illa nostra lex consularis nunc modesta uidetur, hæc Messij non ferenda. Pompeius illam uelle se dicit, familiares hanc. consulares duce Fauonio fremunt. nos tace-

mus, & eo magis, quòd de domo nostra nihil adhuc Pôtifices responderant. qui si sustulerint religionem, aream præclaram habebimus, superficiem Consules ex S. C. æstimabunt: sin aliter, demolientur, suo nomine locabunt, rem totam æstimabunt. ita sunt res nostræ; ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis, bonæ. in re familiari ualde sumus, ut scis, perturbati. præterea sunt quædam domestica, quæ literis non cõmitto. Quintum fratrem insigni pietate, uirtute, fide præditum sic amo, ut debeo. Te expecto; & oro, ut matures uenire. eóq; animo uenias, ut me tuo consilio egere non sinas. alterius uitæ quoddam initium ordimur. iam quidam, qui nos absentes defenderunt, incipiunt præsentibus occulte irasci, aperte inuidere. uehementer te requirimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SI FORTE rarius tibi à me, quàm à cæteris, literæ reddũtur, peto à te, ut id non modo non negligentiæ meæ, sed ne occupationi quidẽ tribuas. quæ etsi summa est, tamen nulla esse potest tanta, ut interrumpat iter amoris nostri, & officij mei. nam ut ueni Romam, iterum nũc sum certior factus, esse cui darẽ literas: itaque has alteras dedi. prioribus tibi declaraui, aduentus noster qualis fuisset, et quis esset status, atque omnes res nostræ quemadmodum essent; ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis, bonæ. post illas datas, secuta est summa contentio de domo. diximus apud Pôtifices prid. Cal. Oct. acta res est accurate à nobis. & si unquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiã si nunquã aliàs fuimus, tum profecto doloris magnitudo uim quandã nobis dicẽdi dedit.

itaque oratio iuuentuti nostræ deberi non potest : quam tibi, etiam si non desideras, tamen mittam cito. cum Pontifices decreßent, ita, si neque populi iußu, neque plebiscito, qui se dedicaße diceret, nominatim ei rei præfectus esset, neque populi iußu, aut plebiscito id facere iußus esset, uideri, poße sine religione iam partem areæ mihi restitui : mihi facta statim est gratulatio : nemo enim dubitat, quin domus nobis eßet adiudicata : tum subito ille in concionem ascendit, quam Appius ei dedit. nunciat iam populo, Pontifices secundum se decreuiße, me autem ui conari in poßeßionem uenire. hortatur, ut se, & Appium sequantur, & suam Libertatem ut defendant. hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam, ego statueram illuc non accedere, nisi cũ Consules ex S. C. porticum Catuli restituendam locaßent. Cal. Oct. habetur senatus frequens. adhibentur omnes Pontifices, qui erant senatores. à quibus Marcellinus, qui erat cupidißimus mei, sententiam primus rogatus, quæsiuit, quid eßent in decernendo secuti. tum Lucullus de omnium collegarũ sententia respondit, religionis iudices Pontifices fuiße, legis senatum : se, & collegas suos de religione statuiße, in senatu de lege statuturos. quisque horũ loco sententiã rogatus, multa secundum causam nostram disputauit. cum ad Clodium uentum est, cupijt diem consumere; neque ei finis est factus; sed tamen, cum horas treis ferè dixißet, odio, & strepitu senatus coactus est aliquando perorare. cum fieret S. C. in sententiam Marcellini, omnibus præter unum aßentientibus, Serranus interceßit. de interceßione statim ambo Consules referre cœperunt

runt. cum sententiæ grauissimæ dicerentur, senatui pla=
cere mihi domum restitui, porticum Catuli locari, aucto=
ritaté ordinis ab omnibus magistratibus defendi; si quæ
uis esset facta, senatum existimaturum eius opera fa=
ctum esse, qui S.C. intercessisset: Serranus pertimuit,
& Cornicinus ad suam ueterem fabulam redijt, abiecta
toga se ad generi pedes abiecit. ille noctem sibi postula=
uit: non concedebant: reminiscebantur enim Cal. Ian.
uix tamen sibi de mea uoluntate concessum est. postri=
die S.C. factum est id, quod ad te misi. deinde Consu=
les porticum Catuli restituendam locarunt. illam porti=
cum redemptores statim sunt demoliti libentissimis omni
bus. nobis superficiem ædium Consules de consilij senten
tia æstimarunt HS uicies, cætera ualde illiberaliter, Tus=
culanam uillam quingentis millibus, Formianum HS
ducentis quinquaginta millibus. quæ æstimatio non mo=
do uehementer ab optimo quoque, sed etiam à plebe re=
prehenditur. dices, quid igitur causæ fuit? dicunt illi
quidem, pudorem meũ, quòd neque negarim, neque ue=
hementius postularim: sed non est id. nam hoc quidem
etiam profuisset: uerum ijdem mi T. Pomponi, ijdem
inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pennas
inciderant, nolunt easdem renasci: sed, ut spero, iam re=
nascuntur: tu modo ad nos ueni: quod uereor ne tar=
dius interuentu Varronis tui, nostriq; facias. quoniam,
acta quæ sint, habes, de reliqua nostra cogitatione co=
gnosce. Ego me à Pompeio legari ita sum passus, ut
nulla re impedirer, quin, si uellem, mihi esset integrum
aut, si comitia Censorum proximi Consules haberent, pe
tere posse, aut uotiuam legationem suscipere propè

omnium fanorum, ac sacrorum locorum: sic enim nostræ rationes postulabant: sed uolui meam potestatem esse uel petendi, uel ineunte æstate exeundi. & interea me esse in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. ac forẽsium quidem rerum hæc nostra consilia sunt, domesticarum autem ualde impedita. Domus ædificatur, scis quo sumptu, qua molestia. reficitur Formianum; quod ego nec relinquere possum, nec uidere. Tusculanum proscripsi. suburbano non facile careo. amicorum benignitas exhausta est in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus, quod sensisti tu absens, præsentes. quorum studijs ego, & copijs, si esset per meos defensores licitum, facile essem omnia consecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. cætera, quæ me solicitant, μυστικώτερα sunt. amamur à fratre, & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

AVERE te certo scio, cum scire quid hic agatur, tum à me scire; non quo certiora sint ea, quæ in oculis omnium geruntur, si à me scribantur, quàm cum ab alijs aut scribuntur tibi, aut nunciantur; uerum ut perspicias ex meis literis, quo modo ea feram, quæ geruntur, & qui sit hoc tempore aut mentis meæ sensus, aut omnino uitæ status. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nou. expulsi sunt fabri de area nostra, disturbata porticus Catuli, quæ ex S.C. Consulum locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat. Quinti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area nostra, deinde inflammata, iussu Clodij, inspectante ur-

be, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non dicam bonorum, qui nescio an ulli sint, sed plane hominum omnium. ille uehemens furere. post hunc uero furorem nil nisi cædem inimicorum cogitare, uicatim ambire, seruis aperte spem libertatis ostendere: etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifestamq; causam, sed tamen causam: id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiam aliquid iure factum defendere. post has ruinas, incendia, rapinas, desertus à suis, uix iam Decimum Designatorem, uix Gellium retinet: seruorum consilijs utitur: uidet, si omneis, quos uult, palàm occiderit, nihilo suam causam difficiliorem, quàm adhuc sit, in iudicio futuram: itaque ante diem tertium Id. Nou. cum Sacra uia discederem, insecutus est me cum suis. clamor, lapides, fustes, gladij, hæc improuisa omnia. discessimus in uestibulum M. Tetij Damionis. qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerunt. ipse occidi potuit. sed ego diæta curari incipio: cheirurgiæ tædet. ille, omnium uocibus cum se non ad iudicium, sed ad supplicium præsens trudi uideret, omneis Catilinas, Acidinos postea reddidit: nam Milonis domum, meamq; in Ceranio prid. Id. Nou. expugnare, & incendere ita conatus est, ut palàm hora V. cum scutis homines eductis gladijs, alios cum accensis facibus adduxerit. ipse domum P. Sullæ pro castris sibi ad eam impugnationem sumpserat. tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus eduxit uiros acreis, occidit homines ex omni latrocinio Clodiano notissimos: ipsum cupiuit, sed ille se in interiorem ædium

* Sulla se. in senatu postridie Idus. domi Clodius, egregius Marcellinus, omnes acres. Metellus calumnia dicendi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiam hercule familiari tuo, de cuius constantia, uirtute uerissimæ literæ. Sestius furere. ille postea, si comitia sua non fierent, urbi minari. proposita Marcellini sententia, quam ille de scripto ita dixerat, ut totam nostram causam areæ, incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eaq; omnia comitijs anteferret: proscripsit se per omneis dies comitiales de cœlo seruaturum. conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appij, furiosissimæ Publij. hæc tamen summa, nisi Milo in campum obnunciasset, comitia futura. ante diem XII. Cal. Dec. Milo media nocte cum magna manu in campum uenit. Clodius cu haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non est ausus. Milo permansit ad meridiem, mirifica hominum lætitia, summa cum gloria. contentio fratrum trium turpis, fracta uis, contemptus furor. Metellus tamen postulat, ut sibi postero die in foro obnuncietur: nihil esse, quod in campum nocte ueniretur: se hora prima in Comitio fore. itaque ante diem XI. Cal. Ian. in Comitium Milo de nocte uenit. Metellus cum prima luce furtim in campum itineribus propè deuijs currebat. assequitur inter lucos hominem Milo, obnunciat. ille se recipit magno, & turpi Q. Flacci conuitio. ante diem X. Cal. nundinæ. concio biduo nulla. ante diem VIII. Cal. hæc ego scribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Marcellus candidatus ita stertebat, ut ego uicinus audirem. Clodij uestibulum uacuum sanè mihi nunciabatur, paucis pannosis sine

laterna. meo consilio omnia illi fieri quærebantur, igna=ri quātum in illo heroe esset animi, quantum etiam con=silij. miranda uirtus est. noua quædam diuina mitto. sed hæc summa est. comitia fore non arbitror. Publium reum, nisi ante occisus erit, à Milone fore puto. si se in=ter uiam obtulerit, occisum iri ab ipso Milone uideo. nō dubitat facere: præ se fert: casum illum nostrum non extimescit: nunquam enim cuiusquam inuidi, & per=fidi consilio est usus, nec inerti nobili crediturus. Nos a=nimo duntaxat uigemus, etiam magis, quàm cum flore=bamus. re familiari cōminuti sumus. Quinti fratris ta=men liberalitati; pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus essem; illo recusante subsidijs amicorum re=spondemus. quid consilij de omni nostro statu capia=mus, te absente nescimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S.

PERIVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diē tertium Cal. Febr. ante lucem: dixit enim mihi, te esse in Italia, seséq; ad te pueros mittere: quos sine meis literis ire nolui: non quo haberem, quod tibi, præsertim iam prope præsenti, scriberem: sed ut hoc ipsum significa=rem, mihi aduentum tuum suauissimum, expectatissi=mumq; esse. quare aduola ad nos, eo animo, ut nos a=mes, & te amari scias. cætera coràm agemus. hæc pro=perantes scripsimus. quo die uenies, utique cum tuis a=pud me sis. perbelle feceris, si ad nos ueneris. offen=des designationem Tyrannionis, mirificam librorū meo rum bibliothecam: quorum reliquiæ multo meliores

ſunt, quàm putaram. etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cætera administris; iiſq; imperes, ut ſumant membranulam, ex qua indices fiant, quos uos Græci, ut opinor, συλλάβους appellatis. ſed hæc, ſi tibi erit commodum: ipſe uero utique fac uenias, ſi potes in his locis adhæreſcere, & Piliam adducere: ita enim & æquum eſt, & cupit Tullia. Mediusfidius næ tu emiſti locũ præclarũ. gladiatores audio pugnare mirifice. ſi locare uoluiſſes, duobus his muneribus liberaſſes. ſed hæc poſterius. tu fac uenias, & de librariis, ſi me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

AIN TV? exiſtimas ab ullo malle mea legi, probariq;, quàm à te? cur igitur cuiquã miſi prius? urgebar ab eo, ad quẽ miſi, et non habebã exẽplar. quid? etiã: (dudum enim circumrodo, quod deuorandum eſt) ſubturpicula mihi uidebatur eſſe παλινῳδία. ſed ualeant recta, uera, honeſta conſilia. non eſt credibile, quæ ſit perfidia in iſtis principibus, ut uolunt eſſe, & ut eſſent, ſi quidquam haberẽt fidei. ſenſeram, noram, inductus, relictus, proiectus ab iis: tamen hoc erat in animo, ut cum iis in Rep. conſentirem. iidem erant, qui fuerãt. uix aliquando te auctore reſipiui. dices, ea te monuiſſe, ſuaſiſſe, quæ facerem: non etiã ut ſcriberem. ego meherc ule mihi neceſſitatem uolui imponere huius nouæ cõiunctionis, ne quà mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cum midereri mei debent, non deſinunt inuidere. ſed tamen modici fuimus ὑποθέσει, ut ſcripſi:

erimus uberiores, si & ille libenter accipiet, & ij subringentur, qui uillam me moleste ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emisse non cogitant; qui domum negant oportuisse me ædificare, uendere aiunt oportuisse. sed quid ad hoc? si quibus sententijs dixi quod & ipsi probarent, lætati sunt tamen me contra Pompeij uoluntaté dixisse. sed quoniá, qui nihil possunt, ij me nolũt amare: demus operã, ut ab ijs, qui possunt, diligamur. dices: uellem, iampridem. scio te uoluisse, et me. ast nugi geram manũ fuisse. iam tempus est me ipsum à me amari, quando ab illis nullo modo possum. Domum meam ꝙ crebro inuisis, est mihi ualde gratũ. Viaticum Crassipes præripit. Tu de uia rectà in hortos. uidetur conmodius ad te: postridie scilicet: quid enim tua? sed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt cóstructione, & sittybis, eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE LENTVLO scilicet sic fero, ut debeo. uirũ bonum, & magnum hominé, & in summa magnitudine animi multa humanitate temperatum perdidimus, nosq; malo solatio, sed non multo, tamen consolamur, quòd ipsius uicem minime dolemus, non ut Saufeius, et uestri mehercule quia sic amabat patriam, ut mihi aliquo deorum beneficio uideatur ex eius incendio esse ereptus: nam quid fœdius nostra uita? præcipue mea? nam tu quidem, etsi es natura πολιτικὸς, tamen nullam habes propriam seruitutem: communi frueris nomine. ego uero, qui, si loquor de Rep. quod oportet,

insanus; si quod opus est, seruus existimor; si taceo, oppressus, & captus; quo dolore esse debeo? quo sum scilicet, hoc etiã acriore, quòd ne dolere quidem possum, ut non ingratus uidear. quid, si cessare libet, & in otij portum confugere? nequidquam. immo etiã in bellũ, & in castra. ergo erimus ὀπαδοὶ, qui ταγοὶ esse noluimus? sic faciundum est: tibi enim ipsi, cui utinam semper paruissem, sic uideo placere. reliqui est: σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει: non mehercule possum, & Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. ueruntamen id ipsum mecum in his locis commentor, ut ista improbem: idq; tu, cum unà erimus, confirmabis.

A' te literas crebro ad me scribi uideo: sed omnes uno tempore accepi. quæ res etiam auxit doloré meũ: casu enim trinas ante legeram, quibus meliuscule Lentulo esse scriptum erat. ecce quartæ fulmen. sed ille, ut scripsi, non miser: nos uero serui. Quod me admones, ut scribã illa Hortensiana: in alia incidi, non immemor istius mandati tui, sed mehercule incipiendo refugi, ne, quòd uideor stulte illius amici non intemperiem tulisse, rursus stulte iniuriam illius faciam illustré, si quid scripsero; & simul ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in scribendo sit occultior, et aliquid satisfactio leuitatis habere uideatur. sed uiderimus: tu modo quã sæpissime ad me aliquid. Epistolã, Luceio quã misi, qua, res meas ut scribat, rogo, fac ut ab eo sumas: ualde bella est: eumq;, ut approperet, adhorteris; et, quòd mihi se ita facturũ rescripsit, agas gratias. Domũ nostram quoad poteris, inuisas. Vestorio aliquid significes: ualde enim est in me liberalis: nihil εὐκαιρότερον. Vale

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA tua me ſolicitũ de Quinto noſtro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante Cherippus: mera monſtra nunciarat. De Apollonio quod ſcribis, qui illi Dy irati, homini Græco, qui conturbare quidem putat ſibi licere, quod equitibus R. nã Terentius ſuo iure. De Metello, οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν: ſed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. quid quidem tibi? numi meo periculo ſint: quid enim uereris, quécunque hæredem fecit? niſi Publium fecit. uerũ fecit non improbe, quãquam fuit ipſe. quare in hoc thecam numariam non retexeris: in aliјs eris cautior. Mea mandata de domo curabis: præſidia locabis: Milonem admonebis. Arpinatum fremitus eſt incredibilis de Laterio. quid quæris? equidem dolui. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων. Quod ſupereſt, etiam puerum Ciceronem curabis, & amabis, ut facis. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA me in epiſtola tua delectarunt, ſed nihil magis, quàm patina tyrotarichi. nã de rauduſculo quod ſcribis, μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. ædificati tibi in agris nihil reperio. in oppido eſt quiddam, de quo eſt dubium, ſit ne uenale; ac proximum quidẽ noſtris ædibus. hoc ſcito, Antium Buthrotum eſſe Romæ, ut Corcyræ illud tuum. nihil quietius, nihil alſius, nihil amœnius. EIMHICHTΩΦIΔOC. KOC. poſtea uero quàm Tyrãnio mihi libros diſpoſuit, mens addita uidetur meis ædibus. qua quidẽ in re mirifica opera Dionyſij,

& Menophili tui fuit. nihil uenustius, quàm illa tua pegmata. postquã misisti, libros illustrarunt ualde. & scribas ad me uelim de gladiatoribus, sed ita, bene si rẽ gerunt: non quæro male sic egisse. Apenas uix discesserat, quum epistola. quid ais? putas'ne fore, ut legẽ non ferat? dic, oro te, clarius: uix enim mihi exaudisse uideor. uerum statim fac, ut sciam, si modo est commodum. ludis quidẽ quoniam dies est additus, eo etiã melius hic eum diem cum Dionysio conteremus. De Trebonio prorsus tibi assentior. De Domitio, σύκῳ μὰ τὴν δήμητρα σῦκον οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν, quã est ista περίστασις nostræ: uel ꝙ ab iisdem: uel ꝙ præter opinionem: uel ꝙ uiri boni nusquã: unũ dissimile, ꝙ huic merito. nam de ipso casu nescio, an illud melius: quid enim hoc miserius, quã eũ, qui tot annos, quot habet, designatus Consul fuerit, fieri Consulẽ non posse? præsertim cũ aut solus, aut certe non plus, quàm cum altero petat? si uero id est, quod nescio an sit, ut non minus longas iam in codicillorum fastis futurorũ Consulũ paginulas habeat, quàm factorũ: quid illo miserius? nisi Resp. in qua ne speratur quidem melius quidquam. De Natta ex tuis primum sciui literis. oderam hominem.

De poemate quod quæris, quid si cupiat effugere? quid sinat? De Fabio Lusco quod eram exorsus, homo peramans semper nostri fuit, nec mihi unquam odio: satis enim acutus, & permodestus, ac bene frugi. eum quia non uidebam, abesse putabam. audiui ex Gauio hoc Firmano, Romæ esse hominem, & fuisse assiduũ. percussit animum. dices, tantula ne causa? permulta ad me detulerat non dubia de Firmanis fra=

tribus. quid sit, quòd se à me remouit, si modo remouit, ignoro. De eo, quod me mones, ut et me geram πολιτικῶς, & in eo γραμμὴν teneam, ita faciam: sed opus est maiore prudentia; quam à te, ut soleo, petam.

Tu uelim & Fabium, si quem habes aditum, odorere, & istum conuiuam tuum degustes, & ad me, de istis rebus, & de omnibus quotidie scribas. ubi nihil erit, quod scribas; id ipsum scribito. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

SANE' uelim scire, num censum impedant Tribuni diebus uitiādis (est enim hic rumor) totáq; de Cēsura quid agant, quid cogitent. Nos hic cum Pōpeio fuimus. multa mecum de Rep. sanè sibi displicens, ut loquebatur: (sic est enim in hoc homine dicendum) Syriam spernens, Hispaniā iactans: hic quoque, ut loquebatur: & opinor usquequaque, de hoc cū dicemus, sit hoc quasi καὶ τόδε φωκυλίδου. tibi etiam gratias agebat, quòd signa componenda suscepisses. in nos uero suauissime hercule est effusus. uenit etiam ad me in Cumanum, ac se nihil minus uelle mihi uisus est, quàm Messalam Consulatum petere. de quo ipso si quid scis, uelim scire. Quòd Luceio scribis te nostram gloriam commendaturum, & ædificium nostrum quòd crebro inuisis, gratum. Quintus frater ad me scripsit, se, quoniam Ciceronem suauissimum secum haberet, ad te Nonis Maijs uenturū. Ego me de Cumano moui ante diem V. Cal. Maij. eo die Neapoli apud Lætum. ante diem IIII. Cal. Maij iens in Pompeianum bene mane hæc scripsi. Puteolis magnus est rumor,

Ptolemæum esse in regno. si quid habes certius, uelim scire. Ego hic pascor bibliotheca Fausti: fortasse tu putabas his rebus Puteolanis, et Lucrinẽsibus: ne ista quidẽ desunt: sed mehercule à cæteris oblectationibus deseror, & uoluptatibus propter Remp. sic literis sustentor, & recreor: maloq́; in illa tua sedecula, quã habes sub imagine Aristotelis, sedere, quàm in istorum sella curuli; tecumq́; apud te ambulare, quàm cum eo, quocum uideo esse ambulandum. sed de illa ambulatione fors uiderit, aut si quis est, qui curet Deus. Nostram ambulationem, & Laconicum, eaq́;, quæ Cyrea sint, uelim, cum poteris, inuisas, & urgeas Philotimũ, ut properet, ut possim tibi aliquid in eo genere respondere. Pompeius in Cumanum Parilibus uenit. misit ad me statim, qui salutem nunciaret. ad eum postridie mane uadebam, cum hæc scripsi. Vale.

CICERO ATTICO S.

10

DELECTARVNT me epistolæ tuæ, quas accepi uno tempore duas ante diẽ V. Cal. perge reliqua. gestio scire ista omnia. etiam, illud cuiusmodi sit, uelim perspicias: potes à Demetrio. dixit Pompeius, Crassum à se in Albano expectari ante diem quartum Cal. is cum uenisset, Romam esse statim uenturos, ut rationes cum publicanis putarent. quæsiui, gladiatoribus ne? respõdit, ante, quàm inducerentur. id cuiusmodi sit, aut nunc, si scias, aut cum is Romam uenerit, ad me mittas uelim.

Nos hic uoramus literas cũ homine mirifico (ita mehercule sentio) Dionysio, qui te, omnesq́; uos salutat. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. quare, ut homini cu=

rioſo, ita perſcribe ad me, quid primus dies, quid ſecundus, quid Cenſores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. denique etiam quid à te fiat, ad me uelim ſcribas: non enim (ut uere loquamur) tam rebus nouis, quàm tuis literis delector. Ego mecum præter Dionyſium duxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi ſermo deſit abs te, quo magnopere delector. Tu Luceio noſtrum librum dabis: Demetrij Magnetis tibi mitto, ſtatim ut ſit, qui à te mihi epiſtolam referat. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

EGNATIVS Romæ eſt. ſed ego cum eo de re Halimeti uehementer ante egi. grauiter ſe acturum cũ Aquilio, confirmauit. uidebis ergo hominem, ſi uoles. Macroni uix uideor præſto eſſe: Idibus enim auctionem Larini uideo, & biduum præterea. id tu, quoniam Macronem tanti facis, ignoſcas mihi uelim. Sed, ſi me diligis, poſtridie Cal. cœna apud me cum Pilia. prorſus id facies. Cal. cogito in hortis Craſſipedis, quaſi in diuerſorio, cœnare. facio fraudem S. C. inde domum cœnatus, ut ſim mane præſto Miloni. ibi te igitur uidebo, & promouebo. Domus noſtra te tota ſalutat. Vale.

CICERO ATTICO S. 12

15 NOS in Tuſculanũ ueniſſe ad XVII. Cal. Dec. uideo te ſcire. ibi Dionyſius nobis præſto fuit. Romæ ad 1[illegible] XIIII. Cal. uolumus eſſe: quid dico, uolumus? immo uero cogimur. Milonis nuptiæ. comitiorũ nõ nulla opinio eſt.

* ergo ut sit rata. Absuisse me in altercationibus, quas in senatu factas audio, fero non moleste: nam aut defendissem quod non placeret; aut defuissem, cui non oporteret. sed mehercule uelim res istas, & præsertim statū reip. & quo animo Consules ferant hunc σκυλμὸν, rescribas ad me quantum potes, & uales. sum ὀξύπεινος: et, si quæris, omnia mihi sunt suspecta. Crassum quidem nostrum minore dignitate aiunt profectum paludatum, quàm olim æqualem eius L. Paulum, item T. iterum Cōsules. ò hominem nequam. De libris oratorijs factum est à me diligenter. diu, multumq́; in manibus fuerunt. describas licet. illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυποδῶς, ne istuc hostes ueniam. Vale.

CICERO ATTICO S.

17

VESTORIVS noster me per literas facit certiorē, te Roma ad VI. Id. Maij putare profectū esse, tardius, quàm dixerat, quòd minus ualuisses. si iam melius uales, uehementer gaudeo. Velim, domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateant, non secus, ac si ipse adesses, cum cæteri, tum Varronis: est enim mihi utendum quibusdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, ut spero, tibi ualde probabo. uelim, si quid forte noui habes, maxime à Quinto fratre, deinde à C. Cæsare, & si quid forte de comitijs, de rep. (soles enim tu hæc festine odorari) conscribas ad me. si nihil habebis, tamen scribas aliquid: nunquam enim mihi tua epistola aut intempestiua, aut loquax uisa est. maxime autem rogo, rebus tuis, totoq́; itinere ex sententia confecto, nos

quamprimum reuisas. Dionysium iube saluere. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

DE Eutychide gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me, & ex te iunctus Dionysius M. Pomponius. ualde mehercule mihi gratũ, si Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoscet, suam illam in meo dolore συμπάθειαν neque tum mihi obscuram, neque post ingratam fuisse. Iter Asiaticum tuum puto tibi suscipiendum fuisse: nunquam enim tu sine iustissima causa tam longe à tot tuis & hominibus, & rebus carissimis, & suauissimis abesse uoluisses. sed humanitatem tuam, amoremq; in tuos reditus celeritas declarabit. sed uereor, ne lepore suo detineat diutius Prætor Clodius, & homo pereruditus, ut aiunt, & nũc quidem deditus græcis literis Pituanios. sed, si uis homo esse, recipe te ad nos ad quod tempus cõfirmasti. cum illis tũ, cum salui uenerint, Romæ uiuere licebit. Auere te scribis, accipere aliquid à me literarum. dedi, ac multis quidẽ de rebus ἡμερολεγδὸν perscripta omnia. sed, ut coniicio, quoniam mihi non uideris in Epeiro diu fuisse, redditas tibi non arbitror. genus autem mearum ad te literarum eiusmodi ferè est, ut non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit, tibi eum redditurum. Nunc Romanas res accipe. Ad III. Non. Quint. Suffenas, & Cato absoluti: Porcilius condemnatus. ex quo intellectum est, tres ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique rempub. flocci non facere. debemus patremfamilias domi suæ

occidere nolle, neque tamen id ipsum abunde: nam absoluerũt XXII. condẽnauerunt XXVIII. Publius sanè diserto epilogo criminans, mentes iudicum mouerat. Otalus in ea causa fuit cuiusmodi solet. nos uerbum nullum: ueritas est enim pusilla, quæ nunc laborat, ne animum Publio offenderet. his rebus actis, Reatini me ad sua τέμπη duxerunt, ut agerem causam cõtra Interánates apud Consulem, & decem legatos, quòd lacus Velinus à M. Curio emissus interciso mõte in Nar defluit. ex quo est illa siccata, & humida tamẽ modice Rosia. uixi cum Axio: qui etiam me ad Septem aquas duxit. redij Romam Fonteij causa: ad VII. Id. Quint. ueni: spectaculum primum, magno, & æquabili plausu: sed hoc ne curaris; ego ineptus, qui scripserim: deinde Antiphõti operam: is erat ante manumissus, quàm productus. ne diutius pendeas, palmam tulit. sed nihil tam pusillum, nihil tam sine uoce, nihil tam uerum. hæc tu tecum habeto. in Andromacha tamen maior fuit, quàm Astyanacte. nã in cæteris parem habuit neminẽ. quæris nunc de Arbuscula. ualde placuit. Ludi magnifici, & grati. Venatio in aliud tempus dilata. Sequere nunc me in campum. ardet ambitus. σῆμα δέ τοι ἐρέω. fœnus ex triente Idibus Quint. factum erat bessibus. dices, istuc quidem non moleste fero. ò uirum, ò ciuem. Memmium Cæsaris omnes opes confirmant. cum eo Domitium Cos. iunxerunt; qua pactione, epistolæ committere nõ audeo. Pompeius fremit, queritur, Scauro studet: sed utrum fronte, an mente, dubitatur. ἐξοχὴ nulla est: pecunia omnium dignitatem exæquat. Messala languet, non quo aut animus desit,

aut amici: ſed coitio Conſulum, & Pompeius obſunt. ea comitia puto fore ut ducantur. Tribunitij candidati iurarunt ſe arbitrio Catonis petituros. apud eum HS quingena depoſuerunt, ut, qui à Catone damnatus eſſet, id perderet, & competitoribus tribueretur. hæc ego pridie ſcribebam, quàm comitia fore putabantur. ſed ad te V. Cal. Sext. ſi facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perſcribam. quæ ſi, ut putantur, gratuita fuerint; plus unus Cato' potuerit, quàm omnes quidem iudices. Meſſius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus: nam eum Cæſari legarat Appius. Seruilius edixit, ut adeſſet. tribus habet Pontinam, Velinam, Metiam. pugnatur acriter: agitur tamen ſatis. deinde me expedio ad Druſum, inde ad Scaurum. parantur orationibus iudices glorioſi. fortaſſe accedent etiam Conſules. in quibus ſi Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex Quinti fratris literis ſuſpicor iam eum eſſe in Britania. ſuſpenſo animo expecto, quid agat. illud quidem ſumus adepti, quod multis, & magnis indicijs poſſumus iudicare, nos Cæſari & cariſſimos, & iucundiſſimos eſſe. Dionyſium uelim ſaluere iubeas, & eum roges, & hortere, ut quamprimum ueniat, ut poſſit Ciceronem meum, atque etiam me ipſum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

OCCVPATIONVM mearũ uel hoc ſignũ erit, quòd epiſtola librarij manu eſt. De epiſtolarũ frequentia te nihil accuſo: ſed pleræque tantummodo mihi nunciabant ubi eſſes, quod erat abs te, uel etiam

ſignificabant recte eſſe. quo in genere maxime delecta=
runt duæ ferè eodem tempore abs te Bruto datæ : ſcire
enim uolebam te commode nauigaſſe . ſed hæc epiſtola=
rum frequentia non tam ubertate ſua , quàm celerita=
te delectauit . illa fuit grauis , & plena rerum, quam
mihi M. Paccius hoſpes tuus reddidit. ad eam reſcribam
igitur , & hoc primum. Paccio re , & uerbis oſtendi,
quid tua commendatio ponderis haberet. itaque in inti=
mis eſt meis,cum antea notus non fuiſſet. nunc pergam
ad cætera. Varro , de quo ad me ſcribis , includetur
in aliquem locum , ſi modo erit locus . ſed noſti genus
dialogorum meorum ; ut in oratorijs , quos tu in cœ=
lum fers,non mentio potuit fieri cuiuſquam ab ijs , qui
diſputant,niſi eius,qui illis notus,aut auditus eſſet. hanc
ego de rep. quam inſtitui , diſputationem in Africani
perſonam,& Phili,& Lælij,& Manilij contuli. adiun=
xi adoleſcenteis Q. Tuberonem, P. Rutilium, duos Læ=
lij generos,Scæuolam, & Fannium . itaque cogitabam,
quoniam in ſingulis libris utor procœmijs , ut Ariſtoteles
in ijs , quos ἐξωτερικοὺς uocat , aliquid efficere , ut non
ſine cauſa iſtum appellarem : id quod intelligo tibi pla=
cere . utinam modo conata efficere poſſim : rem enim,
quod te non fugit , magnam complexus ſum , & gra=
uem,& plurimi otij,quo ego maxime egeo. Quod in
ijs libris,quos laudas, perſonam deſideras Scæuolæ : non
eam temere dimoui : ſed feci idem , quod in πολιτέᾳ
Deus ille noſter Plato cum in Piræum Socrates ueniſſet
ad Cephalum, locupletem , & feſtiuum ſenem , quoad
primus ille ſermo haberetur , adeſt in diſputando ſenex:
deinde,cum ipſe quoque commodiſſime locutus eſſet , ad

rem diuinam dicit se uelle discedere, neque postea re=
uertitur. credo Platonem uix putasse satis consonum
fore, si hominem id ætatis in tam longo sermone diu=
tius retinuisset. multo ego satius hoc mihi cauendum
putaui in Scæuola, qui & ætate, & ualetudine erat
ea, qua meministi, & ijs honoribus, ut uix satis de=
corum uideretur eum plures dies esse in Crassi Tuscu=
lano. & erat primi libri sermo non alienus à Scæuo=
læ studijs: reliqui libri τεχνολογίαν habent, ut scis.
huic ioculatoriæ disputationi senem illum, ut noras,
interesse sanè nolui. De re filiæ quod scribis, erit mi=
hi curæ: etenim est luculenta. Aureliam, ut scribis, in=
dicis: & in eo me etiam Tulliæ meæ uenditabo. Ve=
storio non desum: gratum enim tibi id esse intelligo, &,
ut ille intelligat, curo: sed scis qui? cum habeat duos
faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C.
Catone. lege Iunia, & Licinia scis absolutum: Fusia
ego tibi nuncio absolutum iri, neque patronis suis tam
libentibus, quàm accusatoribus. is tamen & mecum, &
cum Milone in gratiam redijt. Drusus reus est factus
à Lucretio, iudicibus reijciendis ad V. Nonas Quint.
* de prælio rumores non boni: sed iudicia nosti. Hir=
rus cum Domitio in gratia est. S.C. quod hic Consules
de prouincijs fecerunt, Quicunque posthac, non mi=
* hi ut quod. iam intelligebamus enunciationem illam
Memmij ualde Cæsari displicere. Messala noster, &
eius competitor Domitius liberalis in populo ualde
fuit. nihil gratius. certi erant Consules. ac sena=
tus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fie=
ret ab ijs consilijs, quæ erant omnibus sortita in sin=

gulos candidatos. magnus timor candidatorum. sed qui-
* dam iudices, in his Opimius Veietorantius, Tribunus pl.
* appellarunt, ne iniussu populi iudicarent. rescidit. comi-
tia dilata ex S. C. dum lex de tacito iudicio ferretur. ue
nit legi dies. Terentius intercessit. Consules, qui illud
leui brachio egissent, rem ad senatum detulerunt. hic
Abdera non tacente me. dices, tamen tu non quiescis?
ignosce, uix possum. ueruntamen quid tam ridiculum?
senatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, quàm
lex lata esset: si qui intercessisset, res integra referretur.
cœpta ferri leuiter. intercessum non inuitis. res ad se-
natum. de ea re ita censuerunt: comitia primo quoque
tempore haberi censere. Scaurus, qui erat paucis diebus
illis absolutus, cum ego partem eius ornatissime defen-
dissem, obnunciationibus per Scæuolam interpositis, sin-
gulis diebus usque ad prid. Cal. Oct. quo ego hæc die scri
psi, sublatis, populo tributim domi suæ satisfecerat. sed
tamen, etsi uberior liberalitas huius, gratior esse uide-
batur eorum, qui occuparant. cuperem uultum uide-
re tuum, cum hæc legeres: nam profecto rem non ha-
bes nullam, hæc negotia multarum nundinarum fore.
sed senatus hodie fuerat futurus, id est Cal. Oct. iam
enim luciscit. ibi loquetur, præter Antium, & Fauo-
nium, liber nemo: nam Cato ægrotat. de me nihil ti-
mueris: sed tamen promitto nihil. quid quæris aliud?
iudicia, credo. Drusus, Scaurus non fecisse uidentur.
tres candidati fore rei putabantur, Domitius à Mem-
mio, Messala à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Tria-
rio, aut à L. Cæsare. quid poteris, inquies, pro iis
dicere? ne uiuam, si scio. in illis quidem tribus libris,

quos tu dilaudas, nihil reperio. Nunc ut opinionem habeas rerum, ferendum est. quæris, ego me ut gesserim? constanter, & libere. quid ille, inquies, ut ferebat? humaniter, meæq; dignitatis, quoad mihi satisfactum esset, habendam sibi rationem putabat. quo modo ergo absolotus? omnino ΓΟΡΓΑΓΥΜΝΑ accusatorum incredibilis infantia, id est L. Lentuli, L. F. quẽ fremunt omnes præuaricatum: deinde Põpeij mira contentio, iudicum sordes. attamen XXXII condemnarunt, XXXVIII absoluerunt. iudicia reliqua impendent. nondum est plane expeditus. dices, tu ergo hæc quo modo fers? belle mehercule, & in eo me ualde amo. amisimus mi Pomponi non omnem modo succũ, ac sanguinem, sed etiam colorem, & speciem pristinam ciuitatis. nulla est Resp. quæ delectet, in qua acquiescã. id ne igitur, inquies, facile fers? id ipsum: recordor enim quàm bella paulisper nobis gubernantibus ciuitas fuerit. quæ mihi gratia relata sit, nullus dolor me angit. unum omnia posse, disrumpuntur ij, qui me aliquid posse doluerunt. multa mihi dant solatia. nec tamen ego de meo statu demigro: quæq; uita maxime est ad naturã, ad eã me refero, & literas, & studia nostra: dicendi laborem delectatione oratoria consolor. domus me, & rura nostra delectant. non recordor, unde ciciderim, sed unde surrexerim. fratrem mecum, & te si habebo, per me ista pedibus trahuntur. uobis ἐμφιλοσοφῆσαι possum. locus ille animi nostri, stomachus ubi habitabat olim, concaluit. priuata modo, et domestica nos delectant. mirã securitatem uidebis: cuius plurimæ mehercule partes sunt in tuo reditu: nemo enim in terris

est mihi tam consentientibus sensibus. sed accipe alia.
Res fluit ad interregnum, & est nonnullus odor Dictaturæ, sermo quidem multus, qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati cosulares omnes rei ambitus. accedit etiam Gabinius: quem P. Sulla non dubitans, quin foris esset, postularat contradicente, & nihil obtinente Torquato. sed omnes absoluẽtur, nec posthac quisquam damnabitur, nisi qui hominẽ occiderit. Hoc tamen agitur seuerius: itaque iudicia calent. M. Fuluius Nobilior condemnatus est. multi alij urbani ne respondent quidem. quid aliud noui? & tamen, absoluto Gabinio, stomachantes alij iudices, hora post, Antiochum Gabinium nescio quem, solidis pectoribus libertum, accensum Gabinij, lege Papia condẽnarũt. itaque dixit statim reus læsæ maiestatis ΟΥC
* ΟΙΜΠΙCΑΜΑΦΙΗΙ. Pontinus uult ad IIII. Non. Nou. triumphare. huic obuiam Cato, & Seruilius Prætor aperte, & Q. Mutius Trib. negat enim latum de imperio: & est latum Hercule insule. sed erit cum Pontino Appius Cos. Cato tamen affirmat, se uiuo illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiusdem, ad nihil recasurum. Appius sine lege suo sumptu in Ciliciam cogitat. Ab Quinto fratre, & à Cæsare accepi ad IX. Cal. Nou. literas, confecta Britania, obsidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia, datas à litoribus Britaniæ, proximo: ad VI. Cal. Oct. exercitum Britania reportabant. Q. Pilius erat iam ad Cæsarem profectus. Tu, si aut amor in te est noster, ac tuorum, aut ulla ueritas, aut si etiam sapis, ac frui tuis commodis cogitas, aduentare, et pro-

pè adesse iam debes. non mehercule æquo animo te careo: te autem quid mirum, qui Dionysium tãtopere desiderem? quem quidem abs te, cum dies uenerit, et ego, & Cicero meus flagitabit. abs te proximas literas habebam Epheso, ad V. Id. Sext. datas. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

O' EXPECTATAS mihi tuas literas. ò gratũ aduentũ. ò constantiã promissi, & fidem miram. ò nauigationem amandam, quam mehercule ego ualde timebam, recordans superioris tuæ transmissionis. sed, ni si fallor, citius te, quã scribis, uidebo: credo enim te putasse tuas mulieres in Apulia esse: quod cum secus erit, quid te Apulia moretur? nã Vestorio dandi sunt dies, & ille latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustandus. quin tu huc aduolas, & inuisis illius nostræ Reip. germanæ. putaui de numis ante comitia tributim uno loco diuìsis palàm: uide absolutum Gabinium: detur esse ualiturum. De Messala quod quæris: quid scribam, nescio: nunquam uidi tam pares candidatos. Messalæ copias nosti. Scaurum Triarius reum fecit. si quæris, nulla est magnopere commota συμπάθεια. sed tamen habet Aedilitas eius memoriam non ingratam, & est pondus apud rusticos in patris memoriam. reliqui duo plebeij sic exæquantur, ut Domitius ualeat amicis, adiuuetur tamen non gratissimo munere, Memmius Cæsaris commendetur militibus, Pompeij Gallia nitatur. quibus si non ualuerit, putant fore aliquem, qui comitia in aduentum Cæsaris de=

trudat, Catone præsertim absoluto. Paccianæ epistolæ re spondi. cognosce cætera. Ex fratris literis incredibilia quædam de Cæsaris in me amore cognoui, eaq; sunt ipsius Cæsaris uberrimis literis confirmata. Britanici belli exitus expectatur: constat enim aditus insulæ esse munitos mirificis molibus. etiam illud iam cognitũ est, neque argenti scrupulum esse ullum in illa insula, neq; ullam spem prædæ, nisi ex mancipijs: ex quibus nullos puto te literis, aut musicis eruditos expectare. Paulus in medio foro basilicam iam penè texuit ijsdem antiquis columnis: illam autem, quam locauit, facit magnificentissimam. quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil gloriosius. itaque Cæsaris amici (me dico, et Oppium) disrumparis licet, monimentũ illud, quod tu tollere laudibus solebas, ut forum laxaremus, et usq; ad atrium Libertatis explicaremus, contempsimus sexcenties HS. cum priuatis non poterat transigi minore pecunia. efficiemus rem gloriosissimam: nam in campo Martio septa tribunitijs comitijs marmorea sumus et tecta facturi, eaq; cingemus excelsa porticu, ut mille passuum conficiatur. simul adiungetur huic operi Villa etiam Publica. dicis, quid mihi hoc monimentum proderit? ad quid laboramus res Romanas? non enim te puto de lustro, quod iam desperatum est, aut de iudicijs, quæ lege Plotia fiant, quærere. Nunc te obiurgari patere, si iure: scribis einm in ea epistola, quam C. Domitius mihi reddidit Buthroto datam, in Asiam tibi eundum esse, te arbitrari. mihi mehercule nihil uidebatur esse, in quo tantulum interesset, utrum per procuratores ageres, an per te ipsum, ne toties, &

tam longe abesses. sed hæc mallem integra re tecũ egisse: profecto enim aliquid egissem. nunc reprimam susceptam obiurgationem: utinam ualeat ad celeritatem reditus tui. Ego ad te propterea minus sæpe scribo, quòd certum non habeo, ubi sis, aut ubi futurus sis. huic tamẽ nescio cui, quòd uidebatur is te uisurus esse, putaui dandas esse literas. tu quoniam iturum te in Asiã esse putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorẽ uelim, & de Euthychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

PVTO te existimare me non oblitum consuetudinis, & instituti mei rarius ad te scribere, quàm solebã: sed cum loca, & itinera tua nihil haberi certi uideo, neque in Epeirum, neque Athenas, neq; in Asiã, neq; cuiquam, nisi ad te ipsum proficiscenti, dedi literas: neque enim sunt epistolæ nostræ, quæ si perlatæ nõ sint, nihil ea res nos offensura sit; quæ tantũ habẽt mysteriorum, ut eas ne librarijs quidẽ ferè cõmittamus. Lepidũ quo excidat. * Consules flagrãt infamia, ꝙ C. Mẽmius candidatus pactionem in senatu recitauit, quam ipse, suus cõpetitor Domitius cũ Consulibus fecisset, ut ambo HS quadringe na Cõsulibus darẽt, si essent ipsi Cõsules facti, nisi treis Augures dedissent, qui se affuisse dicerent, cum lex curiata fer retur, quæ lata non esset; & duos consulares, qui se dicerent in ornandis prouincijs consularibus scribendo affuisse, cum omnino ne senatus quidẽ affuisset. hæc pactio non uerbis, sed nominibus, & perscriptionibus multorũ tabulis cũ esse facta diceretur; prolata à Mem-

mio eſt, nominibus inductis auctore Pompeio. hic Appius erat idem: nihil ſanè iacturæ. corruerat alter, & plane inquam iacebat. Memmius autem, dirempta coitione inuito Caluino, plane refrixerat, & eo magis nũc concitare Dictaturam, fauere iuſtitio, et omnium rerum licentiæ. Perſpice æquitatem animi mei, & ludum, & contemptionem Seleucianæ prouinciæ, & meã Hercule cum Cæſare ſuauiſſimã coniunctionem: hæc enim me una ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem Quintum meum tuumq́;, Dij boni, quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia; non ſecus, ac ſi ego eſſem imperator. hibernam legionem eligendi optio delata cõmodum, ut ad me ſcribit. hunc tu non ames? quem igitur iſtorum? ſed heus tu, ſcripſeram ne tibi me eſſe legatum Põpeio? et extra urbẽ quidem fore ex Idib. Ian? uiſum eſt hoc mihi ad multa quadrare. ſed quid plura? coràm, opinor, reliqua; ut tu tamen aliquid expectes. Dionyſio plurimam ſalutem: cui quidem ego non modo ſeruaui, ſed etiam ædificaui locum. quid quæris? ad ſummam lætitiam meã, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. quo die ad me uenies, ſi me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER V.

CICERO ATTICO S.

EGO uero et tuum in discessu uidi animum, & meo sum ipse testis. quo magis erit tibi uidendũ, ne quid noui decernatur, ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annuum. De Annio Saturnino curasti probe. de satisdando uero te rogo, quoad eris Romæ, tu ut satisdes. & sunt aliquot satisdationes secundum mancipiũ, in his & Memmianorum prædiorum, uel Atilianorum. De Oppio factum est, ut uolui, & maxime quòd D C C C aperuisti: quæ quidem ego utique uel uersura facta solui uolo, ne extrema exactio nostrorum nominum expectetur. Nunc uenio ad transuersum illum extremæ epistolæ tuæ uersiculũ, in quo me admones de sorore. quæ res se sic habet. Vt ueni in Arpinum, cum ad me frater uenisset, in primis nobis sermo, isq; multus de te fuit. ex quo ego ueni ad ea, quæ fueramus ego, et tu inter nos de sorore in Tusculano locuti. nihil tam uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in sororem tuam: ut etiam si qua fuerat ex ratione sumpta offensio, non appareret. illo sic die. postridie ex Arpinati profecti sumus. ut in Arcano Quintus maneret, dies fecit: ego Aquini: sed prãdimus in Arcano. nosti hunc fundũ. quò ut uenimus, humanissime Quintus, Pomponia, inquit,

tu inuita mulieres, ego acciuero pueros . nihil potuit, mihi quidem ut uisum est, dulcius, idq; cum uerbis, tum etiam animo, & uultu . at illa audientibus nobis, ego sum, inquit, hic hospita . id autem ex eo, ut opinor, quòd antecesserat Statius, ut prandium nobis uideret . tum Quintus, en, inquit mihi, hæc ego patior quotidie . dices, quid, quæso, istuc erat? magnum: itaque me ipsum commouerat: sic absurde, & aspere uerbis, uultuq; responderat . dissimulaui dolens. discubuimus omnes præter illam: cui tamen Quintus de mensa misit, illa reiecit. quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi uisum est : & multa prætereo, quæ tũ mihi maiore stomacho, quàm ipsi Quinto fuerunt. ego inde Aquinum . Quintus in Arcano remansit, & Aquinum ad me postridie mane uenit, mihiq; narrauit, nec secum illam dormire uoluisse, &, cum discessura esset, fuisse eiusmodi, qualem ego uidissem . quid quæris? uel ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die defuisse . hæc ad te scripsi fortasse pluribus, quàm necesse fuit, ut uideres tuas quoque esse parteis instituendi, & monendi . Reliquum est, ut ante, quàm proficiscare, mãdata nostra exhaurias, scribas ad me omnia, Põtinum extrudas . cum profectus eris, cures, ut sciam . sic habeas, nihil mehercule te mihi nec carius esse, nec suauius. A. Torquatum amantissime dimisi Minturnis, optimum uirum : cui, me ad te scripsisse aliquid, in sermone significes uelim . Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI.Id.Maias.cum has dabam literas, ex Pompeiano proficiscebar, ut eo die manerem in Trebulano apud Pontium. deinde cogitabam sine ulla mora iusta itinera facere. in Cumano cum essem, uenit ad me, quod mihi pergratum fuit, noster Hortensius: cui deposcenti mea mandata, cætera uniuerse mandaui, illud proprie, ne pateretur, quantum esset in ipso, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu uelim confirmes, gratumq; mihi fecisse dicas, quòd & uenerit ad me, & hoc mihi, prætereaq; si quid opus esset, promiserit. confirmaui ad eam causam etiam Furnium nostrũ, quem ad annum Tribunum pl. uidebam fore. Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam: tanta erat in his locis multitudo: cum interim Rufio noster, quòd se à Vestorio obseruari uidebat, stratagemate hominem percussit: nam ad me non accessit. ita ne? cum Hortensius ueniret, & infirmus, & tam longe Hortensius, cum maxima præterea multitudo, ille non uenit? non, inquam. non uidisti igitur hominem, inquies? qui potui non uidere, cum per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid credo, salutaui: post etiam iussi ualere, cum me è Pansæ uilla, nunquid uellem, rogasset. hunc hominem parum gratum quisquam putet? aut non in eo ipso laudandum, quòd audiri non laborarit? sed redeo ad illud. noli putare mihi aliam consolationem esse huius ingentis molestiæ, nisi quòd spero non longiorem annua fore. hoc me ita uelle

multi non credunt ex consuetudine aliorum. tu, qui scis, omnem diligentiam adhibebis, tum scilicet, cum id agi debebit. cum ex Epeiro redieris, de rep. scribas ad me uelim, si quid erit, quod operiare: non dum enim satis huc erat allatum, quo modo Cæsar ferret de auctoritate perscripta: eratq; rumor de Transpadanis, eos iussos IIII uiros creare. quod si ita est, magnos motus timeo: sed aliquid ex Pompeio sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

3 AD VI. Id. Maias ueni in Trebulanũ ad Pontiũ. ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt tertio abs te die. eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas. nec uero nunc erat sanè, quid scriberem. qui de rep. rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum uideo timorem. sed multa inania. quid de ijs cogites, & quando, scire uelim. Ad quas literas tibi rescribi uelis, nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt. quarum alteræ edictum P. Licinij habebãt, (erant autem Non. Maijs datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. quàm uereor, ne quid fuerit σπουδαιότερον in ijs, quas non accepi, quibus rescribi uis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. iam deest quid scribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. nostra continentia, & diligentia faciemus satis. A' Pontio, ex Trebulano, ad V. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

BENEVENTVM ueni ad V. Id. Maij. ibi acce-pi eas literas, quas tu superioribus literis significaueras te dedisse. ad quas ego ipso eo die dederam ex Trebula-no à Pontio. ac binas quidẽ tuas Beneuenti accepi. qua-rum alteras Fesulanus multo mane mihi dedit, alteras scriba Tullius. Gratissima est mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mandato, sed tua profectio spem meam debilitat. ac ne ille illud quidem labat, non quo, sed inopia cogimur eo contenti esse. De illo altero, quem scribis tibi uisum esse non alienum, uereor ad-duci ut nostris possit (& tuis δυσδιάγνωστον) πρὸς ὄψιν esse, & quidem summe facilis. sed tu aberis, & me absente rei habebis rationem meæ: nã posset aliquid, si uteruis nostrum adesset, agente Seruio fieri probabi-le. nunc si iam res placeat, agendi tamen uiam non ui-deo. Nunc uenio ad illam epistolam, quam accepi à Tullio. De Marcello, fecisti diligenter. igitur S. C. si erit factum, scribes ad me: sin minus, rem tamen conficies: mihi enim attribui oportebit, item Bibulo. sed non du-bito, quin S. C. expeditum sit, in quo præsertim sit com-pendium populi. De Torquato, probe. De Massone, & Ligure, cum uenerint. De illo, quod Cherippus (quo-niam hic quoque πρὸς ὄψιν sustulisti:) ò prouincia: etiam ne hic mihi curandus est? curandus autem? ha-ctenus, ne quid ad senatum. consule, aut numera: nã DC ceperis. sed tamen cõmode, quòd cum Scrofa. De Pon-tino, recte scribis: est enim ita, ut, si ante Cal. Iun. Brun-dusij futurus sit, minus urgendi fuerint M. Annius,

& Tullius. Quæ de Sicinio audisti, ea mihi probantur, modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. sed considerabimus: rem enim probo.
De nostro itinere, quod statuero; de quinque præfectis, quid Pompeius facturus sit, cum ex ipso cognoro, faciam, ut scias. De Oppio bene curasti, quòd ei DCCC exposuisti: idq́; , quoniam Philotimum habes, perfice, & cognosce rationem: & ut agam amplius, si me amas, priusquam proficiscaris, effice. magna me cura leuaris. habes ad omnia. etsi penè præterij. chartam tibi deesse, mea cautio est: siquidem eius inopia minus multa ad me scribis. tu uero aufer ducentos. etsi meam in eo parsimoniam huius paginæ contractio significat, dum acta, & rumores uellet. iam si qua certa habes de Cæsare, expecto literas: & alias Pontino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE deest, quod scribā: nam nec, quid mandem, habeo; nihil enim prætermissum est: nec quid narrem; noui enim nihil: nec iocandi locus est, ita me multa solicitant. tantum tamen scito, Idib. Maijs nos Venusia mane proficiscentes has dedisse. eo autem die credo aliquid actum in senatu. sequantur igitur nos tuæ literæ, quibus non modo res omneis, sed etiam rumores cognoscamus. eas accipiemus Brundusij: ibi enim Pontinum ad eam diem, quam tu scripsisti, expectare consilium est. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγους de republ. habuerimus, ad te perscribemus. etsi id ipsum scire cupio, quod ad tempus recte

ad te ſcribere poſſem, id eſt quandiu Romæ futurus ſis; ut, aut quò dem poſthac literas, ſciam, aut ne dem fruſtra. ſed ante, quàm proficiſcare, utique explicatum ſit illud HS XX & DCCC. hoc uelim in maximis rebus, & maxime neceſſarijs habeas, ut, quod auctore te uelle cœpi, adiutore aſſequar. Vale.

CICERO ATTICO S.

TARENTVM ueni ad XV. Cal. Iun. quòd Pótinum ſtatueram expectare, cómodiſſimum duxi dies eos, quoad ille ueniret, cum Pompeio conſumere, eóq; magis, quòd ei gratũ eſſe id uidebã, qui etiam à me petierit, ut ſecum, et apud ſe eſſem quotidie: quod cóceſſi libéter: multos enim eius præclaros de rep. ſermones accipiam: inſtruar etiam conſilijs idoneis ad hoc noſtrũ negotium. ſed ad te breuior iam in ſcribendo incipio fieri, dubitans Romæ ne ſis, an iam profectus. quod tamen quoad ignorabo, ſcribam aliquid potius, quàm cómittam, ut tibi cũ poſſint reddi à me literæ, nó reddantur: nec tamen iam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem: mandaui omnia, quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries: narrabo, cum aliquid habebo noui. illud tamen nó deſinam, dum adeſſe putabo, de Cæſaris nomine rogare, ut confectum relinquas. auide expecto tuas literas, & maxime, ut norim tempus profectionis tuæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOTIDIE, uel potius in dies ſingulos breuiores literas ad te mitto: quotidie enim magis, ac magis ſuſpicor

te in Epeirum iam profectum. ſed tamen, ut mādatum ſcias me curaſſe; quot ante, ait ſe Pompeius quinos præfectos delaturum nouos, uacationes, iudiciariā cauſam.

Ego cum triduū cum Pompeio, & apud Pompeium fuiſſem, proficiſcebar Brunduſium ad XIII. Cal. Iun. ciuem illum egregium relinquebam, & ad hæc, quæ timentur, propulſanda paratiſſimum. tuas literas expectabo, cum ut, quid agas, tum ut, ubi ſis, ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ET incōmoda ualetudo, qua iam emerſeram, utpote cum ſine febri laboraſſem, & Pōtini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat duodecimum iam diem Brūduſij: ſed curſum expectabamus. tu, ſi modo es Romæ, (uix enim puto) ſin es, hoc uehemēter animaduertas uelim. Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philotimus ſocius eſſet in bonis ſuis. id ego ita fieri uolui de C. Duronij ſententia, quem & amiciſſimum Miloni perſpexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. eius autem conſilium, meumq; hoc fuerat: primum, ut in poteſtate noſtra eſſet res, ne illum malus emptor alienis mancipijs, quæ permulta ſecum habet, ſpoliaret: deinde, ut Fauſtæ, cui cautum ille eſſe uoluiſſet, ratum eſſet: erat etiam illud, ut ipſi nos, ſi quid ſeruari poſſet, quamfacillime ſeruaremus. nunc rem totam perſpicias uelim: nobis enim ſcribuntur ſæpe maiora. ſed ſi ille queritur, ſi ſcribit ad amicos, ſi idem Fauſta uult: Philotimus (ut ego ei coràm dixeram, mihiq; ille

receperat) ne sit inuito Milone in bonis: nihil nobis fuerat tanti. sin hæc leuiora sunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. scripsi etiam ad Camillum, ad Lamiam, eóq; magis, quòd nõ confidebã Romæ te esse. summa erit hæc. statues, ut ex fide, fama, req; mea uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTIVM uenimus ad XVII. Cal. Quint. cum quidem & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, quæ & Areus, & meus amicus Eutychides opipare, & φιλοπροσηνέστατα nobis concesserant, epulati essemus saliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodissime nauigassemus: & Leucathen flectere, molestum uidebatur: actuarijs autem minutis Patras accedere sine his impedimentis, non satis uisum est decorum. Ego, ut sæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique, ut summa modestia, & summa abstinentia munus hoc extraordinarium traducamus. Parthus, uelim quiescat, & fortuna nos iuuet: nostra præstabimus. Tu, quæso, quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus sis, quales res nostras Romæ reliqueris, maxime de CXX, & de DCCC, cura, ut sciamus. id unis diligenter literis datis, quæ ad me utique perferantur, consequere. illud tamen (quoniam nunc abes, cum id non agitur: aderis autem ad tempus, ut mihi scripsisti) memento curare per te, & per omnes nostros, in primis per Hortensium, ut annus noster maneat suo statu, ne quid noui decernatur. hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam

te rogem, ut pugnes, ne intercaletur. sed non audeo tibi omnia onera imponere. annum quidem utique teneto. Cicero meus, modestissimus, & suauissimus puer, tibi salutem dicit. Dionysium semper equidem, ut scis, dilexi, sed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti sinit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT Athenas ad X V. Cal. Quint. ueneram, expectabam ibi iam quartum diem Pontinum, neque de eius aduẽtu certi quidquã habebã: erã autem totus, crede mihi, tecũ: & quanquã sine ijs per me ipse, tamen acrius, uestigijs tuis monitus, de te cogitabã. quid quæris? nõ mehercule alius ullus sermo, nisi de te. sed tu aliquid de me ipso scire fortasse mauis. hæc sunt. Adhuc sumptus nec in me aut publice, aut priuatim, nec in quenquam comitũ. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hospite. persuasum est omnibus meis, seruiendum esse famæ meæ. belle adhuc. hoc animaduersum, Græcorũ laude, & multo sermone celebratur. quod superest, elaboratur in hoc à me, sicut tibi sensi placere. sed hæc tum laudemus, cum erunt perorata. reliqua sunt eiusmodi, ut meum consilium sæpe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio emerserim. ò rem minime aptam meis moribus. ò illum uerum, ἔρδοι τίς. dices, quid adhuc? (non dum enim in negotio uersaris) nescio, & puto molestiora restare. sed hæc ipsa fero equidem fronte, ut puto, & uultu bellissime: sed angor intimis sensibus: ita multa uel iracunde, uel insolenter, uel in omni genere stultitiæ in-

ſulſe, arroganter & dicuntur, & tacentur quotidie. quæ, non quo te cælē, non perſcribo, ſed quia δυσδλκοί=μητα ſunt. itaque admirabere meam βαθύτητα, cum ſalui redierimus: tanta mihi μελέτη huius uirtutis da=tur. ergo hæc quoque hactenus: etſi mihi nihil erat propoſitum ad ſcribēdū, quia, quid ageres, ubi terrarum eſſes, ne ſuſpicabar quidem: nec hercule unquam tandiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæſaris, quid de Milonis nominibus actum ſit. hac non modo nemo, ſed ne rumor quidem quiſquam; ut ſciremus, in Rep. quid ageretur. quare ſi quid erit, quod ſcias de ijs rebus, quas putabis ſcire me uelle, per mihi gratum erit, ſi id curaris ad me perferendū. quid eſt præterea? nihil ſanè, niſi illud: ualde me Athenæ delectarunt: turbæ dūta=xat? & urbis ornamentum, & hominū amores in te, in nos quadam beneuolentia, ſed multum ea philoſophia, ἄνω, καὶ κάτω: ſi quidem eſt in Ariſto, apud quem erā: nam Xenonem tuum, uel noſtrum potius Quinto conceſ ſeram: & tamen propter uicinitatem totos dies ſimul eramus inuicem. Cum primum poteris, tua conſilia ad me ſcribas, ut ſciam, quid agas, ubi quoque, & maxi=me quando Romæ futurus ſis. Vale.

CICERO ATTICO S.

HVI, toties ne me literas dediſſe Romam, cū ad te nullas darē? at uero poſthac fruſtra potius dabo, quàm, ſi recte dari potuerint, committam, ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dū ades, quid=quid prouideri poteſt, prouide. non dici poteſt, quàm flagrem deſiderio Vrbis, quàm uix harum rerum in=

ſulſitatem feram. Marcellus ſedendi comes, etſi ille magiſtratum non geſſerit, erit tamen tranſpadanus. ita mihi uidetur non minus ſtomachi noſtro Cæſari feciſſe. ſed hoc ipſe uiderit. Pompeius mihi quoque uidebatur, quod ſcribis Varronem dicere, in Hiſpaniã certe iturus. id ego minime probabam; qui quidem Theophani facile perſuaſi, nihil eſſe melius, quàm illud, nuſquam illum diſcedere. ergo Græcus incumbet. ualet autem auctoritas eius apud illum plurimum. ego has prid. Non. Quint. proficiſcens Athenis dedi, cum ibi decem ipſos fuiſſem dies. uenerat Pontinus. nam Cn. Voluſius aderat Quæſtor. tuus unus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorum, & dicrota Mitylenæorum habebã, & aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat ſilentium. Quod supereſt, Dij iuuent. nos adhuc iter per Græciã ſumma cum admiratione fecimus. nec mehercule habeo, quod adhuc quem accuſem meorum. uidentur mihi noſſe nos, noſtram cauſam, & conditionẽ profectionis ſuæ. plane ſeruiunt exiſtimationi meæ. quod ſupereſt, ſi uerum illud eſt οἷα τ᾽ ἂν δέσποινα, certe permanebunt: nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut ſibi ſit delinquendi locus. ſin id parum profuerit, fiet aliquid à nobis ſeuerius: nam adhuc lenitate dulces ſumus, &, ut ſpero, proficimus aliquantum. ſed ego hanc, ut ſinguli dicunt, ἀνεξίαν in unum annũ meditatus ſum: proinde pugna, ne, ſi quid prorogatum ſit, turpis inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. in præfectis excuſatio. ijs, quos uoles, deferto. non ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonem tam diligo, quàm tu: quod ipſum ſentire certo ſcio. apud Patro-

nem, & reliquos Barones te in maxima gratia posui: & hercule merito tuo feci: nã mihi is ter dixit, te scripsisse ad se, mihi ex illius literis rem illam curæ fuisse. quod ei pergratum erat. sed cum Patro mecum egisset, ut peterem à uestro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Polycharmo Prætore fecerant: cõmodius uisum est & Xenoni, et post ipsi Patroni, me ad Memmiũ scribere, qui pridie, quàm ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut is ad suos scriberet, posse id sua uolũtate fieri: non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non posset. Memmius autem ædificandi consiliũ abiecerat, sed erat Patroni iratus. itaque scripsi ad eum accurate: cuius epistolæ misi ad te exemplum. Tu uelim Piliam meis uerbis consolere. indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. accepi fasciculum, in quo erat epistola Piliæ: abstuli, aperui, legi: ualde scripta est συμπαθῶς. Brundusio quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me non belle haberem: nam illam νομανδρίαν excusationem ne acceperis. cura, ut omnia sciam, sed maxime, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

12

NEGOTIVM magnũ est nauigare, atque id mense Quint. sexto die Delũ Athenis uenimus. pridie Non. Quint. à Piræeo ad Zostera uento molesto, qui nos ibidẽ Nonis tenuit. ad. VIII. Id. ad Ceo iucunde. inde Gyarũ sæuo uento, non aduerso: hinc Scyrũ, inde Delũ, utroque citius, quàm uellemus, cursum confecimus. iam nosti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil, quod minus fluctum

ferre possit. itaque erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere, nisi omnia ἀκρατηρέων iura uidissem. De Messala ad te statim, ut audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipsum consilium nostrum etiã ad Hortensiũ. cui quidem ualde συνηγωνίον. sed tuas de eius iudicij sermonibus, & mehercule omni de Reip. statu literas expecto, πολιτικώτερον quidem scriptas, (quoniam meos cũ Thallumeto nostro peruolutas libros) eiusmodi inquã literas, ex quibus ego, non quid fiat (nã id uel Helonius uir gratissimus potest efficere cliens tuus) sed quid futurum sit, sciam. cũ hæc leges, habebimus Consules. omnia perspicere poteris, de Cæsare, de Pompeio, de ipsis iudicijs. Nostra autem negotia (quoniam Romæ cõmoraris) amabo te explica. cui rei fugerat me rescribere, de strue salinarum plane rogo. de aqua, si quid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. quam ego cũ mea sponte, tum tuis sermonibus æstimo plurimi. ergo quid conficies. præterea si quid Philippus rogauit, quod in tua re faceres, id uelim facias. plura scribam ad te, cum constitero: nunc eram plane in medio mari. Vale.

CICERO ATTICO S.

13

EPHESVM uenimus ad XI. Cal. Sext. sexagesimo, & quinto post pugnam Bouillam. nauigauimus sine timore & sine nausea, sed tardius propter aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concursu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præsto fuit, aut audisse te puto, aut

* quid ad me attinet? ueruntamen de Cumanis uenissem cum imperio, Græci quasi Ephesio Prætori se alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certo scio, multorũ annorum ostentationes meas nunc in discrimen esse adductas. sed, ut spero, utemur ea palæstra, quam à te didicimus: omnibusq; satisfaciemus, & eo facilius, ꝙ in nostra prouincia confectæ sunt pactiones. sed hactenus, præsertim cum cœnanti mihi nuntiaret Sestius, se de nocte proficisci. Tua negotia Ephesi curæ mihi fuerunt: Thermoq;, tametsi ante aduentũ meum liberalissime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apollonicensem Xenonẽ commendaui. omnino omnia se facturũ recepit. ego præterea rationem Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo hæc quoque hactenus. Redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primũ illud præfulci, atque præmuni quæso, ut simus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mãdata, maximeq;, si quid potest, de illo domestico, scrupulũ quem non ignoras: deinde de Cæsare: cuius in cupiditatem te auctore incubui, nec me piget. & si intelligis, quàm meũ sit scire, et curare, quid in Rep. fiat, fiat autẽ? immo uero etiam quid futurum sit: perscribe ad me omnia, sed diligentissime, in primisq; quid iudiciorum status aut factorum, aut futurorum etiam laboret. de aqua, si curæ est, si quid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE, quã aliquo loco cõsedero, neq; lõgas, à me, neque semper mea manu literas expectabis. cum autẽ

erit ſpatium, utrunque præſtabo. nunc iter conficiebamus æſtuoſa, & pulueruleuta uia. dederam Epheſo pridie. has dedi Trallibus. in prouincia mea fore me putabā Cal. Sext. ex ea die, ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. tamen interea hæc, quæ uellem, mihi afferebantur: primum otium Parthicum, deinde confectæ pactiones publicanorum, poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio, ſtipendiumq; eis uſque ad Idus Quint. perſolutum. nos Aſia accepit admirabiliter. aduentus noſter ne numo quidem ſumptui fuit. ſpero meos omneis ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum: ſed bene ſperamus. omnes iam noſtri præter Tullium tuum uenerunt. erat mihi in animo recta proficiſci ad exercitum, æſtiuos mēſes reliquos rei militari dare, hybernos iuriſdictioni. Tu uelim, ſi me nihilo minus noſti curioſum in Rep. quā te, ſcribas ad me omnia, quæ ſint, quæue futura ſint. nihil mihi gratius facere potes: niſi tamen id erit mihi gratiſſimum, ſi, quæ tibi mandaui, cōfeceris, in primis, quid illud ἐνδόμυχον: quo mihi ſcis nihil eſſe carius. Habes epiſtolam plenam feſtinationis, & pulueris. reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

LAODICEAM ueni prid. Cal. Sext. ex hoc die clauū animo uerbis. nihil exoptatius aduētu meo, nihil carius. ſed eſt incredibile, quā me negotij tædeat. nō habeat ſatis magnū campum ille tibi non ignotus curſus animi, et induſtriæ meæ? præclara opera ceſſent? quippe ius Laodiceæ me dicere, cum Romæ A. Plotius dicat? et

cum exercitum noster amicus habeat, tantum me nomẽ habere duarum legionum exilium? denique hoc non desidero: lucem, forum, urbem, domum, uos desidero. sed feram, ut potero: sim modo annuus. si prorogatur, actum est. uerum perfacile resisti potest. tu modo Romæ sis. Quæris, quid hic agam: ita uiuam, ut maximos sumptus facio. mirifice delector hoc instituto. admirabilis abstinentia ex præceptis tuis: ut uerear, ne illud, quod tecum permutaui, uersura mihi soluendũ sit. Appij uulnera non refrico, sed apparent, nec occuli possunt. iter Laodicea faciebam ad III. Non. Sext. cũ has literas dabam, in castra in Lycaoniam. inde ad Taurum cogitabam, ut cum Morphagene signis collatis, si possem, de seruo tuo deciderem. clitellæ boui sunt impositæ. plane non est nostrum onus, sed feremus. modo, si me amas, sim annuus. adsis tu ad tempus, ut senatum excites. mirifice solicitus sum, quòd iandiu ignota sunt mihi ista omnia. quare, ut ad te ante scripsi, cũ cætera, tum Resp. cura ut mihi nota sit. plura scribam alias. tarde tibi redditurο, sed dabã familiari homini, ac domestico C. Andronico Puteolano. tu autem sæpe dare tabellarijs publicanorũ poteris, promagistris scripturæ, & portus, & nostrarum diœcesium. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

ETSI in ipso itinere, et uia discedebãt publicanorum tabellarij, & eramus in cursu, tamen surripiendũ aliquid putaui spatij, ne me immemorẽ mandati tui putares. itaque subsedi in ipsa uia, dũ hæc, quæ longiorem

desiderant orationem, summatim tibi perscriberem.

Maxima expectatione in perditam, & plane euersam in perpetuum prouinciam nos uenisse scito prid. Cal. Sext. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade. audiuimus nihil aliud, nisi imperata ἐπικεφάλια soluere non posse: possessiones omnium uenditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monstra quædam non hominis, sed feræ nescio cuius immanis. quid quæris? tædet omnium nos uitæ. leuantur tamen miseræ ciuitates, quòd nullus fit sumptus in nos, neque in legatos, neque in Quæstorem, neque in quenquam. scito non modo nos fœnum, aut quod lege Iulia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem, nec, præter quatuor lectos, & tectum, quenquam accipere quidquam, multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. itaque incredibilem in modum concursus fiunt ex agris, ex uicis, ex domibus omnibus mehercule etiam aduentu nostro. reuiuiscunt iustitia, abstinentia, clementia tui Ciceronis: itaque opiniones omnium superauit. Appius, ut audiuit nos uenire, in ultimam prouinciam se coniecit Tarsum usque: ibi forum agit. De Partho silentium est: sed tamen concisos equites nostros à barbaris nunciabant ij, qui ueniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam suam accedere. id autem facere ob eam causam dicebant, quòd tardius uellet decedere. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Roma ſine epiſtola tua faſciculum lite-
rarū. in quo, ſi modo ualuiſti, & Romæ fuiſti, Philotimi
duco eſſe culpam, non tuam. hanc epiſtolam dictaui ſe-
dens in rheda, cum in caſtra proficiſcerer, ab quibus ab-
eram bidui. paucis diebus habebam certos homines, qui-
bus darem literas: itaque eò me ſeruaui. Nos tamen,
etſi hoc te ex alijs audire malo, ſic in prouincia nos ge-
rimus, quod ad abſtinentiam attinet, ut nullus teruntius
inſumatur in quenquam. id fit etiam & legatorum,
& Tribunorum, & præfectorum diligentia: nam o-
mnes mirifice συμφιλοδοξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta no-
ſter mirificus eſt. ſed nunc propero. perſcribam ad te
paucis diebus omnia. Cicerones noſtros Deiotarus fi-
lius, qui Rex ab ſenatu appellatus eſt, ſecum in regnum,
dum in æſtiuis nos eſſemus. illum pueris locum eſſe bel-
liſſimum duximus. Seſtius ad me ſcripſit, quæ tecum
eſſet de mea domeſtica, & maxima cura locutus, et quid
tibi eſſet uiſum. amabo te, incumbe in eam rem, & ad
me ſcribe, quid & poſſit, & tu cenſeas. idem ſcripſit
Hortenſium de proroganda noſtra prouincia dixiſſe ne-
ſcio quid. mihi in Cumano, diligentiſſime ſe, ut annui eſ-
ſemus, defenſurum, receperat. ſi quidquam me amas,
hunc locum ama. dici non poteſt, quàm inuitus à uobis
abſim. & ſimul hanc gloriam iuſtitiæ, & abſtinentiæ
fore illuſtriorem ſpero, ſi cito deceſſerimus. id quod Scæ-
uolæ contigit, qui ſolos nouem menſes Aſiæ præfuit.
Appius noſter, cum me aduentare uideret, profectus eſt

Tarsum usque Laodicea. ibi forum agit, cum ego sum in prouincia. quam eius iniuriam non insector: satis enim habeo negotij in sanandis uulneribus, quæ sunt imposita prouinciæ. quod, do operam, ut faciam, quamminima illius contumelia. sed hoc Bruto nostro uelim dicas, illum fecisse non belle, qui aduentu meo, quàm longissime potuerit, discesserit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVA'M uellem Romæ esses, si forte non es: nihil. n. certi habebamus, nisi accepisse nos tuas literas ad XIIII. Cal. Sext. datas, in quibus scriptum esset, te in Epeirum iturum circiter Cal. Sext. sed siue Romæ es, siue in Epeiro, Parthi Euphratem transierunt duce Pacoro Orodis Parthorum Regis filio, cunctis referto copijs. Bibulus non dum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybistra. hostis in Cyrhestica, quæ Syriæ pars proxima est prouinciæ meæ. his de rebus scripsi ad senatum. quas literas, si Romæ es, uidebis putes ne reddendas: & multa, immo omnia. quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæsa, & porrecta (ut aiunt) oneris mihi addatur, aut temporis: nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia sociorum, præsertim fidelium, certissimum subsidium est hiems, ea si uenerit, nec illi ante in meam prouinciam transierint. unum uereor, ne senatus propter urbanarum rerum metum Pompeium nolit dimittere. quòd si alium ad uer mittit, non laboro. nobis modo tem-

poris ne quid prorogetur. hæc igitur, si Romæ es. sin abes, aut etiam si ades, hæc negotia sic se habent. Stamus animis; & quia consilijs, ut uidemur, bonis utimur, speramus etiam manu. tuto consedimus, copioso à frumento, Ciliciam propè conspiciēte, expedito ad mutandum locum, paruo exercitu, sed, ut spero, ad beneuolentiam erga nos consentiente: quem nos Deiotari aduentu cum suis omnibus copijs duplicaturi eramus. socijs multo fidelioribus utimur, quàm quisquā usus esset: quibus incredibilis uidetur & nostra mansuetudo, & abstinentia. delectus habetur ciuium Romanorum. frumentum ex agris in loca tuta comportatur. si fuerit occasio, manu: sin minus, locis nos defendemus. quare bono animo es: uideo enim te, &, quasi coràm adsis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui. sed te rogo, (si ullo pacto fieri poterit) si integra in senatu nostra causa ad Cal. Ian. manserit, ut Romæ sis mense Ianuario. profecto nihil accipiā iniuriæ, si tu aderis. amicos Consules habemus, nostrū Tribunū pl. Furnium. uerū tua est opus assiduitate, prudentia, gratia. tempus est necessarium: sed turpe est me pluribus uerbis agere tecum. Cicerones nostri sunt apud Deiotarum: sed, si opus erit, deducentur Rhodum. Tu, si es Romæ; ut soles, diligentissime; sin in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquē tabellarium, ut & tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agas, quidq; acturus sis, scire possimus. Ego tui Bruti rem sic ago, ut suam ipse non ageret. sed iam exhibeo pupillum: neque defendo: sunt enim negotia & lenta & inania: faciam tamen satis, tibi quidem, cui difficilius est, quàm ipsi: sed certe satisfaciam utrique. Vale.

CICERO ATTICO S.

19 OBSIGNARAM iam epistolam, eam, quam puto te modo perlegisse, scriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum subito Appij tabellarius ad XI. Cal. Oct. septimo quadragesimo die Roma celeriter (hui tam longe) mihi tuas literas reddidit: ex quibus non dubito, quin, ut Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epeirũ profectus sis: magisq; uereor, ut scribis, ne in Epeiro solicitus sis non minus, quàm nos hic sumus. De Atiliano nomine scripsi ad Philotimũ, ne appellaret Messalam. Itineris nostri famam ad te peruenisse lætor, magisq; lætabor, si reliqua cognoris. Filiolam tuã tibi iam Romæ incũdam esse gaudeo; eamq;, quam nunquam uidi, tamen & amo, & amabilem esse certo scio. etiam atque etiam uale. De Patrone, & tuis condiscipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata esse gaudeo. Quòd scribis libenter, repulsam tulisse eum, qui cum sororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris signum itaque me etiam admonuisti, ut gauderem: nam mihi in mentem non uenerat. non credo, inquis. ut libet: sed plane gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾷν interest τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S.

20 SATVRNALIBVS mane se mihi Pindenissæ dediderunt septimo, & quinquagesimo die, postquã oppugnare eos cœpimus. qui (malum) isti Pindenissæ? qui sunt? inquies. nomen audiui nunquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Aetoliam, aut Macedoniam

niam reddere. hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuiſſe. quæ cognoſce ἐν ἐπιτομῇ: ſic enim concedis mihi proximis literis. Epheſum ut uenerim, noſti, qui etiã mihi gratulatus es illius diei cele britate; qua nihil me unquam delectauit magis. inde oppidis, iis, quæ erant, mirabiliter accepti, Laodiceam prid. Cal. Sext. uenimus. ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificisq; uerbis omneis iniurias reuellimus ſuperiores. quod * Dein Apameæ quinque dies morati, Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconij decem fecimus. nihil ea iuriſdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad caſtra ueni ad VII. Cal. Sept. ad III. exercitum luſtraui apud Iconium. ex his caſtris, cum graues de Parthis nuncij uenirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo conſilio, ut Armenius Artauaſdes, & ipſi Parthi Cappadocia ſe excludi putarent. cum dies quinque ad Cybiſtra Cappadociæ caſtra habuiſſem, certior ſum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abeſſe, Ciliciæ magis imminere: itaque confeſtim iter in Ciliciam feci per Tauripylas: Tarſum ueni ad III. Non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorum. hic ad III. Id. Oct. magnum numerum hoſtium cecidimus: caſtella muniſſima nocturno Pontini aduentu, noſtro matutino cepimus, incendimus: imperatores appellati ſumus: caſtra paucos poſt dies habuimus, ea ipſa, quæ contra Darium habuerat apud Iſſum Alexander imperator haud paulo melior, quàm aut tu, aut ego. ibi dies quinque

morati, direpto, & uastato Amano inde discessimus. interim (scis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus nostri & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. itaque eos cedenteis ab oppido Cassius insecutus, rem bene gessit. qua in fuga magna auctoritate Osaces dux Parthorum uulnus accepit, eoq; interijt paucis post diebus. erat in Syria nostrum nomen in gratia. uenit interim Bibulus. credo, uoluit appellatione hac inani nobis esse par. in eodem Amano cœpit laureolam in mustaceo quærere. at ille cohortem primam totam perdidit, centurionemq; primipili nobilem sui generis Asiniū Dentonem, & reliquos cohortis eiusdem, & Sex. Lucilium T. Gauij Cepionis, locupletis, & splendidi hominis filium, Tribunū militum. sanè plagam odiosam acceperat cum re, tum tempore. nos Pindenissum, quod oppidum munitissimum Eleutherocilicum omnium memoria in armis fuit (feri homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus uallo, & fossa, aggere maximo, uineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittarijs. magno labore, apparatu, multis saucijs nostris, incolumi exercitu negotium confecimus. hilara sanè Saturnalia. militibus quoque, equis exceptis, reliquam prædam concessimus. mancipia uenibant Saturnalibus tertijs. cum hæc scribebam in tribunali, res erat ad HS CXX. hinc exercitum in hyberna agri male pacati deducendum Quinto fratri dabam. ipse me Laodiceam recipiebam. hæc adhuc. sed ad præterita reuertamur. Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quàm omnia, in quo

laboras, ut etiam Ligurino μώρῳ satisfaciam: moriar, si quidquam fieri potest elegantius. nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ uirtus uoluptati resistere uidetur. ego in uita mea nulla unquam uoluptate tanta sum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tam fama, quæ summa est, quàm res ipsa delectat. quid quæris? fui tanti: me ipse non noram: nec satis sciebam, quid in hoc genere facere possem: recte πεφυσίωμαι: nihil est præclarius. interim hæc λαμπρά. Ariobarzanes opera mea uiuit, regnat: ἐν παρόδῳ, consilio, & auctoritate, & quòd insidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, non modo ἀδωροδόκητον præbui, Regem, regnumq; seruaui. interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum, quantum potui, excitaui: quem non minus amo, quàm tu, pene dixi quàm te. atque etiam spero toto anno imperij nostri teruncium sumptus in prouincia nullum fore. habes omnia. nunc publice literas Romam mittere parabam. uberiores erunt, quàm si ex Amano misissem. at te Romæ non fore? sed est totum, quid Cal. Martij futurum sit: uereor enim, ne, cum de prouincia agetur, si Cæsar resistet, nos retineamur. his tu si adesses, nihil timerem. Redeo ad urbana; quæ ego diu ignorans, ex tuis iucundissimis literis ad V. Cal. Ian. denique cognoui. eas diligentissime Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & non satis tuta uia perferendas. nam quas Lenij pueris scribis datas, non acceperam. Iucunde de Cæsare, & quæ senatus decreuit, & quæ tu speras. quibus ille si cedit, salui sumus. Incendio Pletoriano quòd Leius adustus est, minus moleste fero. Luceius de Q. Cassio cur tam

uehemens fuerit, & quid actum sit, aueo scire. Ego cum Laodiceam uenero, Quinto sororis tuæ filio togam puram iubeor dare, cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxilijs magnis usus sum, ad me, ut scripsit, cum Ciceronibus Laodiceam uenturus erat. Tuas etiam Epeiroticas expecto literas, ut habeam rationem nõ modo negotij, uerum etiam otij tui. Nicanor in officio est, & à me liberaliter tractatur: quem, ut puto, Romam cum literis publicis mittam, ut & diligentius perferantur, & idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quòd mihi toties salutem adscribit, est gratum: sed cur nõ suis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phemio quæritur κέρας. sed hæc hactenus. Cura, ut ualeas, & ut sciam, quãdo cogites Romam. etiam atque etiam uale. Tua, tuosq; Thermo et præsens Ephesi diligentissime cõmendaram, & nunc per literas: ipsumq; intellexi esse perstudiosum tui. Tu uelim, quod antea ad te scripsi, de domo Pãmenis, des operã, ut, quod tuo, meoq; beneficio puer habet, cures ne qua ratione cõuellatur. utrique nostrũ existimo, tũ mihi erit pergratũ.

CICERO ATTICO S.

21

TE IN Epeirũ saluum uenisse, et, ut scribis, ex sententia nauigasse, uehementer gaudeo. nõ esse Romæ meo tempore pernecessario, submoleste fero. hoc me tamen consolor, quòd non spero te istic iucunde hiemare, & libenter requiescere. Cassius, frater Q. Casij familiaris tui, pudentiores illas literas miserat, de quibus tu ex me requiris, quid sibi uoluerint, quàm eas, quas postea

misit, quibus per se scribit confectum esse Parthicum bellum. recesserant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduentum, sed nullo nostro εὐημερήματι. hodie uero hyemant in Cyrhestica, maximumq; bellum impēdet: nam & Orodis Regis Parthorum filius in prouincia nostra est; nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta est Artauasdis filia, (ex quo sciri potest) quin cum omnibus copijs ipse prima æstate Euphraté transiturus sit. quo autem die Cassij literæ uictrices in senatu recitatæ sũt, id est Non. Oct. eodé meæ tumultũ nunciátes. Axius noster ait nostras auctoritatis plenas fuisse: illis negat creditum. Bibuli nondũ erant allatæ: quas certo scio plenas timoris fore. ex ijs rebus hoc uereor, ne, cum Pompeius propter metũ rerũ nouarũ nusquam dimittatur, Cæsari nullus honos à senatu habeatur; dum hic nodus expediatur, non putet senatus, nos ante, quàm successum sit, oportere decedere, nec in tanto motu rerum tantis prouincijs singulos legatos præesse. hic, ne quid mihi prorogetur, quod ne intercessor quidem sustinere possit, horreo, atque eo magis, quòd tu abes, qui consilio, gratia, studio multis rebus occurreres. sed dices me ipsum mihi sollicitudinem struere. cogor: & uelim ita sit: sed omnia metuo. etsi bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua epistola, quam dedisti nauseans Buthroto: TIBI, VT VIDEO, ET SPERO, NVLLA AD DECEDENDVM MORA. mallem, VT VIDEO. nihil opus fuit, VT SPERO. acceperam autem satis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. in his γλυκύπικρον illud confirmas, moram mihi nullam fo=

re . deinde addis, si quid secus, te ad me fore uentu-
rum . pungunt me dubitationes tuæ . simul & ui-
des, quas acceperim literas . nam quas Hemoni centu-
rioni Scamulæ ipse scribis te dedisse, non accepi . Lenij
pueris te dedisse, sæpe ad me scripseras . eas Laodiceæ de
nique, cũ eò uenissem, III. Id. Febr. Lenius mihi red-
didit, datas ad X. Cal. Oct. Lenio tuas commendatio-
nes & statim uerbis, & re aliquo tempore probabo . hæ
literæ cætera uetera habebant, unum hoc nouum de Ci-
byratis pantheris . multum te amo, quòd respõdisti M.
Octauio, te non putare : sed posthac omnia, quæ cer-
ta non erunt, pro certo negato : nos enim & nostra
sponte bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflam
mati uicimus omneis (hoc tu ita reperies) cum abstinẽ
tia, tum iustitia, facilitate, clementia . caue putes quid-
quam homines magis unquam esse miratos, quàm nul
lum teruncium, me obtinente prouinciam, sumptus fa-
ctum esse nec in Remp. nec in quenquam meorum, præ
terquam in L. Tullium legatum . is cæteroqui absti-
* nens (sed Iulia lege transita, semel tamen in diem, nõ,
ut alij solebãt, omnibus uicis : præter eũ semel, nemo ac-
cepit) facit, ut mihi excipiendus sit, cum terũcium nego
sumptus factum : præter eum accepit nemo . has à no-
stro Q. Titinio sordes accepimus. Ego, æstiuis confe
ctis, Quintum fratrem hybernis, & Ciliciæ præfeci .
Q. Volusium tui Tiberij generum, certum hominem,
sed mirifice abstinentem, misi in Cyprum, ut ibi paucu-
los dies esset, ne ciues Romani pauci, qui illic negotian-
tur, ius sibi dictum negarent : nam euocari ex insula
Cyprios non licet . ipse in Asiam profectus sum Tarso

Non. Ian. non mehercule dici potest, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeq; Tarsensium. postea uero quàm Taurum transgressus sum, mirifica expectatio Asiæ nostrarũ diœcesium, quæ sex mẽsibus imperij mei nullas meas acceperat literas, nunquam hospitem uiderat. illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæstu. ciuitates locupletes, ne in hyberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprij talenta Attica C C. qua ex insula (non ὑπερβολικῶς, sed uerissime loquor) numus nullus me obtinente erogabatur. ob hæc beneficia, quibus illi obstupescunt, nullos honores mihi, nisi uerborum, decerni sino: statuas, eana, τέθριππα pro- * hibeo. nec sum in ulla alia re molestus ciuitatibus, sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, si me amas: tu enim me hæc facere uoluisti. iter igitur ita per Asiam feci, ut etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia, (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. quacunque iter feci, nulla ui, nullo iudicio, nulla contumelia, auctoritate, & cohortatione perfeci, ut & Græci, & ciues Romani, qui frumentum compresserãt, magnum numerum populis pollicerentur. Idibus Feb. quo die has literas dedi, forũ instituteram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apamense: ex Idibus Mart. ibidẽ Synnadense, Pamphylium, cum Phemio dispiciam κέρας Aonium, Isauricum: ex Idibus Maij in Ciliciam, ut ibi Iunius consumatur. uelim tranquille à Parthis. Quintilis, si erit, ut uolumus, in itinere est per prouinciam redeuntibus, consumendus: uenimus enim in prouinciam Laodiceam Sulpitio, & Marcello Coss. pridie Cal. Sext. inde nos oportet decede-

re ad IIII. Cal. Sext. primum cõtendam à Quinto fratre, ut se præfici patiatur: quod & illo, & me inuitissimo fiet: sed aliter honeste fieri non potest, præsertim cum uirum optimum Pontinum ne nunc quidẽ retinere possim: rapit enim hominem Posthumius Romam, fortasse etiam Posthumia. habes consilia nostra: nunc cognosce de Bruto. Familiares habet Brutus tuus quosdam creditores Salaminiorum, ex Cypro M. Scaptium, & P. Matinium, quos mihi maiorem in modum commendauit. Matinium non noui. Scaptius ad me in castra uenit. pollicitus sum curaturum me Bruti causa, ut ei Salaminij pecuniam soluerent: egit gratias. præfecturam petiuit: negaui me cuiquã negotianti dare: quod idem tibi ostenderam: Cn. Pompeio petenti probaram institutum meum: quid dicam Torquato in Lenio tuo? multis alijs? si præfectus uellet esse syngraphæ causa, me curaturum, ut exigeret. gratias egit: discessit. Appius noster turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coerceret, & eundem habuerat præfectum. uexabat Salaminios. ego equites ex Cypro decedere iussi. moleste tulit Scaptius. quid multa? ut ei fidem meam præstarẽ; cum ad me Salaminij Tarsum uenissent, & unà Scaptius, imperaui, ut pecuniam soluerent. multa de syngrapha, de Scaptij iniurijs: negaui me audire: hortatus sum, petiui etiam pro meis in ciuitatem beneficijs, ut negotium conficerent: denique dixi me coacturum. homines non modo non recusare, sed etiam hoc dicere, se à me soluere: quod enim Prætori dare consuessent, quoniam ego non acceperam, se à me quodã modo

dare, atque etiam minus esse aliquanto in Scaptij nomi ne, quã in uectigali prætorio. collaudaui homines. recte, inquit Scaptius: sed subducamus summam. interim cũ ego in edicto trãslatitio, centesimas me obseruaturũ, habere, cũ anatocismi anniuersario, ille ex syngrapha postulabat quaternas. quid ais, inquã? possum ne contra meũ edictum? at ille profert S. C. Lentulo, Philippoq; Coss. ut, qui Ciliciã obtineret, ius ex illa syngrapha diceret. cohorrui primo: etenim erat interitus ciuitatis. reperio duo S. C. ijsdem Coss. de eadem syngrapha. Salaminij cum Romæ uersuram facere uellent, non poterant, quod lex Gabinia uetabat. tum ij Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare uolebant, si sibi S. C. caueretur. fit gratia Bruti S. C. ut ne'ue Salaminijs, ne'ue qui eis dedisset, fraudi esset. pecuniam numerarunt: & postea uenit in menté fœneratoribus, nihil se iuuare illud S. C. quòd ex syngrapha ius dici lex Gabinia uetaret. tũ fit S. C. ut
* & ea syngrapha esset, quàm cæteræ, sed ut eodé. cum hæc disseruissem, seducit me Scaptius, ait se nihil cótra dicere, sed illos putare talenta CC se debere, ea se uelle accipere, debere autem illo paulo minus. rogat, ut eos ad CC perducam. optime, inquã. uoco illos ad me remoto Scaptio. quid uos? quantum, inquam, debetis? respõdent, CVI. refero ad Scaptiũ. homo clamare. quid opus est, inquã? rationes conferatis. assidunt: subducunt: ad nũmum conuenit. illi se numeraré uelle: urgere, ut acciperet. Scaptius me rursus seducit: rogat, ut rem sic relinquam. dedi ueniam homini impudenter petenti, Græcis querentibus: ut in fano deponerent, postulantibus, nó concessi. clamare omnes, qui aderant, nihil im-

pudentius Scaptio, qui centesimis cum anatocismo contentus non esset: alij, nihil stultius. mihi autem impudens magis, quàm stultus uidebatur: nam aut bono nomine centesimis contentus erat, aut non bono quaternas centesimas sperabat. habes meam causam: quæ si Bruto non probatur, nescio cur illum amemus: sed auunculo eius certe probabitur, præsertim cum S.C. modo factum sit, puto postquam tu es profectus, in creditorum causa, ut centesimæ perpetuo fœnore ducerentur. hoc quid intersit, si tuos digitos noui, certe habes subductum. in quo quidem ὁδοῦ πάρεργον. Luceius M.F. queritur apud me per literas, summum esse periculum, ne culpa senatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. commemorat, quid olim mali C. Iulius fecerit, cum diecu-lam dixerit. nunquam Resp. plus. sed ad rem redeo. meditare aduersus Brutum causam meã, si hæc causa est, contra quam nihil honeste dici potest, præsertim cum integram rem, & causam reliquerim. Reliqua sunt domestica. De ἐνδομύχῳ, probo idem, quod tu, Posthumiæ filiæ, quoniam Pontidia nugatur. sed uellem adesses. à Quinto fratre his mensibus nihil expectaris: nam Taurus propter niueis ante mẽsem Iunium transiri non potest. Thermum, ut rogas, creberrimis literis fulcio. P. Valerium negat habere quidquam Deiotarus Rex, eumq; ait à se sustentari. Cum scies, Romæ intercalatum sit, nec ne; uelim ad me scribas certum, quo die mysteria futura sint. literas tuas minus paulo expecto, quàm si Romæ esses, sed tamen expecto. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas literas ad quintum ter milia Laodiceæ, quas legi libentissime, plenissimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. ijs igitur respondebo: sic enim postulas: nec οἰκονομίαν meã instituam, sed ordinem conseruabo tuum. Recentissimas à Cybistris te meas literas habere ais ad X. Cal. Oct. datas: & scire uis, tuas ego quas acceperim: omnes ferè, quas commemoras, præter eas, quas scribis Lentuli pueris & Equotutico, & Brundusio datas. quare non οἴχεται tua industria, quod uereris; sed præclare ponitur, si quidem id egisti, ut ego delectarer: nam nulla re sum delectatus magis. Quòd meam βαθύτητα in Appio tibi, libertatem etiam in Bruto probo, uehementer gaudeo: ac putaram secus: Appius enim ad me ex itinere bis, ter'ue ὑπομεμψιμοίρους literas miserat, quòd quædam à se constituta rescinderem. ut si medicus, cum ægrotus alij medico traditus sit, irasci uelit ei medico, qui sibi successerit, si, quæ ipse in curando constituerit, mutet ille: sic Appius cũ ἐξ ἀφαιρέσεως prouinciã curarit, sanguinem miserit, quidquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectã, προσανατρεφομένην eam à me non libenter uidet, sed modo succenset, modo gratias agit: nihil enim à me fit

cum ulla illius contumelia . tantummodo dissimilitudo
meæ rationis offendit hominem : quid enim potest esse
tam dissimile , quàm illo imperãte exhaustam esse sum
ptibus, & iacturis prouinciam ; nobis eam obtinentibus,
numum nullum esse erogatum nec priuatim, nec publi
ce ? quid dicam de illius præfectis ? comitibus ? legatis?
etiam de rapinis ? de libidinibus ? de contumelijs ? nũc
autem domus mehercule nulla tanto consilio, aut tanta
disciplina gubernatur , aut tam modesta est, quàm no=
stra tota prouincia . hanc nonnulli amici Appij ridicule
interpretantur; qui me idcirco putent bene audire uelle,
ut ille male audiat; & recte facere non meæ laudis, sed
illius contumeliæ causa. sin Appius, ut Bruti literæ, quas
ad te misit, significabant, gratias nobis agit : non mole=
ste fero : sed tamen eo ipso die, quo hæc ante lucem scri
bebam , cogitabam eius multa inique constituta, et acta
tollere. Nunc uenio ad Brutum, quem ego omni stu=
dio te auctore sum complexus, quem etiam amare cœ=
peram: sed: dico? reuocaui me, ne te offenderẽ. noli enim
putare me quidquam maluisse , quàm ut mãdatis satis=
facerẽ , nec ulla de re plus laborasse . mandatorum autẽ
mihi libellum dedit : ijsdemq; de rebus tu mecum ege=
ras . omnia sum diligentissime persecutus . primum ab
Ariobarzane sic contendi, ut talenta, quæ mihi pollice=
batur, illi daret . quoad mecum Rex fuit, perbono loco
res fuit . post à Pompeij procuratoribus sexcentis pre=
mi cœptus . Pompeius autẽ cum ob cæteras causas plus
potest unus, quàm cæteri omnes , tum quòd putatur ad
bellum Parthicum esse uenturus . ei tamen sic nunc sol
uitur, tricesimo quoq; die talenta Attica XXXIII, et

hoc ex tributis. nec id ſatis efficitur in uſuram men-
ſtruam. ſed Cneus noſter clementer id fert: ſorte caret:
uſura, nec ea ſolida, cõtentus eſt. alij neq; ſoluit quidquã,
nec poteſt ſoluere: nullum enim ærarium, nullum ue-
ctigal habet. Appij inſtituto tributa imperat. ea uix, in
fœnus Pompeij quod ſatis ſit, efficiunt. amici Regis duo,
tres'ue perdiuites ſunt: ſed ij ſuum tam diligenter te-
nent, quàm ego, aut tu. equidem non deſino tamen per li
teras rogare, ſuadere, accuſare Regem. Deiotarus etiam
mihi narrauit, ſe ad eum legatos miſiſſe de re Bruti: eos
ſibi reſponſum retuliſſe, illum non habere. & mehercule
ego ita iudico. nihil illo regno ſpoliatius, nihil Rege egen-
tius. itaq; aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Gla-
brione Scæuola, fœnus, & impendium recuſare. ego ta-
men, quas per te Bruto promiſeram præfecturas M. Sca-
ptio, & L. Gauio, qui in regno rem Bruti procurabant,
detuli: nec enim in prouincia mea negotiabantur. tu
autem meminiſti nos ſic agere, ut, quot uellet, præfe-
cturas ſumeret, dum ne negotiatori. duas ei præterea
dederam: ſed ij, quibus petierat, de prouincia deceſ-
ſerant. Nunc cognoſce de Salaminijs: quod uideo ti-
bi etiam nouum accidiſſe, tanquam mihi: nunquam
enim ex illo audiui, illam pecuniam eſſe ſuam. quin
etiam libellum ipſius habeo, in quo eſt, Salaminij pecu-
niam debent M. Scaptio, & P. Matinio familiaribus
meis. eos mihi commendat: adſcribit etiam, & quaſi
calcar admouet, interceſſiſſe ſe pro ijs magnam pe-
cuniam. confeceram, ut ſoluerent centeſimis ſexen-
nij ductis cum renouatione ſingulorum annorum. at
Scaptius quaternas poſtulabat. metui, ſi impetraſſet,

ne tu ipse me amare desineres: nam ab edicto meo recessissem, & ciuitatem in Catonis, & in ipsius Bruti fide locatam, meisq; beneficijs ornatam, funditus perdidissem. atque hoc tempore ipso impingit mihi epistolam Scaptius Bruti, rem illam suo periculo esse: quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi: etiam, ut præfecturam Scaptio deferrem. id uero per te exceperamus, ne negotiatori: quòd si cuiquam, huic tamen non: fuerat enim præfectus Appio, & quidem habuerat turmas equitum, quibus inclusum in curia senatum Salamine obsederat, ut fame senatores quinque morerentur. itaque ego, quo die tetigi prouinciam, cum mihi Cyprij legati Ephesum obuiam uenissent, literas misi, ut equites ex insula statim decederent. his de causis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum scripsisse. sed tamen hoc sum animo: si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui in tota prouincia singulas obseruarem, itáq; edixissem, idq; etiam acerbissimis fœneratoribus probaretur; si præfecturam negotiatori denegatam queretur, quod ego Torquato nostro in tuo Lenio, Pompeio ipsi in Sex. Statio negaui, & ijs probaui: si equites deductos moleste feret: accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci, sed multo maiorem, non esse eum talem, qualem putassem. illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicente, sibi omnem pecuniam ex edicto meo auferendi potestatem fuisse. addo etiam illud, quod uereor tibi ipsi ut probem: consistere usura debuit, quæ erat in edicto meo: deponere uolebant: impetraui ab Salaminijs, ut silerent. ueniam illi quidem mihi dederunt. sed quid ijs fiet, si huc Paulus uenerit? sed totum hoc Bru=

to dedi, qui de me ad te humanissimas literas scripsit. ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter, arroganter, ἀκοινωνήτως solet scribere. tu autem uelim ad eum scribas de his rebus, ut sciam quo modo hæc accipiat: facies enim me certiorem. atque hoc superioribus literis ad te diligenter perscripseram. sed plane te intelligere uolui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam literis scripsisses; si nihil aliud de hac prouincia, nisi illius beneuolentiam, deportassem, mihi id satis esse. sit sanè, quoniam ita tu uis: sed tamen cum eo, credo, quod sine peccato meo fiat. igitur meo decreto soluta res Scaptio, statim quàm decretum sit: tu iudicabis: ne ad Catonem quidem prouocabo. sed noli me putare ἐγκελεύσματα illa tua abiecisse, quæ mihi in uisceribus hærent. flens mihi meam famam commendasti. quæ epistola tua est, in qua mentionem non facias? itaque irascatur qui uolet, patiar: τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ; præsertim cum sex libris tanquam prædibus me ipse obstrinxerim: quos tibi tam ualde probari gaudeo: è quibus unum ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Cn. F. ille uero ante Decemuiros non fuit, quippe qui Aedilis Curulis fuerit, qui magistratus multis annis post Decemuiros institutus est. quid ergo profecit, quòd protulit fastos? occultatam putant quodam tempore istam tabulam, ut dies agendi peterentur à paucis. nec uero pauci sunt auctores, Cn. Flauium scribam fastos protulisse, actionesq; composuisse: ne me hoc, uel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes. οὐκ ἔλαθες illud de gestu histrionis: tu sceleste suspicaris, ego ἀφελῶς scripsi.

De me imperatore ſcribis te ex Philotimi literis co-
gnouiſſe: ſed credo te, iam in Epeiro cũ eſſes, binas meas
de omnibus rebus accepiſſe, unas à Pindeniſſo capto, al-
teras à Laodicea, utraſq; tuis pueris datas: quibus de re-
bus propter caſum nauigandi per binos tabellarios miſi
Romam literas publice. De Tullia mea tibi aſſentior:
,, ſcripſiq; ad eam, & ad Terẽtiam, mihi placere: tu enim
,, ad me iam ante ſcripſeras, A C uellem te in tuum ue-
terem gregem retuliſſes. correcta uero epiſtola Mem-
miana, nihil negotij fuit: multo enim malo hunc à Pon-
tidia, quàm illum à Seruilia. quare adiunges Aufium
noſtrum, hominem ſemper amantem me, nunc credo eo
magis, quòd debet etiam fratris Appij amorem erga
me cum reliqua hæreditate creuiſſe; qui declarauit, quã-
ti me faceret, cum ſæpe, tum in Burſa. ne tu me ſolici-
tudine magna liberaris. Furnij exceptio mihi non pla-
cet: nec ego ullum aliud tempus timeo, niſi quod ille ſo-
lum excipit. ſed ſcriberem ad te de hoc plura, ſi Ro-
mæ eſſes. In Pompeio te ſpem omnem otij ponere non
miror. ita res eſt. remouendumq; cenſeo illum diſſimu-
lantem. ſed enim οἰκονομία ſi perturbatior eſt, tibi
aſſignato: te enim ſequor σχεδιάζοντα. Cicerones
pueri amant inter ſe, diſcunt, exercentur; ſed alter, uti
dixit Iſocrates in Ephoro, & Theopompo, frenis eget,
alter calcaribus. Quinto togam puram Liberalibus co-
gitabam dare: mandauit enim pater. ea ſic obſerua-
bo, quaſi intercalatum non ſit. Dionyſius mihi qui-
dem in amoribus eſt: pueri autem aiunt eum furenter
iraſci: ſed homo nec doctior, nec ſanctior fieri poteſt,
nec tui, meiq; amantior. Thermum, Siluium uere

audis

audis laudari. ualde se honeste gerunt. adde M. Nonium, Bibulum, me, si uoles. iam Scrofa, uellem, haberet, ubi posset: est enim lautum negotium. cæteri infirmant πολίτευμα Catonis. Hortensio quòd causam meã cõmendas, ualde gratum. De Amiano, spei nihil putat esse Dionysius. Terentij nullum uestigium agnoui. Meragenes certe perijt. feci iter per eius possessionem, in qua animal reliquũ nullum est. hæc non noram tum, cum Democrito tuo locutus sum. Rhosij causam mandaui. sed heus tu, quid cogitas infelicitatis? lancibus, & splendidissimis canistris olusculis nos soles pascere: quid te in uasis fictilibus appositurum putem? Κέρας Phemio mandatum est: reperietur: modo aliquid illo dignum canat. Parthicum bellum impendet. Cassius ineptas literas misit: nec dum Bibuli erant allatæ: quibus recitatis, puto fore, ut aliquando commoueatur senatus. equidem sum magna animi perturbatione. si, ut opto, non prorogatur nostrum negotium; habeo Iunium, & Quintilem in metu. esto: duos quidem menses sustinebit Bibulus. quid illo fiet, quem reliquero? præsertim si fratrem? quid de me autem, si non tã cito decedo? magna turba est. mihi tamen cum Deiotaro conuenit, ut ille in meis castris esset cum suis copijs omnibus. habet autem cohortes quadringenarias, nostra armatura X X X, equitum ∞∞ erit ad sustentandum, quoad Pompeius ueniat, qui literis, quas ad me mittit, significat, suum negotium illud fore. hiemant in nostra prouincia Parthi. expectatur ipse Orodes. quid quæris? aliquantum est negotij. De Bibuli edicto nihil noui præter illam exceptionem, de

qua tu ad me scripseras, nimis graui præiudicio in ordinem nostrum. ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, sed tectiorem, ex Q. Mutij P. F. edicto Asiatico, EXTRA quàm si ita negotium gestum est, ut eo stari non oporteat, ex fide bona. multáq; sum secutus Scæuolæ, in ijs illud, in quo sibi libertatem censent Græci datam, ut Græci inter se disceptent suis legibus. breue autem edictum est propter hanc meam διαίρεσιν, quòd duobus generibus edicendum putaui: quorum unum est prouinciale, in quo est de rationibus ciuitatum, de ære alieno, de usura, de syngraphis, in eodem omnia de publicanis: alterum, quod sine edicto satis commode transigi non potest, de hæreditatum possessionibus, de bonis possidendis, magistris faciundis, uendendis: quæ ex edicto & postulari, & fieri solent. tertium, de reliquo iure dicundo, ἄγραφον reliqui. dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accommodaturum. itáq; curo: & satisfacio adhuc omnibus: Græci uero exultant, quòd peregrinis iudicibus utuntur: nugatoribus quidem, inquies. quid refert? tamen se αὐτονομίαν adeptos putant. uostri enim, credo, graueis habent, Turpionem sutorium, & Vectium mancipem. De publicanis quid agam, uideris quærere. habeo in delicijs, obsequor, uerbis laudo, orno, efficio, ne cui molesti sint: τὸ παραδοξότατον. usuras eorum, quas pactionibus adscripserant, seruauit etiam Seuilius. ego sic. diem statuo satis laxam: quam ante si soluerint, dico me centesimas ducturum: si non soluerint, ex pactione. itaque & Græci soluunt tolerabili fœnore: & publicanis res est gratissima, si illam

iam habent, pleno modio uerborum honorem, inuita=
tionem crebram. quid plura? ſunt omnes ita mihi fa=
miliares, ut ſe quiſque maxime putet. ſed tamen μη=
δὲν αὐτοῖς. ſcis reliqua. De ſtatua Africani, ὢ πραγ=
μάτων ἀσυγκλώθων: ſed me ipſum delectauit in tuis li=
teris. ain tu? Scipionem hic Metellus proauum ſuum
neſcit Cenſorem fuiſſe? atqui nihil habuit aliud inſcri=
ptum, niſi, Cenſor, ea ſtatua, quæ ad Opis aperte poſita in
excelſo eſt. in illa autem, quæ eſt ad πολυδεύκους, in=
ſcriptum eſt, Cos. quam eſſe eiuſdem, ſtatus, amictus, an=
nulus, imago ipſa declarat. at hercule ego cum in turma
inauratarum equeſtrium, quas hic Metellus in Capi=
tolio poſuit, animaduertiſſem in Serapionis ſubſcri=
ptione Africani imaginem, erratum fabrile putaui:
nunc uideo Metelli. ὢ ἀνιστορησίαν turpem. nam il=
lud de Flauio, & faſtis, ſi ſecus eſt, commune erra=
tum eſt: & tu belle ἠπόρησας: & nos publicam pro=
pè opinionem ſecuti ſumus, ut multa apud Græcos:
quis enim non dixit, Εὔπολιν τὸν τῆς Ἀρχαίας ab Al=
cibiade nauigante in Siciliam deiectum eſſe in mare?
redarguit Eratoſthenes: affert enim, quas ille poſt id
tempus fabulas docuerit. num idcirco Duris Samius,
homo in hiſtoria diligens, quòd cum multis errauit, ir=
ridetur? quis Zaleucum leges Locris ſcripſiſſe non di=
xit? num igitur iacet Theophraſtus, ſi id à Timæo tuo
familiari reprehenſum eſt? ſed neſcire proauum ſuum
Cenſorem fuiſſe turpe eſt, præſertim cum poſt eum
Conſulem nemo Cornelius illo uiuo Cenſor fuerit.
Quod de Philotimo, & de ſolutione X X D C ſcribis:
Philotimum circiter Calen. Ian. in Cherſoneſſum au=

dio uenisse. ac mihi ab eo nihil adhuc. reliqua mea Camillus scribit se accepisse. ea quæ sint, nescio, & aueo scire. sed hæc posterius, & coràm fortasse commodius.

Illud me mi Attice in extrema ferè parte epistolæ commouit: scribis enim sic, τί λοιπόν? deinde me obsecras amantissime, ne obliuiscar uigilare, & ut animaduertam, quæ fiant. nunquid de quo inaudisti? etsi nihil eiusmodi est: πολλοῦγε καὶ δεῖ: nec enim me fefellisset, nec fallet. sed ista admonitio tua tam accurata nescio quid mihi significare uisa est. De M. Octauio, iterum tibi rescribo, te ille probe respondisse. paulo uellem fidentius. nam Celius libertum ad me misit, & literas accurate scriptas & de pantheris, sed à ciuitatibus. rescripsi, alterum me moleste ferre, si ego in tenebris laterem, nec audiretur Romæ, nullum in mea prouincia numum, nisi in æs alienum, erogari; docuiq́;, nec mihi conciliare pecuniam licere, nec illi capere; monuiq́; eum, quem plane diligo, ut, cum alios accusasset, cautius uiueret: illud autem alterum alienum esse existimatione mea, Cibyratas imperio meo publice uenari. Lepta tua epistola gaudio exultat: etenim scripta belle est, meq́; apud eũ magna in gratia posuit. Filiola tua gratũ mihi fecit, quòd tibi diligẽter mãdauit, ut mihi salutẽ ascriberes: gratũ etiã Pilia, sed illa officiosius, quòd mihi, quẽ iãpridem nunquã uidet. igitur tu quoque salutem utrique ascribito. LITERAS DATVRVM PRID. CAL. IAN. suauem habuit recordationem clarissimi iurisiurãdi: quod ego non eram oblitus: magnus enim prætextatus illo die fui. habes ad omnia. non, ut postulasti, χρύσεα χαλκέων, sed paria pari-

bus respondemus. Ecce autem alia pusilla epistola, quam non relinquam ἀναντιφώνητον. Bene mehercule potuit Luceius Tusculanum: nisi forte, solet enim, cum suo tibicine. & uelim scire, quis sit status eius. Lentu=lum quidem nostrum, præter Tusculanum, proscripsis=se audio. cupio hos expeditos uidere: cupio etiam Se=stium: addes etiam ijs Celium. quibus omnibus est: αἰ=δεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι. De Mem mio restituendo ut Curio cogitet, te audisse puto. De Egnatij Sidicini nomine, nec nulla, nec magna spe su=mus. Pinarium, quem mihi cõmendas, diligentissime Deiotarus curat grauiter ægrum. respondi etiam mi=nori. Tu uelim, dum ero Laodiceæ, idest ad Id. Maij, quamsæpissime mecũ per literas colloquare: & cum A=thenas ueneris, (iam enim sciemus de rebus urbanis, de prouincijs, quæ omnia in mensem Martium sunt colla=ta) utique ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, Ge=nuarios à Cæsare per Herodẽ, talẽta Attica L, extorsistis: in quo, ut audio, magnum odium Pompeij suscepistis: putat enim suos nummos uos comedisse, Cæsarem in merito reædificãdo diligentiorem fore. hoc ego ex P. Ve dio magno nebulone, sed Pompeij tamen familiari au=diui. hic Vedius uenit mihi obuiam cũ duobus essedis, et rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna. pro qua, si Curio legem pertulerit, HS centena pen=dat necesse est. erat præterea cynocephalus in essedo: nec deerant onagri. nunquam uidi hominem nequio=rem. sed extremeũ audi. diuersatus est Laodiceæ apud Pompeium Vindullum: ibi sua deposuit, cum ad me profectus est. moritur interim Vindullus: quæ res ad

Magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Venonius domum Vindulli uenit. cum omnia obsignaret, in Vedianas res incidit. in his inuentæ sunt quinque lagũculæ matronarum, in quibus una sororis amici tui, hominis Bruti, qui hoc utatur, & illius Lepidi, qui hæc tã negligenter ferat. hæc te uolui παριστορῆσαι: sumus enim ambo belle curiosi. unum etiam uelim cogites. audio Appium προπύλαιον Eleusine facere. num inepti fuerimus, si nos quoque Academiæ fecerimus? puto, inquies. ergo id ipsum scribes ad me. equidem ualde Athenas ipsas amo. uolo esse aliquod monimentum. odi falsas inscriptiones statuarum alienarum. sed ut tibi placebit: faciesq; me, in quem diem Romana incidant mysteria, certiorem, & quo modo hyemaris.

Cura, ut ualeas. Post Leuctricam pugnam die septingentesimo sexagesimo quinto.

CICERO ATTICO S.

2. CVM Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me salutãdi causa uenisset, & se statim ad te nauigaturũ esse diceret, has ei literas dedi, quibus ad eas rescripsi, quas acceperam à Bruti tabellario. & respondebo primum postremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ molestiæ fuit, quòd ad te scriptum est ab Cincio de Statij sermone, in quo hoc molestissimum est, Statium dicere, à me quoque id consiliũ probari, probari autẽ? de isto hactenus. dixerim me uel plurima uincla tecum summæ cõiunctionis optare, & sunt amoris arctissima: tantũ abest, ut ego ex eo, quo astricti sumus, laxari aliquid uelim.

illum autem multa de istis rebus asperius solere loqui, sæpe sum expertus, sæpe etiam leniui iratū. id scire te arbitror. in hac autē peregrinatione, militia'ue nostra sæpe incensum ira uidi, sæpe placatum. quid ad Statiū scripserit, nescio. quidquid acturus de tali re fuit, scribendum tamen ad libertum non fuit. mihi autem erit maxime curæ, ne quid fiat secus, quàm uolumus, quamq; oportet. nec satis est in eiusmodi re se quenque præstare. ac maxime partes istius officij sunt pueri Ciceronis, siue iam adolescentis: quod quidem illum soleo hortari. ac mihi uidetur matrem ualde, ut debet, amare, teq; mirifice. sed est magnum illud quidem, ueruntamen multiplex pueri ingenium. quo ego regendo habeo negotij satis. quoniam respondi tuæ paginæ postremæ prima mea, nunc ad primam reuertar tuam.

Peloponnesias ciuitates omneis maritimas esse, hominis non nequam, sed etiam tuo iudicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophoniana Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd mare tam secuti sunt: nec ullum in Peloponneso locum excipit. cum mihi auctor placeret (etenim erat ἱστορικώτατος, & uixerat in Peloponneso) admirabar tamen, & uix aggrediens communicaui cum Dionysio: atque is primo est commotus: deinde, quòd tum de isto Dicæarcho non minus bene existimabat, quam tu de C. Vestorio, ego de M. Cluuio, non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ censebat esse Lepreon quoddam maritimum: Tene autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιστα ei uidebantur: idq; τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirma-

bat,ubi mentio non fit istorum: itaque istum ego locum totidem uerbis à Dicæarcho transtuli. Phliasios dici scie=bam: & ita fac ut habeas: nos quidem sic habemus. sed primo me ἀναλογία deceperat, φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς, quod ὀποῦντιοι, σιποῦντιοι. sed hoc continuo correxi=mus. Lætari te uostra moderatione, & continentia ui deo. tum id magis faceres, si adesses, atq; hoc foro, quod egi ex Idid. Feb. Laodiceæ ad Cal. Maij omnium diœ=cesiũ præter Ciliciæ. mirabilia quædã effecimus. ita mul tæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ sunt: omnes suis legibus, & iudicijs usæ, αὐτονομίαν ade=ptæ, reuixerunt. his ego duobus generibus facultatem ad se ære alieno liberandas, aut leuandas dedi: uno, quòd omnino nullus in imperio meo sumptus factus est, (nullũ cũ dico, non loquor ὑπερβολικῶς) nullus inquam ne teruncius quidem. hac autẽ re, incredibile est, quã=tum ciuitates emerserint. accessit altera. mira erant in ciuitatibus ipsorum furta Græcorum, quæ magistra=tus sui fecerant. quæsiui ipse de ijs, qui annis decẽ pro=ximis magistratũ gesserant. aperte fatebantur: itaque sine ulla ignominia suis humeris pecunias populis retu=lerunt. populi autẽ nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerant, etiã superioris lustri reddide=runt. itaque publicanis in oculis sumus: gratis, inquis, uiris: sensimus. iam cætera iurisdictio nec imperita, et clemens, cum admirabili facilitate. aditus autẽ ad me minime prouinciales. nihil per cubicularium. ante lu=cem inãbulabã domi, ut olim cãdidatus. grata hæc, et ma gna, mihiq; nõ dũ laboriosa ex illa uetere militia. No=nis Maij in Ciliciã cogitabã: ibi cũ Iuniũ mensem cõsum

psissem, atque utinã in pace, (magnum enim bellum impendet à Parthis) Quintilem in reditu ponere: annuæ enim mihi operæ ad III. Cal. Sext. emerẽtur. magna autem in spe sum, mihi nihil temporis prorogatum iri. habebam acta urbana usque ad Non. Mart. è quibus intelligebam Curionis nostri cõstantia omnia potius actũ iri, quàm de prouincijs. ergo, ut spero, propediem te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo nostrum: sic enim mauis. equidẽ omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas scilicet: ipsum enim triduũ, quatriduum'ue mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui. sed & tum præsens, & postea creberrime non destiti rogare, et petere mea causa, suadere, & hortari sua. multũ profeci, sed quantum, non plane, quia longe absum, scio. Salaminios autem (hos enim poteram coercere) adduxi, ut totũ nomen Scaptio uellent soluere, sed centesimis ductis à proxima quidem syngrapha, nec perpetuis, sed renouatis quotannis. numerabantur nũmi: noluit Scaptius. tu qui ais Brutũ cupere aliquid perdere? quaternas habebat in syngrapha. fieri non poterat: nec, si posset, ego pati possem. audio omnino Scaptium pœnitere. nam quod S. C. esse dicebat, ut ius ex syngrapha diceretur: eo consilio factum est, ꝙ pecuniam Salaminij contra legem Gabiniam sumpserant. uetabat autem Auli lex ius dici de ita sumpta pecunia. decreuit igitur senatus, ut ius diceretur ista syngrapha. nunc ista habet iuris idem, quod cæteræ; nihil præcipui. hæc à me ordine facta puto me Bruto probaturũ: tibi, nescio:

Catoni certe probabo. sed iam ad te ipsum reuertor.
Ain tandem Attice laudator integritatis, & elegátiæ nostræ? ausus es hoc ex ore tuo? (inquit Ennius) ut equites Scaptio ad pecuniam cogendam daré, me rogare? an tu, si mecum esses, qui scribis morderi te interdũ, quòd nõ simul sis, paterere me id facere, si uellem? non amplius, inquis, quinquaginta. cum Spartaco minus multi primo fuerunt. quid tandé isti mali in tam tenera insula non fecissent? nõ fecissent auté? immo quid ante aduentũ meũ non fecerunt? inclusum in curia senatum habuerunt Salaminiũ ita multos dies, ut interierint nonnulli fame: erat enim præfectus Appij Scaptius, & habebat turmas ab Appio. id me igitur tu, cuius me hercule os mihi ante oculos solet uersari, cum de aliquo officio, ac laude cogito, tu me inquam rogas, perfectus ut Scaptius sit? at hoc statueramus, ut negotiatoré neminem. idq́; Bruto probaueramus. habeat is turmas: cur potius, quàm cohortes? sumptu iam nepos euadit Scaptius. uolunt, inquis, principes. scio: ná ad me Ephesum usque uenerunt, flentesq́; equitũ scelera, & miserias suas detulerunt. itaq́; statim dedi literas, ut ex Cypro equites ante certá dié decederent. ob eáq́; causam, tũ ob cæteras Salaminij nos in cœlum decretis suis sustulerunt. sed iam quid opus equitatu? soluunt enim Salaminij; nisi forte id uolumus armis efficere, ut fœnus quaternis centesimis ducant. & ego audebo legere unquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, si tale quid fecero? nimis, inquam, in isto Brutum amasti dulcissime Attice: nos, uereor, ne parũ. atque hæc, scripsi ego ad Brutũ, scripsisse te ad me. cognosce nunc cætera.

Pro Appio nos hic omnia facimus, honeste tamen, sed plane libenter: nec enim ipsum odimus, & Brutum amamus: & Pōpeius à me mirifice contendit, quē mehercule plus, plusq; in dies diligo. C. Celium Quæstorem huc uenire audisti. nescio, quid sit: sed Pammenia illa mihi nō placet. Ego me spero Athenis fore mēse Septēbri. tuorum itinerum tempora scire sanè uelim. Εὐήθειαν Sēpronij Rufi cognoui ex epistola Corcyræa. quid quæris? inuideo potentiæ Vestorij. cupiebā etiam nunc plura garrire: sed lucet: urget turba: festinat Philogenes. ualebis igitur, & ualere Piliam, & Cæciliā nostram iubebis literis, & saluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S.

ETSI nil sanè habebā noui, quod post accidisset, quàm dedissem ad te Philogeni liberto tuo literas: tamē, cū Philotimū Romā remitterem, scribendum aliquid ad te fuit. ac primum illud, quod me maxime angebat, (nō quo me aliquid iuuare posses: quippe res est in manibus: tu autem abes longe gentium: πολλὰ δ᾽ ἐν μεταχμίῳ νότος κυλίνδει κύματ᾽ εὐρέην ἁλός) obrepsit dies, ut uides (mihi enim ad III. Cal. Sext. de prouincia decedēdū est) nec succeditur. quem relinquam, qui prouinciæ præsit? ratio quidem, & opinio hominum postulat fratrem: primum quòd uidetur esse honos: nemo igitur potior: deinde quòd solum habeo prætorium: Pontinus enim ex pacto, & conuentu (nā ea lege exierat) iam à me discesserat. Quæstorem nemo dignum putat; etenim est leuis, libidinosus, sagax. De fratre autem primum illud est. persuaderi ei non posse arbitror:

odit enim prouinciam: & hercule nihil odiosius, nihil molestius. deinde, ut mihi nolit negare; quidnam mei sit officij? cum bellum esse in Syria magnum putetur, id uideatur in hanc prouinciam erupturum; hic præsidij nihil sit; sumptus annuus decretus sit: uideatur ne aut pietatis esse meæ, fratrem; aut diligentiæ, nugarum aliquid relinquere? magna igitur, ut uides, sollicitudine afficior, magna inopia consilij. quid quæris? toto negotio nobis opus non fuit. quanto tua prouincia melior? decedes, cum uoles: nisi forte iam decessisti. quem uidebitur, præficies Thesprotiæ, & Chaoniæ. nec dum tamen ego Quintum conueneram, ut iam, si id placeret, scirem, posset ne ab eo impetrari: nec tamen, si posset, quid uellem, habebam. hoc est igitur eiusmodi. reliqua plena adhuc et laudis, & gratiæ, digna ijs libris, quos dilaudas. conseruatæ ciuitates: cumulate publicanis satisfactum: offensus contumelia nemo, decreto iusto, & seuero perpauci, nec tamen quisquam ut queri audeat. res gestæ dignæ triumpho. de quo ipso nihil cupide agemus, sine tuo quidem consilio certe nihil. clausula est difficilis in tradenda prouincia. sed hæc deus aliquis gubernabit. De urbanis rebus scilicet plura tu scis: sæpius, & certiora audis. equidem doleo nõ me tuis literis certiorem fieri: huc enim odiosa afferebãtur de Curione, de Paulo: non quo ullum periculum uideam stante Pompeio, uel etiam sedente, ualeat modo: sed mehercule Curionis, & Pauli meorum familiariũ uicem doleo. formam igitur mihi totius Reip. si iam es Romæ, aut cum eris, uelim mittas, quæ mihi obuiam ueniat, ex qua me fingere possim, & præmeditari, qu-

animo accedam ad Vrbem: eſt enim quiddam, adueniẽtem non eſſe peregrinum, atque hoſpitem. Et, quod pene præterij, Bruti tui cauſa, ut ſæpe ad te ſcripſi, feci omnia. Cyprij numerabant: ſed Scaptius centeſimis renouato in ſingulos annos fœnore contentus non fuit.

Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ipſum, quàm per me in Brutum: quem tamen ego præſtare non poteram: erat enim Rex perpauper; aberamq́; ab eo ita longe, ut nihil poſſem niſi literis, quibus pugnare non deſtiti. ſumma hæc eſt. pro ratione pecuniæ liberius eſt Brutus tractatus, quàm Põpeius. Bruto curata hoc anno talenta circiter C, Põpeio in ſex menſibus promiſſa C C. iam in Appij negotio quantũ tribuerim Bruto, dici uix poteſt. quid eſt igitur, quod laborem? amicos habet meras nugas, M. Scaptium, qui, quia non habuit à me turmas equitum, quibus Cyprum uexaret, ut ante me fecerat, fortaſſe ſuccenſet: aut quia præfectus non eſt, quod ego nemini tribui negotiatori, non C. Vennonio meo familiari, non tuo M. Lenio: & quod tibi Romæ oſtenderam me ſeruaturum, in quo perſeuerraui. ſed quid poterit queri is, qui auferre pecuniam cum poſſet, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto eſſe ſatiſfactum. is à me Tribunatum cum accepiſſet, quem ego ex Bruti literis) ei detuliſſem, poſtea ſcripſit ad me ſe uti nolle eo Tribunatu. Caius eſt quidam, cui cũ præfecturam detuliſſem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodij canis. is me nec proficiſcentem Apameam proſecutus eſt: nec, cum poſtea in caſtra ueniſſet, atque inde diſcederet, nũ quid uellem, rogauit: & fuit aperte mihi, neſcio quare, non

amicus. hunc ego si in præfectis habuissem, quem tu me hominem putares? qui, ut scis, potentissimorum hominum contumaciam nunquam tulerim, ferrem huius asseclæ? etsi hoc plus est, quàm ferre, tribuere etiam beneficij aliquid, & honoris. is igitur Caius, cum Apameæ me nuper uidisset Romam proficiscens, me ita appellauit (Culleolum uix auderem) unde, inquit, me iubes petere cibaria? profecto respódi lenius, quàm putabãt oportuisse, qui aderant: me nó instituisse ijs dare cibaria, quorum opera non essem usus. abijt iratus. huius nebulonis operatione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me æmulum non habebis. sed illum eum futurum esse puto, qui esse debet. tibi tamen causam notam esse uolui: & ad ipsum hæc perscripsi diligentissime. omnino (soli enim sumus) nullas unquã ad me literas misit Brutus, ne proxime quidem de Appio, in quibus non inesset arrogans ἀκοινώνητον aliquid. tibi autem ualde solet in ore * esse, grauius autem non contemnere se, & Reges odisse superbos. in quo tamen ille mihi risum magis, quàm stomachũ mouere solet. sed plane parum cogitat, quid scribat, aut ad qué. Quintus Cicero puer legit, ut opinor, et certe, epistolam inscriptam patri suo: solet enim aperire, idq; de meo consilio, si quid forte sit, quod opus sit sciri. in ea autem epistola erat illud idem de sorore, quod ad me. mirifice conturbatum uidi puerum. lacrymans mecum est questus. quid quæris? miram in eo pietatem, suauitatem, humanitatemq; perspexi: quo maioré spem habeo, nihil fore aliter, ac deceat. id te igitur scire uolui. ne illud quidem prætermittã. Hortensius filius fuit Laodiceæ cum gladiatoribus flagitiose, & turpiter. hunc

ego patris cauſa uocaui ad cœnã, quo die uenit: & eiuſdem patris cauſa nihil amplius. is mihi dixit, ſe Athenis me expectaturũ, ut mecũ decederet. recte, inquam: quid enim dicerẽ? omnino puto nihil eſſe, quod dixit: nolo quidem, ne offendã patrem, quem mehercule ualde diligo. ſin fuerit meus comes, moderabor, ita ne quid eum offendã, quẽ minime uolo. hæc ſunt, etiam illud. Orationem Q. Celeris mihi uelim mittas cõtra M. Seruiliũ. literas mitte quãprimũ, ſi nihil fuerit, uel per tuũ tabellarium. Piliæ, & filiæ ſalutem. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

TARSVM uenimus Non. Iun. ibi me multa mouerũt: magnũ in Syria bellum, magna in Cilicia latrocinia, mihi difficilis ratio adminiſtrandi, quòd paucos dies habebam reliquos annui muneris: illud autem difficillimum: relinquendus erat ex S. C. qui præeſſet. nihil minus probari poterat, quam Quæſtor Meſſinius. nã de Celio nihil audiebamus. rectiſſimum uidebatur fratrem cum imperio relinquere: in quo multa moleſta, diſceſſus noſter, belli periculum, militum improbitas, ſexcenta prætere. ò rem totam odioſam. ſed hæc fortuna uiderit: quoniam conſilio non multum uti licet. Tu quando Romam ſaluus, ut ſpero, ueniſti, uidebis, ut ſoles, omnia, quæ intelliges noſtra intereſſe, in primis de Tullia mea: cuius de conditione quid mihi placeret, ſcripſi ad Terentiam, cum tu in Græcia eſſes: deinde de honore noſtro: quòd enim tu abfuiſti, uereor, ut ſatis diligenter actum in ſenatu ſit de literis meis. illud præterea μυστικώτερον ad te ſcribam, tu ſagacius odorabere.

τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδο=
ξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογεύόμενος παρεφθέγγετο πεφυρακέ=
ναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτω=
νιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὴ, μή τι νοήσῃς. εἰς δή=
που τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλίας.
non queo tantum, quantum uereor, ſcribere. tu autem fac, ut mihi tuæ literæ uolent obuiæ. hæc feſtinans ſcripſi in itinere, atque agmine. Piliæ, & puellæ Cæciliæ bel=
liſſimæ ſalutem dices. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC *quidē profectò Romæ es: quòd te, ſi ita eſt, ſaluū ueniſſe gaudeo: unde quidē quandiu abfuiſti, magis à me abeſſe uidebare, quàm ſi domi eſſes: minus enim mihi meæ notæ res erant, minus etiā publicæ. quare uelim, & ſi, ut ſpero, te hæc legente aliquantum tamen uiæ proceſſero, tamen obuias mihi literas quamargutiſſimas de omnibus rebus crebro mittas, in primis de quo ſcripſi ad te antea.* τῆς ξυνωρόου τῆς ἐμῆς οὑξελεύθερος,
ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις, καὶ
ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρ=
χουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. *hoc tu indaga, ut ſoles, aſt hoc magis.* ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν
γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς
κδ ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χεῤῥονησιατικῶν μη.
καὶ κληρονομήσας χμ. κ. μ. τούτων δέ μηδὲ ὀβολὸν δια=
λύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νου=
μηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνω=
νος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν
πρῶτον μὲν, ἵνα πάντα σῴζηται, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ

τῶν

τῶν τόκων ὀλιγωρήσης τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμένης ἡμέρας. ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καὶ τι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀποχνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, εἰπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. meq; obiurgauit uetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. reliqua uide, & quantum fieri poteſt, perſpiciamus. etſi annuum tempus propè iam emeritum habebamus; dies enim XXXIII erant reliqui: ſolicitudine prouinciæ tamen uel maxime urgebamur: cum enim arderet Syria bello, & Bibulus in tanto mœrere ſuo maximam curam belli ſuſtineret, ad meq; Legati eius, & Quæſtor, & amici literas mitterent, ut ſubſidio uenirem; etſi exercitum infirmum habebam, auxilia ſanè bona, ſed ea Galatarum, Piſidarum, Lyciorum, (hæc enim ſunt noſtra robora) tamen eſſe officium meũ putaui, exercitum habere quamproxime hoſtem, quoad mihi præeſſe prouinciæ per S. C. liceret. ſed, quo ego maxime delectabar, Bibulus moleſtus mihi non erat, de omnibus rebus ſcribebat ad me potius, & mihi deceſſionis dies λεληθότως obrepebat. qui cum aduenerit; ἄλλο πρόβλημα, quem præficiam, niſi Celius Quæſtor uenerit; de quo adhuc nihil certi habebamus. cupiebam mehercule longiorem epiſtolã facere: ſed nec erat res, de qua ſcriberem; nec iocari præ cura poteram. ualebis igitur, & puellæ ſalutem articulate dices, noſtræq; Piliæ.

CICERO ATTICO S.

EGO, dũ in prouincia omnibus rebus Appiũ orno, ſubito ſum factus accuſatoris eius ſocer. id quidem,

inquis, Dij approbent. ita uelim: teq; ita cupere certo ſcio: ſed crede mihi, nihil minus putaram ego, qui de T. Nerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miſeram, qui Romam uenerunt factis ſponſalibus. ſed hoc ſpero melius. mulieres quidem ualde intelligo delectari obſequio, & comitate adoleſcentis. cætera noli ἐξακανθίξειν. ſed heus tu, πυρoὺς εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? etſi non impediebant mei certe libri: non enim iſta largitio fuit in ciueis, ſed in hoſpites liberalitas. me tamen de Academiæ προπύλῳ iubes cogitare, quoniam Appius de Eleuſine non cogitet. De Hortenſio te certo ſcio dolere: equidem excrucior: decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere.
Nos prouinciæ præfecimus Celium: puerum, inquies, & fortaſſe fatuum, & non grauem, & non continentem: aſſentior: fieri non potuit aliter. nam quas multo ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν te ſcripſeras, quid eſſet mihi faciundum de relinquendo, eæ me pungebant: uidebam enim, quæ tibi eſſent ἐποχῆς cauſæ, (& erant eædem mihi) puero ne traderem. fratri autem, illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem ſine contumelia Quæſtori, nobili præſertim, anteferrem. tamen dum impendere Parthi uidebantur, ſtatueram fratrem relinquere, aut etiam reip. cauſa contra S. C. ipſe remanere. qui poſteaquam incredibili felicitate diſceſſerunt, ſublata dubitatio eſt. uidebam ſermones, hui fratrem reliquit? num eſt hoc nõ plus annum obtinere prouinciam? quid, quòd ſenatus eos uoluit præeſſe prouincijs, qui non præfuiſſent? at hic triennium. ergo hæc ad populum. quid

quæ tecum? nunquam essem sine cura, si quid iracundius, aut contumeliosius, aut negligentius. quæ fortuita hominum? quid, si quid filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor? quem pater non dimittebat, teq; id censere moleste ferebat. at nunc Celius non dico equidem, quod egerit; sed tamen multo minus laboro. adde illud: Pompeius, eo robore uir, ijs radicibus, Q. Cassium sine sorte delegit, Cæsar Antonium: ego sorte datum offenderem? aut etiam inquirerem in eum, quem reliquissem? hoc melius, & huius rei plura exempla. senectuti quidem nostræ profecto aptius. at te apud eum, Dij boni, quanta in gratia posui? eiq; legi literas non tuas, sed librarij tui.

Amicorum literæ me ad triumphum uocant, rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν nostram, non negligendam. quare tu quoque mi Attice incipe hoc cupere, quo nos minus inepti uideamur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS FILIVS, pie sanè, me quidem certe multum hortante, sed currentem animum patris sui sorori tuæ reconciliauit. eum ualde tuæ literæ excitarunt. quid quæris? confido rem, ut uolumus, esse.

Bis ad te ante scripsi de re mea familiari, si modo tibi redditæ literæ sunt, Græce ἐν αἰνιγμοῖς. scilicet nihil est mouendum. sed tamen ἀφελῶς percunctando de nominibus Milonis, &, ut expediat, ut mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies.

ego Laodiceæ Quæstorem Messinium expectare iussi, ut confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates possim relinquere. Rhodum uolo puerorum causa. inde quamprimum Athenas: etsi Etesiæ ualde reflant: sed uolo his magistratibus, quorum uoluntatem in supplicatione sum expertus. tu tamen mitte mihi quæso obuiam literas, nunquid putes reip. nomine tardandum esse nobis. Tiro ad te dedisset literas, nisi eum grauiter ægrum Eseæ reliquissem. sed nunciant, melius esse. ego tamen angor: nihil enim illo adolescente castius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM instituissem ad te scribere, calamumq; sumpsissem, Batonius è naui rectà ad me uenit domũ Ephesi, & epistolã tuam reddidit prid. Cal. Oct. lætatus sum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiam mehercule sermone eiusdem de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæsarianos. cũ Lepta etiã plura locutus est; spero, falsa, sed certe horribilia: exercitum nullo modo dimissurum: cum illo Prætores Dess. Cassium Trib. Lentulum Cos. facere: Pompeio in animo esse Vrbem relinquere: sed heus tu, nunquid moleste fers de illo, qui se solet anteferre patruo sororis tuæ filij? at à quibus uictus? sed ad rem. Nos Etesiæ uehementissime tardarunt. detraxit XX ipsos dies etiam aphractus Rhodiorum. Cal. Oct. Epheso conscendentes hanc epistolam dedimus L. Tarquinio simul è portu egredienti, sed expeditius nauiganti. nos Rho=

diorum aphractis, cæterisq; longis nauibus tranquillita-
tes aucupaturi eramus. ita tamen properabamus, ut nõ
posset magis. De rauduſculo Puteolano, gratum. nũc
uelim diſpicias res Romanas; uideas, quid nobis de triũ-
pho cogitandum putes, ad quem amici me uocant. ego,
niſi Bibulus, qui, dum unus hoſpes in Syria fuit, pedem
porta non plus extulit, q̃ domo ſua, adniteretur de triũ
pho, æquo animo eſſem. nunc uero αἰσχρὸν σιωπᾶν.
ſed explora rem totam, ut, quo die congreſſi erimus, cõ
ſilium capere poſſimus. at multa, qui & properarem,
& ei literas darem, qui aut mecũ aut paulo ante uentu
rus eſſet. Cicero tibi plurimam ſalutem dicit. tu dices
utriuſque noſtrum uerbis & Piliæ tuæ, & filiæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN PIRAEEA cum exiſſem prid. Id. Oct. ac-
cepi ab Acaſto ſeruo meo ſtatim tuas literas: quas quidẽ
cũ expectaſſem iãdiu, admiratus ſum, ut uidi obſignatã
epiſtolam, breuitatem eius: ut aperui, rurſus σύγχυσιν li-
terularum, quæ ſolent tuæ compoſitiſſimæ, & clariſſi-
mæ eſſe. ac ne multa, cognoui ex eo, quòd ita ſcripſe-
ras, te Romam ueniſſe ad XII. Cal. Oct. cum Feb.
perculſus uehementer, nec magis, quàm debui, ſtatim
quæro ex Acaſto. ille & tibi, et ſibi uiſum, & ita ſe
domi ex tuis audiſſe, ut nihil eſſet incommode. id uide-
batur approbare, quod erat in extremo, febriculam tũ
te habentem ſcripſiſſe. ſed clamaui tamen, admira-
tusq; ſum, quòd nihilo minus ad me tua manu ſcripſiſ-
ſes. quare de hoc ſatis: ſpero enim, quæ tua prudẽtia

& temperantia, & hercule, ut me iubet Acastus, cōfi=
do te iam, ut uolumus, ualere. A' Turranio te ac=
cepisse meas literas gaudeo. παραφύλαξον, si me amas,
τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. hanc, quæ me=
hercule mihi magno dolori est, (dilexi enim hominem)
procura, quantulacunque est, Prætianam hæreditaté.
prorsus illam ne attingas. dices nūmos mihi opus esse ad
apparatum triumphi: in quo, ut præcipis, nec me κενὸν
in expetédo cognosces, nec ἄτυφον in abijciendo. Intelle=
xi ex tuis literis, te ex Turranio audisse, à me prouin
ciam fratri traditam. adeon ego non perspexerā pru=
dentiam literarum tuarum? ἐπέχειν te scribebas. quid
erat dubitatione dignum? si esset quidquam, cur pla=
ceret fratrem, & talem fratrem relinqui? ἀθέτησις
ista mihi tua, non ἐποχὴ uidebatur. monebas de Q.
Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinque=
rem: τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμόι. eadem omnia, quasi collo
cuti essemus, uidimus. non fuit faciendum aliter,
meq; ἐπιχρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. sed
puto te accepisse de hac re epistolam scriptam accura
tius. ego tabellarios postero die ad uos eram missurus.
quos puto ante uenturos, quàm nostrum Saufeium. sed
eum sine meis literis ad te uenire uix rectum erat. Tu
mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id est de Dolabella,
perscribas: de Rep. quam præuideo in summis pericu=
lis: de Censoribus, maximeq; de signis, tabulis quid fiat,
referatur ne. Idibus Oct. has dedi literas: quo die, ut scri
bis, Cæsar Placentiam legiones quatuor. quæso, quid no
bis futurum est, macte scribas. Athenis statio mea nūc
placet. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VII.

CICERO ATTICO S.

DEDERAM equidem L. Saufeio literas, & dederam ad te unum, quòd, cum non esset temporis mihi ad scribẽdum satis, tamen hominem tibi tam familiarem sine meis literis ad te uenire nolebam: sed, ut philosophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. sin iam illas accepisti, scis me Athenas uenisse pridie Id. Oct. è naui egressum in Piræeum tuas ab Acasto nostro literas accepisse: conturbatum, quòd cum febre Romam uenisses: bono tamen animo esse cœpisse, quòd Acastus ea, quæ uellem, de alleuato corpore tuo nunciaret: cohorruisse autẽ, quòd tuæ literæ de legionibus Cæsaris afferrẽt; & egisse tecũ, ut uideres, ne quid φιλοτιμία eius, quem nosti, nobis noceret, & de quo iam pridem ad te scripseram. Turranius autem secus tibi Brundusij dixerat: quod ex ijs literis cognoui, quas à Xenone optimo uiro accepi. cur fratrem prouinciæ non præfecissem, exposui breuiter. hæc ferè sunt in illa epistola. nunc audi reliqua. Per fortunas, omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnemq; tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere iudico singularem, conferto ad eam curam, ut de omni statu meo cogites: uidere enim mihi uideor tantam dimi-

cationem, nisi idem Deus, qui nos melius, quàm optare auderemus, Parthico bello liberauit, respexerit Remp. quanta nunquam fuit. age, hoc malum mihi commune est cum omnibus: nihil tibi mando, ut de eo cogites: illud meum proprium πρόβλημα quæso suscipe. uidesne, ut te auctore sim utrunque complexus? ac uellem à principio te audisse amicissime monentem: ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος: sed aliquando tamen persuasisti, ut alterum complecterer, quia de me erat optime meritus; alterum, quia tantum ualebat. feci igitur, atque effeci omni obsequio, ut neutri illorum quisquam esset me carior: hæc enim cogitabamus, nec mihi iuncto cum Pompeio fore necesse peccare in Rep. aliquádo; nec cum Pompeio sentienti, pugnandum esse cum Cæsare; tanta erat illorum coniunctio. nunc impendet, ut & tu ostendis, & ego uideo, summa inter eos contentio. me autem uterque numerat suum: nisi forte simulat alter: nam Pompeius non dubitat (uere enim iudicat) ea, quæ de Rep. nunc sentiat, mihi ualde probari. utriusque autem accepi eiusmodi literas eodé tempore, quo tuas, ut neuter quenquam omnium pluris facere, quàm me, uideretur. uerum quid agam? non quæro illa ultima (si enim castris res geretur, uideo cum altero uinci satius esse, quàm cũ altero uincere) sed illa, quæ tũ agentur, cũ uenero, ne ratio absentis habeatur, ut exercitũ dimittat. dic M. Tulli. quid dicam? expecta, amabo te, dum Atticum conueniam. nõ est locus ad tergiuersandum contra Cæsarem. ubi illæ sunt densæ dexteræ? nam ut illi hoc liceret, adiuui rogatus ab ipso Rauenæ de Celio Tribuno pl. ab ipso auté? etiã à Cneo no-

stro in illo diuino tertio Consulatu. aliter sensero: αἰδέο-
μαι non Põpeium modo, sed Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυ-
δάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει, quis? tu ipse sci-
licet laudator & factorum, et scriptorum meorum. hãc
ego plagam effugi per duos superiores Marcellorũ Con-
sulatus, cum est actum de prouincia Cæsaris. nunc in-
cido in discrimen ipsum. itaque ut stultus primus suam
sententiam dicat, mihi ualde placet de triũpho nos mo-
liri aliquid, extra Vrbem esse cum iustissima causa. ta-
men dabunt operam, ut eliciant sententiam meam. ri-
debis hoc loco fortasse: quàm uellem etiam nunc in
prouincia morari. plane opus fuit, si hoc impendebat:
etsi nil miserius: nam ὁδοῦ πάρεργον uolo te hoc sci-
re, omnia illa prima, quæ etiam tu literis in cœlum
ferebas, ἐπίπηκτα fuerunt. quàm non est facilis uir-
tus, quàm uero difficilis eius diuturna simulatio. cũ
enim hoc rectum, & gloriosum putarem, ex annuo
sumptu, qui mihi decretus esset, me C. Celio Quæsto-
ri relinquere annuũ, referre in ærariũ ad HS CIↃ: in-
gemuit nostra cohors, omne illud putans distribui sibi
oportere; ut ego amicior inuenirer Phrygum, & Cili
cum ærarijs, quàm nostro. sed me non mouerunt: nam
& mea laus apud me plurimũ ualuit; nec tamẽ quid-
quam honorifice in quenquam fieri potuit, quod præter-
miserim. sed hæc fuerit, ut ait Thucydides, ἐκβολὴ λόγου
non inutilis. tu autem de nostro statu cogitabis: pri-
mum quo artificio tueamur beneuolentiam Cæsaris: de
inde de ipso triumpho: quem uideo, nisi Rip. tempora
impedient, εὐπόριστον, iudico autem cum ex literis ami-
corum, tum ex supplicatione; quam qui non decreuit,

plus decreuit, quàm si omneis decreuisset triumphos. ei
porrò assensus est unus familiaris meus Fauonius, alter
iratus Hirrus. Cato autem & scribendo affuit, et ad me
de sententia sua iucundissimas literas misit. sed tamen
gratulans mihi Cæsar de supplicatione, triumphat de
sententia Catonis, nec scribit quid ille sententiæ dixerit,
sed tantum supplicationem eum mihi non decreuisse. re
deo ad Hirrum. cœperas eum mihi placare: perfice. ha=
bes Scrofam: habes Silium. ad eos ego etiã antea scripsi,
& ad ipsum Hirrum: locutus enim erat cum ijs, com=
mode se potuisse impedire, sed noluisse; assensum tamen
esse Catoni amicissimo meo, cum is honorificentissimam
in me sententiam dixisset; nec me ad se ullas literas mi
sisse, cum ad omneis mitterem. uerum dicebat: ad eum
enim solum, & ad Crassipedem non scripseram. atque
hæc de rebus forensibus. Redeamus domum. dijun=
gere me ab illo uolo. mirus est φυράτης Germanus Larti
dius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτέτυχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.
reliqua expediamus, hoc primum, quod accessit cura do
lori meo, sed hoc tamen, quidquid est, Prætianum cũ ijs
rationibus, quas ille meas tractat, admisceri nolo. scripsi
ad Terentiam, scripsi etiam ad ipsum, me, quidquid pos
sem numorum, ad apparatum sperati triumphi ad te re
dacturum. ita puto ἄμεμπτα fore. uerum ut lubebit.
hanc quoque suscipe curam, quemadmodum experia=
mur. id & ostendisti quibusdam literis ex Epeiro &
Athenis datis, & in eo ego te adiuuabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM uenimus VII. Cal. Dec. usi tua felicitate nauigandi. ita belle nobis flauit ab Epeiro lenissimus Auster, mitis. hunc σπουδάζοντα, si cui uoles τῶν νεωτέρων, pro tuo uendito. Inualetudo tua me ualde conturbat: significãt enim tuæ literæ te prorsus laborare. ego autem cum sciam, quàm sis fortis, uehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat. etsi alteram quartanam Pamphilus tuus mihi dixit decessisse, & alteram leuiorem accedere. Terentia uero, quæ quidẽ eodẽ tẽpore ad portã Brundusinam uenit, quo ego in portum, mihiq; obuiã in foro fuit, L. Pontium sibi in Trebulano dixisse narrabat, etiã eam decessisse. quod si ita est, quod maxime mehercule opto; id spero tua prudẽtia, & tẽperantia te consecutũ. uenio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi, aliã alia iucundiorem, quæ quidẽ erãt tua manu. nã Alexidis manũ amabam, quòd tam propè accedebat ad similitudinem tuæ literæ: manum non amabam, quia indicabat te non ualere. cuius quoniã mentio iam facta est, Tironem Patris ægrum reliqui, adolescentem, ut nosti, (& adde si quid uis) probum: nihil uidi melius: itaq; careo ægre. quãquã uidebatur se nõ grauiter habere: tamẽ sum solicitus, maximãq; spem habeo in M. Curij diligentia, de qua ad me scripsit Tiro, & multi nunciarũt. Curius autem ipse sensit, quàm tu uelles à me diligi: & eo sum admodum delectatus: & mehercule est, quem facile diligas.

αὐτόχθων in homine urbanitas . eius teſtamentum de tortorio Ciceronum ſignis obſignatum , cohortiſq; prætoriæ. fecit palàm te ex libella, me ex teruncia . Corcyræ Alexion me opipare muneratus eſt . Q. Ciceroni obſiſti non potuit, quo minus Thyamim uideret . Filiola tua te delectari lætor , & probari tibi ϛοργὴν φυσικὴν eſſe τὴν πρὸς τὰ τέκνα : etenim ſi hæc non eſt , nulla poteſt homini eſſe ad hominem naturæ adiunctio : qua ſublata , uitæ ſocietas tollitur . bene conueniant , inquit Carneades, ſpurce, ſed tamen prudentius, quã Lucius noſter, & Patron: qui, cũ omnia ad ſe referant , nec quidquã alterius cauſa fieri putent; & cũ ea re bonum uirũ oportere eſſe dicant, ne malũ habeat, non quo id natura rectum ſit; non intelligunt ſe de callido homine loqui, non de bono uiro . ſed hæc opinor ſunt in iis libris, quos tu laudando , animos mihi addidiſti . redeo ad rem.

Quo modo expectabam epiſtolam, quam Philoxeno dediſſes ? ſcripſeras enim, in ea eſſe de ſermone Pompeii Neapolitano. eam mihi Patron Brundusii reddidit, Corcyræ, ut opinor, acceperat . nihil potuit eſſe iucundius: erat enim de Rep. de opinione , quam is uir haberet integritatis meæ ; de beneuolentia , quam oſtendit eo ſermone , quem habuit de triumpho . ſed tamen hoc iucundiſſimum , quòd intellexi te ad eum ueniſſe, ut eius animum erga me perſpiceres . hoc mihi inquam accidit iucundiſſimum. de triumpho autem nulla me cupiditas unquam tenuit ante Bibuli impudétiſſimas literas, quas ampliſſime ſupplicatio conſecuta eſt . à quo ſi ea geſta ſunt, quæ ſcripſit , gauderem, & honori fauerem: nunc illum, qui pedem porta , quoad hoſtis cis Euphratem,

fuit, non extulerit, honore augeri, me, in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi, dedecus est nostrum, nostrum inquam te coniungens. itaque omnia experiar, & ut spero, assequar. quòd si tu ualeres, iam mihi quædam explorata essent, sed, ut spero, ualebis. De rauduscul o Numeriano multum te amo. Hortensius quid egerit, aueo scire, Cato quid agat: qui quidem in me turpiter fuit maleuolus: dedit integritatis, iustitiæ, clementiæ, fidei mihi testimonium, quod non quærebam; quod postulabam, negauit. itaque Cæsar ijs literis, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quo modo exultat Catonis in me ingratissimi iniuria? at hic idem Bibulo dierum XX. ignosce mihi, non possum hæc ferre, nec feram. cupio ad omneis tuas epistolas, sed nihil necesse est: iam enim te uidebo. illud tamen de Chrysippo. nam de altero illo minus sum admiratus operario homine: sed tamen ne illo quidem quidquam improbius. Chrysippum uero, quem ego propter literularũ nescio quid libenter uidi, in honore habui, discedere à puero insciente me? mitto alia, quæ audio, multa: mitto furta: fugam non fero, qua mihi nihil uisum est sceleratius. itaque usurpaui uetus illud Drusi, ut ferunt, Prætoris in eo, qui eadem liber non iuraret: me istos liberos non addixisse, præsertim cum adesset nemo, à quo recte uindicarentur. id tu, ut uidebitur, ita accipies: ego tibi assentiar. uni tuæ disertissimæ epistolæ non rescripsi, in qua est de periculis reip. quid rescriberem? ualde eram perturbatus: sed ut nihil magnopere metuam, Parthi faciunt, qui repente Bibulum semiuiuum reliquerunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VIII. Idus Dec. in Trebulanum ueni, & ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi reddidit. è quibus hanc primo aspectu uoluptatem cepi, quòd erant à te ipso scriptæ: deinde earum accuratissima diligentia sum mirum in modum delectatus. ac primum illud, in quo te Dicæarcho assentiri negas, etsi cupidissime expetitum à me sit, & approbante te, ne diutius anno in prouincia essem, tamen non est nostra contentione perfectum: sic enim scito, uerbum in senatu factum esse nunquam de ullo nostrum, qui prouincias obtinuimus, quo in his diutius, quàm ex S.C. maneremus: ut iā ne istius quidem rei culpam sustineam, quòd minus diu fuerim in prouincia, quàm fortasse fuerit utile. sed quid, si hoc melius? opportune dici uidetur, ut in hoc ipso: siue enim ad concordiam res adduci potest, siue ad bonorum uictoriam; utriusuis rei me aut adiutorem uelim esse, aut certe non expertem: sin uincuntur boni; ubicunque essem, unà cum iis uictus essem. quare celeritas nostri reditus ἀμεταμέλητος debet esse. quòd si ista nobis cogitatio de triūpho iniecta nō esset, quā tu quoque approbas: næ tu haud multū requireres illum uirum, qui in VI. libro informatus est: quid enim tibi faciam, qui illos libros deuorasti? quin nunc ipsum non dubitabo rem tantam abiicere, si id erit rectius. utrunque uero simul agi non potest, & de triumpho ambitiose, & de rep. libere. sed ne dubitaris, quin, quod honestius, id mihi futurum sit antiquius. nam quod putas utilius esse, uel mihi quòd tu=

tius sit, uel etiam ut reipub. prodesse possim, me esse cum imperio: id coràm considerabimus quale sit: habet enim res deliberationem: etsi ex parte magna tibi assentior.

De animo autem meo erga rempub. bene facis, quòd non dubitas: & illud probe iudicas, nequaquam satis pro meis officijs, pro ipsius in alios effusione illum in me liberalem fuisse: eiusq; rei causam uere explicas; & eis, quæ de Fabio, Caninioq; acta scribis, ualde consentiunt. quæ si secus essent, totumq; se ille in me profudisset: tamen illa, quam scribis, custos Vrbis me præclaræ inscriptionis memorem esse cogeret; nec mihi concederet, ut imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus; sed aliquid nos uellet nobis dignum & sentire, & defendere. quod quidem agerem, si liceret, alio modo, ac nunc agendum est. de sua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis: nam si respubl. defenditur, cur ea Consule isto ipso defensa non est? cur ego, in cuius causa reipub. salus consistebat, defensus postero anno non sum? cur imperium illi, aut cur illo modo prorogatum est? cur tantopere pugnatum est, ut de eius absentis ratione habenda decem Tribuni pl. ferrent? his ille rebus ita conualuit, ut nunc in uno ciue respub. ad resistendum imbecilla sit quæ mallem tantas ei uires non dedisset, quàm nunc tam ualenti resisteret. sed quoniam res eò deducta est, non quæram, ut scribis, τὸ σκάφος τῶν Ἀτρειδῶν: mihi σκάφος unum erit, quod à Pompeio gubernabitur. illud ipsum, quod ais; quid fiet, cum erit dictum? dic M. Tulli σύντομα. Pompeio assentiar. ipsum tamen Pompeium separatim ad concordiam hortabor: sic enim sen-

tio, maximo in periculo rem esse. uos scilicet plura, qui in Vrbe estis. ueruntamen hoc uideo, cum homine audacissimo, paratissimoq; negotium esse: omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis damnatione, ignominiaq; dignos illac facere, omnem ferè iuuentutem, omnem illam urbanam, ac perditam plebem, Tribunos ualentes addito C. Cassio, omneis, qui ære alieno premantur, quos plures esse intelligo, quàm putaram. causam solum illa causa non habet: cæteris rebus abundat. hic omnia facere omnis debet, ne armis decernatur: quorum exitus semper incerti, nunc uero in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia decessit: Veientonem præfecit. in decedendo erit, ut audio, tardior. quem cum ornauit Cato, declarauit ijs se solis non inuidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatem posset accedere. Nunc uenio ad priuata: ferè enim respondi tuis literis de rep. & ijs, quas in suburbano, & ijs, quas postea scripsisti. ad priuata uenio. unum etiam de Celio. tantum abest, ut meam ille sententiam moueat, ut ualde ego ipsi, quòd de sua sententia decesserit, pœnitendum putem. sed quid est, quòd cuncti Luceijs sint addicti? hoc te prætermisisse miror. De Philotimo faciam equidem, ut mones: sed ego mihi ab illo non rationes expectabam, quas tibi edidit, uerum id reliquum, quod ipse in Tusculano me referre in commentarium mea manu uoluit, quodq; idem in Asia mihi sua manu scriptum dedit. id si præstaret, quantum mihi æris alieni esse tibi edidit, tantum, & plus etiam ipse mihi deberet. sed in hoc genere, si modo per remp. licebit, non accusabimur posthac: neque hercule

cule antea negligentes fuimus, ſed amicorum multitudine occupati. ergo utemur, ut polliceris, & opera, & conſilio tuo, nec tibi erimus, ut ſpero, in eo moleſti. De Serperaſtris cohortis meæ, nihil eſt, quòd doleas: ipſi enim ſe collegerunt admiratione uitæ integritatis meæ. ſed me mouerat nemo magis, quàm is, quem tu neminē putas. idem & initio fuerat, & nunc eſt egregius: ſed in ipſa deceſſione ſignificauit ſperaſſe ſe aliquid, & id, quod animum induxerat pauliſper, non tenuit, ſed cito ad ſe rediјt, meiſq; honorificentiſſimis erga ſe officiјs uictus, pluris ea duxit, quàm omnem pecuniam.. ego à Curio tabulas accepi, quas mecum porto. Hortensiј legata cognoui. nunc aueo ſcire, quid hominis ſit, & quarum rerum auctionem inſtituat: neſcio enim, cur, cum portam Flumentanam Celius occuparit, ego Puteolos non faciam meos. Venio ad Piræea. in quo magis reprehendendus ſum, quòd homo Romanus Piræea ſcripſerim, non Piræeũ (ſic enim omnes noſtri locuti ſunt) quàm quòd, in, addiderim: non enim hoc ut oppido præpoſui, ſed ut loco. & tamē Dionyſius noſter, qui eſt nobiſcum, & Nicias Cous non rebatur oppidum eſſe Piræea. ſed de re uidero. noſtrum quidem ſi eſt peccatum, in eo eſt, quòd non ut de oppido locutus ſum, ſed ut de loco: ſecutuſq; ſum, non dico Cæcilium, Mane ut ex portu in Piræeum (malus enim auctor latinitatis eſt) ſed Terētium, cuius fabellæ propter elegantiam ſermonis putabantur à C. Lælio ſcribi, Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Piræeum. & idem, Mercator hoc addebat, captam è Sunio. quòd ſi δήμους oppida uolumus eſſe, tam eſt oppidum Sunium, quàm Piræeus. ſed quoniam gram-

maticus es, si hoc mihi ζήτημα persolueris, magna me molestia liberaris. ille mihi literas blandas mittit. facit idem pro eo Balbus. mihi certum est ab honestissima sententia digitum nusquam. sed scis, illi reliquum quantum sit. putas'ne igitur uerendum esse, ne aut obijciat id nobis aliquis, si languidius; aut repetat, si fortius? quid ad hæc reperis? soluamus, inquis. age, à Celio mutuabitur. hoc tu tamen consideres uelim: puto enim, in senatu si quãdo præclare pro rep. dixero, Tartessium istum tuum mihi exeunti, iube sodes numos curare. quid superest? etiam. gener est suauis mihi; Tulliæ, Terentiæ quantumuis: uel ingenij, uel humanitatis satis. reliqua, quæ nosti, ferenda: scis enim, quos aperuimus. qui omnes, præter eum, de quo per te egimus, reum me facere rentur: ipsis enim expensum nemo offeret. sed hæc coràm: nam multi sermonis sunt. Tironis reficiendi spes est in M. Curio: cui ego scripsi, tibi eum gratissimum facturum. Vale. D. V. Id. Dec. à Pontio, ex Trebulano.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVM flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo, sed fuit concedendũ. quem quidem cognoui cũ doctum (quod mihi iam ante erat notum) tum sanctũ, plenum officij, studiosum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare uidear, plane uirum bonum. Pompeium uidi IIII. Id. Dec. fuimus unà horas duas fortasse. magna lætitia mihi uisus est affici meo aduentu. de triumpho hor-

tari, suscipere parteis suas, monere, ne ante in senatum accederem, quàm rem confecissem, ne dicendis sententijs aliquem Tribunum alienarem. quid quæris? in hoc iudicio, & officio sermonis nihil potuit esse prolixius de re=pub. autem ita mecum locutus est, quasi nõ dubium bel=lum haberemus: nihil ad spem concordiæ: plane illũ ab se alienatum cum ante intelligeret, tum uero proxime iudicasse: uenisse Hircium à Cæsare, qui esset illi fami=liarissimus; ad se non accessisse: & cum ille ad VIII. Id. Dec. uesperi uenisset, Balbus de tota re constituisset, ad VII. ad Scipionem ante lucem uenisse: multa de nocte profectum esse ad Cæsarem. hoc illi τεκμηριῶδες uidebatur esse alienationis. quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quòd illum, cui etiam inimici alterum Cõ sulatum, fortuna summam potentiam dederit, non ar=bitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat. quòd si ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ non au=deo scribere. sed ut nunc est, ad III. Non. Ian. ad Vr=bem cogito. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS unotẽpore accepi epistolas tuas: quæ mihi, quanquã recentiora audiebam ex ijs, qui ad me ue niebant, tamẽ erant iucundæ: studium enim, & beneuo lentiã declarabãt. In ualetudine tua moueor: & Piliã in idem genus morbi delapsam, curã tibi afferre maiorẽ sentio. date igitur operam, ut ualeatis. De Tirone ui=deo tibi curæ esse: quẽ quidẽ ego, etsi mirabiles utilitates mihi præbet, cum ualet, in omni genere uel negotiorum, uel studiorum meorũ, tamen propter humanitatem, &

modeſtiam malo ſaluum, quàm propter uſum meum. Philogenes mecum nihil unquã de Luſcenio locutus eſt. de cæteris rebus habet Dionyſium. Sororem tuam non ueniſſe in Arcanum miror. De Chryſippo, meum cõſilium probari tibi, non moleſte fero. Ego in Tuſculanum? nihil ſanè hoc tempore deuium eſt τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia δύσχρηστα. ſed de Formiano Tarracinam pridie Cal. Ian. inde Pontinum ſumam. inde Albanum Pompeij: ita ad Vrbem III. Non. natali meo. De rep. quotidie magis timeo: non enim boni, ut putaui, conſentiunt. quos ego equites Romanos, quos ſenatores uidi, qui acerrime cũ cætera, tum hoc iter Pompeij uituperarent? pace opus eſt. ex uictoria cum multa mala, tum certe tyrannis exiſtet. ſed hæc propediem coràm. iam plane mihi deeſt, quid ad te ſcribam: nec enim de rep. quòd uterque noſtrum ſcit eadem: & domeſtica nota ſunt ambobus. reliquum eſt iocari, ſi hic ſinat. nam ego is ſum, qui, illi concedi, putem utilius eſſe, quod poſtulat, quàm ſigna conferri: ſero enim reſiſtimus ei, quem per annos decem aluimus contra nos. quid ſentis igitur, inquis? nihil ſcilicet, niſi de ſententia tua, nec prius quidem, quàm noſtrum negotium aut confecerimus, aut depoſuerimus. Cura igitur, ut ualeas. aliquando ἀπότρειψαι quartanam iſtam diligentia, quæ in te ſumma eſt.

CICERO ATTICO S.

PLANE deeſt, quid ad te ſcribã: nota omnia tibi ſunt. nec ipſe habeo, à te quid expectem. tantum igi-

tur nostrum illud solenne seruemus, ut ne quem istuc euntem sine literis dimittamus. De Rep. ualde timeo: nec adhuc ferè inueni, qui non concedendũ putaret Cæsari, quod postularet, potius, quàm depugnandũ. est illa quidem impudens postulatio opinione ualentior: cur autem nunc primum ei resistamus? οὐ γὰρ ἄν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν, quàm cum quinquennium prorogabamus, aut cũ, ut absentis ratio haberetur, ferebamus. nisi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nũc cũ bene parato pugnaremus. dices, quid tu igitur sensurus es? non idem, quod dicturus: sentiam enim omnia faciẽda, ne armis decertetur: dicam idem, quod Pompeius, neque id faciã humili animo: sed rursus hoc permagnũ Reip. malum est, & quodam modo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS, uir optimus, ut mihi quoque est perspectus, et doctissimus, tuiq; amãtissimus, Romam uenit XV. Cal. Ian. & literas à te mihi reddidit: tot enim uerba sunt de Dionysio in epistola tua. illud priuatius non ascribis, Et tibi gratias egit. atqui certe ille agere debuit, &, si esset factum, quæ tua est humanitas, ascripsisses. mihi autem nulla de eo παλινῳδία datur propter superioris epistolæ testimonium. sit igitur sanè bonus uir: hoc enim ipsum bene fecit, quòd mihi sui cognoscendi penitus etiam istam facultatẽ dedit. Philogenes recte ad te scripsit: curauit enim, quod debuit. eum ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret: itaque usus est menses XIIII. Pontinum cupio ualere:

& quod ſcribis in Vrbem introiſſe, uereor quid ſit: nam id niſi graui de cauſa non feciſſet. Ego, quoniã IIII. Non. Ian. compitalitius dies eſt, nolo eo die in Albanũ uenire moleſtus familiæ: ueniam III. Non igitur: inde ad Vrbem prid. Non. Tua λῆψις quem in diem incurrat, neſcio, ſed prorſus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo. De honore noſtro, niſi quid occulte Cæſar per ſuos Tribunos molitus erit, cætera uidentur eſſe tranquilla. tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtuc æqui boni facit, & eo magis, quòd iam à multis audio conſtitutum eſſe Pompeio, & eius conſilio, in Siciliam me mittere, quòd imperiũ habeam. id eſt Aβδηριτικὸν: nec enim ſenatus decreuit, nec populus iuſſit me imperiũ in Sicilia habere. ſin hoc Reſp. ad Pompeium refert: qui me magis, quàm priuatum aliquem, mittat? itaque, ſi hoc imperium mihi moleſtũ erit, utar ea porta, quam primum uidero. nam quod ſcribis, mirificam expectationem eſſe mei, neque tamen quenquam bonorum, aut ſatis bonorum dubitare, quid ſenſurus ſim: ego, quos tu bonos eſſe dicas, nõ intelligo: ipſe nullos noui: ſed ita, ſi ordines bonorum quærimus: nam ſingulares ſunt boni uiri: uerũ in diſſenſionibus ordines bonorũ, & genera quærenda ſunt. ſenatum bonũ putas, per quẽ ſine imperio prouinciæ ſunt? nunquã enim Curio ſuſtinuiſſet, ſi cũ eo agi cœptnm eſſet. quã ſententiã ſenatus ſequi noluit. ex quo factum eſt, ut Cæſari non ſuccederetur. an publicanos? qui nunquam firmi, ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi. an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimũ eſt otiũ: niſi eos timere putas, ne ſub regno ſint, qui id nũ-

quam, dum modo otiosi essent, recusarunt. quid ergo? exercitũ retinentis, cum legis dies transierit, rationẽ haberi placet? mihi uero ne absentis quidem. sed, cum id datum est, illud unà datum est. annorum decem imperium, & ita latum, placet? placet igitur etiam me expulsum, & agrum Campanum perijsse, & adoptatum patritium à plebeio Gaditanum à Mitylenæo. & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tusculanum. sed horum omnium fons unus est. imbecillo resistendũ fuit, & id erat facile. nunc legiones XI, equitatus tantus, quantum uolet; Traspadani, plebs urbana, tot Tribuni pl. tam perdita iuuentus, tanta auctoritate dux, tanta audacia. cum hoc aut depugnandum est, aut habenda è lege ratio. depugna inquis, potius, quã seruias: ut quid? si uictus eris, proscribare: si uiceris, tamen seruias. quid ergo, inquis, acturus es? idem quod pecudes, quæ dispulsæ sui generis sequuntur greges. ut bos armenta, sic ego bonos uiros, aut eos quicunque dicentur boni, sequar, etiam si ruent. quid sit optimum male contractis rebus, plane uideo. nemini est enim exploratum, cum ad arma uentum est, quid futurũ sit: at illud omnibus, si boni uicti sunt, nec in cæde principum clementiorẽ hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderotiorem, quàm Sulla in pecunijs locupletium. ἐμπολιτεύομαι σοι iandudum, et facerem diutius, nisi me leucerna desereret. ad summã dic M. Tulli. assentior Cn. Pompeio, idest T. Pomponio. Alexim humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adolescens factus est (id enim agere uidebatur) saluere iubeas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID opus eſt de Dionyſio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? ſuſpicioné auté eo mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quòd et tu ſoles conglutinare amicitias teſtimonijs tuis, & illũ aliter cum alijs de nobis locutum audiebam. ſed prorſus ita eſſe, ut ſcribis, mihi perſuades: itaque ego is in illũ ſum, quem tu me eſſe uis. Diem tuũ ego quoque ex epiſtola quadam tua, quam incipiente febricula ſcripſeras, mihi notaueram, & animaduerterã poſſe pro re nata te non incõmode ad me in Albanũ uenire III. Non. Ian. ſed, amabo te, nihil incõmodo ualetudinis feceris: quid enim eſt tantum in uno, aut altero die? Dolabellã uideo Liuiæ teſtamento cum duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed iuberi mutare nomé. eſt πολιτικὸν σκέμμα, rectum ne ſit nobili adoleſcenti mutare nomen mulieris teſtamento. ſed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cum ſciemus, quantum quaſi ſit in trientis triente.

Quod putaſti fore, ut ante, quàm iſtuc uenirẽ, Pompeiũ uiderem, factum eſt ita: nam VI. Cal. ad Lauernium me conſecutus eſt. unà Formias uenimus, & ab hora octaua ad ueſperũ ſecreto collocuti ſumus. quod quæris, ecquæ ſpes pacificationis ſit: quantũ ex Põpeij multo, & accurato ſermone perſpexi, ne uoluntas quidem eſt: ſic enim exiſtimat, ſi ille uel dimiſſo exercitu Conſul factus ſit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atq; etiã putat eum, cum audierit contra ſe diligenter parari, Conſulatũ hoc anno neglecturum, ac potius exerci=

tum prouinciamq; retenturum. ſin autem ille fureret, uehementer hominem contemnebat, & ſuis, & Reip. copijs confidebat. quid quæris? etſi mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος occurrebat, tamen leuabar cura, uirum forté, et peritum, & plurimum auctoritate ualentem audiens πολιτικῶς de pacis ſimulatæ periculis diſſerentem. habebamus autem in manibus Antonij concioné habitam X. Cal. Ian. in qua erat accuſatio Pópeij uſque à toga pura, querela de damnatis, terror armorum. in quibus ille, quid cenſes, aiebat, facturũ eſſe ipſum, ſi in poſſeſſioné Reip. uenerit, cum hæc Quæſtor eius infirmus, et inops audeat dicere? quid multa? non modo non expetere pacem iſtam, ſed etiam timere uiſus eſt. ex illa autem ſententia ira relinquendæ Vrbis mouet hominem, ut puto. mihi autem illud moleſtiſſimum eſt, quòd ſoluendi ſunt numi Cæſari, & inſtrumentum triumphi eò conferendum: eſt enim ἄμορφον ἀντιπολιτευομένον χρεωφειλέτην eſſee. ſed hæc, & multa alia coràm.

Quotidie ne, inquis, à te accipiendæ literæ ſunt? ſi habebo, cui dem, quotidie. at iam ipſe ades. tum igitur, cum uenero, deſinam. unas uideo mihi à te non eſſe redditas, quas L. Quintius familiaris meus cũ ferret, ad Buſtum Baſilij uulneratus, & deſpoliatus eſt. uidebis igitur, nunquid fuerit in ijs, quod me ſcire opus ſit. & ſimul tu hoc διευκρινήσεις πρόβλημα ſanè πολιτικὸν: cum ſit neceſſe aut haberi Cæſaris rationem, illo exercitum uel per ſenatum, uel per Tribunos pl. obtinente; aut perſuaderi Cæſari, ut tradat prouinciam, atque exercitum, & ita Conſul fiat; aut, ſi id nó perſuadeatur, haberi comitia ſine illius ratione,

illo patiēte, atque obtinente prouinciam; aut, si per Tribunos pl. non patiatur, tamen quiescat, rem adduci ad interregnum; aut, si ob eam causam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere; illum autem initium facere armorum aut statim nobis minus paratis, aut tum, cum comitijs, amicis eius postulantibus ut è lege ratio habeatur, impetratum non sit; ire autem ad arma aut hāc unam ob causam, quòd ratio non habeatur; aut addita causa, si forte Tribunus pl. senatum impediens, aut populum incitans notatus, aut senatuscōsulto circunscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicēs ue se expulsū ad illū cōfugerit; suscepto autē bello, aut tenenda sit Vrbs, aut, ea relicta, ille à cōmeatu, & reliquis copijs intercludendus: quod horū malorum, quorum aliquod certe subeundum est, minimum putes. dices profecto, persuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita Consul fiat. est omnino id eiusmodi, ut, si ille eò descendat, cōtra dici nihil possit. idq; eum, si non obtinet ut ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror. nobis autem, ut quidam putant, nihil est timendum magis, quàm ille Consul. at, sic malo, inquies, quàm cū exercitu. certe. sed, istuc ipsum SIC ò magnū malum, putat aliquis. neque ei remediū est ullum. cedendum est, si id uolet. uide Consulem illum iterum, quem uidisti Cōsulatu priore. at tum imbecillus plus, inquis, ualuit, quàm tota Resp. quid nunc putas? & eo Consule, Pompeio certum est esse in Hispania. ò rem miseram si quidem id ipsum deterrimū est, quod recusari non potest, & quod ille si faciat, iam iam à bonis omnibus summam ineat gratiam. tollamus igi-

tur hoc, quòd illum posse adduci negant. de reliquis quid est deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudentissime postulat: nam quid impudentius? tenuisti prouinciam per decem annos, non tibi à senatu, sed à te ipso per uim, & per factionem datos. præterijt tempus legitimum non legis, sed libidinis tuæ, fac tamen legis: ut succedatur, decernitur: impedis, & ais, habe mei rationem: habe tu nostrum. exercitum tu habeas diutius, quàm populus iussit inuito senatu? depugnes oportet, nisi concedis, cum bona quidem spe, ut ait idem, uel uincendi, uel in libertate moriendi. iam si pugnandum est; quo tempore, in casu; quo consilio, in temporibus situm est. itaque te in ea quæstione nõ exerceo. ad ea, quæ dixi, affer, si quid habes. equidẽ dies, noctesq; torqueor. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO consilium cepi, ut ante, quàm luceret, exirẽ, ne qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. de reliquo, neque hercule, quid agã, nec, quid acturus sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilij. tibi uero quid suadeã, cuius ipse consilium expecto? Cneus noster quid consilij ceperit, capiat'ue, nescio, adhuc in oppidis coarctatus: & stupent omnes. si in Italia consistat, erimus unà. sin cedet, consilij res est. adhuc certe (nisi ego insanio) stulte omnia, & incaute. tu quæso crebro ad me scribe, uel quod in buccam uenerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAESO, quid hoc est? aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Cingulum, inquit, nos tenemus. Anconé amisimus. Labienus discessit ab Cæsare. utrum de imperatore populi R. an de Annibale loquuntur? ò hominé amétem, et miserum, qui ne umbram quidé unquã τοῦ καλοῦ uiderit. atq; hæc ait omnia facere se dignitatis causa. ubi est auté dignitas, nisi ubi honestas? nõ honestum igitur habere exercitum nullo publico consilio? occupare urbes ciuium, quo facilior sit aditus ad patriã? χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, sexcenta alia scelera moliri, τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα? sibi habeat suam fortunam. unam mehercule tecum apricationem in illo Lucretino tuo sole malim, quàm omnia istiusmodi regna; uel potius mori millies, quã semel illiusmodi quidquã cogitare. quid si tu uelis, inquis? age quis est, cui uelle non liceat? sed ego ipsum, uelle, miserius esse duco, quã in crucé tolli. una res est ea miserior, adipisci, quod ita uolueris. sed hæc hactenus: libenter enim in his molestijs ἐνσχολάζω σοι. redeamus ad nostrum. Per fortunas, quale tibi consiliũ Pompeij uidetur? (hoc quæro, ꝙ Vrbem reliquerit) ego enim ἀπορῶ tum nihil absurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem, si Galli uenirent. non est, inquit, in parietibus Resp. at in aris, & focis. fecit idem Themistocles. fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. at idem Pericles non fecit annum ferè post quinquagesimũ, cum præter mœnia nihil teneret. nostri olim, urbe reliqua capta, arcem

tamen retinuerunt. οὕτω που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. rursus autem ex dolore municipali, sermonibusq; eorum, quos conuenio, uidetur hoc consilium exitum habiturum. mira hominum querela est (nescio istic: sed facies, ut sciam) sine magistratibus urbem esse, sine senatu. fugiens denique Pompeius mirabiliter homines mouet. quid quæris? alia causa facta: nihil iam concedendum putant Cæsari. hæc tu mihi explica qualia sint. Ego negotio præsum non turbulento: uult enim me Pompeius esse, quem tota hæc Cãpana, & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quem delectus, & summa negotij referatur. itaque uagus esse cogitabam. te puto iam uidere, quæ sit ὁρμὴ Cæsaris, qui populus, qui totius negotij status. ea uelim scribas ad me, & quidem, quoniam mutabilia sunt, quãsæpissime: acquiesco enim & scribens ad te, & legens tua. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNAM adhuc à te epistolam acceperam, datam XII. Cal. Iun. in qua significabatur, aliã te ante dedisse, quã non acceperã. sed quæso ut scribas quãsæpissime, nõ modo si quid scies, aut audieris, sed etiã si quid suspicabere; maximeq; quid nobis faciundũ, aut non faciundum putas. Nam quod rogas, curem, ut scias, quid Pompeius agat: ne ipsum quidem scire puto: nostrum quidem nemo. uidi Lentulum Cos. Formijs X. Cal. uidi Libonem. plena timoris, & erroris omnia. ille iter Larinum: ibi enim cohortes, & Luceriæ, & Theani, reliqua in Apulia. inde utrum consistere uspiam uelis,

an mare transire, nescitur. si manet, uereor ne exercitum firmum habere non possit. sin discedit, quò, aut quà, aut quid nobis agendum sit, nescio. nam istum quidem cuius φαλαρισμὸν, times, omnia teterrimæ factu rum puto: nec enim rerum prolatio, nec senatus, magistratuumq́; discessus, nec ærarium clausum tardabit. sed hæc, ut scribis, cito sciemus. interim uelim mihi ignoscas, quòd ad te scribo tam multa toties: acquiesco enim, & tuas uolo elicere literas, maximeq́; consilium, quid agam, aut quo me pacto geram; dimittam ne me penitus in causam (non deterreor periculo, sed disrumpor dolore: tam ne ullo consilio, aut tam contra meum consilium gesta esse omnia?) an cuncter, & tergiuerser, & ijs me dem, qui tenent, qui potiuntur. αἰδέομαι Τρῶας, nec solum ciuis, sed etiam amici officio reuocor. etsi frangor sæpe misericordia puerorum. ut igitur ita perturbato, etsi te eadem solicitant, scribe aliquid, & maxime, si Pompeius Italia cædit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus unà) eum finem statuit, L. Torquato eundem. me cum multa, tum etiam lictores impediunt. nihil uidi unquam, quod minus explicari posset. itaque à te nihil dum certi exquiro, sed quid uideatur. denique ipsam ἀπορίαν tuam cupio cognoscere. Labienum ab illo discessisse, propemodum constat. si ita factum esset, ut ille Romam ueniens magistratum, & senatū Romæ offenderet: magno usui causæ nostræ fuisset: damnasse enim sceleris hominem amicum reip. causa uideretur. quod nunc quoque uidetur, sed minus prodest: non enim habet, cui prosit: eumq́; arbitror pœnitere: nisi

forte id ipſum eſt falſum, diſceſſiſſe illum: nos quidem pro certo habebamus. & uelim (quanquam, ut ſcribis, domeſticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis expo-nas, ecquod Pompeij deſiderium, ecquæ Cæſaris inui-dia appareat; etiam quid cenſeas de Terentia, & Tul-lia, Romæ eas eſſe, an mecum, an aliquo tuto loco. & hæc, & ſi quid aliud, ad me ſcribas uelim, uel potius ſcriptites. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Vennonianis rebus tibi aſſentior. Labienum ἥρωα iudico: facinus iandiu nullum ciuile præclarius. qui, ut aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorem: ſed etiam ad ſummã profectum aliquid puto. amo etiã Piſonem: cuius iudicium de genero ſuſpicor uiſum iri graue. quanquam, genus belli quod ſit, uides. ita ciuile eſt, ut non ex ciuium diſſenſione, ſed ex unius perditi ci-uis audacia natum ſit. is autem ualet, exercitum tenet multa ſpe, & promiſſis, omnia omnium concupiuit. huic tradita Vrbs eſt, nuda præſidio, referta copijs. quid eſt, quod ab eo non metuas, qui illa templa, & tecta non pa-triam, ſed prædam putet? quid autem ſit acturus, aut quo modo, neſcio, ſine ſenatu, ſine magiſtratu. ne ſimu-lare quidem poterit quidquam πολιτικῶς. nos autem ubi exurgere poterimus? aut quando? quorum dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis, cui ne Pi-cena quidem nota fuerint. quæ autem ſine conſilio res ſtet? ut enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præſtitit? nec uero nunc

quid cogitet, ſcio, ac non deſino per literas ſciſcitari. ni=
hil eſſe timidius conſtat, nihil perturbatius. itaque nec
præſidium, cuius parandi cauſa ad Vrbem retentus eſt,
nec locum, ac ſedem præſidij ullam uideo. ſpes omnis
in duabus inuidioſe retentis, penè alienis legionibus:
nam delectus adhuc quidem inuitorum eſt, & à pu=
gnando abhorrentium. conditionum autem amiſſum
tempus eſt. quid futurum ſit, non uideo. commiſſum
quidem à nobis certe eſt, ſiue à noſtro duce, ut è portu
ſine gubernaculis egreſſi, tempeſtati nos traderemus.
itaque de Ciceronibus noſtris dubito quid agam: nam
mihi interdum amandandi uidentur in Græciam. de
Tullia autem, & Terentia, cum mihi barbarorum ad=
uentus ad Vrbem proponitur, omnia timeo. cum autem
Dolabellæ uenit in mentem, paulum reſpiro. ſed uelim
conſideres, quid faciendum putes: primum πρὸς τὸ
ἀσφαλὲς: aliter enim mihi de illis, ac de me ipſo conſu=
lendum eſt: deinde πρὸς τὰς δόξας, ne reprehenda=
mur, quòd eas Romæ uelimus eſſe in cõmuni bonorum
fuga. quin etiam tibi, & Peduceo (ſcripſit enim ad me)
quid faciatis, uidendum eſt: is enim ſplendor eſt ueſtrum,
ut eadem poſtulentur à uobis, quæ ab ampliſſimis ciui=
bus. ſed de hoc tu uidebis, quippe cum de ipſo, ac de me
iſta conſiderare uelim. reliquum eſt, ut, & quid agatur,
quoad poteris, explores, ſcribasq; ad me, & quid ipſe
coniectura aſſequare. quod etiam à te magis expecto.
nam acta, omnibus nunciantibus: à te expecto futura.
μάντις δ' ἄριστος. loquacitati ignoſces, quæ & me le=
uat ad te quidem ſcribentem, & elicit tuas literas.

Aenigma Oppiorum ex Velia plane non intellexi:

eſt

est enim numero Platonis obscurius. iam intellexi tuum
* ænigma: Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æ=
stu, aut diu. quo aperto, reliqua patebant, & cum Te=
rentiæ summa congruebant. L. Cæsarem uidi Min=
turnis ad VIII. Cal. Febr. mane, cum absurdissimis
mandatis, non hominem, sed scopas solutas: ut id ipsum
mihi ille uideatur irridendi causa fecisse, qui tantis de
rebus huic mandata dederit: nisi forte non dedit, &
hic sermone aliquo arrepto pro mandatis abusus est.
Labienus, uir mea sententia magnus, Theanum uenit ad
IX. Cal. Febr. ibi Pompeium, Consulesq; conuenit.
qui sermo fuerit, & quid actum sit, scribam ad te, cum
certum sciam. Pompeius ab Theano Larinum uer=
sus profectus est ad VIII. Cal. eo die mansit Vena=
fri. aliquantum animi uidetur nobis attulisse Labienus.
sed ego nondum habeo, quid ad te ex his locis scribam.
ista magis expecto, quid illinc afferatur, quo pacto de
Labieno ferat, quid agat Domitius in Marsis, Tignij
Thermus, P. Actius Cinguli, quæ sit populi urbani uo=
luntas, quæ tua coniectura de rebus futuris. hæc ue=
lim crebro, & quid tibi de mulieribus nostris placeat,
& quid acturus ipse sis, scribas. si scriberem ipse,
longior epistola fuisset: sed dictaui propter lippitudi=
nem. Vale.

CICERO ATTICO, S.

AD VI. Cal. Febr. Capuam Calibus proficiscens,
cum leuiter lippirem, has literas dedi. L. Cæsar manda=
ta Cæsaris detulit ad Pompeium VIII. Cal. cum

is esset cum Consulibus Theani. probata conditio est, sed ita, ut ille de ijs oppidis, quæ extra suam prouinciam occupauisset, præsidia deduceret. id si fecisset, responsum est, ad Vrbem nos redituros esse, & rem per senatum cõfecturos. spero etiam in præsentia pacem nos habere: nam & illum furoris, & hunc nostrum copiarum suppœnitet. me Pompeius Capuam uenire uoluit, & adiuuare delectum. in quo parum prolixe respondent Campani coloni. gladiatores Cæsaris, qui Capuæ sunt, de quibus ante ad te falsum ex Torquati literis scripseram, sanè commode Pompeius distribuit binos singulis patribus familiarum. secutorum in ludo LↃↃ fuerunt. eruptionem facturi fuisse dicebantur. sanè multum in eo reip. prouisum est. De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso uideas ut satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cum cæteræ ulla dignitate discesserint. hoc scripsi ad eas, & ad te ipsum antea. uelim eas cohortere, ut exeant, præsertim cum ea præsidia in ora maritima habeamus, cui ego præsum, ut in his pro re nata non incommode possint esse. nam si quid offendimus in genero nostro, quod quidem ego præstare non debeo; id fit maius, quòd mulieres nostræ præter cæteras Romæ remanserunt. tu ipse cum Sexto, scire uelim, quid cogites de exeundo, de totáq; re quid existimes. equidem ad pacem hortari non desino: quæ uel iniusta utilior est, quã iustissimũ bellum. sed hæc, ut fors tulerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT AB Vrbe discessi, nullũ adhuc intermisi diẽ, quin aliquid ad te literarũ darẽ, nõ quo haberẽ magnopere quid scriberem, sed ut loquerer tecum absens, quo mihi, cum coràm id non liceret, nihil est iucundius. Capuam cum uenissem ad VI. Cal. pridie, quàm has literas dedi, Consules conueni, multosq; nostri ordinis. omnes cupiebãt Cæsarem abductis præsidijs stare conditionibus ijs, quas tulisset. uni Fauonio leges ab illo nobis imponi non placebat: sed is auditus in consilio: Cato enim ipse iam seruire, quàm pugnare mauult: sed tamen ait in senatu se adesse uelle, cum de conditionibus agatur, si Cæsar adductus sit, ut præsidia deducat. ita, quod maxime opus est, in Siciliam ire non curat: quod metuo ne obsit, in senatu esse uult. Posthumus autem, de quo nominatim senatus decreuit, ut statim in Siciliam iret, Furfanoq; succederet, negat se iturum sine Catone, & suam in senatu operam, auctoritatemq; magni æstimat. ita res ad Fannium peruenit. is cum imperio in Siciliam præmittitur. In disputationibus nostris summa uarietas est. plerique negant Cæsarem in conditione mansurum: postulataq; hæc ab eo interposita esse, quo minus, quod opus esset ad bellum, à nobis pararetur. ego autem eum puto facturum, ut præsidia deducat: uicerit enim, si Consul factus erit, & minori scelere uicerit, quàm quo est ingressus. sed accipienda plaga est: sumus enim flagitiose imparati cum à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem non

modo priuatam, quæ in Vrbe est, sed etiam publicam, quæ in ærario, illi reliquimus. Pompeius ad legiones Actianas est profectus. Labienum secum habet. ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continuo recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNES arbitror mihi tuas literas redditas esse, sed primas præpostere, reliquas ordine, quo sunt missæ per Terentiam. De mandatis Cæsaris, aduentuq; Labieni, & responsis Consulum ad Pompeium, scripsi ad te literis ijs, quas ad V. Cal. Capua dedi: pluraque præterea in eandem epistolam conieci. nunc has expectationes habemus duas: unam, quid Cæsar acturus sit, cum acceperit ea, quæ referenda ad illum data sunt L. Cæsari: alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me scribit, paucis diebus se firmum exercitum habiturum; spemq; affert, si in Picenum agrum ipse uenerit, nos Romam redituros esse. Labienum secum habet, non dubitantem de imbecillitate Cæsaris copiarum: cuius aduentu Cneus noster multo animi plus habet. nos à Consulibus Capuam uenire iussi sumus ad Non. Febr. Capua profectus sum Formias ad III. Cal. eo die cum Calibus tuas literas hora ferè nona accepissem, has statim dedi. De Terentia, & Tullia tibi assentior. ad quas scripseram, ad te ut referrent. si non dum profectæ sunt, nihil est, quòd se moueant, quoad perspiciamus, quo loco sit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundæq; sunt. De pueris in Græciam transportandis tum cogitabam,

cum fuga ex Italia quæri uidebatur: nos enim Hispa-
niam peteremus: illis hoc æque commodum non erat.
tu ipse cum Sexto etiam nunc mihi uideris Romæ recte
esse posse: etenim minime amici Pópeio nostro esse de
betis: nemo enim unquam tantum de urbanis præsidijs
detraxit. uides ne me etiam iocari? scire iam te opor-
tet, L. Cæsar quæ responsa referat à Pompeio, quas ab
eodem ad Cæsarem ferat literas: scriptæ enim, & da-
tæ ita sunt, ut proponerentur in publico. in quo accu-
saui mecum ipse Pompeium, qui, cum scriptor luculen-
tus esset, tantas res, atque eas, quæ in omniũ manus uen
turæ essent, Sestio nostro scribendas dederit. itaque ni-
hil unquam legi scriptum σηστιωδέστερον. perspici ta-
men ex literis Pompeij potest, nihil Cæsari negari, om-
niaq; , & cumulate, quæ postulet, dari: quæ ille, amen-
tissimus fuerit, nisi acceperit, præsertim cum impuden
tissime postulauerit: quis enim tu es, qui dicas, si in Hi
spaniam profectus erit, si præsidia dimiserit? tamé cõ-
ceditur, minus honeste nunc quidem, uiolata iam ab il
lo Rep. illatoq; bello, quàm si olim de ratione habenda
impetrasset: tamen uereor, ut his ipsis contentus sit: nã
cum ista mandata dedisset L. Cæsari, debuit esse paulo
quietior, dum responsa referrentur: dicitur autem nũc
esse acerrimus. Trebatius quidem scribit, se ab illo IX.
Cal. Feb. rogatum esse, ut scriberet ad me, ut essem ad
Vrbem: nihil ei me gratius facere posse. hæc uerbis plu-
rimis. intellexi ex dierum ratione, ut primũ de 'disces-
su nostro Cæsar audisset, laborare eũ cœpisse, ne omnes
abessemus: itaq; non dubito, quin ad Pisonem, quin ad
Seruiũ scripserit. illud admiror, non ipsum ad me scri-

psisse, non per Dolabellam, non per Celium egisse. quã-quam non aspernor Trebatij literas, à quo me unice di ligi scio. rescripsi ad Trebatium (nam ad ipsum Cæ-sarem, qui mihi nihil scripsisset, nolui) quàm illud hoc tempore esset difficile: me tamen in prædijs meis esse, ne-que delectum ullum, neque negotium suscepisse. in quo quidem manebo, dum spes pacis erit. sin bellum gere-tur, non deero officio, nec dignitati meæ: pueros ὑπεκ-θέμενος in Græciam: totam enim Italiam flagraturam bel lo intelligo: tantum mali excitatum partim ex im-probis, partim ex inuidis ciuibus. sed hæc paucis die-bus ex illius ad nostra respõsa respõsis intelligentur quor-sum euasura sint. tum ad te scribam plura, si erit bel lum: sin autem etiam induciæ, te ipsum, ut spero, ui debo. Ego IIII. Non. Feb. quo die has literas dedi, in Formiano, quò Capua redieram, mulieres expecta bam: quibus quidem scripseram, tuis literis admoni-tus, ut Romæ manerent: sed audio maiorem quendam in Vrbe timorem esse. Capuæ Non. Febr. esse uolebam, quia Consules iusserant. quidquid huc erit à Pompeio allatum, statim ad te scribam, tuasq; de istis rebus lite-ras expectabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

IIII. Non. Feb. mulieres nostræ Formias uenerũt, tuaq; erga se officia plena tui suauissimi studij attule-runt. eas ego, quoad sciremus utrũ turpe pace nobis, an misere bello esset utendum, in Formiano esse uolui, & unà Cicerones. ipse cum fratre Capuã ad Consules (No nis enim adesse iussi sumus) III. Non. profectus sum.

cum has literas dedi. responsa Pompeij grata populo, & probata concioni esse dicuntur. ita putaram. quæ quidem si ille repudiarit, iacebit: si acceperit. utrum igitur, inquies, mauis? responderem, si, quemadmodũ parati essemus, scirem. Cassium, erat hic auditũ, expulsum Ancone, eamq; urbem à nobis teneri: si bellum futurum est, negotium utile. Cæsarem quidẽ, L. Cæsare cum mandatis de pace misso, tamen aiunt acerrime delectum habere, loca occupare, uincire præsidijs. ò perditum latronem, uix ullo otio compensandam hanc Reip. turpitudinem. sed stomachari desinamus, tempori pareamus, cum Pompeio in Hispaniam eamus. hæc opto in malis, quoniam illius alterũ Consulatum à Rep. ne data quidem occasione repulimus. sed hæc hactenus. De Dionysio fugit me ad te antea scribere: sed ita constitui, expectare responsa Cæsaris, ut, si ad urbem rediremus, ibi nos expectaret; sin tardius id fieret, tum eum accerseremus. omnino quid ille facere debuerit in nostra illa fuga, quid docto homine, & amico dignum fuerit, cum præsertim rogatus esset: sed hæc non nimis exquiro à Græcis. tu tamen uidebis, si erit, quod nolim, accersendus, ne molesti simus inuito. Quintus frater laborat, ut tibi, quod debet, ab Egnatio soluat. nec Egnatio uoluntas deest: nec parum locuples est. sed, cum tale tempus sit, ut Q. Titinius (multum enim est nobiscum) uiaticum se neget habere; idemq; debitoribus suis denunciarit, ut eodẽ fœnore uterentur; atq; hoc idem etiã L. Ligus fecisse dicatur; nec hoc tempore aut domi numos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio,

aut uersuram usquam facere possit: miratur te non habuisse rationem huius publicæ difficultatis. ego autem, etsi illud ψευδησιόδειον (ita enim putatur) obseruo, μὴ δὲ δίκην, præsertim in te, à quo nihil unquam uidi temere fieri: tamen illius querela mouebar. hoc, quidquid est, te scire uolui.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habeo, quod ad te scribam. quin etiã eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi: erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis uoluntatem audieram, et illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. ecce tibi IIII. Non. Feb. mane accepi literas tuas, Philotimi, Furnij, Curionis ad Furnium, quibus irrident L. Cæsaris legationẽ. plane oppressi uidemur: nec, quid consilij capiam, scio: nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam, non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quo facilius de Pompeij rebus cognoscerem. Vale.

CICERO ATTICO S.

BREVILOQVENTEM iam me tempus ipsum facit: pacẽ enim desperaui. bellũ nostri nullum administrant: caue enim putes quidquam esse minoris his Consulibus: quorum ego spe audiendi aliquid, & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri Capuam ueni prid. Non. ut eram iussus. illi autem nõdum uenerant, sed erant uenturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohorteis legionum Actianarum non firmissimarum.

at illum ruere nuntiant, & iam, iamq; adesse, non ut manum conserat (quicum enim?) sed ut fugam intercludat. ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν: nec te id consulo. sin extra, quid ago? ad manendũ hyems, lictores, improuidi, & negligentes duces; ad fugã hortatur amicitia Cnei, causa bonorum, turpitudo cõiungendi cũ tyrãno. qui quidẽ, incertũ est, Phalarim ne, an Pisistratum sit imitaturus. hæc uelim explices, & me iuues cõsilio: etsi te ipsum istic iam calere puto: sed tamẽ quantũ poteris. ego si quid hic hodie noui cognoro, scies: iam enim aderunt Consules ad suas Nonas. tuas quotidie literas expectabo. ad has autem, cũ poteris, rescribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE malis nostris tu prius audis, quàm nos: istinc enim emanant. boni autem hinc quod expectes, nihil est.

Veni Capuam ad Non. Feb. ita ut iusserãt Consules. eo die Lentulus uenit sero. alter Consul omnino nõ uenerat VII. Idus eo enim die ego Capua discessi, et mãsi Calibus. inde has literas postridie ante lucẽ dedi. hæc, Capuæ dum fui, cognoui, nihil in Cõsulibus, nullũ usquã delectum: nec enim conquisitores φαινοπροσωπεῖν audẽt, cum ille adsit contra, cum noster dux nusquã sit, nihil agat: nec nomina dant: deficit enim nõ uoluntas, sed spes. Cneus autem noster (ò rem misam, & incredibilem) ut totus iacet. non animus est, non consiliũ, nõ copiæ, non diligentia. mitto illam fugam ab Vrbe turpissimam, timidissimas in oppidis conciones, ignorationẽ

non solum aduersarij, sed etiam suarum copiarum. hoc cuiusmodi est? VII. Id. Febr. Capuã C. Cassius Trib. pl. uenit, attulit mãdata ad Cõsules, ut Romã uenirent, pecuniam de sanctiore ærario auferrent, statim exirent Vrbe relicta. redeãt, quo præsidio? deinde exeãt, quis sinat? Cõsul ei rescripsit, ut prius ipse in Picenum. at illud totum erat amissum: sciebat nemo, præter me ex literis Dolabellæ. mihi dubium nõ erat, quin ille iam iamq; foret in Apulia, Cneus noster in naui. ego quid agam? σκέμμα magnum, neq; mehercule mihi quidem ullum, nisi omnia essent acta turpissime. neq; ego ullius consilij particeps. sed tamen quod me deceat. ipse me Cæsar ad pacem hortatur: sed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit. Dolabella, Celius, me illi ualde satisfacere. mira me ἀπορία torquet. iuua me consilio, si potes: et tamen ista, quantũ potes, prouide. nihil habeo tanta rerum perturbatione, quòd scribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

PEDEM in Italia uideo nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil, eumq;, nisi in nauim se contulerit, exceptũ iri puto. ò celeritatẽ incredibilem, huius autem nostri: sed nõ possum sine dolore accusare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non sine causa times: non quo minus quidquam Cæsari expediat ad diuturnitatem uictoriæ, & dominationis: sed uideo, quorum arbitrio sit acturus. recte sit. censeo cedendum de oppidis his. egeo consilij quod optimum factu uidebitur, facies. cum Philoti=

mo loquere, atque adeo Terentiam habebis Idibus. ego quid agam? quà aut terra, aut mari persequar eũ, qui ubi sit, nescio? etsi terra quidem qui possum? mari, quò? tradam igitur isti me? fac posse tuto: multi enim hortantur: num etiam honeste? nullo modo quidem. à te petam consilium, ut soleo. explicari res non potest: sed tamen, si quid in mentem uenit, uelim scribas, & ipse quid sis acturus. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. Id. Feb. uesperi è Philotimo literas accepi, Domitium exercitum firmum habere, cohortes ex Piceno, Lentulo, & Thermo ducentibus, cum Domitij exercitu coniunctas esse; Cæsarem intercludi posse, eumq; id timere; bonorum animos recreatos Romæ, improbos quasi perculsos. hæc metuo equidem ne sint insomnia: sed tamen M. Lepidum, L. Torquatum, C. Cassium Trib. pl. (ij enim sunt nobiscum, id est in Formiano) Philotimi literæ ad uitam reuocarunt. ego autem illa metuo ne ueriora sint, nos omnes penè iam captos esse, Pompeium Italia cedere. quem quidem (ò rem acerbam) persequi Cæsar dicitur. persequi Cæsar Pompeium? quid? ut interficiat? ò me miserum: & non omnes nostra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiscis. sed quid faciamus? uicti, oppressi, capti plane sumus. ego tamen Philotimi literis lectis mutaui consilium de mulieribus: quas, ut scripseram ad te, Romam remittebam: sed mihi uenit in mentem, multum fore sermonem, me

iudicium iam de causa publica fecisse : qua desperata, quasi hunc gradum mei reditus esse, quòd mulieres reuertissent . De me autem ipso tibi assentior, ne me dem incertæ,& periculosæ fugæ, cum Reip . nihil prosim, nihil Pompeio, pro quo emori cum pie possum,tum libêter . manebo igitur : etsi uiuere. Quod quæris,hic quid agatur:tota Capua,& omnis hic delectus iacet : desperata res est in : fuga omnes sunt, nisi quid eiusmodi fuerit, ut Pompeius istas Domitij copias cum suis con iungat. sed uidebamur omnia biduo, triduo' ue scituri.

Cæsaris literarum exemplum tibi misi : rogaras enim. cui nos ualde satisfacere multi ad me scripserunt. quod patior facile, dum,ut adhuc, nihil faciam turpiter . Vale .

CICERO ATTICO S.

PHILOTIMI literæ me quidé non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt . ecce postridie Cassij literæ Capua à Lucretio familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam uenisse ; eum dicere, Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneũ, confestim sequi Cæsarem, Domitium non habere militum uim . idem scripsit Consules Capua discessisse. nó dubito, quin Cneus in fuga sit, modo effugiat . à consilio fugiendi,ut tu censes, absum. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM dedissé ad te literas tristeis,et metuo ne ueras, de Lucretij ad Cassiũ literis Capua missis, Cephalio ue-

nit à uobis, attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. omnia facilius credere possũ, quàm quod scribitis, Pompeium exercitum habere. nemo huc ita affert; omniaq́;, quæ nolim. rem miseram. malas causas semper obtinuit, in optima concidit. quid dicam, nisi, illud eũ scisse; neque enim erat difficile: hoc nescisse; erat enim ars difficilis recte remp. regere. sed iam, iamq́; omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON uenit idem usu mihi, quod tu tibi scribis: Quoties exorior: ego enim nunc paulum exorior, & maxime quidem his literis, quæ Roma afferũtur, de Domitio, de Picentium cohortibus. omnia erant facta hoc bi duo lætiora. itaque fuga, quæ parabatur, repressa est. Cæsaris interdicta, Si te secundo lumine hic offendero, respuuntur. bona de Domitio, præclara de Afranio fama est. Quòd me amicissime admones, ut me integrum, quoad possim, seruem, gratum est. Quod addis, ne propensior ad turpem causam uidear: certe uideri possum. ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui esse: non quin rectum esset; sed quia, quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. plane eum, cui Cneus noster alterum Consulatum deferret, & triumphum, at quibus uerbis? pro suis gestis amplissimis, inimicum habere nolueram. ego scio, & quem metuam, & quam ob rem. sin erit bellum, ut uideo fore: partes meæ non desiderabuntur. De HS XX Terentia tibi rescripsit. Dionysio, dum existimabam uagos nos fo=

re, nolui molestus esse. tibi autem crebro ad me scribenti de eius officio, nihil rescripsi, quòd diem ex die expectabam, ut statuerem, quid esset faciendum. nunc, ut uideo, pueri certe in Formiano uidentur hiematuri: nũ & ego, nescio: si enim erit bellum, cum Pompeio esse constitui. quod habebo certi, faciam, ut scias. ego bellum fœdissimum futurum puto, nisi qui, ut tu scis, Parthicus casus extiterit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VIII.

CICERO ATTICO S.

CVM ad te literas dedissem, redditæ mihi literæ sunt à Pompeio. cætera de rebus in Piceno gestis, quæ ad se Vibullius scripsisset, de delectu Domitij, quæ sunt nobis nota, nec tam læta erant in ijs literis, quàm ad me Philotimus scripserat: ipsam tibi epistolam misissem, sed subito fratris puer proficiscebatur: cras igitur mittam: sed in ea Pompeij epistola erat in extremo ipsius manu: Tu censeo Luceriam uenias: nusquam eris tutius. id ego in eam partem accepi, hæc oppida, atque oram maritimam illum pro derelicto habere: nec sum miratus, eum, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. ei statim rescripsi, hominemq; certum misi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutissime essem: si me uellet sua, aut

reipub. causa Luceriam uenire, statim esse uenturum: hortatusq́; sum, ut oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex prouincijs suppeditari uellet. hæc me frustra scribere uidebam: sed uti in Vrbe retinenda tunc, sic nunc in Italia non relinquenda testificabar sententiam meam: sic enim parari uideo, ut Luceriam omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus stabilis, sed ex eo ipso, si urgeamur, paretur fuga. quo minus mirere, si inuitus in eam causam descendo, in qua neque pacis, neque uictoriæ ratio quæsita sit unquã, semper flagitiosæ, & calamitosæ fugæ. eundum, ut, quemcunque fors tulerit casum, subeam potius cum ijs, qui dicuntur esse boni, quàm uidear à bonis dissentire. etsi propediem uideo bonorum, id est lautorum, & locupletum, Vrbem refertam fore; municipijs uero his relictis, refertissimam. quo ego in numero essem, si hos lictores molestissimos non haberem: nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser. Sulpitij comitum pœniteret: quorum nemo nec stultior est, quàm L. Domitius; nec inconstantior, quàm App. Claudius. unus Pompeius me mouet, beneficio, non auctoritate: quam enim ille habeat auctoritatem in hac causa, qui, cum omnes Cæsarem metuebamus, ipse eum diligebat? postquam uero ipse metuere cœpit, putat omnes hostes illi oportere esse. ibimus tamen Luceriam: nec eum fortasse delectabit noster aduentus: dissimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta sunt, displicere. ego, si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. tu, si tibi eadem causa est, me remunerere sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI uero omnia grata: & quòd scripsisti ad me, quæ audieras: & quòd non credidisti, quæ digna diligentia mea non essent: & quòd monuisti, quod sentiebas. Ego ad Cæsarem unas Capua literas dedi, quibus ad ea rescripsi, quæ mecum ille de gladiatoribus suis egerat, breues, sed beneuolentiam significantes, non modo sine contumelia, sed etiam cum maxima laude Pompeij: id enim illa sententia postulabat, qua illum ad concordiã hortabar. eas si quò ille misit, in publico proponat uelim. alteras eodem die dedi, quo has ad te. non potui nõ dare, cum & ipse ad me scripsisset, & Balbus. earum exemplum ad te misi. nihil arbitror fore, quod reprehẽdas. si qua erunt, doce me. quo modo enim effugere possum? nihil, inquies, omnino scripseris. qui magis effugias eos, qui uolent fingere? ueruntamen ita faciam, quoad fieri poterit. Nam quod me hortaris ad memoriam factorum, dictorũ, scriptorum etiam meorum: facis amice tu quidem, mihiq; gratissimum: sed mihi uideris aliud tu honestum, meq; dignũ in hac causa iudicare, atque ego existimem: mihi enim nihil ulla in gente unquã ab ullo auctore Reip. ac duce turpius factum esse uidetur, quàm à nostro amico factũ est. cuius ego uicem doleo, qui Vrbem reliquit, id est patriam, pro qua, & in qua mori præclarum fuit. ignorare mihi uideris, hæc quanta sit clades: es enim etiam nunc domi tuæ: sed inuitis perditissimis hominibus esse diutius non potes. hoc miserius, hoc turpius quidquam? uagamur egentes cum coniugibus, et li-

beris

beris. in unius hominis quotannis periculose ægrotan=
tis anima positas omneis nostras spes habemus, non ex=
pulsi, sed euocati è patria, quam non seruandam ad re=
ditum nostrum, sed diripiendam, inflammandamq; re=
liquimus. ita multi nobiscum sunt, non in suburbanis,
non in hortis, non in ipsa Vrbe: & si nunc sunt, non e=
runt: nos interea ne Capuæ quidem, sed Luceriæ, & o=
ram quidem maritimam iam relinquemus. Afranium
expectabimus, & Petreium: nam in Labieno parum est
* dignitatis. hic tu in me * illud desideras. nihil de
* me dico: alij uiderint. hic quidem quæ est * .domi
uestræ estis & eritis omnes boni. quis tum se mihi non
ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic enim iam ap=
pellandum est. Vibullij res gestæ sunt adhuc maximæ.
id ex Pompeij literis cognosces. in quibus animaduerti=
to illum locum, ubi erit διπλῆ. uidebis, de Cneo nostro
ipse Vibullius quid existimet. quò igitur hæc spectat
oratio? ego pro Pompeio libenter emori possum. facio
* pluris omnium hominum neminem. sed non ita nõ meo
iudicio spem de salute reip. significas enim aliquanto se=
cus, quàm solebas: ut etiam, Italia si ille cedat, putes cedẽ
dum: quod ego nec reip. puto esse utile, nec liberis meis:
præterea neque rectum, neque honestum. sed cur? pote=
ris ne uidere tyrãnum? quasi intersit, audiam, an uideã:
aut locupletior mihi sit quærendus auctor, quàm Socra=
tes, qui, cum triginta tyranni essent, pedem porta non ex
tulit. est mihi præterea præcipua causa manendi, de qua
utinam aliquando tecum loquar. Ego XIII. Cal.
cum eadem lucerna hanc epistolã scripsissem, qua inflã=
maram tuam, Formijs ad Põpeium, si de pace ageretur,

profecturus eram : si de bello, uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAXIMIS, & miserrimis rebus perturbatus, cum coràm tecũ mihi potestas deliberandi non esset, uti tamen tuo consilio uolui. deliberatio autem omnis hæc est : si Pompeius Italia cedat, quod eum facturum esse suspicor, quid mihi agendum putes. & quo facilius cõsilium dare possis; quid in utranque partem mihi in mentem ueniat, explicabo breui. Cum merita Pompeij summa erga salutem meam, familiaritasq́; , quæ mihi cum eo est, tum ipsa reipubl. causa me adducit, ut mihi uel consilium meum cum illius consilio, uel fortuna coniungenda esse uideatur. accedit illud : si maneo, & illum comitatum optimorum & clarissimorum ciuium desero; cadendum est in unius potestatem. qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, ut esset, à me est (tute scis) propter suspicionem huius impendentis tempestatis multo ante prouisum : tamen utrunque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda; &, si maxime exploratum sit, eum nobis amicum fore, sitne uiri fortis, & boni ciuis esse in ea urbe, in qua cum summis honoribus, imperijsq́; usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui iuris, subeundumq́; periculum sit cum aliquo forte dedecore, si quando Pompeius rempub. recuperarit. in hac parte hæc sunt : uide nunc, quæ sint in altera. Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter; adde etiam, nihil, nisi contra consilium, auctoritatemq́; meam. omitto illa uetera, quòd istum

in remp. ille aluit, auxit, armauit: ille legibus per uim, & contra auspicia ferendis auctor: ille Galliæ ulterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio Augur: ille restituendi mei, quàm retinendi, studiosior: ille prouinciæ propagator: ille absentis in omnibus adiutor: idem etiam tertio Consulatu, postquam esse defensor reip. cœpit, contendit, ut decem Tribuni pl. ferrent, ut absentis ratio haberetur. quod idem ipse sanxit lege quadam sua, Marcoq; Marcello Consuli, finienti prouincias Gallias Cal. Martij, restitit. sed ut hæc omittã, quid fœdius, quid perturbatius hoc ab Vrbe discessu, siue potius turpissima fuga? quæ conditio non accipienda fuit potius, quàm relinquenda patria? malæ conditiones erant, fateor, sed nũquid hoc peius? at recuperabit remp. quãdo? aut quid ad eã spem est parati? non ager Picenus amissus? non patefactum iter ad Vrbem? non pecunia omnis & publica, & priuata aduersario tradita? denique nulla causa, nullæ uires, nulla sedes, quò concurrant qui remp. defensam uelint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotissima. fuga, & maritima opportunitas uisa quæri desperatione. inuite cepi Capuã; non quo munus illud defugerem, sed sine causa, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus priuatorum dolor; bonorum autem esset aliquis, sed hebes, ut solet; &, ut ipse sensissem, multitudo, & infimus quisque propensus in alteram partem; multi mutationis rerum cupidi. dixi ipsi, me nihil suscepturum sine præsidio, & sine pecunia: itaque habui nihil omnino negotij; quòd ab initio uidi, nihil quæri præter fugam. eũ si nunc sequor, quonã? cũ illo non. ad quem cũ essem pro=

fectus, cognoui in ijs locis esse Cæsarem, ut tuto Luceriam uenire non possem. infero mari nobis incerto cursu, hieme maxima nauigandum est. age iam, cum fratre, an sine? cum filio, an quo modo? in utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunasq; nostras? acrior, quàm in cæterorum, quòd putabit fortasse in nobis uiolandis aliquid se habere populare. age iam, has compedes, fasces inquam hos laureatos efferre ex Italia quàm molestū est? qui autem locus erit nobis tutus, (ut iam placatis utamur fluctibus) ante, quàm ad illum uenerimus? quà autem, aut quò, nihil scimus. at si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mutius; quoquo modo ea res huic quidem cecidit: qui tamen ita dicere solebat, se id fore uidere, quod factum est; sed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. aliter Trasibulus, & fortasse melius. sed est certa quædam illa Mutij ratio, atque sententia, est illa etiam Philippi; &, cum sit necesse, seruire tempori; & non amittere tempus, cum sit datum. sed in hoc ipso habent tamen ijdem fasces molestiam: sit enim nobis amicus, quod incertum est, sed sit, deferet triumphum, non accipere ne periculosum sit, an accipere inuidiosum ad bonos? ò rem, inquis, difficilem, & inexplicabilem. atqui explicanda est: qui enim fieri potest? ac ne me existimaris ad manendū esse propensiorem, quòd plura in ea parte uerba fecerim. potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, ut res uerbosior hæc fuerit, illa uerior. quam ob rem, ut maxima de re æquo animo de=

liberanti, ita mihi des consilium uelim. nauis et in Caieta est parata nobis, et Brundusij. sed ecce nuncij, scribente me hæc ipsa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæsaré ad Corfiniũ, Domitium Corfinij cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. non puto etiam hoc Cneum nostrũ commissurum, ut Domitium relinquat. etsi Brundusium Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat. legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere à Consule duci, scripserat ad Consules. sed turpe Domitium erit deserere implorantem eius auxilium. est quædam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnasse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus: summum autem, Afranium cum magnis copijs aduentare. id si est, in Italia fortasse manebitur. ego auté, cum esset incertum iter Cæsaris, quòd uel ad Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur: Leptã ad Pompeiũ misi, & literas: ipse, ne quò inciderem, reuerti Formias. hæc te scire uolui, scripsiq; sedatiore animo, quàm proxime scripseram, nullum meum iudicium interponens, sed exquirens tuum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS quidem tuus potius, quàm noster, cuius ego cum satis cognossem mores, tuo tamen potius stabã iudicio, quàm meo; ne tuũ quidem testimoniũ, quod ei sæpe apud me dederas, ueritus, superbũ se præbuit in fortuna, quam putauit nostram fore: cuius fortunæ nos, quantum humano consilio effici poterit, mo-

tum ratione quadam gubernabimus. cui qui noster honos, quod obsequium, quæ etiam ad cæteros cõtempti cuiusdam hominis commendatio defuit? ut meũ iudiciũ reprehendi à Quinto fratre, uulgoq́; ab omnibus mallem, quàm illũ non efferre laudibus; Ciceronesq́; nostros meo potius labore subdoceri, quàm me aliũ ijs magistrũ quærere. ad qué ego quas literas Dij immortales miseram? quantum honoris significanteis? quantũ amoris? Dicæarchũ mehercule, aut Aristoxenũ diceres accersi, non unum omnium loquacissimũ, & minime aptum ad docendũ. sed est memoria bona. me dicet esse meliore. quibus literis ita respondit, ut ego nemini, cuius causam non reciperem: semper enim, si potero, si ante suscepta causa non impediar. nunquam reo cuiquam tam humili, tam sordido, tam nocenti, tam alieno tam præcise negaui, quàm hic mihi: plane sine ulla exceptione præcidit. nihil cognoui ingratius. in quo uitio nihil mali non inest. sed de hoc nimis multa. Ego nauem paraui: tuas literas tamen expecto, ut sciam, quid respondeant consultationi meæ. Sulmone C. Attium Pelignum aperuisse Antonio portas, cum essent cohortes quinque; Q. Lucretiũ inde effugisse scis, Cneũ ire Brundusium desertum. confecta res est. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM ante lucem VIII. Cal. ad te literas dedissem, uesperi ad nos eodé die uenit ipse Dionysius, auctoritate tua permotus, ut suspicor: quid enim puté aliud? etsi solet, cum aliquid furiose fecit, pœnitere. nun-

quam autem certior fuit, quàm in hoc negotio: nam
quod ad te non ſcripſerã, poſtea audiui, à tertio milia=
* rio tum eum iſſe πολλὰ μάτην KAEPECCINE=
CHE ῥαθυμεῖν δῆτα. multa inquam mala cum dixiſ=
* ſet, ſuo capiti (ut aiunt) ſed meam manſuetudiné. con=
iecerã in faſciculũ unà cũ tua ueniente ad illũ epiſtolã:
hanc ad me referri uolo, nec ullam ob aliam cauſam
Pollicé ſeruum à pedibus meum Romam miſi. eo auté
ad te ſcripſi, ut, ſi tibi forte reddita eſſet, mihi cura=
res referendã, ne in illius manus perueniret. Noui ſi
quid eſſet, ſcripſiſſem. pédeo animi expectatione Corfi=
nienſi, in qua de ſalute Reip. decernitur. Tu faſci=
culum, qui eſt M. Curio inſcriptus, uelim cures ad eũ
perferendum: Tironemq; Curio commendes, ut, ei, ut
petijt, ſi quid opus erit in ſumptum, eroget. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epiſtola, quã de nocte da=
turus eram, ſicut dedi, (nam eam ueſperi ſcripſeram)
C. Soſius Prætor in Formianum uenit ad M. Lepidum
uicinũ noſtrũ, cuius Quæſtor fuit: Pompeij literarũ ad
» Conſulem exemplum attulit. Literæ mihi à L. Domi
» tio ad VIII. Cal. Martij allatæ ſunt. earum exem=
» plum infra ſcripſi. nunc, ut ego non ſciebam ſua ſpon
» te intelligere: ſcio quanti Reip. interſit omneis copias in
» unum locum primo quoque tempore conuenire. tu,
» ſi tibi uidebitur, dabis operam, quamprimum ad nos
» uenias. præſidij Capuæ, quantum conſtitueris eſſe ſa=
» tis, relinquas. Vale. deinde ſuppoſuit exemplum
» epiſtolæ Domitij, quod ego ad te pridie miſeram. Dij

immortales, qui me horror perfudit. quàm ſum ſolici- tus, quidnam futurum ſit. hoc tamẽ ſpero, magnum nomen imperatoris fore, magnum in aduentu terro- rem. ſpero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, ni * hil mutaſſe, nec tegentia hoc, quod cum fortiter, & dili genter, tum etiam mehercule: modo enim audiui quar tanã à te diſceſſiſſe. moriar, ſi magis gauderẽ, ſi id mi hi accidiſſet. Piliæ dic, non eſſe æquum, eam diutius habere, nec id eſſe ueſtræ concordiæ. Tironem noſtrum ab altera relictum audio. ſed eum uideo in ſumptum ab alijs mutuatum. ego autem Curium noſtrum, ſi quid opus eſſet, rogaram. malo Tironis uerecundiam in cul pa eſſe, quàm illiberalitatem Curij. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM etiam reſtat amico noſtro ad omne dede cus, ut Domitio non ſubueniat. at nemo dubitat, quin ſubſidio uenturus ſit: ego non puto. deſeret igitur talẽ ciuẽ? & eos, quos unà ſcis eſſe? cum habeat præſertim & ipſe cohortes XXX? niſi me omnia fallũt, deſeret. incredibiliter pertimuit. nihil ſpectat, niſi fugam: cui tu (uideo enim, quid ſentias) me comitem putas debe re eſſe. ego uero, quem fugiam, habeo: quem ſequar, nõ habeo. quod .n. tu meũ laudas, & memorãdũ dicis, malle ꝙ dixerim me cũ Põpeio uinci, quã cum iſtis uin- cere: ego uero malo, ſed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi eſſe uidebatur: cũ hoc uero, qui an- te fugit, quã ſcit aut quẽ fugiat, aut quò, qui noſtra tradidit, qui patriã reliquit, Italiam relinquit, ſi ma-

lui, contigit, uictus sum: quod superest, nec ista uidere possum, quæ nunquã timui ne uiderẽ; nec mehercule istum, propter quẽ mihi non modo meis, sed memet ipso carendum est. Ad Philotimũ scripsi de uiatico, siue à Moneta, nemo enim soluit; siue ab Oppijs tuis cõtubernalibus. cætera apposita tibi mandabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' REM turpem, & ea re miserã: sic enim sentio, id demũ, aut potius id solũ esse miserũ, quod turpe sit. aluerat Cæsarem: eundem repente timere cœperat: cõditionem pacis nullam probarat: nihil ad bellum pararat: Vrbem reliquerat: Picenũ amiserat culpa: in Apuliam se compegerat: ibat in Græciam: omnes nos ἀπροσφωνήτους, expertes sui tanti, tã inusitati consilij relinquebat. ecce subito literæ Domitij ad illum, ipsius ad Consules. fulsisse mihi uidebatur τὸ καλὸν ad oculos eius, & exclamasse ille uir, qui esse debuit, πρὸς ταῦθ' ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων: τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ. at ille tibi, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, pergit Brundusium. Domitium autem aiunt re audita, & eos, qui unà essent, se tradidisse. ò rem lugubrem: itaque intercludor dolore, quo ad te plura non scribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM meã quòd peruulgatam scribis esse non fero moleste: quin etiam ipse multis dedi describendã: ea enim & acciderunt iam, et impendent, ut te=

statum esse uelim, de pace quid senserim. cũ autem ad eam hortarer, eum præsertim hominem, nõ uidebar ullo modo facilius moturus, quã si id, ad quod eũ hortarer, cõuenire eius sapientiæ dicerẽ. eã si admirabilẽ dixi, cũ eũ ad salutẽ patriæ hortabar, non sum ueritus, ne uiderer assentari, cui tali in re libenter me ad pedes abiecissem. quà autẽ est, ALIQVID IMPERITIAS TEMPORIS, non est de pace, sed de me ipso, & de meo officio ut aliquid cogitet. nã quòd testificor, me expertẽ belli fuisse, etsi id re perspectũ est, tamẽ eo scripsi, quo in suadendo plus auctoritatis haberẽ. eodemq; pertinet, quòd causam eius probo. sed quid hæc nunc? utinã aliquid profectũ esset: næ ego istas literas in concione recitari uelim: siquidẽ ille ipse ad eundẽ scribẽs in publico proposuit epistolã illã, in qua est, PRO TVIS REBVS GESTIS AMPLISSIMIS. amplioribus ne, quã suis, quã Africani? ita tempus ferebat: siquidem etiam uos duo tales ad quintum milliariũ. quid, nunc ipsum unde se recipienti, quid agenti, quid acturo? quanto autem ferocius ille causæ suæ confidet, cum uos, cum uestri similes non modo frequentes, sed læto uultu gratulateis uiderit? num igitur peccamus? minime uos quidem: sed tamen signa conturbantur, quibus uoluntas à simulatione distingui posset. quæ uero S. C. uideo? sed apertius, quã proposueram. Ego Arpini uolo esse prid. Cal. deinde circũ uillulas nostras errare, quas uisurum me postea desperaui. Εὐγενῆ tua consilia, & tamen pro temporibus nõ incauta, mihi ualde probãtur. Lepido quidẽ (nam ferè συνδιημερεύομεν: quod gratissimum illi est) nun-

quam placuit ex Italia exire, Tullo multo minus: crebro enim illius literæ ab alijs ad nos commeant. ſed me illorum ſententiæ minus mouebant. minus multa dederant illi Reip. pignora. tua mehercule auctoritas uehementer mouet: affert enim et reliqui temporis recuperandi rationem, & præſentis tuendi. ſed, obſecro te, quid hoc miſerius, quàm alterum plauſus in fœdiſſima cauſa quærere, alterum offenſiones in optima? alterum exſtimari conſeruatorem inimicorum, alterum deſertorem amicorum? & mehercule quamuis amemus Cneum noſtrum, ut & facimus, & debemus, tamen hoc, quod talibus uiris non ſubuenit, laudare non poſſum. nam ſiue timuit, quid ignauius? ſiue, ut quidam putant, meliorem ſuam cauſam illorum cæde fore putauit, quid iniuſtius? ſed hæc omittamus: augemus enim dolorẽ retractando. VI. Cal. ueſperi Balbus minor ad me uenit, occulta uia currens ad Lentulum Cos. miſſu Cæſaris, cum literis, cum mandatis, cum promiſſione prouinciæ, Romam ut redeat. cui perſuaderi poſſe nõ arbitror, niſi erit conuentus. idem aiebat, nihil malle Cæſarem, quàm ut Pompeiũ aſſequeretur. id credo: ut rediret in gratiam, id non credo: & metuo, ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidẽ maior ad me ſcribit, nihil malle Cæſarem, quàm principe Pompeio ſine metu uiuere. tu puto hæc credis. ſed cum hæc ſcribebam V. Cal. Pompeius iam Brunduſium poterat ueniſſe: expeditus enim anteceſſerat legiones Luceria. ſed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia eſt. plane, quid futurum ſit, neſcio. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS cum ad me præter opinionem meam uenisset, locutus sum cũ eo liberalissime: tempora exposui: rogaui, ut diceret, quid haberet in animo, me nihil ab ipso inuito contendere. respondit, se, quod in nummis haberet, nescire quo loci esset: alios nõ soluere, aliorum diem non dum esse. dixit etiã alia quædam de seruulis suis, quare nobiscum esse non posset. morem gessi: dimisi à me, ut magistrum Ciceronum, non libenter; ut hominem ingratũ, non inuitus. uolui te scire, quid ego de eius facto iudicarem. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD me magno animo motu perturbatum putas, sum equidẽ, sed non tã magno, q̃ tibi fortasse uideor: leuatur enim omnis cura, cũ aut consistit consilium, aut cogitando nihil explicatur. lamentari autem licet illud tamẽ totos dies: sed uereor, ne, nihil cũ proficiam, etiam dedecori sim studijs, ac literis nostris. consumo igitur omne tẽpus considerans quanta uis sit illius uiri, quẽ nostris libris satis diligẽter, ut tibi quidem uidemur, expressimus. tenes'ne igitur, moderatorem illũ Reip. quò referre uelimus omnia? nam sic quinto, ut opinor, in libro loquitur Scipio. VT enim gubernatori cursus secũdus, medico salus, imperatori uictoria, sic huic moderatori Reip. beata ciuium uita proposita est, ut opibus firma, copijs, locuples, gloria ampla, uirtute honesta sit: huius enim operis maximi inter homines, atque optimi illũ

» esse effectorem uolo. Hoc Cneus noster cum antea nũquam, tum in hac causa minime cogitauit. dominatio quæsita ab utroque est, non id actum, beata, & honesta ciuitas ut esset. nec uero ille Vrbem reliquit, quòd eã tueri non posset; nec Italiam, quòd ea pelleretur: sed hoc à primo cogitauit, omnes terras, omnia maria mouere, Reges barbaros incitare, gentes feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. genus illud Sullani regni iampridem appetitur, multis, qui unà sunt, cupientibus. an censes, nihil inter eos conuenire? nullam pactionem fieri potuisse? hodie potest. sed neutri σκοπὸς est ille, ut nos beati simus. uterque regnare uult. hæc à te inuitatus breuiter exposui: uoluisti enim me, quid de his malis sentirem, ostendere. προθεσπίζω igitur noster Attice, non ariolans, ut illa, cui nemo credidit, sed coniectura prospiciens. Iamq; mari magno. non multo inquam secus possum uaticinari: tanta malorũ impendet ἰλιάς. atque hoc nostra grauior est causa, qui domi sumus, quàm illorum, qui unà transierunt, quòd illi quidem alterũ metuũt, nos utrunque. cur igitur, inquis, remansimus? uel tibi paruimus, uel nõ occurrimus, uel hoc fuit rectius. conculcari inquam miseram Italiam uidebis proxima æstate ab utriusque mancipijs ex omni genere collectis. nec tam proscriptio pertimescẽda, quæ Luceriæ multis sermonibus denũciata est, quàm uniuerse interitus: tantas in confligendo utriusque uires uideo futuras. habes coniecturã meam. tu autem consolationis fortasse aliquid expectasti: nihil inuenio: nihil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil fœdius. Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit: quod sæpe: gratissimum

sibi esse, quòd quierim: oratq́; , in eo ut perseuerem. Balbus minor hæc eadem mandata. iter autem eius erat ad Lentulum Cos. cum literis Cæsaris, præmiorumq́; promissis, si Romam reuertisset. uerum, cum habeo rationem dierum, ante puto transmissurum, quàm potuerit conueniri. Epistolarum Pompeij duarum, quas ad me misit, negligentiam, meamq́; in rescribendo diligentiam uolui tibi notam esse. earum exempla ad te misi. Cæsaris hic per Apuliam ad Brundusium cursus quid efficiat, expecto: utinam aliquid simile Parthicis rebus. simul aliquid audiero, scribam ad te. tu ad me uelim bonorum sermones. Romæ frequentes esse dicuntur. scio equidem te in publicum non prodire: sed tamen, audire te multa, necesse est. Memini tibi librum afferri, à Demetrio Magnete ad te missum, περὶ ὁμονοίας. eum mihi uelim mittas. uides, quam causam mediter. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

Q. Fabius ad me uenit ad IIII. Id. Febr. is nũciat L. Domitium cum suis cohortibus XI, & cohortibus XIIII, quas Vibullius adduxit, ad me iter habere: habuisse in animo proficisci Corfinio: & ad V. Id. Feb. C. Hirrum cum V. cohortibus subsequi. censeo, ad nos Luceriam uenias: nam te hic tutissime puto fore. Vale.

Cicero Imp. Cn. Pompeio Procos. S.

AD XV. Cal. Martij Formijs accepi tuas literas: ex quibus ea, quæ in agro Piceno gesta erant, cognoui com-

modiora esse multo, quàm ut erat nobis nunciatum: Vibulliiq; uirtutem, industriamq; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut, quodcunque tu consilium præcepisses, id nobis persequendum putaremus. nunc, quoniam auctoritate, & consilio tuo in spe firmiore sumus; si teneri posse putas Tarracinam, & oram maritimam, in ea manebo: etsi præsidia in oppidis nulla sunt: nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter M. Eppiũ, quem ego Minturnis esse uolui, uigilantem hominem, & industrium. L. Torquatum, uirum fortem, & cum auctoritate, Formijs non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capuam ueni eo ipso die, quo tu Theano Sidicino es profectus: uolueras enim me cum M. Considio Propræt. illa negotia tueri. cum eò uenissem, uidi T. Ampium delectum habere diligentissime, ab eo accipere Libonem summa item diligentia, & in illa colonia auctoritate. fui Capuæ, quoad Consules. iterum, ut erat dictum ab Coss. ueni Capuam ad Non. Febr. cum fuissem triduum, recepi me Formias. nunc quod tuum consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro. si tenendam hanc oram putas, quæ & opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri potest: opus est esse, qui præsit. sin omnia in unum locum contrahenda sunt: non dubito, quin ad te statim ueniam: quo mihi nihil optatius est: idq; tecum, quo die ab Vrbe discessimus, locutus sum. ego, si cui adhuc uideor segnior fuisse, dum ne tibi uidear, non laboro. & tamen, si, ut

uideo, bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Tullium meũ necessarium ad te misi, cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dares. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

TVAS literas libenter legi: recognoui enim tuam pristinam uirtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, uenerunt. magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuóq; studio in remp. ut te ad nos conferas, ut communi consilio reip. afflictæ opem, atque auxilium feramus. censeo, uia Appia iter facias, & celeriter Brundusium uenias. Cura, ut ualeas.

M. Cicero Imp. Cn. Pompeio Procos. S.

CVM ad te literas misissem, quæ tibi Canusij redditæ sunt, suspicionem nullã habebam, te reip. causa mare transiturũ, eramq; in spe magna, fore, ut in Italia possemus aut concordiam constituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut remp. summa cum dignitate defendere. interim non dum meis literis ad te perlatis, ex ijs mandatis, quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui consilij factus, non expectaui, dũ mihi à te literæ redderentur, confestimq; cum Quinto fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. cum Theanum Sidicinum uenissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, alijq; cõplures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mãsurũ esse Eserniæ. sanè sum cõmotus; quòd, si ita

esset

esset, non modo iter meum interclusum, sed me ipsum plane exceptum putabam. itaque tum Cales processi, ut ibi potissimum consisterem, dum certum nobis ab Esernia de eo, quod audieram, referretur. at mihi, cum Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. misisses. hæ scriptæ sic erant: literas tibi à L. Domitio ad XIII. Cal. Martij allatas esse, earumq; exemplum subscripseras: magniq; interesse reip. scripseras, omneis copias primo quoque tempore in unum locum conuenire, & ut, præsidij quod satis esset, Capuæ relinqueret. his ergo literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinium esse uenturum. quò mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. cum res in summa expectatione esset, utrunque simul audimus, & quæ Corfinij acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. cumq; nec mihi, nec fratri meo dubium esset, quin Brundusium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliaq; ueniebant, admoniti sumus, ut caueremus, ne exciperemur à Cæsare, quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam, quàm nos possemus, eò, quò intenderat, uenturus esset. quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam reip. noceret; cum præsertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen iam consequi non possemus. interim accepimus tuas literas, Canusio ad X. Cal. Martij datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brundusium ueniamus. quas cum accepissemus ad III. Cal. Martij, non dubi-

tabamus, quin tu iam Brundusium peruenisses: nobisq; iter illud omnino interclusum uidebamus, neque minus nos esse captos, quàm qui Corfinium uenissent: neq;.n. eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atque intra arma aliena uenissent. quod cum ita sit, maxime uellem primum tecum semper fuisse, quod quidem tibi ostenderam, cum à me Capuam reijciebam: quod feci non uitandi oneris causa, sed quòd uidebam teneri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo uiris fortissimis accidisse. quoniam autem, tecum ut essem, non cõtigit: utinam tui consilij certior factus essem: nam suspicione assequi non potui; quòd omnia prius arbitratus sum fore, quàm ut hæc reip. causa in Italia non posset duce te consistere. neque uero nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam reip. lugeo: nec, si ego, quid tu sis secutus, non perspicio, idcirco minus existimo, te nihil, nisi summa ratione, fecisse. mea quæ semper fuerit sententia, primum de pace uel iniqua conditione retinenda, deinde de Vrbe, (nam de Italia quidem nihil mihi unquã ostenderas) meminisse te arbitror. sed mihi non sumo, ut meum consilium ualere debuerit: secutus sum tuũ, neque id reip. causa, de qua desperaui, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine ciuili perniciosissimo bello potest: sed te quærebam: tecum esse cupiebam: neque eius rei facultatem, si qua erit, prætermittam. ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. primum enim præ me tuli, me nihil malle, quã pacẽ: non quin eadem timerem, quæ

illi: sed ea bello ciuili leuiora ducebam. inde suscepto bello, cum pacis conditiones ad te afferri, à teq; ad ea honorifice, & large responderi uiderem: duxi meam rationem, quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. memineram me esse unum, qui pro meis maximis in remp. meritis supplicia miserrima, & crudelissima pertulissem: me esse unum, qui, si offendissem eius animum, cui tum, cum iam in armis essemus, Consulatus tamen alter, & triumphus amplissimus deferebatur, subijcerer eisdem prœlijs: ut mea persona semper ad improborum ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. atque hæc non ego prius sum suspicatus, quàm mihi palã denunciata sunt: neque ea tã pertimui, si subeũda essent, quàm declinãda putaui, si honeste uitare possem. quoniam breuem illius temporis, dũ in spe pax fuit, rationem nostram uides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem, quibus non satisfacio, facile respõdeo. neque. n. ego amicior C. Cæsari unquã fui, quàm illi: neque illi amiciores reip. quàm ego. hoc inter me, & illos interest, quòd, cum & illi ciues optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram uelle, illi armis disceptari maluerunt. quæ quoniam ratio uicit, perficiam profecto, ut neque resp. ciuis à me animum, neque tu amici desideres. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI MOLESTIOR lippitudo erat etiã, quàm ante fuerat: dictare tamen hãc epistolam malui, quàm Gallo Fabio amantissimo utriusque nostrum

nihil ad te literarum dare: nam pridie quidem, quoquo modo potueram, scripseram ipse eas literas, quarum uaticinationem falsam esse cupio. huius autem epistolæ non solum ea causa est, ut ne quis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas; sed etiam hæc iustior, ut à te impetrarem, ut sumeres aliquid temporis, quo quia tibi perexiguo opus est, explicari mihi tuum consilium plane uolo, ut penitus intelligam. omnia sunt integra nobis. nihil prætermissum est, quod non habeat sapientem excusationem, non modo probabilem. nam certe neque tum peccaui, cum imparatā iam Capuam, nō solum ignauiæ delectus, sed etiam perfidiæ suspicionem fugiens, accipere nolui: neque, cum post conditiones pacis per L. Cæsarem, & Fabium allatas caui, ne animum eius offenderē, cui Pompeius iam armatus armato Consulatum, triumphumq; deferret. nec uero hæc extrema quisquam potest iure reprehēdere, quòd mare nō transierim: id enim, etsi erat deliberationis, tamen obire nō potui: neque enim suspicari debui, præsertim cum ex ipsius Pompeij literis, idem quod uideo te existimasse, non dubitarim, quin is Domitio subuenturus esset. & plane, quid rectum, & quid faciendum mihi esset, diutius cogitare malui. primum igitur, hæc qualia tibi esse uideantur, etsi sæpius significata sunt à te, tamen accuratius mihi perscribas, uelim: deinde aliquid etiam in posterum prospicias, fingasq;, quem me esse deceat, & ubi me plurimū prodesse reipub. sentias: ecquæ pacifica persona desideretur, an in bellatore sint omnia. atq; ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua consilia. quibus si paruissem, tristitiam illorum temporū non subijssem. memini, quid mihi

tum suaseris per Theophanem, per Culeonem: idq; saepe ingemiscens sum recordatus. quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut nō solum gloriosis consilijs utamur, sed etiam paulo salubrioribus. sed nihil praescribo. accurate uelim perscribas tuam ad me sententiā. uolo etiam exquiras quādiligentissime poteris (habebis auté, per quos possis) quid Lentulus noster, quid Domitius agat, quid acturus sit: quémadmodum nunc se gerāt, num qué accusent, num cui succenseant: quid dico, num cui? num Pompeio. omnino culpam omnem Pompeius in Domitiū confert: quod ipsius literis cognosci potest: quarum exemplum ad te mitto. haec igitur uidebis: et, quod ad te ante scripsi, Demetrij Magnetis librum, quem ad te misit, de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Cn. Magnus Procos. M. Marcello
L. Lentulo Coss. S.

EGO, quòd existimabā dispersos nos neq; Reip. utiles, neq; nobis praesidio esse posse, idcirco ad L. Domitiū literas misi, primū uti ipse cum omni copia ad nos ueniret si de se dubitaret, ut cohortes XIX, quae ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. quod ueritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neque ipse satis firmus esset ad castra facienda, q̄ meas XIX, & suas XII cohortes tribus in oppidis distributas haberet (nā partim Albae, partim Sulmone collocauit) neq;, si uellet, expedire posset. nunc scitote me esse in summa solicitudine: nam & tot, & tales uiros periculo obsi-

dionis liberare cupio: neque subsidio ire possum, quòd his duabus legionibus non puto esse cōmittendū, ut illuc ducantur. ex quibus tamen non amplius XIIII. cohortes contrahere potui, quas Brundusiū misi: neq; Canusium sine præsidio, dum abessem, putaui esse dimittēdum. D. Aelio mandarā, quòd maiores copias sperabā nos habituros, ut, si uobis uideretur, alteruter uestrum ad me ueniret, alter in Siciliam cum ea copia, quā Capuæ, & circum Capuam comparastis, & cum ijs militibus, quos Faustus legit, proficisceretur, Domitius cum XII. suis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brundusium cogerentur, & inde nauibus Dyrrhachium transportarentur. nunc, cum hoc tēpore nihilo magis ego, quàm uos, subsidio Domitio ire possim, seu per monteis explicare, nos est nobis committendum, ut has XIIII. cohorteis, quas dubio animo habeo, hostis accedere, aut in itinere me cōsequi possit. quā ob rem placitum est mihi (etiam uideo C. Marcello, & cæteris nostri ordinis, qui hic sunt) ut Brundusium ducerem hanc copiam, quā mecum habeo. uos hortor, ut, quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem ueniatis quamprimum. arma, quæ ad me missuri eratis, ijs censeo armetis milites, quos uobiscum habetis. quæ arma superabunt, ea si Brundusium iumentis deportaritis, uehemēter Reip. profueritis. de hac re uelim nostros certiores faciatis. ego ad P. Lupū, et C. Coponiū Prætores misi, ut se uobis cōiungerent, et, militū quod haberent, ad nos deducerent. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

MIROR te ad me nihil scribere, et potius ab alijs, quã à te de Rep. certiorẽ me fieri. nos disiecta manu pares aduersarijs esse non possumus. contractis nostris copijs, spero nos et Reip. et cõmuni saluti prodesse posse. quã ob rem cum constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad V. Id. Feb. Corfinio proficisci cum exercitu, et ad me uenire: miror, quid causæ fuerit, quare consiliũ mutaris: nã illa causa, quã mihi Vibullius scribit, leuis est, te propterea moratum esse, quòd audieris Cæsarem Firmo progressum in castrum Truentinum uenisse: quãto enim magis appropinquare aduersarius cœpit, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum coniũgeres, prius, quàm Cæsar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere posset. quam ob rem etiam te rogo, & hortor, id quod non destiti superioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriã aduenias ante, quàm copiæ, quas instituit Cæsar contrahere, in unum locum coactæ nos à nobis distrahãt. sed, si erunt, qui te impediant, ut illas suas seruent: æquum est me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino uenerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

LITERAS abs te M. Calenius ad me attulit ad XIII. Calendarum Martij: in quibus literis scribis, tibi in animo esse obseruare Cæsarem, &, si secundum mare ad me ire cœpisset, confestim in

Samnium ad me uenturum: sin autem ille circũ istæc loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere uelle. te animo magno, & forti istam rem agere existimo: sed diligentius nobis est uidendum, ne distracti pares esse aduersario non possimus, cum ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus sit: non enim pro tua prudẽtia debes illud solum animaduertere, quot in præsentia cohorteis contra te habeat Cæsar, sed quantas breui tempore equitum, & peditum copias cõtracturus sit. cui rei testimonio sunt literæ, quas Bussenius ad me misit, in quibus scribit, id quod ab alijs quoque mihi scribitur, præsidia curionem, quæ in Vmbria, & Thuscis erant, contrahere, & ad Cæsarem iter facere. quæ si copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exercitus ad Albam mittatur, pars ad te accedat, ut non pugnet, sed locis suis repugnet: hærebis, neque solus cum ista copia tantam multitudinem sustinere poteris, ut frumentatum eas, quam ob rem te magnopere hortor, ut quam primum cum omni copia huc uenias. Consules constituerũt idem facere. ego Metuscilio ad te mandata dedi, prouidendum esse, ne duæ legiones sine Picentinis cohortibus in conspectum Cæsaris committerentur. quam ob rem nolito commoueri, si audieris me regredi, si forte Cæsar ad me ueniet: cauendum enim puto esse, ne implicatus hæream: nam neque castra propter anni tempus, & militum animos facere possum; neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam. itaque non amplius XIIII cohortes Luceriam coegi. Consules præsidia omnia deducturi sunt, aut in Siciliam ituri: nam aut exercitum fir-

mum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse; aut regiones eiusmodi obtinere, è quibus repugnemus; id quod neutrum nobis hoc tẽpore contingit, quòd & magnã partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplũ, neq; tam magnum, q̃ ille. itaq; nobis prouidendum est, ut summam Reip. rationem habeamus. etiam atq; etiam te hortor, ut cum omni copia quãprimum ad me uenias. possumus etiam nunc Remp. erigere, si cõmuni consilio negotium administrabimus: sin distrahemur, infirmi erimus. mihi hoc constitutum est. His literis scriptis, Sica à te mihi literas attulit, et mandata. quod me hortare, ut istuc ueniam: id me facere non arbitror posse, quòd non magnopere his legionibus confido: Vale.

Cn. Pompeius L. Domitio S.

LITERAE mihi à te redditæ sunt ad XIII. Cal. Marti. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. quod putaui, et præmonui, fit, ut nec in præsentia cõmittere tecum prælium uelit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditũ tibi sit, atq; istas copias cõiungere optimorum ciuium possis cum his legionibus, de quarum uoluntate dubitamus: quo etiam magis tuis literis sum cõmotus, neq; enim eorum militum, quos mecum habeo, uoluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem: neq; etiam, qui ex delectibus conscripti sunt ã Consulibus, conuenerunt. quare da operam, si ulla ratione etiam nũc efficere potes, ut te explices, huc quãprimum uenias ante, q̃

omnes copiæ aduersariorum conueniant: neque enim celeriter ex delectibus huc homines conuenire possunt: & , si conuenirent, quantũ ijs cõmittendũ sit, ꝙ inter se ne noti sunt, cõtra ueteranas legiones, nõ te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

LIPPITVDINIS meæ signũ tibi sit librarij manus, & eadem causa breuitatis. etsi nunc quidẽ, quod scriberẽ, nihil erat. omnis expectatio nostra erat in nuncijs Brundusinis. si nactus hic esset Cneum nostrũ, spes dubia pacis: sin ille ante trasmisisset, exitiosi belli metus. sed uides'ne, in quem hominem inciderit Resp? q̃ acutum? quã uigilantẽ? quã paratũ? si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quidquam ademerit; ab ijs, qui eum maxime timuerant, maxime diligetur. multum mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani. nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi uillulas, nisi nummulos suos. & uide, quàm conuersa res est. illũ, quo antea confidebant, metuunt: hũc amãt, quem timebant. id quãtis nostris peccatis, uitijsq; euenerit, non possum sine molestia cogitare. quæ autem impendere putarem, scripseram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin tibi odiosæ sint epistolæ quotidianæ, cum præsertim neque noua de re aliqua certiorẽ te faciã, neq; nouã denique iam reperiam scribendi ullã sententiam. sed si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterẽ, facerem

inepte: euntibus uero, domesticis præsertim, ut nihil ad te dem literarum, facere non possum. & simul (crede mihi) requiesco paululum in his miserijs, cum quasi tecum loquor: cum uero tuas epistolas lego, multo etiam magis. omnino intelligo, nullũ fuisse tempus post has fugas, & formidines, quod magis debuerit mutũ esse à literis, propterea φ neque Romæ quidquã auditur noui, nec in his locis, quæ à Brũdusio absunt propius, quàm tu biduũ aut triduũ. Brundusij autem omne certamẽ uertitur huius primi temporis. qua quidem expectatione torqueor. sed omnia ante nos sciemus: eodẽ enim die uideo Cæsarẽ à Corfinio post meridiem profectum esse, quo Canusio mane Pompeium. eo modo autẽ ambulat Cæsar, & ijs diarijs militũ celeritatem incitat, ut timeã, ne citius ad Brundusiũ, quã opus sit, accesserit. dices, quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiã, quã triduo sciturus sis? nihil equidẽ: sed, ut supra dixi, tecum perlibenter loquor. & simul scito labare meum consilium illud, quod satis iam fixum uidebatur. non mihi satis idonei sunt auctores ij, qui à te probantur: quod enim unquam eorũ in Rep. forte factũ extitit? aut quis ab ijs ullam rem laude dignam desiderat? nec mehercule laudandos existimo, qui trans mare belli parandi causa profecti sunt: (quanquã hæc ferenda non erant) uideo enim, quantum id bellum, & quàm pestiferum futurum sit. sed me mouet unus uir, cuius fugientis comes, Remp. recuperãtis socius uideor esse debere. toties ne igitur sententiam mutas? ego tecum, tanquam mecũ, loquor. quis autẽ est, tãta quidẽ de re, quin uarie secum ipse disputet? simul & elicere cupio sen=

tentiam tuam; si manet, ut firmior sim; si mutata est, ut tibi assentiar. omnino ad id, de quo dubito, pertinet me scire, quid Domitius acturus sit, quid noster Lentulus. * de Domitio uaria audimus, modo esse in Tiburti, aut Lepidi, quo cum Lepidus accessisset ad Vrbem, quod item falsum uideo esse: ait enim Lepidus, eũ nescio quò penetrasse itineribus: occultandi sui causa, an maris apiscendi, ne id quidem scit: ignorat enim de filio. addit illud sanè molestum, pecuniam Domitio satis grandem * quam is Coreni habuerit, non esse redditam. de Lentulo autem nihil audimus. hæc uelim exquiras, ad meq; perscribas. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD V. Non. Mart. epistolas mihi tuas Aegypta reddidit, unã ueterem IIII. Cal. quã te scribis dedisse Pinario, quem non uidimus, in qua expectas quidnã præmissus agat Vibullius: qui omnino non est uisus à Cæsare. in altera epistola uideo te scire ita esse: & quemadmodum redeuntem excipiam Cæsarem, quẽ omnino * uitare cogito: & aut Hemonis fugam tendis, cõmutatio nemq; uitæ tuæ: quod tibi puto esse faciẽdum: & ignoras, Domitius cum fascibus'ne sit. quod cũ scies, facies, ut sciamus. habes ad primam epistolam. secutæ sunt duæ, prid. Cal. ambæ datæ, quæ me conuellerunt de pristino statu, iam tamẽ, ut ante ad te scripsi, labantẽ. nec me mouet, quod scribis, Ioui ipsi iniquum: nam periculum in utriusque iracũdia positum est: uictoria autem ita incerta, ut deterior causa paratior mihi esse uideatur. nec me Cõsules mouent, qui ipsi pluma, aut folio

facilius mouentur. officij me deliberatio cruciat, cruciauitq; adhuc. cautior certe est mansio: honestior existimatur traiectio. malo interdum, multi me non caute, quàm pauci non honeste fecisse existiment. De Lepido, & Tullo quod quaeris: illi uero non dubitant, quin Caesari praesto futuri, in senatumq; uenturi sint. Recentissima tua est epistola Cal. data, in qua optas cõgressum, pacem non desperas: sed ego, cum haec scribebam, nec illos congressuros, nec, si congressi essent, Pompeium ad ullam conditionem accessurum putabam. Quod uideris nõ dubitare, si Consules transeant, quid nos facere oporteat: certe transeunt, uel quo modo nunc est, transierunt. sed memento, praeter Appium, neminem esse ferè, qui non ius habeat transeundi: nam aut cum imperio sunt, ut Põpeius, ut Scipio, Setenas, Fãnius, Voconius, Sestius, ipsi Consules, quibus more maiorum concessum est uel omnes adire prouincias: aut Legati sunt eorum. sed nihil desero. quid placeat tibi, & quid propemodum rectum sit, intelligo. plura scriberem, si ipse possem: sed, ut mihi uideor, potero biduo. Balbi Cornelij literarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, misi ad te, ut meã uicem doleres, cum me derideri uideres. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S.

OBSECRO te Cicero, suscipe curam, & cogitationem dignissimam tuae uirtutis, ut Caesarem, & Pompeium, perfidia hominum distractos, rursus in pristinam concordiam reducas. crede mihi, Caesarẽ nõ solum in tua fore potestate, sed etiam maximum beneficium te sibi

dedisse iudicaturum, si huc te reijcis. uelim, idem Pompeius faciat: qui ut adduci tali tempore ad ullam conditionem possit, magis opto, quàm spero. sed cum cōstiterit, & timere desierit, tū incipiā non desperare, & tuam auctoritatem plurimum ualituram. Quòd Lentulum Cos. meum uoluisti hic remanere, Cæsari gratum, mihi uero gratissimum mediusfidius fecisti: nam illum tanti facio, qui non Cæsarem magis diligam. qui si passus esset, nos secum, ut consueueramus, loqui, & non se totum etiam & etiam ab sermone nostro auertisset: minus miser, quàm sum, essem: nam caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari, quòd eum, quem ante me diligo, uideo in Consulatu quiduis potius esse, quàm Consulem. quòd si uoluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæsare credere, & Consulatum reliquum Romæ peragere: incipiam sperare, etiam consilio senatus, auctore te, illo relatore, Pōpeium, & Cæsarem coniungi posse. quod si factum erit, me satis uixisse putabo. Factum Cæsaris de Corfinio totum me probaturum scito, & quo modo in huiusmodi re commodius cadere nō potuit, quàm ut res sine sanguine cōfieret. Balbi mei, tuiq; aduentu delectatum te, ualde gaudeo. is quæcunque tibi de Cæsare dixit, quæq; Cæsar scripsit, scio re tibi probabit, quæcunque fortuna eius fuerit, bellissime scripsisse. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNIA mihi prouisa sunt præter occultum & tum iter ad mare superū: hoc enim mari uti non possu=

mus hoc tempore anni. illuc autem, quò spectat animus, & quò res uocat, quà ueniam? cedendum enim est celeriter, ne forte qua re impediar, atque alliger. nec uero ille me ducit, qui uidetur: quem ego hominem ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram, nunc uero etiam ἀστρατηγικώτατον. non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me à Philotimo scribitur: is enim me ab optimatibus ait conscindi. quibus optimatibus Dij boni? qui nunc quo modo occurrunt? quo modo autem se uenditant Cæsari? municipia uero Deum: nec simulant, ut cum de illo ægroto uota faciebant. sed plane, quidquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quàm si alium facere prohibuerit. hunc propitium sperant: illum iratum putant. quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? metuunt, inquies. credo, sed hercule illum magis. huius insidiosa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. iudices DCCCL, qui præcipue Cneo nostro delectabantur, ex quibus quotidie aliquem uideo, nescio quas eius Lucerias horrent. itaque quæro, qui sint isti optimates, qui me exturbent, cum ipsi domi maneant. sed tamen, quicunque sunt, αἰδέομαι Τρῶας. etsi, qua spe proficiscar, uideo: coniungoq; me cum homine magis ad uastandam Italiam, quàm ad uincendum parato. domum quem expecto. & quidem, cum hæc scribebam IIII. Non. iam expectabam aliquid à Brundusio. quid autem aliquid? quàm inde turpior fugisset, & uictor hic quà se referret, & quò. quod ubi audissem, si ille Appia ueniret, ego Arpinum cogitabam. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IX.

CICERO ATTICO S. I

ETSI, cum tu has literas legeres, putabam fore, ut scirem iam, quid Brundusij actum esset; nam Canusio VIII. Cal. profectus erat Cneus; hæc autem scribebam prid. Non. XIIII. die postquam ille Canusio mouerat: tamen angebar singularum horarum expectatione, mirabar'q; nihil allatũ esse, ne rumoris quidem: nam erat mirum silentium. sed hæc fortasse κενόσπουδα sunt: quæ tamen iam sciantur, necesse est. illud molestũ, me adhuc inuestigare non posse, ubi Lentulus noster sit, ubi Domitius. quæro autẽ, quo facilius scire possim, quid acturi sint, ituri ne ad Pompeium, &, si sint, quà, quando'ue ituri sint. Vrbẽ quidem iam refertam esse optimatium audio, Sosium, & Lupũ, quos Cneus noster ante putabat Brundusium uenturos esse, quàm se, ius dicere. hinc uero uulgo uadunt. etiam M. Lepidus, quocum diem conterere solebam, cras cogitabat. nos autẽ in Formiano morabamur, quo citius audiremus. deinde Arpinũ uolebamus: inde, iter quà maxime ἀναπάντητον esset, ad mare superum, remotis, siue omnino missis lictoribus: audio enim bonis uiris, qui & nunc, & sæpe antea magno præsidio reipub. fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari, multa'q; in

me, &

me, & ſeuere in cōuiuijs tempeſtiuis quidem diſputari. cedamus igitur, &, ut boni ciues ſimus, bellum Italiæ terra, mariq; inferamus, & odia improborum rurſus in nos, quæ iam extincta erant, incendamus, & Luceij conſilia, ac Theophanis perſequamur. nam Scipio uel in Syriam proficiſcitur ſorte, uel cum genero honeſte, uel Cæſarem fugit iratum. Marcelli quidem, niſi gladium Cæſaris timuiſſent, manerent. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium. & tamen, præter hūc, & C. Caſſium, reliqui Legati, Fauſtus Proquæs. ego unus, cui utrumuis liceret. frater acceſſerit, quem ſociū huius fortunæ eſſe non erat æquum: cui magis etiam Cæſar iraſcetur: ſed impetrare non poſſum, ut maneat. dabimus hoc Pompeio, quod debemus: nam me quidem alius nemo mouet; non ſermo bonorum, qui nulli ſunt; nō cauſa, quæ acta timide eſt, agetur improbe. uni uni hoc damus, ne id quidem roganti, nec ſuam cauſam, ut ait agenti, ſed publicam. Tu quid cogites de tranſeundo in Epeirum, ſcire ſanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI Non. Martijs, die tuo, ut opinor, expectabam à te epiſtolā lōgiorem: tamen ad eā ipſam breuem, quam III. Non. Martij ὑπὸ τὴν διάληψιν dediſti, reſcribendū putaui. Gaudere ais te, manſiſſe me: & ſcribis, in ſententia te manere. mihi autem ſuperioribus literis uidebare non dubitare, quin cæderem, ita ſi & Cneus bene comitatus conſcendiſſet, & Conſules trāſiſſent. utrum, hoc tu parum cōmeminiſti, an ego non ſatis intellexi? an muta-

ſti ſententiam? ſed aut ex epiſtola, quam expecto, per=
ſpiciam, quid ſentias: aut alias abs te literas eliciam.
Brunduſio nihil dum erat allatum. ò rem difficilem,
planéq; perditam. quàm nihil prætermittis in conſilio dã
do: quàm nihil tamen, quod tibi ipſi placeat, explicas. nõ
eſſe me unà cum Pompeio, gaudes: ac proponis, quàm
ſit turpe me adeſſe, cum quid de illo detrahatur; nefas
eſſe approbare. certe. contra igitur? Dij, inquis, auerrun=
cent. quid ergo fiet, ſi in altero ſcelus eſt, in altero ſup=
plicium? impetrabis, inquis, à Cæſare, ut tibi abeſſe li=
ceat, et eſſe otioſo. ſupplicandum igitur? miſerum. quid,
ſi non impetraro? & de triumpho erit, inquis, integrũ.
quid, ſi hoc ipſo premar? accipiam? quid fœdius? ne
gem? repudiari ſe totum, magis etiam, quàm olim in
XX uiratu, putabit. ac ſolet, cum ſe purgat, in me con=
ferre omnem illorum temporum culpam: ita me ſibi
fuiſſe inimicum, ut ne honorem quidẽ à ſe accipere uel=
lem. quanto nunc hoc idem accipiet aſperius? tanto ſci=
licet, quanto & honor hic illo eſt amplior, & ipſe robu=
ſtior. nam quod negas te dubitare, quin magna in offen
ſa ſim apud Pompeium hoc tempore: non uideo cau=
ſam, cur ita ſit, hoc quidem tempore: qui enim amiſſo
Corfinio denique certiorẽ me ſui cõſilij fecit, is queretur
Brunduſium me non ueniſſe; cũ inter me, & Brunduſiũ
Cæſar eſſet? deinde etiam ſcit, ἀπαῤῥησίαστον eſſe in
ea cauſa querelam ſuam. me putat de municipiorum
imbecillitate, de delectibus, de pace, de Vrbe, de pecunia,
de Piceno occupando plus uidiſſe, quàm ſe. ſin, cum po=
tuero, non uenero: tum erit inimicus: quod ego non eo
uereor, ne mihi noceat: (quid enim faciet? τίς δ᾽ ἐστι

δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;) ſed quia ingrati animi crimen horreo. confido igitur aduentum noſtrum illi, quoquo tempore fuerit, ut ſcribis, ἀσμένιστον fore. nam quod ais, ſi hic temperantius egerit, conſideratius conſilium te daturum: qui hic poteſt ſe gerere non perdite? uita, mores, ante facta, ratio ſuſcepti negotij, ſocij, uires bonorum, aut etiam conſtantia? uix dum epiſtolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illum, Poſthumus Curtius uenit, nihil niſi claſſeis loquens, & exercitus. eripiebat Hiſpanias: tenebat Aſiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confeſtim in Græciam perſequebatur. eundum igitur eſt, nec tam ut belli, quàm ut fugæ ſocij ſimus: nec enim ferre potero ſermones iſtorum, quicunque ſunt: non ſunt enim certe, ut appellantur, boni. ſed tamen id ipſum ſcire cupio, quid loquantur: idq́; ut exquiras, meq́; certiorem facias, te uehementer rogo. nos adhuc, quid Brundusij actum eſſet, plane neſciebamus: cum ſciemus, tum ex re, & ex tempore conſilium capiemus, ſed utemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S.

3

DOMITII filius tranſijt Formias VIII. Id. currens ad matrem Neapolim, mihiq́; nunciari iuſſit, patrem ad Vrbem eſſe, cum de eo curioſe quæſiſſet ſeruus noſter Dionyſius. nos autem audieramus eum profectũ ſiue ad Pompeium, ſiue in Hiſpaniam. id cuiuſmodi ſit, ſcire ſanè uelim: nam ad id, quod delibero, pertinet, ſi ille certe nuſquam diſceſſit, intelligere Cneum, non eſſe faciles nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis,

præſidijſq; teneatur, hyeme præſertim : nam ſi commo=
dius anni tempus eſſet, uel infero mari liceret uti. nunc
nihil poteſt, niſi ſupero, tranſmitti, quò iter interclusum
eſt. quæres igitur & de Domitio, & de Lentulo. A`
Brunduſio nulla adhuc fama uenerat : & erat hic dies
VII.Id. quo die, ſuſpicabamur, aut pridie Brũduſium
ueniſſe Cæſarem : nam Calendis Arpis manſerat. ſed ſi
Poſthumum audire uelles, perſecuturus erat Cneum :
tranſiſſe enim iam putabat coniectura tempeſtatum, ac
dierum. ego nautas eum non putabam habiturum : ille
confidebat, & eo magis, quòd audita nauiculariis homi
nis liberalitas eſſet. ſed, tota res Brũduſina iam quo mo=
do habeat ſe, diutius neſcire non poſſum. Ego etſi
tam diu requieſco, quàm diu aut ad te ſcribo, aut tuas
literas lego: tamen & ipſe egeo argumento epiſtolarum,
& tibi idem accidere certo ſcio : quæ enim ſoluto ani=
mo familiariter ſcribi ſolent, temporibus his excludun=
tur : quæ autem ſunt horum temporum, ea iam con=
triuimus. ſed tamen, ne me totum ægritudini dedam,
ſumpſi mihi quaſdam tanquam θέσις, quæ & politi=
cæ ſunt, & temporum horum, ut & abducam animũ
ab querelis, & in eo ipſo, de quo agitur, exercear. eæ
ſunt huiuſmodi. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμέ=
νῃ, τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος
κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων
ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ
αὐτὸς ἄρθηται, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ
μᾶλλον ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρή=
σαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης. ἢ διὰ παν=
τὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας τέρι. εἰ πόλεμον ἐπα=

κτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περί τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος: ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. in his ego me consultationibus exercens, & disserens in utraque parté tum græce, tum latine, & abduco parumper animum à molestijs, & τῶν προὔργου τι delibero. sed uereor, ne tibi ἄκαιρος sim: si enim recte ambulauit is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum diem incidit. Vale.

CICERO ATTICO S.

NATALI die tuo scripsisti epistolam ad me plenam consilij, summæq; tũ beneuolentiæ, tũ etiam prudentiæ. eam mihi Philotimus postridie, quàm à te acceperat, reddidit. Sunt ista quidem, quæ disputas, difficillima, iter ad superum, nauigatio infero, discessus Arpinum, ne hunc fugisse; mansio Formijs, ne obtulisse nos gratulationi uideamur: sed miserius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iam, iam inquam uidenda erunt. fuit apud me Posthumus: scripsi ad te, quàm grauis. uenit ad me etiam Q. Fusius, quo uultu, quo spiritu; properans Brundusium, scelus accusans Pompeij, leuitatem, & stultitiam senatus. hæc

qui in mea uilla non feram, cur tum in curia potero
ferre? age finge me quamuis εὐθομάχως hæc feren=
tem: quid illa, dic M. Tulli, quem habebunt exitum?
& omitto causam Reip. quam ego amissam puto cum
uulneribus suis, tum medicamentis his, quæ parantur:
de Pompeio quid agam? cui plane (quid enim negem?)
succensui: semper enim causæ euentorum magis mo=
uent, quàm ipsa euenta. hec igitur mala, quibus ma=
iora esse quæ possunt? considerans, uel potius iudicans
eius opera accidisse, & culpa, inimicior erā huic, quàm
ipsi Cæsari. ut maiores nostri funestiorem diem esse uo
luerunt Alliensis pugnæ, quàm Vrbis captæ, quòd hoc
malum ex illo, itaque alter religiosus etiam nunc dies,
alter in uulgus ignotus: sic ego decem annorum pecca
ta recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos,
hoc defendente, ne dicam grauius, afflixerat; præsen
tisq; temporis cognoscens temeritatem, ignauiam, ne=
gligentiam, succensebam. sed ea iam mihi exciderūt.
beneficia eiusdem cogito, cogito etiam dignitatem. in=
telligo serius equidem, quàm uellem propter episto=
las, sermonesq; Balbi: sed uideo plane nihil aliud agi,
nihil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. ego
igitur, si quis apud Homerum, cum ei & mater, &
Dea dixisset, αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότ=
μος ἕτοιμος, matri ipse respondit, αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ
οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid, si
non ἑταίρῳ solum, sed etiam εὐεργέτῃ? adde, tali ui
ro, talem causam agenti. & ego uero hæc officia
mercanda uita puto. optimatibus uero tuis nihil
confido, nihil iam ne inseruio quidem. uideo, ut

se huic dent, ut daturi sint. quidquam tu illa putas fuisse de ualetudine decreta municipiorum præ his de uictoria gratulationibus? timent, inquies. at ipsi tum se timuisse dicunt. sed uideamus, quid actum sit Brundusij. ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliæq; literæ. Nos adhuc Brundusio nihil. Roma scripsit Balbus, putare iam Lentulum Cos. transmisisse, nec eũ à minore Balbo conuentum, quòd is hoc iam Canusij audisset: inde ad se eum scripsisse: cohortesq; sex, quæ Albæ fuissent, ad Curtium Minutia transijsse: id Cæsarem ad se scripsisse, & breui tempore eum ad Vrbem futurum. ergo utar tuo consilio, neque me in Arpinum hoc tempore abdam. etsi, Ciceroni meo togam puram cum dare Arpini uellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad Cæsarem. sed fortasse in eo ipso offendetur, cur non Romæ potius. sed tamẽ, si est conueniendus, hic potissimum. tum reliqua uidebimus, id est & quò, & quà, & quando. Domitius, ut audio, in Cossano, & quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandũ: si in Hispaniã, non probo: si ad Cneum, laudo: quouis potius certe, quàm ut Curtium uideat, quem ego patronus aspicere non possum. quid alios? sed opinor quiescamus, ne nostram culpam coarguamus, qui, dum Vrbem, id est patriam, amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos gessimus, ut plane interclusi, captiq; simus. Scripta iam epistola, Capua literæ sunt allatæ hoc exemplo. Pompeius mare transijt cum omnibus militibus, quos secum habuit. hic numerus est hominũ millia X X X, et Cõsules duo, et Tribuni pl. et senatores, qui fuerãt cũ eo,

omnes cum uxoribus, & liberis. conscendisse dicitur ad IIII. Non. Mart. ex ea die fuere Septentriones uenti. naues, quibus usus nõ est, omneis aut præcidisse, aut incẽdisse dicunt. de hac re literæ L. Metello Trib pl. Capuam allatæ sunt ab Clodia socru, quæ ipsa transijt. ante solicitus eram, & angebar, sicut res scilicet ipsa cogebat, cum consilio explicare nihil possem: nũc autem postquã Pompeius, & Cõsules ex Italia exierunt, non angor sed ardeo dolore. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ᾽ ἀλαλύκτημαι. non sum inquam (mihi crede) mentis compos: tantum mihi dedecoris admisisse uideor. me non primũ cum Pompeio qualicunque cõsilio uso, deinde cũ bonis esse, quãuis causa temere instituta? præsertim cũ ij ipsi, quorum ego causa timidius me fortunæ committebam, uxor, filia, Cicerones pueri me illuc sequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. nam Quintus quidem frater, quidquid mihi placeret, id rectum se putare aiebat, id animo æquissimo sequebatur. tuas nũc epistolas à primo lego. hæ me paulum recreant. primæ monent, & rogant, ne me proijciam. proximæ gaudere te ostendunt, me remansisse. eas cũ lego, minus mihi turpis uideor, sed tandiu, dum lego. deinde emergit rursum dolor, & αἰσχροῦ φαντασία. quam ob rem obsecro te mi Tite, eripe mihi hunc dolorem, aut minue saltem aut consolatione, aut consilio, aut quacunque re potes. quid tu autem possis? aut quid homo quisquã? uix iam Deus. equidem illud molior, quod tu mones sperasq; fieri posse, ut mihi Cæsar cõcedat. ut absim, cum aliquid in senatu contra Cneũ agatur: sed timeo, ne non impetrem, uenit ab eo Furnius, ut quidem

ſcias, quos ſequamur: Q. Titinij filiũ cum Cæſare eſſe nunciat; ſed illũ maiores mihi gratias agere, quàm uellem. quid autem me roget (paucis ille quidem uerbis, ſed ἐν δυνάμει) cognoſce ex ipſius epiſtola, me miſerum quòd tu non ualuiſti, unà fuiſſemus: conſilium certe non defuiſſet σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω. ſed acta ne agamus: reliqua paremus. me adhuc hæc duo fefellerunt, initio * ſpes compoſitionis, qua facta uolebam, ut populari, ut ea ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari: deinde bellum crudele, & exitioſum ſuſcipi à Pompeio intelligebam. melioris mediusfidius ciuis, et uiri putabam, quouis ſupplicio affici, quàm illi crudelitati non ſolum præeſſe, uerũ etiam intereſſe. uidetur uel mori ſatius fuiſſe, quàm eſſe cum ijs. ad hæc igitur cogita mi Attice, uel potius excogita. quemuis euentum fortius feram, quàm hunc dolorem. Vale.

Cæſar Imp. S. D. Ciceroni Imp.

CVM Furniũ noſtrum tantum uidiſſem, neque loqui, neque audire me commodo potuiſſet, properarem, atque eſſem in itinere præmiſſis iã legionibus: præterire tamen nõ potui, quin & ſcriberem ad te, & illum mitterem, gratiasq́; agerem. etſi hoc officium & feci ſæpe, & ſæpius mihi facturus uideo: ita de me mereris. in primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad Vrbem uenturum, ut te ibi uideam, ut tuo conſilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti poſſim. ad propoſitum reuertar: feſtinationi meæ, breuitatiq́; literarum ignoſces: reliqua ex Furnio congoſces. Vale.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te epiſtolam, quã darem IIII.Id.ſed eo die is,cui dare uoluerã,nõ eſt profectus. uenit autẽ eo ipſo die ille celeripes, quem Saluius dixerat: attulit uberrimas tuas literas,quæ mihi quiddam, quo ſtarem, inſtillarunt: recreatum enim me non queo dicere: ſed plane τὸ συνέχον effeciſti: ego enim nõ iam id ago, mihi crede, ut proſperos exitus conſequar: ſic enim uideo, nec duobus his uiuis, nec hoc uno nos unquam Remp. habituros. ita neque de otio noſtro ſpero iam, nec ullam acerbitatem recuſo. unum illud extimeſcebam, ne quid turpiter facerem,uel,dicam,iam effeciſſem. ſic ergo habeto,ſalutareis te mihi literas miſiſſe, neque ſolum has longiores,quibus nihil poteſt eſſe explicatius, nihil perfectius,ſed etiam illas breuiores, in quibus hoc mihi iucundiſſimũ fuit,cõſilium, factumq; noſtrum ab Sexto probari. pergratumq; mihi tu feciſti, à quo diligi me,&,quid rectum ſit, intelligi, ſcio.longior uero tua epiſtola non me ſolum, ſed meos omneis ægritudine leuauit. itaque utar tuo conſilio, & ero in Formiano, ne aut ad Vrbem ἀπάντησις mea animaduertatur, aut, ſi nec hic, nec illic eum uidero, deuitatũ ſe à me putet. Quod autem ſuades, ut ab eo petam, ut mihi concedat, ut idem tribuam Pompeio, quod ipſi tribuerim: id me iam pridem agere intelliges ex literis Balbi,& Oppij, quarũ exempla tibi miſi, miſi etiã Cæſaris ad eos ſana mente ſcriptas: quo modo in tanta inſania? ſin mihi Cæſar hoc non cõcedat, uideo tibi illud

placere, me πολίτευμα de pace suscipere: in quo non extimesco periculum: cum enim tot impendeant, cur non honestissimo depacisci uelim? sed uereor, ne Pompeio quid oneris imponam, μήμοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat: mirandum enim in modum Cneus noster Sullani regni similitudinem concupiuit. εἰδώς τοι λέγω. nihil inquam ille minus obscure tulit. cum hoc ne igitur, inquies, esse uis? beneficium sequor, mihi crede, non causam, ut in Milone, ut in. sed hactenus. causa igitur non bona est? immo optima: sed agetur (memento) fœdissime. primum, consilium est, suffocare Vrbem, & Italiam fame: deinde, agros uastare, urere, pecunijs locupletum non abstinere. sed cum eadem metuam ab hac parte: si illinc beneficium nō sit, rectius putem quiduis domi perpeti. sed ita meruisse illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen subire non audeam. quanquam à te eius quoque rei iusta defensio est explicita. De triumpho tibi assentior. quem quidem totum facile, & libenter abiecero. egregie probo fore, ut, dum agamus, ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat: si modo, inquis, satis ille erit firmus. est firmior etiā, quàm putabamus. de isto licet bene speres: promitto tibi, si ualebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. te'ne igitur socio? contra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum auctoritatem: nec tam ut illa adiuuem, quàm ut hæc ne uideā, cupio discedere: noli enim putare tolerabiles horum insanias, nec uniusmodi fore. etsi quid te horum fugit, legibus, iudicijs, senatu sublato, libidines, audacias, sumptus, egestates tot egentissimorum hominum nec priua=

tas posse res, nec Remp. sustinere? abeamus igitur inde qualibet nauigatione: etsi id quidem, ut tibi uidebitur: sed certe abeamus: sciemus enim id, quod expectas, quid Brũdusij actum sit. Bonis uiris quòd ais probari, quæ adhuc fecerimus, scíriq; ab ijs nõ profectis, ualde gaudeo, si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inuestigabo diligentius: id mãdaui Philotimo, homini forti, ac nimium optimati. Extremum est, ut tibi argumẽtum ad scribendum fortasse iam desit: nec enim alia de re nunc ulla scribi potest: & de hac quid iá amplius inueniri potest? sed quoniam & ingenium suppeditat (dico mehercule, ut sentio) & amor, quo et meum ingenium incitatur: perge, ut facis, & scribe, quantum potes. In Epeirum quòd me nó inuitas, comitem non molestum: subirascor: sed uale: nam, ut tibi ambulãdum, unguendum, sic mihi dormiendum: etenim literæ tuæ mihi somnum attulerunt.

CICERO ATTICO S.

COENANTIBVS prid. Id. nobis, ac noctu quidẽ, Statius à te epistolã breuẽ attulit. De L. Torquato quid modo quæris? non modo Lucius, sed etiam Aulus profectus est, alij multi. De Reatinorum corona quod scribis, moleste fero in agro Sabino sementem fieri proscriptionis. Senatores multos esse Romæ, nos quoque audieramus. ecquid potes dicere, cur exierint?

In his locis opinio est coniectura magis, quàm nuncio, aut literis, Cæsarem Formijs ad XI. Cal. Apr. fore. hic ego uellem habere Homeri illam Mineruam simulatam Mentori, cui dicerem, Μέντορ πῶς τ᾽ ἄρ ἴω

πῶς τ' ἄρ προσπτύσομαι αὐτὸν? nullam rem unquam difficiliorem cogitaui, ſed cogito tamen, nec ero, ut in malis, imparatus: ſed cura, ut ualeas: puto enim diem tuum heri fuiſſe.

Cæſar Oppio, Cornelio S.

GAVDEO mehercule uos ſignificare literis, quàm ualde probetis ea, quæ apud Corfinium ſunt geſta. conſilio ueſtro utar libenter, & hoc libentius, quòd mea ſponte facere conſtitueram, ut quamleniſſimum me præberem, & Pompeium darem operam ut reconciliarem. tentemus, hoc modo ſi poſſumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque uictoriam diutius tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non ſum. hæc noua ſit ratio uincendi, ut miſericordia, & liberalitate nos muniamus. id quemadmodum fieri poſſit, non nulla mihi in mentem ueniunt, & multa reperiri poſſunt. de his rebus, rogo uos, ut cogitationem ſuſcipiatis. Cn. Magium Pompeij præfectum deprehendi: ſcilicet meo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. iam duo præfecti fabrum Pompeij in meam poteſtatem uenerunt, & à me miſſi ſunt. ſi uolẽt grati eſſe, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi eſſe amicus, quàm ijs, qui & illi, & mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi: quorum artificijs effectum eſt, ut reſp. in hunc ſtatum perueniret.

Balbus Ciceroni Imp. S.

SVBITO, posteaquam literas cõmunes cum Oppio ad te dedi, ab Cæsare epistolam accepi, cuius exemplũ tibi misi, ex quibus perspicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeium reconciliare, & quàm remotus sit ab omni crudelitate: quod eum sentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero sentio, quod tu, non posse tuam famam, & officium sustinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepisse prædices. Cæsarem hoc idem probaturum, exploratum pro singulari eius humanitate habeo: eiq; cumulatissime satisfacturũ te certo scio, cum nullam partem belli contra eum suscipias, neque socius eius aduersarijs fueris. atque hoc non solum in te tali, & tanto uiro satis habebit, sed etiam mihi ipse sua concessit bonitate, ne in ijs castris essem, quæ contra Lentulum, aut Pompeium futura essent, quorum beneficia maxima haberem: sibiq; satis esse dixit, si togatus urbana officia sibi præstitissem, quæ etiam illi, si uellem, præstare possem. itaque nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, sustineo; meumq; officium, fidem, pietatem ijs præsto. sed mehercule rursus tam abiectam compositionis spem nõ desperatissimam esse puto, quoniam Cæsar est ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, si tibi uidetur, te ad eum scribere, & ab eo præsidiũ petere, ut petisti à Pompeio, me quidem approbante, temporibus Milonianis. præstabo (si Cæsarem bene noui) eum prius tuæ dignitatis, quàm suæ utilitatis rationẽ habiturũ.

hæc quàm prudenter tibi ſcribam, neſcio: ſed illud certe ſcio, me ab ſingulari amore, ac beneuolentia, quæcunque ſcribo, tibi ſcribere, quòd te (ita incolumi Cæſare moriar) tanti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. de hac re cum aliquid conſtitueris, uelim mihi ſcribas: nam non mediocriter laboro, ut utrique, ut uis, tuam beneuolentiam præſtare poſſis: quam mehercule te præſtaturum confido. Fac ualeas.

Balbus, & Oppius S. D. M. Ciceroni.

NEDVM hominum humilium, ut nos ſumus, ſed etiam ampliſſimorum uirorum conſilia ex euentu, non ex uoluntate à pleriſque probari ſolent: tamen freti tua humanitate, quod uerißimũ nobis uidebitur, de eo, quod ad nos ſcripſiſti, tibi conſilium dabimus: quod ſi non fuerit prudens, at certe ab optima fide, & optimo animo proficiſcetur. Nos, niſi id, quod noſtro iudicio Cæſarem facere oportere exiſtimamus, ut, ſimul Romam uenerit, agat de reconciliatione gratiæ ſuæ, & Pompeij; id eũ facturũ ex ipſo cognouiſſemus: te hortari deſineremus, ut uelles his rebus intereſſe, quo facilius, & maiore cũ dignitate per te, qui utrique es coniunctus, res tota conficeret: aut, ſi ex contrario putaremus, Cæſarem id non facturũ, & eũ uelle cũ Põpeio bellũ gerere ſciremus; nunquã tibi ſuaderemus, contra hominem optime de te meritũ arma ferres, ſicuti te ſemper orauimus, ne cõtra Cæſarẽ pugnares. ſed cum etiam nũ, quid facturus Cæſar ſit, magis opinari, q̃ ſcire poſſimus: nõ poſſumus niſi hoc, nõ uideri eã tuã eſſe dignitatẽ, neque fidẽ omnibus cognitã, ut contra

alterutrum, cum utrique sis maxime necessarius, arma feras. & hoc, non dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. nos tamen (si tibi uidebitur) ad Cæsarem scribemus, ut nos certiores faciat, quid in hac re acturus sit. à quo si erit nobis rescriptum, statim, quæ sentiemus, ad te scribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis uidentur tuæ dignitati, non Cæsaris rationi, esse utilissima. & hoc Cæsarem pro sua indulgentia in suos probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREIS epistolas tuas accepi postridie Iduum: erãt autem IIII. III. prid. Id. datæ. igitur antiquissimæ cuique primum respondebo. Assentio tibi, ut in Formiano potissimum commorer. & iam de supero mari * plaboque, ut antea ad te scripsi, & quonã modo possem uoluntate eius nullam reipub. partem attingere. Quod laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta, & dicta nostri amici: ego uero ita facio: quin ea ipsa, quæ à te cõmemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse non memini: tanto plus apud me ualere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem uolo. faciamus igitur, ut cen* ses, colligamusq; nos: festiuo enim simili urus decurro, atque cursu. θέσεις meas commentari non desino: sed sunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus sit sanè ita, ut uis: sed nosti illud, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Titinij filius apud Cæsarem est. Quod autem quasi uereri uideris, ne mihi tua consilia displiceant: me uero nihil delectat aliud, nisi consilium, & literæ tuæ. quare fac, ut ostendis, ne destite-

ris

ris ad me, quidquid tibi in mentem uenerit, ſcribere. mihi nihil poteſt eſſe gratius. Venio ad alteram nunc epiſtolam. recte non credis de numero militum: ipſo dimidio plus ſcripſit Clodia. falſum etiam de corruptis nauibus. Quod Conſules laudas, ego quoque animum laudo, conſilium reprehendo: diſceſſu enim illorum, actio de pace ſublata eſt: quam quidem ego meditabar: itaque poſtea Demetrij librum de concordia tibi remiſi, & Philotimo dedi. nec uero dubito, quin exitioſum bellum impendeat, cuius initium ducetur à fame. & me tamen doleo non intereſſe huic bello, in quo tāta uis ſceleris futura eſt, ut, cum parenteis non alere nefarium ſit, noſtri principes antiquiſſimam, & ſanctiſſimam parentem patriam fame necandam putent. atque hoc non opinione timeo, ſed interfui ſermonibus. omnis hæc claſſis, Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, Andro, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Bizantio, Lesbo, Smyrna, Myleto, Co, ad intercludendos commeatus Italiæ, & ad occupandas frumentarias prouincias comparatur. at quā ueniet iratu, & ijs quidem maxime, qui eam maxime ſaluam uolebant, quaſi relictus ab ijs, quos reliquit. itaque mihi dubitanti, quid me facere par ſit, permagnum pondus affert beneuolentia erga illum: qua dempta, perire melius eſſet in patria, quàm patriam ſeruando euertere. De Septentrione plane ita eſt. metuo, ne uexetur Epeirus. ſed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? prædicat enim palàm, & militibus oſtendit, ſe largitione ipſa ſuperiorem, quàm hunc, fore.

Illud me præclare admones, cum illum uidero, ne nimis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar.

plane sic faciendum. Arpinum, cum eum conuenero, cogito; ne forte aut absim, cum ueniet, aut cursem huc illuc uia deterrima. Bibulum, ut scribis, audio uenisse, & redisse prid. Id. Philotimum, ut ais epistola tertia, expectabas. at ille Idibus à me profectus est. eo serius ad tuam illam epistolam, cui ego statim rescripserã, redditæ sunt meæ literæ. De Domitio, ut scribis, ita opinor esse, ut & in Cossano sit, & consilium eius ignoretur. Iste omnium turpissimus, & sordidissimus, qui consularia comitia à Prætore ait haberi posse, est idem, qui semper in rep. fuit. itaque nimirum hoc illud est, quod Cæsar scribit in ea epistola, cuius exemplum ad te misi, se uelle uti CONSILIO meo: age esto hoc commune: GRATIA: ineptum id quidem, sed puto hoc simulat ad quasdã senatorũ sentẽtias: DIGNITATE, fortasse sententia cõsularis. illud extremũ est, OPE OMNIVM RERVM. id ego suspicari cœpi tũ ex tuis literis, aut hoc ipsum esse, aut nõ multo secus: nã permagni eius interest, rem ad interregnum non uenire. id assequitur, si per Prætoré Consules creantur. nos autem in libris habemus, non modo Consules à Prætoribus, sed ne Prætores quidem creari ius esse, idq; factum esse nunquam: Consules, eo non esse ius, quod maius imperium rogari à minore non sit ius: Prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ Consulum sint, quorum est maius imperium. aberit non longe, quin hoc à me decerni uelit, neque sit contentus Galba, Scæuola, Cassio, Antonio. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. sed, quanta tempestas impendeat, uides. Qui transierint senatores, scribam ad te, cum certum habebo. De re frumentaria recte intelli=

gis, quæ nullo modo administrari sine uectigalibus potest: nec sine causa & eos, qui circũ illum sunt, omnia postulanteis, & bellum nefarium times. Trebatium nostrum, etsi, ut scribis, nihil bene sperat, tamen uidere sanè uelim. quem fac horteris, ut properet: opportune enim ad me ante aduentũ Cæsaris uenerit. De Lanuino, statim, ut audiui Phameam mortuum, optaui, si modo esset futura resp. ut id aliquis emeret meorũ: neque tamen de te, qui maxime meus, cogitaui: sciebam enim de quoto anno, & quantũ in solo solere quærere: neque
* solum Romæ, sed etiam delitium digãma uideram. ueruntamen ego illud, quanquam est bellum, minoris æstimo, quàm æstimabatur Marcellino Cos. cum ego istos hortulos propter domum, Antij quam tum habebã, iucundiores mihi fore putabam, et minore impensa, quàm
* si Tusculanum refecissem. uolui HS Q. egi per prædem, illi daret, Antij cum haberet uenale: noluit. sed nunc omnia ista iacere puto propter numorum caritatem. mihi quidem erit aptissimum, uel nobis potius, si tu emeris. sed eius dementias caue contemnas: ualde est uenustum. quanquam mihi ista omnia iam addicta uastitati uidentur. respondi epistolis tribus: sed expecto tuas: nam me adhuc tuæ literæ sustentarunt. Datæ Liberalibus.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habebã, quod scriberẽ: neq;. n. noui quidquam audierã, & ad tuas omneis rescripserã pridie. sed cũ me ægritudo nõ solũ somno priuaret, uerũ ne uigila-

re quidem sine summo dolore pateretur: tecum ut quasi loquerer, in quo uno acquiesco, hoc nescio quid nullo argumento proposito scribere institui. Amens mihi fuisse uideor à principio, & me una hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, uel potius ruentem Põpeium tanquam unus manipularis secutus sim. uidi hominem XIIII. Cal. Febr. plenum formidinis. illo ipso die sensi, quid ageret. nunquam mihi postea placuit, nec unquam aliud in alio peccare desitit. nihil interim ad me scire, nihil nisi fugam cogitare. quid quæris? sicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immundæ, insulsæ, indecoræ: sic me illius fugæ, negligentiæq; deformitas auertit ab amore: nihil enim dignum faciebat, quare eius fugæ comitem me adiungerem. nunc emergit amor: nunc desiderium ferre non possum: nunc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina prodest. itaque dies & noctes, tanquam auis illa, mare prospecto, euolare cupio. do, do pœnas temeritatis meæ. etsi quæ fuit illa temeritas? quid feci non consideratissime? si enim nihil præter fugam quæreretur, fugissem libentissime: sed genus belli crudelissimi, & maximi, quod non dum uident homines quale futurum sit, perhorrui. quæ minæ municipijs? quæ nominatim uiris bonis? quæ denique omnibus, qui remansissent? quàm crebro illud? Sulla potuit, ego non potero? mihi autem hæserunt illa. male Tarquinius, qui Porsenam, qui Octauium Manilium contra patriam: impie Coriolanus, qui auxilium petijt à Volscis: recte Themistocles, qui mori maluit: nefarius Hippias Pisistrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. at Sulla, at Marius,

at Cinna recte, immo iure fortasse: sed quid eorum uictoria crudelius? quid funestius? huius belli genus fugi, & eo magis, quòd crudeliora etiam cogitari, et parari uidebam. me, quem non nulli conseruatoré istius urbis, quem parentem esse dixerunt, Getarũ, & Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus famem, uastitatem inferre Italiæ? hũc primum mortalé esse, deinde etiam multis modis posse extingui cogitabam: Vrbem autem, & populum nostrũ seruandum ad immortalitatem, quantũ in nobis esset, putabam. & tamen spes quædam me obtentabat, fore, ut aliquid conueniret potius, quàm aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitij admitteret. alia res nũc tota est, alia mea. sol (ut est in tua quadã epistola) excidisse mihi è mundo uidetur. ut ægroto, dum anima est, spes esse dicitur: sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. hæc me fefellerũt, & (ut uerũ loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deuexa ad otiũ, domesticarũ me rerum delectatione molliuit. nunc siue periculo experiundum erit, experiar certe, ut hinc auolé: ante oportuit fortasse: sed ea, quæ scripsisti, me tardarũt, & auctoritas maxime tua: nam cum ad hunc locũ uenissem, euolui uolumen epistolarũ tuarum, quod ego sub signo habeo, seruóq; diligentissime. erat igitur in ea, quam X. Cal. Feb. dederas hoc
›› modo. SED uideamus, & Cneus quid agat, et il-
›› lius rationes quorsum fluant. quòd si iste Italiã relin-
›› quet, faciet omnino male, &, ut ego existimo, ἀλογί-
›› στως, sed tum demum consilia nostra commutanda
›› erunt. Hoc scribis post diem quartũ, quàm ab Vrbe

discessimus. deinde VIII. Cal. Febr. TANTVM MODO Cneus noster ne, ut Vrbem ἀλογίστως reliquit, sic Italiam relinquat. eodem die das alteras literas, quibus mihi consulenti planissime respondes: est.n. sic. SED uenio ad consultationem tuam. si Cneus Italia cedit, in Vrbem redeundum puto: qui enim finis peregrinationis? hoc mihi plane hæsit: et nunc ita uideo, infinitum bellum iunctum miserrima fuga, quã tu peregrinationem ὑποκορίζῃ. sequitur χρησμὸς VI. Cal. Febr. EGO, si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore: sin Italiam relinquit, ad posterum bellum ἄσπονδον strui existimo. huius igitur belli ego particeps, & socius, et adiutor esse cogor; quod et ἄσπονδον, & cum ciuibus. deinde VI. Id. Febr. cũ iam plura audires de Pompeij consilio, concludis epistolã quandã hoc modo. EGO quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit, te quoque profugere: summo enim periculo facies, nec Reip. proderis; cui quidẽ posterius poteris prodesse, si manseris. quem φιλόπατριν, ac πολιτικὸν hominis prudentis, et amici tali admonitu nõ moueret auctoritas? deinceps III. Id. Febr. iterum mihi respondes cõsulenti, sic. QVOD quæris à me fugam ne fidam, * an moram deserendam utiliorem putem: ego uero in præsentia subitum discessum, & præcipitem profectionem cum tibi, tum ipsi Cneo inutilem, & periculosam puto: et satius esse existimo, uos dispertitos, & in speculis esse: sed medius fidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare. hoc turpe Cneus noster biennio ante cogitauit: ita Sullaturit animus eius, et proscripturit ian=

diu. inde, ut opinor, cum tu ad me quædã γενικώτερον ſcripſiſſes, et ego mihi à te quædã ſignificari putaſſem, ut Italia cederem: deteſtaris hoc diligenter XI. Cal. Mart. EGO uero nulla epiſtola ſignificaui, ſi Cneus Italia cederet, ut tu unà cederes: aut, ſi ſignificaui, nõ dico fui inconſtans, ſed demens. in eadem epiſtola a=lio loco. NIHIL relinquitur, niſi fuga: cui te ſociũ neutiquam puto eſſe oportere, nec unquam putaui. To=tam autẽ hanc deliberationẽ euoluis accuratius in literis VIII. Cal. Mart. datis. SI M. Lepidus, & L. Volca=tius remanent, manẽdum puto, ita, ut, ſi ſaluus ſit Põ=peius, & cõſtiterit alicubi, hãc νεκυίαν relinquas, & te in certamine uinci cum illo facilius patiaris, q̃ cũ hoc in ea, quæ perſpicitur futura, colluuie regnare. multa di=ſputas huic ſententiæ conuenientia. inde ad extremum. QVID SI, inquis, LEPIDVS, & Volcatius di=ſcedunt? plane ἀπορῶ. quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. ſi tum dubitares, nunc cer=te non dubitas iſtis manentibus. deinde in ipſa fuga V. Cal. Mart. INTEREA nõ dubito, quin in For=miano mãſurus ſis. cõmodiſſime. n. τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις. ad Cal. Mart. cũ ille quintũ iam diẽ Brũdu=ſij eſſet. TVM poterimus deliberare, non .ſ. integra re, ſed certe minus infracta, q̃ ſi una proieceris te. de=inde IIII. Non. Mart ὑπὸ τὴν λῆψιν cũ breuiter ſcri=beres, tamen ponis hoc. CRAS ſcribam plura, & ad omnia: hoc tamen dicam, non pœnitere me conſilij de tua manſione: & quanquam magna ſolicitudine, ta=mẽ quia minus mali puto eſſe, q̃ in illa profectione, ma=neo in ſentẽtia, et gaudeo te mãſiſſe. Cũ uero iam an=

gerer, & timerem, ne quid à me dedecoris esset admissum, III. Non. Mart. TAMEN te non esse unà cũ Pompeio, non fero moleste. postea si opus fuerit, nõ erit difficile: & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένιστον. sed hoc ita dico, si hic qua ratione initium fecit, eadẽ cætera aget, sincere, temperate, prudẽter, ualde uidero, et cõsideratius utilitati nostræ cõsuluero. VII. Id. Mart. scribis, Peduceo quoque nostro probari, quòd quierim: cuius auctoritas multũ apud me ualet. his ego tuis scriptis me consolor, ut nihil à me adhuc delictum putem. tu modo auctoritatem tuã de= * fendito, aduersus me nihil opus esse, conscius ego aliis. ego, si nihil peccaui, reliqua tuebor. ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. hic nihil dũ de reditu Cæsaris audiebatur. ego his literis hoc tamen profeci: perlegi omneis tuas, et in eo acquieui. Lentulũ nostrũ scis Puteolis esse: quod cũ è uiatore quodã esset auditũ, qui se diceret, eum in Appia, cũ is paulum lecticam aperuisset, cognosse, etsi uix uerisimile, misi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarent, & ad eũ literas. inuentus est uix, in hortis suis se occultans, literasq; mihi remisit, mirifice gratias agens Cæsari: de suo autem consilio C. Cæcio mandata ad me dedisse. eum ego hodie expectabam, id est XIIII. Cal. Apr. uenit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, ut mihi uisus est, temperatus, & prudens: existimatus quidem est semper auctor otii. quàm ille hæc non probare mihi quidem uisus est, quàm illam νεκυίαν (ut tu appellas) timere. huic ego in multo sermone epistolam ad me Cæsaris ostendi, eam,

cuius exemplum ad te antea misi: rogauiq;, ut interpre taretur, quid esset, quod ille scriberet, cõsilio meo se uti uelle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. respondit, se non dubitare, quin & opem, & gratiam meã ille ad pacificationem quæreret: utinam aliquod in hac mi seria Reip. πολιτικὸν opus efficere, et nauare mihi liceat. Matius quidem & illum in ea sententia esse confidebat, & se auctorem fore pollicebatur. Pridie autẽ apud me Crassipes fuerat, qui se prid. Non. Martij Brũ= dusio profectum, atque ibi Pompeiũ reliquisse dicebat quod etiam, qui VIII. Id. illinc profecti erant, nũcia= bant: illa uero omnes, in quibus etiam Crassipes, qui prudentia potuit attendere sermones, minaceis inimicos optimatium, municipiorum hosteis, meras proscriptio= nes, meros Sullas: quæ Luceiũ loqui, quæ totam Græ= ciam, quæ uero Theophanem. & tamen omnis spes sa lutis in illis est: & ego excubo animo, nec partem ullã capio quietis: &, ut has pestes effugiam, cũ dissimilli= mis nostri esse cupio: quid enim tu illuc Scipionẽ, quid Faustum, quid Libonem prætermissurum sceleris pu= tas? quorum creditores conuenire dicuntur. quid eos autem, cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas μακροψυχίαν Cnei nostri esse? nunciant Aegy= ptum, & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hispaniam abiecisse. monstra narrant: quæ falsa esse possunt: sed certe & hæc perdita sunt, & illa non salutaria.

Tuas literas iam desidero. post fugam nostrã, nun= quam iam nostrum earum interuallum fuit. Misi ad te exemplum literarum mearum ad Cæsarem, qui= bus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero Imp. S. D. Cæsari Imp.

VT legi tuas literas, quas ab Furnio nostro acceperã, quibus mecum agebas, ut ad Vrbem essem, te uelle uti consilio, & dignitate mea: minus sum admiratus: de gratia, & de ope quid significares, mecum ipse quærebam: spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac singulari sapientia de otio, de pace, de concordia ciuium agi uelle arbitrarer: & ad eam rationem existimabam satis aptam esse & naturã, & personam meam. quod si ita est, & si qua de Põpeio nostro tuendo, & tibi, ac Reip. reconciliãdo cura te attingit: magis idoneum, quàm ego sum, ad eã causam profecto reperies neminem: qui & illi semper, et senatui, cum primũ potui, pacis auctor fui; nec sumptis armis belli ullam partem attigi; iudicauiq; te eo bello uiolari, contra cuius honorem populi R. beneficio cõcessum inimici, atq; inuidi niterentur. sed, ut eo tempore non modo ipse auctor dignitatis tuæ fui, uerum etiam cæteris auctor ad te adiuuandum: sic me nunc Pompeij dignitas uehementer mouet: aliquot enim sunt anni, cum uos duos delegi, quos præcipue colerem, & quibus essem, sicut sum, amicissimus. quam ob rem à te peto, uel potius precibus omnibus oro, et obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus uir, gratus, pius deniq; esse in maximi beneficij memoria possim. quæ si tantũ ad me ipsum pertinerẽt, sperarẽ me à te tamen impetraturum: sed, ut arbitror, & ad tuam fi-

dem, & ad Remp. pertinet, me & pacis utriusque ue=
strum, & ad ciuium concordiam, per te, quã accõmo=
datissimum, conseruari. Ego, cum antea tibi de Lentu
lo gratias egissem, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuis=
ses: tamen eius literis lectis, quas ad me gratissimo ani
mo de tua liberalitate, beneficioq; misit, eandem me sa=
lutem à te accepisse putaui, quam ille. in quem si me
intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompe
ium esse possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM tuas literas XIII. Cal. cũ mihi e=
pistola affertur à Lepta, circumuallatum esse Pompeiũ,
ratibus etiã exitus portus teneri. non medius fidius præ
lacrymis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. misi
ad te exemplum. miseros nos, cur non omnes fatum
illius unà executi sumus? ecce eadem à Matio, & Tre=
batio: quibus Minturnis obuij Cæsaris tabellarij. tor=
queor infelix, ut iam illum Mutianum exitum exopte.
at quàm honesta, at quàm expedita tua consilia, quàm
euigilata tuis cogitationibus, quà itineris, quà nauiga=
tionis, quà congressus, sermonisq; cum Cæsare. om=
nia tum honesta, tum cauta. in Epeirum uero in=
uitatio quàm suauis, quàm liberalis, quàm frater=
na? De Dionysio sum admiratus: qui apud me ho
noratior fuit, quàm apud Scipionem Panætius: à quo
impurissime hæc, hæc nostra fortuna despecta est.
odi hominem, & odero: utinam ulcisci possem: sed il=
lum ulciscentur mores sui. Tu quæso nunc uel ma=

xime, quid agendum nobis sit, cogita. populi R. exerci tus Cn. Pōpeium circūsidet: fossa & uallo septū tenet: fuga prohibet. nos uiuimus, & stat urbs ista? Praetores ius dicunt? Aediles ludos parant? uiri boni usuras perscribunt? ego ipse sedeo? coner illuc ire, ut insanus? implorare fidem municipiorum? boni non sequentur, leues irridebunt; rerum nouarum cupidi, uictores praesertim, & armati, uim, & manus afferent. quid censes * igitur? & quidnā est tui consilij adfinis huius miserrimae uitae? nunc doleo, nunc torqueor, cum quibusdam aut sapiens uideor, quòd unà non ierim; aut felix fuisse. mihi contra: nunquam enim illius uictoriae socius esse uolui, calamitatis mallem fuisse. quid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiā implorem? actum est. nulla re iam possum iuuari, qui ne quid optem quidem iam habeo, nisi ut aliqua inimici misericordia liberetur. οὐκ ἔστ᾽ ἔτυμος λόγος, ut opinor, ille de ratibus: quid enim est, quod Dolabella ijs literis, quas III. Id. Mart. à Brundusio dedit, hanc εὐημερίαν quasi Caesaris scriberet, Pompeium in fuga esse? eumq́; primo uento nauigaturum? quod ualde discrepat ab ijs epistolis, quarum exempla antea ad te misi. hic quidem mera scelera loquuntur: sed non erat nec recentior auctor, nec huius rei quidem melior Dolabella. Vale.

15

CICERO ATTICO S.

TVAS XI. Cal. accepi literas, quibus omnia cōsilia differs in id tēpus, cū scierimus, quid actum sit. &

certe ita est : nec interim potest quidquam statui, ne cogitari quidem. quanquam hæ mihi literæ Dolabellæ iubent ad pristinas cogitationes reuerti : fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempestas, qua ego illum usum puto . συναγωγὴ consiliorum tuorum non est à me collecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam: nec enim me tā hæc mala angebant, quàm suspicio culpæ, ac temeritatis meæ . eam nullam puto esse, quoniam cum consilijs tuis mea & facta, & consilia cōsentiunt.

Quod mea prædicatione factum esse scribis magis, quàm illius merito, ut tantum ei debere uiderer: est ita. ego illa extuli semper, & eo quidem magis, ne quid ille superiorum meminisse me putaret . quæ si maxime meminissem, tamen illius temporis similitudinem iam sequi deberem . nihil me adiuuit , cum posset : & postea fuit amicus, & tam ualde : & quā ob causam, plane scio. ergo ego quoque illi . quin etiam illud par in utroque nostrum, quòd ab eisdem illecti sumus . sed utinam tantum ego ei prodesse potuissem , quantum ille mihi potuit. mihi tamen, quod fecit, est gratissimum . nec ego, eum nunc iuuare qua re possim, scio : nec, si possem, cū tam pestiferum bellum pararet, adiuuandum putarem. tantum offendere animū eius hic manens nolo. nec mehercule ista uidere , quæ tu potes iam animo prouidere, nec interesse istis malis possem : sed eo tardior ad discedendum fui , quòd difficile est de discessu uoluntario sine ulla spe reditus cogitare: nam ego hunc ita paratum uideo peditatu , equitatu , classibus , auxilijs Gallorum, quos Matius ἐστάλπιζεν , ut puto , sed certe dicebat , peditum , equitum se polliceri sumptu suo annos decem.

collecti

pe- ditum uicena

ſed ſit hoc λάπισμα. magnas habet certe copias, & ha=
bebit non ille uectigal, ſed ciuium bona. adde confiden=
tiam hominis, adde imbecillitatem bonorum uirorum;
qui quidem, quòd illum ſibi merito iratum putant, ode=
runt. ut tu ſcribis ludum. ac uellem, ſcribis, quiſnam
* hic ſignificaſſet: ſed & iſte, quia plus oſtenderat, quàm
fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non amant. muni=
cipia uero, & ruſtici Romani illum metuunt, hunc ad=
huc diligunt. quare ita paratus eſt, ut, etiam ſi uincere
non poſſit, quo modo tamen ipſe uinci poſſit, non uideã.
ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quàm πει=
θανάγκην: αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων,
οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. Illa ἄλιμενα uideo tibi non
probari: quæ ne mihi quidem placebant: ſed habebã in
illis & occultationem, & ὑπηρεσίαν fidelem. quæ ſi mi=
hi Brundusij ſuppetant, mallem: ſed ibi occultatio nul=
la eſt. uerum, ut ſcribis, cum ſcimus. Viris bonis me
non nimis excuſo: quas eos enim cœnas & facere, &
obire ſcripſit ad me Sextus? quàm lautas, quàm tempe=
ſtiuas? ſed ſint quamuis boni: non ſunt meliores, quàm
nos: mouerent me, ſi eſſent fortiores. De Lanuino Pha=
meæ erraui: Troianum ſomniaueram. id ego uolui Q.
ſed pluris eſt. iſtuc tamen cuperem emeres, ſi ullam ſpem
fruendi uiderem. Nos quæ monſtra quotidie intelliga=
mus, ex illo libello, qui in epiſtolam coniectus eſt. Len=
tulus noſter Puteolis eſt, ἀδημονῶν, ut Cæcius narrat.
quid agat? διατροπὴν Corfinienſem reformidat: Pom=
peio nunc putat ſatisfactum: beneficio Cæſaris moue=
* tur: ſed tamen mouetur magis proſpecta re, nec hæc
poſſe ferre. omnia miſera: ſed hoc nihil miſerius.

Pompeius Cn. Magium de pace misit, & tamen oppugnatur: quod ego non credebam: sed habeo à Balbo literas, quarum ad te exemplum misi. lege, quæso, & illud infimum caput ipsius Balbi optimi, cui Cneus noster locum, ubi hortos ædificaret, dedit: quem cui nostrum non sæpe prætulit? itaque miser torquetur. sed, ne bis eadem legas, ad ipsam te epistolam reiicio. spem autem pacis habeo nullam. Dolabella suis literis Idib. Martij datis merum bellum loquitur. maneamus ergo in illa eadem sententia misera, & desperata: quando hoc miserius esse nihil potest.

Balbus Ciceroni Imp. S.

CAESAR nobis literas perbreues misit, quarum exemplum subscripsi. breuitate epistolæ scire poteris eum ualde esse distentũ, qui tanta de re tam breuiter scripserit. si quid præterea noui fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelio S. Ad VII. Id. Mart. Brundusium ueni: ad murum castra posui. Pompeius est Brundusij: misit ad me Cn. Magium de pace. quæ uisa sunt, respondi. hoc uos statim scire uolui. cum in spem uenero, de compositione aliquid me conficere, statim uos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas mi Cicero torqueri, postquam rursus in spem pacis ueni, ne qua res compositionem eorum impediat? nanque, quod absens facere possum, opto. quòd si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. nunc expectatione crucior. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERAM ad te VIII. Cal. exemplum epistolæ Balbi ad me, & Cæsaris ad eũ. ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæsarem ad se prid. Id. Mart. misisse literas hoc exemplo. Pompeius se oppido tenet. nos ad portas castra habemus: conamur opus magnum, & multorum dierum propter altitudinem maris: sed tamen nihil est, quod potius faciamus. ab utroque portus cornu moleis iacimus, ut aut illum quã primum traijcere quod habet Brundusij copiarum cogamus, aut exitu prohibeamus. Vbi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atque eum loqui quidam αὐτεντικῶς narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti se pœnas persequi, omniumq; eorum, in quo Sulla crudelis hoc socio fuisset: nihil Curionem se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset: ad ambitionem, quibus exilij pœna superioribus legibus non fuisset, ab illo patriæ proditores de exilio reductos esse: queri de Milone per uim expulso: neminem tamen se uiolaturum, nisi qui arma hæc contra. Bebius quidam à Curione III. Id. profectus, homo non infans, sed quis ulli non dicat? plane nescio, quid agam. illinc quidem Cneum profectum puto. quidquid est, biduo sciemus. A' te nihil ne ante prorsus quidem quid literarum: nec mirum: quid enim est, quod scribamus? ego tamen nullum diem prætermitto. Scripta epistola, literæ mihi ante lucẽ à Lepta Capua redditæ sunt, Idib. Mart. Pompeium à Brundusio conscendisse, at Cæsarem ad VII. Cal. Apr. Capuæ fore. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S.

CVM dedissem ad te literas, ut scires Cæsaré Capuæ VII. Cal. fore, allatæ mihi sunt literæ, eum in Albano apud Curionem V. Cal. fore. eum cum uidero, Arpi=num pergam. si mihi ueniam, quam peto, dederit, utar conditione: sin minus, impetrabo aliquid à me ipso. il=le, ut ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundusij, Tarenti, Siponti. claudere mihi uidetur maritimos exi=tus, & tamen ipse Græciam spectare potius, quàm Hi=spanias. sed hæc longius absunt. me nunc & congres=sus huius stimulat (is uero adest) & primas eius actio=nes horreo: uolet enim, credo, senatusconsultum facere: uolet Augurum decretum: rapiemur, aut absentes uexa=bimur. uel ut Consules roget Prætor, uel Dictatorem di=cat: quorum neutrum ius est. at si Sulla potuit efficere, ab Interrege ut Dictator diceretur, & Magister equitũ: cur hic non possit? nihil expedio, nisi ut aut ab hoc tan=quam Q. Mutius, aut ab illo tanquam L. Scipio. cum tu hæc leges, ego illum fortasse conuenero. τέτλα κύν=τερον. ne illud quidem nostrum proprium: erat enim spes propinqui reditus, erat hominum querela: nunc ex=ire cupimus; qua spe reditus, mihi quidem nunquam in mentem uenit. non modo autem nulla querela est mu=nicipalium hominum, ac rusticorum, sed contra me=tuunt ut crudelem, iratum. nec tamen mihi quidquam est miserius, quàm remansisse; nec optatius, quàm euo=lare, non tam ad belli, quàm ad fugæ societatem. sed tu omnia consilia differebas in id tempus, cum sciremus,

quæ Brundusij acta essent. scimus nempe: hæremus nihilo minus: uix enim spero mihi hunc ueniam daturum: etsi multa affero iusta ad impetrandum. sed tibi omnem illius, meumq; sermonem omnibus uerbis expressum statim mittam. tu nunc omni amore enitere, ut nos cura tua, & prudentia iuues. ita subito accurrit, ut ne Trebatium quidem, ut constitueram, possim uidere. omnia nobis imparatis agenda: sed tamen ἄλλα μὲν αὐτὸς, ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. quidquid egero, continuo scies. Mandata Cæsaris ad Consules, & ad Pompeium, quæ rogas, nulla habeo: quæ descripta attulit, illa è uia misi ad te: è quibus mandata puto intelligi posse. Philippus Neapoli est, Lentulus Puteolis. de Domitio, ut facis, sciscitare, ubi sit, quid cogitet. Quod scribis asperius me, quàm mei patiantur mores, de Dionysio scripsisse: uide, quàm sim antiquorum hominum: te mediusfidius hanc rem grauius putaui laturum esse, quàm me: nam præterquam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta sit, præterea te ipsum quonam modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? sed tu id quanti æstimes, tuum iudicium est: nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono: ego autem illum male sanum semper putaui, nunc etiam impurum, & sceleratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm sibi. Philargyro bene: causam certe habuisti & ueram, & bonam: relictum esse me potius, quàm reliquisse. Cum dedissem iam literas ad VIII. Cal. quos cum Matio pueros, & Trebatio miseram, epistolam mihi attulerunt hoc exemplo. Matius, & Trebatius Ciceroni Impera-

tori S. Cum Capua exiſſemus, in itinere audiuimu Pompeium Brunduſio ad XVI. Cal. Apr. cum omnibus copijs, quas habuerat, profectum eſſe: Cæſarem poſtero die in oppidum introiſſe, concionatum eſſe, inde Romam contendiſſe: uelle ante Cal. eſſe ad Vrbem, & paucos dies ibi commorari, deinde in Hiſpanias proficiſci. nobis non alienum uiſum eſt, quoniam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt, eaq́;, ut tempus poſtularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat. Epiſtola conſcripta nunciatum eſt nobis, Cæſarem ad VIII. Cal. Capuæ, ad VII. Sinueſſæ. hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM, quid ſcriberem ad te, nihil haberem, tamen, ne quem diem intermitterem, has dedi literas. Ad VII. Cal. Cæſarem Sinueſſæ manſurum nunciabant. ab eo mihi literæ redditæ ſunt ad VII. Cal. quibus iam opes meas, non, ut in ſuperioribus literis, opem expectat. cum eius clementiam Corfinienſem illam per literas collaudauiſſem, reſcripſit hoc exemplo. Cæſar Imp. Ciceroni Imp. S. Recte augurarıs de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. atque ego cũ ex ipſa re magnam capio uoluptatem: tum meũ factum probari abs te, triumpho, & gaudeo. neque illud me mouet, quòd ij, qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicũtur, ut mihi rurſus bellum inferrent: nihil enim malo, quàm & me mei ſimilem eſſe, & illos ſuı̃.

 Tu uelim

mihi ad Vrbem præsto sis, ut tuis consilijs, atque opibus, ut consueui, in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius. hanc adeo habebo gratiam illi: neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S.

26

TREBATIVM VI. Cal. quo die has literas dedi, expectabam. ex eius nuncio, Matijq; literis meditabor, quo modo cum illo loquar. ò tempus miserum. nec dubito, quin à me contendat, ad Vrbem ueniam: senatum enim Cal. uelle se frequentem adesse, etiam Formijs proscribi iussit. ergo ei negandum est? sed quid præripi? statim ad te perscribam omnia. ex illius sermone statuam, Arpinum ne mihi eundum sit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam puram dare, istic puto. tu quæso cogita, quid deinde: nam me hebetem molestiæ reddiderunt. A' Curio, uelim scire, ecquid ad te scriptum sit de Tirone: ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut uerear, quid agat. qui autem ueniunt inde, id modo nunciant. sanè in magnis curis etiam hæc me solicitant. in hac enim fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas esset.

CICERO ATTICO S.

21

VTRVNQVE ex tuo consilio: nam & oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis existimaret, quàm gratias ageret: et in eo mãsimus, ne ad Vrbẽ. illa

ſefellerunt, facilem quòd putaramus: nihil uidi minus.
damnari ſe noſtro iudicio : tardiores fore reliquos, ſi
in his non ueniremus, dicere. ego, diſſimilem illorũ eſſe
cauſam. cum multa : ueni igitur, & age de pace. meo
ne, inquam, arbitratu? an tibi, inquit, ego præſcribam?
ſic, inquam, agam, ſenatui non placere in Hiſpanias iri,
nec exercitus in Græciam tranſportari : multaq́; inquã
de Cneo deplorabo. tum ille, ego uero iſta dici nolo.
ita putabam, inquam. ſed ego eo nolo adeſſe, quòd aut
ſic mihi dicendum eſt, multaq́;, quæ nullo modo poſſem
ſilere, ſi adeſſem : aut non ueniendum. ſumma fuit,
ut ille quaſi exitum quærens, ut deliberarem. non fuit
negandum. ita diſceſſemus. credo igitur hunc me non
amare. at ego me amaui ; quod mihi iam pridem uſu
non uenit. reliqua ò Dij, qui comitatus, quæ, ut tu ſo-
les, dicere, νεκυῖα. in qua erat Eros Celeri. ò rem per-
ditam, ò copias deſperatas. quid? Seruij filius. quot
in his caſtris fuerunt, quibus Pompeius circunſidere-
tur? ſex legiones. multum uigilat, audet. nullum ui-
deo finem mali. nunc certe promenda tibi ſunt conſi-
lia. hoc fuerat extremũ. illa tamen κατακὶς illius eſt odio
ſa, quam penè præterij : ſi ſibi conſilijs noſtris uti non li
ceret, uſurum quorum poſſet, ad omniaq́; eſſe deſcenſu
rum. uidiſti igitur uirũ, ut ſcripſeras? ingemuiſti? cer-
te. cedo, reliqua. quid? continuo ipſe in Puteolanum, ego
Arpinum. inde expecto quidem ΛΑΛΤΕCΑΝ
illam tuam. tu (malum) inquies, actum ne agas.
etiam illum ipſum, quem ſequimur, multa fefellerunt.
ſed ego tuas literas expecto : nihil eſt enim iam, ut
antea, VIDEAMVS HOC QVORSVM

EVADAT. extremũ fuit de congressu nostro. quo quidem non dubito quin istum offenderim. eo maturius agendum est. amabo te epistolam, & πολιτικὴν. ualde tuas literas nunc expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potissimum togam purã dedi: idq; municipibus nostris fuit gratum. etsi omneis, & illos, & quà iter feci, mœstos, afflictosq; uidi: tam tristis, & tam atrox est ἀναθεώρησις huius ingentis mali. delectus habetur. in hyberna deducuntur. ea, quæ, etiam cum à bonis uiris, cum iusto in bello, cum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt; quàm censes acerba nunc esse, cum à perditis, in ciuili nefario bello, petulantissime fiant? caue autẽ putes quẽquam hominẽ in Italia turpem esse, qui hinc absit. uidi ipse Formijs uniuersos: neque mehercule unquã homines putaui: & noram omneis, sed nunquam uno loco uideram. pergamus igitur quò placet, & nostra omnia relinquamus. proficiscamur ad eum, cui gratior noster aduentus erit, quàm si unà fuissemus: tum enim eramus in maxima spe; nunc, ego quidem, in nulla. nec præter me quisquã Italia cessit, nisi qui hunc inimicũ sibi putaret. nec mehercule hoc facio Reip. causa, quã funditus deletã puto, sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit ijs incómodis, quibus idem affecerat: et simul quòd ea, quæ fiũt, aut quæ certe futura sunt, uidere non potero. etiam equidem S. C. facta quædam iam puto, utinam in Vol-

catij sententiam . sed quid refert ? est enim una senten-
tia omnium . sed erit immitissimus Seruius, qui filium
misit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capiẽ-
dum, cum Pontio Titiniano . etsi hic quidem timoris
causa, ille uero ? sed stomachari desinamus, et aliquan
do sententiam terminemus, ut nihil noui, nisi id, quod
minimum uellem spiritum reliquum esse. Nos, quo-
niam superum mare obsidetur, infero nauigabimus: et,
si Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thu-
rios; & boni ciues, amantes patriæ, mare infestũ ha-
bebimus. aliam rationem huius belli gerendi nullã ui-
deo. in Aegyptum nos abdimus. exercitu pares esse nõ
possumus. pacis fides nulla est. sed hæc satis deplora-
ta sunt. Tu uelim literas Cephalioni des de omnibus
rebus actis, denique etiam de sermonibus hominum;
nisi plane obmutuerunt. ego tuis consilijs usus sum, ma
xime quòd & grauitatem in congressu nostro tenui,
quam debui, &, ad Vrbem ut non accederem, perseue
raui. quod superest, scribe quæso quamaccuratissime
(iam enim extrema sunt) quid placeat, quid censeas:
etsi iam nulla dubitatio est: tamen, si quid, uel potius
quidquid ueniet in mentem, scribas uelim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER X.

CICERO ATTICO S.

TERTIO Non. cum in Lateriũ fratris uenissem, accepi literas, & paulum respiraui: quod post has ruinas mihi nõ acciderat: per enim magni æstimo, tibi firmitudinẽ animi nostri, & factũ nostrum probari: Sexto enim nostro quòd scribis probari, ita lætor, ut me quasi patris eius, cui semper uni tribui plurimum, iudicio cõprobari putẽ: qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim Nonis illis, illis Decẽbribus, cum ego, Sexte, quidnam ergo? Μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδεῖγε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. eius igitur mihi uiuit auctoritas, & simillimus eius filius eodem est apud me pondere, quo fuit ille: quem saluere uelim iubeas plurimum. tu tuũ consiliũ etsi nõ in longum tempus differs (iam enim illũ emptũ pacificatorẽ perorasse puto, iã actũ aliquid esse in consensu senatorũ) tamẽ suspensum me detines, sed eo minus, quòd nõ dubito, quid nobis agẽdũ putes: quid. n. Flauio legionẽ, & Siciliam dari scribis, & id iam fieri? quæ tu scelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura censes? ego uero Solonis popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, si qui in seditione non alterutrius partis fuisset: nisi tu aliter censes: & hinc

abero, & filij : ſed alterum mihi eſt certius : nec præri=
piam tamen, expectabo tuum conſilium, & eas literas,
niſi alias iam dediſti, quas, ſcripſi, ut Cephalioni dares.

Quod ſcribis, non quo alicunde audieris, ſed te ip=
ſum putare, me attractum iri, ſi de pace agatur : mihi
omnino nō uenit in mentē, quæ poſſit actio eſſe de pace,
cum illi certiſſimū ſit, ſi poſſit expoliare exercitu, et pro=
uincia Pompeium : niſi forte iſte ſummarius ei poteſt
perſuadere, ut, dum oratores eant, & redeant, quieſcat.
nihil uideo, quod ſperem, aut quod iam putem fieri poſ
ſe. ſed tamen hominis hoc ipſum probi eſt, & magnum
τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, ueniendum ne ſit in cō=
ſilium tyranni, ſi is aliqua de re bona deliberaturus ſit.
quare, ſi quid eiuſmodi euenerit, ut accerſamur : quod
equidem non curo : quid enim eſſem de pace dicturus,
dixi ; ipſe ualde repudiauit : ſed tamen ſi quid accide=
rit, quid cenſeas mihi faciendum, utique ſcribito: nihil
enim mihi adhuc accidit, quod maioris conſilij eſſet.
Trebatij, boni uiri, & ciuis, uerbis te gaudeo delectatū:
tuaq́; iſta crebra ἐκφώνησις ὕπερευ, me ſola adhuc de=
lectauit. Literas tuas uehementer expecto, quas qui=
dem credo iam datas eſſe. Tu cū Sexto ſeruaſti gra=
uitatem eandē, quam mihi præcipis. Celer tuus di=
ſertus magis eſt, quàm ſapiens. De iuuenibus, quæ ex
Tullia audiſti, uera ſunt. M. Antonij iſtud, quod ſcri
bis, nō mihi uidetur tam re eſſe triſte, quàm uerbo. hæc
eſt ἄλη, in qua nunc ſumus, mortis inſtar : aut enim
mihi libere inter malos πολιτευτέον fuit, aut uel pericu
loſe cum bonis : aut nos temeritatem bonorū ſequamur,
aut audaciam improborum inſectemur. utrunque pe=

riculoſum eſt . at hoc , quod agimus , & turpe , nec tamen tutum . iſtum , qui filium Brunduſium de pace miſit , (de pace idem ſentio ,quod tu ; ſimulationẽ eſſe apertam , parari autem bellum acerrime) me legatũ iri non arbitror, cuius adhuc, ut optaui,mentio facta nulla ſit . eo minus habeo neceſſe ſcribere, aut etiam cogitare,quid ſim facturus, ſi acciderit,ut legarer. Vale.

CICERO ATTICO S.

2

EGO cũ accepiſſem tuas literas Non. Apr. quas Cephalio attulerat, eſſemq́; Minturnis poſtridie mãſurus, & inde protinus : ſuſtinui me in Arcano fratris,ut, dũ aliquid certius afferretur , occultiore in loco eſſemus, agerenturq́; nihilo minus quæ ſine nobis agi poſſunt. * MMTEYCA iam adeſt, & animus ardet:nec eſt quidquam, quò, & quà . ſed hæc noſtra erit cura , & peritorum . tu tamen, quoad poteris, ut adhuc feciſti, nos conſilijs iuuabis . res ſunt inexplicabiles . fortunæ ſunt committenda omnia . ſine ſpe conamur ulla. melius ſi quid acciderit , mirabimur . Dionyſium nolim ad me profectum : de quo ad me Tullia mea ſcripſit : ſed & tempus alienum eſt, & homini non amico noſtra incommoda, tanta præſertim , ſpectaculo eſſe nollem : cui te meo nomine inimicum eſſe nolo. Vale.

CICERO ATTICO S.

3

CVM, quid ſcriberẽ,plane nihil haberẽ ;hæc autem reliqua eſſent, quæ ſcire cuperẽ,profectus ne eſſet,quo in

ſtatu Vrbem reliquiſſet, in ipſa Italia quem cuique regio ni, aut negotio præfeciſſet, & qui eſſent ad Pompeiũ, & ad Conſules ex S. C. de pace legati: ut igitur hæc ſcirem, dedita opera has ad te literas miſi. feceris igitur commode, mihiq; gratum, ſi me de his rebus, & ſi quid erit aliud, quod ſcire opus ſit, feceris certiorem. ego in Arcano operior, dum iſta cognoſco. Ad VII. Id. alteram tibi eodem die hanc epiſtolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem. Viſum te aiunt in Regia: nec reprehendo, quippe cum ipſe iſtam reprehenſionem non fugerim. ſed expecto tuas literas: neque iam ſanè uideo, quid expectem: ſed tamen, etiam ſi nihil erit, id ipſum ad me uelim ſcribas. Cæſar mihi ignoſcit per literas, quòd non uenerim, ſeſéq; in optimam partem id accipere dicit. facile patior, quod ſcribit, ſecum Tullium, & Seruium queſtos eſſe, quia non idem ſibi, quod mihi, remiſiſſet. homines ridiculos, qui cum filios miſiſſent ad Cn. Pompeium circunſidendum, ipſi in ſenatum uenire dubitarent. ſed tamẽ exẽplum miſi ad te Cæſaris literarum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS à te accepi epiſtolas eodẽ die, omneis diligenter ſcriptas, eã uero, quæ uoluminis inſtar erat, ſæpe legendã, ſicuti facio: in qua nõ fruſtra laborẽ ſuſcepiſti: mihi quidem pergratum feciſti. quare, ut id quoad licebit, ideſt quoad ſcies ubi ſumus, quamſæpiſſime facias, te uehementer rogo. at deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis omnino, ſi poteſt, aut moderatio quædam, quod profecto

potest : non enim, quam dignitatem, quos honores, quem uitæ statum amiserim, cogit, sed quid consecutus sim, quid præstiterim, qua in laude uixierim, his denique in malis quid intersit inter me, & istos, quos propter omnia amisimus, hi sunt, qui, nisi me ciuitate expulissent, obtinere se non posse putarunt licentiam cupiditatum suarum : quorum societas, & sceleratæ consensionis fides quò eruperit, uides : alter ardet furore, & scelere, nec remittit aliquid, sed in dies ingrauescit : modo Italia expulit : nunc alia ex parte persequi, ex alia prouincia spoliare conatur: nec iam recusat, sed quodam modo postulat, ut, quemadmodum est, sic etiam appelletur tyrannus. alter, is, qui nos sibi quondam ad pedes stratos ne subleuabat quidem, qui se nihil contra huius uoluntatem aiebat facere posse, elapsus è soceri manibus, ac ferro, bellum terra, et mari comparat, non iniustum ille quidem, sed tum pium, tum etiam necessarium, suis tamen ciuibus exitiabile, nisi uicerit; calamitosum etiã, si uicerit. horum ego summorum imperatorum nõ modo res gestas non antepono meis, sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore conflictati uidemur : quis enim potest aut deserta per se patria, aut oppressa beatus esse? & si, ut nos à te admonemur, recte in illis libris diximus, nihil esse bonum, nisi quod honestum; nihil malum, nisi quod turpe sit: certe uterque istorum est miserrimus, quorũ utrique semper patriæ salus, & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis commodis fuit. præclara igitur conscientia sustentor, cum cogito me de Rep. aut meruisse optime, cum potuerim, aut certe nunquam, nisi diuine,

cogitasse, eaq; ipsa tempestate euersam esse remp. quam ego XIIII. annis ante prospexerim. hac igitur conscientia comite proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas; quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præstare etiam remp. debuisse: quorum quidem alter non tam, quia maiore pietate est, me mirabiliter excruciat, alter (ò rem miseram, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius) indulgentia uidelicet nostra deprauatus, eò progressus est, quò non audeo dicere: & expecto tuas literas: scripsisti enim te scripturum esse plurima, cum ipsum uidisses. omne meum obsequium in illum fuit cum multa seueritate: neque unum eius, nec paruum, sed multa magna delicta compressi. patris autem lenitas amanda potius ab illo, quàm tam crudeliter negligēda. nam literas eius ad Cæsarem missas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus. sed ipsius uidemus uitam insuauem reddidisse. hoc uero eius iter, simulatioq; pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. tantum scio, post Hircium conuentum, accersitum ab Cæsare: cum eo de meo animo ab suis rationibus alienissimo, & consilio relinquendi Italiam. & hæc ipsa timide: sed nulla nostra culpa est: natura metuenda est. hæc Curionem, hæc Hortensij filium, nō patrū culpa, corrupit. iacet in mœrore meus frater, neque tam de sua uita, quàm de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer consolationes, si ullas potes, maxime quidem illam uelim, ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora: quæ si uera sint, quid futurum sit in hac fuga, nescio: nam si haberemus remp. consilium mihi

non deesset nec ad seueritatem, nec ad indulgentiam. hæc siue iracundia, siue dolore, siue metu permotus, grauius scripsi, quàm aut tuus in illum amor, aut meus postulabat. si uera sunt, ignosces: si falsa, me libente eripies mihi hunc errorem. quoquo modo uero se res habeat, nihil assignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc scripsissem, à Curione mihi nunciatum est, eum ad me uenire: uenerat enim is in Cumanum uesperi pridie, id est Idibus. si quid eius igitur sermo eiusmodi attulerit, quod ad te scribẽdum sit, id in literis adiungam.

Præterijt uillam meam Curio, iussitq; mihi nunciari, mox se uenturum: cucurritq; Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus est: redijt: fuit ad me sanè diu. ò rem fœdam. nosti hominem: nihil occultauit, in primis nihil esse certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati essent, restituerentur; itaque se in Sicilia eorum opera usurum. de Hispanijs, non dubitabat, quin Cæsari essent: inde ipsum cum exercitu, ubicunque Pompeius esset: eius interitu finem belli fore: propius factum esse nihil, eum plane iracundia elatum, uoluisse occidi Metellum Tribunum pl. quod si esset factum, cædem magnam futuram esse: permultos hortatores esse cædis, ipsum autem non uoluntate, aut natura non esse crudelem, sed quòd putaret popularem esse clementiam: quòd si populi studium amisisset, crudelem fore: eumq; perturbatum, quòd intelligeret, se apud ipsam plebem offendisse de ærario: itaque ei cum certissimum fuisset, ante, quàm proficisceretur, concionem habere, ausum non esse, uehementerq; animo perturbato profectum. cum autem ex eo quærerem, quid uideret, quòd

exemplum, quam rempub. plane fatebatur nullam spem reliquam: Pompeij classem timebat: quæ si esset, se de Sicilia abiturum. quid isti, inquam, sex tui fasces? si ab senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex? cupiui, inquit, ex S.C. surrepto: nam aliter non poterat. at ille impendio nunc magis odit senatum. à me, inquit, omnia proficiscentur. sex autem, quia duodecim nolui: nam licebat. tum ego, quàm uellem, inquam, petijsse ab eo, quod audio Philippum impetrasse: sed ueritus sum, quia ille à me nihil impetrabat. libenter, inquit, tibi concessisset. uerum puta te impetrasse: ego enim ad eum scribam, ut tu ipse uoles, de ea re nos iter nos locutos. quid autem illius interest, quoniam in senatum non uenis, ubi sis? quin nunc ipsum minime offendisses, eius causa si in Italia non fuisses. atque ego, me recessum, & solitudinem quærere, maxime quòd lictores haberem. laudabat consilium. quid ergo, inquam? nam mihi cursus in Græciam per tuam prouinciam est, quoniam ad mare superum milites sunt. quid mihi, inquit, optatius? hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidem est uerum profecto, ut non modo tuto, uerum etiam palàm nauigaremus. reliqua in posterum diem distulit: ex quibus scribam ad te, si quid erit epistola dignum. sunt autem, quæ præterij, interregnum ne esset expectaturus, an quo modo dixerim? ad se ille quidem deferri Consulatum, sed se nolle in proximum annum. & alia sunt, quæ exquiram. iurabat ad summam, quod nullo negotio faceret, amicissimum mihi Cæsarem. esse debet: quid enim, inquam, scripsit ad me Dolabella? dico,

quid? affirmabat, cum scripsisset, quod me cuperet ad Vrbem uenire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, sed etiam gaudere. quid quæris? atque iubebat: est enim suspicio illa domestici mali, & sermonis Hirciani. quàm cupio illũ dignũ esse nobis, & quàm ipse me inuito, quæ pro illo sit suspicandum. sed opus fuit Hircio conuento. est profecto nescio quid. sed uelim quàm minimo. & tamen eũ nondum redisse miramur. sed hæc uidebimus. Tu Oppios Terentiæ dabis: iam enim Vrbis unum periculum est. me tamen cõsilio iuua, pedibus ne Rhegyum, an hinc statim in nauem. cæterum, quoniam commoror, ego ad te statim habebo, quod scribam, simul ut uidero Curionem. De Tirone cura quæso, quod facis, ut sciam, quid is agat.

De tota mea cogitatione scripsi ad te antea satis, ut mihi uisus sum, diligenter. de die nihil sanè potest scribi certi præter hoc, non ante lunam nouam. Curionis sermo postridie eandem habuit ferè summam, nisi quòd apertius significauit, se harum rerum exitum non uidere. Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀρκαδίαν: tamen nihil prætermittam: atque utinam tu: sed modestior non ero. Epistolam ad Vestorium statim de Tullia: ac ualde requirere solebat. Cõmodius tecum Vectenus est locutus, quàm ad me scripserat. sed mirari satis hominis negligentiam non queo: cum enim mihi Philotimus dixisset, HS L emere de Canuleio diuersorium illud posse, minoris etiam empturum, si Vectenum rogassem; rogaui, ut, si quid posset, ex ea summa detraheret: promisit: ad me nuper, se HS XXX emisse, ut scriberẽ cui uellẽ addici: diẽ pecuniæ Id. Nou. esse. rescripsi

ei ſtomachoſius, cum ioco tamen familiari. nunc, quoniã agit liberaliter, nihil accuſo hominem, ſcripſiq; ad eum, me à te certiorem eſſe factum. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, uelim me certiorem facias. ad XV. Cal. Maij. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ADHVC nihil præter tempeſtatem moratur. aſtute nihil ſum acturus. fiat in Hiſpania quidlibet: & tamen retice. meas cogitationes omnes explicaui tibi ſuperioribus literis. quocirca hæ ſunt breues: & tamen quia feſtinabam, eramq; occupatior de Quinto fratre: ita me quidem ſedulo; ſed noſti reliqua. Quod dein me mones, & amice, & prudenter mones: ſed erunt omnia facilia, ſi ab uno illo cauero. magnum opus eſt. mirabilia multa. nihil ſimplex, nihil ſyncerum. uellem, ſuſcepiſſes iuuenem regendum: pater enim nimis indulgens, quidquid ego aſtrinxi, relaxat. ſi ſine illo poſſem, regerem; quod tu potes: ſed ignoſco. magnum inquam opus est. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficiſci in Galliam. ego nunc, quà, & quò, uidebo. ego uero Apuliam, & Sipontinum, & tergiuerſationem iſtam probo, nec tuam rationem eãdem eſſe duco, quam meam: non quin in repub. rectum idem ſit utrique noſtrum: ſed ea non agitur: regnandi contentio eſt, in qua pulſus eſt modeſtior Rex, & probior, & integrior, & is, qui niſi uincit, nomen populi R. deleatur neceſſe eſt: ſin autem uincit, Sullano more, exemploq; uincet. ergo hac in contentione neutrum tibi palàm ſentiendum, &

tempori seruiendum est. mea causa autem alia est, quòd beneficio uinctus, ingratus esse non possum: nec tamen in acie, sed Melitæ, aut alio in loco, siue in oppidulo futurum puto. nihil, inquies, iuuas eum, in quem ingratus esse non uis? immo minus fortasse uoluisset. sed de hoc uidebimus. exeamus modo: quod ut meliore tempore possimus, facit Adriatico mari Dolabella, freto Siciliensi Curio. iniecta autem mihi spes quædam est, uelle mecum Ser. Sulpitium colloqui. ad eum misi Philotimum cum literis. si uir esse uolet, præclara συνουσία. sin autem, erimus nos, qui solemus. Curio mecum uixit, iacere Cæsarem putans offensione populari, Siciliæq; diffidens, si Pompeius nauigare cœpisset. Quintum puerum accepi uehementer. auaritiam uideo fuisse, & spem magni congiarij. magnum hoc malum est: sed scelus illud, quod timueramus, spero nullum fuisse. hoc autem uitium puto te existimare non nostra indulgentia, sed à natura profectum. quem tamen nos disciplina regimus. De Oppijs Veliensibus quid placeat, cum Philotimo uidebis. Epeirum nostram putabimus: sed alios cursus uidebamur habituri. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET RES ipsa monebat, & tu ostenderas, & ego uidebam, de ijs rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. sed cum ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, ut, quid in Hispania geratur, expectem, & semper ascribat idem uideri tibi,

idq; ipse etiam ex tuis literis intellexerim: non puto esse alienum, me ad te, quid de ea re sentiam, scribere. Consilium istud tunc esset prudens, ut mihi uidetur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus: quod fieri dicitis oportere: necesse est enim aut, id quod maxime uelim, pelli istum ab Hispania, aut trahi id bellum, aut istum, ut confidere uidetur, apprehendere Hispanias. si pelletur: quàm gratus, aut quàm honestus tum erit ad Pompeium noster aduentus, cum ipsum Curionem ad eum transiturum putem? si trahitur bellum: quid expectem, aut quandiu? relinquitur, ut, si uincimur in Hispania, quiescamus. id ego contra puto: istum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem suis rebus: nam cædem uideo, si uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpissimorum honores, & regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. tacita esse poterit in id dignitas nostra? pati poterunt oculi me cum Gabinio sententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præsto esse clientem tuum Chlœlium, Catuli Plaguleium, cæteros? sed cur inimicos colligo? qui meos necessarios, à me defensos, nec uidere in curia sine dolore, nec uersari inter eos sine dedecore potero. quòd si ne id quidem est exploratum, fore, ut mihi liceat, (scribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modo satisfecisse, quòd in senatum non uenerim) tamen ne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo uenditemus, quicum coniuncti ne cum præmio quidem uoluimus esse? de-

inde hoc uide, non eſſe iudicium de tota contentione in Hiſpaniȷs: niſi forte his amiſſis arma Pompeium abie=cturum putas, cuius omne conſilium Themiſtocleum eſt: exiſtimat enim, qui mare teneat, eum neceſſe re=rum potiri. itaque qui nunquam egit, ut Hiſpaniæ per ſe tenerentur, naualis apparatus ei ſemper antiquiſſi=ma cura fuit. nauigabit igitur, cum erit tempus, maxi=mis claſſibus, & ad Italiam accedet: in qua nos ſeden=tes quid erimus? nam medios eſſe iam non licebit. claſ=ſibus aduerſabimur igitur? quod malum maius ſcili=cet tantum? denique quid turpius? Annibal hic in ab=ſentis ſolus tuli ſcelus: eiuſdem cum Pompeio, & cum reliquis principibus non feram? quòd ſi iam miſſo offi=cio periculi ratio habenda eſt: ab illis eſt periculum, ſi peccaro; ab hoc, ſi recte fecero: nec ullum in his ma=lis conſilium periculo uacuum inueniri poteſt: ut non ſit dubium, quin cum periculo fugiamus, quod fugeremus etiam cum ſalute. non ſimul cum Pompeio mare tran=ſierimus: omnino non potuimus: extat ratio dierum: ſed tamen (fateamur enim, quod eſt: ne condamus qui=dem, ut poſſumus) fefellit ea res, quæ fortaſſe non de=buit, ſed fefellit: pacem putaui fore: quæ ſi eſſet, ira=tum mihi Cæſarem eſſe, cum idem amicus eſſet Pom=peio, nolui: ſenſeram enim, quàm iȷdem eſſent. hoc ue=ritus in hanc tarditatem incidi: ſed aſſequar omnia, ſi propero; ſi cunctor, amitto. & tamen mi Attice augu=ria quoque me incitant quadã ſpe nõ dubia, non hæc col legiȷ noſtri ab Appio, ſed illa Platonis de tyrannis: nullo enim modo poſſe uideo ſtare iſtum diutius, quin ipſe per ſe etiam languentibus nobis, concidat, quippe qui

* florentis, ac nouos, ut uti diebus ipsi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbissimum uenerit, qui duarum rerum simulationem tam cito amiserit, mansuetudinis in Metello, diuitiarum in ærario. iam quibus utatur uel socijs, uel ministris, si ij prouincias, si Remp. regent, quorum nemo duos menses potuit patrimonium suum gubernare? non sunt omnia colligenda: quæ tu acutissime prospicis. sed tamen ea pone ante oculos, iam intelliges id regnū uix semestre esse posse. quod si me fefellerit, feram, sicut multi præclarissimi homines in Rep. excellentes tulerunt: nisi forte
* me Sardanapali uice in suo lectulo mori malle censueris, quàm exilio Themistocleo: qui cū fuisset, ut ait Thucydides, τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής, tamen incidit in eos casus, quos uitasset, si eum nihil fefellisset. etsi is erat (ut ait idem) qui τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: tamen non uidit, nec quo modo Lacedæmoniorum, nec quo modo suorum ciuium inuidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. non fuisset & illa nox tam acerba Africano sapientissimo uiro, non tam dirus ille dies Sullanus callidissimo uiro C. Mario, si nihil utrunque eorū fefellisset. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quo diximus: nec fallit, nec aliter accidet. corruat iste, necesse est, aut per aduersarios, aut ipse per se, qui quidem sibi est aduersarius unus acerrimus. id spero uiuis nobis fore. quanquā tempus est nos de illa perpetua iam, nō de hac exigua uita cogitare. sin quid acciderit maturius, haud sanè mea multum in-

terfuerit, utrum factum uideam, an futurum esse multo ante uiderim. quæ cum ita sint, non est committendum, ut ijs pareã, quos cõtra me senatus, ne quid Resp. detrimenti acciperet, armauit. Tibi sunt omnia commendata: quæ commendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule quidé reperio, quid scribam: sedeo enim πλουδοκῶν: etsi nihil unquam tam fuit scribendum, quàm nihil mihi unquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse, quàm quòd meam Tulliam suauissime, diligentissimeq; coluisti. ualde eo ipsa delectata est, ego autem non minus. cuius quidé uirtus mirifica. quo modo illa fert publicam cladem? quo modo domesticas tricas? quantus autem animus in discessu nostro? στοργῆς sit summa σύντηξις: tamen nos recte facere, & bene audire uult. sed hac super re nimis, ne meam ipse συμπάθειαν euocem. tu, si quid de Hispanijs certius, etsi quid aliud, dum absumus, scribes: & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid, eo etiã magis, quòd Tullia te non putabat ex Italia hoc tépore. cum Antonio item est agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit esse: huic bello nolle interesse. eo uelim tam facili uti possem, & tam bono in me, quàm Curio. is ad Missenũ VI. Non. uenturus dicebatur, id est hodie. sed præmisit mihi odiosas literas hoc exemplo.

Antonius Trib. pl. Propr. Ciceroni Imp. S.

NISI te ualde amaré, & multo quidé plus, quàm putas, non extimuissem rumoré, qui de te prolatus est, cũ præsertim falsum esse existimarem: sed quia te nimio

plus diligo, non possum dissimulare, mihi famã quoque, quãuis sit falsa, magni esse. te iturum trans mare, credere non possum, cum tanti facias Dolabellã, & Tulliam tuã, fœminã lectissimã, tantiq; ab omnibus nobis fias, quibus mehercule dignitas, amplitudoq; tua penè carior est, quàm tibi ipsi. sed tamen non sum arbitratus esse amici, non commoueri etiam improborum sermone. eo feci studiosius, quòd iudicabam duriores parteis mihi impositas esse ab offensione nostra, quæ magis à ζηλοτυπία mea, quàm ab iniuria tua nata est: sic enim uolo te tibi persuadere, mihi neminem esse cariorẽ te, excepto Cæsare; meq; illud unà iudicare, Cæsarem maxime in suis M. Ciceronem reponere. quare mi Cicero te rogo, ut tibi omnia integra serues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficiũ daret, prius iniuriam fecit: contra, eũ ne profugias, qui te, etsi nõ amabit (quod accidere non potest) tamen saluũ, amplissimumq; esse cupiet. dedita opera ad te Calpurnium familiarissimum meũ misi, ut mihi magnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem esse scires. Eodem die à Cæsare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæsar Imp. M. Ciceroni Imp. S.

ETSI te nihil temere, nihil imprudenter facturũ iudicarã: tamen permotus hominum fama, scribendũ ad te existimaui, et pro nostra beneuolẽtia petendũ, ne quò progredereris inclinata iam re, qua integra etiã progrediendũ tibi nõ existimasses: nãq; et amicitiæ grauiorẽ iniuriã feceris, & tibi minus cõmode cõsulueris, si nõ for

tunæ obsecutus uidebere; omnia enim secundissima nobis, aduersissima illis accidisse uidentur: nec causam secutus; eadem enim tum fuit, cum ab eorum consilijs abesse iudicasti: sed meum aliquod factum condemnasse: quo mihi grauius abs te nil accidere potest. quod ne facias, pro iure nostræ amicitiæ à te peto. postremo quid uiro bono, & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abesse à ciuilibus controuersijs? quod nonnulli cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt. tu explorato & uitæ meæ testimonio, & amicitiæ iudicio, neque tutius, neque honestius reperies quidquam, quàm ab omni contentione abesse. XV. Cal. Maij, ex itinere. Vale.

CICERO ATTICO S.

ADVENTVS Philotimi (at cuius hominis, quàm insulsi, et quàm sæpe pro Pompeio mentientis) exanimauit omneis, qui mecũ erant: nã ipse obdurui. dubitauit nostrum nemo, quin Cæsar itinera repressisset, (uolare dicitur) Petreius cum Afranio coniunxisset. nihil affert eiusmodi. quid quæris? etiam illud erat persuasum, Pompeium cum magnis copijs iter in Germaniam per Illyricum fecisse: id enim αὐθεντικῶς nunciabatur. Melitam igitur opinor capessemus, dum, quod in Hispania: quod quidem propemodum uideor ex Cæsaris literis ipsius uoluntate facere posse, qui negat neque honestius, neque tutius mihi, quidquam esse, quàm ab omni cõtentione abesse. dices, ubi ille ergo tuus animus, quem proximis literis? adest, & idem est: sed utinam

meo ſolum capite decernerem : lacrymæ meorũ me interdum molliunt, precantium, ut de Hiſpaniјs expectemus. M. Celij quidem epiſtolam ſcriptã miſerabiliter, quæ hoc idem obſecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicã filiam, ne meos omneis tam temere proderem, non ſine magno fletu legerunt pueri noſtri. etſi meus quidem eſt fortior, eóq; ipſo uehementius commouet, nec quidquam niſi de dignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod uidebitur. tu tamen etiã nunc mihi aliquid literarum, & maxime ſi quid ab Afranio. ego, ſi cum Antonio locutus ero, ſcribam ad te, quid actum ſit : ero tamen in credendo, ut mones, cautus. nam occultandi ratio tum difficilis, tum etiam periculoſa eſt. Seruiũ expecto ad Nonas, & adijcit à Poſthumia & Seruij filij. Quartanam leuiorem eſſe gaudeo. miſi ad te Celij etiam literarum exemplũ. Vale.

Celius M. Ciceroni Imp. S.

EXANIMATVS tuis literis, quibus te nihil, niſi triſte, cogitare oſtendiſti, neque, id quod eſſet, perſcripſiſti, neque nõ tamen, quale eſſet, quod cogitares, aperuiſti; has ad te illico literas ſcripſi. per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obſecro, ne quid grauius de ſalute, & incolumitate tua conſulas : nam Deos, homineſq;, amicitiamq; noſtram teſtificor, me tibi prædixiſſe, neque temere monuiſſe; ſed poſtquam Cæſarem conuenerim, ſententiamq; eius, qualis futura eſſet parta uictoria, cognorim, te certiorem feciſſe. ſi exiſtimas eandem rationem fore Cæſaris in dimittendis ad=

uersarijs, & conditionibus ferendis, erras. nihil nisi atrox & sæuũ cogitat, atque etiã loquitur. iratus senatui exijt. his intercessionibus plane incitatus est. nõ mehercule erit deprecationi locus. quare si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi caræ sunt; si aliquid apud te nos, si uir optimus gener tuus ualet: eorum fortunã non debes uelle conturbare, ut eam causam, in cuius uictoria salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra salutẽ tuam habeamus. denique illud cogita, quod offensæ fuerit, in ista cunctatione te subijsse. nunc te contra uictorem facere, quem dubijs rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris, summæ stultitiæ est. uide, ne, dum pudet te parũ optimatem esse, parum diligenter, quod optimum, sit, eligas. quòd si totum tibi persuadere non possum, saltem, dum, quid de Hispanijs agamus, scitur, expecta; quas tibi nuncio aduẽtu Cæsaris fore nostras. quã isti spem habeant amissis Hispanijs, nescio. quod porrò tuum consilium sit ad desperatos accedere, non mediusfidius reperio. hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat: ac simul atque aue, mihi dixit, statim, quid de te audisset, exposuit. negaui me scire: tamen ab eo petiui, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendũ cõmoueri posses. me secũ in Hispaniam ducit: nam, nisi ita faceret, ego prius, quàm ad Vrbem accederem, ubicunque esses, ad te percurrissem, & hoc à te præsens contendissem, atque omni ui te retinuissem. etiã atq; etiã Cicero cogita, ne te, tuosq; omneis funditus euertas, nec te sciens, prudésq; eò demittas, un-

de exitum uides nullum esse. quòd si te aut uoces optimatium commouent, aut non nullorũ hominũ insolentiam, et iactationem ferre non potes: eligas censeo aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iam erunt cõfecta. id si feceris, et ego te sapienter fecisse iudicabo, & Cæsarem non offendes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME CAECVM, qui hæc ante non uiderim. misi ad te epistolam Antonij. & cum ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare, meminisse me generi mei, meminisse amicitiæ, potuisse, si aliter sentirem, esse cum Pompeio, me autem, quia cũ lictoribus inuitus cursarem, abesse uelle, nec id ipsum certum etiam nunc habere: uide, quàm ad hæc τυραννικῶς.

Tuum consilium quàm uerum est: nam qui se mediũ esse uult, in patria manet: qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare uidetur. sed ego is nõ sum, qui statuere debeam, iure quis proficiscatur, nec ne. partes mihi Cæsar has imposuit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer. quare parui refert me probare cogitationem tuam, si nihil tamen tibi remittere possum. ad Cæsarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus sis, cum præsertim te amicitiæ nostræ rationem habiturum esse pollicearis.

Habes σκυτάλην λακωνικήν. omnino excipiam hominem. erat autẽ V. Non. uenturus uesperi, id est hodie. cras igitur ad me fortasse ueniet. tentabo audeam nihil properare. missurum ad Cæsarem clamabã. cum

paucissimis alicubi occultabor. certe hinc istis inuitissi-
mis euolabo, atque utinam ad Curionem. σὺν θεῷ τοι λέ-
γω. magnus dolor accessit. efficietur aliquid dignũ no-
bis. Δυσουρία tua mihi ualde molesta. medere amabo,
dum est ἀρχή. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi li-
teræ. quæso, ut sciam, quidquid audieris. Siciliam cu-
perem, si possem palàm: quod à Curione effeceram.
Hic ego Seruium expecto: rogor enim ab eius uxore, et
filio: & puto opus esse. Hic tamen Cyteridem secũ le-
ctica aperta portat, altera uxoré. septem præterea con
iunctæ lecticæ amicarum. hæ sunt amicorum. uide,
quàm turpi leto pereamus. & dubita, si potes, quin il-
le, seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit.
ego uero uel lintriculo, si nauis non erit, eripiam me ex
istorũ parricidio. sed plura scribam, cum illum cõuene-
ro. Iuuenem nostrum non possum non amare: sed ab
eo nos non amari planè intelligo. nihil ego uidi tã ἀνη-
θοποίητον, tam auersum à suis, tam nescio quid cogitás.
uim incredibilem molestiarum. sed erit curæ, & est, ut
regatur: mirũ est enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

(12

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epistola superiore, nõ pla-
cuit ei dare, cui constitueram, quòd erat alienus: itaque
eo die data non est. interim uenit Philotimus, & mihi
à te literas reddidit: quibus quæ de fratre meo scribis,
sunt ea quidem parum firma, sed habent nihil ὕπουλον,
nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil,
quod non, quò uelis, uno sermone possis perducere.

ne multa, omneis suos, etiam quibus irascitur crebrius, tamen caros habet, me quidem se ipso cariorem. quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio, non reprehendo. de itinere, & de sorore, quæ scribis, molesta sunt, eóq; magis, quòd ea tempora nostra sunt, ut ego his mederi non possim: nam certe mederer: sed quibus in malis, & qua in desperatione rerum simus, uides. illa de ratione numaria non sunt eiusmodi, (sæpe enim audio ex ipso) ut non cupiat tibi præstare, & in eo laboret. sed si mihi Q. Accius in hac mea fuga HS XIII. non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excusatione temporis; si Lepta, si cæteri: soleo mirari, de nescio queis HS XX cũ audio ex illo se urgeri: uides enim profecto angustias: curari tamen ea tibi utique iubet. an existimas illum in isto genere lentulum, aut restrictum? nemo est minus. de fratre satis. de eius filio, indulsit illi quidem suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem suorum, ferocem fortasse, & arrogantem, & infestũ facit. itaque habet hæc quoque, quæ nascũtur ex indulgentia: sed ea sunt tolerabilia: (quid. n. dicã, hac iuuentute?) ea uero, quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, in queis sumus, miseriora, non sunt ab obsequio nostro: nam suas radices habent: quas tamen euellerem profecto, si liceret. sed ea omnia mihi sunt patiẽda. ego meum facile teneo: nihil est enim eo tractabilius. cuius quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi: & quo ille me fortiorem uult esse, eo magis timeo, ne in eum existam crudelior. sed Antonius uenit heri uesperi. iam fortasse ad me ueniet.

aut ne id quidem, quoniam ſcripſit, quid fieri uellet. ſed ſcies continuo, quid actum ſit. nos iam nihil, niſi occulte. de pueris quid agam? paruo ne nauigio committam? quid mihi animi in nauigando cenſes fore? recordor enim, æſtate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans quàm fuerim ſolicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore cenſes? ò rem undique miſeram. Trebatius erat mecum, uir plane, & ciuis bonus. quæ ille monſtra, Dij immortales. etiam ne Balbus in ſenatum uenire cogitet? ſed ei ipſi cras ad te literas dabo. Vectenum mihi amicum, ut ſcribis, ita puto eſſe. cum eo, quod ἀποτόμως ad me ſcripſerat de numis curandis, θυμικώτερον erat. id tu, ſi ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. Monetali autem aſcripſi, quòd ille ad me, Proconſuli. ſed quoniam eſt homo, & nos diligit, ipſe quoque à nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM mihi futurum eſt? aut quis me nó ſolum infelicior, ſed iam etiam turpior? nominatim de me ſibi imperatum dicit Antonius: nec me tamen ipſe adhuc uiderat, ſed hoc Trebatio narrauit. quid agam nunc, cui nihil procedit, caduntq; ea, quæ diligentiſſime ſunt cogitata, teterrime? ego enim Curionem nactus, omnia me conſecutum putaui. is de me ad Hortenſium ſcripſerat. Reginus erat totus noſter. huic nihil ſuſpicabamur cum hoc mare negotij fore. quò me nunc uertam? undique cuſtodior. ſed ſatis lacrymis. παραπλουτέον igitur, & occulte in aliquam onera-

riam corrependum: non cõmittendum, ut etiam compa-
cto prohibiti uideamur. Sicilia petenda: quam ſi eri-
mus nacti, maiora quædam conſequemur. ſit modo
recte in Hiſpaniis. quanquam de ipſa Sicilia utinam ſit
uerum, ſed adhuc nihil ſecundi. concurſus Siculorum
ad Catonem dicitur factus; oraſſe, ut reſiſteret; omnia
pollicitus: commotum illum, delectum habere cœpiſ-
ſe. non credo, ut eſt luculentus auctor. potuiſſe cer-
te tenere illam prouinciam ſcio. ab Hiſpaniis autem
iam audietur. hic nos C. Marcellum habemus eadem de
re cogitantem, aut bene ſimulantem. quanquam ipſum
non uideram, ſed ex familiariſſimo eius audiebam. tu
quæſo, ſi quid habebis noui. ego, ſi quid moliti erimus,
ad te ſtatim ſcribam. Quintum filium ſeuerius adhi-
bebo. utinam proficere poſſem. tu tamen eas epiſtolas,
quibus aſperius de eo ſcripſi, aliquando concerpito, ne
quando quid emanet: ego item tuas. Seruium expecto,
nec ab eo quidquam ὑγιές. ſcies, quid erit. ſine dubio
erraſſe nos, confitendum eſt. at ſemel? at una in re? im
mo omnia, quo diligentius cogitata, eo facta ſunt impru
dentius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί
περ: in reliquis modo ne ruamus: iubes enim profectio-
nem meam prouidere. quid prouideam? ita patent
omnia, quæ accidere poſſunt, ut, ea ſi uitem, ſedendũ ſit
cum dedecore, & dolore; ſi negligam, periculum eſt, ne
in manus incidam perditorum. ſed uide, quantis in mi-
ſeriis ſimus. optandum interdum uidetur, ut aliquam
accipiamus ab iſtis quamuis acerbam iniuriam, ut ty-
ranno in odio fuiſſe uideamur. quòd ſi nobis is cur-
ſus, quem ſperaram, pateret; effeciſſem aliquid profe-

cto, ut tu optas, & hortaris, dignũ nostra mora: sed mirificæ sunt custodiæ: & quidem ille ipse Curio suspectus. quare ui, aut clàm agendum est: & si ui, forte ne cum tempestate: clàm autem cũ istis. in quo si quod σφάλμα, uides quàm turpe est. trahimur: nec fugiendum, si quid uiolentius. De Cælio sæpe mecũ agito, nec, si quid habuero tale, dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massiliensium factum cum ipsum per se luculentũ est, tum mihi argumento est, recte esse in Hispanijs: minus enim auderent, si aliter essent: & scirent: nam & iuncti, & diligentes sunt. Odium autem recte animaduertis significatum theatro. Legiones autem has, quas in Italia assumpsit, alienissimas esse uideo: sed tamen nihil inimicius, quàm sibi ipse. illud recte times, ne ruat. si desperarit, certe ruet. quo magis efficiendum aliquid est, fortuna uelim meliore, animo Celiano. sed primum quidque: quod, qualecunque erit, continuo scies. Nos iuueni, ut rogas, suppeditabimus, & Peloponnesum ipsam sustinebimus: est enim indoles, modo aliquid hoc sit ἤθος ΑΚΙΜΟΔΟΝ: quod si adhuc nullũ est, esse tamen potest: aut ἀρετὴ non est διδακτόν: quod mihi persuaderi non potest. Vale.

CICERO ATTICO S.

17

EPISTOLA tua gratissima fuit meæ Tulliæ, et mehercule mihi. semper secum aliquid afferunt tuæ literæ. scribes igitur: ac si quid ad spẽ poteris, ne dimiseris. Tu Antonij leones pertimescas caue. nihil est illo homine iucũdius. attẽde πρᾶξιν πολιτικοῦ. euocauit literis è mu-

nicipijs

nicipijs denos: & Quatuor uiri uenerunt ad uillam eius mane. primum dormijt ad horas treis. deinde, cum esset nunciatum uenisse Neapolitanos, et Cumanos, (his enim est Cæsar iratus) postridie redire iussit, lauari se uelle, & περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι. hoc heri effecit. hodie autem in Aenariam transire constituit. exulibus reditum pollicetur. sed hæc omittamus, de nobis aliquid agamus.

Ab Axio accepi literas. de Tirone gratum. Vectenum diligo. Vestorio reddidi. Seruius prid. Non. Maij Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mansurus apud C. Marcellum. cras igitur nos mature uidebit, mihiq́; dabit argumentum ad te epistolæ: iam enim non reperio, quid tibi scribam. illud admiror, quòd Antonius ad me ne nuncium quidem, cum præsertim me ualde obseruarit. uidelicet (aut aliquid atrocius de me imperatum est) coràm negare mihi non uult. quod ego nec rogaturus eram, nec, si impetrassem, crediturus. nos tamen aliquid excogitabimus. tu quæso, si quid in Hispanijs: iam enim poterit audiri: & omnes ita expectant, ut, si recte fuerit, nihil negotij futurum putent. ego autem nec, retentis his, confectam rem puto; neque, amissis, desperatam. Siluium, & Ocellam, & cæteros credo retardatos. te quoque à Curtio impediri uideo. etsi, ut opinor, habeo Scytha ὄνον. uitam miseram, maiusq́; malum, tandiu timere, quàm est illud ipsum, quod timetur. Seruius, ut antea scripsi, cum uenisset Non. Maij, postridie ad me uenit. ne diutius te teneam, nullius consilij exitum inuenimus. nunquam uidi hominem perturbatiorem metu. neque hercule quidquam timebat, quod non esset timendum: illum sibi iratum, hunc non

amicum: horribilem utriusque uictoriam, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusque difficultatem pecuniariam, qua frui nusquã, nisi ex priuatorum bonis, posset. atque hæc ita multis cum lacrymis loquebatur, ut ego mirarer eas tam diuturna miseria non exaruisse. mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacryma est, sed sæpius odiosa est propter uigilias. quam ob rem quidquid habes ad consolandum, collige, et illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris: nam id quidem domi est, sed nescio quo modo imbecillior est medicina, quàm morbus: hæc potius conquire, de Hispanijs, de Massilia: quæ quidem satis bella Seruius affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores esse dicebat. hæc igitur si habebis, & talia. & quidem paucis diebus aliquid audiri necesse est. sed redeo ad Seruium. distulimus omnino sermonem in posterum, sed tardus ad exeundum: multo se in suo lectulo malle, quidquid foret. odiosus scrupulus de filij militia Brundusina. unum illud firmissime asseuerabat, si damnati restituerentur, in exilium se iturum. nos autem ad hæc, & ipsum certo fore, &, quæ iam fiebant, non esse leuiora: multáq; colligebamus. uerum ea non animum eius augebant, sed timorem; ut iam celandus magis de nostro consilio, quàm ad idem uideretur. quare in hoc non multum est. Nos à te admoniti de Celio cogitabimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SERVIVS cum esset apud me, Cephalio cũ tuis literis VI. Id. uenit, quæ nobis magnam spem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoque, quæ in his locis sunt, labare dicuntur. eodem die Funisulanus à te attulit literas, in quibus erat confirmatius idem illud. ei de suo negotio respondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc non satisfaciebat: debet autem mihi multos numos, nec habetur locuples. nunc ait se daturum: cui expensum tulerit, morari: tabellariis, si apud te esset, quã satisfecisses, dares: quantum sit, Eros Philotimi tibi dicet. sed ad maiora redeamus. Quod optas, Celianum illud maturescit. itaque torqueor, utrum uentum expectem. uexillo opus est: conuolabunt. Quod suades, ut palàm: prorsus assentior. itaque me profecturum puto. tuas tamen interim literas expecto. Seruij consilio nihil expeditur. omnes captiones in omni sententia occurrunt. unum C. Marcello cognoui timidiorem, quem Consulem fuisse pœnitet. ὢ πολλῆς ἀγεννείας: qui etiam Antonium confirmasse dicitur, ut me impediret, quo ipse credo honestius. Antonius autem VI. Id. Capuã profectus est. ad me misit, se pudore deterritũ ad me nõ uenisse, quòd me sibi succésere putaret. ibitur igitur, & ita quidẽ, ut censes; nisi cuius grauioris personæ suscipiẽdæ spes erit ante oblata. sed uix erit tã cito. Halienus autẽ Prætor putabat aliquẽ, si ego non, ex collegis suis. quiuis licet, dũ modo aliquis. De sorore, laudo. De Quinto puero, datur opera: spe=

ro esse meliora. De Quinto fratre, scito eum non mediocriter laborare de usura: sed adhuc nihil à L. Egnatio expressit. Axius de XII. millibus pudens: sæpe enim ascripsit, ut Gallio, quantum is uellet, darem. quod si non scripsisset, possem ne aliter? & quidem sæpe sum pollicitus. sed tantum uoluit cito. me uero adiuuarent his in angustijs. sed tu istos. uerum aliàs. Te à quartana liberatum gaudeo, itemq; Piliam. Ego, dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vecteno uelim gratias, quòd studiosius. si quénquam nactus fueris, qui perferat, literas des ante, quàm discedimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionysius fuit. cui quidem ego non modo placabilem me præbuissem, sed totum remisissem, si uenisset qua mente tu ad me scripseras: erat enim sic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellem. ego uolebam autem, uel cupiebam potius, esse eum nobiscum. quod quia plane, cum in Formianum uenisset, præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, ut sibi ignoscerem, se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. pauca respondi: magnum accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. quid quæris? fortasse miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. uelim, ut tibi ami=

cus sit. hoc cum tibi opto, opto ut beatus sis: erit enim tandiu. Consilium nostrum spero uacuum periculo fore: nam & dissimulauimus, &, ut opinor, acerrime obseruabimus. nauigatio modo sit, qualem opto. cætera, quæ quidem consilio prouideri poterunt, cauebuntur. tu, dum adsumus, non modo quæ scieris, audieris'ue, sed etiam quæ futura prouidebis, scribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent; Syracusis profectus est ante diem VIII. Cal. Maij, ut ad me Curio scripsit. utinam, quod aiunt, Cotta Sardiniã teneat: est enim rumor. ὂ, si id fuerit, turpem Catonem. Ego, ut minuerem suspicioné profectionis, aut cogitationis meæ, profectus sum in Pompeianũ ad IIII. Id. ut ibi essem, dum, quæ ad nauigandum opus essent, pararentur. cum ad uillam uenissem, uentũ est ad me: centuriones trium cohortium, quæ Pompeijs sunt, me uelle postridie, (hæc mecum Ninnius noster) uelle eos mihi se, & oppidum tradere. at ego tibi postridie à uilla ante lucem, ut me omnino illi ne uiderent: quid enim erat in tribus cohortibus? quid si plures, quo apparatu? cogitaui eadé illa Celiana, quæ legi in epistola tua, quã accepi simul in Cumanũ ueni eodé die. et simul fieri poterat, ut tentaremur. omnem igitur suspicionem sustuli. sed cum redeo, Hortensius uenerat, ad Terentiã salutatum diuerterat, sermone erat usus honorifico erga me. tamen eum, ut puto, uidebo: misit enim puerum, se ad me uenire. hoc quidem melius, quàm collega noster Antonius: cuius inter lictores lectica mima portatur. tu, quoniam quartana cares, & non modo

morbum remouisti, sed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia siste, & literarum aliquid interea.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Hortensius ad me uenit scripta epistola. uellem cætera eius. quàm in me incredibilé ἐκτένειαν: qua quidem cogito uti. deinde Serapion cum epistola tua. quam prius quàm aperuissem, dixi ei, te ad me de eo scripsisse antea, ut feceras. deinde epistola lecta, cumulatissime cætera. & hercule hominem probo: nam & doctum, & probum existimo. quin etiam naui eius me & ipso conuectore usurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediat scriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam esse & à uetere morbo, & à nouis ten.ationibus, gaudeo. Ocellam uellem haberemus: uidentur enim esse hæc paulo faciliora. nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id s. cras erit. utinam idem maneat Hortensius: siquidem adhuc erat. liberalius esse nihil potest. De diplomate admiraris, quasi nescio cuius te flagitij insimularem: negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. ego autem, quia scripseras te proficisci cogitare, (etenim audieram nemini aliter licere) eo te habere censebam, & quia pueris diploma sumpseras. habes causam opinionis meæ. & tamen uelim scire, quid cogites, in primisq; si quid etiam nunc noui est. XVII. Cal. Iun.

CICERO ATTICO S.

TVLLIA mea peperit XIIII. Cal. Iun. puerũ ἑπταμηνιαῖον. quòd εὐτόκησεν, gaudebam. quod quidẽ est natum, perimbecillum est. Me mirifice tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm custodiæ, quibus asseruor: nam illa Hortensiana omnia fuere infantia. ita fiet homo nequissimus: à Saluio liberto deprauatus est. itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim: omnes enim Κωρυκαῖοι uidetur subauscultare, quæ loquor. tu tamen, si quid de Hispanijs, siue quid aliud, perge quæso scribere, nec meas literas expectaris, nisi cum, quò opto, peruenerimus, aut si quis ex cursu. sed hoc quoque timide scribo. ita omnia adhuc tarda, & spissa. ut male posuimus initia, sic cætera sequuntur. furias nunc sequimur. eædem nos fortasse furiæ persequentur. ex Balbi autem sermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. dubitas igitur, quin nos in hostium numero habeat? scripsi equidem Balbo, te ad me de beneuolentia scripsisse, & de suspicione. de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. ecquem tu hominem infeliciorem? non loquor plura, ne te quoque excruciem. ipse conficior uenisse tempus, cũ iam nec fortiter, nec prudenter quidquam facere possim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI à te signatum libellũ, quem Anteros attulerat, ex quo scire nihil potui de nostris domesticis rebus, de quibus acerbissime afflictor, quòd qui eas dispensauit, neque adest istic, neque, ubi terrarum sit, scio. omnem autem spem habeo existimationis, priuatarumq; rerũ in tua erga me mihi perspectissima beneuolentia: quam si his temporibus miseris, & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum cæteris, fortius feram. idq; ut facias, te obtestor, atque obsecro. ego in cistophoro in Asia habeo ad HS bis, & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere. quã quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis iam pridem minime credere: cõmoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquissem: ob eamq; causam serius ad te scribo, quòd sero intellexi, quid timendum esset. te etiam, atque etiã oro, ut me totum tuẽdum suscipias, ut, si ij salui erunt, quibus cum sum, unà cum ijs possim incolumis esse, salutemq; meã beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAS tuas accepi prid. Non. Feb. eoq; ipso die ex testamento creui hæreditaté. ex multis meis, et miserrimis curis est una enata, si, ut scribis, ista hæreditas fidem, & famá meam tueri potest: quá quidem te intelligo etiá sine hæreditate tuis opibus defensurũ fuisse.

De dote quod scribis, per omneis Deos te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam miserá mea culpa, & negligentia, tueare meis opibus, si quæ sunt, tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus. cui quidé deesse omnia, quod scribis, obsecro te noli pati: in quos enim sumptus abeunt fructus prædiorum? iam illa HS LX, quæ scribis, nemo mihi unquam dixit ex dote esse detracta: nũquam enim essem passus. sed hæc minima est ex ijs iniurijs, quas accepi, de quibus ad te dolore, et lacrymis scribere prohibeor. ex ea pecunia, quæ fuit in Asia, parté dimidiá ferè exegi. tutius uidebatur fore ibi, ubi est, quàm apud publicanos. Quod me hortaris, ut firmo sim animo: uellem posses aliquid afferre, quá ob ré id facere possem. sed si ad cæteras miserias accessit etiá id, quod mihi Chrysippus dixit parari (tu nihil significasti) de domo, quis me miserior uno iam fuit? oro, obsecro, ignosce: nó possum plura scribere. quanto mœrore urgear, profecto uides. quod si mihi cõmune cum cæteris esset, qui uidétur in eadé causa esse, minor mea culpa uideretur, & eo tolerabilior esset: nunc nihil est, quod consoletur, nisi quid tu efficis, si modo etiá nunc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate, et

iniuria. Tardius ad te remiſi tabellarium, quòd poteſtas mittendi non fuit. A' tuis & numorum accepi HS L X X, & ueſtimentorum quod opus fuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des literas nomine meo. noſti meos familiares. ſignum requirent, aut manum: dices ijs, me propter cuſtodias ea uitaſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID hic agatur, ſcire poteris ex eo, qui literas attulit: quẽ diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. neque nũc mittendi tamẽ ulla cauſa fuit, præter eã, de qua tibi reſcribi uoluiſti. Quod ad Cal. Quint. pertinet, quid uellẽ: utrũque graue eſt, & tam graui tẽpore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerum exitu iſta, quam ſcribis, abruptio. quare ut alia, ſic hoc uel maxime tuæ fidei, beneuolentiæq; permitto, & illius conſilio, & uoluntati: cui miſeræ conſuluiſſem melius, ſi tecum olim coràm potius, quàm per literas de ſalute noſtra, fortuniſq; deliberauiſſem. Quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere, & ſi iſta res nihil habet conſolationis, tamen etiam præcipua multa ſunt, quæ tu profecto uides grauiſſima eſſe, & me facillime uitare potuiſſe. ea tamẽ erũt minora, ſi, ut adhuc factum eſt, adminiſtratione, diligentiaq; tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium eſt. ſit à me ut eſt: neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnũ eſſe poſſe, ut ſcire iam poſſim, quid maxime opus ſit. & ſi egeo rebus omnibus, quòd is quoque in anguſtijs eſt, quicum ſumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam,

opinantes nobis constitutis rebus eam rem etiam honori fore. Tu, ut antea fecisti, uelim si qui erunt, ad quos aliquid scribendum à me existimes, ipse conficias. Tuis salutem dic. Cura, ut ualeas. in primis id, quod scribis, omnibus rebus cura, & prouide, ne quid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idibus Iun. ex castris.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI ab Isidoro literas, et postea datas binas. ex proximis cognoui prædia non uenisse. uidebis ergo, ut sustentetur per te. de Frusinati si modo futuri sumus, erit mihi res opportuna. Meas literas quod requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas, quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coràm tecum olim potius, quàm per epistolas. Hic tua, ut possum, tueor apud hos. cætera Celer. ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, quòd ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis rebus aptū esset. Quid sit gestum noui, quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non uidentur esse difficiliora. tu id uelim, quod scis me maxime uelle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit solicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis. qua leuata, ero unà cum eo, qui negotium gerit, estq; in spe magna. Brutus amicus in causa uersatur acriter. hactenus fuit, quod cau te à me scribi posset. De pensione altera, oro te, omni cura considera, quid sit faciendum, ut scripsi ijs literis, quas Pollex tulit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE me causæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintq; impetu magis quodã animi uti, quàm cogitatione, nõ possum ad te sine maximo dolore scribere: fuerũt quidẽ tantæ, ut id, quod uides, effecerint. itaque nec quid ad te scribam de meis rebus, nec quid à te petã, reperio. rem, & summã negotij uides. equidem ex tuis literis intellexi, & ijs, quas cõmuniter cũ alijs scripsisti, & ijs quas tuo nomine, quod etiã mea sponte uidebam, te subdebilitatũ nouas rationes tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut propius accedã, iterq; per oppida noctu faciam: non sanè uideo, quemadmodum id fieri possit: neque enim ita apta habeo diuersoria, ut tota tempora diurna in his possim cõsumere: neque ad id, quod quæris, multum interest, utrum me homines in oppido uideant, an in uia. sed tamẽ hoc ipsum, sicut alia, considera bo quemadmodum cõmodissime fieri posse uideatur. ego propter incredibilem & animi, & corporis molestiam conficere pluress literas non potui: ijs tantum rescripsi, à quibus acceperam. tu uelim & Basilio, & quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio conscribas ut tibi uidebitur, meo nomine. Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non uoluntatem. Quod de Vatinio quæris: neque illius, neque cuiusquã mihi præterea officium deest, si reperire possent, qua in re me iuuarent. Quintus auersissimo à me animo Patris fuit: eodem Corcyra filius uenit: inde profectos eos unà cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S.

SOLICITVM esse te cum de tuis, cõmunibusq; fortunis, tum maxime de me, ac de dolore meo, sentio. qui quidem dolor meus nõ modo nõ minuitur, cum sociũ sibi adiũgit dolorem tuum, sed etiam augetur. omnino pro tua prudentia sentis qua consolatione leuari maxime possim: probas enim meum consilium, negasq; mihi quidquã tali tempore potius faciendũ fuisse. addis etiam (quod etsi mihi leuius est, quàm tuum iudicium, tamen nõ est leue) cæteris quoque, id est qui pondus habeãt, factũ nostrũ probari. id si ita putarem, leuius dolerem. crede, inquis, mihi. credo equidem: sed scio, quàm cupias minui dolorem meũ. Me discessisse ab armis nunquã pœnituit. tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, sed generatim proscriptio esset informata; ut iam omnium iudicio constitutũ esset, omnium uestrum bona prædam esse illius uictoriæ, uestrũ plane dico: nunquã enim de te ipso, nisi crudelissime, cogitatũ est. quare uoluntatis me meæ nunquam pœnitebit: consilij pœnitet. in oppido aliquo mallẽ resedisse, quoad accerserer: minus sermonis subissem: minus accepissem doloris: ipsum hoc me non angeret. Brundusij iacere, in omneis parteis est molestum. propius accedere, ut suades, quo modo sine lictoribus, quos populus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi non possunt: quos ego modo paulisper cum bacillis in turbã conieci ad oppidũ accedens, ne quis impetus militũ fieret. recipio tempore me domo. te nũc ad Oppiũ, quoniã

ijs placeret modo propius accedere, ut hac de re conside=
rarent. credo fore auctores: sic enim recipiunt, Cæsari
nõ modo de conseruanda, sed etiam de augenda mea di
gnitate curæ fore: meq́; hortantur, ut magno animo
sim, ut omnia summa sperẽ: ea spondent, confirmãt. quæ
quidem mihi exploratiora essent, si remãsissem. sed inge=
ro præterita. uide quæso igitur ea, quæ restant: & ex=
plora cũ istis: & si putabis opus esse, & si istis placebit,
quo magis factũ nostrum Cæsar probet, quasi de suorum
sententia factum; adhibeantur Trebonius, Pansa, si qui
alij, scribantq́; ad Cæsarem, me, quidquid fecerim, de sua
sententia fecisse. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas
corporis me exanimat: quam tibi intelligo magnæ curæ
esse, quod est mihi gratissimum. De Pompeij exitu mihi
dubium nunquam fuit: tanta enim desperatio rerum
eius, omnium Regum, & populorũ animos occuparat,
ut, quocũque uenisset, hoc putarẽ futurũ. nõ possum eius
casum non dolere: hominem enim integrũ, & castũ, &
grauem cognoui. De Fannio cõsoler te? perniciosa lo=
quebatur de mansione tua. Lucius uero Lentulus Hortẽ=
sij domum sibi, & Cæsaris hortos, & Baias despõderat.
omnino hæc eodẽ modo ex hac parte fiũt: nisi illud erat
infinitũ: omnes enim, qui in Italia remanserant, hostium
numero habebantur. sed uelim hæc aliquando solutiore
animo. Quintũ fratrem audio profectũ in Asiam, ut
deprecaretur. de filio nihil audiui. sed quære ex Dioca=
re Cæsaris liberto, quẽ ego non uidi, qui istas Alexãdrinas
literas attulit. is dicitur uidisse an eũtem, an iã in Asia?
Tuas literas, prout res postulat, expecto, quas uelim cu=
res quãprimũ ad me perferẽdas. Vale. IIII. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

GRATAE mihi tuæ literæ sunt, quibus accurate perscripsisti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. factū igitur, ut scribis, istis placere, iisdem istis lictoribus me uti, quod concessum Sestio sit: cui non puto suos esse concessos, sed ab ipso datos: audio enim eum ea S.C. improbare, quæ post discessum Tribunorum facta sunt. quare poterit, si uolet sibi constare, nostros lictores cōprobare. quanquam quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere sim iussus? nā ad me misit Antonius exemplum Cæsaris ad se literarum, in quibus erat, se audiuisse, Catonem, & L. Metellum in Italiam uenisse, Romæ ut essent palàm: id sibi non placere, ne qui motus ex eo fierent: prohiberiq; omnes Italia, nisi quorum ipse causam cognouisset. deq; eo uehementius erat scriptum. itaque Antonius petebat à me per literas, ut sibi ignoscerem: facere se non posse, quin iis literis pareret. tum ad eum misi L. Lamiam, qui demonstraret illum Dolabellæ dixisse, ut ad me scriberet, ut in Italiam quamprimum uenirem: eius me literis uenisse. tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim. quod sanè nollem: poterat enim sine nomine re ipsa excipi. ò multas, & graues offensiones: quas quidem, tu das operam, ut lenias: nec tamen nihil proficis: quin hoc ipso minuis dolorem meum, quòd, ut minuas, tam ualde laboras: idq; uelim ne grauere quamsæpissime facere. maxime autem assequere quod uis, si me adduxeris, ut existimem me bonorum iudicium non fundi-

tus perdidiſſe. quanquam quid tu in eo potes? nihil ſcili=
cet. ſed ſi quid res dabit tibi facultatis, id me maxime
conſolari poterit. quod nunc quidem uideo non eſſe. ſed
ſi quid ex euentis: ut hoc nunc accidit. dicebar debuiſſe
cum Pompeio proficiſci. exitus illius minuit eius officij
prætermiſſi reprehenſionem. ſed ex omnibus nihil ma=
gis tamen deſideratur, quàm quòd in Africam non ie=
rim. iudicio hoc ſum uſus, non eſſe barbaris auxilijs fal=
laciſſimæ gentis remp. defendendam, præſertim contra
exercitum ſæpe uictorem. non probant fortaſſe: mul=
tos enim uiros bonos in Africam ueniſſe audio, & ſcio
fuiſſe antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus
eſt caſu aliqui ſint ex eis, aut, ſi poteſt, omnes, qui ſalutem
anteponant: nam ſi perſeuerãt, & obtinent; quid no=
bis futurum ſit, uides. dices, quid illis, ſi uicti erunt?
honeſtior eſt plaga. hæc me excruciant. Sulpitij autem
conſilium, non ſcripſiſti, cur meo non anteponeres.
quod etſi non tam glorioſum eſt, quàm Catonis, tamen
& periculo uacuum eſt, & dolore. extremum eſt eorũ,
qui in Achaia ſunt. ij tamen ipſi ſe hoc melius habent,
quàm nos, quòd & multi ſunt uno in loco, & cum in
Italiam uenerint, domum ſtatim uenerint. hæc tu per=
ge, ut facis, mitigare, & probare quamplurimis. Quod
te excuſas: ego uero & tuas cauſas noſco, & mea in=
tereſſe puto, te iſtic eſſe, uel ut cum ijs, quibus oportebit,
agas, quæ erunt agenda de nobis, ut ea, quæ egiſti. in pri=
miſq; hoc uelim animaduertas. multos eſſe arbitror,
qui ad Cæſarem detulerint, delaturi'ue ſint, me aut pœni
tere conſilij mei, aut non probare, quæ fiant. quorum
etſi utrunque uerũ eſt, tamẽ ab illis dicitur animo à me

alienato,

alienato, non quo ita perspexerint. sed totum ut hoc Balbus sustineat, & Oppius, & eorum crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc plane ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim discedere, quod scribis Terentiam flagitare. ô rem miseram. quid scribam? aut quid uelim? breue faciam: lacrymæ enim se subito profuderunt: tibi permitto: tu consule. tantum uide, ne hoc tẽporis Terentiæ obesse aliquid possit. ignosce, obsecro te: non possum præ fletu, & dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius esse, quàm quòd eam diligis. Quòd literas, quibus putas opus esse, curas dandas, facis commode. Quintũ filium, uidi, qui Sami uidisset, patrem Sicyone: quorum deprecatio est facilis. utinam illi, qui prius illum uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quantum ego illos uellem, si quid possem. Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, si qua sint in tuis literis, quæ me mordeant: ego uero in optimam, teq; rogo, ut aperte, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, idq; facias quamsæpissime. Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS curis afficiar, etsi profecto uides, tamen cognosces ex Lepta, & Trebatio. maximas pœnas pẽdo temeritatis meæ, quã tu prudentiã mihi uideri uis, neque te deterreo, quo minus id disputes, scribasq; ad me quãsæpissime: nõ nihil enim me leuãt tuæ literæ hoc tempore. per eos, qui nostra causa uolunt, ualentq; apud illum, diligentissime contendas opus est, per Balbum, & Oppium maxime, ut de me scribãt quamdiligentissime:

oppugnamur enim, ut audio, & à præsentibus quibusdam, & per literas: ijs ita occurrendum, ut rei magnitudo postulat. Furnius est illic mihi inimicissimus. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. dictitat, se à me apud Cæsarem oppugnari. quod refellit Cæsar ipse, omnesq; eius amici. neque uero desistit, ubicunque est, omnia in me maledicta conferre. nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipso audissent, cum Sicyone palàm multis audientibus loqueretur, nefaria quædam ad me pertulerunt. nosti genus, etiam expertus es fortasse: in me id est omne conuersum. sed auges commemorando dolorem, & facio etiam tibi. quare ad illud redeo. cura, ut huius rei causa dedita opera mittat aliquem Balbus. ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine. Vale. XV. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

9

EGO uero & incaute, ut scribis, & celerius, quàm oportuit, feci, nec in ulla sum spe, quippe qui exceptionibus edictorum retinear. quæ si non essent sedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. nunc ne id quidem licet. quid autem me iuuat, quòd ante initum Tribunatum ueni, si ipsum, quòd ueni, nihil iuuat? iam quid sperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam sim confectus, & oppressus? quotidie Balbi ad me literæ languidiores, multæq; multorum ad illum, fortasse cõtra me. meo uitio pereo. nihil mihi mali causa attulit: omnia culpa contracta sunt: egò enim, cum genus belli uide=

rem, imparata, & infirma omnia contra paratissimos, iueram (quid facerem?) ceperamq; consilium non tam forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. cessimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit, is, quem tu mihi commendas, cognosces ex ipsius literis, quas ad te, & ad alios misit. quas ego nunquam aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus: solui, si quid esset ad me literarum: nihil erat. epistola Vatinio, & Ligurio altera: iussi ad eos deferri. illi ad me statim ardentes dolore uenerunt, scelus hominis clamantes. epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. hic Ligurius furere: se enim scire, summo illum in odio fuisse Cæsari; illum tamen non modo fouisse, sed & tantam pecuniam illi dedisse honoris mei causa. hoc ego dolore accepto, uolui scire, quid scripsisset ad cæteros: ipsi enim illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scelus percrebruisset. cognoui. eiusdem generis literas ad te misi. quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes: nil me lædet. nam quòd resignatæ sunt, habet, opinor, eius signum Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cum usus esset, tanto me dolore affecit, ut postea iacuerim. neque nunc tam pro se, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas sustinere uix possum, uel plane nullo modo possum. quibus in miserijs una est pro omnibus, quòd istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam relinquam. quare te, ut polliceris, uidere plane uelim: alium enim, cui illam commendem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata, quæ mihi. sed si me non

offendes, ſatis tamen habeto cõmendatam, patruumq́; in ea, quantum poteris, mitigato. hæc ad te die natali meo ſcripſi: quo utinã ſuſceptus nõ eſſem, aut ne quid ex eadẽ matre poſtea natũ eſſet. plura ſcribere fletu prohibeor.

CICERO ATTICO S.

AD MEAS incredibiles ægritudines aliquid noui accedit ex ijs, quæ de Q. Q. ad me afferuntur. P. Terentius meus neceſſarius operas in portu, & ſcriptura Aſiæ pro magiſtro dedit. is Quintum filium Epheſi uidit VI. Id. Dec. eumq́; ſtudioſe propter amicitiam noſtram inuitauit. cumq́; ex eo de me contaretur, eum ſibi ita dixiſſe narrabat, ſe mihi eſſe inimiciſſimum, uolumenq́; ſibi oſtendiſſe orationis, quam apud Cæſarem contra me eſſet habiturus: multa à ſe dicta contra eius amentiam: multa poſtea Patris conſimili ſcelere ſecum Quintum patrem locutum: cuius furorem ex ijs epiſtolis, quas ad te miſi, perſpicere potuiſti. hæc tibi dolori eſſe certo ſcio: me quidem excruciant, & eo magis, quòd mihi cum illis ne querendi quidem locum futurum puto. De Africanis rebus lõge alia nobis, ac tu ſcripſeras, nunciantur: nihil enim firmius eſſe dicunt, nihil paratius. accedit Hiſpania, & alienata Gallia, legionum nec uis eadem, nec uoluntas, urbanæ res perditæ. quid eſt, ubi acquieſcam? niſi quandiu tuas literas lego. quæ eſſent profecto crebriores, ſi quid haberes, quo putares meam moleſtiam minui poſſe. ſed tamen te rogo, ne intermittas ſcribere ad me, quidquid erit; eosq́;, qui mihi tam crudeliter inimici ſunt, ſi odiſſe non potes, accuſes tamen, non ut aliquid proficias, ſed ut tibi me carum eſſe ſentiant. plu-

ra ad te ſcribam, ſi mihi ad eas literas, quas proxime ad te dedi, reſcripſeris. Vale. XII. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S.

CONFECTVS iam cruciatu maximorũ dolorum, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeam ſcribere, facile id exequi poſſem, hoc minus, quòd res nulla eſt, quæ ſcribenda ſit, cum præſertim ne ſpes quidẽ ulla oſtendatur fore melius. ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanquam ſemper aliquid afferunt, quod uelim. quare tu quidem ſcribito, cũ erit, cui des. ego tuis proximis, quas tamen iam pridẽ accepi, nihil habeo, quod reſcribã: longo enim interuallo uideo immutata eſſe omnia, illa eſſe firma, quæ debeant, nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere. P. Salluſtio curanda ſunt HS XXX, quæ accepi à Cn. Salluſtio. uelim uideas, ut ſine mora curentur. de ea re ſcripſi ad Terentiam. atque hoc ipſum iam propè conſumptum eſt. quare id quoque uelim, cum illa uideas, ut ſit, qui utamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore: ſed prius, quàm id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. qui ſit omnium rerum ſtatus noſter, uides. nihil eſt mali, quod non & ſuſtineam, & expectẽ. quarum rerũ eo grauior eſt dolor, quo culpa maior. ille in Achaia nõ ceſſat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII. Id. Martij.

CICERO ATTICO S.

CEPHALIO mihi à te literas reddidit ad VIII. Id. Martij ueſpere. eo autem die mane tabellarios mi-

ſeram, quibus ad te dederam literas . tuis tamen lectis
literis, putaui aliquid reſcribendum eſſe, maxime, quòd
oſtendis te pendere animi, quamnam rationem ſim Cæ=
ſari allaturus profectionis meæ tum, cum ex Italia diſceſ
ſerim. nihil opus eſt mihi noua ratione: ſæpe enim ad eũ
ſcripſi, multiſq; mandaui, non potuiſſe, cum cupiſſem,
ſermones hominum ſuſtinere : multaq; in eam ſenten=
tiam: nihil enim erat, quod minus eum uellem exiſtima
re, quàm me tanta de re non meo cõſilio uſum eſſe. po=
ſteaq; quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore miſſæ
eſſent, illum exiſtimare Quintum fratrem lituum meæ
profectionis fuiſſe, (ita enim ſcripſit) qui nondũ cognoſ
ſet quæ de me Quintus ſcripſiſſet ad multos : etſi mul=
ta præſens in præſentem acerbe dixerat, et fecerat, tamẽ
* L. in eo his uerbis ad Cæſarem ſcripſi . de Quinto fra=
tre meo non minus laboro, quàm de me ipſo. ſed eũ tibi
cõmendare hoc meo tempore non audeo. illud duntaxat
tamen audebo petere abs te, quod te oro, ne quid exiſti
mes ab illo factum eſſe, quo minus mea in te officia cõ=
ſtarent, minuſue te diligerem, potiuſq; illum ſemper au
ctorẽ noſtræ cõiunctionis fuiſſe, meiq; itineris comitem,
non ducem. quare cæteris in rebus tantũ ei tribues, quã=
tum humanitas tua, amicitiaq; ueſtra poſtulat : ego ei
ne quid apud te obſim, id te uehementer etiam, atque
etiam rogo. Quare, ſi quis congreſſus fuerit mihi cũ
Cæſare (etſi non dubito, quin is lenis in illũ futurus ſit,
idq; iam declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui.
ſed, ut uideo, multo magis eſt nobis laborandum de A=
frica . quam quidem tu ſcribis confirmari quotidie ma=
gis ad conditionis ſpem, quàm uictoriæ . quod utinam.

ita esset. sed longe aliter esse intelligo, teq; ipsum ita existimare arbitror, aliter autem scribere non fallendi, sed confirmandi mei causa, præsertim cum adiungatur ad Africam etiã Hispania. Quod me admones, ut scribam ad Antoniũ, et ad cæteros: si quid uidebitur tibi opus esse, uelim facias id, quod sæpe fecisti: nihil. n. uenit mihi in mẽtẽ, quod scribendũ putẽ. Quod me audis fractiorẽ esse animo: quid putas, cũ uideas accessisse ad superiores ægritudines præclaras generi actiones? tu tamen uelim ne intermittas, quoad eius facere poteris, scribere ad me, etiã si rem, de qua scribas, nõ habebis: semper. n. afferũt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæreditatẽ creui: puto enim cretionẽ simplicem fuisse, quoniam ad me nulla missa est. Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

A MVRENAE liberto nihil adhuc acceperã literarũ. P. Sifer reddiderat eas, quibus rescribo. De Seruij patris literis quod scribis, item, Quintum in Syriam uenisse, quod ais esse qui nuncient: ne id quidem uerum est. Quod certiorem te uis fieri, quo quisque in me animo sit, aut fuerit eorum, qui huc uenerunt: neminem alieno intellexi: sed quantum id mea intersit, existimare te posse certo scio. mihi cum omnia sunt intolerabilia ad dolorẽ, tum maxime, quòd in eam causam uenisse me uideo, ut sola utilia mihi esse uideãtur, quæ semper nolui. P. Lentulũ patrem Rhodi esse aiunt, Alexandriæ filium: Rhodoq; Alexandriam C. Cassium profectum esse constat. Quintus mihi per literas satisfacit, multo asperioribus uerbis, quàm cum

grauissime accusabat: ait enim se ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me asperius scripsit: itaque se poenitere, quòd animũ tuũ offenderit: sed se iure fecisse. deinde perscribit spurcissime, quas ob causas fecerit. sed neq; hoc tẽpore, nec antea patefecisset odiũ suũ in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum uideret. atque utinã uel nocturnis, quẽadmodũ tu scripseras, itineribus propius te accessissem. nũc nec ubi, nec quãdo te sim uisurus, possum suspicari. De cohaeredibus Fufidianis nihil fuit, quod ad me scriberes: nam et aequum postulant, &, quidquid egisses, recte esse actũ putarem. De fundo Frusinati redimendo iam pridem intellexisti uoluntatem meam. etsi tum meliore loco res erant nostrae, neque tam mihi desperaturi uidebamur. tamen in eadẽ sum uoluntate. id quemadmodum fiat, tu uidebis. & uelim, quoad poteris, consideres, ut sit, unde nobis suppeditentur sumptus necessarij. si quas habuimus facultates, eas Põpeio tũ, cũ id uidebamur sapiẽter facere, detulimus. itaque tum et à tuo uillico sumpsimus, et aliunde mutuati sumus, cum Quintus quereretur per literas, sibi nos nihil dedisse, qui neque ab illo rogati sumus, neque ipsi eam pecuniã aspeximus. sed uelim uideas, quid sit, quod confici possit, quidq; mihi de omnibus des consilij: & causam nosti. plura ne scribã, dolore impedior. si quid erit, quod ad quos scribẽdũ meo nomine putes, uelim, ut soles, facias: quotiesq; habebis, cui des ad me literas, nolim praetermittas. Vale.

CICERO ATTICO S.

14

NON me offendit ueritas literarũ tuarũ, ꝙ me tũ

communibus, tum præcipuis malis oppreſſum ne incipis quidem, ut ſolebas, conſolari, fateriſq; id fieri iam non poſſe: nec enim ea ſunt, quæ erant antea, cum, ut nihil aliud, comites me, et ſocios habere putabam: omnes enim Achaici deprecatores, item qui in Aſia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi ita, præter Lælium, neminem habeo culpæ ſocium: qui tamen hoc meliore in cauſa eſt, quòd iam eſt receptus. de me autem, non dubito, quin ad Balbum, & ad Oppium ſcripſerit: à quibus, ſi quid eſſet lætius, certior factus eſſem, tecum etiam eſſent locuti: quibus cũ tu de hoc ipſo colloquare uelim, & ad me, quid tibi reſponderint, ſcribas: non quòd ab iſto ſalus data quidquam habitura ſit firmitudinis: ſed tamen aliquid conſuli, & proſpici poterit. etſi omnium cõſpectum horreo, præſertim hoc genero: tamen, in tantis malis quid aliud uelim, non reperio. Quintus pergit, ut ad me & Panſa ſcripſit, & Hircius: iſq; item Africam petere cũ cæteris dicitur. Ad Minutium parentem ſcribam, & tuas literas mittam. ad te ſcribam, num quid egerit. HS XXX potuiſſe mirarer, niſi multa de Fufidianis prædijs. et id uideo tamẽ. te expecto: quẽ uidere, ſi ullo modo potes uenire, peruellẽ. iã extremũ concluditur. ibi * facile eſt, quod quale ſit, grauius exiſtimare. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

QVONIAM iuſtas cauſas affers, quòd te hoc tempore uidere nõ poſſim: quæſo, quid ſit mihi faciendũ: ille enim ita uidetur Alexandriam tenere, ut eum ſcribere etiam pudeat de illis rebus. ij autem ex Africa iam

affuturi uidentur. Achæi item ex Aſia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile eſſe conſilium: ſum enim ſolus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus ſit, neque ab his ipſis quidquam ad ſpem oſtendatur. ſed tamen ſcire uelim, quid cenſeas: idq́; erat cũ aliis, cur te, ſi fieri poſſet, cuperem uidere. Minutium XII ſola curaſſe, ſcripſi ad te antea. quod ſupereſt, uelim uideas, ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me, ſed acerbiſſime ſcripſit. filius uero mirifico odio. nihil fingi poteſt mali, quo non urgear. omnia tamen ſunt faciliora, quàm peccati dolor, qui et maximus eſt, & æternus. cuius peccati ſi ſocios eſſem habiturus ego, quos putaui, tamen eſſet ea conſolatio tenuis: ſed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullũ. alii capti, alii interclusi non ueniunt in dubium de uoluntate, eo minus ſcilicet, cum ſe expedierint, & unà eſſe cœperint. ii autem ipſi, qui ſua uoluntate ad Fuſium uenerunt, nihil poſſunt, niſi timidi exiſtimari. multi autẽ ſunt, qui, quicũque ſunt, modo ad illos ſe recipere uolẽt, recipientur. quo minus debes mirari, non poſſe me tanto dolori reſiſtere: ſolius enim meum peccatum corrigi non poteſt, & fortaſſe Lælii: ſed quid me id leuat? Caium quidem Caſſium aiunt conſilium Alexandriam eundi mutauiſſe. hæc ad te ſcribo, non ut queas tu demere ſolicitudinem, ſed ut cognoſcam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt. ad quæ gener accedit, et cætera, quæ, fletu reprimor, ne ſcribam. quin etiam Aeſopi F. me excruciat. prorſus nihil abeſt, quin ſim miſerrimus. ſed ad primum reuertor. quid putes faciẽ-

dum, occulte ne aliquo propius ueniendũ, an mare traſ-
eundum: nam hic maneri diutius non poteſt. De
Fufidianis quare nihil potuit confici? genus enim condi
tionis eiuſmodi fuit, in quo non ſolet eſſe controuerſia,
cum ea pars, quæ uidetur eſſe minor, licitatione expleri
poſſet. hæc ego non ſine cauſa quæro: ſuſpicor enim co
hæredes dubiam noſtram cauſam putare, & eo rem in
integro eſſe. Vale. prid. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

NON meo uitio fit, hoc quidem tẽpore, (ante enim
eſt peccatum) ut me iſta epiſtola nihil conſoletur: nã et
exigue ſcripta eſt, & ſuſpiciones magnas habet non eſſe
ab illo; quas animaduertiſſe te exiſtimo. De obuiam
itione ita faciam, ut ſuades: neque enim ualde aduen
tus eius opinio eſt: neque, ſi qui ex Aſia ueniunt, quid-
quam auditum eſſe dicunt de pace: cuius ego ſpe in
hanc fraudem incidi. nihil uideo, quod ſperandum
putem, nunc præſertim, cum ea plaga in Aſia ſit ac-
cepta, in Illyrico, in Caſſiano negotio, in ipſa Alexan-
dria, in Vrbe, in Italia. ego uero, etiam ſi rediturus ille
eſt, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante re-
ditum eius negotium confectum iri puto. Quod au-
tem ſcribis quandam lætitiam bonorum eſſe commo-
tam, ut ſit auditum de literis: tu quidem nihil præter-
mittis, in quo putes aliquid ſolatij eſſe: ſed ego nõ ad-
ducor, quenquam bonum ullam ſalutem putare mihi
tanti fuiſſe, ut eam peterem ab illo, et eo minus, quod
huius conſilij iam ne ſocium quidem habeo quenquam.
qui in Aſia ſunt, rerum exitum expectãt. Achaici etiã

Fusio spem deprecationis afferunt. horum & timor idem fuit primo, qui meus, & constitutum. mora Alexandrina causam illorũ correxit, meam euertit. quam ob rem idem à te nunc peto, quod superioribus literis, ut, si quid in perditis rebus dispiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. si recipior ab his, quod uides nõ fieri; tamen, quoad bellum erit, quid agam, aut ubi sim, non reperio. sin iactor, eo minus. itaque tuas literas expecto; easq; ut ad me sine dubitatione scribas, rogo. Quod suades, ut ad Quintum scribam de his literis: facerem, si me quidquã istæ literæ delectarent. etsi quidam scripsit ad me his uerbis: Ego, ut in his malis, Patris sum nõ inuitus: essem libētius, si frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellē. Quod ais illum ad te scribere, me sibi nullas literas remittere: semel ab ipso accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menses tempestatibus retentus est. Quintum filium ad me acerbissime scripsisse, iam ante ad te scripsi. Extremum est, quod te orem, si putas rectum esse, & à te suscipi posse, cum Camillo communices, ut Terentiam moneatis de testamento. tempora monent, ut uideat, ut satisfaciat, quibus debeat. auditum ex Philotimo est, eã scelerate quædam facere. credibile uix est. sed certe, si quid est, quod fieri possit, prouidēdum est. de omnibus rebus uelim ad me scribas, & maxime quid scribas de ea: in quo tuo consilio egeo, etiam si nihil excogitas: id enim mihi erit pro desperato. Vale. III. Non. Iun.

17 CICERO ATTICO S.

PROPERANTIBVS tabellarijs alienis hãc

epiſtolã dedi, eo breuiorem, quòd eram miſſurus meos.

Tullia mea uenit ad me prid. Id. Iun. deq́; tua erga ſe obſeruantia, beneuolentiaq́; mihi plurima expoſuit, literasq́; reddidit trinas. ego autem ex ipſius uirtute, humanitate, pietate non modo eam uoluptatem non cepi, quam capere ex ſingulari filia debui, ſed etiam incredibili ſum dolore affectus, tale ingenium in tam miſera fortuna uerſari, idq́; accidere nullo ipſius delicto, ſumma culpa mea. itaque à te neque conſolationem iam, qua cupere te uti uideo, neque conſilium, quod capi nullum poteſt, expecto; teq́; omnia cum ſuperioribus ſæpe literis, tum proximis tentaſſe intelligo.

Ego cum Saluſtio Ciceronem ad Cæſarem mittere cogitabam. Tulliam autem, non uidebam eſſe cauſam cur diutius mecum tanto in communi mœrore retinerem. itaque eram tibi eam, cum primum per ipſam liceret, remiſſurus. pro ea, quemadmodum conſolandis ſcripſiſti, * P. tanta eo me ſcripſiſſe, quæ tu ipſe intelligis reſpondere potuiſſe. Quod Oppium tecum ſcribis locutum: non abhorret à mea ſuſpicione eius oratio: ſed non dubito, quin iſtis perſuaderi nullo modo poſſit, ea, quæ faciant, mihi probari poſſe, quoquo modo loquar. ego tamen utar moderatione, qua potero. quanquam, quid mea interſit, ut eorum odium ſubeam, non intelligo.

Te iuſta cauſa impediri, quo minus ad nos uenias, uideo, idq́; mihi ualde moleſtum eſt. Illum ab Alexandria diſceſſiſſe nemo nunciat, conſtatq́; ne profectum quidem illò quenquam poſt Id. Mart. nec poſt Id. Dec. ab illo datas ullas literas. ex quo illud intelligis, illud de literis ad V. Id. Febr. datis (quod inane eſſet, etiam ſi

uerum esset) non uerum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Pæstumq́; uenisse. quid is afferat, aut quo modo exierit, aut quid in Africa fiat, scire uelim: dicitur enim per Nasidium emissus esse. id quale sit, uelim, si inueneris, ad me scribas. De HS X, ut scribis, faciam. Vale. XVIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

18 DE ILLIVS ab Alexãdria discessu nihil adhuc rumoris, contráq; opinio, ualde esse impeditum: itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem; & te rogo, ut me hinc expedias: quoduis enim supplicium leuius est hac permansione. hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium: siue enim bellum in Italia futurum est, siue classibus utetur, hic esse me minime conuenit: quorum fortasse utrunque erit: alterum certe intellexi omnino ex Oppij sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum uia esset. sed, ut eam flectas, te rogo. nihil omnino iam expecto, nisi miserum. sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. quare, cum Antonio loquare, uelim, & cum istis, & rem, ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

19 CVM tuis dare possem literas, non prætermisi: etsi, quid scriberem, non habebam. tu ad nos et rarius scribis,

quàm solebas, & breuius, credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire posse. ueruntamen uelim, quid erit, qualecunque erit, scribas. est autem unum, quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit: quod nulla equidem habeo in spe; sed quia tu leuiter interdum significas, cogis me sperare, quod optandum uix est. Philotimus dicitur Idib. Sext. nihil habeo de illo amplius. tu uelim ad ea mihi rescribas, quæ ad te antea scripsi. mihi tantum temporis satis est, dum, ut in pessimis rebus, aliquid caueam, qui nihil unquam caui. Vale. XI. Cal. Sext.

CICERO ATTICO S.

XVII. Cal. Sept. uenerat die XXVIII Seleucea Peria C. Trebonij, is, qui se Antiochiæ diceret apud Cæsarem uidisse Quintum filium cum Hircio: eos de Quinto, quæ uoluissent, impetrasse nullo quidem negotio. quod ego magis gauderem, si ista nobis impetrata quidquam ad spem explorati haberent. sed & alia timenda sunt, ab alijsq;: & ab hoc ipso quæ dantur ut à domino, rursus in eiusdem sunt potestate. etiam Sallustio ignouit. omnino dicitur nemini negare. quod ipsum est suspectum, notionem eius differri. M. Gallius Q. F. mancipia Sallustio reddidit. is uenit, ut legiones in Siciliam traduceret, & protinus iturum Cæsarem Patris. quod si faciet, ego, quod ante mallem, aliquò propius accedam. tuas literas ad eas, quibus à te proxime consilium petiui, uehementer expecto. Vale. XVI. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

21 ACCEPI VI. Cal. Sept. literas à te, datas XII. Cal. doloremq́; , quē ex Quinti scelere iampridē acceptū iam abiecerā, lecta eius epistola grauissimū cepi. tu etsi nō potuisti ullo modo facere, ut mihi illā epistolā nō mitteres, tamē mallē non esse missam. Ad ea autē, quæ scribis de testamento, uidebis, quid, & quo modo. De numis, & illa sic scripsit, ut ego ad te antea; et nos, si quid opus erit, utemur ex eo, de quo scribis. Ille ad Cal. Sept. Athenis non uidetur fore. multa eum in Asia dicuntur morari, maxime Pharnaces. Legio XII, ad quā primū Sulla uenit, lapidibus egisse hominem dicitur. nullā putant se cōmoturam. illū arbitrantur protinus Patris in Siciliam. sed, si hoc ita est, huc ueniat necesse est. ac mallem illū: aliquo. n. modo hinc euasissem. nunc metuo, ne sit expectandū: et cū reliquis etiā loci grauitas hic miserrime perferenda. Quod me mones, ut ea uideā, quæ ad tempus accōmodē: facerē, si res pateretur, & si ullo modo fieri posset: sed in tātis nostris peccatis, tātisq́; nostrorū iniurijs, nihil est, quod aut facere dignū nobis, aut simulare possim. Sullana confers: in quibus omnia genere ipso præclarissima fuerūt, moderatione paulo minus tēperata: hæc autē eiusmodi sunt, ut obliuiscar, multoq́; malim quod omnibus sit melius, quorū utilitati meā iunxi. tu ad me tamē uelim quā sæpissime scribas, eoq́; magis, ꝙ præterea nemo scribit: ac si omnes, tuas tamē maxime expectarē. Quod scribis, illū per me Quinto fore placatiorem: scripsi ad te antea, eum statim Quinto filio omnia tribuisse, nostri nullam mentionem. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S.

DILIGENTER mihi fasciculũ reddidit Balbi tabellarius: accepi.n.à te literas, quibus uideris uereri, ut epistolas illas acceperim: quas quidẽ uellẽ mihi nũquam redditas: auxerũt.n.mihi dolorẽ: nec, si in aliquem inci dissent, quidquã noui attulissent: quid.n.tã peruulgatũ, quàm illius in me odiũ, & genus hoc literarũ? quod ne Cæsar quidẽ ad istos uidetur misisse, quasi quo illius im= probitate offenderetur, sed, credo, uti notiora nostra ma= la essent. nã quod te uereri scribis, ne illi obsint, eiq; rei mederi: ne rogari quidẽ se passus est de illo. quod quidẽ mihi molestum nõ est: illud molestius, istas impetrationes nostras nihil ualere. Sulla, ut opinor, cras erit hic cum Messala. currunt ad illũ pulsi à militibus, qui se negant usquam, nisi acceperint. ergo ille huc ueniet: quod non putabant: tarde quidem: itinera.n.ita facit, ut multos dies in oppidũ ponat. Pharnaces autem, quo modo agit, afferet morã. quid mihi igitur censes? iam.n.corpore uix sustineo grauitatẽ huius cœli, qui mihi laborẽ affert in dolore. an his illuc euntibus mandẽ, ut me excusent? ipse accedam propius? quæso attende, & me, quod ad= huc sæpe rogatus non fecisti, consilio iuua. scio rem diffi= cilem esse, sed ut in malis. etiã illud mea magni inter= est, te ut uideam. profecto aliquid profecero, si id acci= derit. De testamento, ut scribis, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te scripserã, ut cum Camillo cõmuni= cares, de eo Camillus mihi scripsit, te cum eo locutũ. tuas

literas expectabam : nisi illud quidem mutari, si aliter est ut oportet, non uideo posse : sed cum à nullo accepissem literas, desideraui tuas (etsi putabam te fortiorem factum non esse) modo ualeres: scripseras.n.te quodam ualetudinis genere tentari. Augusius quidam Rhodo uenerat VIII.Id.Quint. is nunciabat, Quintum F. ad Cæsarem profectum IIII. Cal.Iun. Philotimum iRhodum pridie eius diei uenisse, habere ad me literas. ipsum Augusium audies. sed tardius iter faciebat. eo feci, ut celeriter eunti darem. quid sit in ijs literis, nescio : sed mihi ualde Quintus frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. te oro, ut de hac misera cogites, & illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid cōficiatur ad inopiam propulsandam, & etiam de ipso testamento. illud quoque uellem antea: sed omnia timuimus. melius quidem in pessimis nihil fuit dissidio. aliquid fecissemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum, * uel Metellæ, uel omnium maiorum. nec res perijsset, & uideremur aliquid doloris uirilis habuisse. memini omnino tuas literas. sed & tempus illud, & si quid uis præstitit. nunc quidem ipsa uidetur denunciare : audimus enim de statu reip. ò Dij, generum ne nostrum potissimum, ut hoc uel tabulas nouas? placet mihi igitur & idem tibi, nuncium remitti. petet fortasse tertiam, * pensionem. considera igitur tum, ne uim abuso nascetur, an prius. ego, si ullo modo potuero, uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. tu & hæc, & si quid erit, quod intersit me scire, scribas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE dudum ad me, & quæ etiam ad meã Tulliã de me scripsisti, ea sentio esse uera. eo sum miserior, (etsi nihil uidebatur addi posse) quòd mihi nõ modo irasci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidẽ impune liceat. quare istud feramus: quod cum tulerimus, tamen eadẽ erũt perpetienda, quæ tu, ne accidãt, ut caueamus, mones: ea. n. est à nobis cõtracta culpa, ut omni statu, omniq; populo eundẽ exitũ habitura uideatur. sed ad meã manũ rediero: etenim hæc occultius agenda. uide quæso etiam nũc de testamento, quod tũ factum, cum * illa quærere cœperat. nõ credo, & cõmoti neque eum rogari, ne me quidem. sed quasi ita sit, quoniã in sermonẽ iam uenisti, poteris eam monere, ut alicui cõmittat, cuius extra periculũ huius belli fortuna sit. equidẽ tibi potissimũ uelim, si idem illa uellet: quã quidem cœlo miserã me hoc timere. de illo altero, scio equidẽ uenire nunc nil posse: sed seponi, & occultari possunt, ut extra ruinã sint eam, quæ impendet. nã quod scribis nobis, nostra, & tua Terentiæ fore parata: tua credo: nostra quæ poterũt esse? de Terentia autẽ (mitto cætera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? scripseras, ut HS XII. permutaret, tantũ esse reliquum de argento. misit illa CCLↃↃ mihi, & ascripsit tantũ esse reliquum. cũ hoc tam paruũ de paruo detraxerit, perspicis quid in maxima re fecerit? Philotimus nõ modo nullus uenit, sed ne per literas quidẽ, aut per nũcium certiorẽ facit me, quid egerit. Epheso qui ueniũt, ibi se eũ de suis cõtrouersijs in ius adeũtem uidisse nũciant: quæ quidem

(ita.n.uerisimile est) in aduentū Cæsaris fortasse reijciū tur. ita aut nihil puto eū habere, quod putet ad me celerius perferendum, & eo me magis esse despectū: aut, etiā si quid habet, id nisi omnibus suis negotijs confectis ad me referre nō curet. ex quo magnū equidē capio dolorē, sed non tantū, quantū uideor debere: nihil.n.mea minus interesse puto, quàm quid illinc afferatur. id quā ob rē, te intelligere certo scio. Quod me mones de uultu, & oratione ad tempus accōmodanda, etsi difficile est, tamē imperarē mihi, si mea quidquā interesse putarem. Quod scribis, literis, putare, Africanum negotium confici posse: uelim scriberes, cur ita putares. mihi quidem nihil in mentem uenit, quare id putē fieri posse. tu tamen uelim, si quid erit, quod cōsolationis aliquid habeat, scribas ad me: sin, ut perspicio, nihil erit, scribas id ipsū. ego ad te, si quid audiero citius, scribā. Vale. VIII. Id. Sext.

CICERO ATTICO S.

FACILE assentior tuis literis, quibus exponis pluribus uerbis, nullū te habere consiliū, quo à te possim iuuari. cōsolatio certe nulla est, quæ leuare possit dolorem meū: nihil est.n. contractū casu: nā id esset ferendū: sed omnia fecimus ijs erroribus & miserijs & animi, et corporis, quibus proximi utinā mederi maluissent, quàm obesse. quoniā neque cōsilij tui, neque cōsolationis cuiusquā spes ulla mihi ostēditur, nō quærā hæc à te posthac. tantū uelim, ne pristinū hoc officiū intermittas: scribas ad me quidquid ueniet tibi in mentē, cū habebis, cui des, & dū erit, ad quē des, quod longū nō erit. Illū discessisse Alexandria rumor est non firmus, ortus ex Sulpitij literis.

quas cuncti postea nuncij cõfirmarunt. quod uerũ, an falsum sit, quoniã mea nihil interest, utrũ malim nescio. Quod ad te iam pridem de testamẽto scripsi apud epi= * stolas uelim ut possim aduersas ego huius miserũ ea fa= cultate cõfectus conflictor. nihil unq̃ simile natũ puto. cui si qua re consulere aliquid possum, cupio à te admo neri. uideo eandẽ esse difficultatẽ, quã in cõsilio dato: attamẽ hoc me magis solicitat, q̃ omnia. In pensione se cunda cæci fuimus. aliũ mallem. sed præterijt. te oro, ut in perditis rebus, si quid cogi, cõficiq; potest, quod sit in tuto, ex argẽto, neque satis multa ex supellectile, des operã: iam enim mihi uidetur adesse extremũ, nec ulla fore conditio pacis, eáq;, quæ sunt, etiã sine aduersario pe ritura. hæc etiã, si uidebitur, cũ Terẽtia loquere oppor tune. nõ queo omnia scribere. Vale. III. Non. Quint.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

VNDECIMO die postquam à te discesseram, hoc literularũ exaraui egrediens è uilla ante lucem: atque eo die cogitabã in Anagnino, postero autem in Tusculano, ibi unum diem, V. Cal. igitur ad constitutũ: atque utinam continuo ad cõple= xum meæ Tulliæ, ad osculum Atticæ possim currere. quod quidem ipsum scribe quæso ad me, ut, dum consi=

sto in Tusculano, sciã, quid garriat: sin rusticatur, quid scribat. eiq; interea aut scribes salutem, aut nunciabis, itemq; Piliæ: & tamen, etsi continuo congressuri sumus, scribes ad me, si quid habebis. Cum complicarem hãc epistolam, noctuabundus ad me uenit cum epistola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula scilicet ualde dolui. reliqua, quæ expectabam, ex tuis literis cognoui omnia. sed quod scribis, igniculum matutinum, γεροντικώτερον est memoriola uacillare: ego enim IIII. Cal. Axio dederam, tibi III. Quinto quo die uenissem, id est V. Cal. hoc igitur habebis, noui nihil. quid ergo opus erat epistola? quid, cum coràm sumus, & garrimus quidquid in buccam? est profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam si nihil subest, collocutione ipsa suauitatem.

Hic rumor est, T. Murcum periisse naufragio, Asinium delatum uiuum in manus militum, L. naueis delatas Vticam reflatu hoc, Pompeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuisse, ut Patietus affirmat. sed auctor nullius rei quisquam. habes, quæ, dum tu abes, locuti sunt. ludi interea Præneste. ibi Hircius, & isti omnes, & quidem ludi dies octo. quæ cœnæ? quæ deliciæ? res interea fortasse transacta est. ò miros homines. at Balbus ædificat: τί γὰρ αὐτῷ μέλει? uerum, si quæris, homini non recta, sed uoluptaria quærẽti nõne βεβίωται? tu interea dormis. iam explicandum est πρόβλημα, si quid acturus es. si quæris quid putem, ego fructũ puto. sed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut spero, de uia rectà ad me: simul enim et diem Tyrannioni constituemus, & si quid aliud. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM te puto minus blandũ esse, quã me: aut, si uterq; nostrũ est aliquãdo aduersus aliquẽ, inter nos certe nunquã sumus. audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicentem. ne uiuã mi Attice, si mihi nõ modo Tusculanũ, ubi cæteroqui sum libenter, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, ut sine te sim totos dies. quare obduretur hoc triduũ: ut te quoque ponã in eodẽ πάθει: quod ita est profecto. sed uelim scire, hodie ne statim de auctione, aut quo die uenias. ego me interea cũ libellis. ac moleste fero Vẽnonij historiã non habere. sed tamen, ne nihil de re, nomẽ illud, quod à Cæsare, treis habet conditiones, aut emptionem ab hasta, (perdere malo: etsi, præter ipsam turpitudinẽ, hoc ipsũ puto esse perdere) aut delegationẽ à mãcipe annua die (qs erit, cui credã? aut quãdo iste Metonis annus ueniet?) aut Vecteni cõditione, semisse. σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iã auctionẽ nullã faciat, sed ludis factis

* Clypo subsidio currat, ne talis uir ἀλογηθῆ. sed μελήσει.

CICERO ATTICO S.

O' GRATAS tuas mihi, iucũdasq; literas. quid quæris? restitutus est mihi dies festus: angebar. n. quòd Tiro ἐνερευθέστερον te sibi esse uisum dixerat. addã igitur, ut censes, unũ diem. Sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον est. nõ assequor, ut scribã, quod tui conuiuæ non modo libenter, sed etiã æquo animo legere possint. quin etiam, si à sentẽtijs eius dictis, si ab omni uoluntate, consilijsq; quæ de Rep. habuit, recedam, ψιλῶσq; uelim grauitatem, constantiamq; eius laudare: hoc ipsum tamẽ ijs

odioſum ἄκουσμα ſit. ſed uere laudari ille uir nõ poteſt, niſi hæc ornata ſint, ꝙ ille ea, quæ nunc ſunt, & futura uiderit, &, ne fierent, cõtenderit, et, facta ne uideret, uitã reliquerit. horũ quid eſt, quod Atedio probare poſſimus? ſed cura obſecro, ut ualeas, eãq;, quã ad omneis res adhibes, in primis ad cõualeſcendũ adhibe prudẽtiã.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS pater quartũ, uel potius milleſimum, nihil ſapit, qui lætetur luperco filio, & Statio, ut cernat duplici dedecore cumulatã domũ. addo etiam Philotimũ tertiũ. ò ſtultitiam, niſi mea maior eſſet ſingularẽ. (ꝙ autem oſim hanc rem, ἔρανον à te) fac, non ad διψῶσαν κρήνην ſed ad πειρήνην eũ ueniſſe: ἄμπνευμα σεμνὸν Αλφειοῦ πειρήνην (ut ſcribis) haurire, in tãtis ſuis præſertim anguſtijs? ποῖ ταῦτ' ἄρ' ἀποσκήψει? ſed ipſe uiderit. Cato me quidẽ delectat, ſed etiam Baſſum Luciliũ ſua. De Celio, tu quæres ut ſcribis. ego nihil noui. noſcẽda eſt natura, nõ facultas modo. de Hortẽſio, & Virginio tu, ſi quid dubitabis: etſi, quod magis placeat, ego quantũ aſpicio, non facile inueneris. cum Muſtela, quẽadmodum ſcribis, cum uenerit Criſpus. Ad Aulũ ſcripſi, ut ea, que bene noſſẽ de auro, Piſoni demonſtrarẽ: tibi .n. ſanè aſſentior, & iſtud nimiũ diu duci, et omnia nũc undiq; contrahẽda. te quidẽ nihil agere, nihil cogitare aliud, niſi quod ad me pertineat, facile perſpicio, meiſq; negotijs impediri cupiditatẽ tuam ad me ueniendi. ſed mecũ eſſe te puto, non ſolũ ꝙ meam rem agis, uerũ etiã ꝙ uidere uideor, quo modo agas: neq;.n. ulla hora tui mihi eſt operis ignota. Tubulũ Præt. ui=

deo L. Metello, Q. Maximo Coss. nūc uelim, P. Scæuola Pōtifex maximus, quibus Coss. Tribunus pl. equidē puto Cepione, & Pōpeio: Prætor enim P. Furio Sex. Attilio. dabis igitur Tribunatū, & , si poteris , Tubulus quo crimine. & uide quæso, L. Libo, ille, qui de Ser. Galba, Censorino, et Mālio, an Quintio, Mālio Coss. Trib. pl. fuerit: cōturbor . n. in Bruti epitoma Fānianorū , scripsi, quod erat in extremo : idq́; ego secutus , hūc Fanniū, qui scripsit historiā, generū esse scripserā Lælij. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autē nunc Brutus , et Fānius. ego tamē de bono auctore Hortēsio sic acceperā, ut apud Brutū est . hūc igitur locū expedies. Ego misi Tironē Dolabellæ obuiā. is ad me Idibus reuertetur . te expectabo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimū esse uideo : idq́; ita ut sit, te uehementer rogo. Ergo & in integro omnia : sic . n. scribis. mihi etsi Calēdæ uitādæ fuerūt, incessionumq́; ἀρχέτυπα fugiēda, conficiēdæq́; tabulæ : nihil tamē tanti, ut à te abessem, fuit . cum Romæ essem, & te iam iamq́; uisurū me putarē quotidie ; tamē horæ, quibus expectabā , lōgæ uidebātur . scis me minime esse blandū . itaq; minus aliquāto dico , q̄ sentio.

CICERO ATTICO S.

DE CELIO uide quæso, ne quæ lacuna sit in auro . ego ista nō noui . sed certe in collybo est detrimēti satis. huc aurū si accedit: sed quid loquor? tu uidebis. Habes Hegesiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionē. ain tu? uerū hoc fuit; sine me? at ego quoties, cum essem otiosus , sine te tamen nolui ? quo modo hoc ergo lues ? uno scilicet, si mihi librū miseris : quod ut facias ,

etiam, atque etiã rogo. etsi me non magis liber ipse delectabit, quàm tua admiratio delectauit: amo. n. πάντα φιλόδημον: teq; istã tã tenuem θεωρίαν tã ualde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidem sunt eiusmodi omnia: scire. n. uis: quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta, & graui refertur ad τέλος? sed longa oratio est, & tu occupatus in meo fortasse aliquo negotio: & pro isto asso sole, quo tu abusus es in nostro pratulo, à te nitidum solem, unctumq; repetemus. sed ad prima redeo. librum, si me amas, mitte: tuus est enim profecto, quoniam quidem est missus ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

TANTVM ne ab re tua est otij tibi, ut etiã Oratorem legas? macte uirtute: mihi quidẽ gratũ: et erit gratius, si nõ modo in libris tuis, sed etiã in aliorũ per librarios tuos Aristophanẽ reposueris pro Eupoli. Cæsar autẽ mihi irridere uisus est QVAESO illud tuũ, quod erat εὔπινές, et urbanũ. ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi qdẽ dubitationẽ omnẽ tolleret. Atticã doleo tãdiu: sed quoniã iã sine horrore est, spero esse, ut uolumus.

CICERO ATTICO S.

QVAE desideras, omnia scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi: breuiter, sed etiã plura, quã quæris: in ijs de Cicerone, cuius quidẽ cogitationis initiũ tu mihi attulisti. locutus sum cũ eo liberalissime: quod ex ipso uelim, si modo tibi erit cõmodum, sciscitere. sed quid differo? exposui, te ex me detulisse, ecquid uellet, ecquid requireret: uelle Hispaniam, requirere liberalitatem. e libera=

litate, dixi, quantum Publius, quantum Flamen Lentulus filio. de Hispania duo attuli, primum idē, quod tibi, me uereri uituperationē: nō satis esse, si hæc arma reliquissemus? etiā cōtraria? deinde fore, ut angeretur, cum à fratre familiaritate & omni gratia uinceretur. uelim magis liberalitate uti mea, quàm sua libertate: sed tamen permisi: tibi.n. intellexerā nō nimis displicere. ego etiā, atque etiā cogitabo: teq́ꝫ, ut idem facias, rogo. magna res: simplex est manere: illud anceps. uerū uidebimus. De Balbo, & in codicillis scripseram, & ita cogito, simul ac redierit. sin ille tardius, ego tamē triduū. &, quod præterij, Dolabella etiam mecum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Cicerone, multis res placet. comes est idoneus. sed de prima pensione ante uideamus: adest enim dies, et ille currit. scribe quæso, quid referat Celer egisse Cæsarem cum candidatis, utrum ipse in fœnicularium, an in campū Martium cogitet. & sanè scire uelim, nunquid necesse sit comitijs esse Romæ: nam & Piliæ satisfaciendum est, et utique Atticæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

NAE ego essem hic libenter, atque id quotidie magis, ni esset ea causa, quā tibi superioribus literis scripsi. nihil hac solitudine iucūdius, nisi paulū interpellasset Amyntæ filius, ὁ ἀπεραντολογίαν δοῦς. cætera noli putare amabiliora fieri posse ulla litore, prospectu maris, tum his rebus omnibus. sed neque hæc digna longioribus literis, nec erat, quod scriberem, & somnus urgebat.

CICERO ATTICO S.

MALE mehercule de Athamāte. tuus autē dolor humanus is quidē, sed magnopere moderādus. consolatio nū autē multæ uiæ, sed illa rectissima. impetret ratio, quod dies impetratura est. Alexim uero curemus, imaginē Tironis. quē ægrū Romā remisi, et, si q̃d habet collis ἐπιδήμιον, ad me cū testamēto transferamus. tota domus * superior uacat, ut scis. hoc puto ualde ad rē pertinere.

CICERO ATTICO S.

MALE de Seio: sed omnia humana tolerabilia ducēda: ipsi enim quid sumus? aut quādiu hæc curaturi sumus? ea uideamus, quæ ad nos magis pertinēt, nec tamē multo, quid agamus de senatu. Et, ut ne quid prætermittā, Cesonius ad me literas misit, Posthumiā Sulpitij domū ad se uenisse. de Pōpeij Magni filia, tibi rescripsi, nihil me hoc tēpore cogitare. alterā uero illam, quam tu scribis, puto nosti: nihil. n. uidi fœdius. sed adsum. coràm igitur. Obsignata epistola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio: cōmotiunculis συμπάσχω.

CICERO ATTICO S.

DE dote, tāto magis perpurga. Balbi regia cōditio est delegandi. quouo modo cōfice. turpe est rem impeditam iacere. Insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν: habere uideatur: ἐκγόνιμον est: igitur animus in hortis: quod tamē inspiciā, cum uenero. De Epicuro, ut uoles: etsi μεθαρμόζομαι in posterum genus hoc personarū. incredibile est, q̃ ea quidam requirant.

ad antiquos igitur : ἀνεμέσητον γάρ. nihil habeo, ad te quod perſcribã : ſed tamen inſtitui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas, non quo aliquid ex his expectem, ſed neſcio quo modo tamen expecto. quare ſiue habes quid, ſiue nihil habes, ſcribe tamen aliquid, teq; cura. cõmouet me Attica. etſi aſſentior Cratero. Bruti literæ ſcriptæ & prudẽter & amice, multas mihi tamẽ lacrymas attulerũt. me hæc ſolitudo minus ſtimulat, quàm iſta celebritas. te unũ deſidero. ſed literis non difficilius utor, quàm ſi domi eſſem. ardor tamẽ ille urget, et manet, nõ mehercule indulgẽte me, ſed tamẽ non repugnante.
Quod ſcribis de Apuleio, nihil puto opus eſſe tua contentione, nec Balbo, & Oppio; quibus quidẽ ille receperat, mihiq; etiã iuſſerat nunciari, ſe moleſtũ omnino nõ futurũ. ſed cura, ut excuſer morbi cauſa in dies ſingulos. Lænas hoc receperat. prẽde C. Septimium, L. Statilium. denique nemo negabit ſe iuraturũ, quẽ rogaris. quod ſi erit durius, ueniam, & ipſe perpetuũ morbum iurabo: cum enim mihi carendum ſit conuiuijs, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Cocceium uelim appelles: quod enim dixerat, non facit. ego autem uolo aliquod emere latibulum, perfugium doloris mei. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE me excuſando apud Apuleiũ dederã ad te pridie literas. nihil eſſe negotij arbitror. quẽcũque appellaris, nemo negabit. ſed Septimiũ uide, & Lænatẽ, & Statiliũ: tribus. n. opus eſt. ſed mihi Lænas totum receperat. Quod ſcribis, à Iunio te appellatũ: omnino Cornificius locuplex eſt: ſed tamẽ ſcire uelim, quãdo dicar ſpopõdiſſe,

& pro patre, an ne pro filio: neque eo minus, ut scribis, procuratores Cornificij, & Apuleiũ prædiatorẽ uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut omnia: sed me mihi nõ defuisse tu testis es: nihil.n.de mœrore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuæ legerim. sed omnem consolationem uincit dolor. quin etiam feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse me per literas consolarer. quem librum ad te mittam, si descripserint librarij. affirmo tibi nullam consolationem esse talem. totos dies scribo, non quo proficiã quid, sed tantisper impedior, non equidem satis (uis enim urget) sed relaxor tamen, ad omniáq; nitor, non ad animum, sed ad uultum ipsum, si queã, reficiendum: idq; faciens, interdum mihi peccare uideor, interdum peccaturus esse, nisi faciam. solitudo aliquid adiuuat: sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi una causa est hinc discedendi. nam pro malis recte habebat. quanquam ipsum doleo: non enim iam in me idem esse poteris. perierunt illa, quæ amabas. De Bruti ad me literis scripsi ad te antea. prudenter scriptæ: sed nihil, quod me adiuuarent. quod ad te scripsit, id uellem, ut ipse adesset: certe aliquid, quoniam me tam ualde amat, adiuuaret. quòd si quid scies, scribas ad me uelim, maxime autem, Pansa quando. De Attica doleo. credo tamen Cratero. Piliam angi uetabat. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRO omnibus apud Apuleiũ, quoniam in perpetuũ nõ placet, in dies ut excuser, uidebis. in hac solitudine careo omniũ colloquio: cumq; mane me in syluã ab=

ſtruſi denſam, & aſperam, non exeo inde ante ueſperũ. ſecundum te, nihil eſt mihi amicius ſolitudine. in hac mihi omnis ſermo eſt cum literis. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad poſſum: ſed adhuc pares non ſumus. Bruto, ut ſuades, reſcribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

TE tuis negotijs relictis malo ad me uenire: ego. n. potius accedam, ſi diutius impediere: etſi ne deceſſiſſem quidem è conſpectu tuo, niſi me plane nihil ulla res adiuuaret. quòd ſi eſſet aliquod leuamẽ, id eſſet in te uno: & cum primum ab aliquo poterit eſſe, à te erit. nunc tamen ipſum ſine te eſſe non poſſum: ſed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec, ſi propius eſſem uſpiam, tecum tamen eſſem: idem enim te impediret, quo minus mecum eſſes, quod nunc etiam impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac ſolitudine: quam uereor ne Philippus tollat: heri enim ueſperi uenerat. me ſcriptio, & literæ non leniunt, ſed obturbant. Vale.

CICERO ATTICO S.

MARTIANVS ad me ſcripſit, me excuſatum eſſe apud Apuleiũ à Laterenſi, Naſone, Lænate, Torquato, Strabone. his uelim meo nomine reddendas literas cures, gratum mihi eos feciſſe. Quod pro Cornificio me ab hinc amplius annis XXV. ſpopondiſſe dicit Flauius, etſi reus locuples eſt, & Apuleius prædiator libe-

ralis, tamen uelim des operam, ut inuestiges ex consponsorum tabulis, sit ne ita: mihi enim ante Aedilitatem meam nihil erat cum Cornificio. potest tamen uideri. sed scire certum uelim, & appelles procuratores, si tibi uidetur: quanquam quid ad me? ueruntamen. Pansæ profectionem scribes, cum scies. Atticam saluere iube, & eam cura obsecro diligenter. Filiæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVM recordationes fugio, quæ quasi morsu quodã dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. quod uelim mihi ignoscas, eiusmodi est: etenim habeo nonnullos ex ijs, quos nunc lectito, auctores, qui dicant fieri id oportere, quod sæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo, de fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, uelim cogites. equidem neque de genere dubito; placet enim mihi Cluatij: neque de re; statutum est enim: de loco non nunquam. uelim igitur cogites. ego, quantum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monimentorum ab omnium ingenijs scriptorum & Græcorum, & Latinorũ. quæ res forsitan sit refricatura uulnus meum. sed iam quasi uoto quodam, & promisso me teneri puto: longumq; illud tempus, cum non ero, magis me mouet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum uidetur: habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquiescam: nam, dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos: nunc omnia respuo, nec quidquam habeo tolerabilius, quàm

solitudinem

ſolitudinem : quam, quod eram ueritus, non obturbauit Philippus : nam, ut heri me ſalutauit, ſtatim Romã profectus eſt. Epiſtolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te. curabis cum tua perferendam. eius tamen miſi ad te exemplum, ut, ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica quod ais ordine adminiſtrari, ſcribes, quæ ſunt ea : quædam enim expecto. Cocceius uide ne fruſtretur. nam Libo quod pollicetur, ut Eros ſcribit, non incertum puto. de ſorte mea Sulpitio conſido, & Egnatio ſcilicet. de Apuleio quid eſt, quod labores? cum ſit excuſatio facilis. Tibi ad me uenire, ut oſtendis, uide, ne non ſit facile: eſt enim longum iter, diſcedentemq; te, quod celeriter tibi erit fortaſſe faciendum, non ſine magno dolore dimittam. ſed omnia, ut uoles: ego enim, quidquid feceris, id cum recte, tum etiam mea cauſa factum putabo. Heri, cum ex aliorum literis cognouiſſem de Antonij aduentu, admiratus ſum nihil eſſe in tuis: ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quàm datæ. neque iſta quidem curo. ſed tamen opinor propter prædes ſuos accucurriſſe. Quod ſcribis Terentiam de obſignatoribus mei teſtamenti loqui: primum tibi perſuade, me iſtæc non curare, neque eſſe quidquam aut paruæ curæ, aut nouæ loci: ſed tamen quid ſimile? illa eos non adhibuit, quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent, quid eſſet: num id etiam mihi periculi fuit? ſed tamen faciat illa, quod ego. dabo meum teſtamentum legendum cui uoluerit. intelliget non potuiſſe honorificentius à me fieri de Nepote, quàm fecerim. nam quod non aduocaui ad obſignandum: primum mihi non uenit in mentem: deinde ea re non uenit, quia nihil attinuit. tute

ſcis, (ſi modo meminiſti) me tibi tum dixiſſe, ut de tuis aliquos adduceres: quid enim opus erat multis? equidem domeſticos iuſſeram. tum tibi placuit, ut mitterem ad Silium: inde eſt natū, ut ad Publium. ſed neceſſe neutrum fuit. hoc tu tractabis, ut tibi uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EST hic quidem locus amœnus, & in mari ipſo, qui & Antio, et Circæis aſpici poſſit: ſed ineunda nobis ratio eſt, quemadmodum in omni mutatione dominorū, qui innumerabiles fieri poſſunt in infinita poſteritate, (ſi modo hæc ſtabunt) illud, quaſi conſecratum, remanere poſſit. equidem iam nihil egeo uectigalibus, & paruo contentus eſſe poſſum. cogito interdum trans Tyberim hortos aliquos parare, & quidem ob hanc cauſam maxime: nihil enim uideo, quod tam celebre eſſe poſſit: ſed quos, coràm uidebimus, ita tamen, ut hac æſtate fanum abſolutum ſit. tu tamen cum Apella Chio confice de columnis. De Cocceio, & Libone quæ ſcribis, approbo, maxime, quòd de iudicatu meo reſponſum ſit. ſi quid perſpexeris, & tamen quid procuratores Cornificij dicant, uelim ſcire, ita, ut in ea re te, cum tam occupatus ſis, non multum operæ uelim ponere. De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conſcripſit, id'q; tibi placuiſſe, ne perturbarer. illis egi gratias. te tamen, ut iam ante ad te ſcripſi, ſcire uolo, me neque iſto nuncio eſſe perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri. Panſa ſi hodie, ut putabas, profectus eſt, poſthac iam incipito ſcribere ad me, de Bruti aduentu quid expectes, id eſt quos ad dies. id, ſi ſcies

ubi iam sit, facile coniectura assequere. Quod ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te mi Attice suscipe totum negotium. uides & officium agi meum quodam, cui tu es conscius, &, ut non nulli putant, Ciceronis rem. me quidem id multo magis mouet, quod mihi est & sanctius, & antiquius; præsertim cum hoc alterum neque sincerum, neque firmum putem fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dum uideris perspicere, quàm me nec Antonius cõmouerit, nec quidquã iã eiusmodi possit cõmouere. De Terentia autẽ scripsi ad te ijs literis, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idq; à cæteris desiderari scribis, ut dissimulẽ me tã grauiter dolere: possum ne magis, quòd totos dies consumo in literis? quod etsi non dissimulationis, sed potius leniendi, & sanãdi animi causa facio: tamen, si mihi minus proficio, simulationi certe facio satis. minus multa ad te scripsi, quòd expectabam tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam. expectabam autem maxime de fano, non nihil etiam de Terentia. uelim me facias certiorem proximis literis, Cn. Cepio Seruiliæ Claudij pater uiuo ne patre suo naufragio perierit, an mortuo, item Rutilia uiuo ne C. Cotta filio suo mortua sit, an mortuo. pertinet ad eũ librum, quem de luctu minuendo scripsimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGI Bruti epistolam, eamq; tibi remisi, sanè non prudenter rescriptam ad ea, quæ requisieras. sed ipse uiderit. quanquam illud turpiter ignorat.

Catonem primum sententiam putat de animaduersione dixisse, quam omnes ante dixerant, præter Cæsarem. & cum ipsius Cæsaris tam seuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit; consularium putat leniores fuisse, Catuli, Seruilij, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam M. Atilij Glabrionis; Silani, Murenæ, designatorum Consulum. cur ergo in sententiam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autẽ hic laudat, quòd retulerim, non quòd patefecerim, quòd cohortatus sim, quòd denique ante, quàm cõsulerem, ipse iudicauerim. quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cœlum, perscribendáq; censuerat, idcirco in eius sententiam est facta discessio. hic autem se etiam tribuere multũ mihi putat, quòd scripserit, optimũ Cõsulem: quis. n. ieiunius dixit inimicus? ad cætera uero tibi quẽadmodũ rescripsit? tãtum rogat de S. C. ut corrigas. hoc quidem fecisset, etiam si Ranio admonitus esset. sed hæc iterum ipse uiderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. rationes meas nosti. si uero etiam à Faberio recedit, nihil negotij est. sed etiam sine eo posse uideor contendere. uenales certe sunt Drusi, fortasse & Lamani, & Cassiani. sed coràm. De Terentia nõ possum commodius scribere, quàm tu scribis. officium sit nobis antiquissimum. si quid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Ouiæ C. Lolij curanda sunt HS C. negat Eros posse sine me; credo, quòd accipienda aliqua sit, & danda æstimatio. uellem tibi dixisset: si enim res est, ut mihi scribit, parata, nec in eo ipso mentitur, per te confici potuit. cognoscas, & conficias, ue=

lim. Quod me in forum uocas, eò uocas, unde etiã bonis meis rebus fugiebã: quid enim mihi cum foro sine curia? in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo uidere non possum? Quod autẽ homines à me postulare scribis, ut Romæ sim, neque mihi, ut absim, concedere, aut quatenus eos mihi concedere: iam pridẽ scito esse, cum unum te pluris, quàm omnes illos putem. ne me quidem contemno, meóq; iudicio multo stare malo, quàm omnium reliquorum: neque tamen progredior longius, quàm mihi doctissimi homines concedunt: quorum scripta omnia, quæcunque sunt in eam sententiam, non legi solum, quod ipsum erat fortis ægroti, accipere medicinam; sed in mea etiam scripta transtuli, quod certe afflicti, & fracti animi non fuit. ab his me remedijs noli in istam turbam uocare, ne recidã. De Terentia quod mihi omne onus imponis, non cognosco tuam in me indulgentiam: ista enim sunt ipsa uulnera, quæ non possum tractare sine maximo gemitu. moderare igitur quæso, ut potes: neque enim à te plus, quàm potes, postulo. potes autem, quid ueri sit, perspicere tu unus. De Rutilia, quoniam uideris dubitare, scribes ad me, cum scies; sed quamprimum, num Clodia D. Bruto consulari filio suo mortuo uixerit. id de Marcello, aut certe de Posthumia sciri potest, illud autem de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro. De hortis etiam atque etiam rogo. omnibus meis, eorumq;, quos scio mihi non defuturos, facultatibus, sed potero meis, enitendum mihi est. sunt etiam, quæ uendere facile possim: sed, ut non uendam, eiq; usuram pendam, à quo emero, non plu

annum, possum assequi, quod uolo, si tu me adiuuas, paratissimi sunt Drusi: cupit enim uendere. proximos puto Lamiæ: sed abest. tu tamen, si quid potes, odorare. ne Silius quidem quidquam utitur, & ijs usuris facillime sustentabitur. habe tuum negotium, nec, quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid uelim, existima. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTARAM te aliquid noui, quod eiusmodi fuerat initiũ literarũ, quamuis nõ curarẽ quid in Hispania fieret, tamen te scripturũ: sed uidelicet meis literis respondisti, ut de foro, & de curia. sed domus est, ut ais, forum. quid ipsa domo mihi opus est carenti foro? occidimus, occidimus Attice iã pridẽ nos quidẽ, sed nunc fatemur, posteaq̃ unũ, quo tenebamur, amisimus. itaque solitudinem sequor. & tamen, si qua me res istò abduxerit, enitar, si quo modo potero, (potero autẽ) ut præter me nemo dolorẽ meũ sentiat; si ullo modo poterit, ne tu quidẽ. atq; etiam illa causa est non ueniendi. meministi, quid ex te Atedius quæsierit. quin etiam nunc molesti sunt. quid exstimas, si uenero? De Terentia ita cura ut scribis, meq; hac ad maximas ægritudines accessione nõ maxima libera. et, ut scias me ita dolere, ut non iaceã; quibus Consulibus Carneades, & ea legatio Romã uenerit, scriptũ est in tuo annali: hæc nunc quæro, quæ causa fuerit: de Oropo opinor, sed certũ nescio: & si ita est, quæ controuersiæ: præterea, qui eo tẽpore nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis, qui etiã Athenis πολιτικοὶ fuerint illustres: quæ

etiam ex Apollodori puto posse inueniri. De Attica molestũ; sed quoniã leuiter, recte esse confido. De Magala dubiũ mihi nõ erat: unde enim tã felix Ligus pater? nã quid de me dicã? cui ut omnia cõtingãt, quæ uolo; leuari non possum. De Drusi hortis quanti licuisse tu scribis, id ego quoque audierã, &, ut opinor, heri ad te scripserã: sed quanti quanti, bene emitur, quod necesse est. mihi, quoquo modo tu existimas, (scio enim, ego ipse quid de me existimẽ) leuatio quædam est, si minus doloris, at officij debiti. Ad Sicam scripsi, quòd utitur L. Cotta. si nihil conficeretur de Trãstyberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo loco, sed pusillum loci, ad hanc rem tamen plus etiam satis. id uelim cogites. nec tamen ista pretia hortorũ pertimueris. nec mihi argento iam, nec ueste opus est, nec quibusdam amœnis locis: hoc opus est. uideo etiam, à quibus adiuuari possim. sed loquere cum Silio: nihil enim est melius. mandaui etiã Sicæ. rescripsit, constitutũ se cũ eo habere. scribat igitur ad me, quid egerit, et tu uidebis.

CICERO ATTICO S.

BENE fecit A. Silius, quid transegerit: neque enim ei deesse uolebã, et, quid possem, timebã. De Ouia cõfice, ut scribis. De Cicerone, tempus esse iã uidetur: sed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutari ne possit, an ipsi ferendum sit: de totaq; re, quemadmodum, et quando placeat, uelim consideres. Publius iturus ne sit in Africam, et quando, ex Atedio scrire poteris. quæras, & ad me scribas, uelim. &, ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias, P. Crassus Vinu-

liæ filius uiuo ne P. Crasso consulari patre suo mortuus sit, ut ego meminisse uideor, an post. item quæro de Regillo Lepidi filio, recte ne meminerim patre uiuo mortuum. Cuspiana explicabis, itemq; Prætiana. De Attica, optime: & ei salutem dices, & Piliæ.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSIT ad me diligenter Sica de Silio, seq; ad te rē detulisse, quod tu idem scribis. mihi et res, & conditio placet, sed ita, ut numerato malim, quàm æstimatione: uoluptarias enim possessiones nolet Silius: uectigalibus autem ut his possum esse contentus, quæ habeo, sic uix minoribus. unde ergo numerato? HS DC exprimes ab Hermogene, cum præsertim necesse erit. & domi uideo esse HS DC. reliquæ pecuniæ uel usuram Silio pendemus, dū à Faberio, uel ab aliquo, qui Faberio debet, repræsentabimus. erit etiam aliquid alicunde. sed totam rem tu gubernabis. Drusianis uero hortis multo antepono: neque sunt unquam comparati, mihi crede. una me causa mouet, in qua scio me τετυφῶσθαι, sed, ut facis, obsequere huic errori meo. nam quod scribis ἐγγήραμα: actum iam de isto est, alia magis quæro. Vale.

CICERO ATTICO S.

SICA, ut scribit, etiam si nihil confecerit cū A. Silio, tamen se scribit X. Cal. esse uenturum. cuius occupationibus ignosco: eæq; mihi sunt notæ. De uoluntate tua, ut simul simus, uel studio potius, et cupiditate, non dubito. De Nicia quod scribis: si ita me

haberem, ut eius humanitate frui possem, in primis uellem illum mecum habere: sed mihi solitudo, & recessus prouincia est: quod quia facile ferebat Sica, eo magis illum desidero. præterea nosti Niciæ nostri imbecillitatem, mollitiem, consuetudinem uictus. cur ego illi molestus uelim, cum mihi ille iucundus esse non possit? uoluntas tamen eius mihi grata est. Vnam rem ad me scripsisti, de qua decreui nihil tibi rescribere: spero enim me à te impetrasse, ut priuares me ista molestia. Piliæ, & Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIANO negotio, etsi mihi non est ignota conditio, tamen hodie me ex Sica arbitror omnia cogniturũ. Cottæ quidem negas te nosse: sed ultra Silianã uillam est, quam puto tibi notam esse, uillula sordida, & ualde pusilla: nihil agri: ad aliã rem loci satis, nihil ad eã, quã quæro. sequor celebritatẽ. sed, si perficitur de hortis Silij, hoc est si perficis; (est.n. totum positũ in te) nihil est scilicet, quod de Cotta cogitemus.

De Cicerone, ut scribis, ita faciam. ipsi permittam de tẽpore. numorũ quantũ opus erit, ut permutetur, tu uidebis. Ex Aledio, quod scribis, si quid inueneris, scribes. & ego ex tuis animaduerto literis, & profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod scribamus. eadẽ quotidie. quæ iã, iamq; ipsa contrita sunt. tamen facere nõ possum, quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiam. De Bruto tamẽ, si quid habebis: scire enim iã puto, ubi Pansam expectet: si, ut cõsuetudo est, in prima prouincia. circiter Calendas affuturus uidetur. uellẽ, tardius:

ualde enim Vrbem fugio multas ob causas. itaq; id ipsum dubito, an excusationem aliquam ad illum parem: quod quidem uideo facile esse: sed habemus satis tēporis ad cogitandum. Piliæ, atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIO nihilo plura cognoui ex præsente Sica, q̄ ex literis tuis: scripseras enim diligenter. si igitur tu illū conueneris, scribes ad me, si quid uidebitur. de quo putas ad me missū esse; sit missum, nec ne, nescio: dictū quidem mihi certe nihil est. tu igitur, ut cœpisti: et si quid ita conficies, (quod equidē non arbitror fieri posse) ut illi probetur; Ciceronē, si tibi placebit, adhibebis. eius aliquid interest, uideri illius causa uoluisse: mea quidē nihil, nisi id quod tu scis, quod ego æstimo. Quod me ad consuetudinem reuocas, fuit meum quidem iampridem Remp. regere, quod faciebam: sed interea erat, ubi acquiescerem. nūc plane nec ego uictum, nec uitam illam colere possum: nec in ea re, quid alijs uideatur, mihi puto curādum. mea mihi cōscientia pluris est, quàm omniū sermo. quod me ipse per literas cōsolatus sum, non pœnitet me quantum profecerim. mœrorem minui: dolorem nec potui, nec, si possem, uellem. De Triario, bene interpretaris uoluntatem meam. tu uero nihil, nisi ut illi uolēt. amo illum mortuum: tutor sum liberis: totam domū diligo. De Castriciano negotio, si Castricius pro mancipijs pecuniam accipere uolet, eāq; ei solui, ut nunc soluitur; certe nihil est cōmodius. sin autem ita actum est, ut ipsa mācipia abduceret; nō mihi uidetur esse æquum: rogas enim me, ut tibi scribam,

quid mihi uideatur : nolo enim negotij Quintum fratrem quidquam habere : quod uideor mihi intellexiſſe, tibi uideri idem. Publius,ſi æquinoctium expectat,ut ſcribis Atedium dicere, nauigaturus uidetur. mihi autem dixerat,per Siciliam. utrum, & quando,uelim ſcire. & uelim aliquando,cum erit tuum cõmodum,Lentulum puerum uiſas, eiq; de mancipijs, quæ tibi uidebitur, attribuas. Piliæ, Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVS, ut ſcribis,hodie. cras igitur,uel potius cũ poteris,ſcribes;ſi quid erit, cũ uideris. Nec ego Brutum uito,nec tamen ab eo leuationẽ ullam expecto: ſed erãt cauſæ, cur hoc tempore iſtic eſſe nollem : quæ ſi manebunt,quærenda erit excuſatio ad Brutum : &,ut nunc eſt,manſuræ uidentur. De hortis, quæſo explica. caput illud eſt,quod ſcis. ſequitur,ut etiam mihi ipſi quiddam opus ſit : nec enim eſſe in turba poſſum, nec à uobis abeſſe. huic meo conſilio nihil reperio iſto loco aptius. & de hac re quid tui conſilij ſit, mihi perſuaſum eſt, et eo magis,quòd idem intellexi tibi uideri, me ab Oppio,et Balbo ualde diligi. cum ijs communices quantopere, et quare uelim hortos; ſed ita poſſe, ſi expediatur illud * Faberianũ. ſint igitur auctores futuri, ſi qua etiam iactura facienda ſit in repræſentando (quod poſſum) adducito : tum enim illud deſperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum conſilium adiuuandum. ſi quid erit,magnum eſt adiumentum : ſin minus, quacunque ratione contendamus. uetus illud ἐγγήραμα quemadmodum ſcripſiſti, uel ἐντάφιον pu=

tato. De illo Ostiensi nihil est cogitandum, si hoc non assequimur. à Lamia non puto posse. Damasippi experiendum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERO, quid ad te scribam: sed nihil est: eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, ualde gratũ. pueros attribue ei quot, & quos uidebitur. De Silij uoluntate uendendi, & de eo, quanti; tu uereri uideris, primum ne nolit, deinde ne tanti. Sica aliter, sed tibi assentior. quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. quod Silius te cum Clodio loqui uult, potes id mea uoluntate facere, cõmodiusq; id est, quàm, quod ille à me petit, me ipsum scribere ad Clodiũ. De mancipijs Castricianis cõmodissimũ esse credo trãsigere Egnatium: quod scribis te ita futurum putare. Cum Ouia quæso quidem ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVM mutasse sententiam Sica mirabatur. equidẽ magis miror, quòd, cum in filium causam conferret, quæ mihi nõ iniusta uidetur (habet. n. qualem uult) ais te putare, si addiderimus aliud, à quo refugiat, cum ab ipso id fuerit, destinatum uenditurũ. Quæris à me, quod summum pretium constituam; & quantũ anteire istos hortos, Drusi: accessi nunquam; Coponianã uillam, & ueterem, & non magnam, noui, syluam nobilem fructum autem neutrius: quod tamen puto nos scire oportere. sed mihi, utrius istorum, tempo=

re magis meo, quàm ratione æstimandi sunt. possim autem assequi, nec ne, tu uelim cogites. si enim Faberianum uenderem, explicare uel repræsentatione non dubitarem: de Silianis, si modo adduceretur, ut uenderet: si uenales non haberet, transirem ad Drusum uel tanti, quanti Egnatius illum uelle tibi dixit. magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando. at concede mihi quæso, ut eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat. & tamen seruio ita cupiditati, & dolori meo, ut à te regi uelim. Egnatius mihi scripsit. is si quid tecum locutus erit (commodissime enim per eum agi potest) ad me scribes: & id agendum puto: nam cum Silio non uideo cõfici posse. Piliæ, & Atticæ salutem. hæc ad te mea manu. uide quæso, quid agendum sit. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVBLILIA ad me scripsit, matrem suam cum Publilio loqui, eam ad me cum illo uenturã, & se unà, si ego paterer. orat multis, & supplicibus uerbis, ut liceat, & ut sibi rescribam. res quàm molesta sit, uides. rescripsi. me etiam grauius esse affectum, quàm tum, cum illi dixissem, me solum esse uelle: quare nolle me hoc tempore eam ad me uenire. putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre uenturam: nunc non puto: apparebat enim illas literas non illius esse. illud autem, quod fore uideo, ipsum uolo uitare, ne illæ ad me ueniant. & una est uitatio: & ego nollem: sed necesse est. te hoc nunc rogo, ut explores, ad quam diem hic ita possim esse, ut ne opprimar. ages, ut scri=

bis, temperate. Ciceroni uelim hoc proponas, (ita tamen, si tibi non iniquum uidebitur) ut sumptus huius peregrinationis (quibus, si Romæ esset, domumq; conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini. & cum ei proposueris, ipse uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei quod opus sit. præstabo, nec Bibulum, nec Accidinum, nec Messalam, quos Athenis futuros audio, maiores sumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. itaque uelim uideas, primum conductores qui sint, & quanti: deinde ut sit, qui ad diem soluat, & quid uiatici, quid instrumenti satis sit. iumento certe Athenis nihil opus sit. quibus autem in uia utatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum uelim aggrediare. is, opinor, ita parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, ut certa pretia constitueret; quæ mihi nota non sunt. scribes ad me igitur, quidquid egeris. Vehementer me solicitat Atticæ nostræ ualetudo; ut uerear etiam, ne qua culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, & tota domus in omni genere diligens me rursus id suspicari uetat. cura igitur: plura enim non possum. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic uel ſine Sica (Tironi.n.melius eſt) facilli me poſſem eſſe, ut in malis: ſed, cũ ſcribas uidendũ mihi eſſe, ut opprimar; ex quo intelligã, te certum illius profe-ctionis diẽ nõ habere; putaui eſſe cõmodius, me iſtuc ue-nire; quod idẽ uideo tibi placere. cras igitur in Sicæ ſub-urbano: inde, queãdmodũ ſuades, puto me in Ficulẽſi fo re. quibus de rebus ad me ſcripſiſti, quoniã ipſe uenit, co-ràm uidebimus. tuã quidẽ & in agẽdis noſtris rebus, & in cõſilijs ineundis, mihiq; dandis, in ipſis literis, quas mit-tis, beneuolentiam, diligentiã, prudentiam mirifice diligo.

CICERO ATTICO S.

TV tamen, ſi quid cum Silio, uel illo ipſo die, quo ad Sicam uenturus ero; certiorem me uelim facias, & maxime cuius loci detractionem fieri uelit: quod enim ſcribis, extremi; uide, ne is ipſe locus ſit, cuius cauſa de to ta re, ut ſcis, eſt à nobis cogitatum. Hirciĳ epiſtolã tibi mi-ſi, & recentẽ, & beneuole ſcriptã. ante, quàm proxime diſceſſi, nunquã mihi uenit in mentẽ, quo plus inſumptũ in monimentũ eſſet, quàm neſcio quid quod lege concedi tur, tantũdem populo dandũ eſſe: quod non magnopere moueret, niſi neſcio quo modo (ἀλόγως fortaſſe) nollem il lud ullo nomine niſi fani appellari. quod ſi uolumus, ue reor, ne aſſequi non poſſimus, niſi mutato loco. hoc qua-le ſit, quæſo cõſidera: nã etſi minus urgeor, meq; ipſe pro pemodũ collegi, tamẽ indigeo tui cõſiliĳ. itaq; te uehemẽ-ter ẽt atq; etiã rogo, magis q̃ à me uis, aut pateris te roga ri, ut hãc cogitationem toto pectore amplectare. Vale.

CICERO ATTICO S.

FANVM fieri uolo, neque hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinem effugere nó tam propter pœnam legis studeo, quàm ut maxime assequar ἀποθέωσιν: quod poteram, si in ipsa uilla facerem: sed, ut sæpe locuti sumus, commutationes dominorum reformido. in agro ubicunque fecero, mihi uideor assequi posse, ut posteritas habeat religionem. hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ sunt: non habeo, ne me quidem ipsum, qui cum tam audacter cõmunicem, quàm te. si tibi res, si locus, si institutum placet, lege quæso legem, mihiq; eam mitte. si quid in mentem ueniet, quo modo eam effugere possimus; utemur. Ad Brutum si quid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in Cumano esse noluerit propter eam causam, quam tibi dixi: cogitanti enim mihi, nihil tam uidetur potuisse facere rustice. & si tibi placebit sic agere de fano, ut cœpimus; uelim cohortere, & exacuas Cluatium: nam, etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilioq; utendum puto. tu ad uillam fortasse cras. Vale.

CICERO ATTICO S.

A' TE heri duas epistolas accepi, alteram pridie datã Hilaro, alteram eodem die tabellario. accepiq; ab Aegypta literas eodem die, Piliam, & Atticam plane belle se habere. tuæ literæ mihi redditæ sunt tertiodecimo die. Quòd mihi Bruti literas, gratum. ad me quoque misit. eam ipsam ad te epistolam misi, & ad eam exemplum mearũ literarum. De fano, si nihil mihi hortorũ

inuenis, qui quidem tibi inueniendi ſunt, ſi me tanti fa-
cis, quanti certe facis: ualde probo rationem tuam de
Tuſculano. quãuis prudens ad cogitandum ſis, ſicut es:
tamen, niſi magnæ curæ tibi eſſet, ut ego conſequerer id,
quod magnopere uellé, nunquam ea res tibi tam belle in
mentem uenire potuiſſet. ſed neſcio quo pacto celebri-
tatem requiro. itaque hortos mihi cõficias, neceſſe eſt. ma
xima eſt in Scapulæ celebritas, propinquitas præterea
ubi ſis, ne totũ diem in uilla. quare ante, quàm diſcedit,
Othonem, ſi Romæ eſt, conuenias peruelim. ſi nihil erit,
etſi tu meã ſtultitiam conſueſti ferre, eò tamen progre-
diar, ut mihi ſtomachere. Druſus. n. certe uendere uult.
ſi ergo aliud erit, non mea erit culpa, niſi emero? qua in
re ne labar, quæſo prouide. prouidendi autem una ratio
eſt, ſi quid de Scapulanis poſſumus. & uelim me cer-
tiorem facias, quandiu in ſuburbano ſis futurus. Apud
Terentiã gratia opus eſt nobis, tuáq; auctoritate. ſed fa-
cies, ut uidebitur: ſcio enim, ſi quid mea interſit, tibi ma
iori curæ ſolere eſſe, quàm mihi. Hircius ad me ſcripſit,
Sex. Põpeium Corduba exiſſe, & fugiſſe in Hiſpaniam
citeriorem, Cneum fugiſſe neſcio quò, neque enim curo:
nihil præterea noui. literas Narbone dedit XIIII.
Cal. Maij. Tu mihi de Caninij naufragio quaſi dubia
re miſiſti. ſcribas igitur, ſi quid erit certius. Quod me
à mœſtitia auocas, multum proficies, ſi locum fano dede
ris. multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentem ueniunt: ſed lo
co ualde opus eſt. quare etiam Othonem uide. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin occupatiſſimus fueris, qui ad

me nihil literarum. sed homo nequam, qui tuum cōmo-
dum non expectarit, cum ob eam unā causam missus es-
set. nunc quidem, nisi quid te tenuit, suspicor esse in sub-
urbano. at ego hic scribendo dies totos nihil equidem le-
uor, sed tamen aberro. Asinius Polio ad me scripsit de
impuro nostro cognato. quod Balbus minor super satis
plane, Dolabella obscure, hic apertissime. ferrē grauiter,
si nouæ ægrimoniæ locus esset. sed tamen quid impurius?
ò hominem cauendum. quanquam mihi quidem. sed te-
nendus dolor est. tu, quoniam necesse nihil est, sic scri-
bes aliquid, si uacabis. Quod putas oportere prouide-
ri iam animi mei firmitatem, grauiusq; quosdam scri-
bis de me loqui, quàm aut te scribere, aut Brutum: si,
qui me fractum animo, & debilitatum putant, sciant
quid literarum, & cuius generis conficiam; credo (si mo
do homines sint) existiment me, siue ita leuatus sim, ut
animum uacuū ad res difficiles scribendas afferam, re-
prehendendū non esse;; siue hanc aberrationem à dolo-
re delegerim, quæ maxime liberalissima, doctoq; homi-
ne dignissima, laudari etiam oportere. sed cū ego faciam
omnia, quæ facere possim ad me adiuuandum; tu effi-
ce id, quod uideo te non minus, quàm me, laborare. hoc
mihi debere uideor, neque leuari posse nisi soluero, aut
uidero me posse soluere, id est locū, qualem uolo, inuene-
ro. hæredes Scapulæ si istos hortos, ut scribis tibi Othonē
dixisse, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil est
scilicet emptori loci. sin uenibunt: quid fieri possit, ui-
debimus. nam ille locus publicatus, qui est Trebonij, &
Cusinij, erat ad me allatus. sed scis aream esse. nullo
pacto probo. Clodiæ sanè placent, sed non puto esse ue-

nales. de Drusi hortis, quamuis ab ijs abhorreas, ut scribis; tamen eò confugiam, nisi quid inueneris. ædificatio me non mouet: nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod etiā si illos nō habuero. Κύριος mihi sic placuit, ut cætera Antisthenis, hominis acuti magis, quàm eruditi. Vale.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS cum ad me sine literis tuis uenisset, existimaui tibi eam causam nō scribendi fuisse, quòd pridie scripsisses, ea ipsa, ad quæ rescripsi, epistola. expectaram tamen aliquid de literis Asinij Polionis. sed nimium ex meo otio tuum specto. quanquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere, nisi eris ualde otiosus. De tabellarijs facerē, quod suades, si essent ullæ necessariæ literæ, ut erant olim, cum breuioribus diebus tamen quotidie respondebant tempori tabellarij: & erat aliquid, Silius, Drusus, alia quædam. nunc nisi Otho extitisset, quid scriberemus, nō erat. id ipsum dilatum est: tamen alleuor, cum loquor tecum absens, multo etiam magis, cum tuas literas lego. sed quoniā & abes (sic enim arbitror) & scribendi necessitas nulla est, conquiescent literæ, nisi quid noui extiterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVALIS futura sit Cæsaris uituperatio contra laudationē meā, perspexi ex eo libro, quē Hircius ad me misit, in quo colligit uitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis. itaque misi librum ad Muscam, ut tuis librarijs daret. uolo enim eum diuulgari: quod quo facilius fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν sæpe conor: ni=

hil reperio : & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον : ſed quid ſimile ? illi, quæ & ipſis honeſta eſſent, ſcribebant, & grata Alexandro. ecquid tu eiuſmodi reperis ? mihi quidem nihil in mentem uenit. Quod ſcribis te uereri, ne & gratia, et auctoritas noſtra hoc meo mœrore minuatur : ego, quid homines aut reprehendant, aut poſtulent, neſcio: ne doleam? qui poteſt? ne iaceam? quis unquam minus? dum tua me domus leuabat, quis à me excluſus ? quis uenit, qui offenderetur ? Aſturam ſum à te profectus . legere iſti læti, qui me reprehendunt, tam multa non poſſunt, quàm ego ſcripſi : quàm bene, nihil ad rem : ſed genus ſcribēdi id fuit, quod nemo abiecto animo facere poſſet. XXX dies in hortis fui. quis aut congreſſum meum, aut facilitatem ſermonis deſiderauit? nunc ipſum, ea lego, ea ſcribo, ut ij, qui mecum ſunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborem. ſi quis requirit, cur Romæ non ſim; quia diſceſſus eſt : cur non ſim in his meis prædiolis, quæ ſunt huius temporis; quia frequentiam illam nō facile ferrem . ibi ſum igitur, ubi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus conſumere ſolebat. cum Romam uenero, nec uultu, nec oratione reprehendar. hilaritatem illam, qua hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. conſtantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis hoc uidetur effici poſſe, aliud tua gratia, aliud noſtra, ut præconi ſubijciantur. id niſi fit, excludemur. ſin ad tabulam uenimus, uincemus facultates Othonis noſtra cupiditate . nam quod ad me de Lentulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modo res certa ſit, tuq; enitare, quod

facis: quod uolumus, consequemur. Quod quæris, quã diu hic: paucos dies: sed certũ nõ habeo: simul ac cõsti tuero, ad te scribã: et tu ad me, quãdiu in suburbano sis futurus. quo die ego ad te hæc misi, de Pilia, & Attica mihi quoq; eadẽ, quæ scribis, et scribũtur, et nunciantur.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat, quod scriberem: scire tamen uolebã, ubi esses; si abes, aut absuturus es, quando rediturus esses. facias igitur me certiorem. & quod tu scire uolebas, ego quando ex hoc loco: postridie Iduum Lanuuij constitui manere, inde postridie in Tusculano, aut Romæ. utrum sim facturus, eo ipso die scies. Scis, quàm sit φιλαίτιον συμφορά, minime in te quidem: sed tamen auide sum affectus de fano; quod nisi non dico effectum erit, sed fieri uidero, audebo, hoc dicere, et tu, ut soles, accipies, incursabit in te dolor meus, non iure ille quidẽ, sed tamen feres hoc ipsum, quod scribo, ut omnia mea fers, ac tulisti. omneis tuas consolationes unam hanc in rem uelim conferas. si quæris, quid optem: primũ Scapulæ, deinde Clodiæ, postea, si Silius nolet, Drusus aget iniuste, Cusinij, & Trebonij. puto Terentium esse dominũ, Rebilum fuisse certo scio. sin autem tibi Tusculanũ placet, ut significasti quibusdam literis: tibi assentiar. hoc quidem utique perficies, si me leuari uis, quem iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, & uictus fortasse uitio meo: sed tamen, si me leuari uis, hæc summa leuatio, uel, si uerum scire uis, una. Hircij epistolã si legeris, quæ mihi quasi πρόπλασμα uidetur eius uituperationis, quã

Cæsar scripsit de Catone, facias me, quid tibi uisum sit, si tibi erit cõmodum, certiorẽ. Redeo ad fanũ. nisi hac æstate absolutum erit, quam uides integram restare; scelere me liberatum non putabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVLLVM à te desideraui diẽ literarũ. uidebã. n. quæ scribis: & tamen suspicabar, uel potius intelligebã, nihil fuisse, quod scriberes. ad VI. Id. uero & abesse te putabam, & plane uidebam nihil te habere. ego tamen ad te ferè quotidie mittam: malo. n. frustra, q̃ te non habere, cui des, si quid forte sit, quod putes me scire oportere. itaque accepi VI. Id. literas tuas inanes: quid. n. habebas, quod scriberes? mihi tamẽ illud, quidquid erat, non molestum fuit, nihil aliud, scire me, noui te nihil habere. scripsisti tamẽ nescio quid de Clodia: ubi ergo ea est, aut quãdo uentura? placet mihi res sic, ut secundum Othonẽ nihil magis. sed neque hãc uenditurã puto; delectatur. n. & copiosa est: &, illud alterũ quã sit difficile, te nõ fugit. sed obsecro enitamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanũ, aut domum, inde fortasse Arpinum. cum certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentẽ monere te, ut id ipsum, quod facis, faceres: putabam. n. cõmodius te idem istud domi agere posse interpellatione sublata. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO postridie Iduũ, ut scripsi ad te ante, Lanuuij manere constitui, inde aut Romæ, aut in Tusculano. scies

* ante utrunque. Quod scies recte illã rem fore leuamento, bene facis, cũ id esset (mihi crede) perinde, ut existimare tu nõ posses. res indicat quantopere id cupiam, cũ tibi audeam confiteri, quẽ id non ita ualde probare arbitrer. sed ferendus tibi in hoc meus error, ferẽdus? immo uero etiã adiuuandus. De Othone, diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario & cupido, & locuplete, & hærede. proximum est, ut uelim Clodiæ. si ista minus confici possunt, effice quiduis. ego me maiore religione, quàm quisquam fuit ullius uoti, obstrictum puto. uidebis etiam Trebonianos: etsi absunt domini. sed, ut ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano; ne æstas effluat: quod certe non est committendum. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET Hirciũ aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse, facile patior; (fecit.n.humane) et te eius epistolã ad me non misisse, multo facilius: tu.n. etiam humanius. illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea uolo diuulgari ab tuis, ut ex istorum uituperatione sit illius maior laudatio. Quod per Mustelam agis, habes hominẽ ualde idoneũ, meiq; sanè studiosum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autem aliud, nisi ut aditus sit emptori? quod per quemuis hæredem potest effici: sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. mihi uero & locum, quem opto, ad id, quod uolumus, dederis, & præterea ἐγγήραμα. nam illa Silij, & Drusi nõ satis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur: quid.n.

ſedere totos dies in uilla iſta? igitur malim primũ Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut utendum Tuſculano. Quòd domi te incluſiſti, ratione feciſti: ſed quæſo confice, & te uacuum redde nobis. ego hinc, ut ſcripſi antea, poſtridie Idus Lanuuium, deinde poſtridie in Tuſculano: contudi.n.animum, & fortaſſe uici, ſi modo permanſero. ſcies igitur fortaſſe cras, ſummum perendie. ſed quid eſt quæſo? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri, (qua de re literarũ ad Clodium Patauinum miſſarum exemplũ mihi Oppius, & Balbus miſerant, ſe id factum arbitrari) bellumq́; narrat reliquum ſatis magnum. ſolet omnino eſſe Fuluiaſter: ſed tamen, ſi quid habes. uolo etiã ſcire de naufragio Caniniano, quid ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic duo magna συντάγματα abſolui: nullo enim alio modo à miſeria quaſi aberrare poſſũ. tu mihi, etiã ſi nihil erit, quod ſcribas, quod fore ita uideo; tamen id ipſum ſcribas uelim, te nihil habuiſſe, quod ſcriberes, dũ modo ne his uerbis. De Attica, optime. ἀκηδία tua me mouet. etſi ſcribis nihil eſſe. In Tuſculano eo cõmodius ero, ꝙ et crebrius tuas literas accipiam, & te ipſum non nunquam uidebo: nam cæteroqui ἀνεκτότερα erant Aſturæ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. etſi tamen, ubicunque ſum, illa ſunt mecũ. De Cæſare uicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis literis. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis.
Tu uero peruulga Hircium: id enim ipſum putaram, quod ſcribis; ut, cum ingeniũ amici noſtri probaretur,

ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

VINCAM, opinor, animum: Lanuuio pergã in Tusculanũ: aut enim mihi in perpetuũ fundo illo carendum est; (nam dolor idem manebit, tantũ mediocrius) aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decẽ annos: neque enim ista maior admonitio, quàm quibus assidue conficior & dies, & noctes. quid ergo, inquies, nihil literæ? in hac quidem re, uereor, ne etiam contra: nam essem fortasse durior: exculto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV igitur, ut scripsisti, nec id incõmodo tuo: uel binæ.n. poterunt literæ. occurrã etiã, si necesse erit. ergo id quidem, ut poteris. De Mustela, ut scribis. etsi magnum opus est. eo magis delabor ad Clodiam. quanquã in utroque Faberianũ nomen explorandũ est. de quo, nihil nocuerit, si aliquid cum Balbo eris locutus, et quidem, ut res est, emere nos uelle, nec posse sine isto nomine, nec audere incerto. sed quando Clodia Romæ futura est, & quia tanti rem æstimas, eò prorsus specto: nõ quin illud malim: sed & magna res est, & difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum hærede. etsi de cupiditate nemini cõcedam: cæteris rebus infirmiores sumus. sed hæc coràm. Hircij librũ, ut facis, diuulga. De Philotimo, idẽ & ego arbitrabar. Domũ tuam pluris uideo futuram uicino Cæsare. Tabellariũ meũ hodie expectamus. nos de Pilia, et Attica certiores faciet.

CICERO ATTICO S.

DOMI te libẽter esse, facile credo. sed uelim scire quid tibi restet, aut iã ne confeceris. ego te in Tusculano expecto, eoq; magis, ꝙ Tironi statim te uenturũ scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. sentiebam omnino, quantũ mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio. quam ob rem, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit.

CICERO ATTICO S.

HERI non multo post, quàm tu à me discessisti, puto quidã urbani, ut uidebantur, ad me mãdata, et literas attulerunt à C. Mario C. F. eũ multis uerbis agere mecũ; per cognationẽ, quæ mihi secũ esset; per eũ Mariũ, quem scripsissem; per eloquẽtiã L. Crassi aui sui, ut se defenderẽ; causamq; suã mihi perscripsit. rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniã Cæsaris propinqui eius omnis potestas esset, uiri optimi, et hominis liberalissimi: me tamẽ ei fauturũ. O tẽpora: fore, cũ dubitet Curtius Consulatũ petere? sed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ est: sed iã sciã, quid agat: heri. n. misi, qui uideret: cui etiã ad te literas dedi. Epistolã ad Cæsarẽ tibi misi. Horti quã in diẽ proscripti sint, uelim ad me scribas.

CICERO ATTICO S.

VT me leuarat tuus aduentus, sic discessus afflixit. quare, cum poteris, id est cũ Sexti auctioni operam dederis, reuises nos. uel unus dies mihi erit utilis, quid dicam gratus? ipse Romam uenirem, ut unà essemus, si sat

consilium quadam de re haberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

TIRONEM habeo citius, quàm uerebar. uenit etiã Nicias: & Valeriũ hodie audiebã esse uenturũ. quãuis multi sint, magis tamen ero solus, quàm si unus esses. sed expecto te à Peduceo utique. tu autẽ significas aliquid, etiam ante. uerum id quidem, ut poteris. De Virgilio, ut scribis. hoc tamen uelim scire, quando auctio. Epistolam ad Cæsarẽ mitti, uideo tibi placere. quid quæris? mihi quoque idem maxime placuit, & eo magis, quòd nihil est in ea nisi optimi ciuis, sed ita optimi, ut tempora, quibus parere omnes πολιτικοὶ præcipiunt. sed scis nobis esse uisum, ut isti ante legerent. tu igitur id curabis. sed, nisi plane ijs intelliges placere, mittẽda nõ est. id autem utrum illi sentiant, an uero simulent, tu intelliges. sed mihi simulatio pro repudiatione fuerit. τοῦτο δὲ μηλώσῃ. De Cerelia quid tibi placeret, Tiro mihi narrauit: debere, non esse dignitatis meæ: perscriptionem tibi placere: hoc metuere, alterum in metu non ponere. sed & hæc, & multa alia coram. sustinenda tamen, si tibi uidebitur, solutio est nominis Cereliani, dum & de Metone, & de Faberio sciamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

L. TVLLIVM Montanũ nosti, qui cũ Cicerone profectus est. ab eius sororis uiro literas accepi, Montanũ Planco debere, quòd præs pro Flaminio sit, HS XX: de ea re nescio quid te à Mõtano rogatũ. sanè uelim, siue Plancus est rogandus, siue qua re potes illum iuuare,

iuues. pertinet ad nostrum officiū. si res tibi forte notior est, q̄ mihi, aut si Plancum rogandum putas, scribas ad me uelim, ut, quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem quid egeris, expecto. De Silio non ita sanè laboro. tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, necesse est. sed nescio quid uideris dubitare de Clodia, utrum, quando ueniat, an sint ne uenales? Sed quid est, quod audio Spintherem fecisse diuortium? De lingua latina securi es animi, dices, qui talia conscribis. ἀπόγραφα sunt: minore labore fiunt. uerba tantum affero, quibus abundo. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, etsi nihil habeo, quod ad te scribā, scribo tamen, quia tecū loqui uideor. hic nobiscū sunt Nicias, et Valerius. hodie tuas literas expectabamus matutinas. erunt fortasse alteræ pomeridianæ, nisi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello. misi ad te epistolas ad Martianum, & ad Montanum. eas in eundem fasciculum uelim addas, nisi forte iam dedisti. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

CICERO ATTICO S.

AD Ciceronem ita scripsisti, ut neque seuerius, neq; temperatius scribi potuerit, nec magis, q̄ quemadmodum ego maxime uellem. prudētissime etiam ad Tullios. quare aut ista proficient, aut

aliud agamus. De pecunia uero, uideo à te omnem diligentiam adhiberi, uel potius iam adhibitam: & si efficis, à te hortos habebo. nec uero ullum genus possessionis est, quod malim, maxime scilicet ob eam causam, quæ suscepta est, cuius festinationem mihi tollis, quoniã de æstate polliceris, uel potius recipis. deinde etiam ad καταβίωσιν, mœstitiamq; minuendam nihil mihi reperiri potest aptius. cuius rei cupiditas impellit me interdũ, ut te hortari uelim. sed me ipse reuoco: nõ. n. dubito, quin, quod me ualde uelle putes, in eo tu me ipsum cupiditate uincas. itaque istuc iam pro facto habeo. Expecto, quid istis placeat de epistola ad Cæsarem. Nicias te, ut debet, amat, uehemẽterq; tua sui memoria delectatur. Ego uero Peduceũ nostrũ uehementer diligo: nã & quanti patrem feci, totũ in hunc: ipsum per se æque amo, atque illũ amaui; te uero plurimũ, qui hoc ab utroque nostrum fieri uelis. Si hortos inspexeris, etsi de epistola certiorem me feceris, dederis mihi quod ad te scribam: sin minus, scribam tamen aliquid: nunquam enim deerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATIOR mihi celeritas tua, quàm ipsa res: quid. n. indignius? sed iam ad ista obduruimus, & humanitatẽ omnẽ exuimus. Tuas literas hodie expectabam, nihil equidẽ ut ex ijs noui: quid enim? ueruntamẽ. Oppio, & Balbo epistolas deferri iubebis, & tamẽ Pisonẽ sicubi de auro. Faberius si uenerit, uidebis, ut tãtum attribuatur, si modo attribuetur, quantũ debetur. accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzanis filius Romam uenit. uult, opinor, regnum aliquod emere à Cæsare: nam, quo

modo nunc est, pedem ubi ponat in suo, non habet. omnino eũ Sestius noster parochijs publicis occupauit: quod quidem facile patior. uerũtamen, quòd mihi summo beneficio meo magna cũ fratribus illius necessitudo est, inuito eum per literas, ut apud me diuersetur. ad eã rem cũ mitterẽ Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peducei: cum poteris ergo: etsi impediet fortasse Faberius: sed tamen, cum licebit. Dionysius noster grauiter queritur, & tamen iure, à discipulis abesse tandiu. multis uerbis scripsit ad me, credo item ad te. mihi quidem uidetur etiam diutius absuturus. ac nollem: ualde enim hominem desidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

A' TE literas expectabam, non dum scilicet, nã has mane rescribebã. Ego uero ista nomina sic probo, ut nihil aliud me moueat, nisi quòd tu uideris dubitare. illud enim nõ accipio in bonã partẽ, quòd ad me refers. quid? ipse negotium meũ gererẽ, nisi consilio tuo? sed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua semper uteris, q̃ quòd dubites de nominibus istis: etenim Celium nõ probas: plura non uis. utrunque laudo: his igitur utendum est. præs aliquando factus esset, in his quidem tabulis. à me igitur omnia. quòd dies longiores: teneamus modo, quod uolumus: puto fore istam etiam à præcone diem, certe ab hæredibus. De Crispo, & Mustela uidebis: & uelim scire, quæ sit pars duorum. De Bruti aduentu eram factus certior: attulerat enim ab eo Aegypta libertus literas. misi ad te epistolam, quia commode scripta erat. Vale.

CICERO ATTICO S.

HABEO munus à te elaboratum decem legatorum, & quidem puto: nā filius anno post Quæstor fuit, quàm Consul Mumius. sed quoniam sæpius de nominibus quæris quid placeat: ego quoque tibi sæpius respōdeo, placere. Si quid poteris cum Pisone, conficies: Aulus.n. uidetur in officio futurus. Velim ante possis: si minus, utique simul, cum Brutus ueniet in Tusculanum. magni interest mea, unà nos esse. scies autem, qui dies is futurus sit, si puero negotium dederis, ut quærat. Spurium Mumium putaram in decem legatis fuisse, & uidelicet: etenim εὔλογον, fratri fuisse: fuit enim ad Corinthum.

CICERO ATTICO S.

MISI tibi Torquatū. colloquere tu quidē cū Silio, ut scribis, & urge. illā diē negabat esse mēse Maio: istam nō negabat. sed tu, ut omnia, istuc quoque ages diligēter. De Crispo, et Mustela scilicet, cū quid egeris. Quoniā ad Bruti aduentū fore te nobiscū polliceris, satis est, præsertim cū hi tibi dies in magno nostro negotio consumātur.

CICERO ATTICO S.

DE AQVAEDVCTV probe fecisti. columnariū, uide, ne nullū debeamus. quāquā mihi uideor audisse à Camillo, cōmutatam esse legem. Pisoni, quid est, quod honestius respōdere possimus, quàm solitudinē Catonis? nec cohæredibus solum Herennianis, sed etiam, ut scis, (tu enim mecum egisti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nā hoc quoque ad rē pertinet) in Achaia sumpse-

rat. ſed agit liberaliter, quoniam negat ſe quidquam factu rum contra noſtram uoluntatem. coràm igitur, ut ſcribis, conſtituemus, quemadmodum rem explicemus. quòd reliquos cohæredes conueniſti, plane bene. Quod epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo eius exemplum, ſed tamen ſaluum eſt, & ait Tiro te habere oportere, &, ut recordor, unà cum illius obiurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum reſcipſeram, miſi. Iudiciali moleſtia ut caream, uidebis. Tuditanum iſtum, proauum Hortenſij, plane non noram; & filium, qui tum non potuerat eſſe legatus, fuiſſe putaram. Mumium fuiſſe ad Corinthum, pro certo habeo: ſæpe enim hic * Spurius, qui nuper eſt   epiſtolas mihi pronunciabat uerſiculis facetis, ad familiareis miſſas à Corintho. ſed non dubito, quin fratri fuerit legatus, non in decem. atque hoc etiam accepi, non ſolitos maiores noſtros legare in decem, qui eſſent imperatorum neceſſarij, ut nos ignari pulcherrimorum inſtitutorum, aut negligentes potius M. Lucullum, & L. Murænam, & cæteros ad L. Lucullum miſimus. illudq́; εὐλογώτατον, illum fratri in primis eius legatis fuiſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPERAM tuam multam, qui & hæc cures, & mea expedias, & ſis in tuis multo minus diligens, quàm in meis. Seſtius apud me fuit, & Theopompus pridie: ueniſſe à Cæſare narrabat literas: hoc ſcribere, ſibi certũ eſſe Romæ manere, cauſamq́; eam aſcribere, quæ erat in epiſtola noſtra, ne ſe abſente leges ſuæ negligerentur, ſicut eſſet neglecta ſumptuaria. eſt εὔλογον: idq́; eram

ſuſpicatus

ſuſpicatus . ſed iſtis mos gerendus eſt , niſi placet hanc ipſam ſententiã nos perſequi . & Lentulum cũ Metella feciſſe diuortium . hæc omnia tu melius. reſcribes igitur, quidquid uoles, dum modo quid : iam enim non repe-rio , quid te reſcripturum putem , niſi forte de Muſtela, aut ſi Silium uideris. Brutus heri uenit in Tuſculanum poſt horam decimam . hodie igitur me uidebit , ac uel-lem, cum tu adeſſes. miſi equidem ei nunciari, te, quoad potuiſſes, expectaſſe eius aduentũ, uenturũq́; , ſi audiſſes, meq́; , ut facio, continuo te certiorẽ eſſe facturũ. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE *nihil erat, quod ad te ſcriberem : modo enim diſceſſeras, & paulo poſt triplices remiſeras. uelim cures faſciculum ad Veſtorium deferendũ: & alicui des negotium , qui quærat , Q . Faberij fundus nunquis in Pompeiano, Nolano uenalis ſit. Epitomen Bruti Celiano rum uelim mihi mittas, & à Philoxeno* Παναιτίου περὶ προνοίας. *te Idibus uidebo cum tuis. Vale.*

CICERO ATTICO S.

COMMODVM *diſceſſeras heri, cum Treba-tius uenit, paulo poſt Curtius, hic ſalutãdi cauſa, ſed mã-ſit inuitatus. Trebatium nobiſcum habemus. hodie ma-ne Dolabella . multus ſermo ad multum diem . nihil poſſum dicere* ἐκτενέστερον , *nihil* φιλοστοργότερον . *uen-tum eſt tamen ad Quintum. multa* ἄφατα, ἀδιήγητα, *ſed unum eiuſmodi , quod , niſi exercitus ſciret , non modo Tironi dictare , ſed ne ipſe quidem auderem ſcri-bere . ſed hactenus .* εὐκαίρως *ad me uenit, cum ha-*

berem Dolabellam, Torquatus: humanissimeq; Dola-
bella, quibus uerbis secum egissem, exposuit: commo-
dum enim egeram diligentissime. quæ diligentia gra-
ta est uisa Torquato. A' te expecto, si quid de Bru-
to. quanquam Nicias confectum putabat, sed diuortium
non probari: quo etiam magis laboro idem, quod tu: si
quid est enim offensionis, hæc res mederi potest. mihi Ar-
pinum eundum est: nam & opus est constitui à nobis il-
la prædiola; & uereor, ne exeundi potestas non sit cum
Cæsar uenerit: de cuius aduentu eam opinionem Dola
bella habet, quam tu coniecturã faciebas ex literis Mes-
salæ. cum illuc uenero, intellexeroq; quid negotij sit, tũ,
ad quos dies rediturus sim, scribam ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

MINIME miror, te & grauiter ferre de Mar-
cello, & plura uereri periculi genera: quis enim hoc ti-
meret, quod neque acciderat antea, nec uidebatur natu-
ra ferre, ut accidere posset? omnia igitur metuenda. sed
illud παρὰ τὴν ἱστορίαν tu, præsertim me reliquum con-
sularem. quid tibi Seruius; quid uidetur? quanquã hoc
nullam ad partem ualet scilicet, mihi præsertim, qui
non minus bene actum cum illis putem: quid enim su-
mus? aut quid esse possumus? domi ne, an foris?
quòd nisi hoc mihi uenisset in mentem, scribere ista ne-
scio quæ; quò uerterem me, non haberem. ad Dola-
bellam, ut scribis, ita puto faciendum, κοινότερα quæ-
dam, & πολιτικώτερα. faciendum certe aliquid est:
ualde enim desiderat. Brutus si quid, curabis ut sciam.
cui quidem quamprimum agendum puto, præsertim

ſi ſtatuit : ſermunculum enim omnem aut reſtinxerit, aut ſedarit : ſunt enim, qui loquantur etiam mecum. ſed hæc ipſe optime, præſertim ſi etiam tecum loquetur. Mihi eſt in animo proficiſci X I. Cal. hic enim nihil habeo, quid agam, ne hercule illic quidem, nec uſquam, ſed tamen illic. hodie Spintherem expecto : miſit enim Brutus ad me : per literas purgat Cæſarem de interitu Marcelli : in quem ne, ſi inſidijs quidem ille interfectus eſſet, caderet ulla ſuſpicio. nunc uero, cum de Magio conſtet, non ne furor eius omnem cauſam ſuſtinet? plane, quid ſit, non intelligo. explanabis igitur. quãquã nihil habeo, quod dubitẽ, niſi, ipſi Magio quæ fuerit cauſa amentiæ: pro quo quidem etiam ſponſor factus eſt. nimirum id fuit : ſoluendo .n. non erat : credo enim petiſſe à Marcello aliquid, & illum, ut erat, conſtantius reſpondiſſe, οὐ γὰρ ὀνειδίως. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREDERAM eſſe facile : totũ eſt aliud, poſtea quàm ſum à te diiunctior. ſed fuit faciendum, ut & conſtituerem mercedulas prædiorum, & ne magnũ onus obſeruantiæ Bruto noſtro imponerem: poſthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tuſculano : hoc autem tempore, cum ille me quotidie uidere uellet, ego ad illum ire non poſſem, priuabatur omni delectatione Tuſculani. tu igitur, ſi Seruilia uenerit, ſi Brutus quid egerit, etiam ſi conſtituerit quando obuiam, quidquid denique erit, quod ſcire me oporteat, ſcribes. Piſonem, ſi poteris, conuenias. uides, quàm maturum ſit. ſed tamen, quod commodo tuo fiat. Vale.

CICERO ATTICO S.

VALDE *me momorderunt epiſtolæ tuæ de Attica noſtra: eædem tamen ſanauerunt: quòd enim te ipſe con ſolabare eiſdem literis, id mihi erat ſatis firmum ad le= niendã ægritudinem. Ligarianã præclare uẽdidiſti. poſt= hac quidquid ſcripſero, tibi præconiũ deferã. Quod ad me de Varrone ſcribis, ſcis me antea orationes, aut ali= quid id genus ſolitũ ſcribere, ut Varronem nuſquã poſ= ſem intexere. poſtea autem quàm hæc cœpi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denũciauerat magnam ſanè, & graué προσφώνησιν. biennium præterijt, cum ille χαλλιππίδης aſſiduo curſu cubitum nullum proceſſerit. ego autem me parabam ad id, quod ille mihi miſiſſet, ut αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώιον, ſi modo potuiſſem: nam hoc etiam Heſiodus aſcribit αἴκε δύνηαι. nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν, ſanè mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, deſpondimus, idq́; eum non nolle mihi ſcripſiſti. ergo illam ἀκαδημαϊκὴν, in qua homines, nobiles illi quidem, ſed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Var ronem transferamus: etenim ſunt Αντιόχεια, quæ iſte ualde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamen, ſi tu hoc probas: deq́; eo mihi reſcribas, uelim. De Brinniana auctione accepi à Veſtorio literas. ait, ſine ulla controuerſia rẽ ad me eſſe collatam (Romæ uideli= cet, aut in Tuſculano me fore putauerunt) ad VIII. Cal. Quint. dices igitur uel amico tuo, uel Othoni cohæ= redi meo, uel Labeoni noſtro, paulũ proferãt auctionẽ, me circiter Nonas in Tuſculano fore. cũ Piſone Erotẽ habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adeſt.*

CICERO ATTICO S.

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, trãstuliq; ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores sunt omnino, quàm erant illi, sed tamen multa detracta. tu autem mihi peruelim scribas, quî intellexeris illum uelle. illud utique scire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι, nisi forte Brutum. id hercle restabat. sed tamẽ scire peruelim. libri quidem ita exierunt (nisi forte me cõmunis φιλαυτία decipit) ut in tali genere ne apud Graecos quidẽ simile quidquã. tu illã iacturã feres aequo animo, quòd illa, quae habes de Academicis, frustra descripta sunt. multo tamen haec erunt splendidiora, breuiora, meliora. nunc autẽ ἀπορῶ, quò me uertã. uolo Dolabellae ualde desideranti. non reperio, quid: & simul αἰδέομαι Τρῶας: neque, si aliquid, potero μέμψιν effugere. aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandũ. sed quid haec leuia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quae me ualde angit. sed crebro regusto tuas literas: in his acquiesco: tamen expecto nouas. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRINNII libertus cohaeres noster scripsit ad me, uelle, si mihi placet, cohaeredes, & Sabinum Albium ad me uenire. id ego plane nolo. haereditas tanti nõ est. & tamen obire auctionis diem facile poterunt, (est enim III. Idus) si me in Tusculano postridie Nonas

mane conuenerint. quod si laxius uolent proferre dię, poterunt uel biduum, uel triduum, uel ut uidebitur: nihil.n.interest. quare, nisi iam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto si quid erit, de Cæsare si quid scies prætereа, scribes. Illud etiā atque etiā cōsideres uelim, placeat ne tibi mitti ad Varronē, quod scripsimus: etsi etiā ad te aliquid pertinet: nā scito te ei dialogo adiunctū esse tertiū. opinor igitur cōsideremus. etsi nomina iā facta sunt: sed uel induci, uel mutari possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID agit, obsecro te, Attica nostra? nam triduo abs te nullas acceperam: nec mirum: nemo enim uenerat: nec fortasse causa fuerat. itaque, ipse quid scriberem, nō habebā. quo autē die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorū: qui si uenisset, & à te quid attulisset, uidebā non defuturū, quid scriberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS cum flumina, & solitudinem sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus, pedē è uilla adhuc egressi non sumus: ita magnos, & assiduos imbres habebamus. illā Academicen σύνταξιν totā ad Varronē traduximus: modo fuit Catuli, Luculli, Hortensij: deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, sed in ijs rebus ἀτριψία; simul ac ueni ad uillam, eosdem illos sermones ad Catonem, Brutumq; transtuli. ecce tuæ literæ de Varrone. nemini uisa est aptior Αντιοχεία ratio. sed tamen uelim scribas ad me, primum

placeat ne tibi aliquid ad illum: deinde, si placebit, hoc ne potissimum. Quid Seruilia, iam ne uenit? Brutus ecquid agit, ecquãdo? de Cæsare quid auditur? ego ad Nonas, quẽadmodũ dixi. tu cũ Pisone, si quid poteris.

CICERO ATTICO S.

DEVI. expectabam Roma aliquid. non imperassem igitur aliquid tuis. nunc eadẽ illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, & quid à Cæsare. sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio. etsi tuæ literæ (sed iam nimis ueteres sunt) recte sperare iubent. tamen expecto recens aliquid. Vale

CICERO ATTICO S.

VIDES, propinquitas quid habet. nos uero conficiamus hortos. colloqui uidebamur, in Tusculano cum essem: tãta erat crebritas literarũ: sed id quidẽ iã erit. ego interea admonitu tuo perfeci sanè argutulos libros ad Varronẽ: sed tamen expecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primum, qui intellexeris eum desiderare à me, cũ ipse homo πολυγραφώτατος nũquã me lacessisset: deinde, quem ζηλοτυπεῖν: multo Hortensium minus, aut eos, qui de Rep. loquuntur. plane hoc mihi explices uelim: in primis, maneas ne in sententia, ut mittam ad eum, quæ scripsi; an nihil necesse putes. sed hæc coram.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM discesserat Hilarus librarius IIII. Cal. cui dederã literas ad te, cũ uenit tabellarius cũ tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratis=

ſimum fuit, quòd Attica noſtra rogat te, ne triſtis ſis, quodq́; tu ἀκίνδυνα eſſe ſcribis. Ligarianam, ut uideo, præclare auctoritas tua commendauit: ſcripſit enim ad me Balbus, ac Oppius, mirifice ſe probare, ob eamq́; cauſam ad Cæſarem meam ſe oratiunculam miſiſſe. hoc igitur idem tu mihi antea ſcripſeras. In Varrone iſta cauſa me non moueret, ne uiderer φιλένδοξος: ſic enim conſtituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent: ſed quia ſcribis & deſiderari à Varrone, & magni illum æſtimare, eos confeci, et abſolui, neſcio quàm bene, ſed ita accurate, ut nihil poſſet ſupra, Academicam omnem quæſtionem libris quatuor. in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν, præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipſe reſpõdeo: tu es tertius in ſermone noſtro. ſi Cottam, & Varronem feciſſem inter ſe diſputanteis, ut à te proximis literis admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον eſſet. hoc in antiquis perſonis ſuauiter fit, ut & Heraclides in multis, & nos ſex de Rep. libris fecimus. ſunt etiam de oratore noſtri tres, mihi uehementer probati. in eis quoque eæ perſonæ ſunt, ut mihi tacendum fuerit: Craſſus enim loquitur, Antonius, Catulus ſenex, C. Iulius frater Catuli, Cotta, Sulpitius. puero me hic ſermo inducitur, ut nullæ eſſe poſſent partes meæ. quæ autem his temporibus ſcripſi, Ἀριστοτέλειον morem habent, in quo ſermo ita inducitur cæterorum, ut penes ipſum ſit principatus. ita confeci quinque libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni περιπατητικὰ M. Piſoni daremus. ἀζηλότυπον id fore putaram, quòd omnes illi deceſſerant. hæc Academica, ut

ſcis, cum Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram. ſa=
nè in perſonas non cadebant: erant enim λογικώτερα,
quàm ut illi de ijs ſomniaſſe unquā uiderētur. itaque,
ut legi tuas de Varrone, tanquam ἕρμαιον arripui. a=
ptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille
maxime mihi delectari uidetur, measq́; parteis, ut non
ſim conſecutus, ut ſuperior mea cauſa uideatur: ſunt
enim uehementer πιθανὰ Antiochia: quæ diligenter à
me expreſſa, acumen habent Antiochi, nitorem oratio=
nis noſtrum, ſi modo is eſt aliquis in nobis. ſed tu, dan=
dos ne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam ui=
debis. mihi quædam occurrunt, ſed ea coràm. Vale.

CICERO ATTICO 5.

A' CAESARE literas accepi cõſolatorias, datas
prid. Cal. Maij Hiſpali. De Vrbe augenda quid ſit pro=
mulgatũ, non intellexi. id ſanè ſcire uelim. Torquato
noſtra officia grata eſſe facile patior: eaq́; augere non
deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neque
poſſum iam abdere, (eſt. n. res peruulgata) neque Tu=
beronẽ uolo defendere: mirifice eſt enim φιλαίτιος. thea
trum quidem ſanè bellum habuiſti. ego, etſi hoc loco
facillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio: itaque, ut cõ=
ſtitui, adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum. ſci=
re igitur ſtudeo, quid egeris. De fama nihil ſanè labo=
ro. etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte, nihil melius: cu
randũ. n. non eſt: atq; hoc, in omni uita ſua quenque à
recta conſcientia trãſuerſum unguẽ nõ oportere diſcede
re. uiden, quàm φιλοσόφως? an tu nos fruſtra exiſtimas
hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollem, quod

nihil erat : redeo enim rurſus eodem. quidquam ne me putas curare in toto, niſi ut ei ne deſim ? id ago ſcilicet, ut iudicia uidear tenere : μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellem tam domeſtica ferre poſſem quàm iſta contẽnere . putas autem me uoluiſſe aliquid, quod perfectum non ſit ? nõ licet ſcilicet ſententiam ſuam : ſed tamen, quæ tum acta ſunt, non poſſum non probare : & tamen non curare pulchre poſſum, ſicuti facio . ſed nimiũ multa de nugis.

CICERO ATTICO S.

AD Hircium dederam epiſtolam ſanè grandẽ, quã ſcripſeram proxime in Tuſculano . huic, quam tu mihi miſiſti, reſcribã aliàs : nunc alijs malo . Quid poſſum de Torquato, niſi aliquid à Dolabella ? quod ſimul ac, continuo ſcietis : expectabam hodie aut ſummum cras ab eo tabellarios: qui ſimul ac uenerint, mittentur ad te. à Quinto expecto: proficiſcens.n.è Tuſculano VIII. Cal. ut ſcis, miſi ad eum tabellarios . nunc, ad rem ut redeam, INHIBERE illud tuum, quod ualde mihi arriſerat, uehementer diſplicet : eſt enim uerbum totum nauticum . quanq̃ id quidem ſciebam : ſed arbitrabar ſuſtineri remos, cũ inhiberi eſſent remiges iuſſi . id nõ eſſe eiuſmodi didici heri, cum ad uillam noſtram nauis appelleretur: nõ.n. ſuſtinẽt, ſed alio modo remigãt . id ab ἐποχῆς remotiſſimũ eſt. quare facies, ut ita ſit in libro, quemadmodum fuit . dices hoc idem Varroni, ſi forte mutauit. nec eſt melius quidquam, quàm ut Lucullus ſuſtineat currum, ut bonus ſæpe agitator, equoſq; . ſemperq; Carneades προβολὴν pugilis, & retentionem aurigæ ſimilem facit ἐποχῇ . inhibitio au=

tem remigum motum habet, & uehementiorem qui=
dem, remigationis nauem conuertentis ad puppim. ui=
des quanto hoc diligentius curem, quàm aut de rumo=
re, aut de Polione. De Pansa etiam, si quid certius: cre=
do enim palàm factum esse. De Critonio, si quid esset.
Certe ne de Metello, & Balbino? dic mihi, placet ne ti=
bi primum edere iniussu meo? hoc ne Hermodo=
rus quidem faciebat, is, qui Platonis libros solitus est di=
uulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud? re=
ctum ne existimas cuiquam quidquam ante, quàm Bru
to? cui te auctore προσφωνῶ. scripsit enim Balbus ad
me, se à te quintum de finibus librum descripsisse: in
quo non sanè multa mutaui, sed tamen quædam. tu au
tem commode feceris, si reliquos continueris, ne &
ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. sed hæc
hactenus, ne uidear περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etsi nunc
quidem maxima mihi sunt hæc: quid est enim a=
liud? Varroni quidem quæ scripsi te auctore, ita pro=
pero mittere, ut iam Romam miserim describenda. ea
si uoles, statim habebis: scripsi enim ad librarios, ut fie=
ret tuis, si tu uelles, describendi potestas. ea uero conti
nebis, quoad ipse te uideam. quod diligétissime facere so=
les, cũ à me tibi dictũ sit. quo modo autẽ fugit me tibi
dicere? mirifice Cerelia, studio uidelicet philosophiæ fla
grans, describit à tuis. istos ipsos de finibus habet.
ego autem tibi confirmo (possum falli, ut humanus) à
me non habere: nunquam enim ab oculis meis abfue=
runt. tantum porrò aberat, ut binos scriberent: uix sin=
gulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum
arbitror, idemq; te uolo existimare: à me enim præter=

missum est, ut dicerem eos exire non dum uelle. hui quã diu de nugis: de re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella tibi assentior. cohæredes, ut scribis, in Tusculano. De Cæsaris aduentu, scripsit ad me Balbus, nõ ante Cal. Sext. De Attica optime, quòd leuius, ac lenius, & quòd fert εὐκόλως. Quod autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi credo ea, quæ noui: ualde probo hominem, domum, facultates. quod caput est, ipsum non noui, sed audio laudabilia de Scrofa: etiã proxime accedit, si quid hoc ad rem. εὐγενέστερος est etiam, quàm pater. coràm igitur, & quidem propéso animo ad probandum: accedit enim, quòd patré (ut scire te puto) plus etiam, quàm non modo tu, sed quàm ipse scit, amo, idq; & merito, & iandiu. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE VARRONE, nõ sine causa, quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam: sed ea coràm. te autem ἀσμενέστατα intexui, faciamq; id crebrius: proximis. n. tuis literis primũ, te id nõ nolle, cognoui. De Marcello scripserat ad me Cassius antea, τὰ κατὰ μέρος Seruius. rem acerbam. ad prima redeo. scripta nostra nusquam malo esse, quàm apud te, sed ea tum foras dari, cum utrique nostrum uidebitur. ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuso, & tamen aliud quiddam ad te scripseram, Cereliam quædam habere, quæ nisi à te non potuerit. Balbo quidem intelligebam satisfaciendum fuisse: tantum nolebam, aut obsoletum Bruto, aut Balbo inchoatum dari. Varroni, simul ac te uidero, si tibi uidebitur, mittam.

quid autem dubitarim, cum uidero te, scies. Attribu-tos quòd appellas, ualde probe. Te de prædio auiæ exer-ceri, moleste fero. De Bruto nostro perodiosum: sed ui-ta fert. mulieres auté uix satis humane, quæ inimico ani-mo ferant, cum utraque officio pareat. Tullium scri-bam, nihil fuit, quòd appellares: nam tibi mandassem, si fuisset: nihil enim est apud eũ positum nomine uoti. sed est quiddam apud illum meum. id ego in hãc rem statui conferre. itaque & ego recte tibi dixi, ubi esset: & tibi il-le recte negauit. hoc quoque ipsum cõtinuo adoriamur. locũ hominibus nõ sanè probo, quòd est desertior: sed ha-bet εὐλογίαν. uerũ hoc quoque, ut censueris; quippe qui omnia. ego, ut constitui, adero, atque utiná tu quoque eo-dem die. sin quid, multa enim; utique postridie: etenim cohæredes: à queis sine te opprimi, malitia est. Alteris iam literis nihil ad me de Attica: sed id quidem mihi in optima spe pono. illud accuso, nõ te, sed illam, ne salutem quidé. at tu & illi, et Piliæ plurimá. nec me tamé irasci indicaris. Epistolá Cæsaris misi, si minus legisses. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTEMERIDIANIS tuis literis heri sta-tim rescripsi: nũc respondebo uespertinis. Brutus mallem me accerseret: ná & æquius erat, cũ illi iter instaret & subitum, & longum: & mehercule nunc, cũ ita simus affecti, ut non possimus plane simul uiuere, (intelligis enim profecto, quo maxime posita sit συμβίωσις) facile patiebar nos potius Romæ unà esse, quàm in Tuscula-no. libri ad Varronem non morabantur: sunt enim de-fecti, ut uidisti: tantum librariorum menda tolluntur.

de quibus libris ſcis me dubitaſſe : ſed tu uideris . item , quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij. Mea mandata, ut ſcribis , explica . quanquam iſta retentio=ne omneis ait uti Trebatius : quid tu iſtos putas ? noſti domum, quam confice εὐλόγως. incredibile eſt, quàm ego iſta nõ curem. omni tibi aſſeueratione affirmo, quod mi=hi credas uelim, mihi maiori offenſioni eſſe, quàm dele=ctationi poſſeſſiunculas meas: magis enim doleo, me non habere cui tradam, quàm habere, qui utar. atque illud Trebatius ſe tibi dixiſſe narrabat. tu autẽ ueritus es for=taſſe, ne ego inuitus audirem . fuit id quidem humani=tatis: ſed, mihi crede, iam iſta nõ curo. quare da te in ſer=monem, & perſeca, & confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæua loqui putes. ne exiſtimes eos, qui nõ debita conſectari ſoleant, quod debeatur, remiſſuros. de die tantum uideto, & id ipſum bono modo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID eſt, quod Hermogenes mihi Clodius Andro menẽ ſibi dixiſſe, ſe Ciceronẽ uidiſſe Corcyræ? ego enim audita tibi putarã. nil igitur ne ei quidẽ literarũ? an nõ uidit ? facies ergo, ut ſciam. Quid tibi ego de Varro=ne reſcribam ? quatuor διφθέραι ſunt in tua poteſtate. quod egeris , id probabo . nec tamen αἰδέομαι Τρῶας: quid enim ? ſed, ipſi quàm res illa probaretur, magis ue=rebar. ſed quoniam tu ſuſcipis, in alteram aurẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE RETENTIONE, reſcripſi ad tuas accu rate literas ſcriptas. cõficies igitur , et quidẽ ſine ulla du=

bitatione, aut retractatione. hoc fieri & oportet, & o-pus eſt. De Andromene, ut ſcribis, ita putaram: ſciſſes enim, mihiq; dixiſſes. Tu tamen ita mihi de Bruto ſcri-bis, ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego Romam pridie Idus. ita uolui Bruto ſcribere: ſed quo-niam tu te legiſſe ſcribis, fui fortaſſe ἀσαφέστερος, me ex tuis literis intellexiſſe, nolle eum me quaſi proſequẽdi ſui cauſa Romã nunc uenire. ſed quoniam iam adeſt meus aduentus, fac quæſo, ne quid eum Idus impediant, quo minus ſuo commodo in Tuſculano ſit: nec enim ad tabu lam eum deſideraturus eram: in tali enim negotio cur tu unus non ſatis es? ſed ad teſtamentum uolebã: quod iam malo alio die, ne ob eam cauſam Romam ueniſſe uidear. ſcripſi igitur ad Brutum, iam illud, quod pu-taſſem, Idibus nihil opus eſſe. uelim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commo-dum impediamus. Sed quid eſt tandem, quod perhor-reſcas, quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? etiam nunc, ſi dubitas, fac, ut ſciamus: nihil eſt enim illis elegantius. uolo Varronem, præſertim cum ille de-ſideret: ſed eſt, ut ſcis, δεινὸς ἀνήρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. ita mihi ſæpe occurrit uultus eius, querentis fortaſſe uel hoc, meas parteis in ijs libris copioſius de-fenſas eſſe, quàm ſuas: quod mehercule intelliges non eſſe, ſi quando in Epeirum ueneris: nam nunc Alexio-nis epiſtolis cedimus: ſed tamen ego non deſpero proba-tum iri Varroni: & id, quoniam impenſam fecimus in macrocola, facile patior teneri. ſed etiam atque etiam di co, tuo periculo fiet. quare, ſi addubitas, ad Brutum tranſeamus: eſt enim is quoque Antiochius. ὁ Acade-

miam uolaticam, & sui similem, modo huc, modo illuc. sed, quæso, epistola mea ad Varronem ualde ne tibi placuit? male mihi sit, si unquam quidquam tam enitar. at ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς persequi solet; sed Spinthero syllabatim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Virgilij parte ualde probo. sic ages igitur. & quidem id erit primum, proximum Clodiæ. quòd si neutrum, metuo, ne turbé, & irruã in Drusum. intéperans sum in eius rei cupiditate, quam nosti. itaque reuoluor identidem in Tusculanũ: quiduis enim potius, quàm ut non hac æstate absoluatur. Ego, ut tempus est nostrum, locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quàm Asturæ. sed quia qui mecum sunt, credo, quòd mœstitiam meam non ferunt, domum properant: etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus uidear. quò autem Lanuuio? conor equidé in Tusculanum: sed faciam te statim certiorem. tu literas conficies. equidem, credibile non est, quantum scribam die: quin etiam noctibus: nihil est enim somni. heri etiam effeci epistolam ad Cæsarem: tibi enim placebat. quam non fuit malum scribi, si forte opus esse putares. ut quidem nunc est, nihil sanè est necesse mittere: sed id quidé, ut tibi uidebitur: mittã tamen ad te exemplum fortasse Lanuuio, nisi forte Romam: sed cras scies.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM ad Cæsaré, nobis uero semper rectissime placuit, ut isti ante legerent: aliter enim fuissemus &

semus &

ſemus & in hos inofficioſi, & in noſmet ipſos, ſi illum offenſuri fuimus, penè periculoſi. iſti autem ingenue, mihiq; gratum, quòd, quid ſentirent, nõ reticuerũt: illud uero uel optime, quòd ita multa mutari uolunt, ut mihi de integro ſcribẽdi cauſa nõ ſit. quãquã de Parthico bel= lo quid ſpectare debui, niſi quod illum uelle arbitrabar? quod enim aliud argumentum epiſtolæ noſtræ, niſi κολα= κία fuit? an, ſi ea, quæ optima putarã, ſuadere uoluiſ= ſem, oratio mihi defuiſſet? totis igitur literis nil opus eſt: ubi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπότευγμα uel non magnum moleſtum futurum ſit. quid opus eſt παρακινδυνεύειν? præſertim cum illud oc= currat, illum, cum antea nihil ſcripſerim, exiſtimaturum, me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturum fuiſſe. atque etiã uereor, ne putet me hoc quaſi Catonis μείλιγμα eſſe uoluiſſe. quid quæris? ualde me pœnitebat: nec in hac quidẽ re quidquã magis ut uellẽ accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ noſtra non eſt probata. incidiſſemus etiam in illos, in eis in cognatum tuum. ſed redeo ad hortos. Plane illuc te ire, niſi tuo magno cõmodo, nolo: nihil. n. urget. quidquid erit, operam Faberio ponamus. de die tamen auctionis, ſi quid ſcies. Eum, qui è Cumano ue= nerat, quòd & plane ualere Atticam nunciabat, & lite ras ſe habere aiebat, ſtatim ad te miſi. Vale.

CICERO ATTICO S.

HORTOS quoniã hodie eras inſpecturus, quid uiſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cum ue nerit. De epiſtola ad Cæſarẽ: iurato mihi crede, nõ poſſũ: nec me turpitudo deterret, etſi maxime debebat: quàm

enim turpis est aſſentatio, cum uiuere ipſum turpe ſit no bis? ſed, ut cœpi, non me hoc turpe deterret: (ac uellem quidem: eſſem enim, qui eſſe debebam) ſed in mentem nihil uenit. nam quæ ſunt ad Alexandrum hominum eloquentium, & doctorum ſuaſiones, uides quibus in rebus uerſentur. adoleſcentem incenſum cupiditate ueriſſimæ gloriæ, cupientem ſibi aliquid conſilij dari, quod ad laudem ſempiternam ualeret, cohortantur ad decus. non deeſt oratio. ego quid poſſum? tamen neſcio quid è quercu exculpſeram, quod uideretur ſimile ſimulacri. in eo quòd non nulla erant paulo meliora, quàm ea, quæ fiũt, & facta ſunt, reprehenduntur: quod me minime pœnitet: ſi enim perueniſſent iſtæ literæ; mihi crede, nos pœniteret. quid? tu non uides, ipſum illum, Ariſtotelis diſcipulũ, ſummo ingenio, ſumma modeſtia, poſteaquã Rex appellatus ſit, ſuperbum, crudelem, immoderatum fuiſſe? quid, tu hũc de pompa, Quirini cõtubernalem, his noſtris moderatis epiſtolis lætaturum putas? ille uero potius non ſcripta deſiderat, quàm ſcripta non probet. poſtremo, ut uolet. abijt illud, quod tum me ſtimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. multo mehercule magis nunc opto caſum illum, quàm tũ timebam, uel quemlibet. Niſi quid te aliud impediet, mihi optato ueneris.

Nicias à Dolabella magno opere arceſſitus (legi enim literas) etſi inuito me, tamen eodem me auctore profectus eſt. hoc manu mea. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM quaſi alias res quærerẽ de philologis è Nicia, incidimus in Talnam. ille de ingenio nihil nimis. mode=

ſtum, & frugi. ſed hoc mihi non placuit. ſe ſcire die-
bat ab eo nuper petitam Cornificiam, Quinti filiam, ue-
tulam ſanè, & multarum nuptiarum: non eſſe proba-
tam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem
DCCC. hoc putaui te ſcire oportere. De hortis ex
tuis literis cognoui, & Chryſippo. in uilla, cuius inſul-
ſitatem bene noram, uideo nihil, aut pauca mutata. bal-
nearia tamen laudat. maiora de minoribus ait hiber-
na effici poſſe. tecta igitur ambulatiúcula addenda eſt:
quam ut tantam faciamus, quantam in Tuſculano feci
mus, propè dimidio minoris conſtabit iſto loco. ad id au-
tē, quod uolumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius uidetur, quàm
lucus: quem ego noram, ſed celebritatem nullam tum
habebat, nunc audio maximam. nihil eſt, quod ego ma-
lim. in hoc τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. re-
liquum eſt. ſi Faberius nobis nomen illud explicat: no-
li quærere, quanti: Othonem uincas uolo. nec tamen
inſaniturū illum puto: noſſe enim mihi hominē uideor.
ita male autem audio ipſum eſſe tractatum, ut mihi ille
emptor non eſſe uideatur: quid enim pateretur? ſed
quid argumentor? ſi Faberianum explicas, emamus uel
magno: ſin minus, ne paruo quidem poſſumus. Clodiam
igitur: à qua ipſa ob eam cauſam ſperare uideor, quòd
& multo minoris ſunt, & Dolabellæ nomen iam expe-
ditum uidetur, ut etiam repræſentatione concludam. de
hortis ſatis. Cras aut te, aut cauſam: quam quidem
futuram Faberianam: ſed ſi poteris. Vale.

CICERO ATTICO S.

CICERONIS epiſtolā tibi remiſi. ò te ferreū, qui

illius periculis nõ moueris. me quoque accusat. eam epistolam tibi misissem. nam illam alteram de rebus gestis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie misi tabellarium. ei dedi tuas ad Vestoriũ, quas Pharnaci dederas. cõmodum ad te miseram Demeam, cum Eros ad me uenit. sed in eius epistola nihil erat noui, nisi auctionem biduum. ab ea igitur, ut scribis: & uelim, confecto negotio Faberiano: quem quidam negat Eros hodie: cras mane putat. à te colendus est. istæ autem κολακίαι non longe absunt à scelere. te, ut spero, perendie. sicunde potes, erues qui decem legati Mumio fuerũt: Polybius non nominat. ego memini, Albinum Consularem, & Sp. Mumium: uideor audisse ex Hortensio, Tuditanum: sed in Libonis annali, XIIII. annis post Prætor est factus Tuditanus, quàm Consul Mumius. non sanè quadrat. uolo aliquem Olympiæ, aut obliuiscam πολιτικὸν σύλλογον, more Dicæarchi familiaris tui. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. CAL. mane accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberem. sed, ut opinor, idem ego, qui expecto tuum aduentũ, morabor te: non enim puto tam expeditum Faberianũ negotium futurum, etiam si est futurum, ut nõ habeat aliquid moræ. cum poteris igitur: quoniam etiamdum abes. Dicæarchi quos scribis libros, sanè uelim mihi mittas: addas etiam καταβάσεως. De epistola ad Cæsarem, κέκριται. atque id ipsum, quod isti aiunt illum scribere, se nisi constitutis rebus non iturum in Parthos; idem ego suadebam in illa epistola; utrum liberet, facere posse, au-

ctore me. hoc. n. ille expectat uidelicet, neq; est facturus quidquam, nisi de meo consilio. obsecro, abijciamus ista, & semiliberi saltem simus, quod assequemur & tacendo, & latendo. Sed aggredere Othonem, ut scribis. cõfice mi Attice istam rem: nihil. n. aliud reperio, ubi & in foro non sim, & tecum esse possim. quanti autem, hoc mihi uenit in mentem. C. Albanius proximus est uicinus. is ∞ iugerum de M. Pilio emit; ut mea memoria est, HS C X V. omnia scilicet nunc minoris: sed accedit cupiditas: in qua, præter Othonem, non putos nos ullum aduersarium habituros: sed eum ipsum tu poteris mouere, facilius etiam, si Canum haberes. ò gulam insulsam. pudet me patris. rescribes, si quid uoles.

CICERO ATTICO S.

ALTERAM à te epistolã cũ hodie accepissem, nolui te una mea contentum. Tu uero age, quod scribis, de Faberio: in eo. n. totum est positum id, quod cogitamus. quæ cogitatio si non incidisset (mihi crede istuc, ut cætera) nõ laborarem. quã ob rem, ut facis (istuc. n. addi nihil potest) urge, insta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utrosque uelim mittas, & καταβάσεως. τριπολιτικὸν non inuenio, & epistolã eius, quam ad Aristoxenum misit. treis eos libros maxime nunc uellem: apti essent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ est. iussi, ut tibi daretur. Catulum, & Lucullũ, ut opinor, antea. his libris noua proœmia sunt addita, quibus eorũ uterque laudatur. eas literas uolo habeas. & sunt quædam alia. & quod ad te de decem legatis scripsi, parum intellexti, credo, quia διὰ σημείων scripserã: de C. Tuditano. n.

quærebam, quem ex Hortensio audieram fuisse in decē. eum uideo in Libonis Prætorem L. Popilio P. Rupilio Consulibus. annis XIIII ante, quàm Prætor factus est, legatus esse potuisset; nisi admodum sero Quæstor est factus: quod non arbitror: uideo .n. Curules magistratus eum legitimis annis perfacile cepisse. Posthumium autem, cuius statuam in Isthmo meminisse te dicis, sciebam fuisse. is autem est, qui cum Lucullo fuit; quem tu mihi addidisti, sanè ad illum σύλλογον personam idoneam. uidebis igitur, si poteris, cæteros; ut possimus πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις. Vale.

CICERO ATTICO S.

NEGLIGENTIAM miram. semel ne putas mihi dixisse Balbum, & Faberium, professionē relatā? quin etiam eorum iussu miseram, qui profiteretur: ita enim oportere dicebant. professus est Philotimus libertus. nosti credo librariū: sed scribis, & quidem confectū. Ad Faberium, ut tibi placet, literas misi. cū Balbo autē puto te aliquid fecisse H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla est δυσωπία: nec .n. eius causa sanè debeo: & si emero, quid erit, quod postulet? sed uidebis, ne is cū sit in Africa, ut Celius. De nomine tu uidebis cū Cuspio: sed, si Plancus destinat, tum haberes difficultatē. te ad me uenire uterque nostrū cupit: sed ista res nullo modo relinquēda est. Othonē quòd speras posse uinci, sanè bene narras. de æstimatione, ut scribis, cum agere cœperimus: etsi nihil scripsit nisi de modo agri. Cū Pisone, si quid poteris. Dicæarchi librum accepi: καταβάσεως expecto. negotium dederis. reperies ex eo

libro, in quo sunt S. C. Cn. Cornelio, et L. Coss. de Tuditano autem, quod putas, δῆλογον est, tum illum, quoniam fuit ad Corinthum: non enim temere dixit Hortensius, aut Quaestorem, aut Tribunum mil. idq; potius fuisse credo. sed tu de Antiocho scire poteris. uide etiam, quo anno Quaestor, aut Tribunus mil. fuerit: si neutrum, eodem in praef. aut contuber. fuerit, modo fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur: lupus in fabula: uenit enim ad me, & quidem id temporis, ut retinẽdus esset: sed ego ita egi, ut non scinderem penulam: memini enim tui: & multi erant, nosq; imparati. quid refert? paulo post C. Capito cum T. Carrinate. horum ego uix attigi penulam: tamen remanserunt. cecidit belle. sed casu sermo à Capitone de Vrbe augenda, à ponte Muluio Tyberim duci secundum montes Vaticanos, campum Martium coaedificari, illum autem campũ Vaticanum fieri quasi Martium campum. quid ais, inquam? at ego ad tabulam, ut si recte possem Scapulanos hortos. caue facias, inquit: nã ista lex perferetur: uult enim Caesar. audire me, facile passus sum: fieri autem, moleste fero. sed tu quid ais? quanquam quid quaero? nosti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis: non concedit Camillo. facies igitur me certiorem de Idibus: ista enim me res adducebat: eò adiunxeram caeteras: quas consequi tamen biduo, aut triduo post facile potero. te tamen in uia confici minime uolo. quin etiam Dionysio ignosco. de Bruto quod scribis, feci ut ei liberum esset, quod ad me attineret: scripsi enim ad eum heri, Idibus Maij eius opera mihi nihil opus esse Vale.

CICERO ATTICO S.

ASTVRAM ueni VIII. Cal. Iul. uitandi.n. caloris causa Lanuuij treis horas acquieueram. tu uelim, si graue non erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc ueniendũ sit. id potes per Egnatiũ Maximum. Illud in primis cũ Publilio me penè absente conficies. de quo quæ fama sit, scribes. id populus curat scilicet. non mehercule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula: sed complere paginam uolui. quid plura? ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas: scripsi enim ad te de hortis.

CICERO ATTICO S.

O' REM indignã. gentilis tuus Vrbem auget: quã hoc biẽnio primum uidit: & ei parum magna uisa est, quæ etiam ipsum capere potuerit. hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni scribis, te, simul ac uenerit. dati igitur iam sunt, nec tibi integrum est: (hui, si scias quanto periculo tuo) aut fortasse literæ meæ te retardarunt: sed eas nondum legeras, cum has proximas scripsisti. scire igitur aueo, quo modo res se habeat. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Bruti amore, uestráq; ambulatione; etsi mihi nihil noui affers, sed idẽ, quod sæpe; tamen hoc audio libentius, quo sæpius; eóq; mihi iucundius est, quòd tu eo læ taris; certiúsq; eo est, quòd à te dicitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

HAS alteras hodie literas. De Xenonis nomine, et de

Epeiroticis XL, nihil poteſt fieri nec cõmodius, nec ap=
tius, quàm ut ſcribis. id erat locutus mecum eodé modo
Balbus minor. Noui nihil ſanè, niſi Hirciũ cũ Quinto
acerrime pro me litigaſſe: omnibus eũ locis facere, ma=
ximeq́; in conuiuijs: cum multa de me, tum redire ad
patrem: nihil autem ab eo tam ἀξιοπίστως dici, q̃ alieniſ=
ſimos nos eſſe à Cæſare: fidem nobis habendã non eſſe,
me uero etiã cauendũ. φοβερὸν ἦν, niſi uideré ſcire Re=
gem, me animi nihil habere. Ciceroné uero meũ uexari,
ſed id quidé arbitratu ſuo. Laudationem Porciæ gau
deo me ante dediſſe Leptæ tabellario, q̃ tuas acceperim
literas. eam tu igitur, ſi me amas, curabis, ſi modo mit
tetur, iſto modo mittendam Domitio, & Bruto. De gla=
diatoribus, de cæteris, quæ ſcribis ἀνεμοφόρητα, facies
me quotidie certiorem. uelim, ſi tibi uidetur, appelles Bal
bum, & Offilium de auctione proſcribenda. equidem
locutus ſum cum Balbo. placebat (puto conſcripta ha=
bere Offilium omnia: habet et Balbus) ſed Balbo place=
bat, propinquũ diem, & Romæ: ſi Cæſar moraretur,
poſſe in diem differri. ſed is quidem adeſſe uidetur.
totũ igitur conſidera: placet enim Veſtorio. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE lucem cum ſcriberem contra Epicureos,
de eodé oleo, et opera exaraui neſcio quid ad te, et ante
lucé dedi. deinde cum ſomno repetito ſimul cum ſole ex=
perrectus eſsé, datur mihi epiſtola à ſororis tuæ filio, quã
ipſam tibi miſi, cuius eſt principiũ non ſine maxima cõ=
tumelia, ſed fortaſſe οὐκ ἐπέστησεν. eſt autem ſic.
EGO enim non probo, quidquid nõ belle in te dici po=

teſt. poſſe uult in me multa dici non belle, ſed ea ſe
negat approbare. hoc quidquam pote eſſe impurius?
iam cætera leges (miſi enim ad te) iudicabiſq́;. Bruti no
ſtri quotidianis, aſſiduiſq́; laudibus, quas ab eo de nobis
haberi permulti mihi renunciauerunt, cõmotum iſtum
aliquando ſcripſiſti aliquid ad me; credo, & ad te: idq́;
ut ſciã, facies. nam ad patrẽ de me quid ſcripſerit, ne=
ſcio: de matre quã pie? VOLVERAM, inquit, ut
quãplurimum tecum eſſem, conduci mihi domum; &
id ad te ſcripſeram: neglexiſti. ita minus multũ unà eri
mus: nã ego iſtam domũ uidere non poſſum: qua de
cauſa, ſcis. Hanc autẽ cauſam pater odium matris eſſe
dicebat. nũc me iuua mi Attice conſilio, πότερον δί=
κας τεῖχος ὕψιον, id eſt utrum aperte hominẽ aſperner,
ac reſpuã, ἢ σκολιᾶς ἀπάτας: ut.n. Pindaro, ſic δίχα
μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν. omnino moribus meis illud ap=
tius, ſed hoc fortaſſe tẽporibus. tu autẽ, quod ipſe tibi ſua=
ſeris, idẽ mihi perſuaſum putato. equidẽ uereor maxime,
ne in Tuſculano opprimar. in turba hæc eſſent facilio=
ra. utrũ igitur Aſturæ? quid? Cæſar ſubito. iuua me, quæ=
ſo, conſilio: utar eo, quod tu decreueris. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' INCREDIBILEM uanitatẽ: ad patrẽ, do
mo ſibi carendũ propter matrẽ, plenã pietatis. hic au=
tem iam langueſcit, & ait tibi illum iure iratum: ſed
utar tuo conſilio: σκολιὰ enim tibi uideo placere. Ro=
mam, ut cenſes, ueniam, ſed inuitus. ualde.n. in ſcribẽ=
do hæreo. Brutũ, inquis, eadem. ſcilicet: ſed niſi hoc eſ=
ſet, res me iſta non cogeret: nec enim inde uenit, unde

mallem:neque diu abfuit:neque ullã literam ad me.ſed
tamen ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit.
Libros mihi,de quibus ad te antea ſcripſi, uelim mittas,
* & maxime φαύδρου περιθεõν & Γ Γ Λ Λ Δ Ο C. ita
ne nũciat Brutus, illũ ad bonos uiros ἐυαγγέλια? ſed ubi
eos? niſi forte ſe ſuſpendit. hic autẽ,ut fultum eſt. ubi
igitur φιλοτέκνημα illud tuũ,quod uidi in Parthenone?
Alam,& Brutũ. ſed quid faciant? illud optime, quòd
ne is quidẽ, qui omnium flagitiorũ auctor, bene de no=
ſtro. at ego uerebar,ne etiã Brutus eũ diligeret: ita.n.
ſignificarat iјs literis, quas ad meas. at uellẽ aliquid de
guſtaſſe de fabulis. ſed coràm,ut ſcribis. etſi quid mi
hi auctor es,aduolo ne,an maneo? equidẽ & in libris
hæreo, & illũ hic excipere nolo: ad quẽ,ut audio,pater
hodie ad Saxa Acrimonia. mirum,ꝗ inimicus ibat, ut
ego obiurgarẽ. ſed ego ipſe κέπφομαι. itaq; poſthac. tu
tamen uide, quid de aduentu meo cenſeas; & τὰ ὅλα
cras ſi perſpici potuerint,mane ſtatim ut ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero Quinto epiſtolã ad ſororem niſi.cũ ille
quereretur filio cum matre bellum, & ſe ob eã cauſam
domo ceſſurum filio diceret: dixi,illum cõmodas ad ma
trem literas, ad te nullas. ille alterum mirabatur: de te
autem ſuam culpam, quòd ſæpe grauiter ad filium ſcri
pſiſſet de tua in illũ iniuria. quod autem relanguiſſe
ſe dicit, ego ei tuis literis lectis σκολιοῦς ἀπάτους ſignifi=
caui me non fore: tum enim mentio Canai. omnino,
ſi id conſilium placeret,eſſet neceſſe. ſed,ut ſcribis, ra=
tio eſt habenda grauitatis, & utriuſque noſtrum

idem consiliũ esse debet: etsi in me grauiores iniuriæ, & certe notiores. si uero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio est. sed coràm: magna .n. res, & multæ cautionis. cras igitur, nisi quid à te cómotus. Vale.

CICERO ATTICO S.

VENIT ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. & ego, σὺ δέ τι σύννους? rogas, inquit? quòd iter instet, & iter ad bellum, idq; tum periculosum, tum etiam turpe. quæ uis igitur, inquam? æs, inquit, alienum, & tamen ne uiaticũ quidẽ. hoc loco ego sumpsi quiddam de tua eloquentia: nam tacui. at ille, sed me maxime angit auunculus. quidnam, inquam? quòd mihi, inquit, iratus est. cur pateris, inquã? malo .n. ita dicere, quàm cur cómittis? non patiar, inquit: causam .n. tollam. & ego, rectissime quidem: sed, si graue non est, uelim scire, quid sit causæ. quia, dum dubitabam, quam ducerem, non satisfaciebam matri, ita ne illi quidem. nunc nihil mihi tanti est. faciam, quod uolunt. feliciter uelim, inquam, teq; laudo. sed quando? nihil ad me, inquit, de tempore, quoniã rem probo. at ego, inquã, censeo prius, quàm proficiscaris. ita patri quoque morem gesseris. faciam, inquit, ut censes. hic dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diem meum scis esse III. Non. Ian. aderis igitur. scripserã iam: ecce tibi orat Lepidus, ut ueniam (opinor Augures nihil habere) ad templũ effandum Saturni ἀπ᾽ ὀνδου. uidebimus te igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero utar prorogatione diei: tuq; humanissime

fecisti, qui me certiorem feceris, atque ita, ut eo tempore acciperem literas, quo non expectarem, tuq́; ut ab ludis scriberes. sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: sed consequemur biduo post. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVAVES tuas literas: etsi acerba pompa: uerun tamen scire omnia non acerbum est, uel de Cotta. populum uero præclarū, quòd propter malum uicinū ne Victoriæ quidem plauditur. Brutus apud me fuit: cui quidem ualde placebat, me aliquid ad Cæsarem. annuerā, sed pompam uideret. Tu tamen ausus es Varroni dare. expecto, quid iudicet. quando autem perleget? De Attica probo. est quiddam, etiam animum leuari tum spectatione, tum etiam religionis opinione, & fama. Cottam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Cascam. Brutus mihi T. Ligarij uerbis nunciauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana, erratum esse meum, sed, ut aiunt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. sciebam, Curfidium pernecessariū Ligariorum; sed eum uideo ante esse mortuum. da igitur quæso negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

FVIT apud me Lamia post discessum tuum, epistolamq́; ad me attulit missam sibi à Cæsare: quæ quanquā ante data erat, quàm ille Diocharinæ; tamē plane declarabat, illum ante ludos Romanos esse uenturum. in qua extrema scriptum erat, ut ad ludos omnia pararet, né ue

committeret, ut frustra ipse properasset. prorsus ex his literis non uidebatur esse dubium, quin ante eam diem uẽturus esset. idemq́; Balbo, cum eam epistolam legisset, uideri Lamia dicebat. Dies feriarum mihi additos uideo; sed quàm multos, fac, si me amas, sciam. de Babio poteris, & de altero uicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies consumam in philosophia explicanda: currentẽ tu quidem: sed cum Dolabella uiuendũ esse istis diebus uides. quòd nisi me Torquati causa teneret; satis erat dierũ, ut Puteolos excurrere possem, & ad tempus redire. Lamia quidẽ à Balbo, ut uidebatur, audiuerat, multos numos domi esse numeratos, quos oporteret quãprimũ diuidi: magnũ pondus argenti: auctionẽ, præter prædia, primo quoque tempore fieri oportere. scribas ad me uelim, quid tibi placeat. equidem, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorem, nec officiosiorem facile delegissem Vestorio: ad quẽ accuratissimas literas dedi: quod idem te fecisse arbitror. mihi quidem hoc satis uidetur. tu quid dicis? unum enim pungit, ne negligentiores esse uideamur. expectabo igitur tuas literas. Vale.

CICERO ATTICO S.

POLLEX quidem, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuij pridie Iduum præsto fuit, sed plane pollex, nõ index. cognosces igitur ex ipso. Balbum conueni: (Lepta enim de sua ui in curatione laborans, me ad eũ perduxerat) in eo autem Lanuino, quod Lepido tradidit. ex eo hoc primũ. paulo ante acceperã eas literas, in quibus magnopere confirmat, ante ludos Romanos. legi epistolam. multa de meo Catone: quem sæpissime legendo,

se dicit copiosiorem factum; Bruti Catone lecto, se sibi uisum disertum. ex eo cognoui cretionem Cluuij, (ò Vestorium negligentem) liberam, testibus præsentibus sexaginta duobus. metuebam, ne ille arcessendus esset. nunc mittendum est, ut meo iussu cernat. idé igitur Pollex. etiam de hortis Cluuianis egi cum Balbo. liberalius: se enim statim ad Cæsarem scripturũ. Cluuium autem à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS L ƆƆƆ, & sepulcro, multisq; rebus, nihil à nobis. subaccusa quæso Vestorium. quid minus probandũ, quàm Plotium unguentarium per suos pueros omnia tanto ante Balbo, illum mihi ne per meos quidem? De Cosinio doleo. dilexi hominem. Quinto delegabo, si quid æri meo alieno superabit, & emptionibus, ex quibus mihi etiam æs alienum faciendum puto. De domo Arpini nihil scio. Vestoriũ, nil est, quod accuses: iam enim obsignata hac epistola, noctu tabellarius noster uenit, & ab eo literas diligenter scriptas attulit, & exemplum testamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

POSTEAQVAM abs te Agamemno, non ut uenirem, (nam id quoque fecissem, nisi Torquatus esset) sed ut scriberem, tetigit, omisi ea, quæ in manibus habebã, abieci, quod iusseras edolaui. Tu uelim è Pollice cognoscas rationes nostras sumptuarias: turpe est enim nobis illum, qualiscunque est, hoc primo anno egere: post moderabimur diligentius. Idem Pollex remittendus est, ut ille cernat. Plane Puteolos non fuit eundum, cũ ob ea, quæ ad te scripsi, tum quòd Cæsar adest. Dolabella scribit, se ad me postridie Iduum. ò magistrum mole=

stum. Lepidus ad me heri uesperi literas misit Antio: nam ibi erat: habet.n.domum, quam nos uendidimus. rogat magnopere, ut sim Calendis in senatu, me & sibi, & Cæsari uehementer gratum esse facturum. puto equidem nihil esse: dixisset.n.tibi fortasse aliquid Oppius, quoniam Balbus est æger. sed tamen malim uenire frustra, quàm desiderari, si opus esset: moleste ferrem postea: itaque hodie Antij, cras ante meridiem domi. tu uelim, nisi te impediuisti, apud nos pridie Cal. cum Pilia.

Te spero cum Publilio confecisse. equidem Calendis in Tusculanum recurram: me enim absente omnia cũ illis transigi malo. Quinti fratris epistolam ad te misi, non satis humane illam quidem respõdentem meis literis, sed tamen quod tibi satis sit, ut equidem existimo. tu uidebis. Heri nescio quid in strepitu uideor exaudisse, cum diceres te in Tusculanum uenturũ: quod utinam, iterũ utinam, tuo tamen cómodo. Lepta me rogat, ut, si quid sibi opus sit, accurram: mortuus.n. Babulius. Cæsar opinor ex uncia: etsi nihil adhuc: sed Lepta ex triente. ueretur autem, ne nõ liceat tenere hæreditatem, ἀλόγως omnino, sed ueretur tamẽ. is igitur si accierit, accurrã: sin minus, haud ante, q̃ necesse erit. Tu Pollicem, cũ poteris.

CICERO ATTICO S.

LAVDATIONEM Porciæ tibi misi correctã: ac eo properaui, ut, si forte aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. id, si tibi erit cómodũ, magnopere cures uelim. & uelim M. Varronis, & Lollij mittas laudationem, Lollij utique: nam illam legi: uolo tamen regustare: quædã enim uix mihi credo legisse.

Atticæ

Atticæ primum ſalutem, quam equidem ruri eſſe arbitror. multam igitur ſalutem & Piliæ. De Tigellio, ſi quid noui. qui quidem, ut mihi Gallus Fabius ſcripſit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquiſſimam, me Phameæ defuiſſe, cum eius cauſam recepiſſem: quã quidem receperam contra pueros Octauios Cn. F. non libenter: ſed Phameæ cauſa uolebam: erat enim, ſi meminiſti, in Conſulatus petitione per te mihi pollicitus, ſi quid opus eſſet: quod ego perinde tuebar, ac ſi uſus eſſem. is ad me uenit, dixitq; iudicem operã dare ſibi conſtituiſſe eo die ipſo, quo de Seſtio noſtro lege Pompeia in conſilium iri neceſſe erat: ſcis enim dies illorum iudiciorum præſtitutos fuiſſe. reſpondi, non ignorare eum, quid ego deberem Seſtio: quem uellet alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei nõ defuturum. ita tum ille diſceſſit iratus. puto me tibi narraſſe. non laboraui ſcilicet, nec hominis alieni iniuſtiſſimam iracundiam mihi curandam putaui. Gallo autem narraui, cũ proxime Romæ fui, quid audiſſem; neq; nominaui Balbum minorem. habuit ſuum negotium Gallus, ut ſcribit. ait illum, me animi conſcientia, quòd Phameam deſtituiſſem, de ſe ſuſpicari. quare tibi hactenus mando, de illo noſtro, ſi quid poteris, exquiras: de me ne quid labores. eſt bellum, aliquem libenter odiſſe, & quẽadmodũ non omnibus ſeruire. etſi mehercule, ut tu intelligis, magis mihi iſti ſeruiunt; ſi obſeruare ſeruire eſt.

CICERO ATTICO S.

ADMONITVS quibuſdam tuis literis, ut ad Cæſarem uberiores literas mitterẽ, inſtituerã. cũ mihi Balbus nuper in Lanuino dixiſſet, ſe, & Oppium ſcripſiſſe

ad Cæsarem, me legisse libros contra Catonem, & uehementer probasse: conscripsi de his ipsis libris epistolam Cæsari, quæ deferretur ad Dolabellã: sed eius exemplũ misi ad Oppiũ, & Balbũ, scripsiq; ad eos, ut tum deferri ad Dolabellã iuberent meas literas, si ipsi exemplũ probassent. ita mihi rescripserunt, nihil unquam se legisse melius: epistolamq; meã iusserunt dari Dolabellæ. Vestorius ad me scripsit, ut iuberẽ mancipio dari seruo suo pro mea parte Hetereio cuidam fundũ Brinnianum, ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset. eũ seruum, si tibi uidebitur, ad me mittes: opinor enim ad te etiam scripsisse Vestoriũ. De aduentu Cæsaris idem, quod à te, mihi scriptũ est ab Oppio, & Balbo. Miror te nihil dũ cum Tigellio, uel ut hoc ipsum quantum acceperit. prorsus aueo scire, nec tamen floccifacio. Quæris, quid cogitem de obuiã itione, quid censes, nisi Alsiũ? & quidem ad Murænam de hospitio scripserã: sed opinor cum Matio profectũ. Salustius igitur urgebitur. Scripto iam superiore uersiculo, Eros mihi dixit, sibi Murænã liberalissime respõdisse. eo igitur utamur: nã Silius culcitras nõ habet: Dida autem, opinor, hospitibus totã uillã concessit.

CICERO ATTICO S.

AD Cæsarẽ quã misi epistolã, eius exemplũ fugit me tũ tibi mittere. nec id fuit, quod suspicaris, ut me puderet tui, ne ridicule Micillus. nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον ὅμοιόνq; scriberẽ: bene. n. existimo de illis libris, ut tibi corã. itaq; scripsi et ἀκολακεύτως, et tamẽ sic, ut nihil eũ existimẽ lecturũ libẽtius. De Attica, nũc demũ mihi est exploratũ: itaque ei deintegro gratulare.

Tigelliũ totũ mihi, et quidẽ quàprimũ: νὰ pẽdeo animi. Narrabo tibi: Quintus cras, ſed ad me, an ad te, neſcio. mihi ſcripſit, Romã VIII. Cal. ſed miſi, qui inuitaret. etſi hercle iã Romã ueniendũ eſt, ne ille ante aduolet. Vale.

CICERO ATTICO S.

HOSPITEM mihi tã grauem ἀμεταμέλητον: fuit.n. periucũde. ſed cũ ſecũdis Saturnalibus ad Philippũ ueſperi ueniſſet, uilla ita cõpleta militibus eſt, ut uix tricliniũ, ubi cœnaturus ipſe Cæſar eſſet, uacaret: quippe hominũ ∞∞. ſanè ſum cõmotus, quid futurũ eſſet poſtridie. ac mihi Barba Caſſius ſubuenit: cuſtodes dedit: caſtra in agro: uilla defenſa eſt. ille tertijs Saturnalibus apud Philippum ad horam VII. nec quenquam admiſit. rationes opinor cum Balbo. inde ambulauit in litore. poſt horã VIII. in balneũ. tũ audiuit: de Mamurra nõ mutauit. unctus eſt, accubuit, ἐμετικὴν agebat: itaque & edit, & bibit ἀδεῶς, & iucũde: opipare ſanè, & apparate: nec id ſolũ, ſed bene, cocto, cõdito, ſermone bono, &, ſi quæris, libẽter. præterea tribus triclinijs accepti οἱ περὶ αὐτὸν ualde copioſe. libertis minus lautis, ſeruisq; nihil defuit: nã lautiores elegãter accepti. quid multa? homines uiſi ſumus: hoſpes tamẽ nõ is, cui diceres: amabo te, eodẽ ad me cũ reuertere. ſemel ſatis eſt. σπουδαῖον οὐδὲν in ſermone, φιλόλογα multa. quid quæris? delectatus eſt, et libẽter fuit. Puteolis ſe aiebat unũ diẽ fore, alterũ ad Baias. habes hoſpitiũ, ſiue ἐπισταθμείαν: odioſam mihi duxi, non moleſtã. ego pauliſper hic, deinde in Tuſculanũ. Dolabellæ uillã cũ præteriret, omnis armatorũ copia dextra ſiniſtra ad equũ, nec uſquam alibi. hoc ex Nicia. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S.

DIVERTI ad illum, de quo tecũ mane. nihil perditius: explicari rem nõ posse: etenim, si ille tali ingenio exitũ nõ reperiebat, quis nunc reperiet? quid quæris? perisse omnia aiebat. quod haud scio an ita sit. uerum ille gaudens; affirmatq;, minus diebus X X tumultum Gallicum: in sermonem se post Idus Martij, præterquam Lepidi, uenisse nemini: ad summam, non posse istæc sic abire. ò prudentem Oppium, qui nihilo minus illum desiderat, sed loquitur nihil, quod quenquam bonum offendat. sed hæc hactenus.

Tu quæso, quidquid noui, (multa autem expecto) scribere ne pigrere, in his, de Sexto satis ne certum, maxime autem de Bruto nostro: de quo quidem ille, ad quem diuerti, Cæsarem solitum dicere: magni refert, hic quid uelit; sed quidquid uult, ualde uult: idq; eum animaduertisse, cum pro Deiotaro Niceæ dixerit: ualde uehementer eum uisum, & libere dicere. atque etiam (ut enim quidque succurrit, libet scribere) proxime, cum Sestij rogatu apud eum fuissem, expectaremq; sedẽs quoad uocarer, dixisse eum, ego dubitem, quin summo in odio sim, cum M. Cicero sedeat, nec suo cõmodo me conuenire possit? atqui, si quisquam est facilis, hic est: tamen non dubito, quin me male oderit. Hæc, & eiusmodi multa.

ſed ad propoſitum. quidquid erit, nõ modo magnũ, ſed etiam paruũ, ſcribes. equidem nihil intermittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS à te accepi epiſtolas heri. ex priore theatrũ, Publiumq́; cognoui, bona ſigna cõſentientis multitudinis. plauſum uero L. Caſſio datus, etiã facetus mihi quidem uiſus eſt. altera epiſtola de Madaro ſcripta. apud quem nullum σαλάκωμα, ut putas: proceſſi enim, ſed minus diu: eius ſermone enim ſum retentus. quod autem ad te ſcripſeram, obſcure fortaſſe, id eiuſmodi eſt. aiebat Cæſarem ſecum, quo tempore Seſtij rogatu ueni ad eum, cum expectarem ſedens, dixiſſe. ego nunc tam ſim ſtultus, ut hunc ipſum, facilem hominem, putẽ mihi eſſe amicum, cum tã diu ſedens meum cõmodum expectet? habes igitur φαλάκρωμα, inimiciſſimum otij, id eſt Bruti. In Tuſculanũ hodie, Lanuuij cras, inde Aſturæ cogitabã. Piliæ paratum eſt hoſpitiũ: ſed uellem Atticam. uerũ tibi ignoſco. quarũ utrique ſalutẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

TRANQVILLAE quidem tuæ literæ: quòd utinã diutius: nam Matius poſſe negabat. ecce autem ſtructores noſtri ad frumentum profecti, cum inanes rediſſent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari. πανικὸν certe: ſcripſiſſes enim. Corumbus Balbi nullus adhuc: & mihi notum nomẽ: bellus enim eſſe dicitur architectus. Ad obſignãdum tu' adhibitus non ſine cauſa uideris: uolunt enim nos ita putare. neſcio, cur nõ animo quoque

ſentiant. ſed quid hæc ad nos? odorare tamen Anto=
nij διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis ar=
bitror rationem habere, quàm quidquam mali cogita=
re. tu, ſi quid πραγματικὸν habes, ſcribe: ſin minus,
populi ἐπισημασίαν, & mimorum dicta perſcribito.
Piliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

4 NVNC quid putas me Lanuuij? at ego te iſtic quo
tidie aliquid noui ſuſpicor. tument negotia: nã cũ Ma=
tius, quid cenſes cæteros? equidem doleo, quod nunquam
in ulla ciuitate accidit, non unà cum libertate Remp.
recuperatam. horribile eſt, quæ loquantur, quæ minitẽ
tur. ac uereor Gallica etiam bella, ipſe Sextus quò eua
dat. ſed omnia licet concurrant, Idus Martiæ conſolã=
tur: noſtri autẽ ἥρωες, quod per ſe ipſos confici potuit,
glorioſiſſime, et magnificentiſſime confecerunt. reliquæ
res opes, et copias deſiderant: quas nullas habemus. hæc
ego ad te, ut, ſi quid noui (nã quotidie aliquid expecto)
confeſtim ad me: & ſi noui nihil, noſtro more tamẽ ne
patiamur intermitti literulas: equidẽ nõ cõmittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

5 SPERO tibi iam eſſe, ut uolumus, quoniã quidẽ
ἐσίγησας, quàm leuiter cõmotus eſſe: ſed tamẽ uelim ſci
re, quid agas. Signa bella, quòd Caluena moleſte fert,
ſe ſuſpectũ eſſe Bruto. illa ſigna non bona, ſi cũ ſignis
legiones ueniunt è Gallia. quid tu illas putas, quæ fue=
runt in Hiſpania? non'ne idẽ poſtulaturas? quid eas,
quas Annius tranſportauit? Caninium uolui, ſed μνη=

μονικὸν ἁμάρτημα, ab aleatore φυρμὸς πολύς. nam iſta quidem Cæſaris libertorum coniuratio facile opprimeretur, ſi recta ſaperet Antonius. meam ſtultam uerecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deſerere uiderer hunc rerum tumoré: cui certe ſi poſſem mederi, deeſſe nó deberé: ſed uides magiſtratus: ſi quidem illi magiſtratus: uides tamen tyranni ſatellites in imperijs: uides eiuſdem exercitus: uides in latere ueteranos: quæ ſunt σὐείπιςα omnia, eos autem, qui orbis terræ cuſtodijs non modo ſepti, uerum etiam magni eſſe debebant, tãtummodo laudari, atq; amari, ſed parietibus contineri. atque illi quoquo modo beati, ciuitas miſera. ſed uelim ſcire, quid aduentus Octauij, num qui concurſus ad eum, num quæ νεωτερισμοῦ ſuſpicio. non puto equidé: ſed tamen, quidquid eſt, ſcire cupio. hæc ſcripſi ad te proficiſcens Aſtura III. Id. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Fundis accepi tuas literas cœnans. primũ igitur, melius eſſe: deinde, meliora te nunciare. odioſa illa enim fuerant, legiones uenire. nam de Octauio ſuſq; deq;. expecto, quid de Mario: quem quidé ego ſublatum rebar à Cæſare. Antonij colloquium cũ heroibus noſtris pro re nata non incómodũ: ſed tamen adhuc me nihil delectat præter Idus Martij. nam quoniam Fundis ſum cum Ligure noſtro, diſcrucior Seſtilij fundum à Verberone Curtilio poſſideri. quod cum dico, de toto genere dico: quid enim miſerius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? etiam ne Conſules, et Tribunos pl. in biennium, quos ille uoluit? nul-

lo modo reperio, quemadmodum possim πολιτεύεσθαι: nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cœlo esse, tyrãni facta defendi. sed uides Consules: uides reliquos magistratus, si isti magistratus: uides languorem bonorum. exultãt lætitia in municipijs: dici enim nõ potest, quantopere gaudeant, ut ad me concurrant, ut audire cupiant uerba mea de re: nec ulla interea decreta: sic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. hæc ad te scripsi apposita secunda mẽsa. plura, & πολιτικώτερα postea: & tu, quid agas, quidq́; agatur.

CICERO ATTICO S.

POSTRIDIE Iduum Paulum Caietæ uidi. is mihi de Mario, & de Rep. alia quædam sanè pessima. à te scilicet nihil: nemo enim meorum. sed Brutum nostrũ audio uisum sub Lanuuio. ubi tandem est futurus? nã cum reliqua, tum de hoc scire aueo omnia. ego è Formiano exiens XVII. Cal. ut inde altero die in Puteolanum, scripsi hæc. A Cicerone mihi literæ sanè πεπινωμέναι, & bene longæ. cætera autem uel fingi possunt: πῖνος literarum significat doctiorem. nunc magnopere à te peto, de quo sum nuper tecum locutus, ut uideas, ne quid ei desit. id cum ad officium nostrum pertinet, tum ad existimationem, & dignitatem: quod idem intellexi tibi uideri omnino. si ergo est, uolo mense Quintili in Græciam. sunt omnia faciliora. sed cum sint ea tempora, ut certi nihil esse possit, quid honestũ mihi sit, quid liceat, quid expediat: quæso da operam, ut illum quamhonestissime copiosissimeq́; tueamur. hæc, & cætera, quæ ad nos pertinebunt, ut so=

les, cogitabis, ad meq;, aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit, quod in buccam uenerit, scribes. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV ME iam rebare, cum scribebas, in agris esse nostris. at ego accepi XVII. Cal. in diuersoriolo Sinuessano tuas literas. De Mario probe. etsi doleo L. Crassi nepotẽ. Optime, tam etiam Bruto nostro probari Antoniũ. nam quod Iuniam scribis moderate, et amice scriptas literas attulisse: mihi Paulus dedit ad se à fratre missas, quibus in extremis erat, sibi insidias fieri, se id certis auctoribus comperisse. hoc nec mihi placebat, et multo illi minus. Reginæ fuga mihi nõ molesta: sed Clodia quid egerit, scribas ad me uelim. De Bizantijs curabis, ut cætera: & Pelopem ad te arcesse. ego, ut postulas, Baiana negotia, chorumq; illum, de quo scire uis, cum perspexero, tum scribam, ne quid ignores. quid Galli, quid Hispani, quid Sextus agat, uehemẽter expecto. ea scilicet tu declarabis, qui cætera. Nauseolam tibi tum causam otij dedisse facile patiebar: uidebare enim mihi legenti tuas literas requiesse paulisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito, ubi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero iam tuto uel solum tota Vrbe uagari posse: ueruntamen. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. multa cognoui ex tuis literis: quas quidẽ multiiuges accepi uno tempore à Vestorij liberto. ad ea autem, quæ requiris, breui respondebo. primum uehementer me Cluuiana delectant. sed quod quæris, quid

arcesserim Chrysippum, tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt: itaque non solum inquilini, sed mures etiam migrauerunt. hanc cæteri calamitatem uocant, ego ne incommodum quidem. ô Socrates, ô Socratici uiri, nunquam uobis gratiam referam. Dij immortales, quàm mihi ista pro nihilo. sed tamen ea ratio ædificandi initur, consiliario quidem, & auctore Vestorio, ut hoc damnum quæstuosum sit. hic turba magna est, eritq́; , ut audio, maior: duo quidem quasi designati Consules. ô Dij boni, uiuit tyrannis, tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? itaque quàm seuere nos M. Curtius accusat, ut pudeat uiuere: neque iniuria: nam mori millies præstitit, quàm hæc pati, quæ mihi uidentur habitura etiam uetustatem. & Balbus hic est, multumq́; mecũ: ad quẽ à Vetere literæ datæ pridie Cal. Ian. cum à se Cæcilius circunsideretur, & iam teneretur, uenisse cum maximis copijs Pacorũ Parthum: ita sibi esse eũ ereptum multis suis amissis: in qua re accusat Volcatium. ita mihi uidetur bellum illud instare. sed Dolabella, & Nicias uiderint. idem Balbus meliora de Gallia XXI dies literas habebat: Germanos, illasq́; nationes re audita de Cæsare, legatos misisse ad Aureliũ, qui est præpositus ab Hircio, se, quod imperatũ esset, esse facturos. quid quæris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat.

10 CICERO ATTICO S.

ITA'NE uero? hoc meus, et tuus Brutus egit, ut Lanuuij esset? ut Trebonius itineribus deuijs proficisceretur in prouinciã? ut omnia facta, scripta, dicta, promis-

sa, cogitata Cæsaris plus ualerent, quàm si ipse uiueret? meministi ne clamare, illo ipso primo Capitolino die senatum in Capitolium à Prætoribus uocari? Dij immortales, quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus. Liberalia tu accusas. quid fieri tum potuit? iam pridem perieramus. meministi ne te clamare, causam perisse, si funere elatus esset? at ille etiã in foro combustus, laudatusq; miserabiliter: seruiq; & egentes in tecta nostra cum facibus immissi. quæ deinde? ut audeant dicere, tu ne cõtra Cæsaris nutũ? hæc, et alia ferre non possum. itaque γῆν πρὸ γῆς cogito. tua tamen ὑπηνέμιος nausea iam ne plane abijt? mihi quidem ex tuis literis coniectanti ita uidebatur. redeo ad Thebassos, Scæuas, Frangones, hos tu existimas confidere se illa habituros stantibus nobis? in quibus plus uirtutis putarunt, quàm experti sunt. pacis isti scilicet amatores, & non latrocinij auctores. at ego cum tibi de Curtilio scripsi, Sestilianoq; fundo, scripsi de Censorino, de Messala, de Plãco, de Posthumio, de genere toto. melius fuit perisse illo interfecto, quod nunquam accidisset, quàm hæc uidere. Octauius Neapolim uenit XIIII. Cal. ibi eũ Balbus mane postridie: eodemq; die mecum in Cumano: illũ hæreditatem aditurum. sed, ut scribis, ῥιζόθεμιν magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res est, ut debet, eritq; curæ. Quod quæris, iam ne ad centena Cluuianum: aduentare uidetur: sed primo anno LXXX detersimus. Quintus pater ad me grauia de filio, maxime quòd matri nũc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus, ardentes in eum literas ad me misit.

ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me uelim, & hercule si quid aliud. uehementer delector tuis literis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVDIVSTERTIVS dedi ad te epistolam longiorem. nũc ad ea, quæ proxime. Velim mehercule, Asturæ Brutus. ἀκολασίαν istorum scribis. an censebas aliter? equidem etiam maiora expecto. cum equidem concionem lego de tanto uiro, de clarissimo ciue, ferre non queo. etsi ista iam ad risum. sed memento: sic alitur consuetudo perditarum concionum: ut nostri illi non heroes, sed Dij futuri quidem in gloria sempiterna sint, sed non sine periculo quidem. uerum illis magna consolatio conscientia maximi, & clarissimi facti: nobis quæ? qui interfecto Rege liberi non sumus. sed hæc fortuna uiderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone, quæ scribis, iucunda mihi sunt, uelim sint prospera. quòd uero curæ tibi est, ut ei suppeditetur ad usum, & cultum copiose, per mihi gratum est: idq; ut facias, te etiam rogo. De Buthrotijs, & tu recte cogitas, & ego non dimitto istam curam, suscipiam omnem etiam actionem, quam uideo quotidie faciliorem. De Cluuiano, quoniam in re mea me ipsum diligentia uincis, res ad centena perducitur. ruina rẽ non fecit deteriorem, haud scio an iam fructuosiorem.

Hic mecum Balbus, Hircius, Pansa. modo uenit Octauius, & quidem in proximam uillam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me: cras mane uadit. Vale.

CICERO ATTICO S.

O MI Attice, uereor, ne nobis Idus Martiæ nihil dederint præter lætitiam, & odij pœnam, ac doloris. quæ mihi istinc afferuntur? quæ hic uideo? ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. scis, quàm diligam Siculos, & quàm illam clientelam honestã iudicem. multa illis Cæsar, neque me inuito. etsi latinitas erat non ferenda: ueruntamen. ecce autem Antonius, accepta grandi pecunia, fixit legem, à Dictatore comitijs latã, qua Siculi ciues Romani: cuius rei uiuo illo mentio nulla. quid? Deiotari nostri causa non similis? dignus ille quidem omni regno, sed non per Fuluiam. sexcenta similia. uerum illuc refero. tam claram, tamq́; testatam rem, tamq́; iustã Buthrotiam non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidem magis, quo ista plura. Nobiscum hic perhonorifice, & amice Octauius: quem quidem sui Cæsarem salutabant, Philippus non, itaque ne nos quidem. quem nego posse bonũ ciuem: ita multi circunstant, qui quidem nostris mortem minitantur. negat hæc ferri posse. quid censes, cum Romam puer uenerit, ubi nostri liberatores tuto esse non possunt? qui quidem semper erunt clari, conscientia uero facti sui etiam beati: sed nos, nisi me fallit, iacebimus. itaque exire aueo, ubi nec Pelopidarũ inquit. haud amo uel hos designatos, qui etiam declamare me coegerunt, ut ne apud aquas quidẽ acquiescere liceret. sed hoc meæ nimiæ facilitatis: nam id erat quondam quasi necesse: nunc, quoquo modo se res habet, nõ est item, quàm dudũ. nihil habeo, quod ad te scribam: scribo tamen, non ut delecter meis literis, sed ut eliciam tuas. tu, si quid erit

de cæteris, de Bruto utique quidquid erit. hæc conſcripſi X. Cal. accubans apud Veſtorium, hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis ſatis exercitatum. Septimo denique die literæ mihi redditæ ſunt, quæ erant à te XIII. Cal. datæ: quibus quæris, atque etiam me ipſum neſcire arbitraris, utrum magis tumulis, proſpectuq́;, an ambulatione ἀλιτενεῖ delecter. eſt mehercule, ut dicis, utriuſque loci tãta amœnitas, ut dubitẽ, utra anteponẽda ſit:

Ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσορόωντες
Δείδιμεν· ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

quamuis enim tu magna, & mihi iucunda ſcripſeris de D. Bruti aduentu ad ſuas legiones, in quo ſpem maximam uideo: tamen, ſi eſt bellum ciuile futurum, quod certe erit, ſi Sextus in armis permanebit, quem permanſurum eſſe certo ſcio; quid nobis faciendum eſt, ignoro: neque enim iam licebit, quod Cæſaris bello licuit, neque huc, neque illuc: quencunque enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæſaris putabit (lætitiam autem apertiſſime tulimus omnes) hunc in hoſtium numero habebit. quæ res ad cædem maximam ſpectat. reſtat, ut in caſtra Sexti, aut, ſi forte, Bruti nos conferamus. res odioſa, & aliena noſtris ætatibus, & incerto exitu belli: & neſcio quo pacto tibi ego poſſim, mihi tu dicere,

Τέκνον ἐμὸν οὔτοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

ſed hæc fors uiderit, ea, quæ talibus in rebus plus, quàm ratio poteſt. nos autem id uideamus, quod in nobis ipſis eſſe debet, ut, quidquid acciderit, fortiter, & ſapienter feramus, & accidiſſe hominibus meminerimus, noſq́; cũ

multum literæ, tum non minimum Idus quoque Martiæ consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua solicitor, ita multa ueniunt in mentem in utranque partem. proficiscor, ut constitueram, legatus in Græciam: cædis impendentis periculum non nihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, quòd reipub. defuerim tam graui tempore. sin autem mansero, equidem uideo in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim reip. iam illa consilia priuata sunt, quòd sentio ualde esse utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc uenire. nec alia causa profectionis mihi ulla fuit, cum consilium cepi legari ab Cæsare. tota igitur hac de re, ut soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nũc ad epistolam tuam: scribis enim esse rumores, me, ad lacum quod habeo, uenditurum, minusculam uero uillam utique Quinto traditurum, uel impenso pretio, quò introducatur, ut tibi Quintus F. dixerit, dotata Aquilia. ego uero de uenditione nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore: satis enim torquetur debitione dotis: in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit. à ducenda autem uxore sic abhorret, ut quidquam libero lectulo neget esse iucũdius. sed hæc quoque hactenus: redeo enim ad miseram, seu nullam potius remp.

M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodij: quàm honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius literis cognosces: misi enim tibi exemplum: quàm dissolute, quàm turpiter, quamq́; perniciose, ut non nunquam Cæsar desiderandus esse uideatur, facile existimabis: quæ enim Cæsar nũquã neque fecisset, neque passus esset,

ea nunc ex falsis eius commentarijs proferuntur. ego autem Antonio facillimum me præbui: etenim ille, quoniam semel induxit animum, sibi licere quod uellet, fecisset nihilo minus me inuito. itaque mearũ quoque literarum misi tibi exemplum. Vale.

Antonius Cos. S. D. Ciceroni.

13 OCCVPATIONIBVS est factum meis, et subita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerẽ. quã ob causam uereor, ne absentia mea leuior sit apud te. quòd si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te; gaudebo. A' Cæsare petij, ut Sex. Clodium restitueret: impetraui. erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio eius, si tu concessisses. quo magis laboro, ut tua uoluntate id per me facere nunc liceat. quòd si duriorem te eius miseræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduersus te. quanquam uideor debere tueri commentarium Cæsaris. sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cum potueris, amicos paternos. patere, obsecro te pro Rep. uideri gessisse simultatem cum patre eius: non contempseris hanc familiam: honestius enim, & libentius deponimus inimicitias reip. nomine susceptas, quàm contumaciæ. me deinde sine ad hãc opinionem iam nũc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. quanquam tuam fortunam Cicero ab omni periculo abesse certum habeo. tamen arbitror

malle

malle te quietam senectutem, & honorificam potius agere, quàm solicitã. postremo, meo iure te hoc beneficiũ rogo: nihil. n. non tua causa feci. quòd si non impetro, per me Clodio daturus nõ sum: ut intelligas, quãti apud me auctoritas tua sit, atque eo te placabiliorẽ præbeas. Vale.

Cicero Antonio Cos. S.

QVOD mecum per literas agis, unam ob causam mallẽ coràm egisses: non. n. solum ex oratione, sed etiam ex uultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses: nam cum te semper amaui, primum tuo studio, post etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus respub. te mihi ita commendauit, ut cariorem habeam neminem. literæ uero tuæ tum amantissime, tum honorificentissime scriptæ sic me affecerunt, ut non dare tibi beneficium uiderer, sed accipere à te ita petente, ut inimicum meum, necessarium tuum me inuito seruare nolles, cum id nullo negotio facere posses. ego uero tibi istuc mi Antoni remitto, atque ita, ut me à te, cũ his uerbis scripseris, liberalissime, atque honorificentissime tractatum existimem. idq; cum totum, quoquo modo se res haberet, tibi dandum putarẽ, tum do etiam humanitati, & naturæ meæ: nihil enim unquam non modo acerbum in me fuit, sed ne paulo quidem tristius, aut seuerius, quàm necessitas reipub. postulauit. accedit, ut ne in ipsum quidem Clodium meũ insigne odium fuerit unquam: semperq; ita statui, non esse insectandos inimicorum amicos, præsertim humiliores, nec his præsidijs nosmet ipsos esse spoliandos. nam de puero Clodio tuas parteis esse arbitror, ut eius animum tenerum, quemad-

modum ſcribis, his opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias reſidere in familijs noſtris arbitretur. contendi cū P. Clodio, cum ego publicam cauſam, ille ſuā defenderet. noſtras contentiones reſp. dijudicauit. ſi uiueret, mihi cū illo nulla contentio iam maneret. quare, quoniam hoc à me ſic petis, ut, quæ tua poteſtas eſt, ea neges te me inuito uſurum: puero quoque hoc à me dabis, ſi tibi uidebitur: non quo aut ætas noſtra ab illius ætate quidquam debeat periculi ſuſpicari, aut dignitas mea ullā contentionē extimeſcat; ſed ut noſmet ipſi inter nos coniunctiores ſimus, quàm adhuc fuimus: interpellātibus. n. his inimicitijs, animus tuus mihi magis patuit, quàm domus. ſed hæc hactenus. illud extremum. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, ſemper ſine ulla dubitatione ſummo ſtudio faciam. hoc uelim tibi penitus perſuadeas.

CICERO ATTICO S.

ITERA dum eadem iſta mihi. coronatus Quintus noſter Parilibus? Parilibus ſolus ne? etſi addis Lamiam: quod demiror equidem: ſed ſcire cupio, qui fuerint alij. quāquā ſatis ſcio, niſi improbū neminem. explanabis igitur hoc diligentius. ego autem caſu cū dediſſem ad te literas VI. Cal. ſatis multis uerbis, tribus ferè horis poſt accepi tuas, & magni quidem ponderis. itaque loca tua plena facetiarum, de hæreſi Veſtoriana, & de Pherionum more Puteolano, riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſſe reſcribere. Πολιτικώτερα illa uideamus. ita Brutos, Caſſiumq; defendis, quaſi eos ego reprehēdam, quos ſatis laudare non poſſum. rerum ego uitia collegi, nō hominum: ſublato enim tyranno, tyrannida manere uideo: nam

quæ ille facturus non fuit, ea fiunt, ut de Clodio: de quo mihi exploratum est, illum non modo non facturum, sed etiam ne passurum quidem fuisse. sequetur Rufio Vestorianus, Victor nũquã scriptus, cæteri, quis non? cui seruire ipsi non potuimus, eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum non uenire? fac id potuisse aliquo modo: num, etiam cum uenissemus, libere potuimus sententiam dicere? non ne omni ratione ueterani, qui armati aderant, cum præsidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? illam sessionem Capitolinam mihi non placuisse, tu testis es. quid ergo? culpa ista Brutorum? minime illorum quidem, sed aliorum Brutorum, qui se cautos, ac sapienteis putant: quibus satis fuit lætari, non nullis etiam gratulari, nullis permanere. sed præterita omittamus: istos omni cura, præsidioq; tueamur; & quemadmodum tu præcipis, contenti Idibus Martijs simus: quæ quidem nostris amicis diuinis uiris aditum ad cœlum dederunt, libertatem populo R. non dederunt. recordare tua. non ne meministi clamare te, omnia perijsse, si ille funere elatus esset? sapienter id quidem: itaque ex eo quæ manarint, uides. Quæ scribis Calendis Iunij Antonium de prouincijs relaturum, ut & ipse Gallias habeat, & utrisque dies prorogetur: licebit'ne decerni libere? si licuerit, libertatem esse recuperatam lætabor. si non licuerit, quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapinas scribis ad Opis fieri, quas nos quoque tũ uidebamus. ne nos & liberati ab egregijs uiris, nec liberi sumus. ita laus illorum est, culpa nostra. & hortaris me, ut historias scribam: ut col-

ligam tanta eorum ſcelera, à quibus etiam nunc obſidemur? potero ne eos ipſos non laudare, qui te obſignatorem adhibuerunt? nec mehercule me rauduſculum mouet: ſed homines beneuolos, qualeſcunque ſunt, graue eſt inſequi contumelia. ſed de omnibus meis cõſilijs, ut ſcribis, exiſtimo exploratius nos ad Cal. Iun. ſtatuere poſſe: ad quas adero, & omni ope, atque opera enitar, adiuuãte me ſcilicet auctoritate tua, & gratia, & sũma æquitate cauſæ, ut de Buthrotijs S. C. quale ſcribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem. etſi tibi dederam ſuperiore epiſtola cogitandum. tu autem quaſi iam recuperata rep. uicinis tuis Maſſilienſibus ſua reddis. hæc armis, quæ quàm firma habeamus, ignoro, reſtitui fortaſſe poſſunt, auctoritate non poſſunt. Vale.

16

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA breuis, quæ poſtea à te ſcripta eſt, ſanè mihi fuit iucunda, de Bruti ad Antonium, & de eiuſdẽ ad te literis. poſſe uidentur eſſe meliora, quàm adhuc fuerint: ſed nobis, ubi ſimus, & quò iam nos conferamus, prouidendũ eſt. ò mirificum Dolabellam meum: iã.n. dico meũ, antea (crede mihi) ſubdubitabã. magnã ἀναθεώρησιν res habet: de ſaxo, in crucem, colũnam tollere, locum illum ſternendum locare. quid quæris? heroica. ſuſtuliſſe mihi uidetur ſimulationem deſiderij, adhuc quæ ſerpebat in dies, & inueterata, uerebar, ne periculoſa noſtris tyrannoctonis eſſet. nunc prorſus aſſentior tuis literis, ſperoq; meliora. quanquam iſtos ferre non poſſum: qui dum ſe pacem uelle ſimulant, acta nefaria defendunt. ſed non poſſunt omnia ſimul. incipit

res melius ire, quàm putaram. nec uero discedam, nisi cum tu id me honeste putabis facere posse. Bruto certe meo nullo loco deero: idq́;, etiã si mihi cum illo nihil fuisset, facerem propter eius singularem, incredibilemq́; uirtutem. Piliæ nostræ uillam totam, quæq́; in uilla sunt, trado, in Põpeianũ ipse proficiscens Calendis Maij. quàm uelim Bruto persuadeas, ut Asturæ sit. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. conscendens ab hortis Cluuianis in phaselum epicopum has dedi literas, cum Piliæ nostræ uillam ad Lucrinũ, uill'cosq́; procuratores tradidissem. ipse autem eo die in Pæti nostri tyrotarichũ imminebam, perpaucis diebus in Pompeianũ, post in hæc Puteolana, & Cumana regna renauigare. ò loca cæteroqui ualde expetenda, interpellantium autem multitudine penè fugiẽda. Sed ad rem ut ueniam, ò Dolabellæ nostri magnam ἀριστίαν. quanta est ἀναθεώρησις. equidem laudare eum, & hortari non desisto. recte tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de uiro sentias. mihi quidẽ uidetur Brutus noster iam uel coronã aureã per forum ferre posse: quis enim audeat uiolare, proposita cruce, uel saxo? præsertim tantis plausibus, tanta approbatione infirmorum? nunc mi Attice me fac ut expedias. cupio, cũ Bruto nostro affatim satisfecerim, excurrere in Græciam. magni interest Ciceronis, uel mea potius, uel mehercule utriusque, me interuenire discenti. nam epistola Leonidæ, quam ad me misisti, quid habet quæso, in quo magnopere lætemur? nunquam ille mihi satis laudari uidebitur, cũ ita laudabitur, QVO MO-

DO NVNC EST. non est fidentis hoc testimonium, sed potius timentis. Herodi autem mandaram, ut mihi κατὰ μῖτον scriberet: à quo adhuc nulla litera est. uereor ne nihil habuerit, quod mihi, cũ cognoßem, iucundum putaret fore. Quòd ad Xenonem scripsisti, ualde mihi gratum est: nihil enim deesse Ciceroni, tum ad officium, tum ad existimationem meã pertinet.

Flammã Flaminium audio Romæ esse. ad eũ scripsi, me tibi mandasse per literas, ut de Montani negotio cum eo loquerere. & uelim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam, & ipse, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquare. puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum eum, ne pro se quodam modo dependatur. De Attica pergratum mihi fecisti, quòd curasti, ante scirem recte esse, quàm non belle fuisse. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN Pompeianum ueni V. Cal. Maij, cum pridie, ut antea ad te scripsi, Piliam in Cumano collocauissem. ibi mihi cœnanti literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas Demetrio liberto prid. Cal. in quibus multa sapienter, sed tamen talia, (quemadmodum tute scribebas) ut omne cõsilium in fortuna positũ uideretur. itaque his de rebus ex tempore, & coràm. De Buthrotio negotio utinam quidem Antonium conueniam: multum profecto proficiam. sed non arbitrantur eum à Capua declinaturũ. quò quidem metuo ne magno Reip. malo uenerit. quod idem L. Cæsari uidebatur, quem pridie Neapoli affectũ grauiter uideram. quã ob rem ista nobis ad Cal. Iun. tractanda, & perficienda sunt. sed hactenus. Quin-

tus filius ad patrem acerbissimas literas misit: quæ sunt ei redditæ, cum uenissemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercam non esse laturũ. sed hoc tolerabile fortasse, illud uero? se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. ò perditũ hominẽ. sed μελήσει. Ad Brutũ nostrũ, et Cassiũ, & ad Dolabellam epistolas scripsi. earum exempla tibi misi, non ut deliberarẽ reddendæ ne essent, (plane enim iudico esse reddendas) sed quòd nõ dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice suppeditabis quantum uidebitur, meq́; tibi hoc onus imponere patiere. quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima.

Librum meum illum ἀνέκδοτον non dum, ut uolui, perpoliui. ista uero, quæ tu contexi uis, aliud quoddam separatum uolumen expectant. ego autem (credas mihi uelim) minore periculo existimo contra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuisse, quàm mortuo: ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter: nunc quacunque nos commouimus, ad Cæsaris non modo acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco esse debere. Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. suo S.

ETSI contentus erã mi Dolabella tua gloria, satisq́; ex ea magnã lætitiam, uoluptatemq́; capiebã: tamẽ non possum nõ confiteri cumulari me maximo gaudio, quòd uulgo hominũ opinio sociũ me ascribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis

causa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs fre=
quentes necessarij mei) quin omnes, cum te summis lau
dibus ad cœlũ extulerunt, mihi continuo maximas gra
tias agant: negant enim se dubitare, quin tu meis præ
ceptis, & consilijs obtemperans, præstantissimum te ci=
uem, & singularem Consulẽ præbeas. quibus ego quã=
quam uerissime possim respondere, te, quæ facias, tuo iu
dicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consi=
lio: tamen neque plane assentior, ne imminuã tuam lau
dem, si omnis à meis consilijs profecta uideatur: neque
ualde nego: sum enim auidior, etiam q̃ satis est, gloriæ.
& tamen non alienum est dignitate tua, quod ipsi Aga
memnoni Regi Regum fuit honestum, habere aliquem
in consilijs capiendis Nestorem; mihi uero gloriosum te
iuuenem Consulem florere laudibus, quasi alumnum di
sciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum
Neapolim uenissem, quanquã erat oppressus totius cor=
poris doloribus, tamen ante, quàm me plane salutauit,
ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantũ uales apud
Dolabellã, quantũ si ego apud sororis filium ualerem, iã
salui esse possemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor,
& gratias ago: quem quidem, post te Consulem, so=
lum possum uere Consulem dicere. deinde multa de
facto, ac de re gesta: tũ nihil magnificentius, nihil præ
clarius actum unquam, nihil Reip. salutarius. atque
hæc una uox omnium est. à te autem peto, ut me hãc
quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere,
meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudum ue
nire patiare. quanquam mi Dolabella (hæc enim ioca
tus sum) libẽtius omnes meas, si modo sunt aliquæ meæ

laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem ex=
hauserim ex tuis: nam cum te semper tantũ dilexerim,
quantum tu intelligere potuisti, tum his tuis factis sic in
census sum, ut nihil unquam in amore fuerit arden=
tius: nihil est enim, mihi crede, uirtute formosius nihil
pulchrius, nihil amabilius. semper amaui, ut scis, M. Bru
tũ propter eius summũ ingeniũ, suauissimos mores, sin=
gularé probitatem, atque constantiam: tamen Idibus
Martijs tantũ accessit ad amoré, ut mirarer locum fuis
se augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum e=
tiam uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amo=
rem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tã=
tum accessit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea
dilexisse. quare quid est, quod ego te horter, ut dignita
ti, & gloriæ seruias? proponam tibi claros uiros, quod
facere solent, qui hortantur? neminem habeo clarioré,
quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes.
nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, non tui si=
milem esse. quod cum ita sit, hortatio non est necessa=
ria, gratulatione magis utendum est: contigit enim ti=
bi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas ani=
maduersionis non modo non inuidiosa, sed etiam popu
laris esset & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gra=
tissima. hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratu
larer felicitati tuæ: sed contingit magnitudine tum ani
mi, tum etiam ingenij, atque consilij: legi enim concio=
nem tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim tũ ac=
cessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa ma
turitatem tibi animaduertendi omnium cõcessu daret.
liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu.

neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. tibiq; non modo tuendos, sed etiã ornãdos illos uiros, à quibus initium libertatis profectũ est. sed his de rebus coràm plura propediem, ut spero. tu quoniam Remp. nosq; conseruas, fac, ut diligentissime te ipsum mi Dolabella custodias. Vale.

CICERO ATTICO S.

20

SAEPIVS me iã agitas, ꝙ rẽ gestã Dolabellæ nimis in cœlum uidear efferre. ego autem, quanquam sanè probo factum, tamen, ut tantopere laudarem, adductus sum tuis & unis, & alteris literis. sed totum se à te abalienauit Dolabella, ea de causa, qua me quoq; sibi inimicissimum reddidit. ò hominem pudentẽ. Cal. Ian. debuit: adhuc non soluit, præsertim cũ se maximo ære alieno Faberij manu liberarit, & Opem ab eo petierit. licet enim iocari, ne me ualde cõturbatum putes. atque ego ad eum VIII. Id. literas dederam bene mane. eodem autẽ die tuas literas uesperi acceperam in Pompeiano, sanè celeriter, tertio abs te die. sed, ut ad te eo ipso die scripserã, satis aculeatas ad Dolabellã literas dedi: quæ si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat. Albianũ te confecisse arbitror. De Petulciano nomine, ꝙ mihi suppeditatus es, gratissimũ est, & simile tuorũ omniũ. sed ego Erotẽ ad ista expedienda factũ mihi uidebar reliquisse: cuius nõ sine magna culpa uacillarũt. sed cũ ipso uidero. De Montano, ut sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ. Seruius proficiscẽs quòd desperanter tecũ locutus est, minime miror, neq; ei

quidquã in desperatione concedo. Brutus noster singu laris uir si in senatũ nõ est Cal. Iun. uẽturus, quid factu rus sit in foro, nescio. sed hoc ipse melius. ego ex his, quæ parari uideo, nõ multũ Idibus Martijs profectũ iu= dico: itaque de Græcia quotidie magis, & magis cogito: nec. n. Bruto meo exiliũ, ut scribis ipse, meditãti uideo qd prodesse possim. Leonidæ me literæ non satis delecta= runt. De Herode tibi assentior. Saufeium legisse uel= lem. Ego ex Pompeiano VI. Idus Maij cogitabam.

CICERO ATTICO S.

NONIS Maij, cũ essem Pompeiano, accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. ad superio= res igitur prius. Quàm mihi iucundum, opportune ti= bi Barnachum literas reddidisse. tu uero cum Cassio, ut cætera. quàm cõmode autem, quòd id ipsum, quod me mones, quatriduo ante ad eũ scripseram, exemplumq; mearum literarum ad te miseram. sed cũ Dolabellæ a= uaritia, sic enim tu ad me scripseras, magna despera= tione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ. ille exilium meditari. nos autem alium portum propio= rem huic ætati uidebamus: in quem mallem equidem peruehi florente Bruto nostro, constitutaq; Rep. sed nũc quidem, ut scribis, non utrum uis: assentiris enim mi= hi, nostram ætatem præsertim, à castris ciuilibus abhor rere. M. Antonius ad me tantum de Clodio rescri= psit, meam lenitatem, & clementiam & sibi esse gra= tam, & mihi uoluptati magnæ fore. sed Pansa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro; & loquitur seue= re, si uelis credere. illud tamen non belle, ut mihi qui=

dem uidetur, quòd factum Dolabellæ uehementer improbat. De coronatis, cum sororis tuæ filius à patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris causa, posuisse luctus gratia: postremo se libenter uituperationem subire, quòd amaret etiam mortuũ Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter: ego etiam ad Sicam. tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum habere. Seruij orationẽ cognosco: in qua plus timoris uideo, quàm consilij. sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publilius tecum tricatus est: huc enim Cerelia missa ab istis est legata ad me: cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo non libere. Antonium si uidero, accurate agam de Buthroto. Venio ad recentiores literas. quãquam de Seruio iam rescripsi me facere magnã πρᾶξιν Dolabellæ. mihi mehercule ita uidetur, nõ potuisse maior tali re, taliq; tẽpore. sed tamẽ qdquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. tibi uero assentior maiorem πρᾶξιν eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus uelim sit Asturæ. Quod autem laudas me, quòd nihil ante de profectione constituam, quàm, ista quò euasura sint, uidero: muto sententiã, neque quidquam tamen ante, quàm te uidero. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo. cui quidem ego totam uillam, cellamq; tradidi, eamq; cogitabam V. Id. uidere. tu Atticæ salutem dices. nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

22 CICERO ATTICO S.

E' POMPEIANO naui aduectus sum in Luculli no

ſtri hoſpitium VI. Id. hora ferè tertia. egreſſus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attuliſſe dicebatur, Nonis Maij datas: à Lucullo poſtridie eadem ferè hora, qua ueni, VII. Id. Lanuuio datas. audi igitur ad omneis. Primum quæ de re mea geſta & in ſolutione, & in Albiano negotio, grata. de tuo autem, cũ in Põpeiano eſſem, Miſſenum uenit Antonius: inde ante diſceſſit, quàm illum ueniſſe audiſſem: à quo in Samnium. uide, quid ſperes. Romæ igitur de Buthroto. L. Antonij horribilis concio, Dolabellæ præclara. iam uel ſibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullæ nollem abortum: tam enim Caſſij ſunt iam, quàm Bruti ſerẽdi. De Regina uelim, atque etiã de Cæſare illo. perſolui primæ epiſtolæ. uenio ad ſecundam. De Quintis, Buthroto, cum uenero, ut ſcribis. Quòd Ciceroni ſuppeditas, gratum. Quòd errare me putas, qui remp. putem pendere è Bruto: ſic ſe res habet: aut nulla erit, aut ab iſto, iſtis'ue ſeruabitur. Quod me hortaris, ut ſcriptam concionem mittam: accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earum rerum, in quibus ſatis exercitati ſumus. nemo unquã neque poeta, neq; orator fuit, qui quenquã meliorem, quàm ſe arbitraretur. hoc etiam malis contigit: quid tu Bruto putas & ingenioſo, & erudito? de quo etiam experti ſumus nuper in edicto. ſcripſerã rogatu tuo. meum mihi placebat, illi ſuũ. quin etiam cum ipſius precibus penè adductus, ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, ſed etiã tibi ſcripſit, ſibi illud, quod mihi placeret, non probari. quare ſine quæſo ſibi quenque ſcribere: ſuã cuique ſponſam, mihi meam. ſuum cuique amorem, mihi meum. nõ

ſcite : hoc enim Attilius poeta duriſſimus. atque utinam liceat iſti concionari : cui ſi eſſe in Vrbe tuto licebit, uicimus : ducem enim noui belli ciuilis aut nemo ſequetur, aut ij ſequentur, qui facile uincantur. uenio ad tertiam. Gratas fuiſſe meas literas Bruto, & Caſſio, gaudeo : itaque ijs reſcripſi. Quod Hircium per me meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, ſed uiuit, habitatq; cum Balbo : qui item bene loquitur. quid credas, uideris. Dolabellam ualde placere tibi uideo : mihi quidem egregie. Cum Panſa uixi in Pompeiano. is plane mihi probabat ſe bene ſentire, & cupere pacem. Cauſam armorum quæri plane uideo. Edictum Bruti, & Caſsij probo. Quæris, ut ſuſcipiam cogitationem, quidnam iſtis agendum putem : conſilia temporum ſunt, quæ in horas commutari uides. Dolabellæ & prima illa actio, & hæc contra Antonium concio mihi profeciſſe permultum uidetur. prorſus ibat res. nunc autem uidemur habituri ducem : quod unum municipia, boniq; deſiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere, μὴ πολιτεύεσθαι. non te Bruti noſtri uulticulus ab iſta oratione deterret? Quintus filius, ut ſcribis, eſt dextella. per eum igitur, quod uolemus, facile auferemus.

Expecto, ſi, ut putas, L. Antonius produxit Octauium, qualis concio fuerit. Hæc ſcripſi : ſtatim enim Caſsij tabellarius. eram continuo Piliam ſalutaturus : deinde ad epulas Veſtorij, nauicula. Atticæ plurimam ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM paulo ante dedissem ad te Cassij tabellario literas, V. Id. uenit noster tabellarius, & quidem portenti simile, sine tuis literis. sed cito conieci, Lanuuij te fuisse. Eros autem festinauit, ut ad me literæ Dolabellæ perferrentur, non de re mea, (non dum enim meas acceperat) sed rescripsit ad eas, quarum exemplum tibi miserã, sanè luculente. ad me autem, cum Cassij tabellarium dimisissem, statim Balbus. ò Dij boni, quàm facile perspiceres timere otium. & nosti uirum, quàm tectus: sed tamen Antonij consilia narrabat, illum circuire ueteranos, ut acta Cæsaris sancirent, idq́; se facturos esse iurarent: ut rata omnes haberent, eaq́; Duumuiri omnibus mensibus inspicerent. questus est etiam de sua inuidia. eaq́; omnis eius oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. quid quæris? nihil sinceri. mihi autem non est dubium, quin res spectet ad castra: acta enim illa res est animo uirili, consilio puerili: quis enim hoc non uidit, regni hæredem relictum? quid autem absurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quin etiam hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα, Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni possideri. legendus mihi sæpius est Cato maior ad te missus: amariorem enim me senectus facit: stomachor omnia: sed mihi quidem βεβίωται: uiderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. hæc scripsi, seu dictaui apposita secunda mensa, apud Vestorium. postridie apud Hircium cogitabam. & quidem πεντέλοιπον, sic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo est istorum, qui otium non ti=

meat. quare talaria uideamus: quiduis enim potius, quàm castra. Atticæ salutem plurimam uelim dicas.

Expecto Octauij concionem, & si quid aliud, maxime autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

CERTIOR à Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. primum igitur scire te uolui, me hinc Arpinum XVI. Cal. Iun. eò igitur mittes, si quid erit posthac: (quanquã ipse iam iamq; adero) cupio enim ante, quàm Romã uenio, odorari diligentius, quid futurum sit: quanquam uereor, ne nihil coniectura aberrem: minime enim obscurum est, quid isti moliantur. meus uero discipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quem Brutus noster sauciauit: &, si quæris, (perspexi enim plane) timent otium: ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamq; præ se ferunt, uirum clarissimum interfectum, totam remp. illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clementiam illi malo fuisse: qua si usus non fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. mihi autem uenit in mẽtem, si Pompeius cũ exercitu firmo ueniat, quod est εὔλογον, certe fore bellum. hæc me species, cogitatioq; perturbat: neque enim iam, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit: nam aperte lætati sumus. deinde habent in ore, nos ingratos. nullo modo licebit, quod tum & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in castra? millies mori melius, huic præsertim ætati. itaque me Idus Martiæ non tam consolantur, quàm antea: magnum

enim

enim mendũ continent. etſi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀποθοωῦται ψόγον. ſed ſi tu melius quippiam ſperas, quòd & plura audis, & interes conſilijs, ſcribas ad me uelim, ſimulq́; cogites, quid agendum nobis ſit ſuper legatione uotiua. equidem in his locis moneor à multis, ne in ſenatu Calendis: dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem in iſtos, qui mihi uidentur ubiuis tutius, quàm in ſenatu fore. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

O' FACTVM male de Alexione. incredibile eſt, quanta me moleſtia affecerit, nec mehercule ex ea parte maxime, quòd plerique mecũ: ad quẽ igitur medicũ te conferes? quid mihi iam medico? aut, ſi opus eſt, tanta inopia eſt? amorem erga me, humanitatem, ſuauitatemq́; deſidero. etiam illud, quid eſt, quod non pertimeſcendum ſit, cum hominem temperantem, ſummum medicum tantus improuiſo morbus oppreſſerit? ſed ad hæc omnia una conſolatio eſt, quòd ea conditione nati ſumus, ut nihil, quod homini accidere poſſit, recuſare debeamus. De Antonio, iam antea tibi ſcripſi, non eſſe eum à me conuentum: uenit enim Miſſenum, cum ego eſſem in Pompeiano: inde ante profectus eſt, quàm ego eum ueniſſe cognoui. ſed caſu, cum legerem tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano. ei

legi, & egi primũ, quod attinet: nihil mihi concedebat. deinde ad summum, arbitrum me statuebat non modo huius rei, sed totius Consulatus sui. cum Antonio autem sic agemus, ut perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero domi esse. Redeamus ad nostros: de quibus tu bonam spem te significas habere propter edictorum humanitatem. ego autem perspexi, cum à me XVII. Cal. de Puteolano Neapolim Pansæ conueniendi causa proficisceretur Hircius, omnem eius sensum: seduxi enim, & ad pacem sum cohortatus. non poterat scilicet negare se uelle pacem, sed non minus se nostrorum arma timere, quàm Antonij, & tamen utrosque non sine causa præsidiũ habere, se autem utraque arma metuere. quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Quinto F. tibi assentior. patri quidem gratissimæ, & bellæ tuæ literæ fuerunt. Cereliæ uero facile satisfeci. nec ualde laborare mihi uisa est: & si illa, ego certe non laborarem. istã uero, quam tibi molestam scribis esse, auditam à te esse omnino demiror. nã quòd eã collaudaui apud amicos, audientibus tribus filijs eius, & filia: τοῦτο δύσλογον. quid est hoc? quid est autem, cur ego personatus ambulem? parum ne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Calendas: ad me quoque scripsit: & fortasse faciam: sed plane, quid uelit, nescio: quid enim illi afferre consilij possum, cum ipse egeam consilio? & cum ille suæ immortalitati melius, quàm nostro otio consuluerit? De Regina rumor extinguetur. De Flamma, obsecro te, si quid potes. Here dederam ad te literas exiens è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum. ibi penè ualentem uideram

Piliam. quin etiam paulo clàm ijs eam uidi: uenerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. mansi igitur eo die in Sinuessano, atque inde mane postridie Arpinum proficiscens hanc epistolam exaraui. erat autem nihil noui, quod aut scriberem, aut ex te quærerem: nisi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus misit ad me orationem suam habitam in concione Capitolina, petiuitq; à me, ut eam ne ambitiose corrigerem ante, quàm ederet. est autem oratio scripta elegantissime sententijs, uerbis, ut nihil possit ultra. ego tamen, si illam causam habuissem, scripsissem ardétius. ὑπόθεσις, uides, quæ sit, persona dicentis. itaque eam corrigere non potui: quo enim in genere Brutus noster esse uult, & quod iudiciũ habet de optimo genere dicendi, ita consecutus est ea oratione, ut elegantius nihil esse possit. sed ego solus alius sum, siue hoc recte, siue non recte. tu tamen uelim orationem legas, nisi forte iam legisti, certioremq; me facias, quid iudices ipse. quanquam uereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando. sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tum intelliges posse & ἀττικώτατα grauissime dici. sed hæc coràm. nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola uolui ad te Metrodorũ uenire. Vale.

CICERO ATTICO S.

X V. Cal. è Sinuessano proficiscens cum dedissem ad te literas, diuertissemq; à Cumis in Vestiano, accepi à tabellario tuas literas: in quibus nimis multa de Buthroto: nõ. n. tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, quàm mihi: sic. n. decet, te mea curare, tua me. quã ob rem id qui-

dem sic susceptum est mihi, ut nihil sim habiturus antiquius. L. Antonium concionatum esse, cognoui tuis literis & alijs, sordide: sed id quale fuerit, nescio: nihil enim scripsisti. De Menedemo, probe. Quintus certe ea dictitat, quæ scribis. Consilium meum à te probari, quòd ea non scribã, quæ tu à me postularis, facile patior: multoq; magis id probabis, si orationem eam, de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus scribis, ea uera sunt. sed non satis hoc mihi uideris tibi persuasisse, quid de Buthrotijs nostris per senatum speres cõfici posse. quod puto (tantũ enim uideo) non uidemur esse uicturi. sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauij concione idem sentio, quod tu: ludorumq; eius apparatus, & Matius, ac Posthumus mihi procuratores nõ placent. Saserna collega dignus. sed isti omnes, quemadmodũ sentis, nõ minus otium timent, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim: sed ne ipse quidem id fieri posse confidit, itaque alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te confirmat, sanè gaudeo: neque. n. ullũ est perfugiũ aut melius, aut paratius. Flãma quòd bene loquitur, non moleste fero. Tyndaritanorum causa, de qua laboras, quæ sit, ignoro. hos tamen πεντέλοιπον mouere ista uidentur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo: sed quoniam inciderat in tam graué morbũ, bene actũ cũ illo arbitror. quos tamen secundos hæredes, scire uellem, & diem testamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

XI. Cal. accepi duas epistolas tuas, quibus duabus meis respõdisti. una erat XV. Cal. altera XII. data. ad

ſuperiorem igitur. Prius accurres in Tuſculanum, ut ſcribis: quò me VI. Cal. uenturum arbitrabar. Quod ſcribis parendum uictoribus: non mihi quidem, cui ſunt multa potiora. nam illa, quæ recordaris Lentulo, et Marcello Coss. acta in æde Apollinis; nec cauſa eadem eſt, nec ſimile tempus, præſertim cum Marcellum ſcribas, aliosq; diſcedere. erit igitur nobis coràm odorandum, & conſtituendum, tuto ne Romæ eſſe poſſimus. noui conuentus habitatores ſanè mouet: in magnis enim uerſamur anguſtijs. ſed ſint iſta parui: quin & maiora contemnimus. Caluæ teſtamentum cognoui, hominis turpis, ac ſordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ eſt, gratum. De Mario ſcripſi iam pridè ad Dolabellam accuratiſſime, modo literæ redditæ ſint. eius cauſa & cupio, & debeo. Venio ad propiorè. Cognoui de Alexione, quæ deſiderabam. Hircius eſt tuus. Antonio, quàm eſt, uolo peius eſſe. De Quinto filio, ut ſcribis, ἄλας. de patre coràm agemus. Brutum omni re, qua poſſum, cupio iuuare. cuius de oratiuncula idem te, quod me, ſentire uideo: ſed parum intelligo, quid me uelis ſcribere, quaſi à Bruto habita oratione, cũ ille ediderit. qui tandè conuenit? an ſicut in tyrãnũ iure optimo cæſum multa dicentur, multa ſcribentur à nobis? ſed alio modo, & tempore. De ſella Cæſaris, bene Tribuni. præclaros etiã XIIII. ordines. Brutũ apud me fuiſſe gaudeo, modo & libenter fuerit, & ſat diu.

CICERO ATTICO S.

X. Cal. VIII. ferè à Q. Fuſio uenit tabellarius, neſcio quid ab eo literularum, ut me ſibi reſtituerè, ſanè

insulse, ut solet: nisi forte, quem non ames, omnia ui dentur insulse fieri. scripsi ita, ut te probaturum existi mem. mihi duas à te epistolas reddidit, unam XI. al teram X. Cal. ad recentiorem prius. & leuioré lau= do: si uero etiam Calfulenus, ἄνω ποταμῶν. Antonij consilia narras turbulenta: atque utinam potius per populum agat, quàm per senatum: quod quidem ita credo. sed mihi totum eius consilium ad bellum specta re uidetur, si quidem D. Bruto prouincia eripitur. quo modo ego de illius neruis existimo, non uidetur fie ri posse sine bello. sed non cupio, quoniam cauetur Bu throtijs. rides? ast condoleo non mea potius assiduita= te, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te nescire, quid nostris faciundum sit: iam pridem me illa ἀπορία solicitat: itaque stulta iam Iduum Martiarum est con solatio: animis enim usi sumus uirilibus, consilijs, mi= hi crede, puerilibus: excisa enim est arbor, non euul sa: itaque, quàm fruticetur, uides. redeamus igitur, quoniam sæpe usurpas, ad Tusculanas disputationes. Saufeium pete. celemus: ego nunquam indicabo.

Quod te à Bruto scribis, ut certior fieret, quo die in Tusculanū essem futurus: ut ad te ante scripsi, VI. Cal. & quidem ibi te quamprimum peruidere uelim: puto enim nobis Lanuuium eundum, & quidem non sine multo sermone. sed μελήσει. Redeo ad superio rem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotijs: quæ mihi sunt inclusa medullis: sit modo, tu scribis, locus agendi. De oratione Bruti, prorsus contendis com= mittere, tam multis uerbis agis. ego ne ut eam cau= sam, quam is scripsit? ego scribam non rogatus ab eo?

nulla παρεγχείρησις fieri poteſt contumelioſior . at, in=
quis, ἡρακλείδιον aliquod . non recuſo id quidem, ſed
& componendum argumentum eſt, & ſcribendi expe=
ctandum tempus maturius . licet enim de me, ut libet,
exiſtimes : uelim quidem quamoptime : ſi hæc ita ma=
nant, ut uidentur, (feres quod dicam) me Idus Martiæ
non delectant : ille.n.nunquã reuertiſſet, nos timor cõ=
firmare eius acta non coegiſſet : aut (ut in Sau=
feianam, reliquasq; Tuſculanas diſputationes, ad quas
tu etiam Veſtorium hortaris) ita gratioſi eramus apud
illum, quem Dij mortuum perdant, ut noſtræ ætati, quo=
niam interfecto domino liberi non ſumus, non fue=
rit dominus ille fugiendus. rubeo, mihi crede : ſed iam
ſcripſeram, delere nolui. De Menedemo, uellem ue=
rum fuiſſet. De Regina, uelim uerum ſit . cætera
corám, & maxime quid noſtris faciendum ſit, quid e=
tiam nobis, ſi Antonius militibus obſeſſurus eſt ſenatũ.
hanc epiſtolam ſi illius tabellario dediſſem, ueritus ſum,
ne ſolueret : itaque miſi dedita opera : erat enim
reſcribendum tuis . Quàm uellem, Bruto ſtu=
dium tuum nauare potuiſſes . ego igitur ad eum lite=
ras . Ad Dolabellam Tironem miſi cũ mandatis, &
literis. eum ad te uocabis, &, ſi quid habebis, quod pla
ceat, ſcribes . ecce autem de tranſuerſo L. Cæſar, ut ue=
niã ad ſe, rogat, in nemus; aut ſcribam, quò ſe uenire
uelim: Bruto enim placere, ſe à me conueniri . ò rem
odioſam, & inexplicabilem. puto me ergo iturum, &
inde Romam, niſi quid mutaro . Summatim adhuc
ad te : nihil dum enim à Balbo . tuas igitur expecto,
nec actorum ſolum, ſed etiam futurorum . Vale.

CICERO ATTICO S.

A' BRVTO tabellarius rediit: attulit & ab eo, & Cassio. consilium meum magnopere exquirunt, Brutus quidē utrum de duobus. ò rem miserā. plane non habeo, quid scribam: itaque silentio puto me usurum, nisi quid aliud tibi uidetur. sin tibi quid uenit in mentē, scribe quæso. Cassius uero uehementer orat, ac petit, ut Hircium quamoptimum faciam. sanum putas? ὁ θησαυρὸς ἄνθρακες. epistolam tibi misi. ut tu de prouincia Bruti, & Cassij per S. C. ita scribit et Balbus, et Hircius quidem se acturum: etenim iam in Tusculano est: mihiq́;, ut absim, uehementer auctor est: ille quidē, periculi causa; quod sibi etiam fuisse dicit: ego autem, etiam ut nullum periculum sit; tantum abest, ut Antonij suspicionem fugere non curem, ne uidear eius secundis rebus non delectari, ut mihi causa sit, cur Romā uenire nolim, ne illū uideā. Varro autē noster ad me epistolam misit, sibi à nescio quo missam, (nomen enim delerat) in qua scriptum erat, ueteranos eos, qui reijciantur, (nā partem esse dimissam) improbissime loqui; ut magno periculo Romæ sint futuri, qui ab eorū partibus dissentire uideantur. quis porrò noster itus, reditus, uultus, incessus inter istos? quòd si, ut scribis, L. Antonius in Decimum, reliqui in nostros: ego quid faciā? aut quo me pacto geram? mihi uero deliberatum est, ut nunc quidem est, abesse ex ea urbe, in qua non modo florui cum summa, uerum etiam seruiui cum aliqua dignitate: nec tam statui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quàm istuc non uenire.

CICERO ATTICO S.

CVM ad me Brutus noster scripsisset, & Cassius, ut Hircium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neque confidebant fore, mea auctoritate meliorem facerem, (Antonio est enim fortasse iratior, causæ uero amicissimus) tamen ad eum scripsi, eiq; dignitatem Bruti, & Cassij commendaui. ille quid mihi rescripsisset, scire te uolui, si forte idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nunc uereri, ne forte ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.

Hircius Ciceroni suo S.

RVRE an redierim, quæris: an ego, cum omnes caleant, ignauiter aliquid faciã. etiam ex Vrbe sum profectus: utilius.n. statui abesse. has tibi literas exiens in Tusculanũ scripsi. noli autem me tam strenuũ putare, ut ad Nonas recurrã: nihil enim iã uideo opus esse nostra cura, quoniam præsidia sunt in tot annos prouisa. Brutus, & Cassius utinã quàm facile à te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, ne quod callidius ineant consilium: cedenteis enim hæc ais scripsisse: quò? aut quare? retine, obsecro te, Cicero illos: noli sinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendijs, cædibus peruertuntur. tantũ, si quid timẽt, caueãt, nihil præterea moliantur. non mediusfidius acerrimis consilijs plus, quàm etiam inertissimis, dum modo diligentibus, consequentur: hæc.n. quæ fluunt, per se diuturna non sunt, in contentione præsenteis ad nocendum habent uireis. quid speres de illis, in Tusculanum ad

me ſcribe. Habes Hircij epiſtolam: cui reſcripſi, nil illos callidius cogitare, idq́; confirmaui. hoc, qualecũque eſſet, te ſcire uolui. Obſignata iam epiſtola, Balbus ad me, Seruiliã rediiſſe, confirmare non diſceſſuros. nũc expecto à te literas.

CICERO ATTICO S.

GRATVM, quòd mihi epiſtolas: quæ quidẽ me delectarunt, in primis Sexti noſtri. dices, quia te laudat. puto mehercule id quoque eſſe cauſæ: ſed tamen etiam ante, q̃ ad eũ locũ ueni, ualde mihi placebat cũ ſenſus eius de Rep. tum ſcribendi cura. Seruius uero pacificator cũ librariolo ſuo uidetur obiiſſe legationẽ, et omneis captiunculas pertimeſcere. debuerat autem non ex iure manu cõſertũ, ſed quæ ſequũtur. tu quoque ſcribes.

CICERO ATTICO S.

POST tuũ diſceſſum binas à Balbo; nihil noui: itemq́; ab Hircio, qui ſe ſcribit uehementer offenſum eſſe ueteranis. expectat animus, quidnã agant de Cal. Martijs. miſi igitur Tironem, & cum Tirone plureis, quibus ſingulis, ut quid accidiſſet, dares literas. atque etiã ſcripſi ad Antonium de legatione, ne, ſi ad Dolabellam ſolum ſcripſiſſem, iracũdus homo commoueretur. quòd autem aditus ad eum difficilior eſſe dicitur, ſcripſi ad Eutrapelum, ut is ei meas literas redderet, legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt uotiua: ſed licet uti utraque. de te quæſo etiam atque etiam uide. uelim poſſis coràm: ſi minus, literis idem conſequemur. Græceius ad me ſcripſit, C. Caſſium ſibi ſcri-

pſiſſe, homines comparari, qui armati in Tuſculanum mitterentur. id quidem mihi non uidebatur, ſed cauendum tamen (ut ille) quæ plures uident. debet aliquid craſtinus dies ad cogitandum nobis dare. Vale.

CICERO ATTICO S.

III. Non. ueſperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore Nonis ſenatũ, ut Brutus in Aſia, Caſſius in Sicilia frumentum emẽdum, & ad Vrbem mittendum curarent. ò rem miſeram, primum ullam ab iſtis, dein, ſi aliquã, hanc legatariam prouinciam: atque haud ſcio, an melius ſit, quàm ad Eurotam ſedere. ſed hæc caſus gubernabit. ait autem, eodem tempore decretum iri, ut & ijs, & reliquis prætorijs prouinciæ decernantur. hoc certe melius, quàm illa Perſice porticus: nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuuium exiſtimaris. rides, inquies, in talibus rebus? quid faciam? plorando feſſus ſum. Dij immortales, quàm me conturbatum tenuit epiſtolæ tuæ prior pagina. quid autem iſte in domo tua caſus armorum? ſed hunc quidem nimbum cito tranſijſſe lætor. tu quid egeris tua cum triſti, tum etiam difficili ad conſiliandum legatione, uehementer expecto: eſt enim inexplicabilis: ita circunſidemur copijs omnibus. me quidem Bruti literæ, quas oſtendis à te lectas, ita perturbarunt, ut, quanquam ante egebam conſilio, tamen animi dolore ſim tardior. ſed plura, cum iſta cognoro. hoc autem tempore, quod ſcriberẽ, nihil erat, eoq; minus, quòd dubitabam, tu has ipſas literas eſſes ne accepturus: erat enim incertũ, uiſurus'ne te eſſet tabellarius. ego tuas literas uehementer expecto.

CICERO ATTICO S.

O' Bruti amanter scriptas. ò iniquũ tuum tempus, qui ad eum ire non possis. ego autem quid scribam? ut beneficio istorũ utantur? quid turpius? ut moliantur aliquid? nec audent, nec iam possunt. age, quiescant auctoribus nobis? quis incolumitatem præstat? si uero aliquid de Decimo gratius: quæ nostris uita, etiam si nemo molestus sit? ludos uero non facere quid fœdius? frumentum imponere, quæ est alia Dionis legatio? aut quod munus in Rep. sordidius? prorsus quidem consilia tali in re ne ijs quidẽ tuta sunt, qui dant: sed possim id negligere proficiens: frustra uero quid ingrediar? matris consilio cum utatur, uel etiam precibus, quid me interponam? sed tamen cogitabo, quo genere utar literarum: nam silere non possum. statim igitur mittam uel Antium, uel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTIVM ueni ante VI. Cal. Bruto iucundus noster aduentus. deinde, multis audiẽtibus, Seruilia, Tertulla, Porcia, quærere, quid placeret. aderat etiã Fauonius. ego, quod erã meditatus in uia, suadere, ut uteretur Asiatica curatione frumẽti; nihil esse iam reliqui, quod ageremus, nisi ut saluos esse; in eo etiam ipsi Reip. esse præsidium. quam orationẽ cum ingressus essem, Cassius interuenit. ego eadem illa repetiui. hoc loco fortibus sanè oculis Cassius, Martẽ (spirare diceres) se in Siciliam non iturum. ego ne ut beneficium accepisse in cõtumelia? quid ergo agis, inquam? at ille, in Achaiam se itu

rum. quid tu, inquam, Brute? Romam, inquit, si tibi uidetur. mihi uero minime: tuto enim non eris. quid, si possem esse? placeret'ne? atque ut omnino neque nũc, neque ex Prætura in prouinciã ires: sed auctor non sum, ut te Vrbi cõmittas. dicebã ea, quæ tibi profecto in mentem ueniunt, cur non esset tuto futurus. multo inde sermone querebantur; atque id quidem Cassius maxime, amissas occasiones; Decimumq́; grauiter accusabat. ea negabam oportere, præterita: assentiebar tamen. cumq́; ingressus essem dicere, quid oportuisset; nec uero quidquam noui, sed ea, quæ quotidie omnes; nec tamen illum locum attingere, quenquam præterea oportuisse tangi, sed senatum uocari, populum ardentem studio uehementius incitari, totam suscipere rempub. exclamat tua familiaris; Hoc uero neminem unquam audiui. ego repressi. sed & Cassius mihi uidebatur iturus (etenim Seruilia pollicebatur se curaturam, ut illa frumenti curatio de S.C. tolleretur) & noster cito deiectus est de illo inani sermone: uelle enim se dixerat. constituit igitur, ut ludi absente se fierent suo nomine. proficisci autem mihi in Asiam uidebatur ab Antio uelle. ne multa, nihil me in illo itinere præter conscientiam delectauit: non enim fuit committendum, ut ille ex Italia prius, quàm à me conuentus esset, discederet. hoc dempto munere amoris, atque officij, sequebatur, ut mecum ipse: ἢ δεῦρ' ὁδὸς σοὶ τί δύναται νῦν θεοπρόπε? prorsus dissolutum offendi nauigium, uel potius dissipatum. nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. itaque etsi ne antea quidem dubitaui, tamen nunc eo minus, euolare hinc, idq́; quamprimum, ubi nec Pelopidarũ facta, neque

famam audiam. sed heus tu, ne forte sis nescius, Dolabella me sibi legauit ad IIII. Non. Apr. id mihi heri uesperi nunciatum est. uotiua ne tibi quidem placebat: etenim erat absurdum, quæ, si stetisset resp. uouissem, ea me, euersa illa, uota dissoluere. & habent, opinor, liberæ legationes definitum tempus lege Iulia, nec facile addi potest: idq; adeo genus legationis, ut, cum uelis, introire, exire liceat. quod nunc mihi additum est. bella est autem huius iuris quinquennij licentia. quanquam quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negotium uidetur. sed βλάσφημα mittamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

BENE mehercule de Buthroto. at ego Tironē ad Dolabellā cum literis, quia iusseras, miseram. quid nocet? De nostris autem Antiatibus satis uidebar plane scripsisse, ut non dubitares, essent quin otiosi futuri, usuriq; beneficio Antonij contumelioso. Cassius frumentariam rem aspernabatur. eam Seruilia sublaturam ex S. C. se esse dicebat. noster uero, καὶ μάλα σεμνὸς, in Asiam; postea quàm mihi est assensus, tuto se Romæ esse nō posse: ludos enim absens facere malebat: statim autem se iturum, simul ac ludorum apparatum ijs, qui curaturi essent, tradidisset. nauigia colligebat. erat animus in cursu. interea in eisdem locis erant futuri: Brutus quidem se aiebat Asturæ. L. quidem Antonius liberaliter literis sine cura me esse iubet. habeo unum beneficium, alterū forte, si in Tusculanū uenerit. ò negotia non ferenda, quæ ferūtur tamen. τὰν δ᾽ αἰτίαν τῶν Βρούτων τίς ἔχει; Octauiano, ut perspexi, satis ingenij, satis animi:

uidebaturq; erga nostros ἥρωας ita fore, ut nos uellemus, animatus. sed quid ætati credendum sit, quid nomini, quid hæreditati, quid κατηχήσει, magni consilij est: uitricus quidem nihil censebat: quem Asturæ uidimus. sed tamen alendus est, & , ut nihil aliud, ab Antonio seiungendus. Marcellus præclare, si præcipit nostro, nostri: cui quidem ille deditus mihi uidebatur: Pansæ autem, & Hircio non nimis credebat. bona indoles, ἐὰν διαμένῃ.

CICERO ATTICO S.

VIII. Cal. duas à te accepi epistolas. respondebo igitur priori prius. Assentior tibi, ut nec duces simus, nec agmē cogamus, faueamus tamē. Orationē tibi misi. eius custodiēdæ, & proferendæ arbitriū tuū. sed quādo illū diē, cū tu edēdā putes? Inducias, quas scribis, nō intelligo fieri posse. melior est ἀναντιφωνησία: qua me usurum arbitror. Quod scribis legiones duas Brūdusium uenisse: uos omnia prius: scribes igitur, quidquid audieris. Varronis διάλογον expecto. Iam probo ἡρακλείδιον, præsertim cū tu tātopere delectere. sed quale uelis, uelim scire. Quòd ad te antea, atque adeo prius scripsi, (sic. n. mauis ad scribēdū tibi uere dicere) fecisti me acriorē. ad tuū iudicium, quod mihi erat notū, addidisti Peducei auctoritatē, magnā quidē apud me, & in primis grauē. enitar igitur, ne desideres aut industriā meā, aut diligentiā. Vectenū, ut scribis, & Faberiū foueo. Clodiū nihil arbitror malitiose: quāquā, si quid egerit de libertate retinenda, qua certe nihil est dulcius, tibi assentior. ita ne? Gallo animo hominē nequā? quid. n. dicā aliud? cautū Marcellū, me sic, sed nō tamē cautissimū. Lōgiori epistolæ, su=

perioriq́; respondi. nunc breuiori, propioriq́; quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam? Res Hispanienses ualde bonæ. modo Balbilium incolumem uideam, subsidium nostræ senectutis. De Anniano item, quòd me ualde obseruat Visellia. sed hæc quidem humana.

De Bruto te nihil scire dicis: sed Selicia, uenisse M. Scaptium, eumq́; non qua pompa, ad se tamen clàm uenturum, sciturumq́; me omnia: quæ ego statim. interea narrat eadem, Bassi seruum uenisse, qui nunciaret legiones Alexandrinas in armis esse, Bassum arcessi, Cassium expectari. quid quæris? uidetur Resp. ius suum recuperatura. sed ne quid ante. nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella uir optimus, etsi, cum scribebam secunda mensa apposita, uenisse eum ad Baias audiebam; tamen ad me ex Formiano scripsit, quas literas, cum è balineo exiissem, accepi, sese de attributione omnia summa fecisse. Vectenum accusat. tricatur scilicet, ut homo talis: sed ait totum negotium Sestium nostrum suscepisse, optimum quidem illum uirum, nostriq́; amantissimum: quæro autem, quid tandem Sestius in hac re facere possit, quod non quiuis nostrum? sed, si quid præter spem erit, facies, ut sciam. sin est, ut arbitror, negotium perditum, scribes tamen, neque ista res commouebit. Nos hic φιλοσοφοῦμενα (quid enim aliud?) & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnifice explicamus, προσφωνοῦμενάq; Ciceroni: qua de re enim potius pater filio? deinde alia. quid quæris? extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras uenturum putabant. ego autem in Pompeianum properabã, non quo hoc loco quidquam pulchrius,

sed

ſed interpellatores illic minus moleſti. ſed perſcribe quæſo, quæ cauſa ſit Myrtilo. pœnas quidem illum pependiſſe audiui. & ſatis ne patet, unde corruptus. hæc cum ſcriberem, tantum quod exiſtimabam ad te orationem eſſe perlatam. hui, quàm timeo, quid exiſtimes. etſi quid ad me? quæ non ſit foras proditura, niſi rep. recuperata. de quo quid ſperem, non audeo ſcribere. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Cal. accepi à Dolabella literas, quarum exemplũ tibi miſi: in quibus erat, omnia ſe feciſſe, quæ tu uelles. ſtatim ei reſcripſi, & multis uerbis gratias egi: ſed tamen, ne miraretur, cur idem iterum facerem; hoc cauſæ ſumpſi, quòd ex te ipſo coràm antea nihil potuiſſem cognoſcere. ſed quid multa? literas hoc exemplo dedi.

Cicero Dolabellæ Cos. ſuo S.

ANTEA cũ per literas Attici noſtri de tua ſumma liberalitate, ſummóq; erga ſe beneficio certior factus eſſem; cumq; tu ipſe etiam ad me ſcripſiſſes, te feciſſe ea, quæ nos uoluiſſemus: egi tibi gratias per literas ijs uerbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuiſſe. poſtea uero quàm ipſe Atticus ad me uenit in Tuſculanum huius unius rei cauſa, tibi ut apud me gratias ageret, cuius eximiam quandã, & admirabilem in cauſa Buthrotia uoluntatem, & ſingularem erga ſe amorem perſpexiſſet: teneri nó potui, quin tibi apertius illud idẽ his literis declararẽ: ex omnibus. n. mi Dolabella ſtudijs in me, & officijs, quæ ſumma ſunt, hoc ſcito mihi & ampliſſimũ uideri, et gratiſſimũ eſſe, quòd perfeceris, ut Atticus intelli-

geret quantum ego te, quantum tu me amares. quod reliquum est, Buthrotiam & causam, & ciuitatem, quanquam à te constituta est, (beneficia autem nostra tueri solemus) tamen uelim receptam in fidem tuam, à meq; etiam tibi commendatam, auctoritate, & auxilio tuo tectam uelis esse. satis erit in perpetuum Buthrotijs præsidij, magnaq; cura, & solicitudine Atticum, & me liberaris, si hoc honoris mei causa susceperis, ut eos semper à te defensos uelis. quod ut facias, te uehementer etiam, atque etiam rogo.

His literis scriptis, me ad συντάξεις dedi: quæ quidem, ueror, ne miniata cærula tua pluribus locis notandæ sint: ita sum μετέωρος, & magnis cogitationibus impeditus.

CICERO ATTICO S.

L. ANTONIO male sit, si quidem Buthrotijs molestus est. Ego testimonium composui: quod, cum uoles, obsignabo. tu numos Arpinatum, si L. Fadius Aedilis petet, uel omneis reddito. ego ad te alia epistola scripsi de HS C X quæ Statio curarentur. si ergo petet Fadius, ei uolo reddi: præter Fadiũ, nemini. apud me itẽ puto depositũ. id scripsi ad Erotẽ, ut redderet. Reginã odi. me iure facere scit. sponsor promissorum eius Ammonius: quæ quidem erãt φιλόλογα, & dignitatis meæ, ut uel in concione dicere auderẽ. Sarã autẽ præterquã quòd nefariũ hominẽ cognoui, præterea in me cõtumacẽ. semel eũ omnino domi meæ uidi. cũ φιλοφρόνως ex eo quærerẽ, quid opus esset: Atticũ se dixit quærere. superbiã autem ipsius Reginæ, cum esset trans Tyberim in hortis, cõmemorare sine magno dolore nõ possum. nihil igitur cum istis. nec

tam animũ me, quàm stomachũ non habere arbitrãtur.

Profectionem meam, ut uideo, Erotis dispensatio impedit: nam cum ex reliquis, quæ Nonis Apr. fecit, abũdare debeam; cogor mutuari; quodq́; ex istis fructuosis rebus receptũ est, id ego ad illud fanũ sepositũ putabã. sed hæc Tironi mãdaui, quẽ ob eã causam Romã misi. te nõ lui impeditũ impedire. Cicero noster quo modestior est, eo me magis cõmouet: ad me enim de hac re nihil scripsit, ad quem nimirum potissimũ debuit: scripsit hoc autem ad Tironem, sibi post Cal. Apr. (sic. n. annuũ tempus confici) nihil datum esse, tibi pro tua natura semper placuisse, teq́; existimasse id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum nõ modo liberaliter à nobis, sed etiam ornate, cumulateq́; tractari. quare uelim cures (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) ut permutetur Athenas, quod sit in annuum sumptũ. & scilicet Eros numerabit: eius rei causa Tironem misi. curabis igitur, & ad me, si quid tibi de eo uidebitur, scribes.

CICERO ATTICO S.

TANDEM à Cicerone tabellarius: & mehercule literæ πεπινωμένως scriptæ, quod ipsum προκοπὴν aliquã significaret. itemq́; cæteri præclara scribunt. Leonides tamen retinet suum illud ADHVC. summis uero laudibus Herodes. quid quæris? uel uerba mihi dari facile patior in hoc, meq́; libenter præbeo credulum. tu uelim, si quid tibi est à tuis scriptũ, quod pertineat ad me, certiorem me facias. Narro tibi: hæc loca uenusta sunt, abdita certe, &, si quid scribere uelis, ab arbitris libera: sed nescio quo modo οἶκος φίλος: itaque me referunt pe-

des in Tusculanum: & tamen hæc ῥωπογραφία ripulæ uidetur habitura celerem satietatem. equidem etiam pluuias metuo, si prognostica nostra uera sunt: ranæ enim ῥητορεύουσιν. tu, quæso, fac sciam, ubi Brutum nostrum, & quo die uidere possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS accepi postridie Idus, alteram eo die datã, alteram Idibus. prius igitur superiori. De Bruto, cum scies. De Consulum ficto timore cognoueram: Sica. n. φιλοστόργως ille quidem, sed tumultuosius ad me etiam illam suspicionem pertulit. quid tu autem, τὰ μὲν δ' ἰδιόμενα? nullum. n. uerbum à Siregio. non placet. De Plestorio uicino tuo, permoleste tuli, quenquam prius audisse, quàm me. De Siro prudenter. L. Antoniũ per Marcum fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis auctoritate, uel ui: sed non dum acceperas literas: nec cuiquã, nisi L. Fadio Aedili: aliter enim nec caute, nec iure fieri potest. Quod scribis tibi deesse HS C, quæ Ciceroni curata sint: uelim ab Erote quæras, ubi merces insularum. Arabioni de Sicio nihil irascor. ego de itinere, nisi explicato Λ, nihil cogito. quod idem tibi uideri puto. habes ad superiorem: nunc audi ad alteram. Tu uero facis, ut omnia, quòd Seruiliæ nõ dees, id est Bruto. De Regina gaudeo te non laborare, certe etiam tibi probari. Erotis rationes & ex Tirone cognoui, & uocaui ipsum. Gratissimum, quòd polliceris Ciceroni nihil defuturum. de quo mirabilia Messala, qui Lanuuio rediens ab illis uenit ad me. & mehercule ipsius literæ sic & φιλοστόργως, & πινῶς scriptæ, ut eas uel in acroasi audeam legere:

quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Sestium puto non moleste ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. tu uero, quidquid erit, quod me scire par sit, statim. Vale.

CICERO ATTICO S.

XVII. Cal. etsi satis uidebar scripsisse ad te, quid mihi opus sit; & quid te facere uellem, si tibi cõmodum esset: tamen cum profectus essem, & in lacu nauigarẽ, Tironem statui ad te esse mittẽdum, ut ijs negotijs, quæ agerentur, interesset. atque etiam scripsi ad Dolabellã, me, si ei uideretur, uelle proficisci: petijq; ab eo de mulis uecturæ itineris. ut in eis, cũ intelligo te distentissimũ esse quà de Buthrotijs, quà de Bruto, cuius etiã ludorum suorum curam, etiam administrationẽ suspicor ex magna parte ad te pertinere: ut ergo in eiusmodi re, tribues nobis paulum operæ: nec. n. multum opus est. mihi res ad cædẽ, & eam quidem propinquã spectare uidetur. uides homines. uides arma. prorsus nõ mihi uideor esse tutus. si tu aliter sentis, uelim ad me scribas: domi. n. manere, si recte possum, multo malo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM est, quod audendũ amplius de Buthrotijs? stetisse. n. te frustra scribis. quid autem se refert Brutus? doleo mehercule te tã esse detentũ. quod decem hominibus referendum est acceptũ, est illud quidem ἐργῶδες, sed ἀνεκτὸν, mihiq; gratissimum. De armis, nihil uidi apertius. fugiamus igitur: et, ut ais, coràm. Theophanes quid uelit, nescio: scripserat enim

ad me. cui rescripsi, ut potui. mihi autem scribit, uenire ad me se uelle, ut & de suis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerent. tuas literas expecto. uide quæso, ne quid temere fiat. Statius scripsit ad me, locutum secum esse Q. Ciceronem ualde asseueranter, se hæc ferre nõ posse, certum sibi esse ad Brutum, & Cassium transire. hoc enimuero nunc discere aueo. hoc, ego, quid sit, interpretari non possum. potest aliquid iratus Antonio: potest gloriam nouam quærere: potest totum esse σχεδίασμα: & nimirũ ita est. sed tamen & ego uereor, et pater conturbatus est: scit enim, quæ ille de hoc. mecũ quidem ἄφατα. nolim. plane, quid uelit, nescio. A' Dolabella mandata habebo, quæ mihi uidebuntur, idest nihil. Dic mihi, C. Antonius uoluit ne fieri Septemuir? fuit certe dignus. De Menedemo est, ut scribis. facies omnia mihi nota. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGI gratias Vecteno: nihil enim potuit humanius. Dolabellæ mandata sint quælibet, modo aliquid, uel quod Niciæ nunciem: quis enim hæc, ut scribis ante? ne nunc dubitare quenquam prudentẽ, quin meus discessus desperationis sit, non legationis? Quod ais, extrema quædam iam homines de Rep. loqui, & eos quidem uiros bonos: ego, quo die audiui illum tyrãnum in concione clarissimũ uirũ appellari, subdiffidere cœpi: postea uero quàm tecum Lanuuij uidi nostros tantũ spei habere ad uiuendum, quantum accepissent ab Antonio, desperaui. itaque mi Attice fortiter hoc uelim accipias, ut ego scribo. genus illud interitus, quo casurus es, fœdũ du=

ces, & quasi denunciatũ nobis ab Antonio. ex hac nas=
sa exire constitui, non ad fugam, sed ad spem mortis me
lioris. hæc omnis culpa Bruti. Pompeium Cartheiæ
receptum scribis. iam igitur contra hunc exercitum.
utra ergo castra? media enim tollit Antonius. illa in=
firma, hæc nefaria. properemus igitur. sed iuua me
consilio, Brundusio ne, an Puteolis. Brutus quidem subi
to: sed sapienter. πάσχω τι: quando enim illum? sed
humana ferenda. tu ipse eum uidere non potes. Dij il
li mortuo, qui unquam Buthrotũ. sed acta missa. ui
deamus, quæ agenda sint. rationes Erotis, & si ipsum
nõdum uidi, tamen & ex literis eius, & ex eo, quod TI
RO cognouit, propemodum cognitas habeo. uersuram
scribis esse faciendam mensium quinque, id est ad Cal.
Non. HS CC: in eam diem cadere numos, qui à Quin
to debentur. uelim igitur, quoniam Tiro negat tibi pla
cere me eius rei causa Romam uenire; si te ea res nihil
offendet, uideas, unde numi sint, mihi feras expensum.
hoc uideo in præsentia opus esse. reliqua diligentius ex
hoc ipso exquiram, in his, de mercedibus dotalium præ=
diorum: quæ si fideliter Ciceroni curabuntur, quanquã
uolo laxius, tamen ei propemodum nihil deerit. equi=
dem uideo mihi quoque opus esse uiaticum: sed id ex
prædijs, ut cadet, ita soluetur: mihi autem opus est uni
uerso quidem. & si mihi uidetur iste, qui umbras timet,
ad cædem spectare: tamen, nisi explicata solutione, non
sum discessurus. sit ne autem excitata, nec ne, tecum co
gnoscam. hanc putaui mea manu scribendam: itaque
feci. De Fadio, ut scribis: utique alij nemini. rescri=
bas uelim hodie. Vale.

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi: Quintus pater exultat lætitia: scripsit. n. filius, se idcirco profugere ad Brutum uoluisse, quod, cum sibi negotium daret Antonius, ut eum Dictatorem efficeret, præsidium occuparet, id recusasset: recusasse autem se, ne patris animum offenderet: ex eo sibi illũ hostem. tum me, inquit, collegi, uerens, ne quid mihi ille iratus tibi noceret: itaque eum placaui. & quidem CCCC certa, reliqua in spe. scribit autem Statius illum cum patre habitare uelle. hoc uero mirum: & id gaudet. quem tu illo certiorem nebulonem? ἐποχὴν uestram de re Cani deliberationis probo. nihil eram suspicatus de tabulis: ἀκεραίως restitutam arbitrabar. Quæ differs, ut mecum coràm: expectabo. tabellarios, quoad uoles, tenebis: es enim occupatus. Quòd Xenonem, probe. Quod scribo, cum absoluero. Quinto scripsisti, te ad eum literas. nemo attulerat. Tiro negat iam tibi placere Brundusium, & quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam destinaram Hydruntem quidem. mouebant me tuæ quinque horæ. hic auté quãtus πλοῦς sed uidebimus. Nullas à te XI. Cal. quippe: quid enim iam noui? cum primum igitur poteris, uenies. ego propero, ne ante Sextus: qué aduentare aiunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATVLOR nobis Quintũ filiũ exiisse: molestus non erit. Pansam bene loqui credo; semper enim coniunctum esse cum Hircio scio: amicissimum Bruto, & Cassio puto, si expediet: sed quando illos uidebit?

inimicum Antonio, quãdo, aut cur? quousque ludemur? Ego autem scripsi Sextum aduentare, non quo iam adesset, sed quia certe id agere, ab armisq; nullus discederet. certe, si pergit, bellum paratum est. hic autem noster Cyterius, nisi uictorem, neminem uicturum. quid ad hæc Pansa? utro erit, si bellum erit; quod uidetur fore? sed & hæc, & alia coràm, hodie quidem, ut scribis, aut cras. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIRIFICE torqueor, sine dolore tamẽ: sed per multa mihi de nostro itinere in utrãque partẽ occurrũt. quousque, inquies? quoad erit integrum: erit autẽ usque dum ad nauem. Pansa si rescripserit, & meã tibi, & illius epistolã mittam. Siliũ expectabã: cui ὑπόμνημα cõpositum, si quid noui. ego literas misi ad Brutũ: cu ius de itinere etiã ex te uelim, si quid scies, cognoscere.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS, quem ad Brutũ miserã, ex itinere rediit VII. Cal. ei Seruilia dixit, eo die Brutũ Puteolis profectũ. sanè dolui meas redditas non esse. Silius ad me non uenerat. causam composui. eum libellum tibi misi. te quo die expectem, uelim scire.

CICERO ATTICO S.

DE MEO itinere uariæ sententiæ: multi enim ad me. sed tu incumbe quæso in eam curã. magna res est. an probas, si ad Cal. Ian. cogitamus? meus animus est æquus, sic tamen, ut si nihil offensionis sit, & tu etiam

* ſcribe, quo die Olympia cum myſteria ſcilicet ut tu ſci res. caſus conſilium noſtri itineris iudicabit. dubitemus igitur. hyberna enim nauigatio odioſa, eoq́; ex te quæſieram myſteriorum diem. Brutum, ut ſcribis, uiſum iri à me puto. ego hinc uolo prid. Cal. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Quinti negotio uideo à te omnia facta. ille tamen dolet, dubitãs utrũ morem gerat Leptæ, an fidẽ infirmet Silio mandibili. L. Piſoné uellem exire legatum. ψευδογράφω S. C. uelim ſcire, quid ſit. Tabellarius ille, quem tibi dixerã à me ad Brutũ eſſe miſſum in Anagninũ, ad me uenit ea nocte, quæ proxima ante Cal. fuit, literasq́; ad me attulit, in quibus unũ alienũ ſumma ſua prudentia, ut ſpectem ludos ſuos. reſcripſi ſcilicet, primũ me iam profectum, ut non integrum ſit: dein ἀτοπώτατον eſſe, me, qui Romam omnino poſt hæc arma non acceſſerim, neque id tam periculi mei cauſa fecerim, quã dignitatis, ſubito ad ludos uenire: tali. n. tempore ludos facere illi honeſtum eſt, cui non neceſſe eſt ſpectare: mihi ut non eſt neceſſe, ſic nec honeſtum eſt. equidem illos celebrari, & eſſe quamgratiſſimos mirabiliter cupio: idq́; ita futurum eſſe confido: & tecũ ago, ut iam ab ipſa commiſſione ad me, quemadmodũ accipiantur, deinde omnino reliquorum dies ſingulos perſequare. ſed de ludis hactenus. Reliqua pars epiſtolæ: illa nanque in utranque. ſed tamen non nullos interdũ iacit igniculos uiriles. quod, quale uideretur, ut poſſes interpretari, miſi ad te exemplum epiſtolæ. quanquam mihi tabellarius noſter dixerat, tibi quoque ſe attuliſſe

literas à Bruto, easq; à Tusculano esse delatas. Ego itinera sic composueram, ut Non. Quint. Puteolis essem: ualde enim festino, ita tamen, ut, quantum homo possit, quamcautissime nauigem. M. Aelium cura libera. ei sine paucos specus in extremo fundo, & eos quidem subterraneos, seruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iam iam nolle, neque mihi quidquam esse tanti. sed, ut mihi dicebas, quàlenissime, potius ut cura liberetur, quàm ut nos succensere aliquid suspicetur. Item de illo Tulliano, cupide libero: cum Caselio loquare. parua res est: sed tu bene attendisti: nimis callide agebatur. ego autem, si mihi imposuisset aliquid, quod penè fecit, nisi tua malitia affuisset; animo iniquo tulissem. itaque, ut erit, rem impediri malo. octauam partem Tullij luminarium in ædium ad strane memineris. cui Cerelia uideris mancipio dare ad eam summam, quæ sub præcone fuit maxima. id opinor esse CCCLXXX. noui si quid erit, atque etiam si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quamsæpissime uelim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excusare tarditatem literarum mearum. Mundus istũ. M. Ennius quid egerit de testamento, curiosius facias me uelim certiorem. Ex Arpinati, VI. Non. Vale.

CICERO ATTICO S.

GAVDEO id te mihi suadere, quod ego mea spõte pridie fecerã: nã cũ ad te VI. Non. darem, eidem tabellario dedi etiam ad Sestium scriptas πάνυ φιλοςόργως. Ille autẽ, quòd Puteolos prosequitur, humane: quòd queritur, iniuste: non enim ego tam illum expecta-

re, cum de Cossano rediret, debui, quàm ille aut non ire ante, quàm me uidisset, aut citius reuerti: sciebat enim me celeriter uelle proficisci, seséq; ad me in Tusculanũ scripserat esse uenturum. Te, ut à me discesseris, lacrymasse, moleste ferebam. quod si me præsente fecisses, cõsilium totius itineris fortasse mutassem. sed illud præclare, quòd te consolata est spes breui tempore congrediendi: quæ quidem expectatio me maxime sustentat. meæ tibi literæ non deerunt. De Bruto scribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam de gloria. excudã aliquid ἡρακλείδιον, quod lateat in thesauris tuis. De Planco, memini. Attica iure queritur. Quòd me de Bacchi, de statuarũ coronis certiorem fecisti, ualde gratum: nec quidquam posthac non modo tantum, sed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode, & Metio meminero, & de omnibus, quæ te uelle suspicor. modo turpem sororis tuæ filium, cum hæc scriberem. aduentabat autem βουλύσει cœnantibus nobis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut ad te pridie scripserã, Nonis constituerã uenire in Tusculanũ. ibi igitur quotidie tuas literas expectabo, et maxime de ludis: de quibus etiã ad Brutũ tibi scribẽdũ est: cuius epistolæ, quã interpretari ipse uix poterã, exẽplũ pridie tibi miserã. Atticæ meæ uelim me ita excuses, ut omnẽ culpã in te trãsferas, et ei tamẽ cõfirmes, me minime totum amorem eò mecũ abstulisse.

CICERO ATTICO S.

BRVTI ad te epistolã misi. Dij boni, quãta ἀμηχα=

uiæ. cognoſces, cum legeris. De celebratione ludorum, tibi aſſentior. Ad M. Aelium nullus tu quidem domũ, ſed ſicubi inciderit. de Tulliano ſemiſſe, M. Axianũ adhibebis, ut ſcribis. Quod cum Coſiano egiſti, optime. Quòd non ſolum mea, uerum etiam tua expedis, gratũ.

Legationem probari meam gaudeo. Quod promittis, Dij faxint: quid enim mihi, meis iucundius? ſed iſtam, quam tu excipis, metuo. Brutum cum conuenero, perſcribam omnia. De Planco, & Decimo, ſanè uelim Sextum ſcutum abijcere. De Mundo, ſi quid ſcies. reſcripſi ad omnia. nunc noſtra accipe. Quintus filius uſque Puteolos: mirus ciuis, ut tu Fauonium, Aſinium dicas: & quidem duas ob cauſas, & ut mecum, et περιστῆναι uult cum Bruto, & Caſſio. ſed tu quid ais? ſcio enim te familiarem eſſe Othonum. ait hic ſibi Iuliam ferre: conſtitutum enim eſſe diſſidium. quæſiuit ex me pater, qualis eſſet fama. dixi, ſanè nihil me audiſſe, (neſciebam enim cur quæreret) niſi de ore, & patre. ſed cur tu, inquam? at ille, filium uelle. tum ego, etſi ἐβδελυττόμην, tamen negaui. putaui illa eſſe uera: σκοπὸς hoc eſt enim huic noſtro, nihil præbere. illa autem οὐ παρὰ τούτῳ. ego tamen ſuſpicor hunc, ut ſolet, hallucinari. ſed uelim quæras, (facile autem potes) & me certiorem. Obſecro te, quid eſt hoc? ſignata iam epiſtola, Formiani, qui apud me cœnabant, Plancum ſe diebant, hunc Buthrotium, pridie, quàm hoc ſcribebam, id eſt III. Nonarum, uidiſſe demiſſum, ſine phaleris; ſeruulos autem dicere, eum, & agripetas eiectos à Buthrotijs. macte. ſed, amabo te, perſcribe mihi totum negotium. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLA RVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XVI.

CICERO ATTICO S.

NONIS Quint. ueni in Puteolanum iens ad Brutum. in Neside hæc scripsi. sed eo die, quo ueneram, cœnanti Eros tuas literas. Ita ne? Nonis Iulijs? me hercule istis. sed stomachari totũ diem licet: quidquam ne turpius, quàm Bruto Iulijs? redeo ad * meũ igitur, ἔλθωμεν. nihil uidi. sed quid est quæso, quod agripetas Buthroti concisos audio? quid autem Plancus tam cursim? ita enim meditabar diem, & noctẽ. sanè cupio scire, quid sit. Meam profectionem laudari gaudeo. Dymæos agro pulsos, mare infestum habere, nil mirum. uidendum est, ut mansio laudetur. ἐν ὁμοπλοίᾳ Bruti uidetur aliquid præsidij esse: sed opinor minuta nauigia. sed iam sciam, & ad te cras. De Ventidio, πανικὸν puto. De Sexto pro certo habebatur, ad arma. quod si uerum est, sine bello ciuili uideo seruiendum. quid ergo? Calendis Ianuarij in Pansa spes. λῆρος πολὺς, in uino & in somno istorum. De C C X, optime. Ciceronis * rationes explicentur. Obuius. n. recessis multa, quæ uellem: in his, ne hoc quidem malum, in mandatis sat abunde: HS L X X I I satis esse, affatim prorsus, sed Xenonem perexigue, & γλίσχρως præbere, id est minutatim. quo plus permutasti, quàm ad fructum insularum, id ille annus habeat, in quem itineris sumptus accessit. hinc ex Cal. Apr. ad HS L X X X accõmodetur: nunc enim

insulæ tantum: uidēdum enim est, quid, cum Romæ erit: non enim puto socrum illam ferendam. Pindaro Decumano negaram. Nunc, cuius rei causa tabellarium miserim, accipe. Quintus filius mihi pollicetur se Catonem. egit autem & pater, & filius, ut tibi sponderem, sed ita, ut tum crederes, cum ipse cognosses. huic ego literas ipsius arbitratu dabo: ex te ne mouerint. has scripsi in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint, ut faciat ea, quæ promittit: commune enim gaudium: sed ego nihil dico amplius. is hinc VII. Idus: ait enim attributionem in Idus, se autem urgeri acriter. tu ex meis literis, quo modo respondeas, meditabere. Plura, cum & Brutum uidero, & Erotem remittam. Atticæ meæ excusationem accipio, eamq; amo plurimum: cui, & Piliæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Idus duas epistolas accepi, unā à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotijs longe alia fama in his locis fuerat: sed cum alijs multis hoc ferendum. Erotem remisi citius, quàm constituerā, ut esset cū Hortēsio, & quia equitibus quidē ait se Idibus cōstituisse. Hortensius uero impudenter: nihil.n.debetur ei, nisi ex tertia pensione, quæ est Cal. Sext. ex qua pensione ipsa maior pars est ei soluta aliquanto ante diem. sed hæc Eros uidebit. De Publilio autem, quòd perscribi oportet, moram non puto esse faciendam. sed cum uideas, quantū de iure nostro decesserimus, qui de residuis CCCC HS CC præsentia soluerimus, reliqua perscribamus; loqui cum eo, si tibi uidebitur, poteris, eum commodum no=

ſtrum expectare debere, cum tanta ſit à nobis iactura facta iuris. ſed amabo te mi Attice, (uides'ne quàm blã de?) omnia noſtra, quoad eris Romæ, ita gerito, rogito, gubernato, ut nihil à me expectes: quanquam enim reliqua ſatis apta ſint ad ſoluendum; tamen fit ſæpe, ut ij, qui debent, non reſpondeant ad tempus. ſi quid eiuſmodi acciderit, ne quid tibi ſit fama mea potius. non modo uerſura, uerum etiam uenditione, ſi ita res coget, nos uindicabis. Bruto tuæ literæ gratæ erant: fui. n. apud illum multas horas in Neſide, cum paulo ante tuas literas accepiſſem. delectari mihi Tereo uidebatur, & habere maiorem Accio, quàm Antonio gratiam. mihi autẽ quo lætiora ſunt, eo plus ſtomachi, & moleſtiæ eſt, populum R. manus ſuas non in defendenda repub. ſed in plaudendo conſumere. mihi quidem uidentur iſtorum animi incendi etiam ad repræſentãdam improbitatem ſuam. ſed tamen, dũ modo doleant aliquid, doleant quidlibet. Conſilium meũ quòd ais quotidie magis laudari, nõ moleſte fero, expectabamq́; , ſi quid de eo ad me ſcriberes: ego enim in uarios ſermones incidebam: quin etiam idcirco trahebam, ut quãdiutiſſime integrum eſſet. ſed quoniam euro uilla extrudimur, Brunduſium cogito: facilior. n. & exploratior deuitatio legionum fore uidetur, quàm piratarum, qui apparere dicuntur. Seſtius VI. Id. expectabatur, ſed non uenerat, quod ſciam. Caſſius cum claſſicula ſua uenerat. ego, cum eum uidiſſem V. Calendas, in Põpeianum cogitabã, inde Aculanum. noſti reliqua. De Tutia ita putaram. De C. Metio non credo, nec tamen curo plus, quàm tu. Planco, & Oppio ſcripſi equidem, quoniam rogaras: ſed, ſi tibi uidebitur, ne neceſſe

habueris

habueris reddere: cum enim tua cauſa fecerint omnia, uereor, ne meas literas ſuperuacaneas arbitrentur. Oppio quidem utique: quem tibi amiciſſimum cognoui: uerum, ut uoles tu. Quoniam ſcribis hiematurum te in Epeiro, feceris mihi gratum, ſi ante eò ueneris, quàm mihi in Italiam te auctore ueniendum eſt. literas ad me quamſæpiſſime, ſed de rebus minus neceſſarijs aliquē nactus: ſin autem erit quid maius, domo mittito. Ηρακλείδιον, ſi Brunduſium ſalui, adoriemur. de gloria miſi tibi: cuſtodies igitur, ut ſoles: ſed notentur eclogarij: quos Saluius, bonos auditores nactus, in conuiuio duntaxat legat. mihi ualde placent: mallem tibi. Etiam atque etiam uale.

CICERO ATTICO S.

TV VERO ſapienter: nunc demum enim reſcribo ijs literis, quas mihi miſiſti conuento Antonio Tiburi: ſapienter igitur, quòd manus dediſti, quodq; etiam ultro gratias egiſti. certe enim, ut ſcribis, deſeremur ocyus à rep. quàm à re familiari. quòd uero ſcribis te magis delectari O' TITE, SI QVID EGO: addis mihi ſcribendi alacritatem. Quòd Erotem non ſine munuſculo expectare dicis, gaudeo non fefelliſſe eam rem opinionem tuam. ſed tamen idem σύνταγμα miſi ad te retractatius, et quidem ἀρχέτυπον ipſum, crebris locis inculcatum, & refectum. hunc tu tralatum in macrocolū lege arcano conuiuis tuis, ſed, ſi me amas, hilaris, & bene acceptis, ne in me ſtomachum erumpant, cum ſint tibi irati. De Cicerone, uelim ita ſit, ut audiuimus. De Xenone, coràm cognoſcam: quanquā nihil ab eo ar-

bitror neque indiligenter, neque illiberaliter. De Hero=de faciam, ut mandas, & ea, quæ scribis, ex Saufeio, & è Xenone cognoscam. De Quinto filio, gaudeo tibi meas literas prius à tabellario meo, quàm ab ipso redditas. quanquam te nihil fefellisset. ueruntamen. sed expecto, quid ille tecum, quid tu uicissim: nec dubito, quin suo more uterque. sed eas literas Curium mihi spero redditurum: qui quidem & si per se est amabilis, à meq; diligitur, tamen accedet magnus cumulus commendationis tuæ. Literis tuis satis responsum est. nunc audi, quod, etsi intelligo scribi necesse non esse, scribo tamen.

Multa me mouent in discessu, in primis mehercule, quòd disiungor à te. mouet etiam nauigationis labor, alienus non ab ætate solum nostra, uerum etiam à dignitate; tempusq; discessus subabsurdum: relinquimus enim pacem, ut ad bellum reuertamur; quodq; temporis in prædiolis nostris & belle ædificatis, & satis amœnis consumi potuit, in peregrinatione consumimus. consolantur hæc: aut proderimus aliquid Ciceroni: aut, quantum profici possit, iudicabimus. deinde tu iam, ut spero, & ut promittis, aderis. quod quidem si acciderit, omnia nobis erunt meliora. maxime autem me angit ratio reliquorũ meorum. quæ quanquam explicata sunt, tamen, quòd & Dolabellæ nomen in ijs est, & attributio est mihi nominũ ignota, cõturbor, nec ulla res magis angit ex omnibus. itaque non mihi uideor errasse, quòd ad Balbũ scripsi apertius, ut, si quid tale accidisset, ut non concurrerent nomina, subueniret: meq; tibi etiam mandasse, ut, si quid eiusmodi accidisset, cum eo cõmunicares. quod facies, si tibi uidebitur, eoq; magis, si proficisceris in Epei=

rum. Hæc ego conſcendens è Pompeiano tribus actua=
riolis decemſcalmis. Brutus erat in Neſide etiam nunc,
Neapoli Caſſius. Ecquid amas Deiotarum? & non amas
Eram? qui, ut Bleſamius uenit ad me, cum ei præſcri=
ptũ eſſet, ne quid ſine Seſtij noſtri ſententia ageret, neque
ad illum, neque ad quenquam noſtrum retulit. Atticam
noſtram cupio ſuauiari: ita mihi dulcis ſalus uiſa eſt
per te miſſa ab illa. referes igitur ei plurimam, itemq́;
Piliæ dicas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITA ut heri tibi narraui, uel fortaſſe hodie, Quin=
tus enim altero die ſe aiebat. in Neſida VIII. Idus. ibi
Brutus. quàm ille doluit de Nonis Iulijs: mirifice eſt cõ
turbatus: itaque ſeſe ſcripturũ aiebat, ut uenationẽ etiã,
quæ poſtridie ludos Apollinares futura eſt, proſcriberent,
III. Idus Quintileis. Libo interuenit. is Philonem Põpeij
libertũ, & Hilarũ ſuum ueniſſe à Sexto cum literis ad
Conſules, ſiue quo alio nomine ſunt. earum exemplum
nobis legit, ſi quid uideretur. pauca παρὰ λέξιν: cætero=
qui & ſatis grauiter, & non contumaciter. tantum ad=
di placuit, quod erat, COSS. ſolũ, ut eſſet, PRAETT.
TRIBB. PL. SENATVI; ne illi non proferrent
eas, quæ ad ipſos miſſæ eſſent. Sextum autem nuncia=
uit cum una ſolum legione fuiſſe Carthagine, eiq́; eo ip=
ſo die, quo oppidum Boream cepiſſet, nunciatum eſſe
de Cæſare: capto oppido, miram lætitiam, commuta=
tionemq́; animorum, concurſumq́; undique, ſed illum
ad ſex legiones, quas in ulteriore reliquiſſet, reuertiſſe.
ad ipſum autem Libonem ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad

larem ſuum liceret. ſumma poſtulatorum, ut omnes exercitus dimittātur, qui ubique ſint. hæc ferè de Sexto.

De Buthrotijs undique quærens nihil reperiebā. alij, conciſos agripetas: alij, Plancum, acceptis numis, relictis illis, aufugiſſe. itaque non uideo ſciturum me, quid eius ſit, ni ſtatim aliquid literarum. Iter illud Brundiſium, de quo dubitabam, ſublatum uidetur: legiones enim aduentare dicuntur: hæc autem nauigatio habet quaſdam ſuſpiciones periculi: itaque conſtituebam uti ὁμόπλοιᾳ. paratiorem offendi Brutum, quàm audiebā: nam & ipſe Domitius bona plane habet dicrota, ſuntq; nauigia præterea luculenta Seſtij, Buciliani, cæterorum: nā Caſsij claſſem, quæ plane bella eſt, non numero, ultra fretum. illud eſt mihi ſubmoleſtum, quòd parum Brutus properare uidetur. primum confectorum ludorum nuntios expectat: deinde, quantum intelligo, tarde eſt nauigaturus, conſiſtens in locis pluribus. tamen arbitror eſſe commodius tarde nauigare, quàm omnino non nauigare. etſi, cum proceſſerimus exploratiora uidebuntur, & teſtis utemur. Tuas iam literas Brutus expectabat: cui quidem ego non nouum attuleram de Tereo Accij. ille Brutum putabat. ſed tamen rumoris neſcio quid afflauerat, cõmiſſione Græcorum frequentiam non fuiſſe: quæ quidem me minime fefellit: ſcis enim, quid ego de Græcis ludis exiſtimem. nunc audi quod pluris eſt, quàm omnia. Quintus fuit mecum dies cõplures: &, ſi ego cuperem, ille uel plures fuiſſet: ſed, quantum fuit, incredibile eſt, quàm me in omni genere delectarit, in eóq; maxime, in quo minime ſatisfaciebat: ſic enim commutatus eſt totus & ſcriptis meis quibuſ=

dam, quæ in manibus habebam, & assiduitate orationis, & præceptis, ut tali animo in Rép. quali nos uolumus, futurus sit. hoc cum mihi non modo confirmasset, sed etiam persuasisset; egit mecum accurate multis uerbis, tibi ut sponderem, se dignum et te, & nobis futurum; neque se postulare, ut statim crederes, sed, cũ ipse perspexisses, tum ut se amares. quòd nisi fidem mihi fecisset, iudicassemq́; hoc, quod dico, firmũ fore, non fecissem id, quod dicturus sum: duxi enim mecum adolescenté ad Brutũ: sic ei probatum est quod ad te scribo, ut ipse crediderit, me sponsorem accipere noluerit, eũq; laudans amicissime mentionem tui fecerit, complexus, osculatusq́; dimiserit. quam ob rem etsi magis est, quod gratuler tibi, quàm quod te rogem, tamen etiam rogo, ut, si quæ minus antea propter infirmitatem ætatis constãter ab eo fieri uidebantur, ea iudices illum abiecisse, mihiq́; credas, multum allaturam, uel plurimum potius ad illius iudicium confirmandum auctoritatem tuam.

Bruto cum sæpe iniecissem de ὁμοπλοίᾳ, non perinde, atque ego putaram, arripere uisus est. existimabam μετεωρότερον esse: & hercule erat, & maxime de ludis. at mihi, cum ad uillam redissem, Cn. Luceius, qui multum utitur Bruto, narrauit, illum ualde morari, nõ tergiuersantem, sed expectantem, si qui forte casus. itaque dubito, an Venusiam tendam, & ibi expectem de legionibus: si aberunt, (ut quidam arbitrantur) Hydrũtem: si neutrum erit ἀσφαλὲς, eodem reuertar. iocari me putas? moriar, si quisquam me tenet præter te: etenim circunspice: sed ante erubesco. ò dies in auspicijs Lepidi descriptos, & aptos ad consilium reditus nostri. ma=

gna ῥοπὴ ad proficiſcendum tuis literis. atque utinam te illic: ſed ut conducere putabis. Nepotis epiſtolam expecto. cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime γαυριῶ, legenda non putet. & ais μετ᾽ ἀμύμονα. tu uera ἀμύμων. ille quidem ἄμβροτος. Mearum epiſtolarum nulla eſt συναγωγὴ. ſed habet Tiro inſtar ſeptuaginta. & quidem ſunt à te quædā ſumendæ. eas ego, oportet, perſpiciam, corrigam. tum denique edentur.

CICERO ATTICO S.

EGO adhuc (perueni enim Vibonem ad Sicā) magis cōmode, quā ſtrenue nauigaui: remis enim magnā partem. prodromi nulli. illud ſatis opportune. duo ſinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæſtanus, & Vibonenſis: utrunque pedibus equis tranſmiſimus. ueni igitur ad Sicam octauo die è Pompeiano, cum unum diem Veliæ conſtitiſſem, ubi quidem fui ſanè libenter apud Talnam noſtrum, nec potui accipi, illo abſente præſertim, liberalius. IX. Cal. igitur ad Sicam. ibi tanquam domi meæ ſcilicet, itaque obduxi poſterum diem. ſed putabam, cum Regium ueniſſem, fore, ut illic, δολίχον πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus, corbita ne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, aſt inde Corcyram: & ſi oneraria, ſtatim ne freto, an Syracuſis. hac ſuper re ſcribam ad te Regio. mehercule mi Attice ſæpe mecum, ἡ δεῦρ᾽ ὁδός σοι τί δύναται; cur ego tecū non ſum; cur ocellos Italiæ, uillulas meas nō uideo? ſed id ſatis, ſuperq; tecum me non eſſe fugientem periculum. nec id nunc quidem (niſi fallor) ullum eſt: ad

ipsum enim reuocat me auctoritas tua: scribis enim, in cœlum ferri profectionem meam, sed ita, si ante Cal. Ian. redeam: quod quidem certe enitar: malo enim uel cum timore domi esse, quàm sine timore Athenis tuis. sed tamen prospice, quò ista uergant, mihiq; aut scribe, aut, quod multo malim, affer ipse. hac hactenus. illud uelim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ sciam esse, quàm ipsi mihi. nomina mea per Deos expedi, exolue bella reliqui. sed opus est diligentia, cohæredibus pro Cluuiano Cal. Sext. persolutum ut sit cum Publilio quo modo agendum sit, uidebis. non debet urgere quoniam iure non utimur: sed tamen ei quoque satisfieri plane uolo. Terentiæ uero quid ego dicam? etiam ante diem, si potes. quin, si, ut spero, celeriter in Epeirum; hoc, quod satisdato debeo, peto à te, ut ante prouideas, planéq; expedias, & solutum relinquas. sed de his satis, metuóq;, ne tu nimium putes. nunc negligentiam meam cognosce. De gloria librum ad te misi: & in eo prooemium id est, quod in Academico tertio. id euenit ob eã rem, quod habeo uolumen prooemiorum: ex eo eligere soleo, cum aliquid σύγγραμμα institui. itaque iã in Tusculano, qui non meminissem me abusum isto prooemio, conieci id in eum librum, quem tibi misi. cum autem in naui legerem Academicos, agnoui erratum meum: itaque statim nouum prooemium exaraui, & tibi misi. tu illud desecabis, & hoc agglutinabis. Piliæ salutem dices, & Atticæ, delicijs, atque amoribus meis. Vale.

CICERO ATTICO S.

VIII. id. Sext. cũ à Leucopetra profectus (inde enim tramittebã) stadia circiter CCC processissẽ, reiectus sum austro uehementi ad eandem Leucopetram. ibi cũ uentum expectarem (erat enim uilla Valerij nostri, ut familiariter essem, & libenter) Regini quidam illustres homines eò uenerunt, Roma sanè recentes, in ijs Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset. hæc afferebant, edictum Bruti, & Cassij, & fore frequentem senatum Calendis: à Bruto, Cassio literas missas ad consulares, & prætorios: ut adessent, rogare. summam spem nunciabant, fore, ut Antonius cederet, res conueniret, nostri Romam redirent. addebant etiam, me desiderari, subaccusari. quæ cum audissem, sine ulla dubitatione abieci consilium profectionis, quo mehercule ne antea quidem delectabar. lectis uero tuis literis admiratus equidem sum, te tam uehementer sententiam commutasse, sed non sine causa, arbitrabar. etsi, quamuis non fueris suasor, & impulsor profectionis meæ, approbator certe fuisti, dummodo Cal. Ian. Romæ essem. ita fiebat, ut dum minus periculi uideretur, abessem, in flãmam ipsam uenirem. sed hæc etiam si non prudenter, tamen ἀνεμέσητα sunt; primum, quòd de mea sententia acta sunt: deinde, etiam si te auctore, quid debet, qui consilium dat, præstare præter fidem? illud admirari satis non potui, quod scripsisti his uerbis. BENE igitur tu, qui εὐθανασίαν, bene relinquis patriam? An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere uidebar, tu id non modo nõ prohibebas, uerum etiam approbabas?

grauiora, quæ restant. VELIM σχόλιον aliquod elimes ad me, oportuisse te istuc facere. ita'ne mi Attice defensione eget meum factum, præsertim apud te, qui id mirabiliter approbasti? ego uero istum ἀπολογισμὸν συντάξομαι, sed ad eorum aliquem, quibus inuitis, & dissuadentibus profectus sum. etsi quid iam opus est σχολίῳ: si perseuerassem, opus fuisset. at hoc ipsum non constanter. nemo doctus unquam (multa autē de hoc genere scripta sunt) mutationem consilij, inconstantiam dixit esse. deinceps igitur hæc. NAM si à Phædro nostro, expedita excusatio esset. nunc quid respondemus? ergo id erat meum factum, quod Catoni probare nō possim, flagitij scilicet plenū, et dedecoris. utinam à primo ita tibi esset uisum. tu mihi, sicut esse soles fuisses Cato. Extremum illud uel molestissimum. NAM Brutus noster silet: hoc est, non audet hominē id ætatis monere. aliud nihil habeo, quod ex ijs à te uerbis significari putem. & hercule ita est. nam XVI. Cal. Sept. cum uenissem Veliam, Brutus audiuit: erat enim cum suis nauibus apud Heletem fluuium citra Veliam millia passuum III. pedibus ad me statim. Dij immortales, quàm ualde ille reditu, uel potius reuersione mea lætatus: effudit illa omnia, quæ tacuerat: ut recordarer illud tuum. NAM Brutus noster silet. maxime autem dolebat, me Cal. Sext. in senatu nō fuisse: Pisonem ferebat in cœlum: se autem lætari, quod effugissem duas maximas uituperationes, unam, quam itinere faciendo me intelligebam suscipere, desperationis, ac relictionis Reip. (flentes mecum uulgo querebātur, quibus de meo celeri reditu non probabam) alterā, de

qua Brutus, & qui unà erant (multi autem erant) læta bantur, quòd eam uituperationem effugissem, me existimari ad Olympia. hoc uero nihil turpius quouis Reip. tempore: sed hoc ἀναπολόγητον. ego uero austro gratias miras, qui me à tanta infamia auerterit. reuersionis has speciosas causas habes, iustas illas quidem, & magnas, sed nulla iustior, quàm quòd tu idem alijs literis. PROVIDE, SI CVI QVOD DEBETVR, VT SIT VNDE PAR PARI RESPONDEATVR: MIRIFICA ENIM ΔΥΣΧΡΗΣΤΙ'Α EST PROPTER METVM ARMORVM. in freto medio hanc epistolam legi, ut, quid possem prouidere, in mentẽ non ueniret mihi, nisi ꝙ præsens me ipse defenderẽ. sed hæc hactenus. reliqua coram. Antonij edictũ legi à Bruto, et horũ cõtra, scriptũ præclare. sed quid ista edicta ualeant, aut quò spectent, plane nõ uideo. nec ego nũc, ut Brutus cẽsebat, istuc ad Rẽp. capessendã uenio: qd .n. fieri põt? nũ quis Pisoni est assensus? nũ redijt ipse postri die? sed abesse hanc ætatẽ lõge à sepulcro negãt oportere. sed, obsecro te, qd est quod audiui de Bruto? Piliã πειράζεσθαι παραλύσει, te scripsisse aiebat. ualde sum cõmotus. etsi idẽ, te scribere, sperare melius. ita plane uelim: ei dicas plurimã salutẽ, et suauissimæ Atticæ. hæc scripsi nauigans, cũ Põpeianũ accederẽ, XIIII. Cal.

CICERO ATTICO S.

CVM sciã, quo die uẽturus sim, faciã, ut scias. impedimẽta expectãda sunt, quæ Anagnia ueniũt: & familia ægra est. Cal. uesperi literæ mihi ab Octauiano redditæ

ſunt. magna molitur. ueteranos, quiqui Caſſilini, et Calatiæ ſunt perduxit ad ſuã ſentẽtiã: nec mirũ: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire. plane hoc ſpectat, ut ſe duce bellũ geratur cũ Antonio. itaque uideo paucis diebus nos in armis fore. quẽ aũt ſequamur uide nomẽ: uide ætatẽ. atq; à me poſtulat, primũ ut clã colloquatur, uel Capuæ: puerile hoc q̃dẽ, ſi id putat clã fieri poſſe. docui literis, id nec opus eſſe, nec fieri poſſe. miſit ad me Cæcinã quẽdã Volateranũ familiarẽ ſuũ, qui hoc pertulit, Antoniũ cũ legione Alaudarũ ad Vrbẽ pergere, pecunias municipijs imperare, legionẽ ſub ſignis ducere. cõſultabat, utrũ Romã cũ ∞∞∞ ueteranorũ proficiſceretur, an Capuã teneret, et Antonium uenientẽ excluderet, an iret ad treis legiones Macedonicas, q̃ iter ſecũdũ mare ſuperũ faciunt, quas ſperat ſuas eſſe. hæ cõgiariũ ab Antonio accipere noluerũt, ut hic quidẽ narrat, et ei cõuitiũ grãde fecerũt cõcionãtẽq; reliquerũt. quid quæris? ducẽ ſe profitetur, nec nos ſibi putat deeſſe oportere. equidẽ ſuaſi, ut Romã pergeret: uidetur. n. mihi & plebeculã urbanã, et, ſi fidẽ fecerit, etiã bonos uiros ſecũ habiturus: ò Brute ubi es? quãtã εὐκαιρίαν amittis. non equidẽ hoc diuinaui, ſed aliquid tale putaui fore. nũc tuũ conſiliũ exquiro. Romam'ne uenio, an hic maneo, an Arpinũ? ἀσφαλείαν habet is locus. fugiã Romã, ne deſideremur, ſi quid actũ uidebitur. hoc igitur explica. nunquam in maiore. ἀπορίᾳ fui. Vale.

CICERO ATTICO S.

BINAE mihi uno die literæ ab Octauio. nũc quidẽ, ut Romã ſtatim ueniã; uelle ſe rem agere per ſenatum.

cui ego, non posse senatum ante Cal. Ian. quod quidem ita credo. ille autem addit consilio tuo. quid multa? ille urget: ego autem σκέπτομαι: non cõfido ætati: ignoro, quo animo: nil sine Pansa tuo uolo: uereor, ne ualeat Antonius; nec à mari discedere libet: & me tuo, ne quæ ἀριστεία me absente. Varroni quidem displicet consilium pueri, mihi non. firmas copias habet: Brutum habere potest, & rem gerit palàm, centuriat Capuæ, dinumerat. iam, iamq; uideo bellum. ad hæc rescribe. tabellarium meum Calendis Roma profectum sine tuis literis miror. VI. Arpinum ueni, ad IIII in Sinuessanum. eodem die uulgo loquebantur, Antonium mansurum esse Casilini: itaque mutaui consilium: statueram enim rectà appia Romam. facile me ille esset assecutus: aiunt enim eum Cæsariana uti celeritate. uerti igitur me à Minturnis Arpinum uersus. constitueram, ut pridie Idus aut Aquini manerem, aut in Arcano. nunc mi Attice tota mente incumbe in hanc curã: magna enim res est. tria sunt autem, maneam ne Arpini, an propius accedam, an ueniam Romam. quod censueris, faciam: sed quamprimum auide expecto tuas literas. VI. Idus mane, in Sinuessano. Vale.

CICERO ATTICO S.

NONIS accepi à te duas epistolas: quarum alteram Cal. dederas, alteram pridie. igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari lætor. ex quo ante ipse posuisti, quæ mihi florentiora sunt uisa tuo iudicio: cærulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sica ita est, ut scribis. ast ægre me tenui. itaque perstrin

gam ſine ulla contumelia Sicæ, & Septimiæ : tantum,
* ut ſciant παῖδες παίδων ſine uallo Luciliano, eum ex C.
Fadij filia liberos habuiſſe. atque utinam eum diem ui=
deam, cum iſta oratio ita libere uagetur, ut etiam in Si=
cæ domum introeat. ſed illo tempore opus eſt, quod fuit
illis Triumuiris. moriar, niſi facete. tu uero leges Sex=
to, eiusq́; iudicium mihi perſcribes. εἷς ἐμοὶ μύριοι. Ca=
leni interuentum, et Caluenæ cauebis. quod uereris, ne
ἀδόλεσχος : mihi tu? quis minus? cui, ut Ariſtophani
iambus, ſic epiſtola longiſſima quæque optima uidetur.

Quod me admones, tu uero etiam ſi reprehenderes,
non modo facile paterer, ſed etiam lætarer, quippe cum
in reprehenſione eſt prudentia cum εὐμενείᾳ. ita liben=
ter ea corrigam, quæ à te animaduerſa ſunt, eodem iu=
re, quo Rubriana potius, quàm quo Scipionis: et de lau=
dibus Dolabellæ deruam cumulum. attamen eſt iſto
loco bella, ut mihi uidetur, εἰρωνεία, quòd eum contra ci=
ueis in acie. illud etiam malo, indignius eſſe hunc uiue=
re, quàm quod indignius. Πεπλογραφίαν Varronis
tibi probari non moleſte fero : à quo adhuc ἡρακλείδειον
illud non abſtuli. Quòd me hortaris ad ſcribendum,
amice tu quidem, ſed me ſcito agere nihil aliud. Gra=
uedo tua mihi moleſta eſt. quæſo adhibe, quam ſoles,
diligentiam. Ὦ ΤΙΤΕ, tibi prodeſſe lætor. Ana=
gnini ſunt Muſtela ταξιάρχης, & Laco, qui plurimum
bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam.

Hæc ad poſteriorem. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, qua
tenus Panætius, abſolui duobus : illius tres ſunt. ſed cũ
initio diuiſiſſet ita, tria genera exquirendi officij eſſe;
unum, cum deliberamus, honeſtũ, an turpe ſit; alterum,

utile, an inutile; tertium, cum hæc inter ſe pugnare ui=
deantur, quo modo iudicandum ſit, qualis cauſa Regu=
li, redire honeſtum, manere utile: de duobus primis præ=
clare diſſeruit: de tertio pollicetur ſe deinceps ſcriptu=
rum, ſed nihil ſcripſit. eum locum Poſidonius perſecu=
tus. ego autem & eius librum accerſiui, & ad Atheno
dorum Caluum ſcripſi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret:
quem expecto: quem uelim cohortere, & roges, ut quã=
primum: in eo eſt περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκον=
τος. quod de inſcriptione quæris: non dubito, quin τὸ
καθῆκον officium ſit, niſi quid tu aliud: ſed inſcriptio
plenior, de officiis. προσφωνῶ autem Ciceroni filio. ui=
ſum eſt non ἀνοικεῖον. De Myrtilo dilucide. ò qualis
tu ſemper iſtos. ita'ne in D. Brutum de iſtis? ego me,
ut ſcripſeram, in Pompeianum non abdidi, primo tem=
peſtatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quo=
tidie literæ, ut negotium ſuſciperem, Capuam uenirem,
iterum remp. ſeruarem, Romam utique ſtatim: αἴδε=
σθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. is tamen egit
ſanè ſtrenue, & agit, Romã ueniet cum manu magna.
ſed eſt plane puer. putat ſenatum ſtatim. quis ueniet?
ſi uenerit, quis incertis rebus offendet Antonium? Calen=
dis Ian. erit fortaſſe præſidio, aut quidem ante depugna
bitur. puero municipia mire fauent: iter enim faciens
in Samnium uenit Cales, manſit Theani. mirifica ἀπάν=
τησις, & cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius
Romam, quàm conſtitueram. ſimul ac conſtituero, ſcribã.
etſi nondum ſtipulationes legeram: nec enim Eros ue=
nerat: tamen rem pridie Idus uelim conficias. Epiſto=
las Catinã, Tauromeniũ, Syracuſas cõmodius mittere po

tero, si Valerius interpres ad me nomina gratiosorũ scripserit: aliį.n. sunt aliàs, nostriq́; familiares ferè demortui. publice tamen scripsi, si uti uellet eis Valerius; aut mihi nomina mitteret. De Lepidianis feris Balbus ad me. Vsque ad III. Cal. expectabo tuas literas: meq́; Torquati negociolo siturum puto. Quinti literas ad te misi, ut scires, quàm ualde eum amaret, quem dolet à te minus amari. Atticæ, quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis uerbis suauium des. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPPII epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exemplum. De Ocella, dũ tu muginaris, nec mihi quidquã rescribis, cepi consilium domesticũ: itaque me prid. Idus arbitror Romæ futurum. commodius est uisum, frustra me istic esse, cum id non necesse esset, quàm, si opus esset, non adesse. & simul, ne intercluderer, metuebam: ille enim iam aduentare potest: etsi uariį rumores, multiq́;, quos cuperem ueros: nihil tamen certi. ego uero, quidquid est, tecum potius, quàm animi pendeam, cum à te absim, & de te, & de me. sed quid dicam? bonum animum. De ἡρακλειδείῳ Varronis, negotia salsa: me quidem nihil unquam sic delectauit. sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' CASVM mirificũ. V. Idus cũ ante lucẽ de Sinuessano surrexissem, uenissemq́; diluculo ad Põtem Tiretiũ, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas, obuiã mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλόον

ὁρμαίνοντα. ego statim, cedo, inquam, si quid ab Attico. nondum legere poteramus: nam & lumina dimiseramus, nec satis lucebat. cum autem luceret, ante scripta epistola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta est. illa omnium quidem elegantissima. ne sim saluus, si aliter scribo, ac sentio. nihil legi humanius. itaque ueniam, quò uocas, modo adiutore te. sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo uidebatur, quàm ad eas literas, quibus ego à te consilium petieram, te mihi ista rescribere. ecce tibi altera, qua hortaris παρ᾽ ἠνεμόεντα μίμαντα, νήσου ἐπὶ ψυρίης, Appiam ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα: itaque eo die mansi Aquini. longulum sanè iter, & uia inepta. inde postridie mane proficiscens, has literas dedi. & quidem, ut à me dimitterem inuitissimus, fecerunt Erotis literæ. rem tibi Tiro narrabit. tu, quid faciendum sit, uidebis: præterea, possim ne propius accedere (malo enim esse in Tusculano, aut uspiam in suburbano) an etiam longius discedendum putas. crebro ad me uelim scribas. erit autem quotidie, cui des. Quod præterea consulis, quid tibi censeam faciundum: difficile est, cum absim: ueruntamen, si pares æque inter se; quiescendum: sin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. auide tuum consilium expecto. timeo, ne absim, cum adesse me sit honestius: uenire non audeo. de Antonij itineribus nescio quid aliter audio, atque ut ad te scribebā. omnia igitur uelim explices, & ad me certa mittas.

De reliquo quid ego tibi dicam? ardeo studio historiæ: incredibiliter enim me commouet tua cohortatio. quæ quidem nec institui, nec effici potest sine tua ope. coràm igitur hoc quidem conferemus. in præsentia mihi uelim

scribas,

ſcribas, quibus Coſs. C. Fannius M. F. Trib. pl. fuerit: ui deor mihi audiſſe, P. Africano, L. Mummio. id igitur quæro. tu mihi de ijs rebus, quæ nouantur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat plane, quod ſcriberē. nam, cū Puteolis eſſem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiam falſa de Antonio. ad ea autē, quæ ſcripſiſti (tres. n. accepe rā III. Idus à te epiſtolas) ualde tibi aſſentior, ſi multū poſſit Octauianus, multo firmius acta tyrāni cōprobatū iri, quàm in Telluris, atque id cōtra Brutū fore. ſin autē uincitur, uides intolerabilem Antoniū: ut, quē uelis, neſcias. O' Seſtij tabellariū hominē nequā. poſtridie Puteolis Romæ ſe dixit fore. Quòd me mones, ut pedetentim: aſſentior: & ſi aliter cogitabam. nec me Philipppus, aut Marcellus mouet: alia. n. eorum ratio: & ſi nō eſt, tamē uidetur. ſed in iſto iuuene, quāquā animi ſatis, auctoritatis parū eſt. tamē uide, ſi forte in Tuſculano recte eſſe poſſim, ne id melius ſit: ero libētius: nihil. n. ignorabo: an hoc, cū Antonius uenerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi nō eſt dubiū, quin, quod Græci καθῆκον, nos officium. id autem, quid dubitas, quin etiam in remp. præclare caderet? nonne dicimus, Cōſulū officiū, ſenatus officiū? præclare cōuenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ualde mehercule moueor, & moleſte fero. neſcierā omnino eſſe iſtū puerū. Caniniū perdidi, hominē, quod ad me attinet, nō ingratū. Athenodorū, nihil eſt, quod hortere: miſit enim ſatis bellū ὑπόμνημα. Grauedini quæſo omni ratione ſubueni. Quintuis tui patris nepos ſcribit

ad patris mei nepotem, si ex Nonis iis, quibus nō magna gessimus, ædem Opis explicaturum, idq; ad populum. ui debis igitur, & scribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOLI putare pigritia facere me, quòd non mea manu scribam: sed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud, quod dicam. & tamen in tuis quoque epistolis Alexim uideor agnoscere. sed ad rem uenio. Ego, si me non improbissime Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, uerum remissior essem, an summo iure contenderem: nunc uero etiam gaudeo mihi causam oblatam, in qua & ipsi sentiat, & reliqui omnes, me ab illo alienatum: idq; præ me feram, & quidem me mea facere, & reipub. causa, cur illum oderim, quòd, cum eam me auctore defendere cœpisset, non modo deseruit emptus pecunia, sed etiam, quantum in ipso fuerit, euerterit. Quod autem quæris, quo modo agi placeat, cum dies uenerit: primum uelim eiusmodi sit, ut non alienum sit, me Romæ esse; de quo, ut de cæteris, faciam, ut tu censueris: de summa autem, agi prorsus uehementer, & seuere uolo. & si, sponsores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν. tamen, hoc quale sit, consideres uelim. possumus enim, ut sponsores appellentur, procuratorem introducere: neque enim illi litem contestabuntur: quo facto, non sum nescius sponsores liberari. sed & illi turpe arbitror, eo nomine, quod satisdato debeat, procuratores eius non dissoluere: & nostræ grauitatis, ius nostrum sine summa illius ignominia persequi. de hoc quid placeat, rescribas uelim: & non dubito, quin

hoc totum lenius administraturus sis. Redeo ad remp. multa mehercule à te sæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: sed his literis nihil prudentius: QVANQVAM ENIM POSSET IN PRAESENTIA BELLE ISTE PVER RETVNDERE ANTONIVM, TAMEN EXITVM EXPECTARE DEBEMVS. at quæ concio? nam est missa mihi. iurat, ita sibi parentis honores consequi liceat: & simul dextram intendit ad statuam. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο. sed, ut scribis, certissimum esse uideo discrimen Cascæ nostri Tribunatum: de quo quidem ipso dixi Oppio, cum me hortaretur, ut adolescenté, totamq; causam, manumq; ueteranorum complecterer, me nullo modo facere posse, ni mihi exploratum esset, eum non modo non inimicum tyrãnoctonis, uerum etiam amicum fore. cum ille diceret, ita futurum: quid igitur festinamus, inquam? illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil opus est: nos autem eius uoluntatem ante Idus Dec. perspiciemus in Casca. mihi ualde assensus est. quam ob rem hæc quidem hactenus. Quod reliquum est, quotidie tabellarios habebis, &, ut ego arbitror, etiam, quid scribas, quotidie. Leptæ literarum exemplum tibi misi: ex quo mihi uidetur στρατηλάξ ille deiectus de gradu. sed tu, cum legeris, existimabis.

Obsignata iam epistola, literas à te, & à Sexto accepi. nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius. nam tuæ breues, priores erant uberrimæ. tu quidem & prudenter, & amice suades, ut in his locis potissimum sim, quoad audiamus, hæc, quæ cõmota sunt, quorsum euadant. sed me, mi Attice, non sanè hoc quidem tempore mouet.

resp. non quo ea sit mihi quidquam carius, aut esse debeat, sed desperatis etiam Hippocrates uetat adhibere medicinam. quare ista ualeant. me res familiaris mouet: rem dico? immo uero existimatio: cum enim tanta reliqua sint, ne Terentiæ quidem adhuc quod soluam expeditum est: Terentiam dico? scis nos pridem iam constituisse Montani nomine HS XXI dissoluere. pudentissime hoc Cicero petierat, uti de suo. liberalissime, ut tibi quoque placuerat, promiseram; Erotiq; dixeram, ut sepositum haberet. non modo, sed iniquissimo fœnore uersuram facere Aurelius coactus est. nam de Terẽtiæ nomine Tiro ad me scripsit, te dicere, numos à Dolabella fore. male eum credo intellexisse, si quisquã male intelligit; potius nihil intellexisse: tu enim ad me scripsisti Cocceij responsum, & ijsdem penè uerbis Eros. ueniendum est igitur uel in ipsam flammam: turpius est enim priuatim cadere, quàm publice. itaque cæteris de rebus, quas ad me suauissime scripsisti, perturbato animo non potui, ut consueueram, rescribere. consenti in hac cura, ubi sum, ut me expediam: quibus autem rebus, uenit quidem mihi in mentem: sed certo constituere nihil possum, prius quàm te uidero. qui minus autem ego istic recte esse possim, quàm est Marcellus? sed non id agitur: neque id maxime curo: quid curem, uides. adsum igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

IVCVNDISSIMAS tuas legi literas. ad Plancũ scripsi. habes exemplum. cum Tirone quid sit lo-

cutus, cognoscam ex ipso. Cum sorore ages attentius, si te occupatione ista relaxaris. Vale.

M. Cicero L. Planco Præt. Des. S.

ATTICI nostri te ualde studiosum esse cognoui, mei uero ita cupidum, ut mehercule paucos æque obseruanteis, atque amanteis me habere existimem: ad paternas enim magnas, & ueteres, & iustas necessitudines magnam attulit accessioné tua uoluntas erga me, meáq; erga te par, atque mutua. Buthrotia tibi causa ignota non est: egi enim sæpe, tibíq; totam rem demonstraui: quæ est acta hoc modo. ut primum Buthrotium agrum proscriptum uidimus, commotus Atticus libellum composuit, eum mihi dedit, ut darem Cæsari: eram enim cœnaturus apud eum illo die. cum libellum Cæsari dedi, probauit causam, rescripsit Attico, æqua eum postulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquã Buthrotij ad diem soluerent. Atticus, qui ciuitatem cõseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo. quod cũ esset factum, adiuimus ad Cæsarem, uerba fecimus pro Buthrotijs, liberalissimum decretum abstulimus: quod est obsignatum ab amplissimis uiris. quæ cum essent acta, mirari quidem solebam pati Cæsarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium concupissent, neque solum pati, sed etiam ei negotio te præficere. itaque & ego cum illo locutus sum, & sæpius quidem, ut etiã accusarer ab eo, quòd parum constantiæ suæ confiderem: & M. Messalæ, & ipsi Attico dixit, ut sine cura essent: apertéq; ostendebat, se præsentium animos (erat enim

popularis, ut noras) offendere nolle: cum mare tran=sissent, curaturum se, ut in alium agrum deducerétur. hæc illo uiuo. post interitum uero Cæsaris, ut primnm ex S. C. causas Consules cognoscere instituerunt, hæc, quæ scripsi, ad eos delata sunt. probauerunt causas si=ne ulla dubitatione, séq; ad te literas daturos esse dixe=runt. ego autem mi Plance, etsi non dubitabam, quin & S.C. & lex, & Consulum decretum, ac literæ apud te plurimum auctoritatis haberét, téq; ipsius Attici cau sa uelle intellexeram: tamen hoc pro coniunctione, & beneuolentia nostra mihi sumpsi, ut id à te peteré, quod tua singularis humanitas, suauissimiq; mores à te es=sent impetraturi. id autem est, ut hoc, quod te tua spó te facturum esse certo scio, honoris nostri causa liben=ter, prolixe, celeriter facias. mihi nemo est amicior, nec iucundior, nec carior Attico: cuius antea res solum fami liaris agebatur, eáq; magna, nũc accessit etiam existima=tio, ut, quod consecutus est magna & industria, & gra tia, & uiuo Cæsare, & mortuo, id te adiuuante obti=neat. quod si à te erit impetratum, sic uelim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut tuo sum=mo beneficio me affectum iudicem. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, studiose, diligenterq; curabo. da operam, ut ualeas. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IAM antea petiui abs te per literas, ut, cum causa Buthrotiorũ probata à Consulibus esset, quibus & lege, & S. C. permissum erat, ut de Cæsaris actis cognosce=rent, statuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares, At=

ticumq; nostrum, cuius te studiosum cognoui, & me, qui non minus laboro, molestia liberares: omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ solicitudinis finem quamprimum facere possimus. quanquam intelligimus ea te esse prudẽtia, ut uideas, si ea decreta Consulum, quæ de Cæsaris actis interposita sunt, non seruentur, magnã perturbationem rerum fore. equidem, cum multa, quod necesse erat in tanta occupatione, non probentur, quæ Cæsar statuerit; tamen otij, pacisq; causa acerrime illa soleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendũ censeo: quanquam hæc epistola non suasoris est, sed rogatoris. igitur mi Plance togo te, & etiam oro, sic medius fidius, ut maiore studio, magisq; ex animo agere non possim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod sine ulla dubitatione apud Consules obtinuimus propter summam bonitatem, & æquitatem causæ, id tu nos obtinuisse non modo facile patiare, sed etiam gaudeas. qua quidem uoluntate esse erga Atticum, sæpe præsens & illi ostendisti, & uero etiã mihi. quod si feceris, me, quem uoluntate, & paterna necessitudine coniunctum semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq; ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni suo S.

NVNQVAM putaui fore, ut supplex ad te uenirẽ: sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, scis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiscere mea causa illũ aliquan-

do suo familiari aduersario tuo uoluisse consultum, cũ illius existimatio ageretur. hoc primũ ignoscere, est humanitatis tuæ: suos enim quisque debet tueri. deinde, si me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: quẽ quãti facias, præ te soles ferre. totum hoc, ut, quod semper existimaui, nunc plane intelligam, me à te multũ amari. Buthrotios cum Cæsar decreto suo, quod ego obsignaui cum multis amplissimis uiris, liberauisset, ostendissetq; nobis, se, cum agrarij mare transissent, literas missurum, quem in agrum deducerentur: accidit, ut subito ille interiret. deinde, quemadmodũ tu scis (inter fuisti enim, cum Consules oporteret ex. S. C. de actis Cæsaris cognoscere) res ab ijs in Cal. Iun. dilata. accessit ad S. C. lex, quæ lata est ad IIII. Non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæsar statuisset, decreuisset, egisset, Consulibus cognitionem dedit. causa Buthrotiorum delata est ad Consules. decretum Cæsaris recitatum est, & multi præterea libelli Cæsaris prolati. Consules de consilij sententia decreuerunt secundum Buthrotios, Plancũ dederunt. nunc mi Capito (scio enim quantum semper apud eos, quibuscum sis, posse soleas, eo plus apud hominem facillimum, atque humanissimum Plancum) enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem spero optimum esse, sit etiam melior opera tua. omnino res huiusmodi uidetur esse, ut sine cuiusquam gratia Plancus ipse pro ingenio, & prudentia sua non sit dubitaturus, quin decretum Consulũ, quorũ & lege, & S. C. cognitio, & iudicium fuit, conseruet, præsertim cum, hoc genere cognitionum labefactato⁹, acta Cæsaris in dubium uentura uideantur: quæ non

modo ij, quorum interest, sed etiam ij, qui illa non probant, otij causa confirmare uelint. quod cum ita sit, tamen interest nostra, Plancum hoc animo libenti, prolixoq; facere. quod certe faciet, si tu neruulos tuos mihi sæpe cognitos, suauitatemq;, qua nemo tibi par est, adhibueris. quod ut facias, te uehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S.

PATREM tuum plurimi feci, meq; ille mirifice & coluit, & amauit. nec mehercule unquam mihi dubiũ fuit quin à te diligerer. ego quidem id facere nõ destiti. quam ob rem peto à te in maiorem modum, ut ciuitatem Buthrotiam subleues, decretumq; Consulum, quod ij secundum Buthrotios fecerunt, cum & lege, & S. C. statuendi potestatem haberent, des operã, ut Plancus noster quamprimum confirmet, & probet. hoc te uehementer mi Cupienni etiam atque etiã rogo. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IGNOSCE mihi, quòd, cum antea accuratissime de Buthrotijs ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. nõ mehercule mi Plance facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cũ tanta res agatur Attici nostri, nũc uero etiam existimatio, ut id, quod probauit Cæsar, nobis testibus, & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, uideatur obtinere potuisse, præsertim cum tota potestas eius rei tua sit, ut ea, quæ Consules decreuerunt

ſecundum Cæſaris decreta, & reſponſa non dicam com probes, ſed ſtudioſe, libenterq́; comprobes. id mihi ſic erit gratum, ut nulla res gratior eſſe poſſit. etſi iam ſperabam, cum has literas accepiſſes, fore, ut ea, quæ ſu perioribus literis à te petiſſemus, impetrata eſſent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nũciatum erit, te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus: deinde enim confido fore, ut alio genere literarũ utamur, tibiq́; pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. quod ſi acciderit, uelim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticũ, cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minus laboro, quàm ille, obligatum fore. Vale.

Cicero Capitoni S.

NON dubito, quin mirere, atque etiam ſtomachere, quòd tecum de eadẽ re agã ſæpius. hominis fami liariſſimi, & mihi omnibus rebus coniunctiſſimi perma gna res agitur Attici. cognoui ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum. multũ potes nos apud Plancum iuuare. noui humanitatem tuam: ſcio, quàm ſis amicis iucundus. nemo nos in hac cauſa plus iuuare poteſt, quã tu. & res iſta eſt firma; ut debet eſſe, quam Conſules de conſilij ſententia decreuerunt, cum & lege, & S. C. co gnoſcerent. tamen omnia poſita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cum officij tui & Reip. cauſa decretum Conſulum cõprobaturum, tum libenter noſtra cauſa eſſe facturum. adiuuabis igitur mi Capito: quod ut facias, uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

T. POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIVM NEPOTEM.

P OMPONIVS Atticus ab origine ultima stirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equestrem obtinuit dignitatem. patre usus est diligente, indulgente, et, ut tũ erant tempora, diti, in primisq; studioso literarum. hic, prout ipse amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, summa suauitas oris, & uocis, ut non solum celeriter acciperet, quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronunciaret. qua ex re pueritia nobis inter æquales ferebatur, clariusq; exsplendescebat, quàm generosi condiscipuli animo æquo ferre possent. itaque incitabat omneis studio suo. quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marij filius, M. Cicero: quos consuetudine sua sic sibi deuinxit, ut nemo ijs perpetuo fuerit carior. pater mature decessit. ipse adolescentulus propter affinitatem P. Sulpitij, qui Trib. pl. interfectus est, non expers fuit illius periculi: nanque * Anitia Pomponij consobrina nupserat M. Seruio fratri Sulpitij. itaque interfecto Sulpitio, posteaq̃ uidit Cinnano tumultu ciuitatem esse perturbatã, neque sibi dari facultatem pro dignitate uiuendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis ciuium, cum alij Sullanis, alij Cinnanis fauerent partibus; idoneum tempus ratus studijs obsequendi suis, Athenas se contulit:

neque eo ſecius adoleſcentem Marium hoſtem iudicatũ iuuit opibus ſuis: cuius fugam pecunia ſubleuauit. ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit ſuarum. hic ita uixit, ut uniuerſis Athenienſibus merito eſſet cariſſimus: nam præter gratiam, quæ iam in adoleſcentulo magna erat, ſæpe ſuis opibus inopiam publicam leuauit: cum enim uſuram facere publice neceſſe eſſet, neque eius conditionem æquam haberent, ſemper ſe interpoſuit, atque ita, ut neque uſuram unquam ab iis acceperit, neque longius, quàm dictum eſſet, debere paſſus ſit. quod utrũque erat iis ſalutare: nam neque indulgendo inueteraſcere eorum æs alienum patiebatur, neque multiplicandis uſuris creſcere. auxit hoc officium alia quoque liberalitate: nam uniuerſos frumẽto donauit, ita, ut ſingulis VII. modij tritici darentur, qui modius menſuræ medimnus Athenis appellatur. hic autem ſic ſe gerebat, ut cõmunis infimis, par principibus uideretur. quo factum eſt, ut huic omnes honores, quos poſſent, publice haberent, ciuemq; facere ſtuderent. quo beneficio ille uti noluit. quod non nulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanã alia aſcita. quandiu affuit, ne qua ſibi ſtatua poneretur, reſtitit: abſens prohibere non potuit. itaque aliquot ipſi, et Phidiæ locis ſanctiſſimis poſuerunt: hunc enim in omni procuratione Reip. actorẽ, auctorẽq; habebant. igitur primũ illud munus fortunæ, quòd in ea potiſſimum urbe natus eſt, in qua domicilium orbis terrarum eſſet imperij, ut eandem & patriam haberet, & domum: hoc ſpecimen prudentiæ, quòd, cum in eam ſe ciuitatem

contulißet, quæ antiquitate, humanitate, doctrinaq; præstaret omneis, ei unus ante alios fuerit carißimus. huc ex Asia Sulla decedens cum uenisset; quandiu ibi fuit, secum habuit Pomponium, captus adolescentis & humanitate, & doctrina: sic enim græce loquebatur, ut Athenis natus uideretur: tanta autem erat suauitas sermonis latini, ut appareret in eo natiuum quendam leporem esse, non ascitum. idem poemata pronunciabat & græce, & latine sic, ut supra nihil posset. quibus rebus factum est, ut Sulla nunquam à se dimitteret, cuperetq; secum deducere. qui cum persuadere tentaret, noli, oro te, inquit Pomponius, aduersum eos me uelle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. at Sulla adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiscens iussit deferri. hic complures annos moratus, cum & rei familiari tantum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Atheniensium reipub. tribueret, nihilo minus amicis urbana officia præstitit: nam & ad comitia eorum uentitauit, &, si qua res maior acta est, non defuit, sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem fidem præbuit, cui ex patria fugienti HS CC & quinquaginta millia donauit. tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam, ut opinor, L. Cotta, & L. Torquato Coss. quem diem sic uniuersa ciuitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrymis desiderij futuri dolorem indicaret. habebat auunculum Q. Cæcilium equitem Romanum, familiarem L. Luculli, diuitem, difficillima natura: cuius sic asperitatem ueritus est, ut, quem nemo fere

re posset, huius sine offensione ad summam senectutem retinuerit beneuolentiam. quo facto, tulit pietatis fructum: Cæcilius enim moriens testamento adoptauit eũ, hæredemq́; fecit ex dodrante. ex qua hæreditate accepit circiter centies HS. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni, easq́; nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo à condiscipulatu uiuebat coniunctissime, multo etiam familiarius, quàm cum Quinto: ut iudicari possit, plus in amicitia ualere similitudinem morum, quàm affinitatem. utebatur autem intime Q. Hortensio, qui ijs temporibus principatum eloquentiæ tenebat, ut intelligi non posset, uter eum plus diligeret, Cicero, an Hortensius: & id, quod erat difficillimũ, efficiebat, ut inter quos tantæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, essetq́; talium uirorum copula. In rep. ita est uersatus, ut semper optimarum partium & esset, & existimaretur, neque tamen se ciuilibus fluctibus committeret, quòd non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, quàm qui maritimis iactarentur. honores non petijt, cum ei paterent propter uel gratiam, uel dignitatem; quòd neque peti more maiorum, neque capi possent conseruatis legibus in tam effusis ambitus largitionibus, neque reipub. sine periculo corruptis ciuitatis moribus. ad hastam publicam nunquam accessit. nullius rei neque præs, neque manceps factus est. neminem suo nomine, neque subscribens accusauit. in ius de sua re nunquam ijt. iudicium nullum habuit. multorum Consulum, Prætorumq́; præfecturas delatas sic accepit, ut neminem in prouinciam sit secutus, honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fru-

ctum, qui ne cum Q. quidem Cicerone uoluerit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset: non enim docere se arbitrabatur, cum Præturam gerere noluisset, assectam esse Prætoris. qua in re non solum dignitatis seruiebat, sed etiam tranquillitati, cum suspiciones quoque uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obseruantia omnibus esset carior, cum eam officio, non timori, neque spei tribui uiderent. Incidit Cæsarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter sexaginta. usus est ætatis uacatione, neque quoquam se mouit ex Vrbe. quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. ipsum Pompeium coniunctum non offendit. nullum ab eo habebat ornamentnm, ut cæteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim inuitissimi castra sunt secuti, partim summa cum eius offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Cæsari fuit grata, ut uictor cum priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium Q. Ciceronem ex Pompeij castris concesserit. sic uetere instituto uitæ effugit noua pericula. secutum est illud occiso Cæsare, cum respub. penes Brutum uideretur esse, & Cassium, ac tota ciuitas se ad eum conuertisse uideretur. sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens æquali familiarius, quàm hoc sene, neque solum eum principem consilij haberet, sed etiam in conuictu. excogitatum est à quibusdam, ut priuatum ærarium Cæsaris interfectoribus ab equitibus Romanis constitueretur. id facile effici posse arbitrati sunt, si & principes

illius ordinis pecunias contulissent. itaque appellatus est à C. Flauio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps esse uellet. at ille, qui officia amicis præstanda sine factione existimaret, semperq; à talibus se consilijs remouisset; respondit, si quid Brutus de suis facultatibus uti uoluisset, usurum quantum eæ paterentur; sed neque cũ quoquam de ea re collocuturum, neque coiturum. sic ille consensionis globus huius unius dissensione disiectus est. neq; multo post superior esse cœpit Antonius, ita, ut Brutus & Cassius prouinciarum, quæ ijs necis causæ datæ erant à Consulibus, desperatis rebus, in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum cæteris cõferre noluerat florenti illi parti, abiecto Bruto, Italiáq; cedenti HS C M muneri misit: eidem in Epiro absens CCC iussit dari: neque eo magis potenti adulatus est Antonio, neque desperatos reliquit. secutum est bellum gestum apud Mutinam: in quo si tantum eum prudentem dicam, minus, quàm debeam, prædicem, cum ille potius diuinus fuerit, si diuinatio appellanda est perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus agitur, neque minuitur. hostis Antonius iudicatus Italia cesserat. spes restituendi nulla erat. non solum inimici, qui tamen erant potentissimi, & plurimi, sed etiam qui aduersarijs eius se dabant, & in eo lædendo aliquam consecuturos sperabant cõmoditatem, Antonij familiareis sequebantur, uxorem Fuluiam omnibus rebus spoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, non modo nihil ijs indulsit ad Antoniũ uiolãdum, sed è contrario familiareis eius ex Vrbe profugientes

gienteis, quantum potuit, texit; quibus rebus indigue=runt, adiuuit: P. uero Volumnio ea tribuit, ut plura à parente proficisci non potuerint: ipsi autem Fuluiæ, cum litibus distineretur, magnisq; terroribus uexaretur, tanta diligentia officium suum præstitit, ut nullum illa præstiterit uadimonium sine Attico, sponsor omnium rerum fuerit. quin etiam, cum illa fundum secunda fortuna emisset in diem, neque post calamitatem uersuram facere potuisset, ille se interposuit, pecuniamq; sine fœnere, sineq; ulla stipulatione credidit, maximum existimans quæstum, memorem, gratumq; cognosci, simulq; aperire, se non fortunæ, sed hominibus solere esse amicum. quæ cum faciebat, nemo eum temporis causa facere poterat existimare: nemini enim in opinionem ueniebat, Antonium rerum potiturum. sed sensus eius à non nullis optimatibus reprehendebatur, quòd parum odisse malos ciues uideretur. ille autem sui iudicij, potius, quid se facere par esset, intuebatur, quàm quid alij laudaturi forent. conuersa fortuna est. ut Antonius redijt in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat propter intimam familiaritatem Ciceronis, & Bruti: itaque ad aduentum imperatorum de foro decesserat timens proscriptionem: latebatq; apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus paulo ante, opem tulerat (tanta uarietas his temporibus fuit fortunæ, ut modo hi, modo illi in summo essent aut fastigio, aut periculo) habebatq; secum Q. Gellium Canium æqualem, simillimumq; sui. hoc quoque sit Attici bonitatis exemplum, quòd cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeo coniunctè uixit, ut ad extremam ætas

tem amicitia eorum creuerit. Antonius autem, & si tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei, sed etiam omnibus suis amicis esset inimicus, eosq; uellet proscribere multis hortantibus: tamen Attici memor fuit officij, & ei, cum requisisset ubinam esset, sua manu scripsit, ne timeret, statimq; ad se ueniret, se eum, & Gellium Canium de proscriptorum numero exemisse: ac, ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, præsidium ei misit. sic Atticus in summo timore non solum sibi, sed etiam ei, quem carissimum habebat, præsidio fuit: neque enim suæ solum à quoquam auxilium petijt salutis, sed coniunctim, ut appareret nullam seiunctam sibi ab eo uelle fortunam. quòd si gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hieme, mariq; scopuloso seruat: cur non singularis eius existimetur prudẽtia, qui ex tot, tantisq; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? quibus ex malis ut se emerserat, nihil aliud egit, quàm ut plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. cum proscriptos præmijs imperatorum uulgus conquireret, nemo in Epeirum uenit, cui res ulla defuerit: nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est. quin etiam post prælium Philippense, interitumq; C. Cassij, & M. Bruti L. Iulium Mocillam prætorium, & filium eius, Aulumq; Torquatum, cæterosq; pari fortuna perculsos institerit tueri, atque ex Epeiro ijs omnia Samothraciam supportari iusserit: difficile enim est omnia persequi, & non necessaria. illud unum intelligi uolumus, illius liberalitatem neque temporariam, neque callidam fuisse. id ex ipsis rebus, ac temporibus iudicari potest, quòd non florentibus se uenditauit, sed

afflictis semper succurrit, qui quidem Seruiliam Bruti matrem non minus post mortem eius, quàm florentem coluerit. sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit, quòd neque lædebat quẽquam, neque, si quam iniuriam acceperat, non malebat obliuisci, quàm ulcisci. idem immortali memoria percepta retinebat beneficia: quæ autem ipse tribuerat, tandiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. itaque hic fecit, ut uere dictum uideatur: sui cuique mores fingunt fortunam. neque tamẽ prius ille fortunam, quàm se ipse finxit, qui cauit, ne qua in re plecteretur. his igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa, intima familiaritate coniunctus adolescenti Cæsari, cum propter suam gratiam, & Cæsaris potentiam nullius conditionis non haberet potestatem, potissimũ eius deligeret affinitatẽ, præoptaretq; equitis Romani filiam generosarum nuptijs. atque harũ nuptiarum cõciliator fuit (non enim est celandũ) M. Antonius Triumuir reip. cuius gratia cum augere possessiones posset suas, tantum abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re usus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis, aut incommodis. quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit: nam cum L. Saufeij equitis Romani æqualis sui, qui cũ eo cõplureis ãnos studio ductus philosophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretiosas possessiones, Triũuiri bona uendidissent consuetudine ea, qua tum res gerebantur; Attici labore, atque industria factũ est, ut eodem nuncio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse, & recuperasse. idem L. Iulium Calidiũ, quẽ post Lucretij, Catulliq; mortem multo elegantissimum poetam nostram tulisse ætatẽ uere uideor posse cõtendere, neque

minus uirum bonum, optimisq; artibus eruditum, post proscriptionem equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum à P. Volumnio præfecto fabrum Antonij absentem relatum expediuit. quod in præsenti utrum ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit iudicare; quòd, in eorum periculis nõ secus absentes, quàm præsentes amicos Attico esse curæ, cognitum est. neque uero minus ille uir, bonus paterfamilias habitus est, quàm ciuis: nam cum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator: neque tamen non in primis bene habitauit, omnibusq; optimis rebus usus est: nam domum habuit in colle Quirinali Cæcilianam, ab auũculo hæreditate relictam, cuius amœnitas non ædificio, sed sylua constabat: ipsum enim tectum antiquitus constitutũ, plus salis, quàm sumptus habebat: in quo nihil commutauit, nisi si quidẽ uetustate coactus est. usus est familia, si utilitate iudicandum est, optima; si forma, uix mediocri: nanque in ea erant pueri literatissimi, anagnostæ optimi, & plurimi librarij, ut ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non utrunque horum pulchre facere posset: pari modo artifices cæteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni: neque tamen horum quenquam, nisi domi natum, domiq; factum, habuit: quod est signum non solum continentiæ, sed etiam diligentiæ: nam &, non intemperanter concupiscere, quod à pluribus uideas, continentis debet duci; & potius diligentia, quàm pretio parare, non mediocris est industriæ. elegans, non magnificus: splendidus, non sumptuosus, omni diligentia munditiam non affluentem affectabat. supellex modica, nõ multa,

ut in neutram partem conſpici poſſet. nec præteribo, quanquam nõ nullis leue uiſum iri putem. cum in primis lautus eſſet eques Romanus, & non parum liberaliter in domum ſuam omnium ordinum homines inuitaret; ſcimus, non amplius, quàm terna millia æris, peræque in ſingulos menſes ex ephemeride eũ expenſum ſumptui ferre ſolitum: atque hoc non auditum, ſed cognitum prædicamus: ſæpe enim propter familiaritatem domeſticis rebus interfuimus. nemo in cõuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, quàm anagnoſten: quod nos quidem iucundiſſimum arbitramur. neque unquam ſine aliqua lectione apud eum cœnatũ eſt; ut non minus animo, q̃ uentre conuiuæ delectarentur: nãque eos uocabat, quorum mores à ſuis non abhorrerẽt. cum tanta pecuniæ facta eſſet acceſſio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ conſuetudine: tantáq; uſus eſt moderatione, ut neque in HS uicies, quod à patre acceperat, parũ ſe ſplendide geſſerit, neque in HS centies affluentius uixerit quàm inſtituerat, paríq; faſtigio ſteterit in utraque fortuna, nullos habuerit hortos, nullam ſuburbanã, aut maritimam ſumptuoſam uillam, neque in Italia, præter Ardeatinum, & Nomentanum, ruſticum prædium. omnísq; eius pecuniæ redditus conſtabat in Epiroticis, et urbanis poſſeſſionibus. ex quo cognoſci poteſt, eum uſum pecuniæ non magnitudine, ſed ratione metiri ſolitum. mendacium neque dicebat, neque pati poterat. itaque eius comitas non ſine ſeueritate erat, neque grauitas ſine facilitate: ut difficile eſſet intellectu, utrum eũ amici magis uererentur, an amarent. quidquid rogabatur, religioſe promittebat, quòd non liberalis, ſed leuis arbi=

trabatur, polliceri quod præstare non posset. idem in nitendo quod semel admisisset, tanta erat cura, ut nõ mãdatam, sed suam rem uideretur agere. nusquam susce pti negotij eum pertesum est: suam enim existimationem in ea re agi putabat: qua nihil habebat carius. quo fiebat, ut omnia Ciceronum, Catonis, Marij, Q. Hortensij, A. Torquati, multorum præterea equitum Romanorũ negotia procuraret. ex quo iudicari poterat, non inertia, sed iudicio fugisse Reip. procurationem. humanitatis uero nullum afferre maius testimonium possum, quàm quòd adolescens idem seni Sullæ fuerit iucundissimus, senex adolescenti M. Bruto, cum æqualibus autem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic uixerit, ut iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissimus. quanquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit, aut familiarior. ei rei sunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in uulgus sunt editi, sexdecim uolumina epistolarum ab Consulatu eius usque ad extremũ tempus ad Atticum missarum: quæ qui legat, non multum desideret historiã contextam eorum temporum: sic enim omnia de studijs principum, uitijs ducum, æmulationibus Reip. perscripta sunt, ut nihil in his non appareat; & facile existimari possit, prudentiam quodã modo esse diuinationem: non enim Cicero ea solũ, quæ uiuo se acciderunt, futura prædixit, sed etiã, quæ nunc usu ueniunt, cecinit, ut uates. De pietate autẽ Attici quid plura commemorem? cum hoc ipsum uere gloriantem audierim in funere matris suæ, quam extulit annorum nonaginta, cum esset septem, & sexaginta, se

nunquam cum matre in gratiam rediſſe, nunquã cum ſorore fuiſſe in ſimultate, quam propè ætate æqualé habebat: quod eſt ſignum, aut nullam unquam inter eos querimoniam interceſſiſſe, aut hunc ea fuiſſe in ſuos indulgentia, ut, quos amare deberet, iraſci eis nefas duceret: neque id fecit natura ſolum (quanquam omnes ei paremus) ſed etiam doctrina: nam & principum philoſophorum ita percepta habuerat præcepta, ut his ad uitam agendã, non ad oſtentationem uteretur. moris etiam maiorum ſummus imitator fuit, antiquitatiſq; amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo uolumine expoſuerit, quo magiſtratus ornauit: nulla enim lex, neque pax, neque bellũ, neque res illuſtris eſt populo R. quæ non in eo ſuo tempore ſit notata. &, quod difficillimum fuit, ſic familiarum originem ſubtexuit, ut ex eo clarorũ uirorũ propagines poſſimus cognoſcere. fecit hoc idem ſeparatim in alijs libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam à ſtirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoque ortus, quos honores, quibuſq; temporibus cepiſſet. pari modo Marcelli Claudij de Marcellorum, Scipionis Cornelij, & Fabij Maximi Fabiorum, & Aemiliorũ. quibus libris nihil poteſt eſſe dulcius ijs, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum uirorum. attigit quoque poeticen, credimus, ne eius expers eſſet ſuauitatis: nanque uerſibus, qui honore, rerumq; geſtarum amplitudine cæteros R. populi præſtiterunt, expoſuit, ita, ut ſub ſingulorum imaginibus facta, magiſtratuſq; eorum non amplius quaternis, quiniſq; uerſibus deſcripſerit: quod uix credendum ſit, tantas res tã bre-

uiter potuisse declarari. est etiam unus liber græce confectus de Consulatu Ciceronis. hactenus Attico uiuo edita à nobis sunt. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei esse uoluit, reliqua persequemur, &, quantũ potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significauimus, suos cuique mores plerunque conciliare fortunam: nanque hic cõtentus ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem peruenit imperatoris diui Iulij filij cum iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re, quàm elegãtia uitæ, qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna humiliores: tanta enim prosperitas Cæsarem est consecuta, ut nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam ante detulerit, & conciliarit, quod ciuis Romanus quiuit cõsequi. nata autem est Attico neptis ex Agrippa, cui uirginem filiam collocauit. hanc Cæsar uix anniculam Ti. Claudio Neroni, Drusilla nato, priuigno suo, despondit. quæ coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequẽtiorem. quamuis ante hæc sponsalia, non solum cum ab Vrbe abesset, nunquam ad suorum quẽquam literas misit, quin Attico mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibusq; in locis, & quam diu esset moraturus: sed & cum esset in Vrbe, & propter suas infinitas occupationes minus sæpe, quàm uellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo non ad eum scriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quæstionem poeticam ei proponeret, interdum iocans eius uerbosiores eliceret epistolas. ex quo accidit, cum ædes Iouis Feretrij in Capitolio ab Romulo constituta, uetustate, atque incuria detecta

prolaberetur, ut Attici admonitu Cæsar eam reficiendã curaret. neque uero à M. Antonio minus absens literis colebatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid ageret, quid curæ sibi haberet, certiorem faceret Atticũ. hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit quantæ sit sapientiæ eorum retinere usum, beneuolentiamq; inter quos maximarum rerum non solum æmulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit intercedere necesse inter Cæsarem, atque Antoniũ, cum se uterque principem non solum urbis Romæ, sed orbis terrarum esse cuperet. tali modo cum septem, & septuaginta annos complesset, atque ad extremam senectutem non minus dignitate, quàm gratia fortunáq; creuisset (multas enim hæreditates nulla alia re, quàm bonitate consecutus) tantáq; prosperitate usus esset ualetudinis, ut annis XXX medicina non indiguisset: nactus est morbũ, quẽ initio & ipse, & medici contempserunt: nam putarunt esse tenasmon, cui remedia celeria, faciliáq; proponebantur. in hoc cum treis menses sine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subito tanta uis morbi in unum intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistula putris eruperit. atque antea quidem morbi diuturnitatem moleste ferebat, prius quàm hoc ei accideret: postquam uero in dies dolores accrescere, febresq; accessisse sensit; Agrippam generum ad se accersiri iussit, & cũ eo L. Cornelium Balbum, sextumq; Peduceum. hos ut uenisse uidit, in cubitum nixus, quantam, inquit, curam diligentiamq; in ualetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum uos testes habeam, nihil opus est plu=

ribus uerbis commemorare. quibus quoniam, ut ſpero, ſatisfeci, me nihil reliqui feciſſe, quod ad ſanandum me pertineret: reliquum eſt, ut egomet mihi conſulam. id uos ignorare nolui: nam mihi ſtat, alere morbum deſinere: nanque his diebus quidquid cibi ſumpſi, ita produxi uitam, ut auxerim dolores ſine ſpe ſalutis. quare à uobis peto, primum ut conſilium probetis meum, deinde ne fruſtra dehortando conemini. hac oratione habita tanta conſtantia uocis, atque uultus, ut non ex uita, ſed ex domo in domum uideretur migrare; cum quidem Agrippa eum flens, atque oſculans oraret, atque obſecraret, ne ad id, quod natura cogeret, ipſe quoque ſibi acceleraret, &, quoniam tum quoque poſſet temporibus ſupereſſe, ſe ſibi, ſuiſq; reſeruaret; preces eius taciturna ſua obſtinatione depreſſit. ſic cum biduum cibo ſe abſtinuiſſet, ſubito febris deceſſit, leuiorq; morbus eſſe cœpit: tamen propoſitum nihilo ſecius peregit. itaque die quinto poſtquam id conſilium inierat, prid. Cal. Apr. Cn. Domitio, C. Soſio Coſs. deceſſit. elatus eſt in lecticula, ut ipſe præſcripſerat, ſine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima uulgi frequentia. ſepultus eſt iuxta uiam Appiam ad quintum lapidem in monimento Q. Cæcilij auunculi ſui.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S.

CLODIVS Trib. pl. designatus ualde me diligit, uel, ut ἐμφατικώτερον dicam, ualde me amat. quod cũ mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illũ quoque iudices à me amari: nihil enim mihi minus hominis uidetur, quàm non respondere in amore ijs, à quibus prouocere. is mihi uisus est suspicari, nec sine magno quidem dolore, aliquid à suis, uel per suos potius inimicos ad te esse delatum, quo tuus animus à se esset alienior. non soleo mi Brute, quod tibi notũ esse arbitror, temere affirmare de altero: est enim periculosum propter occultas hominum uoluntates, multiplicesq; naturas. Clodij animum perspectum habeo, cognitum, iudicatum. multa eius indicia, sed ad scribendum nõ necessaria: uolo enim hoc testimonium tibi uideri potius, quàm epistolam. auctus Antonij beneficio est. eius ipsius beneficij magna pars à te est. itaque eum saluis nobis uellet saluum. in eum autem locum rem adductã intelligit, (est. n. ut scis, minime stultus) ut utrique salui esse non possint: itaque nos mauult. de te uero amicissime & loquitur, & sentit. quare, si quis secus ad te de eo scripsit, aut si corã locutus est, peto à te etiã atque etiã, mihi ut potius credas, qui et facilius iudicare possũ,

quàm ille nescio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, ciuemq́; talem, qualis & prudentissimus, & fortuna optima esse debet. Vale.

CICERO BRVTO S.

SCRIPTA, & obsignata iã epistola, literæ mihi redditæ sunt à te, plenæ rerum nouarũ, maximeq́; mirabiles, Dolabellam quinque cohortes misisse in Cherrhonessum. adeo'ne copijs abundat, ut is, qui ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? quinque autem cohortibus quid se nam facturum arbitratus est, cũ tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes spero iam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens. & tuũ consilium uehementer laudo, quòd non prius tuum exercitum Apollonia, Dyrrhachioq́; mouisti, quàm de Antonij fuga audisti, Bruti eruptione, populi R. Victoria. itaque quod scribis, postea statuisse te ducere exercitũ in Cherrhonessum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperiũ populi R. facis ex tua dignitate, & è Rep.

Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta de Antonijs: quod dicam, in bonam partem accipias: magis mihi probatur militum seueritas, quàm tua. Te Beneuolentiam exercitus, equitumq́; expertum esse, uehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habes noui, facies me certiorem. in quo ualde delector, me ante prouidisse, ut tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id ualde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad Remp. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quod scribis me maximo

odio egiſſe, ut inſectarer Antonios, idq; laudas: credo ita uideri tibi: ſed illam diſtinctionem tuam nullo pacto probo: ſcribis enim, acrius prohibenda bella ciuilia eſſe, quàm in ſuperatos iracundiam exercendam. uehementer à te Brute diſſentio: neque clementiæ tuæ concedo: ſed ſalutaris ſeueritas uincit inanem ſpeciem clementiæ. quòd ſi clementes eſſe uoluerimus, nunquam deerũt bella ciuilia. ſed de hoc tu uideris. de me poſſum idem, quod Plautinus pater in Trinumo: Mihi quidem ætas acta fermè eſt, tua iſtuc refert maxime. opprimemini, mihi crede, Brute, niſi prouideritis: neque enim populum ſemper eundem habebitis, neque ſenatum, neque ſenatus ducem. hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta: nihil poteſt eſſe uerius. XIIII. Cal. Maij.

CICERO BRVTO S.

NOSTRAE res meliori loco uidebãtur: ſcripta enim ad te certo ſcio, quæ geſta ſunt. quales tibi ſæpe ſcripſi, Conſules tales extiterunt. Cæſaris uero pueri mirifica indoles uirtutis. utinam tam facile eum florentem & honoribus, & gratia regere, ac tenere poſſimus, quàm facile adhuc tenuimus. eſt omnino illud difficilius, ſed tamen non diffidimus: perſuaſum eſt enim adoleſcenti, & maxime per me, eius opera nos eſſe ſaluos. & certe, niſi is Antoniũ ab Vrbe auertiſſet, perijſſent omnia. triduo uero, aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimã, timore quodam perculſa ciuitas tota ad te ſe cum coniugibus, & liberis effundebat: eadem recreata ad XII. Cal. Maij, te huc uenire, quàm ſe ad te ire malebat. quo quidem die magnorum meorum laborum, multarumq;

uigiliarum fructum cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida, ueráq; gloria : nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs nostra, concursus est ad me factus. ea cum usque in Capitolium deductus, maximo clamore, atque plausu in Rostris collocatus sum. nihil est in me inane: neque enim debet : sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, gratulatióq; me cōmouet, propterea quòd popularem me esse in populi salute præclarum est. sed hæc te malo ab alijs audire. Me uelim de tuis rebus, consilijsq; facias diligentissime certiorem : illudq; consideres, ne tua liberalitas dissolutior uideatur. sic sentit senatus, sic populus Rom. nullos unquam hosteis digniores omni supplicio fuisse, quàm eos ciueis, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt. quos quidem ego omnibus sententijs ulciscor, & persequor omnibus bonis approbantibus. tu quid de hac re sentias, tui iudicij est. ego sic sentio, trium fratrum unam, & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amisimus. Hircius quidem in ipsa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante uicisset. nam Pansa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. reliquias hostium Brutus persequitur, & Cæsar. hostes autem omnes iudicati, qui M. Antonij sectam secuti sunt. itaque id S. C. plerique interpretantur etiam ad tuos siue captiuos, siue dedititios pertinere. equidem nihil disserui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ita statueram, à te cognoscere causam eius senatum oportere. X. Cal. Maij.

M. BRVTVS M. CICERONI S.

QVANTA ſim lætitia affectus cognitis rebus Bruti noſtri, & Conſulum, facilius eſt tibi exiſtimare, quàm mihi ſcribere. cum alia laudo, & gaudeo accidiſſe, tum quòd Bruti eruptio nõ ſolũ ipſi ſalutaris fuit, ſed etiã maximo ad uictoriã adiumẽto. Quod ſcribis, trium Antoniorum unam atque eandem cauſam eſſe; quid ego ſentiam, mei iudicij eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc, ſenatus aut populi Rom. iudicium eſſe de ijs ciuibus, qui pugnantes non interierint. at hoc ipſum, inquies, inique facis, qui hoſtilis animi in rempubl. homines ciueis appelles: immo iuſtiſſime: quod enim non ſenatus cenſuit, nec populus R. iuſſit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium meum. illud quidem non muto, quòd ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque diſſolute quidquam remiſi, habuiq́; in mea poteſtate, quoad bellum fuit. multo quidem honeſtius iudico, magisq́; quod concedere poſſit reſpub. miſerorum fortunam non inſectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere poſſint. qua in re Cicero uir optime, ac fortiſſime, mihiq́; merito & meo nomine, et reip. cariſſime, nimis credere uideris ſpei tuæ, ſtatimq́;, ut quiſque aliquid recte fecerit, omnia dare, ac permittere; quaſi non liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri petieris, præſertim de communi ſalute: facies tamen, quod tibi uiſum fuerit: etiam ego, cum me docueris. nunc Cicero, nunc agendum eſt, ne

frustra oppressum esse Antonium gauisi simus, neu sem-
per primi cuiusque mali excidendi causa sit, ut aliud re
nascatur illo peius. nihil iam neque opinantibus, aut pa
tientibus nobis aduersi euenire potest, in quo non cum o-
mnium culpa, tũ præcipue tua futura sit, cuius tantam
auctoritatem senatus, ac populus R. non solum esse pa-
titur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera ciuita-
te unius esse potest, quam tu non solum bene sentiendo,
sed etiam prudenter tueri debes. prudentia porrò, quæ
tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tri-
buendis honoribus. alia omnia sic abunde adsunt, ut
cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ uir-
tutes. unum hoc grato animo, liberaliq; profectum, cau-
tiorem, ac moderatiorem liberalitatem desiderat: nihil
enim senatus cuiquam dare debet, quod male cogi-
tantibus exemplo, aut præsidio sit. itaque timeo, de Con
sulatu, ne Cæsar tuus altius se ascendisse putet decretis
tuis, quàm inde, si consul factus sit, descensurum. quòd
si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occa-
sionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, si
quis auctore non tyranno interfecto, sed ipso senatu pu-
tat se imperia quælibet concupiscere posse? quare tum
& facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum
exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos
acceperit, extraordinarijs fore contentum. alienæ igitur,
inquies, culpæ me reum facies? prorsus alienæ, si pro-
uideri potuit, ne existeret. quòd utinam inspectare pos-
sis timorem de illo meum. His literis scriptis, te Con-
sulem factum audiuimus. tum uero incipiam propo-
nere mihi remp. iustam, & iam suis nitentem uiribus,

ſi iſtuc uidero. Filius ualet, & in Macedoniam cum equitatu præmiſſus eſt. Idibus Maijs, ex caſtris.

CICERO BRVTO S.

AD V. Cal. Maij, cũ de ijs, qui hoſtes iudicati ſunt, bello perſequendis ſententiæ dicerentur, dixit Seruilius etiam de Ventidio, & ut Caſſius perſequeretur Dolabellã. cui cũ eſſem aſſenſus, decreui hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile fore, eq; rep. eſſe, perſequerere Dolabellam bello: ſi minus id cõmodo reip. facere poſſes, ſiue nõ exiſtimares è rep. eſſe, ut in iiſdem locis exercitum contineres. nihil honorificentius potuit facere ſenatus, quàm ut tuum eſſet iudicium, quid tibi maxime conducere reip. uideretur. equidem ſic ſentio, ſi manum habet, ſi caſtra, ſi ubi conſiſtat uſpiam, Dolabella; ad fidem, & ad dignitatem tuã pertinere, eũ perſequi. De Caſſij noſtri copijs nihil ſciebamus: neque enim ab ipſo ullæ literæ: neque nunciabatur quidquã, quod pro certo haberemus. quantopere autem interſit opprimi Dolabellam, profecto intelligis, tum ut ſceleris pœnas perſoluat, tum ne ſit, quò ſe latronum duces ex Mutinenſi fuga conferant. atque hoc mihi iam ante placuiſſe, potes ex ſuperioribus meis literis recordari. quanquam tum & fugæ portus erat in tuis caſtris, & ſubſidium ſalutis in tuo exercitu. quo magis nunc liberati, ut ſpero, periculis, in Dolabella opprimendo occupati eſſe debemus. ſed hæc cogitabis diligentius, ſtatues ſapienter: facies nos, quod conſtitueris, & quid agas, ſi tibi uidebitur, certiores. Ciceronem noſtrum in ueſtrum collegium cooptari uolo. exiſtimo omnino abſentium rationem ſacerdotum comitijs poſſe

haberi: nã etiam factum est antea: Caius enim. Marius, cũ in Cappadocia esset, lege Domitia factus est Augur: nec, quo minus id postea liceret, ulla lex sanxit. est etiam in lege Iulia, quæ lex est de sacerdotijs proxima, his uerbis, QVI PETIT, CVIVSVE RATIO HABEBITVR. aperte indicat posse rationẽ haberi etiam nõ præsentis. hac de re scripsi ad eũ, ut tuo iudicio uteretur, sicut in rebus omnibus. tibi autem statuendũ est de Domitio, & de Catone nostro. sed quamuis liceat absentis rationem haberi, tamen omnia sunt præsentibus faciliora. quòd si statueris in Asiam tibi eundũ, nulla erit ad comitia nostros accersendi facultas. omnino Pansa uiuo celeriora omnia putabamus: statim enim collegam sibi surrogasset: deinde ante prætoria, sacerdotum comitia fuissent. nunc per auspicia lõgam morã uideo: dum. n. unus erit patritius magistratus, auspicia ad patres redire non possunt. magna sanè perturbatio. tu tota de re quid sentias, uelim me facias certiorẽ. III. Non. Maij.

BRVTVS CICERONI S.

NOLI expectare, dũ tibi gratias agam. iampridẽ hoc ex nostra necessitudine, quæ ad summã beneuolentiã peruenit, sublatum esse debet. Filius tuus à me abest: in Macedonia congrediemur: iussus est enim Ambraciam ducere equites per Thessaliam: & scripsi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. cum eum uidero (quoniam nobis permittis) communiter constituemus de reditu eius ad petitionem, aut ad commendationem honoris. Tibi Glycona medicum Pansæ, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissime commendo.

audimus, eum uenisse in suspicionem Torquato de morte Pansæ, custodiriq; ut parricidam. nihil minus credendum est: quis enim maiorem calamitatem morte Pansæ accepit? præterea est modestus homo, & frugi, quem ne utilitas quidé uideatur impulsura fuisse ad facinus. rogo te, & quidem ualde rogo, (nam Achilleus noster non minus, quàm æquum est, laborat) eripias eum ex custodia, conseruesq;. hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque, atque ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te scriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonij reddita est mihi epistola, à Tullio, & Deiotaro Dolabellam cæsum, fugatumq; esse. græcam epistolam tibi misi Cycherei cuiusdam ad Satrium missam. Flauius noster de controuersia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, sumpsit te iudicem. rogo te Cicero, & Flauius rogat, rem conficias. quin ei, qui Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non est dubium, neque Dyrrhachini inficiantur, sed sibi donatum æs alienum à Cæsare dicunt. noli pati, à necessarijs tuis necessario meo iniuriam fieri. XVII. Cal. Iun. ex castris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S.

BIBVLVS quàm carus mihi esse debeat, nemo melius iudicare potest, quàm tu, cuius tãtæ pro rep. cõtentiones, solicitudinesq; fuerũt. itaque uel ipsius uirtus, uel nostra necessitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi scribenda esse arbitror: uoluntas enim te mouere debet nostra, si modo iusta est, aut pro officio necessario suscipitur. in Pansæ locum petere constituit. eam

nominationem à te petimus. neque coniunctiori dare beneficiũ, quàm nos tibi sumus, neque digniorem nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio, & Apuleio quid attinet me scribere, cum ipsi per se tibi commendatissimi sint? Apuleium uero tu tua auctoritate sustinere debes. sed Apuleius in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo, tantum iam uirum, ex quanto, crede mihi, potest euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus.

CICERO BRVTO S.

MVLTOS tibi commendo, & commendem necesse est: optimus enim quisque uir, & ciuis sequitur iudicium tuum; tibiq; omnes fortes uiri nauare operam, & studiũ uolunt; nec quisquam est, quin ita existimet, meã apud te & gratiam, & auctoritatem ualere plurimũ: sed C. Nasennium municipem Suessanum tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Cretensi bello Metello imperatore octauum principem duxit. postea in re familiari occupatus fuit. hoc tempore cum reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, uellet per te aliquid auctoritatis assumere. fortem uirum Brute tibi cõmendo, frugi hominem, &, si quid ad rem pertinet, etiam locupletem. pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit.

CICERO BRVTO S.

FVNGERER officio, quo tu functus es in meo luctu, teq; per literas cõsolarer, nisi scirẽ ijs remedijs, quibus meũ dolorem tu leuasses, te in tuo nõ egere. ac uelim

facilius, quàm tunc mihi, nũc tibi tute medeare: est enim alienũ tanto uiro, ut es tu, quod alteri præceperit, id ipsum facere non posse. me quidẽ cum rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua à nimio mœrore deterruit: cum enim mollius tibi ferre uiderer, quàm deceret uirũ, præsertim eũ, qui alios consolari soleret, accusasti me per literas grauioribus uerbis, q̃ tua cõsuetudo ferebat. itaque iudicium tuum magni æstimans, idq; ueritus, me ipse collegi, & ea, quæ didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua auctoritate addita. ac mihi tũ Brute officio solũ erat & naturæ, tibi nunc populo & scænæ, ut dicitur, seruiendum est: nam cum in te non solum exercitus tui, sed omnium ciuium, ac penè gẽtium coniecti oculi sint, minime decet, propter quem fortiores cæteri sumus, eum ipsum animo debilitatũ uideri. quã ob rem accepisti tu quidẽ dolorem, (id enim amisisti, cui simile in terris nihil fuit) & est dolẽdum in tam graui uulnere, ne id ipsum, carere omni sensu doloris, sit miserius, q̃ dolere: sed, ut modice, cæteris utile est, tibi necesse est. scriberem plura, nisi ad te hæc ipsa nimis multa essent. Nos te, tuumq; exercitum expectamus: sine quo, ut reliqua ex sententia succedant, uix satis liberi uidemur fore. De tota Rep. plura scribã, & fortasse iã certiora ijs literis, quas Veteri nostro cogitabam dare.

CICERO BRVTO S.

NVLLAS adhuc à te literas habebamus, ne famã quidẽ quæ declararet, te, cognita senatus auctoritate, in Italiam adducere exercitum: quod ut faceres, idq; maturares, magnopere desiderabat Resp. ingrauescit enim

in dies intestinũ malũ,nec externis hostibus magis, quàm domesticis laboramus : qui erant omnino ab initio belli , sed facilius frangebantur. erectior senatus erat,non sententijs solũ nostris , sed etiam cohortationibus excitatus . erat in senatu satis uehemens,& acer Pansa, cum in cæteros huius generis, tum maxime in socerũ : cui Consuli non animus ab initio,non fides ad extremum defuit. bellum ad Mutinã gerebatur, nihil ut in Cæsare reprehenderes,nõnulla in Hircio. huius belli fortuna, ut in secundis, fluxa; ut in aduersis,bona. erat uictrix respub. cæsis Antonij copijs , ipso expulso à Bruto . deinde ita multa peccata,ut quodam modo uictoria excideret è manibus. perterritos , inermos , saucios non sunt nostri duces persecuti : datumq; Lepido tempus est, in quo leuitaté eius, sæpe perspectam , maioribus in malis experiremur. sunt exercitus boni, sed rudes,Bruti,& Planci. sunt fidelissima,& maxima auxilia Gallorũ. sed Cæsarem meis cõsilijs adhuc gubernatum , præclara ipsum indole, admirabiliq; constantia,improbissimis literis quidam , fallacibusq; interpretibus , ac nũcijs impulerunt in spem certissimam Consulatus. quod simul atque sensi,neque ego illũ absentem literis monere destiti , nec accusare præsentes eius necessarios,qui eius cupiditati suffragari uidebãtur: nec in senatu sceleratissimorũ consiliorum fontes aperire dubitaui. nec uero ulla in re memini aut senatũ meliorẽ,aut magistratus:nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis,uel potentissimi potius(quando quidem potentia iam in ui posita est , & armis) accidit, ut nemo Tribunus pl. nemo alio magistratu , nemo priuatus auctor existeret. sed in hac constãtia,atque uirtu=

te, erat tamen solicita ciuitas: illudimur enim Brute cum militum delicijs, tum imperatoris insolentia. tantum quisque in rep. posse postulat, quantũ habet uirium. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium ualet, non iudicium, non existimatio ciuium, nõ posteritatis uerecundia. hæc ego multo ante prospiciens, fugiebam ex Italia, tum, cum me uestrorum edictorum fama reuocauit. incitasti uero tu me Brute Veliæ. quãquam .n. dolebam in eam me Vrbem ire, quam tu fugeres, qui eam liberauisses, quod mihi quoque quondam acciderat periculo simili, casu tristiore: perrexi tamen, Romamq́; perueni; nulloq́; præsidio quatefeci Antonium; contraq́; eius arma nefanda, præsidia, quæ oblata sunt, Cæsaris cõsilio, & auctoritate firmaui. qui si steterit idem, mihiq́; paruerit, satis uidemur habituri præsidij. sin autem impiorum consilia plus ualuerint, quàm nostra; aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitatem rerum sustinere: spes omnis est in te. quamobrem aduola obsecro, atque eam remp. quam uirtute, atque animi magnitudine magis, quàm euentis rerum, liberasti, exitu libera. omnis omniũ concursus ad te futurus est. hortare idem per literas Cassium. spes libertatis nusquam, nisi in uestrorum castrorum præsidijs, est. firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. hoc adolescentis præsidium equidem adhuc firmum esse cõfido, sed ita multi labefactant, ut, ne moueatur, interdum extimescam. habes totũ reip. statum, qui quidem tum erat, cum has literas dabam. uelim deinceps meliora: sin aliter fuerit, (quod Dij omen auertant) reip. uicem dolebo, quæ immortalis esse debeat. mihi quidem quantulum reliqui est?

BRVTO CICERONI S.

VETERIS Antistij talis animus est in Remp. ut non dubitē, quin in Cæsare, et Antonio se præstiturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis, si occasioni potuisset occurrere: nam qui in Achaia congressus, P. Dolabella milites, atque equites habēte quoduis adire periculum ex insidijs paratissimi ad omnia latronis maluerit, quàm uideri aut coactus esse pecuniam dare, aut libenter dedisse homini nequissimo, atque improbissimo, is nobis ultro pollicitus est, & dedit XX HS ex sua pecunia, &, quod multo carius est, se ipsum obtulit, & coniunxit. huic persuadere cœpimus, ut imperator in castris remaneret, remq; publicam defenderet. statuit eundum sibi, quoniam exercitum dimisisset: statim uero rediturum ad nos confirmauit legatione suscepta, nisi Prætorum comitia habituri essent Consules: nam illi ita sentienti de Rep. magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis suæ. cuius factum omnibus gratum esse debet, qui modo iudicarint hunc exercitum esse Reip. tibi tanto gratius, quanto maiore animo, gloriaq; libertatem nostram defendis, & dignitatem, si contigerit nostris consilijs exitus, quem optamus, perfuncturus es. ego etiam mi Cicero proprie, familiariterq; te rogo, ut Veterem ames uelisq; esse quam amplissimum. qui etsi nulla re deterreri à proposito potest, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaq; poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium suum: & mihi gratissimum erit.

CICERO BRVTO S.

ETSI daturus erã Messalæ Coruino continuo literas, tamen Veterẽ nostrũ ad te sine literis meis uenire no lui. Maximo in discrimine Resp. Brute uersatur, uictoresq; rursus decertare cogimur. id accidit M. Lepidi scelere, & amentia. quo tempore cum multa propter eam curam, quam pro Rep. suscepi, grauiter ferrem, tum nihil tuli grauius, quàm me non posse matris tuæ precibus cedere, non sororis. nã tibi, quod mihi plurimi est, facile me satisfacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat causa Lepidi distingui ab Antonio, omniumq; iudicio etiam durior erat, quòd, cũ honoribus amplissimis à senatu esset Lepidus ornatus, tum etiã paucis ante diebus præclaras literas ad senatũ misisset, repente nõ solũ recepit reliquias hostium, sed bellum acerrimum terra, mariq; gerit: cuius exitus qui futurus sit, incertum est. itaque cum rogamur, ut misericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quo minus summa supplicia, si (quod Iuppiter omen auertat) pater puerorum uicerit, subeunda nobis sint. nec uero me fugit, q̃ sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui: sed hoc præclare legibus comparatum est, ut caritas liberorum amiciores parẽtes Reip. redderet. itaq; Lepidus crudelis in liberos, non is, qui Lepidum hostem iudicat. atque ille, si armis positis de ui dãnatus esset, quo in iudicio certe defensionem non haberet, eandem calamitatem subirent liberi bonis publicatis. quanquam, quod tua mater, & soror deprecatur pro pueris, id ipsum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hostes

denunciant. itaque maximam spem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuo. cum ad reip. summam, tũ ad gloriã, & dignitatem tuã uehementer pertinet, te in Italiam, ut ante scripsi, uenire quamprimum: eget enim uehementer tum uiribus tuis, tum etiam consilio resp. Veterem pro eius erga te beneuolentia, singulariq; officio libenter ex tuis literis complexus sum, eumq; cũ tui, tum reipub. studiosissimum, amantissimumq; cognoui. Ciceronem meum propediem, ut spero, uidebo: tecum.n. illum, & te in Italiam celeriter esse uenturum confido.

BRVTVS CICERONI S.

DE M. Lepido uereri me cogit reliquorum timor. qui si eripuerit se nobis, quod uelim temere, atque iniuriose de illo suspicati sint homines: oro, atque obsecro te Cicero, necessitudinẽ nostrã, tuamq; in me beneuolentiã obtestans, sororis meæ liberos obliuiscaris esse Lepidi filios, meq; his in patris locum successisse existimes. hoc si à te impetro, nihil profecto dubitabis pro his suscipere. aliter alij cum suis uiuunt: nihil ego possum in sororis meæ liberos facere, quo possit expleri uoluntas mea, aut officium. quid uero aut mihi tribuere boni possunt, (si modo digni sumus, quibus aliquid tribuatur) aut ego matri, ac sorori, puerisq; illis præstaturus sum, si nihil ualuerit apud te, reliquumq; senatum contra patrem Lepidum Brutus auunculus? scribere multa ad te neque possum præ solicitudine, ac stomacho, neque debeo: nam, si in tanta re, tamq; necessaria uerbis mihi opus est ad te excitandum, & confirmãdum; nulla spes est, facturum te, quod uolo, & quod oportet. quare noli oxpectare lon

gas preces: intuere me ipsum, qui hoc à te uel à Cicero-ne coniunctissimo homine priuatim, uel à consulari tali uiro remota necessitudine priuata impetrare debeo. quid sis facturus, uelim mihi quamprimum rescribas. Cal. Quint. ex castris.

CICERO BRVTO S.

BREVES tuæ literæ: breues, dico? immo nullæ. tribus'ne uersiculis his temporibus Brutus ad me? nihil scripsissem potius. & requiris meas. quis unquam ad te tuorum sine meis uenit? quæ autem epistola nō pondus habuit? quæ si ad te perlatæ nō sunt, ne domesticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni scribis te longiorem daturum epistolam. recte id quidē: sed hæc quoque debuit esse plenior. ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te discessu scripsisses, statim extrusi tabellarios, literasq; ad Ciceronem, ut, etiam si in Italiam uenisset, ad te rediret: nihil enim mihi iucundius, nihil illi honestius. quanquam aliquoties ei scripseram, sacerdotum comitia mea summa contentione in alterum annum esse reiecta. quod ego cum Ciceronis causa elaboraui, tum Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorum: quod ad te etiam scripseram. sed uidelicet, cum illam pusillam epistolam tuam ad me dabas, non dum erat tibi id notum. quare omni studio à te mi Brute contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumq; adducas: quod ipsum, si remp. cui susceptus es, respicis, tibi iam iamq; faciendum est: renatum enim bellum est, idq; non paruo scelere Lepidi. exercitus autem Cæsaris, qui erat optimus, non modo nihil prodest, sed etiam cogit exercitum tuum

flagitari: qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas sit) qui se non in tua castra conferat. etsi Brutum præclare cum Planco coniunctum habemus. sed non ignoras, quàm sint incerti animi hominũ, & infecti partibus, & exitus præliorum. quin etiam si, ut spero, uicerimus, tamen magnã gubernationem tui consilij, tuæq; auctoritatis res desiderabit. subueni igitur per Deos, idq; quãprimũ. tibi persuade, non te Idibus Martijs, quibus seruitutẽ à tuis ciuibus repulisti, plus profuisse patriæ, quàm, si mature ueneris, profuturum. II. Id. Quint.

CICERO BRVTO S.

MESSALAM habes. quibus igitur literis tam accurate scriptis assequi possum, subtilius ut explicem, quæ gerantur, quæq; sint in Rep. quàm tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegantissime expedire, et deferre ad te potest? caue enim existimes Brute, (quanquam non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt, scribere: sed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo silentio præterire) caue putes, probitate, cõstãtia, cura, studio Reip. quidquam illi esse simile: ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locum ad laudandum habere uideatur: quanquam in hac ipsa sapientia plus apparet: ita graui iudicio, multaq; arte se exercuit in uerissimo genere dicendi. tanta autem industria est, tantumq; euigilat in studio, ut nõ maxima ingenio, quod in eo summum est, gratia habenda uideatur. sed prouehor amore: non enim id propositum est huic epistolæ, Messalam ut laudem, præsertim ad Brutum, cui

& uirtus illius non minus, quàm mihi, nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo, notiora. quem cum à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar uno, quòd ad te tanquã ad alterum me proficiscens, & officio fungebatur, & laudem maximam sequebatur. sed hæc hactenus.

Venio nunc, longo sanè interuallo, ad quandam epistolam, qua mihi multa tribuens unum reprehendebas, quòd in honoribus decernendis essem nimius, & tanquã prodigus. tu hoc: alius fortasse, quòd in animaduersione, pœnáq; durior: nisi fortasse utrunque tu. quod si ita est, utriusque rei meum iudicium tibi cupio esse notissimum: neque solum ut Solonis dictum usurpem, qui & sapiens unus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem. is Remp. duabus rebus contineri dixit, præmio, & pœna. est scilicet utriusque rei modus, sicut reliquarum, & quædam in utroque genere mediocritas. sed non tanta de re propositum est hoc loco disputare. quid ego autem secutus hoc bello sim in sententijs dicendis, alienum non puto aperire. post interitum Cæsaris, & uestras memorabiles Idus Martias Brute quid ego prætermissum à uobis, quantamq; impendere Reip. tempestatem dixerim, non es oblitus. magna pestis erat depulsa per uos, magna populi R. macula deleta, uobis uero parta diuina gloria; sed instrumentum regni delatum ad Lepidum, & Antonium: quorum alter inconstantior, alter impurior, uterque pacem metuens, inimicus otio. his ardentibus perturbandæ Reip. cupiditate quod opponi posset præsidium, non habebamus: erexerat enim se ciuitas in retinenda libertate consentiens. nos tum nimis acres. uos fortasse sapientius excef=

sistis urbe ea, quam liberaratis: Italiæ sua uobis studia profitenti remisistis. itaque cum teneri Vrbem à parricidis uiderem, nec te in ea, nec Cassium tuto esse posse, eamq́; armis oppressam ab Antonio: mihi quoque ipsi esse excedendum putaui: tetrum enim spectaculum, oppressa ab impijs ciuitas, opitulandi potestate præcisa. sed animus idem, qui semper, infixus in patriæ caritate, discessum ab eius periculis ferre nõ potuit. itaque in medio Achaico cursu, cum Etesiarum diebus auster me in Italiam, quasi dissuasor mei consilij, retulisset, te uidi Veliæ, doluiq́; uehementer: cedebas enim Brute, cedebas; quoniam Stoici uestri negant fugere sapientis. Romam ut ueni, statim me obtuli Antonij sceleri, atque dementiæ. quem cum in me incitauissem, consilia inire cœpi, Brutina plane, (uestri enim hæc sunt propria sanguinis) reipub. liberandæ. longa sunt, quæ restant, prætereunda: sunt enim de me. tantum dico, Cæsarem hunc adolescentem, per quem adhuc sumus, si uerum fateri uolumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorum. huic habiti à me honores, nulli quidem Brute, nisi debiti, nulli, nisi necessarij: ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cum se non dum ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita commouisset, ut iam id scire possemus, atque omne præsidium esset in puero, qui à ceruicibus nostris auertisset Antonium; quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eamq́; modicam: decreui etiam imperium: quod quanquam uidebatur illi ætati honorificum, tamen erat excercitum habenti necessarium: quid enim est sine imperio exercitus? statuam

Philippus decreuit, celeritatem petitionis primo Seruius, post maiorem etiam Seruilius. nihil tum nimium uidebatur. sed nescio quo modo facilius in timore benigni, quàm in uictoria grati reperimur: ego enim, D. Druto liberato, cũ lætissimus ille ciuitati dies illuxisset, idemq; casu Bruti natalis esset, decreui, ut in fastis ad eũ diem Bruti nomen ascriberetur: in eoq; sum maiorum exemplum secutus, qui hunc honorem mulieri Larentiæ tribuerunt, cuius uos Põtifices ad arã in Velabro facere soletis. quod ego cũ dabam Bruto, notam esse in fastis gratissimæ uictoriæ sempiternã memoriã uolebã. atque illo die cognoui paulo plures in senatu maleuolos esse, quàm gratos. eos per ipsos dies effudi (si ita uis) honores in mortuos Hircium, & Pansam, Aquilã etiam: quod quis reprehendit, nisi qui, deposito metu, præteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficij memoriam gratam ratio illa, quæ etiam posteris posset esse salutaris: extare enim uolebam in crudelissimos hostes monimenta odij publici sempiterna. Suspicor illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus, optimis illis quidem uiris, sed in repub. rudibus, non probatur, quòd, ut ouanti introire Cæsari liceret, decreuerim. ego autem (sed erro fortasse: nec tamen is sum, ut mea me maxime delectent) nihil mihi uideor hoc bello sensisse prudentius. cur autem ita sit, aperiendum non est, ne magis uidear prouidus fuisse, quàm gratus. hoc ipsum nimium: quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Planco. præclara illa quidem ingenia, quæ gloria inuitantur: sed senatus etiam sapiens, qui, qua quenque re putat, modo honesta, ad rempub. iuuandam posse ad-

duci, hac utitur. At in Lepido reprehendimur : cui cum ſtatuam in Roſtris ſtatuiſſemus, ijdem illam euertimus. nos illum honore ſtuduimus à furore reuocare : uicit amentia leuiſſimi hominis noſtram prudentiam. nec tamen tantum in ſtatuenda Lepidi ſtatua factum eſt mali, quantum in euertēda boni. ſatis multa de honoribus.

Nunc de pœna pauca ſunt dicenda : intellexi enim ex tuis ſæpe literis, te in ijs, quos bello deuiciſti, clementiam tuam uelle laudari. exiſtimo equidem, nil à te niſi ſapienter : ſed ſceleris pœnam prætermittere (id enim eſt, quod uocatur ignoſcere) etiam ſi in cæteris rebus tolerabile eſt, in hoc bello perniciosum puto : nullum enim bellum ciuile fuit in noſtra repub. omniū, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non, utracunque pars uiciſſet, tamen aliqua forma eſſet futura reip. hoc bello uictores quam remp. ſimus habituri, non facile affirmarim: uictis certe nulla unquam erit. dixi igitur ſententias in Antonium, dixi in Lepidum ſeueras, neque tam ulciſcendi cauſa, quàm ut & in præſens ſceleratos ciueis timore ab impugnanda patria deterrerem, & in poſterum documentum ſtatuerem, ne quis talem amētiam uellet imitari. quanquam hæc quidem ſententia non magis mea fuit, quàm omnium. in qua uidetur illud eſſe crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. ſed id & antiquum eſt, & omnium ciuitatum : ſiquidem etiam Themiſtoclis liberi eguerunt. & ſi iudicio damnatos eadem pœna ſequitur ciueis, qui potuimus leniores eſſe in hoſteis? quid autem queri poteſt quiſquam de me, qui, ſi uiciſſet, acerbiorem ſe in me futurum fuiſſe confiteatur, neceſſe eſt? habes rationem mearum ſen-

tentiarum, de hoc genere duntaxat honoris, & pœnæ: nam de cæteris rebus quid senserim, quidq; censuerim, audisse arbitror. sed hæc quidem non ita necessaria: illud ualde necessarium Brute, te in Italiam cum exercitu uenire quamprimum. summa est expectatio tui: qui si Italiam attigeris, ad te concursus fiet omnium: siue enim uicerimus, qui quidem pulcherrime uiceramus, nisi Lepidus perdere omnia, & perire ipse cum suis concupiuisset; tua nobis auctoritate opus est ad collocandum aliquem ciuitatis statum: siue etiam nunc certamen reliquum est; maxima spes est cum in auctoritate tua, tum in exercitus tui uiribus. sed propera per Deos: scis enim, quantum sit in temporibus, quãtum in celeritate.

Sororis tuæ filijs quàm diligenter consulam, spero te ex matris, & ex sororis literis cogniturum. qua in causa maiorem habeo rationem tuæ uoluntatis, quæ mihi carissima est, quàm, ut quibusdam uideor, constantiæ meæ. sed ego nulla in re malo, quàm te amando constans & esse, & uideri.

BRVTVS CICERONI S.

PARTICVLAM literarum tuarũ, quas misisti Octauio, legi, missam ab Attico mihi. studium tuum, curaq; de salute mea nulla me noua uoluptate affecit: nõ solum enim usitatum, sed etiam quotidianum est, aliquid audire de te, quod pro nostra dignitate fideliter, atque honorifice dixeris, aut feceris. at dolore, quãtũ animo maximũ capere possum, eadem illa pars epistolæ scriptæ ad Octauium de nobis affecit: sic enim illi gratias agis de republica, tam suppliciter, ac demisse, (quid scribã? pu-

det conditionis, ac fortunæ : ſed tamen ſcribendum eſt: cõmendas noſtram ſalutem illi, quæ morte qua non perniciosior ?) ut prorſus præ te feras non ſublatam dominationem, ſed dominũ cõmutatum eſſe. uerba tua recognoſce, & aude negare ſeruientis aduerſus Regẽ iſtas eſſe preces. unum ais eſſe, quod ab eo poſtuletur, & expectetur, ut eos ciueis, de quibus uiri boni, populusq; R. bene exiſtimet, ſaluos uelit . quid, ſi nolit? non erimus? atqui non eſſe, quàm eſſe per illum, præſtat. ego mediuſfidius non exiſtimo tã omneis Deos auerſos eſſe à ſalute populi R. ut Octauius orandus ſit pro ſalute cuiuſquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum : iuuat enim magnifice loqui, & certe decet aduerſus ignoranteis, quid pro quoque timendum, aut à quoque petẽdum ſit . hoc tu Cicero poſſe fateris Octauium, & illi amicus es; aut, ſi me carũ habes, uis Romæ uideri, cum, ut ibi eſſe poſſem, cõmendandus puero illi fuerim ? cui quid agis gratias, ſi, ut nos ſaluos eſſe uelit, & patiatur, rogandum putas ? an hoc pro beneficio eſt habendum, quòd ſe, quàm Antonium, eſſe maluerit, à quo iſta petenda eſſent ? uindici quidem alienæ dominationis, non uicario, ecquis ſupplicat, ut optime meritis de rep. liceat eſſe ſaluis ? iſta uero imbecillitas, & deſperatio, cuius culpa non magis in te reſidet, quàm in omnibus alijs, & Cæſarem in cupiditatem regni impulit; & Antonio poſt interitum illius perſuaſit, ut interfecti locum occupare conaretur; & nũc puerum iſtum extulit, ut tu iudicares precibus eſſe impetrandam ſalutem talibus uiris, miſericordiaq; unius uix etiam nunc uiri tutos fore nos, haud ulla alia re. quòd ſi Roma-

nos nos esse meminissemus; non audacius dominari cuperent postremi homines, quàm id nos prohiberemus, neque magis irritatus esset Antonius regno Cæsaris, quàm ob eiusdem mortem deterritus. tu quidem consularis, & tantorum scelerum uindex, quibus oppressis, uereor, ne in breue tempus dilata sit abs te pernicies, qui potes intueri, quæ gesseris, simul & ista uel probare, uel ita demisse, ac facile pati, ut probantis speciem habeas? quod autem tibi cum Antonio priuatum odium? nempe, quia postulabat hæc, salutem ab se peti precariam, nos incolumitatem habere, à quibus ipse libertatem accepisset, esse arbitrium suum de repub. quærenda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur, scilicet ut illo prohibito rogaremus alterum, qui se in eius locum reponi pateretur, an ut esset sui iuris, ac mancipij resp? nisi forte non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusatum est à nobis. atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortunam, sed etiam beneficijs, atque honoribus ut participes frui quantis uellemus: quid enim neget ijs, quorum patientiam uideret maximum suæ dominationis præsidium esse? sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem nostram, & libertatem. hic ipse puer, quem Cæsaris nomen incitare uidetur in Cæsaris interfectores, quanti æstimet, si sit commercio locus, posse nobis auctoribus tantum, quantum profecto poterit, quoniam uiuere, & pecunias habere, & dici consulares uolumus? cæterum nequidquam perierit ille: cuius interitu quid gauisi sumus, si mortuo nihilo minus seruituri eramus? nulla cura adhibetur. sed mihi prius

omnia Dij, Deæq; eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modo hæredi eius, quem occidi, non concesserim quod in illo non tuli, sed ne patri quidem meo, si reuiuiscat, ut patiente me plus legibus, ac senatu possit. an hoc tibi persuasum est, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus non sit? qui porrò id, quod petis, fieri potest, ut impetres? rogas enim, uelit nos saluos esse. uidemur ergo tibi salutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam, si prius dimittimus dignitatem, & libertatem, qui possumus accipere? an tu, Romæ habitare, id putas incolumem esse? res, non locus, oportet præstet istuc mihi. neque incolumis fui Cæsare uiuo, nisi postquam illud consciui facinus: neque usquam exul esse possum, dum, seruire, & pati contumelias, peius odero malis omnibus alijs. non ne hoc est in easdem tenebras recidisse, cum ab eo, qui tyranni nomen asciuit sibi, (cum in Græcis ciuitatibus liberi tyrannorum, oppressis illis, eodem supplicio afficiantur) petitur, ut uindices, atq; oppressores dominationis salui sint? hanc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullam, quæ ne traditam quidem, atque inculcatam libertatem recipere possit, plusq; timeat in puero nomen sublati Regis, quàm confidat sibi, cum illum ipsum, qui maximas opes habuerit, paucorum uirtute sublatum uideat? me uero posthac ne commendaueris Cæsari tuo, ne te quidem ipsum, si me audies. ualde care æstimas tot annos, quot ista ætas recipit, si propter eam causam puero isti supplicaturus es. deinde, quod pulcherrime fecisti, ac facis in Antonium, uide, ne conuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis: nam si Octauius tibi placet,

à quo de nostra salute petendum sit, non dominum fugisse, sed amiciorem dominum quæsisse uideberis. quem quòd laudas ob ea, quæ adhuc fecit, plane probo: sunt enim laudanda, si modo contra alienam potentiam, nó pro sua suscepit eas actiones. cum uero iudicas tantum illi non modo licere, sed etiam à te ipso tribuendum esse ut rogandus sit, ne nolit esse nos saluos; nimium magnam mercedem statuis: id enim ipsum illi largiris, quod per illum habere uidebatur respub. neque hoc tibi in mentem uenit, si Octauius ullis dignus sit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat, ijs, qui illud malum exciderint, cuius istæ reliquiæ sunt, nihil, quo expleri possit eorum meritum, tributurum unquam populum R. si omnia simul congesserit. at uide, quanto diligentius homines metuant, quàm meminerint, quia Antonius uiuat, atque in armis sit. de Cæsare uero quod fieri potuit, ac debuit, transactum est, neque iam reuocari in integrum potest. Octauius is est, qui quid de nobis iudicaturus sit, expectet populus R? nos ij sumus, de quorum salute unus homo rogandus uideatur? ego uero (ut istuc reuertar) is sum, qui non modo non supplicem, sed etiam coerceam postulanteis, ut sibi supplicetur: aut longe à seruientibus abero, mihiq; esse iudicabo Romam, ubicunque liberum esse licebit; ac uestri miserebor, quibus nec ætas, neque honores, neque uirtus aliena dulcedinem uiuendi minuere potuerit. mihi quidem ita beatus esse uidebor, si modo constanter, ac perpetuo placebit hoc consilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ: quid enim est melius, quàm memoria recte factorum, & libertate contentum negligere humana? sed certe

non succumbam succumbentibus, nec uincar ab ijs, qui se uinci uolunt, experiarq́;, & tentabo omnia, neque desistam abstrahere à seruitio ciuitatem nostram. si secuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus omnes: sin minus, ego tamen gaudebo: quibus enim potius hæc uita factis, aut cogitationibus traducatur, quàm ijs, quæ pertinuerint ad liberandos ciueis meos? te Cicero rogo, atque hortor, ne defatigere, neu diffidas; semper in præsentibus malis prohibendis, futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent. fortem, & liberum animum, quo & Consul, & nunc consularis rép. uindicasti, sine constantia, & æquabilitate nullum esse putaris: fateor enim duriorem esse conditionem spectatæ uirtutis, quàm incognitæ. benefacta pro debitis exigimus: quæ si aliter eueniunt, ut decepti ab his, infesto animo reprehendimus. itaque resistere Antonio Ciceronem, & si magna laude dignum est: tamen, quia ille Cõsul hunc consularem merito præstare uidetur, nemo admiratur. idem Cicero, si flexerit aduersus alios iudicium suum, quod tanta firmitate, ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiam præterita euanescere coget: (nihil enim per se amplum est, nisi in quo iudicij ratio extat) quia neminem magis decet, quàm te, remp. amare, libertatisq́; defensorem esse, uel ingenio, uel rebus gestis, uel studio, atque efflagitatione omnium. quare non Octauius est rogandus, ut uelit nos saluos esse: magis tu te exuscita, ut eam ciuitatem, in qua maxima gessisti, liberam, atque honestam fore putes, si modo sint populo duces ad resistendum improborum consilijs.

BRVTVS ATTICO S.

SCRIBIS mihi, mirari Ciceronem, quòd nihil significem unquam de suis actis. quoniam efflagitas, coactu tuo scribam, quæ sentio. Omnia fecisse Ciceronem optimo animo, scio: quid.n.mihi exploratius esse potest, quàm illius animus in remp? sed quædam mihi uidetur, quid dicam, imperite uir omnium prudentissimus, an ambitiose fecisse, qui ualentissimũ Antonium suscipere pro rep. non dubitauit inimicum? nescio quid scribam tibi, nisi unum, pueri & cupiditatem, & licẽtiam potius esse irritatam, quàm repressam à Cicerone; tantumq; eum tribuere huic indulgentiæ, ut se maledictis non abstineat, ijs quidem, quæ in ipsum dupliciter recidunt, quòd & plureis occidit uno, seq; prius oportet fateatur sicarium, quàm obijciat Cascæ, quod obijcit; & imitatur in Casca Bestiam. an, quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter atque ille Nonas Decembreis suas in ore habet, eo meliore conditione Cicero pulcherrimum factum uituperabit, quàm Bestia, & Clodius reprehendere illius Consulatum soliti sunt? sustinuisse mihi gloriatur bellum Antonij togatus Cicero noster. quid hoc mihi prodest, si merces Antonij oppressi poscitur in Antonij locum successio? & si uindex illius mali auctor extitit alterius, fundamentum, & radices habituri altiores, si patiamur? ut iam ista, quæ facit, non dominationem, non, sed dominum Antonium timentis sint. ego autem gratiam non habeo, si quis, dum ne irato seruiat, rem ipsam non deprecatur. immo triumphum, & stipendium decernitur, & omni-

bus decretis ornatur. pudeat conspicere fortunam, cu=
ius nomen susceperit. consularis hoc, an Ciceronis est?
quoniam tacere non licuit, leges quæ tibi necesse est mo=
lesta esse: etenim ipse sentio, quanto cum dolore hæc ad
te perscripserim: nec ignoro, quid sentias in repub. &
quàm desperatam quoque sanari puto posse. nec me=
hercle te Attice reprehendo: ætas enim, mores, liberi se=
gnem efficiunt: quod quidem etiam ex Flauio nostro
perspexi. sed redeo ad Ciceronem. quid inter Saluide=
num, & eum interest? quid autem amplius ille decer=
neret? timet, inquies, etiam nunc reliquias belli ciuilis.
quisquam ergo ita timeat profligatum, ut neque poten=
tiam eius, qui exercitum uictorem habeat, neque teme=
ritatem pueri putet extimescendam esse? an hoc ipsum
a re facit, quòd illi propter amplitudinem omnia iam,
ultróq; deferenda putat? ò magnam stultitiam timo=
ris, id ipsum, quod uerearis, ita cauere, ut, cum uitare for=
tasse potueris, ultro accersas, & attrahas. nimium time=
mus mortem, & exilium, & paupertatem. hæc mihi
uidentur Ciceroni ultima esse in malis: &, dum ha=
beat, à quibus impetret, quæ uelit, & à quibus colatur,
ac laudetur, seruitutem, honorificam modo, non asper=
natur; si quidquam in extrema, ac miserrima contume
lia potest honorificum esse. licet ergo patrem appellet
Octauius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias
agat: tamen illud apparebit, uerba rebus esse contra=
ria: quid enim tam alienum ab humanis sensibus est,
quàm eum patris habere loco, qui ne liberi quidem ho=
minis numero sit? atqui eò tendit, id agit, ad eum
exitum properat uir optimus, ut sit illi Octauius pro=

pitius. ego uero iam ijs artibus nihil tribuo, quibus ſcio Ciceronem inſtructiſſimum eſſe: quid enim illi proſunt, quæ pro libertate patriæ de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate ſcripſit copioſiſſime? quanto autem magis illa callere uidetur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, quàm Cicero, qui alieno tribuat. deſinat igitur gloriando etiam inſectari dolores noſtros: quid enim noſtra, uictum eſſe Antonium, ſi uictus eſt, ut alij uacaret, quod ille obtinuit? tametſi tuæ literæ dubia etiam nunc ſignificant. uiuat hercule Cicero, qui poteſt, ſupplex, & obnoxius, ſi neque ætatis, neque honorũ, neque rerum geſtarum pudet. ego certe, qui cum ipſa re bellum geram, hoc eſt cum regno, & imperijs extraordinarijs, & dominatione, & potentia, quæ ſupra leges ſe eſſe uelit, nulla erit tam bona conditio ſeruiendi, qua non deterrear, quamuis ſit uir bonus, ut ſcribis, Antonius: quod ego nunquam exiſtimaui. ſed dominum ne parentem quidem maiores noſtri uoluerunt eſſe. Te niſi tantum amarem, quantum Ciceroni perſuaſum eſt diligi ab Octauio, hæc ad te non ſcripſiſſem. dolet mihi, quòd tu non ſtomacharis, amantiſſimus tum tuorum omnium, tum etiam Ciceronis. ſed perſuade tibi, de uoluntate propria mea nihil eſſe remiſſum, de iudicio largiter: neque enim impetrari poteſt, quin, quale quidq; uideatur ei, talem quiſque de illo opinionẽ habeat. uellem mihi ſcripſiſſes, quæ conditiones eſſent Atticæ noſtræ: potuiſſem tibi aliquid de meo ſenſu perſcribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ eſſe non miror. Denique, quod petis, faciam libenter: nam etiam ſorores me rogant: & hominem noro, & quid ſibi uoluerit.

M. CICERO MARCO BRVTO S.

CVM ſæpe te literis hortatus eſſem, ut quàprimum reip. ſubuenires, in Italiamq́; exercitum adduceres, neque id arbitrarer dubitare tuos neceſſarios; rogatus ſum à prudentiſſima, & diligentiſſima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te conſumuntur, ut uenirem ad ſe ad VIII. Cal. Sext. quod ego, ut debui, ſine mora feci. cum autẽ ueniſſem, Caſca aderat, & Labeo, & Scaptius. at illa retulit, quæſiuitq́;, quidnam mihi uideretur, accerſeremus ne te, atque tibi id conducere putaremus, an tardare, & commorari te melius eſſet. reſpondi id, quod ſentiebam, & dignitati, & exiſtimationi tuæ maxime conducere, te primo quoque tempore ferre præſidium labenti, & inclinatæ reip. quid enim abeſſe cenſes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientem hoſtem perſequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus ampliſſimis fortuniſq́; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum reipub. indixerit? quid dicam, in tanto ſenatus populiq́; conſenſu, cum tantum reſideat intra muros mali? maximo autem, cum hæc ſcribebam, afficiebar dolore, quòd, cum me pro adoleſcentulo, ac penè puero reſp. accepiſſet uadem, uix uidebar, quod promiſeram, præſtare poſſe. eſt autem grauior, & difficilior animi, & ſententiæ, maximis præſertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio: hæc enim ſolui poteſt, & eſt rei familiaris iactura tolerabilis: reip. quod ſpoponderis, quemadmodum ſoluas, niſi is dependi facile patitur, pro quo ſpoponderis? quanquam & hunc, ut ſpe-

ro, tenebo multis repugnantibus: uidetur enim in eo esse indoles, sed flexibilis ætas, multiq; ad deprauandum parati, qui splendore falsi honoris obiecto, aciem boni ingenij perstringi posse confidũt. itaque ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, ut omneis adhibeam machinas ad tenendum adolescentem, ne famam subeam temeritatis. quanquam quæ temeritas est? magis enim illum, pro quo spopondi, quàm me obligaui. nec uero pœnitere potest remp. me pro eo spopondisse, qui fuit in rebus gerendis tum suo ingenio, tum mea promissione constantior. maximus autem, nisi me forte fallit, in republ. nodus est inopia rei pecuniariæ: obdurescunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi; quod ex centesima collatum impudenti censu locupletum, in duarum legionum præmijs omne consumitur. impendent autem infiniti sumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. nam Cassius noster uidetur posse satis ornatus uenire. sed & hæc, & multa alia coram cupio, idq; quamprimum. De sororis tuæ filijs, non expectaui Brute, dum scriberes. omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi causam reseruant. sed ego à principio, cum diuinare de belli diuturnitate non possem, ita causam egi puerorum in senatu, ut te arbitror è matris literis potuisse cognoscere. nec uero ulla res erit unquam, in qua ego non uel uitæ periculo ea dicam, eaq; faciam, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor. Vale. VI. Cal. Sext.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ETSI non dubitabam, quin hác epiſtolá multi nuncij, fama denique eſſet ipſa ſua celeritate ſuperatura, tuq́; ante ab alijs auditurus eſſes, annũ tertium acceſſiſſe deſiderio noſtro, & labori tuo: tamen exiſtimaui à me quoque tibi huius moleſtiæ nuncium perferri oportere. nam ſuperioribus literis, non unis ſed pluribus, cum iam ab alijs deſperata res eſſet, tamen ego tibi ſpem maturæ deceſſionis afferebam, non ſolum ut quamdiutiſſime te iucũda opinione oblectaré, ſed etiam quia tanta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rem poſſe confici non diffiderem. nunc, quoniam ita accidit, ut neque Prætores ſuis opibus, neque nos noſtro ſtudio quidquam proficere poſſemus; eſt omnino difficile non grauiter id ferre; ſed tamen noſtros animos, maximis in rebus gerendis, & ſuſtinendis exercitatos, frangi, & debilitari moleſtia nõ oportet. & quoniam ferre ea moleſtiſſime homines debent, quæ ipſorum culpa cõtracta ſunt: eſt quiddam in hac re mihi moleſtius ferendũ, quàm tibi: factum eſt enim mea culpa, cõtra quàm tu mecum & proficiſcens, & per literas egeras, ut priore anno non ſuccederetur. quod ego, dum ſociorum ſaluti conſulo, dum impudentiæ nonnullorũ negociatorum reſiſto, dum noſtram gloriam tua uirtute augeri expeto, feci non ſapienter, præſertim cũ id com=

miſerim, ut ille alter annus etiam tertiũ poſſet adducere. quod quoniam peccatum meum eſſe confiteor, eſt ſapientiæ, atque humanitatis tuæ, curare, & perficere, ut hoc minus ſapienter à me prouiſum, diligentia tua corrigatur. ac ſi te ipſe uehementius ad omneis parteis bene audiendi excitaris, non ut cum alijs, ſed ut tecum iam ipſe certes; ſi omnem tuam mentem, curam, cogitationem, et excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris: mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorum annorũ lætitiam nobis, gloriã uero etiam poſteris noſtris afferet. quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne'ue te obrui, tanquam fluctu, ſic magnitudine negotij ſinas, contráq; erigas, ac reſiſtas, ſiue etiam ultro occurras negotijs: neque enim eiuſmodi partem reip. geris, in qua fortuna dominetur, ſed in qua plurimum ratio poſſit, & diligentia. quòd ſi tibi bellum aliquod magnum, & periculoſum adminiſtranti prorogatum imperium uiderem, tremerem animo, quòd eodem tempore eſſe intelligerem etiam fortunæ poteſtatem in nos prorogatam. nunc uero ea pars tibi reip. commiſſa eſt, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi poſita eſſe uideatur. nullas, ut opinor, inſidias hoſtium, nullam prælij dimicationem, nullam defectionem ſociorum, nullam inopiam ſtipendij, aut rei frumentariæ, nullam ſeditionem exercitus pertimeſcimus: quæ perſæpe ſapientiſſimis uiris acciderunt, ut, quemadmodum gubernatores optimi uim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetum ſuperare non poſſent. tibi data eſt ſumma pax, ſumma tranquillitas,

ita tamen, ut ea dormientem gubernatorem uel obrue-
re, uigilantem etiam delectare possit: constat enim ea
prouincia primum ex eo genere sociorum, quod est ex
hominum omni genere humanissimum; deinde ex eo ge
nere ciuium, qui aut, quòd publicani sunt, nos summa
necessitudine attingunt, aut, quòd ita negotiantur, ut lo-
cupletes sint, nostri Consulatus beneficio se incolumes for
tunas habere arbitrantur. at enim inter hos ipsos exi-
stunt graues controuersiæ, multæ nascuntur iniuriæ,
magnæ contentiones consequuntur. quasi uero ego id
putem, non te aliquantum negotij sustinere. intelligo
permagnum esse negotium, & maximi consilij. sed me
mento, consilij me hoc negotium esse magis aliquanto,
quàm fortunæ, putare: quid est enim negotij, contine-
re eos, quibus præsis, si te ipse contineas? id autem sit
magnum, & difficile cæteris, sicut est difficillimum: ti-
bi & fuit hoc semper facillimum, & uere esse debuit,
cuius natura talis est, ut etiam sine doctrina uideatur
moderata esse potuisse; ea autem adhibita doctrina est,
quæ uel uitiosissimam naturam excolere possit. tu cum
pecuniæ, cum uoluptati, cum omnium rerum cupidita-
ti resistes, ut facis; erit, credo, periculum, ne improbum
negotiatorem, paulo cupidiorem publicanum compri-
mere non possis. nam Græci quidem sic te ita uiuenté
intuebuntur, ut quendam ex annalium memoria, aut
etiam è cœlo diuinum hominem esso in prouinciam de-
lapsum putent. atque hæc nunc, non ut facias, sed ut
te facere, & fecisse gaudeas, scribo: præclarum est.n.
summo cum imperio fuisse in Asia triennium, sic, ut
nullum te signum, nulla pictura, nullum uas, nulla ue-

ſtis, nullum mancipium, nulla forma cuiuſquam, nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat iſta pro=uincia, ab ſumma integritate, continentiaq; deduxe=rit. quid autem reperiri tam eximium, aut tam expe=tendum poteſt, quàm iſtam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neque eſſe abditam, ſed in luce Aſiæ, in oculis clariſſimæ pro=uinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac natio=num eſſe poſitam; non itineribus tuis perterreri homi=nes, non ſumptu exhauriri, non aduentu commoueri; eſſe, quocunque ueneris, & publice, & priuatim ma=ximam lætitiam, cum urbs cuſtodem, non tyrannum, domus hoſpitem, non expilatorem recepiſſe uideatur? his autem in rebus iam te uſus ipſe profectò erudiuit, nequaquam ſatis eſſe, ipſum haſce habere uirtutes, ſed eſſe circunſpiciendum diligenter, ut in hac cuſtodia pro=uinciæ non te unum, ſed omnes miniſtros imperij tui ſocijs, & ciuibus, & reipub. præſtare uideare. quan=quam legatos habes eos, qui ipſi per ſe habituri ſint ra=tionem dignitatis ſuæ: de quibus honore, & dignita=te, & ætate præſtat Tubero: quem ego arbitror, præ=ſertim cum ſcribat hiſtoriam, multos ex ſuis annali=bus poſſe deligere, quos uelit, & poſſit imitari. Allie=nus autem, noſter cum animo, & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuendi. nam quid ego de Gra=tidio dicam? quem certo ſcio ita laborare de exiſtima=tione ſua, ut propter amorem in nos fraternum etiam de noſtra laboret. Quæſtorem habes non tuo iudicio de=lectum, ſed eum, quem ſors dedit. hunc oportet & ſua ſponte eſſe moderatum, & tuis inſtitutis, & præ=

ceptis obtemperare. quorum si quis forte esset sordidior, ferres eatenus, quoad per se negligeret eas leges, quibus est adstrictus, non ut ea potestate, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstũ abuteretur: neque enim mihi sanè placet, præsertim cum hi mores tantum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionem incubuerint, scrutari te omneis sordeis, excutere unumquenque eorum, sed, quanta sit in quoque fides, tantum cuique committere. atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adiutores negotiorum publicorum dedit ipsa resp. duntaxat finibus ijs præstabis, quos ante præscripsi. quos uero aut ex domesticis conuictoribus, aut ex necessarijs apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte Prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta omnia præstanda nobis sunt. sed habes eos tecum, quos possis recte facienteis facile diligere, minus consulenteis existimationi tuæ facillime coercere. à quibus, rudis cum esses, uidetur potuisse tua liberalitas decipi: nam ut quisque est uir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur. nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superiores, cautiorem etiam, ac diligentiorem. sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimentur audire, non in quas ficte, aut simulate quæstus causa insusurretur. sit annulus tuus non ut uas aliquod, sed tanquam ipse tu; non minister alienæ uoluntatis, sed testis tuæ. accensus sit eo etiam numero, quo eum maiores nostri esse uoluerũt, qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris, ac muneris non temere, nisi libertis suis, deferebant; quibus illi quidem non multo secus, ac seruis, imperabant. sit lictor

non suæ

non ſuæ, ſed tuæ lenitatis apparitor, maioraq́; præferant faſces illi, ac ſecures dignitatis inſignia, quàm poteſtatis. toti denique ſit prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præſis, ſalutem, liberos, famam, fortunas eſſe cariſſimas. denique hæc opinio ſit, non modo ijs, qui aliquid acceperint, ſed ijs etiam, qui dederint, te inimicum, ſi id cognoueris, futurum. neque uero quiſquam dabit, cum erit hoc perſpectum, nihil per eos, qui ſimulant ſe apud te multum poſſe, abs te ſolere impetrari. nec tamen eſt hæc oratio mea huiuſmodi, ut te in tuos aut durum eſſe nimium, aut ſuſpicioſum uelim. nam ſi quis eſt eorum, qui tibi biennij ſpatio nunquam in ſuſpicionem auaritiæ uenerit, ut ego Cæſium, & Chærippum, & Labeonem audio, &, quia cognoui, exiſtimo: nihil eſt, quod non & ijs, & ſi quis eſt alius eiuſmodi, & committi, & credi rectiſſime putem. ſed ſi quis eſt, in quo iam offenderis, de quo aliquid ſenſeris: huic nihil crediderìs, nullam partem exiſtimationis tuæ commiſeris. in prouincia uero ipſa ſi quem es nactus, qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus: huic quantum credendum ſit, uide: non quin poſſint multi eſſe prouinciales uiri boni: ſed hoc ſperare licet, iudicare periculoſum eſt: multis enim ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi uelis quibuſdam obtenditur uniuſcuiuſque natura: frons, oculi, uultus perſæpe mentiuntur, oratio uero ſæpiſſime. quam ob rem qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant ijs rebus omnibus, à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus; te autem alienum hominem ament ex animo, ac non ſui commodi cauſa

ſimulent? mihi quidem permagnum uidetur, præſertim ſi ijdem homines priuatum non ferè quenquam, Prætores ſemper omneis amant. quo ex genere ſi quem forte tui cognouiſti amantiorem, (fieri enim potuit) quàm temporis; hunc ad tuum numerum libenter aſcribito. ſin autem id non perſpicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quòd & omneis uias pecuniæ norunt, et omnia pecuniæ cauſa faciunt, &, quicum uicturi non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant. atque etiam è Græcis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, ſi qui ſunt uetere Græcia digni. ſic uero fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiam aſſentationem eruditi. quos ego uniuerſos adhiberi liberaliter, optimum quenque hoſpitio, amicitiaq́; coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles ſunt, (non enim audent aduerſari noſtris uoluntatibus) & inuident nō noſtris ſolum, uerum etiam ſuis. iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus uereor etiam ne durior ſim, cautus eſſe uelim, ac diligens; quo me animo in ſeruos eſſe cenſes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in prouincijs regere debemus. quo de genere multa præcipi poſſunt: ſed hoc & breuiſſimum eſt, & facillime teneri poteſt: ut ita ſe gerant in iſtis Aſiaticis itineribus, ut ſi iter Appia uia faceres; ne'ue intereſſe quidquam putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. ac ſi quis eſt ex ſeruis egregie fidelis, ſit in domeſticis rebus, & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem Reip. pertinebunt, de ijs

rebus ne quis attingat: multa enim, quæ recte committi seruis fidelibus possunt, tamen sermonis, & uituperationis uitandæ causa committenda non sunt. sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio non fuisset: quid enim ei præcipiam, quem ego, in hoc præsertim genere, intelligã prudentia non esse inferiorem, quàm me, usu uero etiam superiorem? sed tamen, si ad ea, quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipsi illa putaui fore iucundiora. quare sint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas, & continentia, deinde omnium, qui tecum sunt, pudor, delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum, & Græcorum percautus, & diligens, familiæ grauis, & constans disciplina. quæ cum honesta sint in his priuatis nostris, quotidianisq; rationibus: in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina uideantur, necesse est. hæc institutio, atque disciplina potest sustinere in rebus statuendis, decernendisq; eam seueritatem, qua tu in ijs rebus usus es, ex quibus non nullas simultates cum magna mea lætitia susceptas habemus: nisi forte me Paconij nescio cuius, hominis ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygij potius, querelis moueri putas, aut Tusceniј hominis furiosi, ac sordidi uocibus, cuius tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatem eripuisti summa cum æquitate. hæc, & cætera plena seueritatis, quæ statuisti in ista prouincia, non facile sine summa integritate sustinebimus. quare sit summa in iure dicendo seueritas, dummodo ea ne uarietur gratia, sed conseruetur æquabi-

lis: ſed tamen parui refert, abs te ipſo ius dici æqualiter, & diligenter, niſi idem ab ijs fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem conceſſeris. ac mihi quidem uidetur non ſanè magna uarietas eſſe negotiorum in administranda Aſia, ſed ea tota iuris dictione maxime ſuſtineri. in qua ſcientiæ, præſertim prouincialis, ratio ipſa expedita eſt: conſtantia eſt adhibenda, & grauitas, quæ reſiſtat non ſolum gratiæ, uerum etiam ſuſpicioni. adiungenda etiam eſt facilitas in audiendo, lenitas in diſcernendo, in ſatisfaciendo, ac diſputando diligentia. his rebus nuper Cn. Octauius iucundiſſimus fuit: apud quem primus lictor qui fuit, tacuit accenſus: quoties quiſque uoluit, dixit, & quàm uoluit diu. quibus ille rebus fortaſſe nimis lenis uideretur, niſi hæc lenitas illam ſeueritatem tueretur. cogebantur Syllani homines, quæ per uim, & metum abſtulerant, reddere. qui in magiſtratibus iniurioſe decreuerant, eodem ipſis priuatis erat iure parendum. hæc illius ſeueritas acerba uideretur, niſi multis condimentis humanitatis mitigaretur. quòd ſi hæc lenitas grata Romæ eſt, ubi tanta arrogantia eſt, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magiſtratus, tot auxilia, tanta uis, tanta ſenatus auctoritas: quàm iucunda tandem Prætoris comitas in Aſia poteſt eſſe? in qua tanta multitudo ciuium, tanta ſociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nutum intuentur: ubi nullum auxilium eſt, nulla conqueſtio, nullus ſenatus, nulla concio. quare permagni hominis eſt, & cum ipſa natura moderati, tum uero etiam doctrina, atque optimarum artium ſtudijs eruditi, ſic

se adhibere in tanta potestate, ut nulla alia potestas ab ijs, quibus præsit, desideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperij: cuius summa grauitas ab illo philosopho cum singulari comitate coniungitur: quos quidem libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere non solebat: nullum est enim prætermissum in ijs officium diligentis, & moderati imperij. eáq; si sic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit: quonam modo retinenda sunt ijs, quibus imperium ita datum est, ut redderent, & ab ijs legibus datum est, ad quas reuertendum est? ac mihi quidem uidentur huc omnia esse referenda ab ijs, qui præsunt alijs, ut ij, qui eorum in imperio erunt, sint quambeatissimi: quod tibi & esse antiquissimum, & ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama, atque omnium sermone celebratum est. est autem non modo eius, qui socijs, & ciuibus, sed etiam eius, qui seruis, qui mutis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit, commodis, utilitatiq; seruire. cuius quidem generis, constare inter omneis uideo, abs te summam adhiberi diligentiam, nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus, uetere autem magno, & graui multas abs te esse liberatas urbes: compluréis dirutas, ac penè desertas, in quibus unam Ioniæ nobilissimam, alteram Cariæ, Samum, & Halicarnassum, per te esse recreatas: nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias: prouideri abs te, ut ciuitates optimatum consilijs administrentur: sublata Mysiæ latrocinia, cædes multis locis repressas, pacem tota prouincia constitutam, neque solum illa itinerum, atque

agrorum, ſed multo etiam plura, & maiora oppidorum & furta, & latrocinia eſſe depulſa: remotam à fama, & à fortunis, & ab otio locupletum illam acerbiſſimã miniſtram Prætorum auaritiæ calumniam: ſumptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatum fineis incolant, tolerari æquabiliter: facillimos eſſe aditus ad te: patere aures tuas querelis omnium: nullius inopiam, ac ſolitudinem non modo illo populari acceſſu, ac tribunali, ſed ne domo quidem tua, & cubiculo eſſe excluſam: tuo toto denique in imperio nihil acerbum eſſe, nihil crudele, atque omnia plena clementiæ, manſuetudinis, humanitatis. quantum uero illud eſt beneficium tuum, quòd iniquo, & graui uectigali ædilitiorũ, magnis noſtris ſimultatibus, Aſiam liberaſti? enimuero, ſi unus homo nobilis queritur palàm, te, quòd edixeris, ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS CC ſibi eripuiſſe: quanta tandem pecunia penderetur, ſi omnium nomine, quicunque Romæ ludos facerent, quod erat iam inſtitutum, erogaretur? quanquam has querelas hominum noſtrorum illo conſilio oppreſſimus, quod in Aſia neſcio quonam modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratione laudatur: quòd cum ad templum, monimentumq́; noſtrum ciuitates pecunias decreuiſſent; cumq́; id & pro magnis meis meritis, & pro tuis maximis beneficijs ſumma ſua uoluntate feciſſent; nominatimq́; lex exciperet, ut ad templum, monimentumq́; capere liceret; cumq́; id, quod dabatur, non eſſet interiturum, ſed in ornamentis templi futurum, ut non mihi potius, quàm populo R. ac Dijs immortalibus datum uideretur; tamen id, in quo erat dignitas, erat lex,

erat eorum, qui faciebant, uoluntas, accipiendum non putaui tum alijs de causis, tum etiam ut animo æquiore ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret. qua propter incumbe toto animo, & studio omni in eam rationem, qua adhuc usus es, ut eos, quos tuæ fidei, potestatiq; senatus, populusq; R. commisit, & credidit, diligas, & omni ratione tueare, ut esse quambeatissimos uelis. quòd si te sors Afris, aut Hispanis, aut Gallis præfecisset, immanibus, ac barbaris nationibus: tamen esset humanitatis tuæ, consulere eorum commodis, & utilitati, salutiq; seruire. cum uero ei generi hominum præsimus, non modo in quo ipsa sit, sed etiam à quo ad alios peruenisse putetur humanitas: certe ijs eam potissimum tribuere debemus, à quibus accepimus: non enim me hoc iam dicere pudebit, præsertim in ea uita, atque ijs rebus gestis, in quibus non potest residere inertiæ, aut leuitatis ulla suspicio, nos ea, quæ consecuti sumus, ijs studijs, & artibus esse adeptos, quæ sint nobis Græciæ monimentis, disciplinisq; traditæ. quare, præter communem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos isti hominum generi præcipue debere uidemur, ut, quorum præceptis simus eruditi, apud eos ipsos, quod ab ijs didicerimus, uelimus expromere. atque ille quidem princeps ingenij, & doctrinæ Plato tum denique fore beatas resp. putauit, si aut docti, & sapientes homines eas regere cœpissent, aut, qui regerent, omne suum studium in doctrina, ac sapientia collocassent. hanc coniunctionem uidelicet potestatis, & sapientiæ, saluti censuit ciuitatibus esse posse: quod fortasse aliquando uniuersæ reipub. nostræ, nunc quidem profecto isti pro-

uinciæ contigit, ut is in ea ſummam poteſtatem haberet, cui in doctrina, cui in uirtute, atque humanitate percipienda plurimum à pueritia ſtudij fuiſſet, & temporis. quare cura, ut hic annus, qui ad laborem tuum acceſſit, idem ad ſalutem Aſiæ prorogatus eſſe uideatur: quoniam in te retinendo fuit Aſia felicior, quàm nos in deducendo; perfice, ut lætitia prouinciæ deſiderium noſtrum leniatur: etenim, ſi in promerendo ut tibi tanti honores haberentur, quanti haud ſcio an nemini, fuiſti omnium diligentiſſimus, multo maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. & quidem, de iſto genere honorum quid ſentirem, ſcripſi ad te ante. ſemper eos putaui, ſi uulgares eſſent, uileis; ſi temporis cauſa conſtituerentur, leueis; ſi uero, id quod ita factum eſt, meritis tuis tribuerentur, exiſtimabam multam tibi in ijs tuendis operam eſſe ponendam. quare, quoniam in iſtis urbibus cum ſummo imperio, & poteſtate uerſaris, in quibus tuas uirtutes conſecratas, & in Deorum numero collocatas uides: in omnibus rebus, quas ſtatues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudicijs, tantis honoribus debeas, cogitabis. id autem erit eiuſmodi, ut conſulas omnibus, ut medeare incommodis hominum, prouideas ſaluti, ut te parentem Aſiæ & dici, & haberi uelis. atque huic tuæ uoluntati, ac diligentiæ difficultatem magnam afferunt publicani: quibus ſi aduerſamur, ordinem de nobis optime meritum, & per nos cum repub. coniunctum, & à nobis, & à repub. diſiungemus: ſin autem omnibus in rebus obſequimur, funditus eos perire patiemur,

quorum non modo saluti, sed etiam commodis consulere debemus. hæc est una, si uere cogitare uolumus, in toto imperio tuo difficultas. nam esse abstinentem, continere omneis cupiditates, suos coercere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus cognoscendis, in hominibus audiendis, admittendisq; præbere, præclarum magis est, quàm difficile: non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi atque uoluntate. illa causa publicanorum quantam acerbitatem afferat socijs, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portorijs Italiæ tollendis non tam de portorio, quàm de non nullis iniurijs portitorum querebantur. quare non ignoro, quid socijs accidit in ultimis terris, cum audiuerim in Italia querelas ciuium. hic te ita uersari, ut & publicanis satisfacias, præsertim publicis male redemptis, & socios perire non sinas, diuinæ cuiusdam uirtutis esse uidetur, id est tuæ. ac primum Græcis id, quod acerbissimum est, quòd sint uectigales, non ita acerbum uideri debet: propterea quòd sine imperio populi Rom. suis institutis per se ipsi ita fuerunt: nomen autem publicani aspernari non possunt, qui pendere ipsi uectigal sine publicano non potuerunt, quod ijs æqualiter Sylla descripserat. non esse autem leniores in exigendis uectigalibus Græcos, quàm nostros publicanos, hinc intelligi potest, quòd Caunij nuper omnes ex insulis, quæ erant ab Sylla Rhodijs attributæ, confugerunt ad senatum, nobis ut potius uectigal, quàm Rhodijs penderent. quare nomen publicani neque ij debent horrere, qui semper uectigales fuerunt; neque ij aspernari, qui per se pendere uecti=

gal non potuerunt ; neque ij recusare , qui postulaue=
runt . simul & illud Asia cogitet , nullam à se neque
belli externi,neque discordiarum domesticarum calami=
tatem abfuturam fuisse , si hoc imperio non teneretur.
id autem imperium cum retineri sine uectigalibus nul=
lo modo possit , æquo animo parte aliqua suorum fru=
ctuum pacem sibi sempiternam redimat , atque otium.
quòd si genus ipsum , & nomen publicani non iniquo
animo sustinebunt, poterũt ijs consilio,& prudentia tua
reliqua uideri mitiora. possunt in pactionibus faciendis
non legem spectare censoriam , sed potius commodita=
tem conficiendi negotij , & liberationem molestiæ . po=
tes etiam tu id facere,quod & fecisti egregie,& facis,ut
commemores quanta sit in publicanis dignitas,quantum
nos illi ordini debeamus, ut remoto imperio , ac ui pote=
statis,& fascium, publicanos cum Græcis gratia , atque
auctoritate coniungas.sed & ab ijs,de quibus optime tu
meritus es,& qui tibi omnia debent, hoc petas,ut facili=
tate sua nos eam necessitudinem, quæ est nobis cum pu=
blicanis , obtinere , & conseruare patiantur . sed quid
ego te hæc hortor, quæ tu nõ modo facere potes tua spon
te sine cuiusquam præceptis , sed etiam magna iam ex
parte perfecisti ? non enim desistunt nobis agere quoti=
die gratias honestissimæ , & maximæ societates : quod
quidem mihi idcirco iucundius est , quòd idem faciunt
Græci. difficile est autem,ea,quæ commodis, utilitate,&
propè natura diuersa sunt , uoluntate coniungere . at
ea quidem,quæ supra scripta sunt, non, ut te instituerẽ,
scripsi,(neque enim prudentia tua cuiusquam præcepta
desiderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ uir=

tutis delectauit. quanquã in his literis longior fui, quàm aut uellem, aut me putaui fore. unum est, quod tibi ego præcipere non desinam, neque te patiar, quantum in me erit, cum exceptione laudari: omnes enim, qui istinc ueniunt, ita de tua uirtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis summis laudibus excipiant unam iracundiam. quod uitium cum in hac priuata, quotidianáq; uita leuis esse animi, atque infirmi uidetur: tum uero nihil est tam deforme, quàm ad summum imperium etiam acerbitatem naturæ adiungere. quare illud non suscipiam, ut, quæ de iracundia dici solent à doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cum & nimis longus esse nolim, & ex multorum scriptis ea facile possis cognoscere. illud, quod est epistolæ proprium, ut is, ad quem scribitur, de ijs rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cum absit iracundia, te fieri posse iucundius: sed, cum te alicuius improbitas, peruersitasq; commouerit, sic te animo incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas. quare, quoniam in eam rationem uitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipsa, ac fortuna deduxit, ut sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caueamus, quantum efficere, & consequi possumus, ne quod in nobis insigne uitium fuisse dicatur. neque ego hoc nunc contendo, quod fortasse cum in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est, mutare animum, &, si quid est penitus insitum moribus, id subito euellere: sed te illud admoneo, ut, si hoc plene uitare non potes, quòd ante occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne

occuparetur; te ante compares, quotidieq́; meditere resistendum esse iracundiæ; cumq́; ea maxime animum moueat, tum tibi esse diligentissime linguam continendam: quæ quidem mihi uirtus non interdum minor uidetur, quàm omnino non irasci: nam illud non solum est grauitatis, sed nonnunquam etiam lenitudinis: moderari uero & animo, & orationi, cum sis iratus, aut etiam tacere, & tenere in sua potestate motum animi, & dolorem, & si non est perfectæ sapientiæ, tamen est non mediocris ingenij. atque in hoc genere multo te esse iam commodiorem, mitioremq́; nunciant. nullæ tuæ uehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cum abhorrent à literis, ab humanitate, tum uero contraria sunt imperio, & dignitati. nam si implacabiles sunt iracundiæ, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa leuitas: quæ tamen, ut in malis, acerbitati anteponenda est. sed quoniam primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo propterea, quòd tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd insolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis uidebatur; secundus autem multo lenior, quòd & consuetudo, & ratio, &, ut ego arbitror, meæ quoque literæ te patientiorem, lenioremq́; fecerunt: tertius annus ita esse debet emendatus, ut ne minimam quidem rem quisquã possit ullam reprehendere. ac iam hoc loco non hortatione, neque præceptis, sed precibus tecum fraternis ago, totum ut animum, curam, cogitationemq́; tuam ponas in omnium laude undique colligenda. quòd si in mediocri statu sermonis ac prædicationis nostræ res essent, ni-

hil abs te eximium, nihil præter aliorum consuetudinem postularetur. nunc uero propter earum rerum, in quibus uersati sumus, splendorem, & magnitudinem, nisi summam laudem ex ista prouincia assequimur, uix uidemur summam uituperationem posse uitare. ea nostra ratio est, ut omnes boni tum faueant, tum etiam à nobis omnem diligentiam, uirtutemq; & postulent, & expectent; omnes autem improbi, quòd cum ijs bellum suscepimus sempiternum, uel minima re ad reprehendendum contenti esse uideantur. quare quoniam eiusmodi theatrum est totius Asiæ, celebritate refertissimum, magnitudine amplissimum, iudicio eruditissimum, natura autem ita resonans, ut usque Romam significationes, uocesq; referantur: contende quæso, atque elabora, non modo ut his rebus dignus fuisse, sed etiam ut illa omnia tuis artibus superasse uideare. & quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationem reip. tibi prouincialem dedit, & si mea pars nemini cedit; fac, ut tua cæteros uincat. simul & illud cogita, nos non de reliqua, & sperata gloria iam laborare, sed de parta dimicare: quæ quidem non tam expetẽda fuit, quàm tuenda nobis est. ac si mihi quidquam esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi iam partus est: nunc uero res sic sese habet, ut, nisi omnia tua facta, atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantisq; periculis, quorum tu omnium particeps fuisti, nihil consecutum putem. quòd si, ut amplissimum nomen consequeremur, unus præter cæteros adiuuisti: certe idem, ut id retineamus, præter cæteros elaborabis. non est tibi his solis uten=

dum existimationibus, ac iudicijs, qui nunc sunt, hominum, sed ijs etiam, qui futuri sunt. quanquam illorum erit uerius iudicium, obtrectatione, & maleuolentia liberatum. denique illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quærere: quod si esset, tamen non negligeres, præsertim cum amplissimis monimentis consecrare uoluisses memoriam nominis tui. sed ea tibi est communicanda mecum, prodenda liberis nostris. in qua cauendum est, ne, si negligentior fueris, non solum tibi parum consuluisse, sed tuis etiam inuidisse uidearis. atque hæc non eo dicuntur, ut te oratio mea dormientem excitasse, sed potius ut currentem incitasse uideatur. (facies enim perpetuo, quæ fecisti, ut omnes æquitatem tuam, temperantiam, seueritatem, integritatemq; laudent) sed me quædam tenet, propter singulorum amorem, infinita in te auiditas gloriæ. quanquam illud existimo, cum iam tibi Asia, sicut unicuique sua domus, nota esse debeat, cum ad tuam summam prudentiam tantus usus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attineat, quod tu non optime perspicias, & tibi non, sine cuiusquam hortatione, in mentem ueniat quotidie. sed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te scribo, tecum loqui uideor, ideo & tua lõgissima quaque epistola maxime delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. illud te ad extremum & oro, & hortor, ut, tanquam poetæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte, & conclusione muneris, ac negotij tui diligentissimus sis, ut hic tertius annus imperij tui tanquam tertius actus perfectissimus, atque ornatissimus fuisse uideatur. id facillime facies, si me,

cui ſemper uni magis, quàm uniuerſis, placere uolui=
ſti, tecum ſemper eſſe putabis, & omnibus ijs rebus,
quas dices, ac facies, intereſſe. Reliquum eſt, ut te
orem, ut ualetudini tuæ, ſi me, & omneis tuos ualere
uis, diligentiſſime ſeruias.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

STATIVS ad me uenit ad VIII. Cal. Nou.
eius aduentus, quòd ita ſcripſiſti, direptum iri te à tuis,
dum is abeſſet, moleſtus mihi fuit. quòd autem expecta=
tionem tui, concurſumq; eum, qui erat futurus, ſi unà
tecum decederet, neque antea uiſus eſſet, ſuſtulit, id mi=
hi non incõmode uiſum eſt accidiſſe: exhauſtus. n. eſt ſer
mo hominũ, & multæ emiſſæ iam eiuſmodi uoces, ἀλλὰ
ἀέι τινα φῶτα μέγαν: quæ te abſente confecta eſſe lætor.
quod autem idcirco à te miſſus eſt, mihi ut ſe purgaret;
id neceſſe minime fuit: primum enim nunquam ille mi=
hi fuit ſuſpectus: neque ego, quæ ad te de illo ſcripſi, ſcri
pſi meo iudicio: ſed cum ratio, ſalusq; omnium noſtrũ,
qui ad remp. accedimus, non ueritate ſolum, ſed etiam
fama niteretur, ſermones ad te aliorum ſemper, nõ mea
iudicia, perſcripſi. qui quidẽ quàm frequẽtes eſſent, &
quàm graues, aduentu ſuo Statius ipſe cognouit: etenim
interuenit nõnullorum querelis, quæ apud me de illo ip=
ſo habebantur, & ſentire potuit ſermones iniquorum in
ſuum potiſſimum nomẽ erumpere. quod autem me ma=
xime mouere ſolebat, cum audiebam illum plus apud
te poſſe, quàm grauitas illius ætatis, & imperij prudentia
poſtularet; quàm multos enim mecum egiſſe putas, ut ſe
Statio commendarem? quàm multa autem ipſum ἀφε=

λῶς mecum in ſermone ita protuliſſe?) id mihi non placuit, monui, ſuaſi, deterrui. quibus in rebus etiam ſi fidelitas ſumma eſt, quod prorſus credo, quoniam tu ita iudicas: tamen ſpecies ipſa tam gratioſi liberti, aut ſerui dignitatem habere nullam poteſt. atque hoc ſic habeto (nihil enim nec temere dicere, nec aſtute reticere debeo) materiam omnem ſermonum eorum, qui de te detrahere uelint, Statium dediſſe: & antea tantum intelligi potuiſſe, iratos tuæ ſeueritati eſſe nõnullos; hoc manumiſſo, iratis, quod loquerentur, non defuiſſe. Nunc reſpondebo ad eas epiſtolas, quas mihi reddidit L. Cæſius: cui, quoniam ita te uelle intelligo, nullo loco deero. quarum altera eſt de Blaudenio Zeuxide: quem ſcribis certiſſimũ matricidam tibi à me intime commendari. qua de re, & de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitioſum factum eſſe mirere, pauca cognoſce. Ego, cum Græcorum querelas nimium ualere ſentirem propter hominum ingenia ad fallendum parata; quoſcunque de te queri audiui, quacunque potui ratione placaui. primum Dionyſipolitas, qui erant inimiciſſimi mei, leniui; quorum principem Hermippũ non ſolum ſermone meo, ſed etiam familiaritate deuinxi. ego Apamenſem Ephæſtum, ego leuiſſimum hominem Megariſtum Antãdrium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate ſum complexus, Nymphótem etiam Colophonium. quæ feci omnia, non quo me aut ij homines, aut tota natio delectaret: pertæſum eſt enim leuitatis, aſſentationis, animorum non officijs, ſed temporibus ſeruientium. ſed, ut ad Zeuxim reuertar, cum is de Caſelij ſermone ſecum habito, quæ tu ſcribis, ea ipſa,

loqueretur, obstiti eius sermoni, & hominem in familia ritatem recepi. tua autem quae fuerit cupiditas tanta, nescio, quòd scribis, cupiisse te, quoniam Smyrnae duos Mysos insuisses in culeum, simile in superiore parte prouinciae edere exemplum seueritatis tuae, et idcirco Zeuxim elicere omni ratione uoluisse: quem adductum in iudicium, fortasse dimitti non oportuerit: conquiri uero, & elici blanditijs, ut tu scribis, ad iudicium necesse non fuit, eum praesertim hominem, quem ego & ex suis ciuibus, & ex multis alijs quotidie magis cognosco nobiliorem esse propè, quàm ciuitatem suam. at enim Graecis solis indulgeo. quid L. Caecilium? non ne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique praeter Tuscenium, cuius causa sanari non potest, non mitigaui? ecce supra caput homo leuis, ac sordidus, sed tamen equestri censu, Catienus. etiam is lenietur. cuius tu in patrem quòd fuisti asperior, non reprehendo: certo enim scio, te fecisse cum causa. sed quid opus fuit eiusmodi literis, quas ad ipsum misisti? illum crucem sibi ipsi constituere, ex qua tu eum ante detraxisses: te curaturum, fumo ut combureretur, tota plaudente prouincia. quid uero ad C. Fabium nescio quem? (nam eam quoque epistolam T. Catienus circungestat) renunciari tibi, Licinium plagiarium cum suo pullo Miluino tributa exigere. deinde rogas Fabium, ut et patrem, & filium uiuos comburat, si possit: sin minus, ad te mittat, uti iudicio comburantur. hae literae abs te per iocum missae ad C. Fabium, si modo sunt tuae, cum leguntur, inuidiosam atrocitatem uerborum habent. ac si omnium mearum literarum praecepta re-

petes, intelliges nihil esse à me, nisi orationis acerbitatem, & iracundiam, &, si forte, raro literarum missarum indiligentiam reprehensam. quibus quidem in rebus si apud te plus auctoritas mea, quàm tua siue natura paulo acrior, siue quædam dulcedo iracundiæ, siue dicendi sal, facetiæq; ualuissent: nihil sanè esset, quod nos pœniteret. & mediocri me dolore putas affici, cum audiam, qua sit existimatione Virgilius, qua tuus uicinus Cn. Octauius? nam si te interioribus uicinis tuis, Cilicensi, & Syriaco anteponis, ualde magnum facis. atque is dolor est, quòd, cum ij, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Agesilaum nouerint, quorum Regum summo in imperio nemo unquam uerbum ullum asperius audiuit. sed hæc à principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. nunc tamen decedens, id quod mihi iam facere uideris, relinque quæso quamiucundissimam memoriam tui. successorem habes perblandum. cætera ualde illius aduentu tua requirentur. in literis mittendis, ut sæpe ad te scripsi, nimium te inexorabilem præbuisti. tolle omnes, si potes, iniquas, tolle inusitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit scriptas ad te solere afferri, ab se legi, &, si iniquæ sint, fieri te certiorem: ante quàm uero ipse ad te uenisset, nullum delectum literarum fuisse: ex eo esse uolumina selectarum epistolarum, quæ reprehendi solerent. hoc de genere nihil te nunc quidem moneo: sero est enim: ac scire potes, multa me uarie, diligenterq; monuisse. illud tamen, quod Theopompo mandaui, cum essem admo=

nitus ab ipſo, uide per homines amanteis tui, quod eſt facile, ut hæc genera tollantur epiſtolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum abſurde, & inuſitate ſcriptarum, poſtremo in aliquem contumelioſarum. atque hæc tam eſſe, quàm audio, non puto: & ſi ſunt, occupationibus tuis minus animaduerſa; nunc perſpice, & purga. legi epiſtolam, quam ipſe ſcripſiſſe Sylla nomenclator dictus eſt, non probandam. legi non nullas iracundas. ſed tempore ipſo de epiſtolis: nam, cum hanc paginam tenerem, L. Flauius Prætor deſignatus ad me uenit, homo mihi ualde familiaris: is mihi, te ad procuratores ſuos literas miſiſſe, quæ mihi uiſæ ſunt iniquiſſimæ, ne quid de bonis, quæ L. Octauij Naſonis fuiſſent, cui L. Flauius hæres eſt, diminuerent ante, quàm C. Fundanio pecuniam ſoluiſſent: itemq́; miſiſſe ad Apollonidenſes, ne de bonis, quæ Octauij fuiſſent, diminui paterentur prius, quàm Fundanio debitum ſolutum eſſet. hæc mihi ueriſimilia non uidentur: ſunt enim à prudentia tua remotiſſima. ne diminuat hæres? quid, ſi inficiatur? quid, ſi omnino non debetur? quid? Prætor ſolet iudicare, deberi? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus ſum? non miſericordia moueor? nemo magis: ſed uia iuris eiuſmodi eſt quibuſdam in rebus, ut nihil ſit loci gratiæ. atque ita, mihi dicebat Flauius, ſcriptum in ea epiſtola, quam tuam eſſe dicebat, te aut quaſi amicis tuis gratias acturum, aut quaſi inimicis incommoda laturum. quid multa? ferebat grauiter: id uehementer mecum querebatur: orabatq́;, ut ad te quamdiligentiſſime ſcriberem: quod facio, & te prorſus uehementer etiam

atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flauij remit=
tas de diminuendo, & Apollonidensibus ne quid præ=
scribas, quod contra Flauium sit; amplius, & Flauij
causa, & scilicet Pompeij facias omnia. nolo medius=
fidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri.
sed & te oro, ut tu ipse auctoritatem, & monimentum
aliquod decreti, aut literarum tuarum relinquas, quod
sit ad Flauij rem, & ad causam accommodatum: fert
enim grauiter homo & mei obseruantissimus, & sui
iuris, dignitatisq; retinens, se apud te neque amicitia,
neque iure ualuisse. &, ut opinor, Flauij aliquando rem
& Pompeius, & Cæsar tibi commendarunt, & ipse
ad te scripserat Flauius, & ego certe. quare, si ulla res
est, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea sit.
si me amas, cura, elabora, perfice, ut Flauius & tibi, &
mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut
maiore studio rogare non possim. Quod ad me de Her=
mia scribis, mihi mehercule ualde molestum fuit.
Literas ad te parum fraterne conscripseram, quas ora=
tione Diodoti Luculli liberti commotus, de pactione sta=
tim quod audieram, iracundius scripseram, & reuoca=
re cupiebam. huic tu epistolæ non fraterne scriptæ fra
terne debes ignoscere. De Censorino, Antonio, Cassio,
Scæuola, te ab ijs diligi, ut scribis, uehementer gaudeo.
cætera fuerunt in eadem epistola grauiora, quàm uel=
lem. ὀρθὰν τὴν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν. maiora ista erũt.

Meæ obiurgationes fuerunt amoris plenissimæ, quæ
sunt non nullæ, sed tamen mediocres, & paruæ potius.
ego te nũquam ulla in re dignum minima reprehensio=
ne putassem, cum te sanctissime gereres, nisi inimicos

multos haberemus. quæ ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam cautionis meæ: in qua & maneo, & manebo, &, idem ut tu facias, non desistam rogare. Attalus Iphimenus mecum egit, ut se ne impedires, quo minus, quod ad Q. Publiceni statuam decretum est, erogaretur. quod ego te rogo, & admoneo, ne talis uiri, tam'q; nostri necessarij honorem minui per te, aut impediri uelis. Præterea Aesopi tragœdi, nostri familiaris, Licinius seruus tibi notus aufugit: is Athenis apud Patronem Epicureum pro libero fuit: inde in Asiam uenit: postea Plato quidam Sardianus Epicureus, qui Athenis solet esse multum, & qui tum Athenis fuerat, cum Licinius eò uenisset; cum eum fugitiuum postea esse ex Aesopi literis cognosset, hominem comprehendit, & in custodiam Ephesi tradidit, sed in publicam, uel in pistrinum, non satis ex literis eius intelligere potuimus. tu quoquo modo, quoniam Ephesi est, hominem inuestiges uelim, summa'q; diligentia uel tecum deducas. noli spectare, quanti homo sit: parui enim pretij est, qui iam nihili sit: sed tanto dolore Aesopus est affectus propter serui scelus, & audaciã, ut nihil ei gratius facere possis, quàm si illum per te recuperarit. Nunc ea cognosce, quæ maxime exoptas. Remp. funditus amisimus, adeo, ut Cato adolescens, nullius consilij, sed tamen ciuis Romanus, & Cato, uix uiuus effugeret, quòd, cum Gabinium de ambitu uellet postulare, neque Prætores diebus aliquot adiri possent, uel potestatem sui facerent, in concionem ascendit, & Pompeium priuatus Dictatorem appellauit. propius nihil est factum, quàm ut occideretur. ex hoc, qui sit sta-

tus totius Reip. uidere potes. nostræ tamen causæ non uidentur homines defuturi: mirandum in modum profitentur, offerunt se, pollicentur. & quidem cum spe sum maxima, tum maiore etiam animo. spero superiores fore nos: confido animo, ut in hac Rep. ne casum quidem ullum pertimescam. sed tamen res sic se habet. si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, ut multiplicata gloria discedamus. sin autem ui agere conabitur, spero fore studijs non solum amicorum, sed etiam alienorum, ut ui resistamus. omnes & se, & suos liberos, amicos, clientes, libertos, seruos, pecunias denique suas pollicentur. nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. si qui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum odio se cum bonis coniungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæsar: quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione diminuam. Tribuni pl. Dess. sunt nobis amici. Consules se optime ostendunt. Prætores habemus amicissimos, & acerrimos ciueis, Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum, bonos etiam alios, sed hos singulareis. quare magnum fac animum habeas, & spem bonam. de singulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

MI FRATER, mi frater, mi frater, tu'ne id ueritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine literis miserim? aut etiã, ne te uidere noluerim? ego tibi irascerer? tibi ego possem irasci? scilicet tu me afflixisti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te mi=

ſere perdidi. meus ille laudatus Conſulatus, mihi te, libe ros, patriam, fortunas, tibi uelim ne quid eripuerit præ ter unum me. ſed certe à te mihi omnia ſemper hone ſta, & iucunda ceciderunt: à me tibi luctus meæ cala mitatis, metus tuæ, deſiderium, mœror, ſolitudo. ego te uidere noluerim? immo uero me à te uideri nolui: non enim uidiſſes fratrem tuum; non eum, quem reliqueras; non eum, quem noras; non eum, quem flens flenté, proſequentem proficiſcens dimiſeras, ne ueſtigium qui dem eius, nec ſimulacrum, ſed quandam effigiem ſpi rantis mortui. atque utinam me mortuum prius uidiſ ſes, aut audiſſes. utinam te non ſolum uitæ, ſed etiam dignitatis meæ ſuperſtitem reliquiſſem. ſed teſtor om neis Deos, me hac una uoce à morte eſſe reuocatũ, quòd omnes in mea uita partem aliquam tuæ uitæ repoſitam eſſe dicebant. quare peccaui, ſcelerateq; feci: nam, ſi cecidiſſem, mors ipſa meam pietatem, amoremq; in te facile defenderet. nunc commiſi, ut uiuo me careres, uiuo me aliis indigeres, mea uox in domeſticis pericu lis potiſſimum occideret, quæ ſæpe alieniſſimis præſidio fuiſſet. nam quòd ad te pueri ſine literis uenerunt, quo niam uides non fuiſſe iracundiæ cauſa, certe pigritia fuit, & quædam infinita uis lacrymarum, & dolo rum. hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodem, quo te legere certo ſcio. an ego poſſum aut non cogitare ali quando de te, aut unquam ſine lacrymis cogitare? cum enim te deſidero, fratrem ſolum deſidero. ego uero ſuauitate propè fratrem propè æqualem, obſequio filiũ, conſilio parentem. quid mihi ſine te unquam, aut tibi ſine me iucundum fuit? quid, quòd eodem tempo

re desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo in genio, effigiem oris, sermonis, animi mei? quid filium uenustissimum, mihiq; dulcissimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimisi meo, sapientiorem puerum, quàm uellem: sentiebat enim miser iam, quid ageretur. quid uero tuum filium? quid? imaginem meã, quem meus Cicero & amabat ut fratrem, & iam, ut maiorem fratrem, uerebatur. quid, quod mulierem miserrimam, fidelissimam coniugem me prosequi non sum passus, ut esset quæ reliquias communis calamitatis communes liberos tueretur? sed tamen, quoquo modo potui, scripsi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, quas credo tibi postea redditas esse: in quibus idem te hortor, & rogo, quod pueri tibi uerbis meis nunciarunt, ut Romam protinus pergas, & properes: primum enim te præsidio esse uolui, si qui essent inimici, quorum crudelitas non dum esset nostra calamitate satiata: deinde congressus nostri lamentationem pertimui, digressum uero non tulissem: atque etiam id ipsum, quod tu scribis, metuebam, ne à me distrahi non posses. his de causis hoc maximum malum, quòd te non uidi, quo nihil amantissimis, & coniũctissimis fratribus acerbius, ac miserius uidetur accidere potuisse, minus acerbum, minus miserum fuit, quàm fuisset tum congressio, tum uero digressio nostra. nunc, si potes, id quod ego, qui fortis tibi semper uidebar, non possum, erige te, & confirma, si qua subeunda dimicatio erit. spero, si quid mea spes habet auctoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te ciuitatis, & aliquid etiã misericordiã nostri, præsidij laturam. sin eris ab isto periculo uacuus,

ages ſcilicet, ſi quid agi poſſe de nobis putabis. de quo ſcribunt ad me quidem multi multa, & ſe ſperare demonſtrant: ſed ego, quid ſperem, non diſpicio, cum inimici plurimum ualeant, amici partim deſeruerint me, partim etiam prodiderint, qui in meo reditu fortaſſis reprehenſionem ſui ſceleris pertimeſcant. ſed, iſta qualia ſint, tu uelim perſpicias, mihiq; declares. ego tamen, quandiu tibi opus erit, ſi quid periculi ſubeundum uidebis, uiuam. diutius in hac uita eſſe non poſſum: neque enim tantum uirium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem poſſit ſuſtinere. ſcio fuiſſe & honeſtius moriendi tempus, & utilius: ſed non hoc ſolum, multa alia prætermiſi: quæ ſi queri uelim præterita, nihil agam, niſi ut augeam dolorem tuum, indicem ſtultitiam meam. illud quidem nec faciendum eſt, nec fieri poteſt, me diutius, quàm aut tuum tempus, aut firma ſpes poſtulabit, in tam miſera, tamq; turpi uita commorari, ut, qui modo fratre fuerim, liberis, coniuge, copijs, genere ipſo pecuniæ beatiſſimus; dignitate, auctoritate, exiſtimatione, gratia non inferior, quàm qui unquam fuerunt ampliſſimi; is nunc in tam afflicta, perditaq; fortuna neque me, neque meos lugere diutius poſſim. quare quid ad me ſcripſiſti de permutatione? quaſi uero nunc me non tuæ facultates ſuſtineant. qua in re ipſe uideo miſer, & ſentio, quid ſceleris admiſerim, cum de uiſceribus tuis, & filij tui ſatisfacturus ſis quibus debes, ego acceptam ex ærario pecuniã tuo nomine fruſtra diſſiparim. ſed tamen & M. Antonio quantum tu ſcripſeras, Cepioni tantundem ſolutum eſt. mihi ad id, quod cogito, hoc

quod habeo, ſatis eſt: ſiue enim reſtituimur, ſiue deſperamur, nihil amplius opus eſt. tu, ſi forte quid erit moleſtiæ, te ad Craſſum, & ad Calidium conferas cenſeo. quantum Hortenſio credendum ſit, neſcio: me ſumma ſimulatione amoris, ſummaq; aſſiduitate quotidiana ſceleratiſſime, inſidioſiſſimeq; tractauit, adiuncto quoque Arrio: quorum ego conſilijs, promiſſis, præceptis deſtitutus in hanc calamitatem incidi. ſed hæc occultabis, ne quid obſint. illud caueto, & eo puto per Pomponium fouendum tibi eſſe ipſum Hortenſium, ne ille uerſus, qui in te erat collatus, cum Aedilitatem petebas, de lege Aurelia falſo teſtimonio, confirmetur: nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines quantum miſericordiæ nobis tuæ preces, & tua ſalus allatura ſit, oppugnent te uehementius. Meſſalam tui ſtudioſum eſſe arbitror: Pompeium etiam ſimulatorem puto. ſed hæc utinam non experiare: quod precarer Deos, niſi meas preces audire deſijſſent: ueruntamen precor, ut his infinitis noſtris malis contenti ſint: in quibus non modo tamen nullius ineſt peccati infamia, ſed omnis dolor eſt, quòd optime factis pœna eſt maxima conſtituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronemq; noſtrum quid ego mi frater tibi commendem? quin illud mœreo, quòd tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. ſed te incolumi orbi non erunt. reliqua, ita mihi ſalus aliqua detur, poteſtasq; in patria moriendi, ut me lacrymæ non ſinunt ſcribere. etiam Terentiam uelim tueare, mihiq; de omnibus rebus reſcribas. ſis fortis, quoad rei natura patietur. Idibus Iun. Theſſalonicæ. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AMABO te mi frater, ne, si uno meo facto & tu, & omnes mei corruistis, improbitati, et sceleri meo potius, quàm imprudentiæ, misericordiæq; assignes. nullum est meum peccatum, nisi quòd ijs credidi, à quibus nefas putaram esse me decipi, aut etiã quibus ne id expedire quidem arbitrabar. intimus, prox mus, familiarissimus quisque aut sibi pertimuit, aut mihi inuidit. ita mihi nihil misero, præter fidem amicorum. cautum meum consilium fuit. quòd si te satis innocentia tua, et misericordia hominum uindicat hoc tempore à molestia; perspicis profecto, ecquænam nobis salutis spes relinquatur. nam me Pomponius, & Sestius, & Piso noster adhuc Thessalonicæ retinuerunt, cum longius discedere propter nescio quos motus uetarent. uerum ego magis exitum illorum literis, quàm spe certa expectabam: nam quid sperem, potentissimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? Denocius autem Trib. pl. est ille quidem in me officiosissimus, Sestius, &, spero, Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, sed ualde aduersante Clodio: qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. hæc mihi proficiscenti non proponebantur; sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. quid tu igitur, inquies? quid? multa conuenerunt, quæ mentem exturbarent meam, subita defectio Pompeij, alienatio Consulum, etiam Prætorum timor, publicanorum arma, lacrymæ meorum me ad mortem ire pro=

hibuerunt: quod certe & ad honestatem, & ad effugiendos intolerabileis dolores fuit aptissimum. sed de hoc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaetonti dedi. nunc tu, quoniam in tantum luctum, laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si releuare potes communem casum misericordia hominum, scilicet incredibile quiddam assequeris. sin plane occidimus; me miserum, ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante decori non eram. sed tu, ut ante ad te scripsi, perspice rem, & pertenta, & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, uere perscribe. ego uitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem seruandam esse, retinebo. tu nobis amicissimum Sestium cognosces, credo tua causa uel Lentulum, qui erit Consul. quanquam sunt facta uerbis difficiliora. tu, & quid opus sit, & quid sit, uidebis omnino. si tuam solitudinem, communemq; calamitatem nemo despexerit: aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit. sin te quoque inimici uexare cœperint: ne cessaris: non enim gladijs tecum, sed litibus agetur. uerum hæc absint uelim. te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius, aut consilij putes minus esse, quàm antea, amoris uero, & officij non minus. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER II.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM, quam legisti, mane dederam. sed fecit humaniter Licinius, quòd ad me, misso senatu, uesperi uenit, ut, si quid esset actum, ad te, si mihi uideretur, perscriberem. Senatus fuit frequentior, quàm putabamus esse posse mense Decembri sub dies festos. consulares nos fuimus, et duo Consules designati, P. Seruilius, M. Lucullus, Lepidus, Volcatius, Glabrio, Prætores. sanè frequẽtes fuimus, omnino ad ducentos. commorat expectationem Lupus. egit causam agri Campani sanè accurate: auditus est magno silentio. materiam rei non ignoras. nihil ex nostris actionibus prætermisit. fuerunt non nulli aculei in C. Cæsarem, contumeliæ in Gellium, expostulationes cum absente Pompeio. causa sero perorata, sententias se rogaturum negauit, ne quod onus simultatis nobis imponeret: ex superiorum temporum conuitijs, & ex præsenti silentio, quid senatus sentiret, se intelligere dixit. Milo cœpit dimittere. tum Marcellinus, noli, inquit, ex taciturnitate nostra Lupe, quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. ego, quod ad me attinet, idem'q; arbitror cæteros, idcirco taceo, quòd non existimo, cum Pompeius absit, causam agri Campani agi conuenire. tum ille se senatum negauit tene-

re. Racilius surrexit, & de iudicijs referre cœpit: Marcellinum quidem primum rogauit. is cum grauiter de Clodianis incendijs, trucidationibus, lapidationibus questus esset, sententiam dixit, ut ipse iudices per Prætorem urbanum sortiretur: iudicum sortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuisset, eum contra Remp. esse facturum. approbata ualde sententia, C. Cato contra dixit, & Cassius, maxima acclamatione senatus, cum comitia iudicijs anteferret. Philippus assensit Lentulo. postea Racilius de priuatis me primum sententiam rogauit. multa feci uerba de toto furore, latrociniośq; P. Clodij: eum tanquam reum accusaui multis, & secundis admurmurationibus cuncti senatus. orationem meam collaudauit satis multis uerbis, non mehercule indiserte, Seuerus Antistius, isq; iudiciorum causam suscepit, antiquissimamq; se habiturum dixit. ibatur in eam sententiam. tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio se contumaciter, urbaneq; uexatum. deinde eius operæ repente à Græcostasi, & gradibus clamorem satis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sestilium, & amicos Milonis incitatæ. eo metu iniecto, repente magna querimonia omnium discessimus. Habes acta unius diei. reliqua, ut arbitror, in mensem Ianuarium reijcientur. De Tribunis pl. longe optimum Racilium habemus. uidetur etiam Antistius amicus nobis fore. nam Plautius noster totus est. Fac, si me amas, ut considerate, diligenterq; nauiges de mense Decembri. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

NON occupatione, qua eram sanè impeditus, sed paruula lippitudine adductus sum, ut dictarem hãc epistolam, & non, ut soleo, ad te ipse scriberem. & primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso: me enim adhuc nemo rogauit, num quid in Sardiniam uellem: te puto sæpe habere, etsi nõ semper, qui, num quid Romam uelis, quærant. Quod ad me de Lentuli, & Sexti nomine scripsisti; locutus sum cum Cincio. quo modo res se habet, non est facillima. sed habet profecto quoddam Sardinia appositum ad recordationem præteritæ memoriæ: nam, ut ille Gracchus Augur, posteaquam in istam prouinciam uenit, recordatus est, quid sibi in cãpo Martio comitia Consulũ habenti cõtra auspicia accidisset; sic tu mihi uideris in Sardinia de forma Minutiana, & de nominibus Pomponianis in otio recogitasse. sed ego adhuc emi nihil. Culeonis auctio facta est. Tusculano emptor nemo fuit. si conditio ualde bona fuerit, fortasse non omittam. De ædificatione tua, Cyrum urgere non cesso: spero eum in officio fore: sed omnia sunt tardiora propter furiosæ Aedilitatis expectationem: nam comitia sine mora futura uidentur: edicta sunt ad XI. Cal. Febr. te tamen solicitum esse nolo: omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De rege Alexandrino, factum est S.C. cũ multitudine reduci, periculosum Reip. uideri. reliqua cum esset in senatu contentio, Lentulus ne, an Pompeius reduceret, obtinere causam Lẽtulus uidebatur. in ea re nos et officio erga Lentulum mirifice, et uoluntati Pompeij præclare satisfecimus. sed per

obtrectatores Lentuli res calumnia extracta est. consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi non poterat. quid futurum sit latrocinio Tribunorum, non diuino: sed tamen suspicor per uim rogationem Caninium parlaturum. in ea re Pompeius quid uelit, non dispicio: familiares eius quid cupiant, omnes uident. creditores uero Regis aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. sine dubio res à Lẽtulo remota uidetur esse, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, si fas esset, iure ei succensere possemus. Tu, si ita expedit, uelim quamprimum bona, & certa tempestate conscẽdas, ad meq; uenias: innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostriq; ualent. Vale. XIIII. Cal. Febr.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SCRIPSI ad te antea superiora. nũc cognosce, postea quæ sint acta. A' Cal. Febr. legationes in Id. Febr. reijciebantur. eo die res confecta non est. ad IIII. Non. Milo affuit: ei Pompeius aduocatus uenit. dixit Marcellus à me rogatus. honeste discessimus. producta dies est in VIII. Id. interim reiectis legationibus in Idus, referebatur de prouincijs Quæstorum, & de ornandis Prætoribus. sed res multis querelis de Rep. interponendis nulla transacta est. Cato legem promulgauit de imperio Lentulo abrogando. uestitum filius mutauit. ad VIII. Id. Milo affuit: dixit Pompeius, siue uoluit: nam, ut surrexit, operæ Clodianæ clamorem sustulerunt; idq; ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, sed ut conuitio, & maledictis impediretur.

retur . qui ut perorauit (nam in eo ſanè fortis fuit , non deterritus , dixit omnia, atque interdum etiam ſilentio , cum auctoritate peregerat) ſed ut perorauit , ſurrexit Clodius : ei tantus clamor à noſtris, (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua , neque ore conſiſteret . ea res acta eſt , cum hora VI. uix Pompeius peroraſſet , uſque ad horam VIII. cum omnia maledicta , uerſus etiam obſcœniſſimi in Clodium , & Clodiam dicerentur . ille furens , & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo , quis eſſet , qui plebem fame necaret ? reſpondebant operæ , Pompeius : quis Alexandriam ire cuperet ? reſpondebant , Pompeius : quem ire uellent ? reſpondebant, Craſſum. is aderat tum , Miloni animo non amico . hora ferè IX, quaſi ſigno dato , Clodiani noſtros conſputare cœperunt . exarſit dolor . urgere illi , ut loco nos mouerent . factus eſt à noſtris impetus, fuga operarum. eiectus de roſtris Clodius : ac nos quoque tum fugimus , ne quid in turba . ſenatus uocatus in curiam . Pompeius domum. neque ego tamen in ſenatum, ne aut de tantis rebus tacerem , aut in Pompeio defendendo (nam is carpebatur à Bibulo , Curione , Fauonio , Seruilio filio) animos bonorum offenderem . res in poſterum dilata eſt. Clodius in Quirinalia produxit diem. ad VII. Id. ſenatus ad Apollinis fuit , ut Pompeius adeſſet . acta res eſt grauiter à Pompeio . eo die nihil perfectum eſt . ad VI. Id. ad Apollinis S.C. factum eſt , ea, quæ facta eſſent ad VIII. Idus , contra Remp. eſſe facta . eo die Cato eſt uehementer in Pompeium inuectus , & eum oratione perpetua tanquam reum accuſauit: de me mul

ta, me inuito, cum mea summa laude dixit, cum illius in me perfidiam increparet. auditus est magno silentio maleuolorum. respondit ei uehementer Pompeius, Crassumq; descripsit, dixitq; aperte, se munitiorem ad custodiendam uitam suam fore, quàm Africanus fuisset, quem C. Carbo interemisset. itaque magnæ mihi res iam moueri uidebantur: nam Pompeius hæc intelligit, nobiscumq; communicat, insidias uitæ suæ fieri, Catonem à Crasso sustentari, Clodio pecuniam suppeditari, utrunque & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæterisq; suis obtrectatoribus confirmari; uehementer esse prouidendum, ne opprimatur, concionario illo populo à se prope alienato, nobilitate inimica, non æquo senatu, iuuentute improba. itaque se comparat, homines ex agris accersit. operas autem suas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multo sumus superiores ipsius copijs. sed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiam Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo resistamus. Ad IIII. Id. Sestius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus, & eodem die à quodam M. Tullio de ui. is erat æger. domum, ut debuimus, ad eũ statim uenimus, eiq; nos totos tradidimus, idq; fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei iure succensere putabant; ut humanissimi, gratissimiq; & ipsi, & omnibus uideremur: itaq; faciemus. sed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vacciã, & C. Cornelium. eodem die S. C. factum est, ut sodalitates, decuriatiq; discederent, lexq; de ijs ferretur, ut qui non discessissent, ea pœna, quæ est de ui, tenerentur. Ad III. Id. dixi pro Bestia de ambitu apud Prætorem

Cn. Domitium in foro medio, maximo conuentu: inci-diq́; in eum locum in dicendo, cum Seſtius multis in tẽplo Caſtoris uulneribus acceptis, ſubſidio Beſtiæ ſeruatus eſſet. hic προῳκονομησάμην quiddam εὐκαίρως de ijs, quæ in Seſtium apparabantur crimina, & eum ornaui ueris laudibus, magno aſſenſu omnium. res homini fuit uehementer grata. quæ tibi eo ſcribo, quòd me de retinenda Seſtij gratia literis monuiſti. Pridie Id. hæc ſcripſi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs eram cœnaturus. cætera ſunt in rebus noſtris, cuiuſmodi tu mihi ferè diffidenti prædicabas, plena dignitatis, & gratiæ: quæ quidem tua mi frater prudentia, patientia, uirtute, pietate, ſuauitate etiam, tibi, mihiq́; ſunt reſtituta. Domus tibi ad Lucum Piſonis Liciniana conducta eſt. ſed, ut ſpero, paucis menſibus poſt Calẽdas Quint. in tuã commigrabis. tuam in Carinis mundi habitatores Lamiæ conduxerunt. A' te poſt illam Olbienſem epiſtolam nullas literas accepi. quid agas, & ut te oblectes, ſcire cupio, maximeq́; te ipſum uidere quamprimum. Cura mi frater, ut ualeas: & quanquam eſt hiems, tamen Sardiniam iſtam eſſe cogites. XV. Cal. Mart.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SESTIVS noſter abſolutus eſt III. Id. Mart. et, quod uehementer interfuit Reip. nullam uideri in eiuſmodi cauſa diſſenſionem eſſe, omnibus ſententijs abſolutus eſt. illud, quod tibi ſæpe curæ eſſe intellexerã, ne cui iniquo relinqueremus uituperandi locum, qui nos ingratos eſſe diceret, niſi illius peruerſitatem quibuſdam in rebus quã humaniſſime ferremus, ſcito hoc nos in eo iudicio cõſe

cutos esse, ut omnium gratissimi iudicaremur: nam in defendendo moroso homine cumulatissime satisfecimus, & , id quod ille maxime cupiebat, Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, Dijs, hominibusq; plaudentibus. quin etiam Paulus noster, cum testis productus esset in Sestium, confirmauit, se nomen Vatinij delaturum, si Macer Licinius cunctaretur: & Macer à Sestij subsellijs surrexit, ac se illi non defuturum affirmauit. quid quæris? homo petulans, & audax Vatinius ualde perturbatus, debilitatusq; discessit. Quintus tuus, puer optimus, eruditur egregie. hoc nūc magis animaduerto, quòd Tyrannio docet apud me. Domus utriusque nostrum ædificatur strenue. redemptori tuo dimidium pecuniæ curaui. spero nos ante hiemem contubernaleis fore. De nostra Tullia tui mehercule amantissima spero cum Crassipede nos confecisse. dies erant duo, qui post latinas habentur religiosi. * cæterum confectum erat. latiar erat exiturus. Ad VIII. Id. Apr. sponsalia Crassipedi præbui. huic conuiuio puer optimus Quintus tuus, meusq;, quòd perleuiter commotus fuerat, defuit. Ad VI. Id. Apr. ueni ad Quintum, eumq; uidi plane integrum: multumq; is mecum sermonem habuit, et perhumanum de discordijs mulierum nostrarum. quid quæris? nihil festiuius. Pomponia autem etiam de te questa est. sed hæc coràm agemus. A' puero ut discessi, in aream tuam ueni. res agebatur multis structoribus. Longilium redemptorem cohortatus sum. fidem mihi faciebat, se uelle nobis placere. domus erit egregia: magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itemq;

nostra celeriter ædificabatur. eo die cœnaui apud Crasſipedem. cœnatus, in hortos ad Pompeium lectica latus ſum. Luceium conuenire non potueram, quòd abfuerat. uidere autem uolebam, quòd eram postride Roma exiturus, & quòd ille in Sardiniam iter habebat. hominem conueni, & ab eo petiui, ut quamprimum te nobis redderet. statim, dixit. erat autem iturus, ut aiebat, ad III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Pisis conſcenderet. tu mi frater, ſimul ac ille uenerit, primam nauigationem, dummodo idonea tempestas ſit, ne omiſeris. Ad II. Id. Apr. ante lucem hanc epistolam dictaueram, ſcripſeramq; in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. postridie autem in Laterio cogitabam: inde, cum in Arpinati quinque dies fuiſſem, ire in Pompeianum, rediens aſpicere Cumanum, ut, quoniam in Nonas Maias Miloni dies producta est, prid. Non. Romæ eſſem, teq; mi cariſſime, et ſuauiſſime frater ad eam diem, ut ſperabam, uiderem. ædificationem Arcani ad tuum aduentum ſustentari placebat. fac mi frater ut ualeas, quamprimumq; uenias. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI. S.

O' LITERAS mihi tuas iucūdiſſimas, expectatas, ac. primo quidem cum deſiderio, nūc uero etiam cum timore. atque has ſcito literas me ſolas accepiſſe post illas, quas tuus nauta attulit Olbia datas. ſed cætera, ut ſcribis, præſenti ſermoni reſeruentur. hoc tamen non queo differre. Idibus Maijs ſenatus frequens diuinus fuit in ſupplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius

hoc nemini accidisse . foris ualde plauditur . mihi cum sua sponte iucundum, tum iucundius, quòd me absente, (est enim εἰλικρινὲς iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra . eram Antij . Quod Idibus, & postridie, fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non est actum. in hac causa mihi aqua hæret. sed plura, quàm constitueram: coràm enim . Vale mi optime, ac optatissime frater, & aduola . idem te nostri rogant pueri . illud scilicet, cœnabis, cum ueneris. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

PLACITVRVM tibi esse librū meū suspicabar: tā ualde placuisse, quàm scribis, ualde gaudeo. quod me admones de non curantia, suadesq; ut meminerim Iouis orationem, quæ est in extremo illo libro: ego uero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quàm cæteris. sed tamen postridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pompeium: cumq; ego egissem de istis operibus, atque inscriptionibus, perbenigne mihi respondit, magnam spem attulit, cum Crasso se dixit loqui uelle, mihiq; ut idem facerem, suasit. Crassum Cos. ex senatu domū reduxi . suscepit rem, dixitq; esse, quòd Clodius hoc tempore cuperet per se, & per Pompeium consequi : putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentione, quod uellem . totum ei negotium permisi, meq; in eius potestate dixi fore . interfuit huic sermoni P. Crassus, adolescens nostri, ut scis, studiosissimus . illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per senatum, per populum, libera, aut

Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res numorum. quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod uolo. Pompeius tamen cum Crasso locutus est. uidentur negotium suscepisse. si perficiunt, optime: sin minus, ad nostrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam, quam tu soles dicere, bono modo desidero, sic prorsus, ut aduenientem excipiam libenter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis aedifico: reliqua reconcinno: uiuo paulo liberalius, quàm solebam. opus erat, si te haberem paulisper, fabris locum dare. sed & haec, ut spero, breui inter nos communicabimus. Res autem Romanae sic se habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega, sic inquam bonus, ut meliorem non uiderim. dies comitiales exemit omneis: nam etiam Latinae instaurantur: nec tamen deerant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster: nam ille uindex gladiatorum & bestiariorum emerat de Cosconio, & Pomponio bestiarios, nec sine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non poterat, itaque uix tenebat. sensit Milo: dedit cuidam non familiari negotium, qui sine suspicione emeret eã familiam à Catone. quae simul atque abducta est, Racilius, qui unus est hoc tempore Tribunus pl. ré patefecit, eosq; homines sibi emptos esse dixit, (sic enim placuerat) et tabulam proscripsit, se familiam Catonianam uenditurũ. in eam tabulam magni risus consequebantur. nunc igitur Catonem Lentulus à legibus remouit, & eos, qui de Caesare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. nam quod de Pompeio Caninius agit, sanequam re-

frixit: neque enim res probatur, & Pompeius noster in amicitia P. Lentuli uituperatur: et hercule non est idem: nam apud illam perditissimam, atque infimam fecem populi propter Milonem suboffendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendũt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidem non satisfacit, quòd eum nimis aspere tractat. qnanquã id senatu non inuito facit. quo ego me libentius à curia, & ab omni parte Reip. subtraho. in iudicijs ij sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime. unum accidit imprudentia Milonis incõmode, de Sex. Celio: quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ teterrimæ in consilio defuerunt. itaque hominem populus reuocat: & retrahatur, necesse est: non enim ferunt homines, & quia, cum apud suos diceret, penè damnatus est, uident damnatum. ea ipsa in re Põpeij offensio nobis obstitit: senatorum enim urna copiose absoluit, equitum adæquauit, Tribuni ærarij condemnarunt. sed hoc incommodum consolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius allisus est, cæteri conciduntur. Cato concionatus est, comitia haberi non siturum, si sibi cum populo dies agendi essent exempti. & Appius à Cæsare non dum redierat. Tuas mirifice literas expecto. atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam uenisse tamen Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq; in prouincia fieri dicerent. ijdem aiebant, nunciare, te prima nauigatione transmissurum. id cupio: & quanquam te ipsum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater uale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM ad te literas antea, quibus erat scriptũ, Tulliam nostrã Crassipedi pridie Non. Apr. esse desponsatã: cæteraq́; de Rep. & priuata perscripseram. postea sunt hæc acta. Nonis Apr. S.C. Pompeio pecunia decreta in rem frumentariam ad HS MCCCC. sed eodem die uehementer actum de agro Campano, clamore senatus propè concionali. acriorem causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. non prætermittam ne illud quidem. M. Furium Flaccum, equitem Romanum, hominem nequam, Capitolini, & Mercuriales de collegio eiecerunt, præsentem ad pedes uniuscuiusque iacentem. Ad III. Id. Maij S.C. factum est de ambitu in Afranij sententiam; quam ego dixeram, cum tu adesses: sed magno cum gemitu senatus Consules non sunt persecuti eorum sentẽtias, qui Afranio cum essent assensi, addiderunt, ut Prætores ita crearentur, ut dies LX. priuati essent. eo die Catonem plane repudiarunt. quid multa? tenent omnia, idq́: ita omnes intelligere uolunt. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

TV METVIS, ne me interpelles? primum, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare. an te Ateius? mehercule mihi docere uidebaris istius generis humanitatem: qua quidẽ nihil utor abs te. tu uero ut me et appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim: quid enim mihi suauius? non mehercule quisquam μουσοπάτακτος libentius sua recẽtia poemata legit, quàm

ego te audio quacunque de re, publica, priuata, rustica, urbana. sed mea factum est inuisa uerecundia, ut te proficiscens non tollerem. opposuisti semel ἄντιεκτον causam Ciceronis nostri ualetudinem: conticui. iterum Cicerones: quieui. nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit molestiæ, quòd uideris, ne mihi molestus esses, ueritus esse, atque etiam nunc uereri. litigarem tecum, si fas esset. sed mehercule istuc si unquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi uerebor, ne quando ego tibi, cum sum unà, molestus sim. uideo te ingemuisse. sic fit. εἰδ᾽ ἂν, ἔα ἔζησας: nunquam enim dicam, ἔα πάσας? Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianam: memini enim, cum hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, macharophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & penè ille timore, ego risu corrui. tunc, ut dico, certe sustulissem, ut aliquando subtilitatem ueteris urbanitatis, & humanissimi sermonis attingerem. sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc, inuitare nolui. hoc uero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. nam illorum prædiorum scito mihi uicinum Marium lumen esse. apud Anitium, uidebimus, ut paratum sit: nos enim ita philologi sumus, ut uel cum fabris habitare possimus. habemus hanc philosophiam, non ab Hymetto, sed ab area Syra. Marius & ualetudine est, & natura imbecillior. De interpellatione, tantum sumam à uobis temporis ad scribendum, quantum dabitis: utinam nihil detis, ut potius uestra iniuria, quàm igna-

uia mea cessem. De Rep. nimium te laborare doleo, et meliorem ciuem esse, quàm Philoctetem, qui, accepta iniuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse uideo. amabo te, aduola: consolabor te, & omnem abstergebo dolorem. & adduc, si me amas, Marium: sed approperate. hortus domi est. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM hãc conuitio efflagitarũt codicilli tui. nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumenti sanè dabat. sed quemadmodum, coràm cũ sumus, sermo nobis deesse non solet: sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas securi Tenedia præcisa est, cum eos, præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium, nemo defenderet. De te magis ab Sipylo mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi L. Sestij Pansæ restitisse. reliquis diebus, si quid erit quod te scire opus sit, aut etiam si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Prid. Id. neque tibi, neque Pomponio deero. Lucretij poemata, ut scribis, non ita sunt multis luminibus ingenij, multæ tamen artis. sed cum ueneris, uirum te putabo. si Sallustij Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO tibi iucũdas esse meas literas. nec tamẽ habuissem scribendi nunc quidem ullum argumẽtũ, nisi tuas accepissem: nam prid. Id. cum Appius senatum infrequentem coegisset, tantum fuit frigus, ut po-

puli conuitio coactus ſit nos dimittere. De Comageno
Rege quòd rem diſcuſſeram, mirifice mihi & per ſe, &
per Pomponium blanditur Appius: uidet enim, hoc ge=
nere dicendi ſi utar in cæteris, Februarium ſterilem fu=
turum: eumq́; luſi iocoſe ſatis: neque ſolum illud extorſi
oppidulum, quod erat poſitum in Euphrate, et Zeugma=
te, ſed præterea togam ſum eius prætextam, quam erat
adeptus Cæſare Conſule, magno hominum riſu cauilla
tus. quòd nolit inquam renouare honores eoſdem, quo
minus togam prætextam quotannis interpollet, decer=
nendum nihil cenſeo. uos autem homines nobiles, qui
Buſrenum prætextatum non ferebatis, Comagenum fe=
retis? genus uides, & locum iocandi. multa dixi in
ignobilem Regem, quibus totus eſt exploſus. quo gene=
re commotus, ut dixi, Appius totum me amplexatur:
nihil eſt enim facilius, quàm reliqua diſcutere. ſed non
faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Iouis ho=
ſpitalis, Graios omneis conuocet, per quos mecum in gra=
tiam rediȷt. Theopompo ſatiſfaciemus. De Cæſare,
fugerat me ad te ſcribere. uideo enim, quas tu literas
expectaris. ſed ille ſcripſit ad Balbum, faſciculum illum
epiſtolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum ſibi
aqua madidum redditum eſſe, ut ne illud quidem ſciat,
meam fuiſſe aliquam epiſtolam. ſed ex Balbi epiſtola
pauca uerba intellexerat, ad quæ reſcripſit his uerbis.
De Cicerone uideo te quiddam ſcripſiſſe, quod ego non
intellexi: quantum autem coniectura conſequebar, id
erat huiuſmodi, ut magis optandum, quàm ſperandum
putarem. Itaque poſtea miſi eodem illo exemplo lite=
as. iocum autem illius de ſua egeſtate ne ſis aſperna=

tus . ad quem ego reſcripſi, nihil eſſe, quod poſthac arcæ noſtræ fiducia conturbaret : luſiq́; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. amor autem eius erga nos perfertur omnium nuncijs ſingularis. & literæ quidem ad id, quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. reliqua ſingulorum dierum ſcribemus ad te, ſi modo tabellarios tu præbebis . quanquam eiuſmodi frigus impendebat, ut ſummum periculum eſſet, ne Appio ſuæ ædes urerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

RISI niuẽ atrã: te'q; hilari animo eſſe, et prompto ad iocandum, ualde me iuuat. De Pompeio, aſſentior tibi, uel tu potius mihi : nam, ut ſcis, iampridem iſtum canto Cæſarem . mihi crede, in ſinu eſt, neque ego diſcingor. Cognoſce nunc Idus . decimus erat Celio dies . Domitius ad numerum iudices non habuit. uereor, ne homo teter, & ferus Pola Seruius ad accuſationem ueniat: nam noſter Celius ualde oppugnatur à gente Clodia . certi nihil eſt adhuc : ſed ueremur . eodem igitur die Tyrijs eſt ſenatus datus frequens . frequentes contra Syriaci publicani . uehementer uexatus Gabinius : exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum eſſent cum equis proſecuti . noſter Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixiſſet, ueſtra culpa hæc acciderunt equites Romani ; diſſolute enim iudicatis ; nos iudicamus, uos laudatis, inquit . actum eſt eo die nihil. nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia ſequuntur, Appius interpretatur non impediri ſe lege Puppia, quo minus habeat ſenatum : & quod Gabinia ſanctum ſit,

etiam cogi, ex Cal. Febr. usque ad Cal. Mart. legatis senatum quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mensem Martium. sed tamen his comitialibus Tribuni pl. de Gabinio se acturos esse dicunt. omnia colligo, ut noui scribam aliquid ad te: sed, ut uides, res me ipsa deficit. itaque ad Callisthenem, et Philistum redeo: in quibus te uideo uolutatum. Callisthenis quidem uulgare, & notum negotiũ, quemadmodum Græci aliquot locuti sunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè pusillus Thcuydides. sed, utros eius habueris libros, (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. me magis de Dionysio delectat: ipse est enim ueterator magnus, & perfamiliaris Philisto. sed quod adscribis, aggrediaris ne ad historiam: me auctore potes. & quoniã tabellarios sumministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. oblecta te cum Cicerone nostro quambellissime.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DVAS adhuc à te accepi epistolas, quarum alteram in ipso discessu nostro, alterã Arimino datam. plureis, quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præter quàm quòd sine te, cæterum satis cõmode oblectabar: & eram in eisdem locis usque ad Cal. Iun. futurus. scribebam illa, quæ dixeram, πολιτικὰ, spissum sanè opus, et operosum: sed, si ex sententia successerit, bene erit opera posita: sin minus, in illud ipsum mare deiiciemus, quod scribentes spectabamus: aggrediemur alia, quoniam quiescere non possumus. Tua mandata persequar diligenter, & adiungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. ma=

xime uero mihi curæ erit, ut Ciceronem tuũ, nostrum'q; uideam scilicet quotidie, sed inspiciam, quid discat, quam=sæpissime: & , nisi ille contemnat, etiam magistrum me ei profitebor: cuius rei non nullam consuetudinem na=ctus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro minore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod, etiam si non scriberes, facere te diligentissime tamen sciebam, facies, scilicet ut mea mandata digeras, per=sequare, conficias. ego, cum Romam uenero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui literas ad te non dem. his diebus (ignosces) cui darem, fuit nemo ante hunc M. Orfium equitem Romanum, nostrum, & per=necessarium, & quòd est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra. itaque eum tibi commendo in ma iorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum: quem, fac, ut tua liberalitate tibi obliges. est Tribunus mil. in exercitu uestro. gratum hominem, obseruantem'q; cognosces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD IIII. Non. Iun. quo die Romam ueni, accepi tuas literas datas Placẽtiæ, deinde alteras postridie datas Blãdenonæ, cum Cæsaris literis, refertis omni officio, dili=gẽtia, suauitate. sunt ista quidem magna, uel potius ma=xima: habẽt enim uim magnam ad gloriam, et ad sum=mam dignitatem: sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimi æstimo, id iam habeo, te scilicet primum tam inseruientem communi dignitati, deinde Cæsaris tantum in me amorem: quem omnibus iis ho-

noribus, quos me à se expectare uult, antepono. literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarum initium est, quàm suauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris; deinde se effecturum, ut ego in medio dolore, ac desiderio tui te, cũ à me abesses, potissimum secum esse lætarer; incredibiliter delectarunt. quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris, sed mehercule currentem nunc quidem, ut omnia mea studia in istũ unum conferam. ego uero ardenti quidem studio. ac fortasse efficiam, quod sæpe uiatoribus, cum properant, euenit, ut, si serius, quàm uoluerunt, forte surrexerint, properando etiam citius, quàm si de multa nocte uigilassent, perueniant quò uelint. sic ego, quoniam in isto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum uero, quoniam scribis poema ab eo nostrum probari, quadrigis poeticis. modo mihi date Britaniam, quam pingam coloribus tuis, penicillo meo. sed quid ago? quod mihi tempus, Romæ præsertim, ut iste me rogat, manenti uacuum ostenditur? sed uidero: fortasse enim, ut fit, uincet tuus amor omneis difficultates. Trebatium quòd ad se miserim, persalse, & humaniter etiam gratias mihi agit: negat enim, in tanta multitudine eorum, qui unà essent, quenquam fuisse, qui uadimonium concipere posset. M. Curtio Tribunatum ab eo petiui (nam Domitius se derideri putasset, si esset à me rogatus: hoc enim est eius quotidianum, se ne Tribunum mil. quidem facere: etiam in senatu lusit, Appium collegam propterea isse ad Cæsarem, ut aliquem Tribunatum auferret) sed in alterum annum. id & Curtius ita uolebat. Tu,

quemadmodum

quemadmodum me censes oportere esse in rep. & in nostris inimicitijs, ita & esse, & fore auricula infima scito molliorem. Res Romanæ sic se habebant. erat nõ nulla spes comitiorum, sed incerta. erat aliqua suspicio Dictaturæ, ne ea quidem certa: summum otium forense, sed senescentis magis ciuitatis, quàm acquiescentis: sententia autem nostra in senatu eiusmodi, magis ut alij nobis assentiantur, quàm nosmet ipsi. τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. Calamo, & atramento temperato, charta etiam dentata res agetur: scribis enim te meas literas superiores uix legere potuisse. in quo nihil eorũ mi frater fuit, quæ putas: neque .n. occupatus erã, neque perturbatus, neque iratus alicui. sed hoc facio semper, ut, quicunque calamus in manus meas uenerit, eo sic utar, tanquã bono. Verũ attende nunc mi optime, & suauissime frater, ad ea dum rescribo, quæ tu in hac eadem breui epistola πραγματικῶς ualde scripsisti. de quo petis, ut ad te, nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, germane, fraternéq; rescribã, id est utrũ uoles, ut dixerimus, ad expediendum te; si causa sit, cõmorere. si mi Quinte parua aliqua res esset, in qua sciscitarere, quid uellẽ: tamen, cũ tibi permissurus essem, ut faceres, quod uelles, ego, ipse quid uellem, ostenderẽ. in hac uero re hoc profecto quæris, cuiusmodi illũ annum, qui sequitur, expectẽ. plane aut tranquillum nobis, aut certe munitissimũ: quod quotidie domus, quod forum, quod theatri significationes declarãt: neque laborãt, quòd mea conscientia copiarũ nostrarũ, quòd Cæsaris, quòd Põpeij gratiã tenemus. hæc me, ut confidã, faciunt. sin aliquis erũpet amentis hominis furor, omnia sunt ad eũ frãgendum

expedita . hæc ita sentio, iudico, ad te explorate scribo : dubitare te, nõ assentatorie, sed fraterne ueto. quare sua uitatis equidem nostræ fruẽdæ causa cuperem te ad id tẽpus uenire, quod dixeras: sed illud malo tamen, quod putas, magis etiam illa, (etenim magni æstimo me) ἀμφιλαφίαν illã tuam, & expectationẽ debitorũ tuorũ. illud quidẽ sic habeto, nihil nobis expeditis, si ualebimus, fore fortunatius . parua sunt, quæ desunt, quo nostris quidẽ moribus : & ea sunt ad explicandum expeditissima, modo ualeamus . Ambitus redit immanis: nunquam fuit par. Idibus Quint. fœnus fuit Z Z ex Z coitione Mẽmij, quã cũ Domitio habuit. Scaurus unum uincere. Messala flaccet. non dico ὑπερβολὰς. uel HS centies cõstituunt in prærogatiua pronunciare. res ardet inuidia. Tribunitij candidati compromiserunt, HS quingenis in singulos apud M. Catonẽ depositis, petere eius arbitratu, ut, qui cõtra fecisset, ab eo condẽnaretur. quæ quidẽ comitia gratuita si fuerint, ut putantur; plus unus Cato fuerit, quàm omnes leges, omnesq; iudices. Cũ à me literas librarij manu acceperis, ne paulũ otij me habuisse iudicato; cum autẽ mea, nullũ: sic enim habeto, nunquam me à causis, & iudicijs districtiorem fuisse, atque id anni tẽpore grauissimo, & caloribus maximis. sed hæc, quoniã tu ita præscribis, ferẽda sunt: neque cõmittendũ, ut aut spei, aut cogitationi uestræ ego uidear defuisse, præsertim cũ , tametsi id difficilius fuerit, tamẽ ex hoc labore magnã gratiã, magnamq; dignitatem sim collecturus. itaque, ut tibi placet, damus operã, ne cuius animũ offendamus, atque ut etiã ab ijs ipsis, qui nos cũ Cæsare tã cõiunctos dolẽt, diligamur, ab æquis uero, aut etiã à propẽsis in hãc partẽ uehementer e-

colamur, & amemur. De ambitu cum atrocissime age-
retur in senatu multos dies, quòd ita erant progressi can
didati consulares, ut non esset ferendum; in senatu non
fui. statui ad nullam medicinam Reip. sine magno præsi
dio accedere. quo die hæc scripsi, Drusus erat de præuari
catione à Tribunis ærarijs absolutus, in summa quatuor
sententijs, cum senatores, & equites damnassent. ego eo-
dem die post meridiem Vatinium aderam defensurus.
ea res facilis est. comitia in mensem Septembrem reie-
cta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur: cui nos
non deerimus. σωυδείπνους σοφοκλέους, quanquam à
te actam fabellam uideo esse festiue, nullo modo proba-
ui. Venio nunc ad id, quod nescio an primum esse de
buerit. ò iucundas mihi tuas de Britania literas. time-
bam Oceanum: timebam litus insulæ. reliqua non equi-
dem contemno, sed plus habent tamen spei, quàm timo
ris, magisq; sum solicitus expectatione ea, quàm metu. te
uero ὑπόθεσιν scribēdi egregiam habere uideo. quos tu
situs, quas naturas rerum, & locorum, quos mores, quas
genteis, quas pugnas, quem uero ipsum imperatorem ha
bes? ego te libenter, ut rogas, quibus rebus uis adiuua-
bo, & tibi uersus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, mittam.
sed heus tu, cælari uideor à te. quo modo nam mi frater
de nostris uersibus Cæsar? primum librum se legisse scri
psit ad me ante, & prima sic, ut neget se ne græca qui-
dem meliora legisse. reliqua ad quendam locum ῥαθυ-
μότερα: hoc enim utitur uerbo. dic mihi uerum, num
aut res, aut χαρακτὴρ non delectat? nihil est, quod uerea-
re: ego enim ne pilo quidem minus me amabo. hac de
re φιλαλήθως, &, ut soles, scribe fraterne. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLA= RVM AD Q. FRATREM LIBER III.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

E GO ex magnis caloribus (non enim meminimus maiores) in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commendatis. in Arcano ad IIII. Id. Sept. fui. ibi Messidium cum Philoxeno, aquamq;, quã ij ducebant non longe à uilla, belle sanè fluentem uidi, præsertim maxima siccitate: uberioremq; aliquãto sese collecturos esse dicebant. Apud Herũ recte erat. In Maliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem: sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationem, & auiarium. uilla mihi ualde placuit, propterea quòd summam dignitatem pauimentata porticus habebat: quod mihi denique apparuit, posteaquam & ipsa tota patet, & columnæ politæ sunt. totum in eo est, quod mihi erit curæ, tectorium ut concinnum sit. pauimenta recte fieri uidebantur. cameras quasdam non probaui, mutariq; iussi. quo loco in porticu, te scribere aiunt, ut atriolum fiat: mihi, ut est, magis placebat: neque enim satis loci esse uidebatur atriolo; neque ferè solet nisi in ijs ædificijs fieri, in quibus est atrium maius; nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiusmodi membra. nunc hoc uel honestate testudinis, uel ualde boni æstiuum locum obtinebit. tu tamen, si aliter sentis, rescribe quamprimum. in balnearijs assa in alterum apodyterij an=

gulum promoui, propterea quòd ita erant posita, ut eorum uaporarium, ex quo ignis erumpit, esset sub tectum cubiculi. subgrande cubiculum autem, & hybernum altum ualde probaui, quòd ampla erāt, & loco posita ambulationis uno latere, eo quod est proximum balnearijs. colūnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat. eas scilicet demolietur; aliquando perpendiculo, & linea discet uti. omnino spero paucis mensibus opus Diphili perfectum fore: curat enim diligentissime Cæsius, qui tum mecū fuit. ex eo loco rectà Vitularia uia profecti sumus in Fufidianum fundum, quem tibi proximis nuncijs Arpini de Fufidio HS C C C I Ɔ Ɔ Ɔ ∞ emeramus. ego locum æstate umbrosiorē uidi nunquam, per multis locis aquam profluentem, & eam uberem. quid quæris? iugera L prati Cæsius irrigaturum facile te arbitrabatur. equidem hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifica suauitate te uillam habiturum, piscina, & salientibus additis, palæstra, & sylua uiridicata. fundum audio te hunc Bouilianum uelle retinere. de eo quod uideatur, ipse constitues. Cæsius aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure constituto, & seruitute fundo illi imposita, tamen nos pretium seruare posse, si uendere uellemus. Messidium mecum habui. is se ternis numis in pedem tecum transegisse dicebat: sese autem mensum pedibus aiebat passuum C C C C ∞. mihi plus uisum est. sed præstabo, sumptum nusquam melius posse poni. Chilonem arcesseram Venafro. sed eo ipso die quatuor eius conseruos, & discipulos Venafri cuniculus oppresserat. Idibus Sept. in Laterio fui: uiam perspexi: quæ mihi ita placuit, ut opus publicum uideretur esse, præ-

ter CL passus: sum enim ipse mensus ab eo ponticulo, qui est ad Furinæ Satricum uersus. eo loco puluis, non glarea iniecta est: & mutabitur: & ea uiæ pars ualde accliuis est. sed intellexi aliter duci non potuisse, præsertim cum tu neque per Locustæ, neque Varronis uelles ducere. Veluinus ante suum fundum propè munierat: Locusta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, et, ut arbitror, commouebo: & simul M. Taurum, quem tibi audio promisisse, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum uillicum tuum sanè probaui: quæsiuiq; ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mandauisses. tum is mihi respondit, se ipsum eius operis HS X M conductorem fuisse; sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium, itaque id se omisisse. mihi hercule ualde placet, te illa, ut constituebas, addere. quanquam ea uilla, quæ nunc est, tanquam philosophia uidetur esse, quæ obiurget cæterarum uillarum insaniam. ueruntamen illud additum delectabit. topiarium laudaui: ita omnia conuestit edera, quà basim uillæ, quà intercolumnia ambulationis; ut denique illi palliati topiariam facere uideantur, & ederam uendere. iam ἀποδυτηρίω nihil alsius, nihil muscosius. habes ferè de rebus rusticis. Vrbanam expolitionem urget ille quidem & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro interuiso, quod est facile factu. quam ob rem ea te cura liberatum uolo. De Cicerone, quòd me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi uelim ignoscas: non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quàm ipse amo. atque utinam his diebus in Arpinati,

quod & ipse cupierat, & ego non minus, mecum fuisset. quod ad Pomponiam, si tibi uidetur, scribas uelim, cum aliquò exibimus, eat nobiscum, puerumq; ducat. clamores efficiam, si eum mecum habuero otiosum: nam Romæ respirandi non est locus. id me scis antea gratis tibi esse pollicitum: quid nunc putas, tanta abs te mihi mercede proposita? uenio nunc ad tuas literas: quas pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati: nam mihi uno die tres sunt redditæ, & quidem, ut uidebantur, eodem abs te datæ tempore, una pluribus uerbis, in qua primum erat, quòd antiquior dies in tuis fuisset ascripta literis, quàm in Cæsaris. id facit Oppius non nunquam necessario, ut, cum tabellarios constituerit mittere, literasq; à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & necessario serius, quàm constituerat, mittat, neque nos datis iam epistolis diem commutari curemus.

Scribis de Cæsaris summo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuscunque poterimus rebus, augebimus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam, quod mones. Quod tibi mea permissio mansionis tuæ grata est, id ego summo meo dolore, et desiderio, tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & non nullis alijs arcessendis quid cogites, non intelligo. nemo istorum est, quin abs te munus, fundi suburbani instar, expectet. Trebatium uero meum quòd istò admisceas, nihil est. ego illum ad Cæsarem misi: qui mihi iam satisfecit: si ipsi minus, præstare nihil debeo; teq; item ab eo uindico, & libero. Quòd scribis te à Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum uero, qui est istius rei, quemadmodum scribis, adiutor, in oculis fero. Trebo-

nium meū à te amari, teq́; ab illo, pergaudeo. De Tribunatu quod scribis, ego uero nominatim petiui Curtio, & mihi ipse Cæsar nominatim Curtio paratum esse rescripsit, meamq́; in rogando uerecundiam obiurgauit. si cui præterea petiero, (id quod etiam Oppio dixi, ut ad illum scriberet) facile patiar mihi negari; quoniam illi, qui molesti sunt, sibi negari à me non facile patiuntur. ego Curtium, id quod ipsi dixi, non modo rogatione, sed etiam testimonio tuo diligo, quòd literis tuis studium illius in salutem nostram facile perspexi. De Britanicis rebus cognoui ex tuis literis nihil esse, nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotijs, quæ uis ad te Tironem scribere, negligentius ad te ante scribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæsarem mitti sciebam. Rescripsi epistolæ maximæ: audi nunc de minuscula: in qua primum est de Clodij ad Cæsarem literis: in quo Cæsaris consilium probo, quòd tibi amantissime petenti ueniam non dedit, uti ullum ad illam furiam uerbum rescriberet. alterum est de Caluenti Marij oratione. quod scribis, miror, tibi placere me ad eum rescribere, præsertim cum illam nemo lecturus sit, si ego nihil rescripsero; meam in illum pueri omnes tanquam dictata perdiscant. Libros meos, quos expectas, inchoaui, sed conficere non possum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plancio absolui. Poema ad Cæsarem, quod composueram, incidi. tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habebo spatij, scribam. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais mature Romam bene comitatum esse uenturum, mecumq́; assidue usque ad Id. Maias futurū, id mihi pergratum

per'q; iucundum erit. Quod me in eadem epistola, sicut sæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad laborem: faciam equidem, sed quando uiuemus? Quarta epistola mihi reddita est Idus Sept. quā ad IIII. Idus Sext. ex Britania dederas. in ea nihil sanè erat noui, præter Erigonam: quam si ab Oppio accepero, scribam ad te quid sentiam: nec dubito, quin mihi placitura sit. &, quod præterij, de eo, quem scripsisti de Milonis plausu scripsisse ad Cæsarem, ego uero facile patior ita Cæsarem existimare, illum quammaximum fuisse plausum. & prorsus ita fuit: & tamen ille plausus, qui illi datur, quodam modo nobis uidetur dari. Reddita est etiam mihi peruetus epistola, sed sero allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones. fit utrunque diligenter. ad Telluris quidem etiam tuam statuam locaui. item de hortis, quod me admones; nec fui unquam ualde cupidus, & nunc domus suppeditat mihi hortorū amœnitatē. Romam cū uenissem ad XIII. Cal. Oct. absolutum offendi in ædibus tuis tectum; quod super conclauia nō placuerat tibi esse multorū fastigiorum: id nunc honeste uergit in tectū inferioris porticus.

Cicero noster, dū ego adsum, non cessauit apud rhetorem. de eius eruditione quòd labores, nihil est, quoniam ingenium eius nosti, studium ego uideo, cætera eius suscipio ut me putem præstare debere. Gabinium tres adhuc factiones postulant, L. Lentulus Flaminis filius, qui iam de maiestate postulauit; Ti. Nero, cum bonis subscriptoribus; C. Memmius Trib. pl. cum L. Capitone. ad Vrbem accessit ad XII. Cal. Oct. nihil turpius, nec desertius. sed his iudicijs nihil audeo confidere. quòd

Cato non ualebat, adhuc de pecunijs repetundis nõ erat postulatus. Pompeius à me ualde contendit de reditu in gratiam, sed adhuc nihil profecit, nec, si ullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas uehementer expecto. Quod scribis, te audisse in candidatorum consularium coitione me interfuisse: id falsum est: eiusmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas postea Memmius patefecit, ut nemo bonus interesse debuerit: & simul mihi committendum non fuit, ut ijs coitionibus interessem, quibus Messala excluderetur: cui quidem uehementer satisfacio rebus omnibus; ut arbitror, etiam Memmio. Domitio ipsi multa iam feci, quæ uoluit, quæq; à me petiuit. Scaurum beneficio defensionis ualde obligaui. adhuc erat ualde incertum, & quando comitia, & qui Consules futuri essent. Cum hanc iam epistolam complicarem, tabellarij à uobis uenerunt ad XI. Cal. Sept. uicesimo die. ò me solicitum, quantum ego dolui in Cæsaris suauissimis literis: sed quo erant suauiores, eo maiorem dolorem illius ille casus afferebat. Sed ad tuas uenio literas. primum tuam remansionem etiam atque etiam probo, præsertim cum, ut scribis, cum Cæsare communicaris. Oppium miror quidquam cum Publilio: mihi enim non placuerat.

Quod interiore epistola scribis, me Idibus Sept. Pompeio legatum iri: id ego non audiui; scripsiq; ad Cæsarem, Vibullium Cæsaris mandata de mea mansione ad Pompeium pertulisse, nec ad Oppium, quo consilio? quãquam Oppiũ ego tenui, quòd priores partes Bibuli erãt: cum eo enim coràm Cæsar egerat, ad Oppium scripserat. ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere pos-

ſum in Cæſaris rebus. ille mihi ſecundum te, & liberos noſtros ita eſt, ut ſit penè par. uideor id iudicio facere: iam enim debeo, ſed tamen amore ſum incenſus. Cum ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu, uenit ad nos Cicero tuus ad cœnam, cum Pomponia foris cœnaret, deditq; mihi epiſtolam legendam tuam, quam paulo ante acceperat ab Ariſtophane meo, ualde mehercule & ſuauem, et grauem; qua ſum admodum delectatus. dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eum mihi eſſe affixum tanquam magiſtro. quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? nihil puero illo ſuauius, nihil noſtri amantius. hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu eſſe. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de ſe diligenter, & tamen conſilio ſe ueriſſimo iuuares. P. Seruilius pater ex literis, quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat, ſignificabat, ualde te ſibi gratum feciſſe, quòd de ſua uoluntate erga Cæſarem humaniſſime, diligentiſſimeq; locutus eſſes.

Cum Romam ex Arpinati reuertiſſem, dictum mihi eſt, Hippodamum ad te profectum eſſe. nõ poſſum ſcribere, me miratum eſſe illum tam inhumaniter feciſſe, ut ſine meis literis ad te proficiſceretur: illud ſcribo, mihi moleſtum fuiſſe: iam enim diu cogitaueram, ex eo, quod tu ad me ſcripſeras, ut, ſi quid eſſet, quod ad te diligentius perferri uellem, illi darem: quòd mehercule hiſce literis, quas uulgo ad te mitto, nihil ferè ſcribo, quod ſi in alicuius manus inciderit, moleſte ferendum ſit. Minutio me, & Saluio, & Labeoni reſeruabam. Labeo autem tarde proficiſcetur, aut hic manebit. Hippodamus ne num quidem quid uellem rogauit. T. Pinarius ama=

bileis ad me de te literas mittit, se maxime literis, sermonibus, cœnis denique tuis delectari. is homo semper me delectauit, fraterq; eius mecũ est multum. quare, ut instituisti, complectere adolescentem. Quòd multos dies epistolam in manibus habui propter commorationem tabellariorum, ideo multa coniecta sunt, aliud alio tempore, uelut hoc. T. Anitius mihi sæpe iam dixit, sese tibi suburbanum, si quod inuenisset, non dubitaturum esse emere. in eius sermone ego utrunque soleo admirari; et te de suburbano emendo, cum ad illum scribas, non modo ad me non scribere, sed etiam aliam in sententiam scribere; & cum ad illum scribas, nihil te recordari de se, de epistolis illis, quas in Tusculano eius mihi ostendisti, nihil de præceptis Epicharmi. γνῶθι, πῶς ἄλλῳ κέχρηται. totum denique uultum, animum, sermonem eius, quemadmodum coniicio, quasi. sed hæc tu uideris. de suburbano, cura ut sciam quid uelis: & simul, ne quid ille turbet, uide. quid præterea? quid? etiam. Gabinius ad IIII. Cal. Oct. noctu in urbem introiuit, & hodie hora octaua, cum edicto C. Alfij de maiestate eũ adesse oporteret, concursu magno, et odio uniuersi populi penè afflictus est. nihil illo turpius. proximus est tamen Piso. itaque mirificum ἐμβολίον cogito in secundum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem in consilio Deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus esset, quorum alter exercitum perdidisset, alter uendidisset. Ex Britania Cæsar ad me Cal. Sept. dedit literas, quas ego accepi ad IIII. Cal. Oct. satis commodas de Britanicis rebus: quibus, ne admirer, quòd à te nullas acceperim, scribit, se sine te fuisse, cum

ad mare accesserit. ad eas ego literas nihil rescripsi, ne gratulandi quidem causa, propter eius luctum. Te oro etiam atque etiam, mi frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD VI. Id. Oct. Saluius Ostiã uesperi naui profectus erat cũ ijs rebus, quas tibi domo mitti uolueras. eodẽ die Gabiniũ ad populũ luculẽte calefecerat Mẽmius, sic, ut Calidio uerbum facere pro eo nõ licuerit. postridie autem eius diei, qui erat tum futurus cum hæc scribebã ante lucem, apud Catonem erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & Ti. Neronem, & C. L. Antonios M. F. putabamus fore, ut Memmio daretur: & si erat Neronis mira contentio. quid quæris? probe premitur, nisi noster Pompeius, Dijs, hominibusq́; inuitis, negotium inuertit. cognosce nunc hominis audaciam, & aliquid in repub. perdita delectare. cum Gabinius, quacunque ueniebat, triumphum se postulare dixisset, subitoq́; bonus imperator noctu Vrbem hostium plane inuasisset, in senatum se non committebat. interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostium numerum, & militum renunciare, in re hæsit, summa in frequentia: cum uellet exire, à Consulibus retentus est: introducti publicani. homo undique actus, cum à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. hic, o' Dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit. consurrexit senatus cum clamore ad unum, sic, ut ad corpus eius accederet: pari clamore, atque impetu publicani. quid quæris? omnes, tanquam si tu esses, ita fuerunt. nihil hominũ sermone foris clarius. ego tamen

teneo ab accusando, uix mehercule, sed tamen teneo, uel quòd nolo cum Pompeio pugnare (satis est, quòd instat de Milone) uel quòd iudices nullos habemus. ἀπότευγμα formido. addo etiam maleuolẽtiã hominũ; & timeo, ne illi me accusante aliquid accidat: nec despero rem et sine me, & non nihil per me confici posse. De ambitu postulati sunt omnes, qui Consulatum petũt, à Memmio Domitius, à Q. Curtio bono & erudito adolescente Memmius, à Q. Pompeio Messala, à Triario Scaurus. magna res in motu est, propterea quòd aut hominum, aut legum interitus ostenditur. opera datur, ut iudicia ne fiant. res uidetur spectare ad interregnum. Consules comitia habere cupiunt, rei nolunt, & maxime Memmius, quòd Cæsaris aduentu sperat se futurum Consulem: sed mirum in modũ iacet. Domitius cũ Messala certus esse uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege curiata confirmat se Lentulo nostro successurũ: qui quidem mirificus illo die, quod penè præterij, fuit in Gabinium: accusauit maiestatis: nomina data, cum ille uerbum nullum: habes forensia. Domi recte, & ipsa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

OCCVPATIONVM mearũ signũ tibi sit librarij manus. diẽ scito esse nullũ, quo die non dicã pro reo. ita, quidquid conficio, aut cogito, in ambulationis ferè tempus confero. negotia nostra sic se habent: domestica uero, ut uolumus. ualent pueri, studiose discunt, diligenter docentur, & nos, & inter se amant. expolitiones utriusque nostrũ sunt in manibus, sed tua ad perfectum

iã res eſt ruſtica Arcani, & Laterij. prӕterea de aqua, & uia nihil prӕtermiſi quadam epiſtola, quin enucleate ad te perſcriberem. ſed me illa cura ſolicitat, angitq; uehemẽter, quòd dierũ iam amplius L interuallo nihil à te, nihil à Cӕſare, nihil ex iſtis locis non modo literarum, ſed ne rumoris quidem affluxit. me autẽ iam et mare iſtuc, & terra ſolicitat: neque deſino, ut fit in amore, ea, quӕ minime uolo, cogitare. quare non equidem iam te rogo ut ad me de te, de rebus iſtis ſcribas: (nunquam enim, cum potes, prӕtermittis) ſed hoc te ſcire uolo, nihil ferè me unquam ita expectaſſe, ut, cum hӕc ſcribebam, literas tuas. Nunc cognoſce ea, quӕ ſunt in Rep. Comitiorum quotidie ſinguli dies tolluntur obnunciationibus, magna uoluntate bonorum omnium: tanta inuidia ſunt Conſules propter ſuſpicionem pactorum à candidatis prӕmiorum. candidati cõſulares quatuor omnes rei. cauſӕ ſunt difficiles: ſed enitemur, ut Meſſala noſter ſaluus ſit: quod eſt etiam cum reliquorum ſalute coniũctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla, ſubſcribente priuigno Memmio, fratre Cӕcilio, Sylla filio. contra dixit L. Torquatus, omnibusq; libentius non obtinuit. quӕris, quid fiet: ſciemus de maieſtate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum, maxime teſtibus ceditur: accuſatoribus frigidiſſimis utitur. conſilium uarium, quӕſitor grauis, & firmus Alfius, Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. quid futurum ſit, neſcio: locum tamen illi in ciuitate non uideo. animum prӕbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum leniſſimum. habes ferè de omnibus rebus. unum illud addam. Cicero tuus, noſterq; ſummo ſtudio eſt

Pæonij ſui rhetoris, hominis, opinor, ualde exercitati, & boni: ſed noſtrum inſtituendi genus eſſe paulo eruditius, & θετικώτερον, non ignoras. quare neque ego impediri Ciceronis iter, atque illam diſciplinam uolo: & ipſe puer magis illo declamatorio genere duci, & delectari uidetur. in quo quoniam ipſi quoque fuimus, patiamur illum ire noſtris itineribus: eodem enim peruenturum eſſe confidimus. ſed tamen, ſi nobiſcum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc noſtram rationem, cõſuetudinemq́; inducemus: magna enim nobis à te propoſita merces eſt: quam certe noſtra culpa nunquam minus aſſequemur. Quibus in locis, & qua ſpe hiematurus ſis, ad me quamdiligentiſſime ſcribas, uelim. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GABINIVS abſolutus eſt. omnino nihil accuſatore Lentulo, ſubſcriptoribusq́; eius infantius: nihil illo cõſilio ſordidius. ſed tamen, niſi incredibilis cõtentio, & preces Põpeij, Dictaturæ etiã rumor plenus timoris fuiſſet, ipſi Lentulo nõ reſpondiſſet, qui cum illo accuſatore, illoq́; conſilio ſententijs condemnatus ſit XXXI, cum LXX tuliſſent. eſt omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquis iudicijs periturus, & maxime de pecunijs repetundis. ſed uides nullam eſſe remp. nullum ſenatum, nulla iudicia, nullam in ullo noſtrum dignitatem. quid plura de iudicibus? duo prætorij ſederũt, Domitius Caluinus; is aperte abſoluit, ut omnes uiderét: & Cato; is, diruptis tabellis, de circulo ſe ſubduxit, & Põpeio primus nũciauit. aiunt non nulli, Saluſtius item, me oportuiſſe accuſare. his ego iudicibus committerem?

quid

quid essem, si me agente esset elapsus? sed me alia mo-
uerunt. non putasset sibi Pompeius de illius salute, sed de
sua dignitate mecum esse certamen: in Vrbem introis-
set: ad inimicitias res uenisset: cum Aesernino Samnite
Pacideianus comparatus uiderer: auriculam fortasse
mordicus abstulisset: cum Clodio quidem certe rediisset
in gratiam. ego uero meum consilium, si praesertim tu
non improbas, uehementer approbo. ille cum à me sin-
gularibus meis studijs ornatus esset; cumq; ego illi nihil
deberem, ille mihi omnia; tamen in rep. me à se dissen-
tientem non tulit, (nihil dicam grauius) & minus po-
tens eo tempore, quid in me florentem posset, ostẽdit. nũc,
cum ego ne curem quidem multum posse, res quidem
publica certe nihil possit, unus ille omnia; cum illo ipso
contenderem? sic enim faciendum fuisset. non existimo
te putare id mihi suscipiendum fuisse. alterutrum, in-
quit idem Salustius: defendisses, idq; Pompeio cõtenden-
ti dedisses: etenim uehementer orabat. lepidum amicum
Salustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas
subeundas fuisse, aut infamiam sempiternam. ego uero
hac mediocritate delector. ac mihi illud iucundum est,
quòd, cum testimonium secundum fidem, & religionem
grauissime dixissem, reus dixit, si in ciuitate licuisset si-
bi esse, mihi se satisfacturum, neque me quidquam inter-
rogauit. De uersibus, quos tibi à me scribis uis, deest
mihi quidem opera, quae non modo tempus, sed etiam
animum uacuũ ab omni cura desiderat: sed abest etiam
ἐνθουσιασμὸς: non enim sumus omnino sine cura uenien-
tis anni, etsi sumus sine timore. simul & illud, (sine ulla
mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribendo

priores partes tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua græca supplenda, libris cõmutandis, latinis comparandis, ualde uelim ista confici, præsertim cum ad meũ quoque usum spectent. sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, nõ habeo: neque enim uenalia sunt, quæ quidẽ placeãt, & confici nisi per hominem & peritum, & diligentem nõ possunt. Chrysippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod uidebitur rectũ esse, curabo. De Ascanione, tu uero, quod uoles, facies: me nihil interpono. De suburbano, quòd non properas, laudo: ut tu habeas, hortor. hæc scripsi ad VIII. Cal. Nou. quo die ludi cõmittebantur, in Tusculanum proficiscens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis, ea re non longius, quàm uellẽ, quòd Pomptino ad triũphũ ad III. Non. Nou. uolebam adesse: etenim erit nescio quid negotioli: nam Cato, & Seruilius Prætores prohibituros se minantur: nec, quid possint, scio: ille enim & Appiũ Cõsulẽ secũ habebit, & Prætores, & Tribunos pl. sed minantur tamen, in primisq; ἄρη πνέων Q. Scæuola. Cura mi suauissime, & carissime frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVOD quæris, quid de illis libris egerim, quos, cũ essem in Cumano, scribere institui: nõ cessaui, neque cesso, sed sæpe iam scribẽdi totum consiliũ, rationẽq; mutaui: nã iam duobus factis libris (in quibus nouendialibus ijs ferijs, quæ fuerunt Tuditano, & Aquilio Coss. sermo est à me institutus Africani, paulo ante mortem, &

Lælij, Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij generorum Fannij, & Scæuolæ; sermo autem in nouem & dies, & libros distributus de optimo statu ciuitatis, & de optimo ciue: sanè texebatur opus luculenter, hominumq; dignitas aliquantum orationi ponderis afferebat) hi libri cum in Tusculano mihi legerentur audiente Salustio, admonitus sum ab illo, multo maiore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de rep. præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis uersatus in repub. rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uisum iri ficta esse: oratorum sermonem in illis nostris libris, quòd esset de ratione dicendi, belle à me remouisse, ad eos tamen retulisse, quos ipse uidissem: Aristotelem denique, quæ de rep. & præstante uiro scribat, ipsum loqui. commouit me, & eo magis, quòd maximos motus nostræ ciuitatis attingere non poteram, quòd erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. nunc & id uitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram, ad te, si Romam uenero, mittam: puto enim te existimaturum, à me libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscribit, unice delector: promissis ijs, quæ ostendit, non ualde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam, magisq; eius uoluntatis perpetuitatem, quàm promissorum exitum expecto: uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanquam id, quod non postulo, expectem. Quod me de faciendis uersi-

bus rogas: incredibile est mi frater, quàm egeā tempore: nec sanè satis commoueor animo ad ea, quæ uis, canenda. ὑποθέσεις uero, & ea quæ ipse ego ne cogitādo quidem consequor, tu, qui omneis isto eloquendi, & exprimendi genere superasti, à me petis? facerem tamen, ut possem: sed, quod te minime fugit, opus est ad poema quadam animi alacritate, quam plane mihi tempora eripiunt. abduco equidem me ab omni reip. cura, dedóq; literis: sed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis te celatum uolebam: angor mi suauissime frater, angor, nullam esse remp. nulla iudicia, nostrúmq; hoc tempus ætatis, quod in illa auctoritate senatoria florere debebat, aut forensi labore iactari, aut domesticis literis sustentari. illud uero, quod à puero adamaram, αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidisse: inimicos à me partim non oppugnatos, partim etiā esse defensos: meum non modo animum, sed ne odium quidem esse liberum: unúmq; ex omnibus Cæsarem esse inuentum, qui me tantum, quantum ego uellem, amaret; aut etiam, sicut alij putant, hūc unum esse, qui uellet. quorū tamen nihil est eiusmodi, ut ego me non multa consolatione quotidie leniam. sed illa erit consolatio maxima, si unà erimus. nūc ad illa uel grauissimum accedit tui desiderium. Gabinium si, ut Pansa putat oportuisse, defendissem, concidissem. qui illum oderunt, (ij sunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipsum odisse cœpissent. tenui me, ut puto, egregie: tantum ut facerē, quantum omnes uiderent. & in omni summa, ut mones, ualde me ad otium, pacémq; conuerto. De libris, Tyrannio est cessator: Chrysippo dicam: sed res operosa est,

& hominis perdiligentis : sentio ipse, qui in summo studio nihil assequor . de latinis uero quò me uertã, nescio: ita mendose & scribuntur, & ueneunt: sed tamen, quod fieri poterit, non negligam. Cerbrius, ut ante ad te scripsi, Romæ est : & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renunciant. ab ærario puto confectũ esse, dum absum.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVATVOR tragœdias XVI. diebus absoluisse cũ scribas, tu quidquã ab alio mutuaris? & πλέον quæris, cum Electram, & Troadem scripseris? cessator esse noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, uerum etiam ut bona nostra norimus. sed & istas, & Erigonam mihi uelim mittas. habes duas epistolas proximas. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ROMAE, et maxime Appia ad Martis mira proluuies: Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ: magna uis aquæ usque ad piscinã publicã. uiget illud Homeri, ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς cadit. n. in absolutioné Gabinij, ὅτε δή γ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ : οἵ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες : sed hæc non curare decreui. Romam cum uenero, quæ perspexero, scribam ad te, & maxime de Dictatura, & ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo. hanc scripsi ante ad lycnuchum ligneolum ; qui mihi erat periucundus, quòd eum te aiebant, cum esses Sami, curasse faciendum. Vale mi suauissime, & optime frater.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SVPERIORI epistolæ quod respondeam, nihil est: quæ plena stomachi, & querelarũ est: quo in genere alterã quoque te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc non uenerat: deleuit enim mihi omnẽ molestiã recentior epistola. tantum te & moneo, et rogo, ut in istis molestijs, & laboribus, & desiderijs recordere, consilium nostrum quod fuerit profectionis tuæ: nõ enim cõmoda quædam sequebamur parua, ac mediocria: quid. n. erat, quod discessu nostro emendum putaremus? præsidium firmissimum petebamus ex optimi, & potentissimĩ uiri beneuolentia ad omnem statum nostræ dignitatis. plura ponũtur in spe, quàm in pecunijs: reliqua ad iacturam struentur. quare, si crebro referes animũ tuum ad rationem & ueteris consilij nostri, & spei, facilius istos militiæ labores, cæteraq;, quæ te offendunt, feres, & tamen, cũ uoles, depones. sed eius rei maturitas neque dũ uenit, & tamen iam appropinquat. Etiam illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, quod si prolatum sit, moleste feramus: multa sunt, quæ ego nescire malo, quàm cum aliquo periculo fieri certior. plura ad te uacuo animo scribam, cũ, ut spero, se Cicero meus belle habebit. tu uelim cures, ut sciam, quibus nõ, dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus, Cæsaris ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an Labieno: ubi. n. isti sint Neruij, & quàm longe absint, nescio. De uirtute, & grauitate Cæsaris, quã in summo dolore adhibuisset, magnã ex epistola tua accepi uoluptatem. Quod me institutum ad illum poema iubes perficere: etsi distẽtus cum opera,

tũ animo sum multo magis, quoniam tamen ex epistola, quã ad te miserã, cognouit Cæsar me aliquid esse exorsum, reuertar ad institutum, idq; perficiam his supplicationum otiosis diebus: quibus Messalã iam nostrum, reliquosq; molestia leuatos uehementer gaudeo: eumq; quòd certum Consulem cum Domitio numeratis, nihil à nostra opinione dissentitis. ego Messalam Cæsari præstabo. sed Memmius in aduentu Cæsaris habet spem. in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor Dictatoris, iniucundus bonis; mihi etiam magis, quæ loquuntur. sed tota res & timetur, & refrigescit. Pompeius plane se negat uelle. antea ipse mihi non negabat. Hirrus auctor fore uidetur: ò Dij, quàm ineptus, quàm se ipse amans sine riuali. Crassum Iunianum, hominem mihi deditum per me, deterruit. uelit, nolit, scire difficile est. Hirro tamẽ agente nolle se non probabit. aliud hoc tempore de rep. nihil loquebantur, agebatur quidem certe nihil. Serrani Domestici filij funus perluctuosum fuit. ad IIII. Cal. Dec. laudauit pater scripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ; dicitq; se perfecturum, ut in illo Cæsar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria: &, si ille Dictator factus sit, penè diffidit. intercessorem Dictaturæ si iuuerit manu, & præsidio suo, Pompeium metuit inimicum: si non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificentissimos, sic inquam, ut nemo sumptuosiores: stulte, bis, terq;, non postulatus: uel quia munus magnificũ dederat, uel quia facultates non erant, uel quia magister, uel

quia potuerat magistrum se, nõ Aedilem putare. omnia ferè scripsi. Cura mi carissime frater, ut ualeas.
De Gabinio nihil fuit faciendum istorum, quæ amantissime cogitata sunt. τότε μοι χάνοι. feci summa cum grauitate, ut omnes sentiunt, & summa cum lenitate, quæ feci. illũ neque ursi, neque leuaui. testis uehemẽs fui: præterea quieui: exitum iudicij fœdum, & perniciosum leuissime tuli. quod quidem bonũ mihi nunc denique redundat, ut his malis reip. licentiaq; audacium, qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidem: nihil est enim perditius his hominibus, his tẽporibus: itaque ex rep. quoniam uoluptatis nihil iam capi potest; cur stomacher, nescio. literæ me, & studia nostra, & otiũ, uillæq; delectãt, maximeq; pueri nostri. angit unus Milo: sed uelim finem afferat Consulatus. in quo enitar non minus, quàm sum enisus in nostro: tuq; istinc, quod facis, adiuuabis. de quo cætera, nisi plane uis eripuerit, recte sunt. de re familiari timeo. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, qui ludos HS CCC comparet. cuius in hoc uno considerantiam & ego sustinebo, ut potero, &, tu ut possis, est tuorum neruorum. De motu temporum uenientis anni, nihil te intelligere uolueram domestici timoris, sed de communi reip. statu. in quo etiam si nihil procuro, tamen nihil curare uix possum. quàm autem te uelim cautum esse in scribẽdo, ex hoc conijcito, quòd ego ad te ne hæc quidem scribo, quæ palàm in rep. turbantur, ne cuiusquam animum meæ literæ interceptæ offendant. quare domestica cura te leuatum uolo. in rep. scio quàm solicitus esse soleas. uideo Messalam nostrũ Consulẽ; si per interregem, sine iudicio; si per Dictatorem, tamen sine pericu-

lo. odij nihil habet. Hortensij calor multum ualebit. Gabinij absolutio lex impunitatis putatur. ἐν παρέργῳ. de Dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompeius abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercesso-res numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quiesco. De mancipijs, quod mihi polliceris, ualde te amo: & sum equidē, uti scribis, & Romæ, & in præ-dijs infrequens. sed caue, amabo, quidquā, quod ad meū commodum attineat, nisi maximo tuo cōmodo, & ma-xima tua facultate mi frater cogitaris. De epistola Vatinij risi. sed me ab eo ita obseruari scio, ut eius ista odia non sorbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris ut absoluam, habeo absolutum, suaue, mihi quidem ut uidetur, ἔπος, ad Cæsarem. sed quæro lo-cupletem tabellarium; ne accidat quod Erigonæ tuæ, cui soli Cæsare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit. quid, si cæmentum bonum nō haberem, deturbem ædifi-cium? quod quidem quotidie mihi magis placet; in pri-misq; inferior perticus, & eius conclauia fiunt recte. De Arcano, Cæsaris opus est, uel mehercule etiam elegā-tioris alicuius: imagines enim istæ, & palæstra, & pisci-na, & nilus multorum Philotimorum est, non Diphilo-rum. sed & ipsi ea adibimus, & mittemus, & manda-bimus. De Felicis testamento, tum magis querere, si scias: quas enim tabulas se putauit obsignare, in quibus in uncijs firmissimum tenuerat, (lapsus est per errorem & suum, & Sicuræ serui) non obsignauit: quas noluit, eas obsignauit. ἀλλ' οἰμωζέτω: nos modo ualeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut de-beo: dimitto autem à me, & ut à magistris ne abdu-

cam, & quòd mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco. sed sumus unà tamen ualde multum. rescripsi ad omnia. Mi suauissime, & optime frater uale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER tuas legiones mihi licitum fuisset, quæ nomini meo, populoq; R. sunt inimicissimæ, uenire in senatum, coramq; de rep. disputare, fecissem, neque tã libenter, quàm necessario: nulla .n. remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quàm quæ sunt salutaria. sed quoniam cohortibus armatis circũseptus senatus nihil aliud uere potest decernere, nisi timere; in Capitolio signa sunt, in urbe milites uagantur, in campo castra ponũtur, & Italia tota legionibus, ad libertatẽ nostram conscriptis, ad seruitutem adductis, equitatuq; exterarũ nationũ distinetur. cedã tibi in præsentia foro, curia, & sanctissimis Deorum immortalium templis: in quibus, reuiuiscente iam libertate, deinde rursus oppressa, senatus nihil cõsulitur, timet multa, assentitur omnia. post etiam paulo, temporibus ita postulantibus, cedam Vrbe: quam per me conseruatam, ut esset libera; in seruitute uidere non potero: cedam uita; quæ quanquam solicita est, tamen, si profutura est reip. bona spe posteritatis me consolatur; qua sublata, nõ dubitãter occidã: atque ita cedam, ut fortuna iudicio meo, nõ animus mihi defuisse uideatur. illud uero, quod & præsentis doloris est indiciũ, et præteritæ iniuriæ testimonium, & absentium sensus significatio, nõ prætermittam, quin, quoniam coràm id facere prohibeor, absens prosim, si quidẽ

mea salus aut utilis reip. est, aut coniuncta certe publicæ saluti. nam per Deum immortalium fidem (nisi forte frustra eos appello, quorum aures, atque animus à nobis abhorret) perq; fortunam populi R. quæ quanquam nobis infesta est, fuit aliquando propitia, & , ut spero, futura est; quis tam expers humanitatis, quis huius urbis nomini, ac sedibus usque adeo est inimicus, ut ista aut dissimulare possit, aut non dolere? aut, si nulla ratione publicis incommodis mederi queat, non morte proprium periculum uitet? nam, ut ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouissima conferam primis, quæ non posterior dies acerbior priore, & quæ non insequens hora antecedente calamitosior populo R. illuxit? M. Antonius, uir animi maximi, (utinam etiam sapientis consilij fuisset) C. Cæsare fortissime, sed parum feliciter à reip. dominatione semoto, concupierat magis regium, quàm libera ciuitas pati poterat, principatum: publicam dilapidabat pecuniam: ærarium exhauriebat: minuebat uectigalia: donabat ciuitates ex commentario: Dictaturam gerebat: leges imponebat: prohibebat Dictatorem creari legibus: S. C. ipse repugnabat in senatu: prouincias unus omneis concupiebat: cui sordebat Macedonia prouincia, quam uictor sibi sumpserat Cæsar. quid de hoc sperare, aut expectare nos oportebat? extitisti tu uindex nostræ libertatis, ut tunc quidem, optimus; (quod utinam neque nostra nos opinio, neque tua fides fefellisset) & ueteranis in unum conductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad salutem auocatis, subito propè iam affectam, ac prostratam rempub. tuis opibus extulisti. quæ tibi non, ante quàm postulares, maiora quàm

uelles, plura quàm sperares, detulit senatus? dedit fasces, ut cũ auctoritate defensorem haberet, non ut imperio se aduersum armaret: appellauit imperatorem, hostium exercitu pulso tribuens honorem, non ut sua cæde cæsus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorem: decreuit in foro statuam, locum in senatu, summum honorem ante tempus: si quid aliud est, quod dari possit, addat. quid aliud est maius, quod uelis sumere? sin autem supra ætatem, supra consuetudinem, supra etiam mortalitatem tuam tibi sunt omnia tributa: cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij scelerate circunscribis senatum? quò te misimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduersus quos aciem struis? cur hostis relinquitur, ciuis hostis loco ponitur? cur castra medio itinere longius aduersariorum castris, & propius Vrbem mouentur? ò me nũquam sapientem, & aliquando id, quod non erat frustra existimatum. quantum te popule R. de me fefellit opinio. ò meam calamitosam, ac præcipitem senectutem. ò turpem exacta, dementiq; ætate canitiem. ego patres conscriptos ad parricidium induxi: ego rempub. fefelli: ego ipse senatum sibi manus afferre coegi, cum te Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum esse dixi. at te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui uastares Vrbem incendio, Italiam bello, qui castra in templis Deorum immortalium, senatum in castris habiturus esses. ò miseram, & in breui tam celerem, & tam uariam reipub. commutationem. quisnam tali futurus ingenio est, qui possit hæc ita man=

dare literis, ut facta, non ficta uideantur esse? quis erit tanta animi facilitate, qui, quæ uerissime memoria propagata fuerint, non fabulæ similia sit existimaturus? cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circunsessum Consulem designatum, eundemq; reip. parentem: te profectum ad Consulem liberandum, & hostem opprimendum, hostemq; à te fugatum, & Consulem obsidione liberatum: deinde paulo post, fugatum illum hostem accersitum, tanquam cohæredem mortua rep. ad bona populi R. capienda: Cõsulẽ desig. rursum inclusum eò, ubi se nõ mœnibus, sed fluminibus, & mõtibus tueretur. hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat semel impune peccare: sit erranti medicina confessio: uerum enim dicam: utinam te potius Antoni dominũ non expulissemus, quàm hunc reciperemus: nõ quòd ulla sit optanda seruitus, sed quia dignitate domini minus turpis est fortuna serui: in duobus autem malis cum fugiendum maius sit, leuius est eligendum. ille ea tamen exorabat, quæ uolebat auferre: tu extorques. ille Consul prouinciam petebat: tu priuatus concupisti. ille ad malorum salutem iudicia constituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. ille à sanguine, & incendio seruorũ Capitolium tuebatur: tu cruore, & flãma cuncta delere uis. si, qui dabat prouincias Cassio, & Brutis, & illis custodibus nominis nostri, regnabat: quid faciet, qui uitam adimit? si, qui ex Vrbe eijciebat, tyrannus erat: quem hunc uocemus, qui ne locum quidem reliquit exilio? itaque, si quid illæ maiorum nostrorũ sepultæ reliquiæ sapiunt, si non unà cum corpore sensus omnis uno atque eodẽ cõsumptus est igni:

quid illis interrogantibus, quid agat nunc populus R. re spondebit aliquis nostrum, qui proximus in illã æternam domum discesserit? aut quem accipient de suis posteris nuntium illi ueteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? quid de sua patria audient, quam spolijs, triumphisq; decorarunt? an esse quendam annos XXIII natum, cuius auus fuerit argẽtarius, adstipulator pater, uterque uero precarium fecerit quæstum, sed alter usque ad senectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non posset non confiteri: eum agere, rapere remp. cui nulla uirtus, nullæ bello subactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliasset opem potentium, sed forma per dedecus pecuniam, & nomen nobile conscelератum impudicitiæ dedisset: ueteres uulneribus, & ætate confectos Iulianos gladiatores, egentes reliquias Cæsaris, ludi ad rudem compulisset, quibus ille septus omnia misceret, nulli parceret, sibi uiueret? qui tanquam in dotali matrimonio remp. testamento legatam sibi obtineret. audient duo Decij seruire eos ciues, qui ut hostibus imperarent, uictoriæ se deuouerunt. audiet C. Marius impudico domino parere nos, qui ne militem quidem habere uoluit, nisi pudicum. audiet Brutus eum populum, quem ipse primo, post progenies eius à regibus liberauit, pro turpi stupro datum in seruitutem. quæ quidem si nullo alio, me tamen internuncio ad illos celeriter deferentur: nam si uiuus ista subterfugere non potero, unà cum istis uitam simul fugere decreui.

In quaternione A.

ἀδυνάτον : quod fieri non poteſt. ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην: non leue petitur præmium. ἑρμαθῆνα : Mineruæ Mercuriíq; ſtatua. χρηστομαθῆ : utilia diſcentem, hoc eſt, deditum literis non uulgaribus. γυμναστιώδη: apta gymnaſio. εὐμολπιδῶν πάτρια : Eumolpidarum patria. οἰκεῖον. proprium. σκέψεις, καὶ ἀναβολαί: conſiderationes, & dilationes. ταὐτόματον ἡμῶν : caſus noſter.

In quaternione B. ἐν τοῖς πολιτικοῖς : in ciuilibus. τοποθεσίαν : loci deſcriptionem. ἀττικώτερα : magis attica. φιλορήτορα: rhetoricæ ſtudioſum. πανήγυρις: conuentus. μάλ᾽ ἀριστοκρατικῶς: ualde pro ſtatu optimatum. γενικῶς : generaliter. ληκύθους : pigmentorum arculas. ἀνεπερπειρασάμην: uenditaui me. ἐπιχειρήματα: argumenta. ὑπόθεσις : materia. ἄρειος πάγος : Areopagus. ἀπρακτότατος : rebus agendis ineptus, ignauiſſimus. καχέκτης : habitu uitiorum deprauatus. φιλέλληνες: Græcorum ſtudioſi, & amatores. παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο : omnifariæ uirtutis reminiſcere. ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς : ordine conuerſo, Homerice. πρὸς τὸ πρότερον: ad prius. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε: dicite nunc mihi muſæ, quo modo primum ignis iniectus fuerit. παῤῥησίαν : loquendi licentiam. ἀγῶνα: certamen. ἐπισημασίας: ſignificationes geſtuum. ἀποθέωσιν: deificationem. φιλοσοφητέον: philoſophandum. ἐλαφητέον : fugiendum more ceruorum. ἀμαλθεῖον: amaltheum, bibliotheca. s. tua. τοποθεσία: loci deſcriptione.

In quaternione C. ἀφελέστατος: ſimpliciſſimus. πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ : ciuilis uir ne in ſomnio quidem. τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον: in léte unguē=

tum, prouerbium. ἐπιφωνήματα : acclamationes. νῆφε,
καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν : uigila, &
memineris non credere. hi sunt nerui sapientiæ. τίς πα=
τέρ᾽ αἰνήσει ; quis patrem laudabit ? ἐγκωμιαστικά :. lauda=
tiua. ἱστορικά: historica. οἱ μὲν πάρ, οὐδέν εἰσιν, οἷς δ᾽ οὐ=
δὲν μέλει : hi, qui adsunt, nihili sunt, illis uero nihil curæ
est. ὑπώπιον: liuor. μυροθήκιον: unguenti, & pigmentorum
arculam. ὑπόμνημα : commentarium. σεμνότερός τις,
καὶ πολιτικώτερος : grauior quidam, & ciuilior. ἀπο=
σπάσματα: reliquiæ quædam. φιλόπατρις: studiosus pa=
triæ. πολιτεία : repub.   In quaternione D.
ἅλις σπουδῆς : satis studij est. θεῖοι : patrui. πελιναίων:
Pelinæorum (sunt autem populi.) Κορινθίων, καὶ Ἀθη=
ναίων : Corinthiorum & Atheniensium. Ἡρώδης: Hero=
des. εὐαγγέλια : boni nuncij præmia. Κύρου παιδείαν :
Cyri institutionem. τὰς διαφάσεις : lucidas radiorum
egressiones. ἔστω ὄψις μὲν η, α, τὸ δὲ ὁρώμενον β, γ,
ἀκτῖνες δὲ δ, καὶ ε : sit aspectus η, α : quod autem
uidetur, β, γ : radij uero, δ, & ε. κατ᾽ εἰδώλων ἐμ=
πτώσεις : per simulacrorum incidentias, uel ingressio=
nes. εἴδωλα : species, imagines. ἔγχυσις: effusio. ὑπόστα=
σιν. statum. πολιτείαν: remp. σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον:
more Socraticorum in utranque partem. τὴν ἀρέσκου=
σαν : sententiam quæ placeat. κατάκρισις: sanctio. ἀρι=
στοκρατικῶς : aristocratice, pro statu optimatum. εἷς οἰω=
νὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης: unum augurium opti
mum defendere patriam. κατάκρισις, sanctio. ἀριστοκρα=
τικῶς, de optimi ciuis officio. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας:
Theophrasti de honorū studio. αἰδέομαι Τρῶας, καὶ Τρῳά=
δας ἑλκεσιπέπλους: uereor Troianos, et troianas trahēteis
uesteis.

uesteis. πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει: Poly damas mihi primus uitio dabit. Θεοφάνης: Theophanes. φιλοσοφεῖν: philosophari. ἐπὶ σχολῆς: in otio. γεωγραφικὰ: de terræ descriptione commentarios. ὁ μοειδεῖς: unifor= mes. ἀνθηρογραφεῖσθαι: floride scribi. πολιτευτέον: in rep. uersandum. ἀνέκδοτα: non edita. πολιτεύομαι: in ciuitate facio. κατὰ τὸ πρακτικὸν: secundũ actiuũ. καὶ ὑπὸ στέγη πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί: & sub tecto frequenté audire guttã securo animo. βοῶπις: bouis oculos habens. παλινῳδίαν: recãtationem. διβάφῳ: bis tincta purpura. σοφιστεύειν: profiteri. ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ᾽ ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ: polliceor uirum ulcisci, cum aliquis prior molestãdo lacessat. Κικέ= ρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον ἀθηναῖον: Cicero paruu= lus salutat Titũ. ὑποσόλοικον: subabsurdũ. ἀναφαίνεσθαι: apparere. τρηχεῖ᾽ ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἴδεσθαι: Aspera, sed bo= na puerorum nutrix: nequaquam ego ea terra possum dulcius quidquã aspicere. εὐαγγελια: boni nuncij. συγκύ= ρημα: casum. ζώσης φωνῆς: uiuæ uocis. βοώπιδος: bouis o= culos habétis. ἀσελγοῦς: intéperantis. ὀξύπεινος: famelicus, auidissimus. συμπόσιον: cõuiuium. κατὰ ὀπώρην τραχὺς: ritu pomi dura. ἀδικαίαρχοι: iniusti magistratus. καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται: & Cicero philosophus Titum salutat Reipublicæ deditũ. αὐ= θωρεὶ: eadé hora. Τυλέπυλον Λαιστρυγονίην: Telephylũ urbé Læstrygoniã. φιλοσοφῶμεν: philosophemur. εὐανατρέπτους: confutabiles, infirmas. ἐντυραννεῖσθαι: sub tyrãno esse. In quaternione E. Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς: Cicero status optimatum studiosissimus puer. φυτὰ γὰρ

οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ᾽ ἀγρίαις φύσαισι φορβείας ἄτερ: intumeſcit enim non paruis tibiolis amplius, ſed efferis follibus ſine ligula. ἐσοφίζετο: cauillabatur, malitioſe cogitabat. τὸν πρακτικὸν βίον: actiuam uitam: τὸν θεωρητικὸν: ſpeculatiuam. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ: ante leo, poſt uero. εἰ δὲ μή. ſi uero non. ὁμολογουμένως τυραννὶς συσκευάζεται: ſine dubio tyrannis conſtruitur. εὐελπιστία: bona ſpes. ἀδιαφορία: æquanimitas. ἀφιλόδοξον: ambitione uacans. κατὰ τὸ κηδεμονικὸν: curioſe. ὑποθήκας: documenta. περὶ τῶν ὅλων: de ſumma rerum. σκοπὸς: ſcopus. κατὰ λεπτὸν: minutatim. ἅλις δρυὸς: ſatis eſt quercus, i. glandium. τυφλώττω: cæcutio. τῷ καλῷ προσπέπονθα: honeſto ſum affectus. ἀσφάλειαν: ſecuritatem, cautionem, præſidium ad furorem Clodij. ἀκκιζόμεθα, diſſimulamus. ἐν αἰνίγμασιν: obſcure dictis. ἀλληγορίαις: allegorijs. In quaternione F. ἑλικτὰ, καὶ οὐδὲν: inuoluta, & nihil. τὰς τῶν κρατούντων: eſt autem initiũ ſenarioli, qui eſt huiuſmodi apud Euripidem in Phœniſſis. τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρεών. potentiũ ſtultitias ferre oportet. In quaternione H. μυστικώτερα: ſecretiora. συλλάβους: indices ex membranula. παλινῳδία: recantatio. ὑποθέσει: argumento. πολιτικὸς: reip. deditus. ὀπαδοὶ: milites. ταγοὶ: duces. σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει: Spartam ſortitus es, hanc orna. βαθύτης: profunditas. εὐκαιρότερον: opportunius. οὐχ ὁσίη φθιμένοισι: impium mortuis. ſubaudi inſultare. ὅδε οὐκ ἐμπάζετο μύθων: hic uero non curabat ſermones. μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ᾽ ἴδῃς: nil magnum dixeris prius, quàm mortuum uideris. σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα σῦκον, οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν: fico

per Cererẽ ficus, neque quidquam tam ſimile fuit. περί-
στασις: ſtatus. πολιτικῶς: ciuiliter. γραμμήν: lineam. καὶ τό-
δε φωκυλίδου: & hoc Phocylidis. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάν-
τα εἰδέναι: nihil dulcius, quàm omnia ſcire. σκυλμόν:
uexationem, perturbationem. ὀξύπεινος: ita curio-
ſus, ut omnia ſcire cupiam: auidiſſimus, ut fame per-
citus. τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς: præſentem
ſtatum reipub. quaſi formula quadam expreſſum.
συμπάθειαν: condolentiam. ἡμερολέγδον: ut quæque
ſingulis diebus acciderunt. ἀρεοπαγίτας: areopagi-
tas. τέμπη: loca amœna. σῆμα δέ τοι ἐρέω: ſignum
autem tibi dicam. Homerus ἰλ. 253: ἐξοχή: excellentia.

In quaternione I. ἐξωτερικούς: exteriores.
πολιτείᾳ: in libris de repub. τεχνολογίαν: de arte ratio-
cinationem. ἐμφιλοσοφῆσαι: philoſophari. Ἀττικισμός:
Attica locutio. συμπάθεια: condolentia. σπουδαιότερον:
grauius. δυσδιάγνωστον: difficile cognitu. διαλόγους:
ſermones. In quaternione K. φιλοπροσηνέστα-
τα: ſtudio benigniſſimo. ἔρδοι τις, faciat aliquis. (ſub-
audi quam nouit artem.) δυσθυκοίμητα: difficilia mi-
tigatu. βαθύτητα: profunditatem. μελέτη: meditatio,
exercitatio. ἄνω καὶ κάτω: ſurſum, & deorſum. ἄφρακ-
τα: ſunt naues non tectæ, nec munitæ ad pugnandum.
ἐπίκωπον: genus nauigij. οἷα τ' ἂν δέσποινα, qualis he-
ra fuerit. ἀνεξίαν: tolerantiam. μετέωρος: ſuſpen-
ſus. ὑπομνηματισμόν: decretum, monimentum.
συμπαθῶς: condolenter. νομανδρίαν: uide com-
mentarios. συνηγώνιων: cum illo mœrebam. πο-
λιτικώτερον: ciuilius. παράγγελμα ἐνιαύσιον:
quod mandaui de annua adminiſtratione. ἐνδόμυχον,

occultum. ἐπικεφάλια: tributa per capita. συμφιλοδοξοῦσιν: ſimul ſeruiunt. κεφάλαιον: caput. συμπάθειαν: condolentiam. τὸ νεμεσᾶν: indignari. τοῦ φθονεῖν: ab inuidendo. In quaternione L. ἐν ἐπιτομῇ: in breuiario. πανικά: ſubita quædam tanquam auctore Pane deo terricula. κενὰ τοῦ πολέμου: inania quædam in bello. Ariſtoteles li. 3. ἠθικῶν. μώμῳ: qui omnia carpit. πεφυσίωμαι: elatus ſum. λαμπρά: ſplēdida. ἐν παρόδῳ: in trāſcurſu. ἀπρόσιτον: nō facilem acceſſu. ἀδωροδόκητον: incorruptum largitione. κέρας: cornu. εὐημερήματι: felici eius diei ſucceſſu. ἀκροτελεύτιον: cōcluſionē. γλυκύπικρον: dulce & amarū. ὑπερβολικῶς: ſupra ueritatē. τέθριππα: quadrigas. κέρας: cornu. ὁδοῦ πάρεργον: obiter. ἐνδομύχῳ: arcano. οἰκονομίαν: domeſticæ rei ordinē. οἴχεται: euaneſcit. βαθύτητα: grauitatem. ὑπομεμψιμοίρους: ſubquerulas. ἐξ ἀφαιρέσεως: per extractionē. προσανατρεφομένην: recreatam. ἀκοινωνήτως: incommunicabiliter, ad tollēdam amicitiæ cōmunionem. ἐγκελεύσματα: hortationes. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ: quod. n. bene eſt, mecū eſt. ἱστορικὸν hiſtoricū. οὐκ ἔλαθες: non fefelliſti. ἀφελῶς: ſimpliciter. οἰκονομία: diſpoſitio. σχεδιάζοντα: caſu, non ordine ſcribentem. In quatertione M. πολίτευμα: adminiſtrationem publicam. κέρας: cornu. ἰσοδυναμοῦσαν: æquiualentem. διαίρεσιν: diuiſionem. ἄγραφον: non ſcriptum. αὐτονομίαν: libertatem ſuis utendi legibus. τὸ παραδοξότατον: inopinatiſſimum. μηδὲν αὐτοῖς: nihil illis, ſubaudi crede. ὦ πραγμάτων ἀσυγχύστων: ò res quæ coniungi non poſſunt. πολυδεύκους: Pollucis ædem: ὦ ἀνιστορησίαν: ò inſcitiam hiſtoriarum. ἠπόρησας: dubitaſti. εὔπολιν τὸν τῆς ἀρχαίας: Eupolim illum ueteris,

s. comœdiæ. τί λοιπόν; quid reliquum? πολλοῦ γε καὶ δεῖ: multum quidem abest. χρύσεα χαλκείων: aurea pro æreis. Homeri locus ἰλ. 6β. ἀναντιφώνητον: sine responsione. αἴδεσεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι: ueriti sunt quidem recusare, timuerunt autem accipere. παρισορῆσαι: scire. προπύλαιον: uestibulum. ἱστορικώτατος: historiarum peritissimus. νεόκτιστα: nuper ædificata. τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ: in nauium recensione, apud Homerum uidelicet. ἀναλογία: proportio, analogia. φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς: Phlius Phliuntis urbs Lacedæmoniorum: Opus Opuntis urbs Locrorum, per contractionem. integrum est, ὀπόεις ὀπόεντος. Sipus sipuntis urbs Dauniorum in Appulia. ὀπουντιοι, σιπουντιοι: gentile nomen ab ὀποῦς σιποῦς. αὐτονομίαν: libertatem suis legibus utendi. ὑπερβολικῶς: supra modum. εὐήθειαν: fatuam simplicitatem. πολλὰ δ᾽ ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ᾽ εὐρείης ἁλός: multos autem in intermedio auster uoluit fluctus lati maris. est enim proprie μεταίχμιον id spatium, quod est inter duos exercitus. ἀκοινώνητον: aptũ ad dirimendam amicitiam. μυστικώτερον: secretius. τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρῴην, ἐξ ὧν ἀλογιζόμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὲ, μή τι νοήσῃς. εἷς δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξασφαλίας: uxoris meæ libertus (nosti quem dico) uisus est mihi dudum è uerbis, quæ inconsiderate protulit, turbasse calculos, seu suffragia ex coemptione bonorum Crotoniatæ tyrannicidæ. timeo, ne quid intelligas. unus quidem hoc si consideraueris, reliqua in tuto. τῆς ξυνωρίδος τῆς ἐμῆς, οὐξελεύθερος

ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις καὶ
ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρ
χουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου: uxoris meæ libertus uisus
est mihi sæpe garriens & in conciliabulis & confessioni
bus nugantium aliquid turbasse calculorum in bonis
Crotoniatæ. ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου τειχῶν παρέδωκεν
ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλον
τα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κροτονιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν Χεῤῥο=
νησιτικῶν μη. καὶ σιγκληρονομήσας, χμ. κ. μ. τούτων δὲ
μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευ=
τέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ,
ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς
πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώ=
ζητε, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν
ἀπὸ τῆς προκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν.
σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκε=
ψόμενος, κἄτι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀποχνοῦς δὲ ἀλόγως
ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. è septicollis
urbis mœnibus tradidit nostri coniugij debita Camillus,
seq; debentem minas 24. ex bonis Crotoniatarum, &
Cherrhonesitarum 48. & cum hæreditates creuerit,
648. 20. 40. horum autem ne obolum quidem dissol=
uisse ex omnibus debitis secundi mensis Calendis: liber=
tum autem eius, existentem cognominem Cononis patri,
nihil prorsus curasse. hæc igitur primum, ut omnia con=
seruetis: deinde ut neque usuras negligas eas, quæ sunt
à præcedenti die, quot dies ipsum tolerauimus. uehemen=
ter timeo. etenim aderat apud nos exploraturus, & ali=
quid propè sperans. desperans autem sine oratione reces=
sit, fatus, turpe diu manere. In quaternione N.

λεληθότως: latenter. ἄλλο πρόβλημα: alia quæstio. πυροὺς εἰς δῆμον: frumenta in populum. προπύλῳ: uestibulo. ἐπέχειν: hæsitare, dubitare. ἐποχῆς: dubitationis. παλιγγενεσίαν: regenerationem. ἐν αἰνιγμοῖς: ænigmatice. ἀφελῶς: simpliciter. αἰσχρὸν σιωπᾶν: turpe tacere. σύγχυσιν: confusionem. παραφύλαξον: obserua. τὴν τοῦ φυράτου φιλοτιμίαν αὐτότατα: turbatoris auaritiam ipse maxime. κενόν: inanem. ἄτυφον: sine ambitione, parui animi. ἐπέχειν: dubitare. ἀθέτησις: improbatio. ἐποχή: cunctatio. τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί, hoc solum dicens mihi. ἐπιχρονία ἐποχή, diuturna dubitatio. φιλοτιμία, ambitio. πρόβλημα, quæstionem. ἀλλ᾽ ἐμὸν ὅποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος: sed meum nunquam animum in pectoribus persuasisti patriæ. αἰδέομαι, uereor. τρῶας, καὶ τρωάδας, troas & troadas. πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει. Polydamas mihi primus probrum inferat. ὁδοῦ πάρεργον, præter propositum, ut egrediar à proposito. ἐπίκτητα, fluxa, non diuturna. ἐκβολὴ λόγου, egressio orationis. εὐπόριστον, parabilem: φυράτης, permistor. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ, sed hæc quidem facta esse sinamus, licet dolentes. id est, præterita omittamus, licet cum dolore. ἄμεμπτα, non accusanda. τῶν νεωτέρων, iuniorum. αὐτόχθων, natiua, & indigena. στοργὴν φυσικὴν, amorem naturalem. πρὸς τὰ τέκνα, in filios. ἀμεταμέλητος, non pœnitenda. τὸ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν, nauigium Atridarum. σύντομα, compendiosa. In quaternione O. δήμους, uicos. ζήτημα, quæstionem. τεκμηριώδες, coniecturale, indicium. τοῖς ἀπαντῶσιν, obuiam mihi uenientibus. δύσχρηστα, inutilia. ἀπότρι-

ψαι, abstergito. οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔποι κακόν : neque enim maius sequetur malum. Homer. ὀδ. μ. παλινῳδία, recantatio. λῆψις, deprehensatio. ἀβδηριτικόν, abderiticũ. ἐμπολιτεύομαί σοι, tibi in rep. uersor, tecum de rep. disputo. πολιτικὸν σκέμμα, ciuilis consideratio. φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, sapientius dijudicabimus. σύγχυσιν τῆς πολιτείας, confusionem reipub. ξυνὸς ἐνυάλιος, communis Mars. Homeri locus ἰλ. 206. πολιτικῶς, ciuiliter. ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεοφειλέτην, deforme, & turpe est, aduersantis in rep. debitorem esse. διευκρινήσεις πρόβλημα πολιτικόν, dijudicabis quæstionem ciuilem. τοῦ καλοῦ, honesti. χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, tabulas nouas, exulum restitutiones. τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα, Dearum maximam ut obtineat tyrannidem. Euripides in Phœnissis. ἐνσχολάζω σοι: otium tecum disputans consumo. ἀπορῶ, dubito. οὕτως που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν, sic sanè superiorum lugebamus laudes uirorum. ἐπίσκοπον, speculatorem, custodem. ὁρμή, impetus. φαλαρισμόν, Phalaridis imitationem. αἰδέομαι τρῶας, uereor Troianos. ἀπορίαν, dubitationem. ἥρωα, heroem. πολιτικῶς, ciuiliter. ἀστρατήγητος, regendi exercitus ignarus. πρὸς τὸ ἀσφαλὲς, ad securitatem. μάντις δ' ἄριστος, uates autem optimus. In quaternione P.

σηστιωδέστερον, magis Sestianum. ὑπεκθέμενος, cum dimisero, transportauero. ψευδησιόδειον, quod falsò Hesiodo ascribitur. μὴ δὲ δίκην, neque causam. totum carmen est, μὴ δὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, ne causam ante iudicaueris, quàm utriusque partis causam audiueris. καὶ συναποθανεῖν, & simul mori. φαινοπροσωπεῖν, apparere, uultum

oſtendere. σκέμμα, conſideratio. ἀπορία, dubitatio.
In quaternione Q. διπλῆ, nota in margine
adſcripta, ſic à græcis appellata. ἀπροσφωνήτους, inſalu=
tatos. τὸ καλὸν, honeſtum. πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλα=
μάσθων, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ τεκταινέσθων, ad hæc, quod opor=
tet, & faciant, & omnia in me fabricentur. τὸ γὰρ εὖ,
μετ᾽ ἐμοῦ, quod enim bene eſt, mecum eſt. πολλὰ χαίρειν
τῷ καλῷ, multam ſalutem honeſto. εὐγενῆ: generoſa,
nobilia. συνδιημερεύομεν: ſimul diem conterimus. τέ=
ρας, monſtrum. σκοπὸς, intentio. προθεσπίζω, præſagio.
ἰλιὰς, ilias. περὶ ὁμονοίας, de concordia. In qua=
ternione R. ἀπολιτικώτατον, maxime ciuilis guber=
nationis expertem. ἀστρατηγηκώτατον, maxime impera=
toriæ artis ignarum. ἀπαντήσεις, occurſus obuiam. αἰδέο
μαι τρῶας. timeo Troianorum reprehenſionem. κενόσπου
δα, inanis ſtudij plena. ἀναπάντητον, in quo nemo oc=
currat. In quaternione S. ὑπὸ τὴν διάληψιν,
ſub ipſa acceſſione febris. ἀπαῤῥησίαστον, minime liberã.
τίς δ᾽ ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; quiſnam eſt
ſeruus, de morte ſecurus qui ſit? ἀσμενέστον, gratiſſimum.
θέσεις, materias. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννου=
μένῃ. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυ=
ραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦ=
το περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. Εἰ εὐλαβη=
τέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρξηται, ἢ πειρατέον
ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. Εἰ πολι=
τικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυ=
ραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας
πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐ=
τὴν τυραννουμένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέ=

μου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλους συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. Εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθέλων τῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. *an manendum in patria tyrannide oppressa. ea uero tyrannide oppressa, an quouis modo tyrannidis destructio tentanda est, etiam si ciuitas propter id de summa rerum periculum subitura sit. Vtrum cauendum tyrannidem destruenti, ne quid ipse patiatur: an tentandum ferre opem patriæ pace potius, quàm bello. Vtrum ciuile sit, secedentem aliquò, quiescere, oppressa à tyrãno patria, an quodcunque subeundum discrimen pro libertate. an bellum inferendum regioni, eáq; sit obsidenda à tyranno oppressa. an, quamlibet non probanti destructionem tyrannidis per bellum, simul tamen cum optimatibus auertenda sit ipsa tyrannis. an cum benefactoribus, & amicis unà periclitandum, in administratione reip. etiam si non uideantur recte de summa rerum iniuisse consilium. (hic Pompeium notat, ut 135:) Vtrum de patria bene meritus, ob eamq; causam grauissima quæque passus, & inuisus, (hic se ipsum describit, qui, Catilinæ coniuratione oppressa, pro maximis meritis crudelissima supplicia pertulerat) ultro pro patria discrimen subire debeat, an permittendum ei, ut sui ipsius interdũ, & familiarissimorũ rationẽ habeat, dimissis aduersus potẽtes cõcertationibus pro rep.* τῶν προὔργου τι, *quæ sunt ex re.* ἄκαιρος, *intempe*

ſtiuus. εὐστομάχως, bono ſtomacho. αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ᾽ ἕκτορα πότμος ἕτοιμος: ſtatim enim tibi deinde poſt Hectorem mors parata. αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ᾽ ἔμελλον ἑταίρῳ ἐπαμῦναι, utinam ſtatim obeam, poſteaquam non eram ſocio interfecto ſuppetias laturus. ἑταίρῳ, ſodali. εὐεργέτῃ, benefactori. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ᾽ ἀλαλύκτημαι. neq;. n. mihi cor firmũ, ſed cõſternato ſum animo. Homer. ἰλ. κ. αἰσχροῦ φαντασία, turpitudinis imago. ἐν δυνάμει, in poteſtate. σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω: pariterq; duo euntes. τὸ συνεχὸν, proximũ. ἀπάντησις, occurſus. πολίτευμα, actionem publicã. μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου, ne mihi gorgoneũ caput horrẽdi & grauis mõſtri. εἰδῶσσοι λέγω: ſciẽs tibi dico. ἀχαριστίας: ingrati animi. ὁ πλοῦς ὡραῖος: nauigatio idonea. Μέντορ πῶς τ᾽ ἄρ ἰὼ, πῶς τ᾽ ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν; Mentor, quonã modo audeam, &, quonã modo amplexabor ipſum? Homer. ὀδ. γ. θέσεις: materias. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ: Dionyſius Corinthi. In quaternione T. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών: tũc mihi dehiſcat lata terra. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς: in rebus amatorijs. ἀλογίστως: inconſiderate. ὑποκορίζῃ: leni uocabulo appellas. χρησμὸς: oraculum. ἄσπονδον: impacabile. φιλόπατριν, ac πολιτικὸν: ſtudioſum patriæ, ac ciuilem. γενικώτερον: generalius. νεκυΐαν: turbam mortuorum. ἀπορῶ: dubito. στερκτεὸν: probandum. τὸ μέλλον καραδοκήσεις: quod futurum eſt, expectabis. ὑπὸ τὴν λῆψιν: ſub acceſſionem quartanæ febris. ἀσμένιστον: gratiſſimum. πολιτικὸν: ciuile. μακροψυχίαν: longanimitatem. εὐδαίμονα: felicem. οὐκ ἔστ᾽ ἔτυμος λόγος, non eſt uerus ſermo. εὐημερίαν, felicem diei ſucceſſum. συναγωγὴ, collectio. ἐσάλπιζεν, tuba ciebat.

λάπισμα, falsa quædam ostentatio. γοητείαν, præstigiationem. πειθανάγκην, suasionem uiolentam. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις: tyrannorum enim preces, inquit Plato, nosti quàm permixtæ necessitatibus. ἀλίμενα, sine portu loca. ὑπηρεσίαν, ministerium. ἀδημονῶν, se occultãs. διατροπὴν, infamiam. αὐθεντικῶς, auctoritate quadam domini utente. In quaternione V. τέτλα, κύντερον: perfer: grauius tulisti. sumptum ex Homeri uersu de Vlysse suum cor alloquente. ἄλλα μὲν αὐτὸς, alia quidem ipse. ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται, alia autem uel Deus suggeret. ἀναθεώρισις, speculatio. μὴ μὰν ἀσπουδεί γε, καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, ne negligenter & inglorius perirem. ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, sed magnum facinus edens, quod uel à posteris audiatur. τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, maxime ciuilium considerationum. ἄλη, error. πολιτευτέον, uersandum in repub. In quaternione X. τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, & præsentium, quæ repente accidunt, minima deliberatione peritissimus cognitor, & futurorum optimus plerunque coniector. τό τε ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, quid melius, aut quid peius, uel obscurissimis in rebus prouidebat maxime. πλουδοκῶν, tempestatem ad nauigandum idoneam expectans. στοργῆς, amoris. συντήξις, colliquatio. συμπάθειαν, condolentiam. ζηλοτυπία, æmulatio. αὐθεντικῶς, pro certo. τυραννικῶς, tyrannice. σὺν θεῷ τοι λέγω, cum Deo tibi dico. Δυσουρία, urinæ difficultas. ἀρχὴ, principium. ἀνηθοποίητον, ne=

quaquam formatis moribus. ἤθους ἐπιμελητέον, moribus adhibenda diligentia. ὕπουλον, ſubdolum. ἀφράκτῳ, detecto nauigio. ἀποτόμως, conciſe. θυμικώτερον, ſtomachoſius. παραπλευτέον, abnauigandum. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ, ſed quæ quidem ante acta ſunt, omittemus quamuis triſtes. σφάλμα, error. ἀρετὴ, uirtus. διδακτὸν, res, quæ tradi poſſit docendo.

In quaternione Υ. περὶ κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι, circa uentris ſolutionem eſſe. ὢ πολλῆς ἀγεννείας, ô multā ignobilitatem. ἑπταμηνιαῖον εὐτόκησεν, ſeptimeſtrem ſalua peperit. Κωρυκαῖοι, Corycæi. In quaternione Α Α. γεροντικώτερον, ſenilius. λέσχη, confabulatio. τί γὰρ αὐτῷ μέλει; quid enim illi curæ eſt? βεβίωται; uita traducta eſt? πρόβλημα, quæſtio. ἀγοητεύτως, ſincere, ſine fuco. μακάρων νῆσοι, beatorum inſulæ. πάθει, affectu. σκέψαι, conſidera. ἀλογηθῇ, negligatur. μελήσει, curæ ſit. ἐνερευθέστερον, rubicundiorem. πρόβλημα ἀρχιμήδειον, quæſtio archimedea. ψευδῶς, falsò. ἄκουσμα, auditio. ἔρανον, collationem. διψῶσαν κρήνην, ſiticuloſum fontem. πειρήνην, pirenen. ἄμπνευμα σεμνὸν Αλφείου πειρήνην, requiem uerendam Alphei pirenem. ποῖ ταῦτ' ἆρ' ἀποσκήψῃ; quonam hæc modo excuſabis? γεωμετρικῶς, more geometrico. ἀρχέτυπα, exemplaria: πάντα φιλόδημον, omnem popularem. θεωρίαν, ſpeculationem, τέλος, finem. εὐπινὲς, uenuſtum. ὢ ἀπεραντολογίαν δοὺς, cui infinitam loquacitatem tribue. συμπάσχω: condoleo. ἀποθέωσιν, deificationem. μεθαρμόζομαι, adaptor. ἀνεμέσητον γὰρ, nulla enim inuidia eſt. In quaternione Β Β. πολιτικοὶ, optimates. τετυφῶσθαι, tumefactum eſſe. ἐγγήραμα: ſenectutis requies. ἐντάφιον:

ſenectutis otium. ἀλόγως: ſine ratione. ἀποθέωσιν: dei=
ficationem, conſecrationem filiæ.   In quaternione C C.
Κύριος, συμβουλευτικόν: deliberatiuum. Ἀριστοτέλους καὶ
Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον: Ariſtotelis & Theopom
pi ad Alexandrum. φιλαίτιον συμφορὰ: querula ca=
lamitas. πρόπλασμα: præfigmentum. συμπαθῶς:
condolenter. οἰκοδεσποτικὰ: patrisfamilias officia. συν=
τάγματα: opera. ἀκηδία: torpedo. ἀνεκτότερα: tole=
rabiliora, σύνναον: contubernalem. ὑπόθεσις: argu=
mentum. τοῦτο δὲ μηλώσῃ, hæc uero conijcies, diſpi=
cies, indagabis. ἀπόγραφα: deſcripta. καταβίωσιν: te=
nuem uictum. εὔλογον: rationabile. εὐλογώτατον: ma=
xime rationi conſentaneum.   In quaternione D D.
Παναιτίου περὶ προνοίας: Panætij de prouidentia. ἐκτε=
νέστερον: contentius. φιλοστοργότερον: amantius. ἄφατα:
infanda. ἀδιήγητα: inenarrabilia. εὐκαίρως: opportu=
ne. παρὰ τὴν ἱστορίαν: præter hiſtoriam. κοινότερα: com=
muniora. πολιτικώτερα: ciuiliora. οὐ γὰρ ὀνειδίως: non
enim opprobrium. φιλολογώτερα: eruditiora. προσφώνη=
σιν: nuncupationem. καλλιππίδης: callippides. αὐτῷ
τῷ μέτρῳ, καὶ λῷον: ipſa meſura, & melius. αἴκε δύνηαι:
ſi poſſis. περὶ τελῶν σύνταξιν: de finibus opus. ἀκαδη=
μαϊκὴν: academicā. Ἀντιόχεια: Antiochia. ζηλοτυπεῖσθαι:
inuideri. φιλαυτία: amor ſui. ἀπορῶ: dubito. αἰδέομαι
Τρῶας: uereor Troas. μέμψιν: accuſationem. παρὰ τὸ
πρέπον: præter decorū. ἀπαιδευσία: ruditas. ἀτριψία:
ignorantia. Ἀντιόχεια: Antiochea. πολυγραφώτατος:
plurima ſcribens. ζηλοτυπεῖν: inuidere. ἀκίνδυνα: peri=
culo carentia. φιλένδοξος: ambitioſus. ἀκαταληψίαν:
incomprehenſibilitatem. κωφὸν πρόσωπον: muta perſo=

na. Ἀριστοτέλειον : Ariſtotelicum. περὶ τελῶν : de fini=
bus. περιπατητικὰ: peripatetica. ἀζηλότυπον: ſine inui=
dia. λογικώτερα: eruditiora. ἕρμαιον: inſperatum lucrum.
πιθανὰ: ſuaſoria. φιλαίτιος: contentionis cupidus. φιλο=
σόφως: philoſophice. δεδῆχθαι: morſum eſſe. μὴ γὰρ
αὐτοῖς: ne enim ipſis. προβολὴν, ingreſſum. ἐποχῇ, re=
tentioni. λόγοισιν Ἑρμόδωρος, uerbis Hermodorus. προ=
σφωνῶ, nuncupo. ἀδιόρθωτα, inchoata, non perfe=
cta. ἕωλα, obſoleta. περὶ μικρὰ σπουδάζειν, paruis ſtu=
dere. εὐλόγως, facile. εὐγενέστερος, generoſior. ἀσμενέστα=
τα, libentiſſime. τὰ κατὰ μέρος, particularia. εὐλογίαν,
honeſtam rationem. συμβίωσις, conuictus. εὐλόγως,
decenter. διφθέραι, pellicea tegumenta. αἰδέομαι Τρῶας,
uereor Troas. ἀσαφέστερος, obſcurior. δεινὸς ἀνὴρ, τά=
χα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο, grauis uir, & qui forte uel
inſontem accuſet. περιοχὰς, argumenta. In qua=
ternione E E. κολακία, aſſentatio. ἐπίτευγμα, lucrum,
quod acquiritur. ἀπότευμα, damnum, uel quod amit=
titur. παρακινδυνεύειν, periclitari. μείλιγμα, mitiga=
mentum. σπουδὴ, ſtudium. πρόβλημα Ἀρχιμήδειον,
quæſtio Archimedea. ἀφίδρυμα, ſedes rei quæ dedica=
tur. τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον : elationi
meæ per deos morem gerito. κολακίαι, aſſentationes.
πολιτικὸν σύλλογον, ciuilem conuentum. καταβάσεως,
deſcenſus. κεπφικὰ, fatua. περὶ ψυχῆς, de anima. διὰ
σημείων, per notas. σύλλογον, conuentum. πομπεῦσαι
καὶ τοῖς προσώποις, oſtentare etiam perſonis. δυσωπία,
uerecundia. καταβάσεως, deſcenſus. εὔλογον, conſenta=
neum. ἀξιόπιστως, fide dignum. φοβερὸν ἦν, formida=
bile erat. ἀνεμοφόρητα, leuia, uentis diſſipata. οὐκ ἐπέ=

στηστέν, *non aduertit.* πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σχο=
λιαῖς ἀπάταις. *utrum iustitiæ murus altus, an obliquæ*
fraudis. δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν: *ambigit mi=*
hi mens uerum dicere. σκολιὰ, *obliqua, dissimulationem.*
φαίδου περὶ θεῶν, *Phædri de dijs.* φιλοτέχνημα, *com=*
miniscendi artes. τὰ ὅλα, *cuncta.* σχολιαῖς ἀπάταις,
obliquis fraudibus. καὶ μάλα κατηφὴς, & *admodum*
tristis. σὺ δὲ, τὶ σιωύνους; *tu uero, quid cogitabundus?*
ἀσπόνδου, *immitis.* μνημονικὸν ἁμάρτημα, *memoriæ*
error. ἀλόγως, *temere.* In quaternione F F.
μέμψιν ἀναφέρει, *accusationem adscribit.* πρὸς ἴσον
ὅμοιον, *ad æquale simile.* ἀκολακεύτως, *sine assentatio=*
ne. ἀμεταμέλητον, *quem non pœnitet.* ἐμετικὴν, *uomi=*
tum. ἀδεῶς, *intrepide.* οἱ περὶ αὐτὸν, *qui apud eum.*
σπουδαῖον οὐδὲν, *studiosum, siue serium nihil.* φιλόλογα,
eruditula. ἐπισταθμίαν, *diuersorium.* σαλάκωμα, *inanem*
iactantiam. φαλάκρωμα, *caluitium.* πανικὸν, *uanus*
terror. διάθεσιν, *affectum.* ἐπισημασίαν, *significatio=*
nem mentis è gestu. ἥρωες, *heroes.* ἐσίγησας, *tacuisti.*
μνημονικὸν ἁμάρτημα, *memoriæ error.* φυρμὸς πολὺς,
permistio multa. εὐρίπιστα, *instabilia, ab Euripo.* νεωτε=
ρισμοῦ, *innouationis.* πολιτεύεσθαι, *administrare remp.*
σόλοικον, ἢ τυραννοκτόνους, *insulsum, quàm tyrannici=*
das. πεπολιτεύμεθα, *remp. administrauimus.* πεπνωμέ=
ναι, *eleganter scriptæ.* γῆν *pro* γῆς, *terram pro terra.*
ὑπηνέμιος, *subuentanea.* ἀκολασίαν, *intemperantiam.*
ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. *ô rem pulchram qui=*
dem, sed imperfectam. ἀλιτενεῖ, *humili.* Ἀλλ᾽ οὐ δ᾽ αὐτὸς
ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν, Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρε=
φὲς, εἰσορόωντες Δείδημεν, ἐν δοίῃ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπο=
λέσθαι,

λέσθαι. sed non conuiuij dulcis opera curæ sunt, Sed ualde magnum malum à Ioue immissum intuentes timemus. daret autem seruari, aut perire. Τέκνον ἐμὸν οὔτοι, δέδοται πολεμήϊα ἔργα, Ἀλλὰ σύγ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο. haud tibi fili mi data sunt bellica gesta, sed tu amabilia exerce officia literarum.

In quaternione G G. Πολιτικώτερα, ciuiliora. ἀναθεώρησιν, administrationem. ἀριστίαν, præclare gestum. κατὰ μῖτον, de singulis rebus. μελήσει, curæ erit. ἀνέκδοτον, non editum. πρᾶξιν, factum. καθολικὸν θεώρημα, uniuersalem speculationem. μὴ πολιτεύεσθαι, non administrare rempub. ὑποσόλικα, incongrua. βεβίωται, uita transacta est. λῆρος πολὺς, nugæ multæ. ὑπόθεσιν, argumentum. εὔλογον, rationi consentaneum. φαινοπροσωπητέον, hilari uultu agendum est. ἰτέον, eundum.

In quaternione H H. ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀποθοῦνται ψόγον, alijs in bonis dedecus autem repellunt. οὐδὲν ὑγιὲς, nihil sani. Δημοσθένους, Demosthenis. πεντέλοιπον: quod reliquum est de quinque. ἄνω ποταμῶν, retro fluminum. s. cursus est. ἀπορία, dubitatio. μελήσει, curæ erit. παρεγχείρησις, conatus. ἢ δεῦρ' ὁδὸς τί σοι δύναται νῦν θεοπρεπές; iter hoc tibi quid potest nunc ò deo digne? βλάσφημα, maledictum. καὶ μάλα σεμνὸς, & ualde grauis. τὰν δ' αἰτίαν τῶν βρούτων τίς εἶχεν; causam uero Brutorum quis habebat? κατηχήσει, instructione. ἐὰν διαμένῃ, si permanserit. ἀναντιφωνησία, incontradicentia. διάλογον, dialogum. ἡρακλείδιον, Heraclideum opus. φιλοσοφούμενα, philosophica. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio. προσφωνοῦμεν, nuncupamus. In quaternione I I:

συντάξεις, confectionem librorum. μετέωρος, animi pendens. φιλόλογα, ab æquitate non aliena. φιλοφρόνως, benigne. προκοπὴν, processum in literis. οἶκος φίλος, domus cara. ῥωπογραφία, scriptio de plantis. ῥητορεύουσιν, rhetorissant. φιλοστόργως, peramanter. διδόμενα, data. ἐργῶδες, laboriosum. ἀνεκτὸν, tolerabile. σχεδίασμα, ex tempore factum, subitum consilium. πάσχω τί, patior aliquid, angor. ἄφατα, non dicenda. πλοῦς, nauigatio. ὑπόμνημα, commentarium. ἀτοπώτατον, absurdissimum. πάνι φιλοστόργως, ualde amanter. βουλύσει, uespera. ἀμηχανία, inopia consilij. σπείσασθαι, inducias facere. ἐβδελυττόμην, abominabar. σκοπὸς, scopus. οὐ παρὰ τοῦτο, non apud hunc. ἔλθωμεν, eamus. ἐν ὁμοπλίᾳ, societate nauigandi. λῆρος πολὺς, nugæ multæ. γλισχρῶς, parce, tenuiter. In quaternione KK. σύνταγμα, uolumen elaboratum. ἀρχέτυπον, archetypum, exemplar. παρὰ λέξιν, præter uerbum. μητεωρότερον, suspensiore animo. ἀσφαλὲς, tutum. ῥοπὴ, momentum. γαυρῶ, glorior. μετ᾽ ἀμύμονα, post expertem culpæ. alludit autem ad illud Homeri. μετ᾽ ἀμύμονα πηλείωνα. ἀμύμων, inculpabilis. ἄμβροτος, errans. συναγωγὴ, collectio, uolumen. δολικὸν πλόον ὁρμαίνοντες, longam nauigationem meditátes. ἡ δ᾽ εὖρ᾽ ὁδὸς σοι τί δύναται; iter hoc tibi quid potest? ἀπορίᾳ, dubitatione. σύγγραμμα, conscriptio. ἀνεμέσητα, inuidia carentia. εὐθανασίαν, facilem mortem. σχόλιον, annotatiunculam. ἀπολογισμὸν συντάξομαι, defensionem componam. ἀναπολόγητον, quod defendi nequit. δυσχρηστία, difficultas uersuræ faciendæ. πειράζεσθαι παραλύσει, tentari paralysi. εὐκαιρίαν, occasionem. ἀσφάλειαν, securita=

tem. ἀπορίᾳ, dubitatione. σκέπτομαι, conſidero. ἀρι=
στεία, uirilitas, uel ſtrenuitas. παῖδες παίδων, nati na=
torum. εἷς ἐμοὶ μυρίοι, unus mihi mille. ἀδόλεσχος,
loquax. εὐμενεία, conſtantia. εἰρωνεία, diſſimulatio.
πεπλογραφίαν, pepli deſcriptionem. ταξιάρχης, ordinis
ductor. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio. τὰ κε=
φάλαια, capita. περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος,
de officio circa aduerſitatem fortunæ. προσφωνῶ, allo=
quor, ſcribo. ἀνοικεῖον, alienum. αἰδεσθὲν μὲν ἀνήνασθαι
δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι, pudebat quidem abnuere, ueriti
ſunt autem ſuſcipere. ἀπάντησις, occurſus. δολικὸν
πλόον ὁρμαίνοντα, longam nauigationem cogitantem.
ἀπροσδιόνυσον, inexpectatum. ἐν ἀριστερ᾽ ἔχοντα, ſini=
ſtra habentem. In quaternione L L. ἐν πολιτικῷ,
in ciuili. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο, ne ſaluus quidem
fiam, ſi quid tale unquam. στρατηλάξ, imperator, dux.

In quaternione MM PP QQ RR.

ἐμφατικώτερον, expreſſius, & euidentius. ἀλλ᾽ ἀεί τινα
φῶτα μέγαν, ſed ſemper quendam hominem ingentem.
ἀφελῶς, inconſiderate. ὀρθὰν τὰν ναῦν ἅπαξ θανεῖν, rectã
nauim ſemel mori. προῳκονομήσαμεν, præcurauimus. εὐ=
καίρως, opportune. εἰλικρινὲς, ſincerum. ἀμφιλαφίαν,
ancipitem anſam. μουσοπάτακτος, à muſis percuſſus.
ἀντίἐκτον, æquilibrem, ſeu recompenſantem. εἴδ᾽ ἂν ἔα
ἔζησας, ſi uero uixiſſes. ἔα πάσας, mitte omnes. πολι=
τικὰ, de rep. In quaternione S S. τοιαῦτα ὁ
τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος, talia erumnoſum bellum
efficit. πραγματικῶς, negocialiter. ὑπερβολῶς, ſupra
quàm res eſt. συνδείπνους σοφοκλέους, concœnatores
Sophoclis. ὑπόθεσιν, argumentum. γλαῦκα εἰς Ἀθήνας,

noctuam Athenas. ῥαθυμώτερα : segniora. χαρακτὴρ, stylus. φιλαλήθως, ingenue. ἀποδυτηρίῳ, exspoliatorio. δευτέρας φροντίδας, secundas curas. γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, nosce, quemadmodum alio usus fuerit. ἐμβόλιον, interpositionem. ἀπότευγμα, repulsam. θετικώτερον, subtilius.

In quaternione T T.

ἐνθουσιασμὸς, diuinus furor. ἄρη πνέον, martem spirans. ὑποθέσεις, argumenta. αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, semper strenue gerere, & præstantem esse alijs. πλέον, plus. γνῶθι σεαυτὸν, nosci te ipsum. ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς, ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ: οἳ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες: die autumnali cum abundantissimam pluit aquam Iuppiter, cum iam hominibus iratus succenset, qui per uim in foro obliquas iudicent iustitias, iustitiam autem expellant deorum religionem non curantes. τότε μοι χάνοι, tunc mihi dehiscat. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, hic autem insanit non amplius tolerabiliter. ἐν παρέργῳ, obiter, præter propositũ. ἔπος, carmen. ἀλλ᾽ οἰμωζέτω: alia plorent.

SERIES LITERARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T V X Y Z.

AA BB CC DD EE FF GG HH II
KK LL MM NN OO PP QQ
RR SS TT VV XX YY ZZ.

Omnes quaterniones, præter XX *duernionem.*

VENETIIS, M. D. XLVIII.

APVD ALDI FILIOS.

ALDI FILII